Joseph Heller
Ora închiderii

SAMMY.

Când cei de o vârstă cu noi vorbesc despre război, nu se referă la cel din Vietnam, ci la cel care a izbucnit cu mai mult de o jumătate de secol în urmă şi a cupnns aproape întreaga lume;

Se spune că peste douăzeci de milioane de ruşi pieriseră deja când noi am invadat Nonnandia.

Cotitura se produsese la Stalingrad înainte de a fi pus noi piciorul în Europa şi bătălia pentm Anglia fusese deja câşdgată. Şi totuşi, un milion de ameri-cani au fost victime ale războiului înainte de terminarea lui – lnet şute de mii dintre ai noştri au căzut în lupta. Circa două niii trei sute au murit doar la Pearl Harbor, exclusiv în acea zi ruşinoasă din urmă cu aproape jumătate de secol – peste două mii când sute au fost răniţi – ceea ce reprezintă un număr mai mare de victime militare, exclusiv în acea zi, decât număml total al vic-timelor din toate bătăliile, cu excepţia celor mai lungi şi mai sângeroase din Pacific, mai mare decât niunărul victimelordâli Ziua Victoriei în Franţa.

Nu-i de mirare ca în cele din unnă am intrat şi noi. Noroc cu bomba atomică! M-am bucurat o dată cu restul lumii occidentale civilizate, în urmă cu aproape o jumătate d^ secol, când am citit tiâlurile imense din ziare care anunţau că explodase. Eram deja lăsat la vatră, scăpasem teafăr şi, fea fost militar, o duceam mult mai bine decât înainte. Puteam să unnez un colegiu. Şi l-am urmat; apoi am şi predat la un colegiu timp de doi ani, în Pennsylvania, după care m-am întors la New York şi după câtva tunp mi-am găsit un post de agent publicitar la departamentul de profil al revistei Time.

Peste douăzeci de ani, cu siguranţă nu mai mult, ziarele din toată ţara vor tipări fotografii ale celor mai bătrâni veterani locali care au supravieţuit acestui război şi care participa acum

la paradele răzleţe din zilele de sărbăloare naţională. Paradele s-au rărit deja. Eu nu mărşăluiesc niciodată.

Cred că nici tata n-a mărşăluit vreodată. Demult de tot, în copilărie, de Ziua Aimisdţiului1 şi Ziua Eroilor2, ţicnitul de Heniy Markowitz, un bătrân adnunistrator de bloc din generaţia tatei, care locuia vizavi de noi, îşi dezgropa şi îşi îmbraca uniforma din primul război mondial şi chiar şi jambierele zdrenţuite din marele război de dinainte şi se plimba ţanţoş de dimineaţa până seara pe trotuar, de la şinele tramvaiului din Norton's Point de pe Railroad Avenue până la bomboneria şi chioşcul de răcoritoare de la colţul lui Surf Avenue, aproape de ocean. Dându-se în spectacol, bătrânul Hemy Markowitz – ca şi tata, bătrânul Henry Markowitz nu avea probabil pe atunci cu mult peste patrozeci de ani -răcnea ordine până răguşea femeilor istovite care se târau pe; picioarele lor groase spre niicile lor apartamente cu chirie, cărand pungi maro de la băcănie sau măcelărie, fără a-i da vreo atenţie. Jenate, cele două fiice ale lui 11 ignorau şi ele; erau nişte fetiţe, dintre care cea mică era de vârsta mea, iar cealaltă cu un an şi ceva mai mare. Unii spuneau că suferea de o psihoză traumatică, dar nu cred că era adevărat. Cred că pe atunci nici măcar nu ştiam ce era aia psihoză traumatica.

Pe atunci nu erau lifturi în blocurile noastre din cărămidă, cu trei şi patm etaje, iar penţiu bătrânii care urcau scara ca să ajungă acasă era un iad. În pivniţe găseai cărbuni, aduşi cu camionul şi

1 11 noiembrie, aniversarea armistiţiului care a pus capăt Primului Război Mondial, 1918 ţn. tr.).

2 3o mai, zi în care se comemorează ai. Nintirea celor căzuţi în războiul civil, 186l-l865 ţn. lr.).

Aruncaţi prin forţa gravitaţiei pe o ghenă de metal; mai găseai, acolo un cazan şi un boiler, dar şi un administrator care nu se ştia dacă locuia sau nu în bloc şi cămia, mai mult fiindcă ne intinuda şi nu fiindcă îl preţuiam, îi spuneam respectuos „doruul” când vorbeam despre el, pentm că veghea în locul proprietarului, de care – aproape tuturor pe atunci, acum doar câtorva – ne era întotdeauna cam frică. La numai un kilometru şi ceva de mers pe jos, se afla celebra zonă de distracţii Coney Island, cu sute de mii de becuri multicolore, cu tot felul de jocuri, camseluri şi chioşcuri cu mâncare.

Pe atunci, Luna Park era o mare şi vestită atracţie. La fel era şi Parcul Curselor cu obstacole ţ„Cursa cu obstacole – Locul Caraghios”) aparţinând unui oarecare domn George C. Tilyou, care decedase de mult şi despre care nimeni nu ştia mare lucm. Pe fiecare pancartă a parcului era însemnul său de neuitat, tabloul strident, viu colorat, ca o caricatură, din care rânjea faţa grotescă, trandafirie, plată, a unui idiot subtil, care clocotea efectiv de o ilaritate satanică, etalând în mod incredibil, pe un singur plan rudimentar, o gură uneori latş aproape cât un cvartal de blocuri şi un număr uluitor şi neverosimil de dinţi imenşi. Îngrijitorii parcului purtau sacouri roşii şi şepei verzi de jocheu şi mulţi duhneau a whisky. Tilyou locuise pe Surf Avenue în propria-i casă, o constmcţie solidă, din lenm, cu o alee ce pomea de la scurta scară de piatră a veran-dei, coborând până la marginea trotuarului în care părea că se afundă. Când am ajuns la vârsta când treceam prin faţa ei to dium spre biblioteca publică, spre staţia de metrou sau spre cine-matograful unde rula filmul de sâmbătă dimineaţa, numele hu de familie, cioplit în ciment pe faţa verticală a ultimei trepte'dejos, era deja înclinat şi strâmb, afundându-se mai mult dejumătate în pământ. În cartierul meu, instalarea eazanelor cu păcură, care implica excavări în pavaj pentm conductele şi rezervoarele de combustibil, era în mod invariabil un eveniment pentru toţi locuitorii, un senm de progres.

În următorii douăzeci de ani vom arăta cu toţii destul de prost în fotografiile din ziare şi în reportajele de la televiziune – nişte oameni cam ciudaţi, ca dintr-o altă lume, antici, abia ţinându-se pe picioare, chei, cu o înfăţişare de idioţi, zbârciţi, cu zâmbete ce dezvăluie lipsa dinţilor, mascată de obrajii scofâlciţi şi ridaţi. Cei pe care îi cunosc sunt deja pe moarte, iar cei pe care i-am cunoscut mai de mult au murit deja. Nu prea mai arătăm bine nici acum, Purtăm ochelari şi suntem tot mai tari de ureche, uneori flecărim prea mult, ne repetăm, ne apar pe corp tot felul de chesrii şi cele mai mici vânătăi se vindecă greu şi lasă urme care ne trădează.

Lar în curând nu vor mai rămâne mulţi dintre noi. Vor rămâne doar consemnări şi amintiri pentru alţii şi ima-ginile pe care acestea le evoca întâmplător. Într-o bună zi, unul dintre copii – i-am adoptat desigur legal, cu consimtământul lor -sau un nepot de-al meu ajuns la maturitate ar putea să dea peste

tresele mele de mitralior sau peste Medalia Aviatica, peste galoanele de sergent sau peste fotografia copilărească în care apar – micuţul Sammy Singer, care scria cel mai corect dintre toţi băieţii de vârsta lui din Coney Island şi care era întotdeauna primul în clasă la aritmetică, algebră elementară şi geometrie plană – îmbrăcat cu scurta de zbor pufoasă, pentm iamă, şi cu hamurile paraşutei, dintr-o fotografie făcută peste ocean, cu aproape cincizeci de ani în urmă, în Insula Pianosa, în apropierea coastei vestice altaliei. Stăm lângă un avion, pe o grămadăjoasă. De bombe de cinci sute de kilograme nedetonate, zâmbind spre aparat, aşteptând senmalul de pomire într-o nouă misiune, cu bombardierul din ziua aceea, un căpitan, din câte îim amintesc, care ne priveşte din fundal. Era un annean năbădăios şi impulsiv, uneori cam înfricoşător, incapabil să înveţe să navigheze din cursul intensiv care i s-a vârât pe git pe neaşteptate la instrucţie de la baza aviatică din Columbia, Carolina de Sud, unde o parte dintre noi fuseserăm adunaţi pentru a alcătui un echipaj provi-zoriu care să ţie instmit să lupte şi să zboare cu wi avion peste ocean, spre front.

Pilotul era un texan sobru pe nume Appleby, foarte metodic şi foane bun la suflet, Dumnezeu să-l ierte, iar cei doi au început să se certe foarte repede. Afecţiunea mea se îndrepta spre Yossarian, care era hazliu şi iute, un pic cam smucit, ca mine, un băiat dintr-un mare oraş, care prefera să moară şi nu să fie ucis, mi-a spus el odată, pejumătate glumind, spre sfârşit, şi care se hotărâse să trăiască veşnic sau cel puţin să moară încercând. Eram absolut de acord. De la el am învăţat să spun nu. Când mi-au oferit încă o dungă pe trese şi încă un mănunchi de frunze la Medalia Aviatică, numai ca să mai efectuez tacă zece misiuni, le-am refiizat şi m-au trimis acasă. Mam ferit tot timpul de neînţelegeiile lui cu Appleby, pentru că eram fricos şi mic dp înălţime, recrut şi evreu. Pe atunci simţeam nevoia să mă asigur pe ce picior stau în faţa necunoscuţilor înainte de a mă exprima, deşi, cel putin în principiu, dar nu întot-deauna cu siguranţa pe care mi-aş fi dorit-o, mă consideram egal cu toţi ceilalţi, inclusiv cu ofiţerii şi chiar şi cu acel bombaidier armean masiv şi sincer, care susţinea în glumă ideea absuidă că el era de fapt asirian şi deci practic nu mai exista.

Mi-am dat seama că eram mai citit şi scriam mai corect decât toţi şi eram desigur suficient de inteligent ca să nu insist asupra acestor chesduni.

În mod inevitabil, Yossarian se rătăcea în absolut toate misiunile de noapte pe care le efectuam în perioada de instrucţie pe deasupra statelor Carolina de Sud şi Georgia. Devenise un subiect de glume. De la ceilalţi reci-uţi ai echipajelor pe care-i întâlneam în cazannă şi la popotă am aflat că toţi boinbardierii lor deveniţi navigatori se rătăceau în zbonirile de noapte şi ăsta era un alt subiect de glume. Cel de-al treilea ofiţer din echipajul nostru era un copilot timid, pe nume Kraft, care, după ce fusese avansat pilot peste ocean, a fost dobQiât de artileria antiaeriană într-o misiune deasupra Ferrarei, în nordul Italiei, când avionul lui a trecut a doua oară peste un pod, iar el a fost ucis.

Yossarian, bombardierul principal, care ratase lansarea bombelor prima dată, a primit o medalie pentru că s-a rotit a doua oară pe dea-supra tintei când a văzut că ceilalţi rataseră şi podul a rămas în picioare. În misiunile de instmire pentm navigaţie din Caiolina de Sud, Appleby reuşea să ne aducă înapoi în siguranţă cu ajutorul busolei-radio. Într-o noapte foarte întanecată, ne-am rătăcit şi nu ain avut busolă-radio mai mult de" o oră. Se produsese itâterferentă electrică de la furtunile din apropiere şi parcă aud şi azi vocea lui Yossarian rostind prin interfon:

— Văd acolo jos malul unui râu. Virează stinga şi treci peste el. O sa găsesc un punct de reper pe cealaltă parte.

Malul râului s-a dovedit a fi ţărmul Oceanului Aâlantic, iar noi eram în drum spre Africa. Appleby şi-a pierdut din nou răbdarea şişi-a reluat acdvitatea după o jumătate de oră; când a reuşit în sfârşit să adune semnalele radio ca să ne ducă înapoi la aerodrom, mai aveam doar atâta combustibil cât să ne poarte de la pista de aterizare până la locul avionului nostru. Motoarele s-au oprit înainte de a fi oprite de noi. Pusese cât pe-aci să murim cu toţii. Nu mi-am dat seama de asta decât în primii ani ai vârstei mijlocii, iar după aceea, când spuneam această poveste, n-o făceam nuniai ca să stâtnesc râsetele celorialţi.

În fotografia aceea mai este cu mine un amic, Bill Knight, nutraliorul din turela de sus din ziua respectivă, care era cu vreo doi ani mai mare decât mine, era deja căsătorit şi avea un

bebeluş, pe care-l văzuse doar o săptămână, plus un puşti slăbănog, de vârsta mea, pe nume Howard Snowden, nutralior de mijloc şi operator radio, de undeva din Alabama, ucis într-o misiune la Avignon, cam o lună mai târziu, când a murit lent, Uriând de durerc şi scâncind că îi este frig. Avem douăzeci de ani şi arătăm ca nişte copii de numai douăzeci de ani. Howie Snowden a fost primul mort pe care l-am văzut şi singuml mort care mi s-a arătat privirii de atunci încolo în afara unei morgi. Soţia mea a murit noaptea şi fusese deja scoasă din salon când am ajuns la spital ca să întocmesc fonnalităţile şi să încep. Pregătirile pentru înmormântare. S-a stins exact cum spusese oncologul, aproape în ziua prevăzută de el. A zăcut, dar nu prea a avut dureri mari, şi ne place să credem că a fost cruţată de duren pentru că a fost întotdeauna o persoană foarte blândă, cel puţin cu mine şi cu copiii, în general vesela şi generoasă.

Supărată n-a fost decât pe primul ei soţ şi atunci doar uneori, mai ales din cauză că el nu avea deseori bani suficienţi pentru întreţinerea unui copil, dar avea în schimb bani pentru prietene noi sau ca să se mai însoare de două ori. Am avut noroc în privinţa morţilor, mi-a spus imediat după război Lew, un prietai din copilărie, fost infanterist luat prizonier, care văzuse sute de morţi în Europa înainte de a fi expediat înapoi acasă. Văzuse americani şi nemţi şi zeci de civili gennani în Dresda, când a fost trimis înapoi ca să ajute la curăţenie după bombardamentul bri-tanic despre care am aflat pentru prima dată de la el – un raid aerian în care au fost ucişi aproape toţi locuitorii oraşului, cu excepţia prizonierilor de război şi a gardienilor lor, şi despre care nu ştiam şi nici atunci nu mi-a venit să cred că avusese loc.

— Peste o sută de mii? Cred că ai înnebunit, Lew. Asta înseanmă mai mulţi morţi decât după bomba atomică de la Hiroşima.

Mi-am ridicat privirea şi am înţeles că spunea adevărul. Dar asta s-a întâmplat cu aproape cincizeci de ani în unnă. Nu-i de mirare că pe odraslele noastre nu prea le intercsează cel de-al doilea război mondial. Cei mai mulţi nici nu se născuseră încă. Cei care s-au născut atunci ar avea acum cam cincizeci de ani.

Dar poate că într-o zi, într-un viitor pe care nu pot încerca să-l aproximez, unul dintre copii sau dintre nepoţi va da din întâmplare peste cutia sau sertarul în care se află tresele mele

de mitralior, Medalia Aviatică, galoanele de sergent şi fotografia aceea din război şi vor fi poate stimulaţi să mediteze profund asupra unor incidente de natură familială care au avut sau care n-au avut loc între noi, deşi s-ar fi cuvenit. Ca incidentul meu cu masca de gaze a tatei din primul război mondial.

Mă întreb ce s-o ti întâmplat cu ea. Îmi plăcea masca de gaze cajucarie când eram mic şi măjucam cu ea pe furiş, când nu mă duceam în oraş să croiesc bucăţi de stofă după tipa^e de îmbrăcăminte de copii. Mai am şi fotografia lui de soldat După ce am citit, în timp ce eram la şcoala elementară, biografia asului aviaţiei germane din primul război mondial, baronul Manfred von Richthofen, nu-am dorit un timp să mă fac pilot pe un avion de luptă, şi să mă duelez zilnic cu el în luptă directă deasupra tranşeelor din Franţa şi să-l dobor de fiecare dată. Era eroul meu şi visam să-l dobor. La scurt timp după război, după războiul meu, tata a murit şi au zis că de cancer. Îi plăcea să fumeze trabucuri.

Şi le cumpăra de la micul magazin de cartier de la colţul lui Surf Avenue, unde domnul Levinson şedea mulţumit şi zâmbitor la o masă de lucru, cu cuţite şi frunze de tutun în faţă, potrivind şi rolând cu mâna trabucele, în timp ce doamna Levinson, o femeie pitică, liniştită, cu păr negru şi pistrui, vindea căşti de baie, tampoane pentru urechi, costume de baie, găletuşe şi lopăţele şi alte jucării pentru plajă, la numai un cvar-tal distantă. Nu aveau copii.

Toată lumea muncea. În copilărie, am vândut un timp ziare pe străzi şi pe promenadele din lemn de pe plajă. Vara, suro-rile noastre vindeau cremă de ouă îngheţată şi bere de ghim-ber la chioşcurile de pe promenadă. Davey Goldsmith vindea hot-dogs. Pe plajă, negustori ambulanţi fără licenţă se luptau ca spartanii cu aburii îngheţaţi care ieşeau din nişte cutii de carton incomode, pe care le ţineau în braţele bronzate, ca să vândă con-tra unei centime toate îngheţatele şi căiule Dixie înainte de a fi înhăţaţi de poliţiştii care-i urmăreau pe nisipul moale, printre spectatorii în costume de baie care îi aclamau din toată inima ca să le înlesnească fuga. Îi cunoşteam pe mulţi dintre aceşti băieţi mai mari, iuţi de picior, cu o Sndeletnicire atât de periculoasă.

Din apartamentul nostru, auzeam întotdeauna dinspre ocean valurile care se spăigeau şi geamandura care răsuna ca

un gong ţnoi îi spuneam „geam-de-a-dura” şi mi se pare corect şi acum). În perioadele când se aştemea o linişte ciudată la începutul sau la sfârşitul după-amiezei, auzeam foarte vag – de la aproape şapte sute de metri depărtare – chiar şi clinchetul nedesluşit, aproape spectral, al căluşeilor din apropiere, flaşneta exodcă a unensului camsel de pe promenadă, cu cereul său rotitor de armăsari aurii precum zahărul candel şi cu dungi de un negru

_ORA ÎNCHIDERII strălucitor, în nuanţe stridente de albastru şitoz, ca al altor diil-ciuri, jeleuri, bomboane din lemn dulce şi dropsuri. De unde proveneau acei magnifici căluţi alunecători? Exista undeva o fmnă care fabrica numai căluţi pentm caniseluri? Se câştiga mult cu aşa ceva? Nimeni nu era bogat.

Î.

DOBITOCUL DOMMUL VOS5ARIAM yv oul preşedinte îşi preluă funcţia în mod legal o dată cu demisia predecesorului său într-o stare de sâcâitoare oboseală spiriiuală, rezultată din nevoia de a explica la nesfârşit de ce îşi alesese de la bun început o asemenea persoană drept candidat la postul de vicepreşedinte.

— De ce l-ai ales tocmai pe cl? Sc tot simţi dator să-l întrebe prietenul lui cel mai bun, secretarul de stat Spune-mi măcar mie. Nu-ţi voi tiăda secretul.

— N-a fost nici un secret! Răspunse stăruitor preşedintele, apărându-se. N-a fost ninuc clandestin, nici un motiv ascuns. Pur şi simplu mi-am exersat capacitatea de aprecierc. Îţi dau cuvântul meu că n-a existat nici o rca intenţie.

— Tocmai asta este înspăimântător.

J-a mijlocul celei de-a doua săptămâni petrecute în spital, Yossarian a visat-o pe mama lui şi şi-a dat din nou seama că era pe moarte. Medicii au fost tulburaţi când le-a dat de ştire.

— N-am găsit rumic în neregula, i-au spus.

— Mai căutaţi, i-a îndemnat el.

— Eşti perfect sănătos.

— Aşteptaţi şi o să vedeţi, i-a sfătuit el.

Yossarian s-a întors la spital pentru a fi sub observaţie, retrăgându-se acolo sub un nou baraj nevrotic de simptome la care devenise tot mai sensibil de când se pomenise locuind singur pentru a doua oară în viaţă, şr care păreau să se

risipească pre-cum aburul, unul după altul, de îndată ce descria unul dintre ele sau i se făceau analizele. Doar cu câteva luni în unnă, se vinde-case singur de o criză de sciadcă incurabilă, telefonându-i pur şi simplu unuia dintre medicii lui ca să se plângă de criza de sciatică incurabilă. Nu se putea obişnui să trăiască singur. Nu ştia să-şi facă patul. Prefera să moară de foame decât să-şi gătească.

De data asta, se năpustise înapoi ca un trăsnet, ca să zicem aşa, din cauza viziunii morbide a unei alte viziuni morbide, curând după ce aflase că preşedintele, pe care nu-l agrea, îşi va da demisia şi că vicepreşedintele, pe care-l agrea şi mai puţin, li „

ORA ÎNCHIDERn va lua locul; şi curând după ce ăflase, în mod cu totul nepotrivit, că Milo Minderbinder, de care era.

Legat în mod inevitabil şi inseparabil de vreo douăzeci şi cinci de ani, îşi extinsese aface-rile dincolo de domeniul său – mărfuri expirate, aflate în surplus, precum ciocolata şi bumbacul egiptean – ocupându-se acum de echipament militar şi plănumd să deţină un avion de război pro-priu pe care intenţiona să-l vândă guvemului: oricărui guvem, desigur, care şi-ar fi pennis să-l cumpere.

Existau în Europa tari care-şi puteau pemute să cumperc; se găseau asemenea tari şi în Asia şi în Odentul Mijlociu.

Viâiunea viziunii morbide pe care o trăise era viziunea unui atac sau a unei crize şi îi retrezise amintirile despre veşnicul şi bătrânul Gustav Aschenbach, singur în chişocul lui legendar de pe plaja mediteraneană, şi despre moartea lui nemuritoare la Veneţia, doborât la cincizeci de ani într-un mare oraş, de un fla-gel despre care nimeni nu voia să vorbească. Demult, la Napoli, cteid se prezentase la raport pentm a fi îmbarcat pe nava ce urma să-l ducă acasă, după ce efectuase şaptezeci de misiuni şi scăpase cu viaţă, se pomenise în spatele unui soldat mai bătrân, pe nume Svejk, şi a unui bărbat născut Krautheimer, care îşi schimbase numele In Joseph Kaye, pentru a se integra mai bine în cultura lui, şi numele lui, ca şi numele lui Svejk, nu-i spusese prea mult atunci.

Dacă tot avea de ales, Yossarian a preferat totuşi să trăiască.

Nu mlnca ouă şi, deşi nu-l durea capul, înghiţea o aspiiină pentm copii la fiecare doua zile.

Nu se îndoia că avea multe motive de supărare. Părinţii îi muriseră, ca de altfel toţi unchii şi mătuşile.

Un dobitoc la Casa Albă? N-ar fi fost prima dată. Un alt petrolier se rupsese în doua. Existau radiaţii.

Gunoaie. Pesticide, reziduuri toxice şi libera iniţiativă. Existau adversari ai avortu-lui care dorcau săi condamne la pedeapsa cu moartea pe toţi cei care nu erau proviaţă. Existau în guvem mediocritate şi interese pei'sonale. Existau tulburări în Israel. Acestea nu erau simple iluzii. Nu le inventa el. În curând vor clona embrioane umane pentm vânzare, pentm distracţie, ca piese de schimb. Se ciştigan milioane neproducându-se nimic mai concret decât schiniburile de proprietate. Războiul Rece se terminase şi tot nu era pace pe pământ. Nimic nu avea rost şi nici ceea ce mai rămânea. Oamenii făceau anumite lucmri fără să ştie de ce şi abia apoi încercau să afle., Când se plictisea în salonul de spital, Yossarian cochetă adeseori cu asemenea idei înălţătoare, ca un adolescent care visează cu ochii deschişi, jucându-se cu organele genitale.

Cel puţin o dată în fiecare dimineaţă a sfirşituhu de săptămână, se îngrămădeau în jurul lui medicul său personal, Leon Shumacher, şi suita lui sprintenă şi serioasă de tineri medici abia înmuguriţi, însoţiţi de vioaia şi atrăgătoarea infirmieră de etaj, cu o faţă fnunuşică şi un cur magnific, pe care o trăgea vizibil aţa către Yossarian, în ciuda vârstei lui, şi pe care el o ispitea cu viclenie să dezvolte o pasiune benignă pentru el, în ciuda tinereţii ei. Era o femeie înaltă, cu şolduri impfesionante, care îi amintea de Pearl Bailey, dar nu şi de Peari Haibor, ceea ce plasa vârsta ei pe undeva între treizeci şi cinci şi şaizeci de ani, perioada cea mai bună, considera Yosăarian, pentru o femeie, cu condiţia, desigur, să fie încă sănătoasă. Yossarian avea doar o idee nedesluşită despre cum era ea cu adevărat; totuşi, a exploatat fără scmpute orice şansă care-l ajuta să-şi petreacă în mod plăcut timpul cu ea, în răstimpul celor câteva săptămâni liniştite cât era hotărât să rămână în spital ca să se odih-nească şi să-şi adune gândurile, în timp ce marile naţiuni ale lumii se aşezau într-o nouă ordine a lumii, din nou pe vecie şi pentru totdeauna.

Îşi adusese aparatul de rădio cu el şi avea aproape Sntotdeauna Bach sau muzică de cameră foarte bună, pian sau comii, pe unul dintre posturile de pe banda de ultrascurte. Poittu

operă, şi mai ales pentm Wagner, era greu să-şi concentreze atenţia din cauza prea numeroaselor întreruperi. De data asta nimerise im salon bun, conchisese el încântat, cu vecini suportabili, care nu erau jignitor de bolnavi, şi mai era şi atrăgătoarea infinni6ră de etaj, care reacţiona la momeala lui, râzând cu sfială, cu o tresărire şi o roşeaţă pline de demnitate, care-i făceau pe cei ce o provocau să proclame că avea un cur magnific.

Yossarian nu vedea de ce n-ar fi fost de acord cu ei. Pe la mijlocul primei săptămâni îi făcea deja curte din răsputeri.

Doctorul Leon Shumacher nu vedea întotdeauna cu ochi buni această frivolitate obscenă.

— E şi aşa destul de grav ca te-am lăsat sa te intemezi. Cred că ar trebui să ne fie ruşine la amândoi, ţie, fiindcă eşti în salonul ăsta fără să fii bolnav.

— Cine spune ca nu sunt?

— În timp ce atâţia oameni sunt afară, pe străzi.

— Ai intema pe vreunul dintre ei aici, dacă eu aş consimţi să plec?

— Plăteşti tu spitalizarea?

Yossarian preferă să nu.

Un bărbat important, care răspundea de angiograme, îi con-finnase sobru că nu avea nevoie de aşa ceva, un neurolog rapor-tase cu aceeaşi sobrietate că nu avea nimic la creier. Leon Shumacher fi etala cu mândrie studenţilor lui ca pe un specimen rar, cum nu vor mai avea prilejul să găsească prea des în practica lor medicală, un băitoat de şaizeci şi opt de ani fără simptomele nici unei boli, nici măcar ale ipohondriei.

Spre sfârşitul după-amiezei sau uneori la căderea serii, Leon trecea pe la el numai ca să mai sporovăiască puţin, văicărin-du-se de orele lungi de serviciu, de condiţiile sinistre de muncă şi de retribuţia nedrept de mică, acordată penţiu îngrijirea lipsită de tact şi egocentrică a unui om care, ştiau amândoi, urma să moară în curând.

Nu se gândea deloc la ceilalţi.

Numele infinnierei era Melissa MacIntosh şi, ca toate femeile minunate pentru un bărbat rafmat, cu înclinaţii roman-tice, părea prea bună ca sa fie adevărată.

La începutul celei de-a doua săptămâni petrecute de Yossarian în spital, ea îl lăsa deja să-i mângâie cu vârfurile

degetelor gamitura de dantelă a chiloţilor când stătea în picioare sau când şedea lângă patul lui sau pe un scaun, pierzându-şi vre-mea, flecărind şi răspunzându-i la curtea pe care i-o făcea pnn faptul că îi permitea să avanseze în acest proces. Rumenă la faţă de stinghereală şi înviorată de o pomire răutăcioasă, nici nu-l aproba şi nici nu-l respingea când el îşi făcea de lucru cu vaporoasa ei lenjerie de corp, dar nu se simţea în largul ei. Era îngrozită să nu-i surprindă cineva în acea intinutate nepermisă. El se ruga să-i surprindă oricine. Îşi ascundea de infirnuera Maclntosh toate semnalele subtile ale erecţiilor incipiente. Nu voia să-şi închipuie femeia că ar avea intenţii serioase. Avusese noroc cu el, recunoscuse şi ea când i-o spusese. Îi erea mai putinc probleme decât ceilalţi bărbaţi şi celelalte femei din rezervele şi semirezervele de pe acelaşi etaj. Şi u stâmea mai mult curiozi-tatea, îşi dădu el seama – de aceea era mai ispititor, înţelese Yossarian, dar ea probabil că nu – decât cei câfiva bărbaţi cu care se întâlnea în afara spitalului şi chiar şi decât unul sau doi bărbaţi cu care se întâlnise exclusiv, aproape exclusiv, timp de câţiva ani. Nu fusese căsătorită niciodată, nici măcar o dată sau de două ori. Yossarian îi crea atât de puţine probleme, încât de fapt nu îi crea nici o problemă şi atât ea, cât şi celelalte infirnuere de pe etaj nu aveau mare lucru de făcut pentru el: doar să arunce o privire In salonul lui la fiecare schimb, ca să se asigure că nu murise încă şi că nu avea nevoie de nimic ca să fie menţinut în viaţă.

— Este totul în regulă? Întreba fiecare.

— Totul în afară de sănătate, răspundea el oftând.

— Eşti perfect sănătos.

Asta era problema, se căznea el să explice. Însemna că tre-buia să-i fie mai rău.

— Nu e de glumit, glumea el când ele râdeau. Într-o zi, Melisa îşi pusese chiloţi negri, după ce el se rugase de ea să se schimbe, afişând o aspiraţie estetică. Adesepri, când dorea sa vină la el, se pomenea că tânjeşte aprig după ceva după care să tânjească. Când el apăsa pe butonul soneriei, se putea să răspundă o altă infinnieră.

ORAÂNCHIDERII

— Trimite-mi-o pe Melissa mea, porucea el. Celelalte erau cooperante. Yossarian nu suferea de lipsa infimuerelor. Era sănătos, reafmnau zilnic medicii, şi de data asta, conchise el

morocănos şi dezamăgit, având senzaţia ca era tras pe sfoară. Păreau să aibă dreptate.

Avea poftă de mâncare şi o digestie bună. Aparatul auditiv şi cel spinal fuseseră tomografiate. Avea sinusurile curate şi nu exista pe nicăieri vreo urmă de artrită, bursită, anginâ sau nevrită. Nici măcar nu-i mai curgea nasul. Avea o tensiune arterială pe care i-o invidiau toţi medicii care-l examinau. Le dădea urma şi ei o luau. Avea colesterolul scăzut, multe globule roşii, viteza de sedimentare era splendida, iar nitroglicerina din sânge era ideală. L-au declarat o fiinţă omenească perfectă. El se gândi că prima lui soţie şi cea de-a doua, de care era deja despărţit de un an, ar putea avea ceva obiecţii.

Erau acolo un cardiolog de vază, care nu-i descoperise nici o hiba, un patolog penţiu patosul lui, care nu descoperise nici el vreun motiv de îngrijorare, un gastroenlerolog întreprinzător, care se rcpezise înapoi în salon ca să-i mai ceară o dată părerea lui Yossarian despre nişte strategii creadve de mvestitii pe care le plănuia pentm afaceri cu proprietăţi imobiliare în Arizona, un psiholog pentru psihicul lui, care i-a fost lăsat în uldmă mstanţă lui Yossarian pentru a i se destăinui.

— Şi cum rămâne cu aceste perioade periodice de anemie, oboseală, dezinteres şi deprimare? Fi atacă Yossarian cu un vârtej de şoapte. Mă pomenesc că evit să ascult chestiuni pe care alţii le iau în serios. M-am săturat de informatn pe care nu le pot folosi. Mi-aş dori ca ziarele cotidiene să fie mai mici şi să iasă săptămânal. Nu mă mai interesează tot ce se petrece în lume. Comedianţii nu mă fac să rid şi poveştile lungi mă fac să lurbez. Eu sunt de vină sau bătrâneţea? Sau planeta asta devine cu adevărat neinleresantă? Ştirile de la lelevizor au degenerat. Pretutindeni, toţi vorbesc în neştire. Elanurile mele s-au vlăguit. Mă simt cu adevărat sănătos sau doar îmi închipui'? Chiar am capul plin de păr. Doctore, trebuie să ştiu adevărul. Sufăr de o depresiune psihică?

— Nu suferi de nici o depresiune şi nu eşti vlăguit La timpul cuvenit, psihologul a discutat cu şeful clinicii de psihiatrie, care s-a consultat cu toţi ceilalţi medici şi au ajuns în unanlmitate la concluzia că excelenta sănătate de care se bucura Yossarian nu avea nunic psihosomatic şi că părul de pe capullui era de asemenea autentic.

— Deşi, adăugă şeful clinicii de psihiatrie, dregându-şi glasul, am datoria să-ţi atrag atenţia că eşti un candidat sigur la o depre-siune în ultima perioadă a viefii.

— O depresiune în uldma perioadă a vieţii? Analiză cu plăcere Yossarian tennenul. Cam când ar fi asta?

— Cam pe-acum. Ce faci din ceea ce-ţi place cu adevărat să faci?

— Nu prea multe, din păcate. Umblu după femei, dar nu mă foiţez prea mult. Câştig mai multi bani decât îmi trebuie.

— Îţi place asta?

— Nu. N-am ambiţii şi nu prea mai vreau să fac altceva.

— Nu joci golf, bridge, tenis? Nu colecţionezi tablouri sau obiecte de artă?

— Nu se pune problema.

— Prognoza nu este bună.

— Am ştiut asla din totdeauna.

— Din cite putem aprecia acum, domnule Yossarian, spuse medicul şef, vorbind în numele întregii instituţii, în timp ce capul lui Leon Shumacher, chel pe trei pătrimi, se profila deasupra umărului lui, dumneata ai putea trăi veşnic.

Se părea că nu avea motive de îngrijorare, în afară de: inflaţia şi dezinflaţia, mărirea şi micşorarea dobânzilor, deficitul bugetar, ameninţarea războiului şi primejdiile păcii, o balanţă comercială dezavantajoasă şi o balanţă comercială avantajoasă, noul preşedinte şi vechiul capelan, un dolar mai putemic şi un dolar mai slab, laolaltă cu fricţiunea, entropia, radiaţiile şi gravitaţia.

Joseph Hellei^

Dar îşi mai făcea griji şi pentm noua lui prietenă, infmniera Mehssa Macfatosh, pentru că nu avea bani puşi de o parte. Nici părinţu ei nu aveau si, dacă va trai suficient de mult, va fi nevoită să trăiască numai din depimerile de la asigurări şi din pensia de mizerie de la spital, cu condiţia să continue să lucreze acolo următorii douăzeci sau trei sute de ani, ceea ce părea de necon-ceput, cu excepţia cazului în care ar cunoaşte şi s-ar mărita pina atunci cu vreun minunat genlleman înstărit, ceea ce părea de asemenea de neconceput. Puţini bărbaţi puteau să-i spună porcării cu atâta fannec. Nu o dată, a privit-o îndelung, cu durere în suflet; era prea inocentă pentru a fi lăsată pradă

nemiloasei dmaniici a condiţiilor fmanciare, prea drăgălaşă, prea credulă şi generoasa.

— Ceea ce trebuie să faci neapărat, spuse el într-o 21, după ce ea îl rugase s-o sfătuiască dacă ea şi colega ei de cameră ar tre-bui să-şi deschidă conturi individuale pentru pensie – Yossarian îi declarase că nu vedea cui naibii i-ar folosi în ultima instanţă conturile individuale pentru pensie decât băncilor care le solici-tau – este să te măriţi acum cu unul ca mine, un bărbat cu nişte bani puşi deoparte, care ştie câte ceva despre poliţe de asigurare şi moşteniri şi care n-a mai fost căsătorit decât o singură dată.

— N-ai fi prea bătrân pentru mine? Întrebă ea speriată

— Tu ai fi prea tânără pentru mine. Fă-o cât mai repede, fă-o astăzi. Ar fi bun chiar şi un medic. Cât ai clipi, o să ajungi la vârsta. Mea f? Ră să fi făcut niniic.

Pe Yossarian îl mai preocupa necumpătatul sentimentalism de a-işi extinde îngrijorarea asupra unei persoane care avea nevoie deel.

Nu acesta era modul de gândire american.

Ultimul lucru care îi lipsea era o altă persoana dependentă de el. Sau două, căci ea vorbea cu mândrie despre o colega de cameră ademenitoare, iubitoare de distracţii, din apartamentul ei înghesuit, o femeie pe nume Angela Moore, mai înaltă şi mai liberă decât ea, o australiancă blondă de la natură, cu un păr blond mai deschis şi cu sâni mai mari, cu tocuri în formă de sdlet, ruj alb şi fard alb la ochi, agent de vânzări la un fabricant de noutăţi, căreia ea îi dădea idei triviale pentru noi produse, săase îi amuţea şi îi năucea pe cei doi bărbaţi vârstnici dintr-o familie de evrei, proprietarii asociaţi ai companiei, factodu-i să roşească. Femeii îi plăcea efectul pe care ştia că-l producea în barurtte scumpe din centru, unde se ducea adesea după slujbă pentru a se întâlni cu oameni de afaceri joviali, cu care dansa după-masă şi pe care ii părăsea apoi fără milă la intrarea blocului, după ce seara se tennina pentm ea. Nu prea i se întâmpla să cunoască pe vreunul care să-i placă suficient pentm a dod să rămână mai mult cu el, fiindcă nu prea i se întâmpla să bea suficient ca să se îmbete. Numărul de telefon personal pe care-l dădea era al morgii din oraş, îi mărturisi veselă Melissa MacIntosh, atât de încântată de comportamentul plin de siguranţă şi de exuberanţă al colegei ei, încât Yossarian îşi dădu

seama că se va îndrăgosd de femeia aceea de la prima vedere, cu condida să nu dea nicio-dată ochii cu ea şi că va rămâne profiind îndrăgostit până când o va vedea a doua oară. Dar blonda cea înaltă, de aproape patruzeci de ani, cu fard alb şi ciorapi negri, cu un model care urca în spirală, nu avea părinţi bogari. Şi nici bani puşi deoparte şi Yossarian se întrebă:

Oare ce era în neregulă cu acest pământ nenorocit? 1 se părea normal ca toţi cei cărora nu le purta pică să aibă destui bani asiguraţi ca să facă faţă viitorului fără teamă şi îşi lăsă capul în jos, cuprins de nobila reverie a eompashnui, dorind s-o ia în braţe pecolega de cameră, pe acea remarcabilă făptură părăsită, cu sâni n”ari, ca să-i şteargă lacrimile şi să-i aline teine-rile, deschizându-i fermoarul rochiei în timp ce ar fi mângâiăf-e pe spate.

Ar fi un subiect tare pentru scrisorile trimise acasă de detec-tivii particulari care-l unnăreau, nu-i aşa? Prima iscoadă parti-culară – o lua ca sigur că iscoada era particulară – tţ unnarise până în spital în rimpul orelor de vizită şi fusese imediat doborttă de o gravă infecţie cu un stafilococ care l-a ţintuit la pat, dând în septicemie, într-o altă aripă a spitalului, alături de alţi trei fos c vizitatori ai altor pacienţi din spital, dobonţi şi ei de grave infecţii cu stafilococi şi care, în ce-l-privea pe Yossarian, puteau fi şi ei detectivi particulari. Yossarian ar fi putut să le spună celor patru că spitalul era un loc periculos. Un loc unde mureau oameni. Un bărbat din Belgia a fost intemat acolo într-o zi şi i s-a tăiat gâtul. Un detectiv particular trimis pentru a-l înlocui pe primnl a fost dat gata într-o zi de o intoxicaţie cu salmonella, de la un sandviş cu salată de ouă, pe care-l mâncase la bufetul spi-talului, iar acum era şi el ţintuit la pat şi se refăcea încet. Yossarian se gândi să-i trimită flori. Dar preferă sa semneze cu numele de Albert T. Tappman pe cărţile poştale cu urări de însănătoşire pe care le trimise fiecăruia. Albert T. Tappman era numele capelanului vechiului lui grup de bombardiere din armată, iar el scrise acele misive întrebându-se ce vor gândi destinatarii cărţilor poştale cu urări de însănătoşire când le vor priini, unde fusese dus capelanul şi dacă era indmidat, insultat, înfometat sau torturat. După o zi, trimise a doua oară cărţi poştale cu urări de însănătoşire ambilor detectivi particulari şi le semnă cu numele Washington Irving. Lar după

încă o zi, mai expedie două cărţi poştale, pe care le semnă Irving Washington.

Cel de-al doilea detectiv particular a fost urmat de alţi doi, care dădeau impresia ca nu se cunoşteau între ei, unul părând, în mod bizar, interesat în egală măsură de investigarea tuturor celorlalţi şi de urmărirea lui Yossarian.

Se întrebă ce sperau să afle despre el în plus faţă de ceea ce era dispus să le spună cu toată sinceritatea. Dacă voiau adulter, le va da adulter şi începu să-l framârite atât de mult bunătatea Melissei Maclntosh şi viitorul ei economic precar, încât începu să-l îngrijoreze propriul lui viitor şi se hotărî să-i ceară onco-logului din spital să-i dea o garanţie a-ntâia că nu avea boala aceea fatală, şi să-l audă cuvintând mai departe despre supre-matia biologiei în activităţile umane şi despre tirania genelor în procesul de reglementare a societăţilor şi a isloriei.

— Eşti nebun, spuse Leon.

— Atunci adu-mi şi psihialrul.

— N-ai cancer. Ce vrei de la el?

— Să fac o faptă bună pentru el, tâmpitule. Nu crezi în fapte bune? Cred că prăpăditul ăsta este cel mai sumbm ticălos cu care am dat vreodată ochii. Câtor pacienţi dintre cei pe care-i vede Sntr-o săptămână crezi că le poate da veşd bune? Nenorocirile acestui individ sunt printre puţinele din jurul meu pe care aş putea să le alin.

— Nu sunt pacienţii mei, spuse oncologul lipsit de bucurii, pe a cărui faţă mică părea să se fi aşternut o expresie de augur, la fel de firească precum bezna nopţii sau cerul cenuşiu al iemii. V-ar surprinde totuşi să aflaţi câţi oameni ajung să creadă că eu sunt vinovat de starea lor. Nici colegii nu mă simpatizează. Nu-s prea mulţi cei care vor să-mi vorbească. Poate fiindcă sunt un oni tăcut. Nu am suficientă experienţă.

— Îmi place cum vorbiţi, spuse Yossarian, care nici nu consi-dera că avea prea multă. V-ar încuraja un pic dacă aţi şti că, mai curând sau mai târziu, veţijuca probabil un rol impoitant în viaţa mea?

— Foarte putin, răspunse oncologul, al cărui nume era Dennis Teemer. De unde aţi vrea să încep?

— De oriunde vreţi, cu condiţia să nu implice durere sau dis-confort, răspunse vesel Yossarian.

— Nu aveţi pe nicăieri nici un simptom care ar putea sugera invesdgatii mai serioase.

— De ce trebuie să aşteptăm simptomele? Întrebă Yossarian, vorbindu-i de sus specialistului. Nu este posibil ca, de când s-au făcut ultimele explorări, să fi apărut ceva care prosperă fără ruşine chiar în timp ce noi doi stăm aici şi tărăgănăm lucrurile, mulţumiţi de noi înşine?

Dennis Teemer marşă la ideea lui, parând a se înviora un pic.

— Cred că mă distrez cu dumneavoastră mai bine decât cu majoritatea celorlalţi pacienfi ai mei. Nu credeţi? '

— I-am spus asta lui Leon.

— Poate pentm ca nu sunteţi de fapt pacientul meu, spuse doctorul Teemer. Presupufierea dumneavoastră este desigur posibilă, doruule Yossarian. Dar probabilitatea de a vi se întâmpla dumneavoastră nu este mai mare decât aceea de a li se întâmpla altora.

— Şi ce unportantă are asta pentru mine? Replică Yossarian.

Nu prea mă consolează ideea că toţi suntem predispuşi. Leon crede că mă voi simţi mai bine dacă voi şd că nu sunt mai sărac decât el. Haideţi să începem.

— Ce-ar fi să începem cu încă o radiografie pulmonară?

— Nu, Doamne fereşte! Strigă Yossarian, prefăctodu-se alar-mat Asta chiai că te poate scoate din minţi! Ştiţi care sunt sentimentele mele faţă de radiografii şi de azbest.

— Şi de tutun. Să vă ofer o statistică de care cred că vă veţi bţicura? Ştiaţi că anual mor mai mulţi americani de afecţiuni provocate de tutun decât au fost ucişi în timpul prunului război mondial?

— Pa.

— Atunci presupun că am face bine să mergem mai departe.

Să vă lovesc genunchiul cu ciocănelul ca să vă verific reflexele?

— Pentmce?

— Penttunimic.

— Nu putem face măcar o biopsie?

— Acui?

— A orice este accesibil şi simplu.

— Dacă asta vă va linişd.

— Voi dormi mai bine.

— Putem zgândări încă o aluniţă sau un alt loc din ficat. Sau să venficăm iarăşi prostata? Prostata este ceva obişnuit.

— A mea este unică, îl contrazise Yossarian. E singura care-mi aparţine. Să ne ocupăm de aluniţă.

Shumacher are o prostată de vârsta mea. Să-mi spuneţi când îi găsili ceva la prostată.

— Pot să va spun acum, spuse oncologul preferat al lui Yossa-rian, că îmi va face o deosebită plăcere să vă informez că rezultatele sunt negative.

— Pot să vă spun acum, declara Yossarian, că voi fi fericit sa aflu acest lucru.

Yossarian îşi dorea enorm să pătrundă mai adânc, împreună cu acel bărbat deprimat, în natura deprimantă a patologiilor din deprimanta lume a profesiunii lui şi în deprimanta esenţă a universului în care d reuşiseră până atunci să supravieţuiască şi care devenea zi de zi tot mai nesigur

— Apăruseră găuri în stratul de ozon, se micşora tot mai mult spaţiul pentru depozitarea gunoaielor, dacă ardeai gunoaiele stricai aeml, nu mai aveau suficient aer – dar se temea că doctorul va socoti deprimantă conversaţia.

Toate astea costau bani, desigur.

— Desigur, spuse Yossarian.

— De unde vin banii? Se întrebă Leon cu glas tare, cu un mâriit palpabil de invidie.

— Acum sunt suficient de bătrân pentru a beneficia de asigu-rarea medicală de bătrâneţe.

— Nu vor contribui cu nici un sfânt.

— Lar restul va proveni dintr-un plan colosal, făcut de mine.

— Aş dori să am şi eu un asemenea plan, bombăni Leon. Banii proveneau, explică Yossarian, de la compania unde lucra el, unde era încă trecut în registre pe un post de semicon-ducere, în calitate de semiconsultant semipensionar şi putea să rămână aşa toată viaţa, cu condiţia să nu încerce să ceară mare lucru.

— Aş vrea să am şi eu o astfel de slujbă. Ce naiba înseamnă asta? Se strâmbă Leon, rânjind batjocoritor.

„Yossarian, John. Ocupaţie: semiconsultant semipensionar.” Ce naiba să înţeleagă din asta epidemiologii noştri?

— Asta a fost o altă carieră a mea. Lucrez cu program reduş cu onorariu integral şi nimeni nu ascultă mai mult de jumătate din ceea ce spun. Asta nu se cheamă că sunt un semiconsultant semipensionar? Compania plăteşte tot. Suntem o companie la fel de mare ca Harold Strangelove Associates şi aproape la fel de atrăgătoare. Noi suntem M&M Enterprises Associates. Eu sunt unul dintre asociaţi. Ceilalţi sunt întrepnnzători. Eu ma asociez, ei întreprind.

— Ce fac de fapt?

— Probabil că orice aduce bani şi nu este o faptă necinstita sau o infracţiune, răspunse Yossarian.

— Este adevărat vreun cuvânt din toate astea?

— N-am de unde să ştiu. Pot să ma mintă şi pe mine, ca pe oricine altcineva. Păstrăm secretul unul fată de celălalt. Nu inventez nimic. Poţi controla. Leagă-mă de maşinăria aia pentm mimă ca să vezi dacă ratează vreo bătaie atunci când mint.

— O să facă maşinăria aşa ceva? Întrebă Leon surprins.

— Nu văd de ce n-ar face-o.

— Cu ce te ocupi acolo?

— Mă opun-

— Nu te enerva.

— Ţi-am răspuhs la întrebare, 11 informă Yossarian pe un ton plăcut Mă opun chestiunilor care im se ridică la înălţimea stan-dardelor mele etice. Uneori muncesc foarte mult ca să mă opun. Apoi, ei merg său nu mai departe. Eu sunt conştiinţa companiei, sunt o prezenţă morală, iar acesta este încă unul dintre lucrurile pe care le-am făcut după ce i-am vizitat în urmă cu peste douăzeci de ani, ca să obţin un ajutor ilegal pentru a nu-mi trimite copiii în războiul din Vietnam. Cum i-ai scutit pe ai tai?

— I-am băgat la facultatea de medicină. Bineînţeles că amândoi s-au mutat la facultatea de administrare a afacerilor imediat ce a trecut pericolul. Apropo, sursele mele clandestine m-au informat că te distrezi pe cinste cu una dintre in&rmierele noastre de etaj preferate.

— Mai bine dccât cu tine şi cu colegii tăi.

— E o fată foarte drăguţă şi o infmnieră foarte bună.

— Cred că am obseryat.

— Este şi atrăgătoare.

— Am observat şi asta.

— Avem aici câţiva specialişti foarte buni, care mi-au mărturisit sincer că ar vrea să intre în chiloţii ei.

— Vai, Leon, ce vulgar eşd, foarte vulgar. Ar trebui să-ri fie mşine, îl muslră scârbit Yossarian. E un mod foarte obsceri de a mărturisi că aţi vrea toţi s-o regulaţi., Leon se intimidase şi Yossarian profită că se pierduse momentan cu firea, ca să obţină favoarea dea pune în faţa uşii un afiş cu Intrarea vizitatonlor interzisă, care se văzu instalat înainte ca umiătoml să vină să-l deranjeze.

Bătaia în uşă a fost atât de sfioasă, încât Yossarian a sperat preţ de o clipă că se întorsese capelanul, ca om liber, de unde naiba o fi fost legal reţinut ilegal. Yossarian habar nu avea cum ar fi putut să-l ajute şi era şi neputincios pe deasupra.

Dar nu era decât Michael, fiul lui cel mai mic, nerealizatul dintre cei patm copii maturi care consdtuiseră o fanulie. Pe llngă Michael, mai avea o fiică, Gillian, judecătoare la un tribunal foarte obscur, Julian, copilul cel mai mare, un alt nerealizat, şi Adrian, care era normal, mulţumit şi dispreţuit de ceilalţi fiindcă era doar normal. Michael, necăsătorit, neaşezat, neangajat nicăieri şi nesupărător, trecuse să vadă ce căuta iarăşi în spital şi să-i destăinuie că se gândea să părăsească facultatea de drept, pentru că descoperise că munca de acolo nu era cu niituc mai stimulativă decât cea de la facultatea de medicină, de la facul-tatea de afaceri, de la facultatea de arte plastice, de la facultatea de arhitectură şi de la alte diverse facultăţi pe care le părăsise după scurte procese, de atâta timp, încât nimeni nu-şi mai aducea aminte.

— Ei, drăcie, gemu Yossarian. Eu trag tot felul de sfori ca să te bag în facultate şi tu renunţi mereu.

— N-am ce face, spuse descurajat Michael. Cu cât aflu mai multe despre practicajudiciară, cu atât mai mult mă surprinde că nu este ilegală.

— Este unul dintre motivele pentru care am renunţ^t şi eu la drept. Câţi ani ai acum?

— Mă apropii de patruzeci.

— Incă mai ai timp.

— Nu-mi dau seama dacă glumeşti sau nu.

— Nici eu, îi spnse Yossarian. Dar, dacă poţi amâna decizia de a alege ce vrei să faci cu viaţa ta până ajungi la vârsta pensionării, nu va mai trebui să te mai decizi deloc.

— Tot nu-mi dau seama dacă glumeşti sau nu.

— Nici eu nu-mi dau seama întotdeauna, răspunse Yossarian. Uneori voibesc şi nu vorbesc serios în acelaşi timp. la spune-mi, comoara mea, crezi că am vrut vreodată, în pestriţa mea viaţă, să fac vreuna dintre meseriile pe care m-am pomenit ca le fac?

— Nici măcar cea de autor de scenarii?

— Nu prea şi nu pentru mult timp. A fost o ipocrizie, n-a durat şi nici nu prea mă dădeam în vânt după produsele care ieşeau. Crezi că am vrut să intm în domeniul publicităţii sau în cel al tranzacţiilor fmandare de pe Wall Street, sau să mă ocup de pro-prietăţi funciare şi de duble opţiuni la bursă?

Cine naiba pomeşte în viaţă cu visul de a reuşi în domeniul relaţiilor publice?

— Este adevărat că ai lucrat odată pentru Noodles Cook?

— NOodles Cook a lucrat pentru mine. La scurt timp după tenninarea colegiului. Crezi că am vrut cu adevărat să scriem discursuri politice, Noodles Cook şi cu mine? Voiam să scriem piese care să fie publicate în The New Yorker. Nimeni n-are prea mult de ales. Luăm tot ce găsim mai bun, nu ceea ce ne atrage. Până şi Prinţul de Wales face la fel.

— Cumplit mod de viaţă, tată, nu?

— Suntem nevoiţi sa trăim aşa.

Michael tăcu un minut.

— M-am speriat când am văzut pe uşă afişul cu Intrarea vizitatonlorinterzisă, mărturisi el, pe un ton oarecum jigniL Cine naiba l-a pus acolo? Începusem să cred că ai putea fi. Bolnav cu adevărat.

— Mi s-a părut o glumă buna, murmură Yossarian, care adăugase cu un pix pe afiş că intruşii trebuiau împuşcaţi. Mă ajută să scap de vizitatori. Intră toată ziua aici fără măcar să telefonfeze. Par sa nu-şi dea seama că este o treabă foarte obositoare sa zaci toată ziua în spital.

— Odcum nu răspunzi niciodată la telefon. Pariez că eşti sin-guml pacient care are telefon. Cât mai ai de gând să stai?

— Primarul mai e primar? Cardinalul mai e cardinal? Dobitocul mai e în funcţie?

— Caredobitoc?

— Orice dobitoc care e în funcţie. Vreau să dispară toţi dobi-tocii.

— Nu poţi să stai atât de mult! Strigă Michael. Oricum, ce naiba cauţi aici? Ţi-ai făcut examenul medical anual chiar acum două luni. Toţi cred că eşti nebun.

— Protestez. Cine?

— Eu.

— Eşti nebun.

— Toţi credem.

— Protestez din nou. Sunteţi toţi nebuni.

— Julian zice că ai fi putut prelua de mult întreaga companie dacă ai fi avut putină ambiţie şi puţin cap.

— Şi el e nebun. Michael, de data astă m-amsperiat Am avut o viziune.

— Şi ce-ai văzut?

— Nu era vorba de preluarea finnei M&M. Aveam un halo, sau mi se părea că am, mi-era frică să nu am apoplexie sau o tumoră şi nu-mi dădeam seama dacă era sau nu o închipuire. Când mă plictisesc mă cuprinde neliniştea. Mă îmbolnăvesc de tot felul de chestii, cum ar fi conjunctivită sau o ciupercă la picioare. Dorm prost. N-o să-ţi vină să crezi, Michael, dar, când nu sunt îndrăgostit, mă plictisesc, iar acum nu sunt îndrăgoslit.

— Se vede, spuse Michael. Nu ţii rcgim.

— După asta îţi dai seama?

— Eometodă.

— M-am gândit la epilepsie, ştii ce-i aia, sau la o criză trecă-toare de cardiopatie ischemică, despre care nu ştii ninuc. Apoi m-am temut de un atac cerebral – trebuie să ne temem întot-deauna de un atac cerebral. Vorbesc prea mult? Am avut senzaţia ca văd totul de două ori.

— Adică vezi dublu?

— Nu, nu încă. Senzaţia că am mai trăit totul o dată. Aproape că nu mai era nimic nou pentru mine în ştirile zilnice. În fiecare zi păiea că se continua sau începe o altă campanie politică sau de alegeri şi, când nu era asta, era un alt tumeu de tenis sau iarăşi cretinele alea de Jocuri Olimpice. M-am gândit ca

ar fi o idee bună să mă intemez aici ca să fiu examinat. Oricum, am creierul sănătos şi mintea lunpede. La fel îmi este şi conştiinţa.

— Toate astea sunt Imbucnrătoare.

— Nu fi prea sigur. Marile crime sunt comise de oameni cu conştiinţa curată. Şi nu uita că tata a murit în urma unui atac cerebral.

— La nouăzeci şi doi de ani?

— Crezi ca asta l-a făcut să sară-n sus de bucurie? Michael, ce-ai să faci în viaţă? Faptul că nu şdu unde naiba o să-ţi găseşd locul tiui distruge liniştea sufletească.

— Acum chiar că vorbeşti prea mult.

— Eşti singuml din familie cu care pot sa discut ca lumea şi nu vrei să ascidţi. Toţi ceilalţi ştiu asta, chiar şi maică-ta, care vrea mereu o alocaţie marmare. Banii contează mai mult decât aproape orice altceva. Vrei să-ţi dau o idee sănătoasă? Găseşte-ţi acum o slujbă la o companie cu un program bun de pensii şi un program medical bun, orice companie şi orice slujbă, indiferent cât de mult ai detesta-o. Rămâi acolo până eşti prea bătrân ca să continui. Singurul mod de a tfăi este sa te pregateşli să mori.

— Ei, drăcie, tată, chiar crezi asta?

— Nu, nu cred, deşi s-ar putea să fie adevărat, Dar oamenii nu pot supravieţui de pe urma asigurărilor sociale şi tu nu vei beneficia nici de-atât. Până şi biata Melissa o va duce mai bine.

— Cine e biata Melissa?

— Dulceaţa de infimuetă de afară, cea atrăgătoare şi destul de tinerică.

— Nu e prea atrăgătoare şi e mai mare decât mine.

— Zău?

— Nu ţi-ai dat seama?

Spre sfârşitul celei de-a doua săptămâni petrecute de Yossarian în spital, au pus la cale un complot ca să-l alunge.

L-au alungat cu ajutorul bărbatului din Belgia, din salonul alăturat. Bărbatul din Belgia era un înţelept financiar de la Comunitatea Economică Europeană. Era un înţelept financiar din Belgia foarte bolnav şi vorbea prost englezeşte, ceea nu avea prea mare importanţă, pentm că i se tăiase o parte din gât şi nu putea vorbi deloc şi nici nu prea înţelegea engleza, ceea ce era

foarte important pentm infinniere şi câţiva medici, care nu puteau să i se adreseze pe căi raţionale. Toată ziua şi o mâie parte din noapte, o avea la căpătâi pe miniaturala şi palida sa soţie belgiană, îmbrăcată cu toalete modeme necălcate, care fuma tot timpul, nu înţelegea nici ea engleza şi se răstea pennanent şi istehc la infumiere, zbierând alarmată şi îngrozită ori de câte ori el gemea, se sufoca, donnea sau se trezea. El venise în ţara aceea ca să se vindece şi medicii îi extirpaseră o bucată din laringe pentru că ar fi murit cu siguranţă dacă i l-ar fi lăsat pe tot Acum nu mai era la fel de sigur că va trăi. Doamne, îşi zise Yossarian, cum de putea să suporte?

Doamne, îşi mai spuse Yossarian, cum de pot suporta?

Bărbatul acela nu putea să-şi exprune sentimentele decât dând sau clătinând din cap, ca răspuns la insistentele întrebări cu care-l ataca nevastă-sa, neavând la dispoziţie nici un alt mijloc de a-i transmite răspunsurile. Belgianul era victima mai multor primejdii şi neplăceri decât ar fi putut număra Yossarian pe degetele ambelor mâini. Lui Yossarian nu i-au ajuns degetele când a numărat prima dată şi n-a mai încercat după aceea. Nu-i mai crescuseră alte degete. De obicei, era atâta vânzoleală In preajma lui, încât Yossarian aproape că nu-şi găsea răgaz să se gândească la el însuşi.

Îşi făcea perttni bărbatul din Belgia mai multe griji decât ar fi dorit. Cădea pradă slresului şi ştia că stre-sul nu era sănătos. Oamenii făceau cancer din cauza stresului. Păcându-şi griji că este stresat, Yossarian era tot mai stresat şi începea să-şi plângă şi lui de milă.

Belgianul avea dureri, ceea ce era de neconceput pentru Yossarian, care nu primea calmante pentm asta şi simţea că nu va mai putea suporta mult timp şi nu va mai putea supravieţui. Băibatul din Belgia era narcotizat, aspirat, medicamentat şi steri-lizat. Le dădea atât de mult de lucru tuturor, încât infiimiera Maclntosh abia-şi mai găsea timp să-l lase pe Yossarian să se joace cu dantela chiloţilor ei. Treaba era treabă şi bolnavul din Belgia era o treabă serioasă. Melissa era zorită şi ciufulită, zăpăcită şi yeşnic cu sufletul la gură. El se simţea prost că îi distrăgea mereu atenţia când alături de el era un om într-o stare critică şi, o dată ce momentul era ratat, se simţea sărăcit fără ea.

Nimeni altcineva nu-i putea ţine locul.

Bărbatul din Belgia, care aproape ca nu se clintea, îi ţinea pe toţi ocupaţi. Era supraalimentat printr-un tub vârât în gât, ca să nu moară de foame. Îi băgau bietului om apă prin vene, ca să nu se deshidrateze, şi îi aspirau. Lichidul din plămâni ca să nu se înece.

Omul constituia o slujbă permanentă pentru oricine. Avea un tub în piept şi un altul Sn buită şi, necesitând o îngrijire constantă, Yossarian nu prea mai avea timp să se gândească la capelanul Tappman şi la problema lui, sau la Milo, Wintergreen şi la escadrilele lor de bombardiere invizibile, la colega de cameră australiană, cu fard alb şi tocuri înalte în formă de stilet şi sâni plini, sau la oricine altcineva. De câteva ori pe zi, Yossarian se aventura până în hol ca să arunce o privire în celălalt salon, numai ca să vadă ce se petrecea. De fiecare dată când făcea asta, se întorcea clătinându-se la patul lui şi se prăbuşea într-o stare de leşin şi de năuceală, cu braţul apăsat pe ochi.

Când i se limpezeau ochii şi îşi ridica din nou privirea, cei mai misterioşi dintre detectivii particulari se holbau la el. De data asta, agentul secret era un bărbat spilcuit, care purta costume bine croite şi cravate de lână cu un ecosez discret, cu figură de străin şi ochi negri pe faţa orientală vag cu oase solide, evocându-i o migdală cu coajă.

— Cine naiba eşti? Îi venise nu o dală lui Yossarian să strige lael.

— Hei, cine eşti? Întreba el o dată prietenos, silindu-se sa zâmbească.

— Cu inine vorbeşti? I se răspunse arogant, cu glas scăzut şi cu o dicţie perfectă.

— Pot să te ajut cu ceva?

— Absolut cu niniic. Îmi puneam doar nişte întrebări în legă-tură cu domnul acela solid şi pleşuv, cu păr blond, care stătea mult timp pe culoar până acum câteva zile.

— Celălalt detectiv particular?

— N-am nici cea mai vagă idee la cine te referi, răspunse omul, după care o şterse.

— Cine naiba eşti? Strigă Yossarian după el, în tirnp ce fami-liarul strigăt se răspândea iarăşi pe culoar şi se auzea din nou zgomotul produs de tălpile de cauciuc.

— Cine vorbeşte franţuzeşte? Cine voibeşte franţuzeşte?

Acest vaiet chinuit se înalta de nu se ştie câte ori pe zi din piepturile infirmierei MacIntosh, al infirmierei Cramer, al unei alte infirmiere, din al unuia dintre numeroşii medici şi tehiucieoi de serviciu, sau al asistenţilor afroamericani, hispanici sau de pe ţărmurile Pacificului, şi al altor refugiaţi economici care-l îngrijeau pe belgian contra unui salariu, în acea civiluatie nefu-ească a spitalului, care era perfect fueascâ. Întrucât acum exista un ban-comat la fiecare etaj, pe lângă automatele cu dulciuri şi apă gazoasă, un pacient cu carte de credit şi asigurare medicală putea să nu mai calce niciodată pe afară.

Agentul secret cu o dicţie impecabilă şi costume englezeşti nu s-a oferit niciodată să vorbească franţuzeşte, deşi Yossarian putea să parieze că ştia şi că putea să încalce şi consemnul.

Yossarian o rupea un pic pe franţuzeşte, dar se hotărî să nu se amestece. Îl enerva incompetenţa.

Cine putea să-şi dea seama? Era posibil ca o eroare de traducere să-l facă pasibil de acuzaţia că practica medicina fără autorizaţie. Yossarian price-pea: înţelegea că, în ceea ce-l privea, dacă ar fi fost nevoit vreo-dată să suporte toate astea la vlrsta lui, timp de patru sau paisprezece zile, numai ca să poată trăi în continuare cu sau fărft o cutie vocală pentm Dumnezeu ştie cât timp, probabil că s-ar fi împotrivit. Ar fi preferat să nu. Până la unnă totul se reducea la elementele esenţiale. Nu putea suporta durerea belgianului.

Va trebui s-o părăsească pe Melissa. Lui Yossarian i se puteau sugera anumite simptome şi ştia acest lucm. După o zi, i-a răguşit vocea.

— Ce-ai păţit? S-a repezit la el îngrijorată infinniera MacIntosh, chiar în dimineaţa unnătoare, după ce se prezentase la serviciu, se fardase, îşi îndreptase dungile ciorapilor fără dungi şi apoi intrase în salon, arătând nemaipomenit, ca să se asigure că el se simţea bine. Parcă ai altă voce. De ce nu mănânci?

— Ştiu. Sunt răguşit. Deocamdată nu mi-e foame. Nu ştiu de ce am răguşit în halul ăsta.

Yossarian nu avea febră sau vreun alt disconfort fizic şi nu se vedea pe nicăieri vreo inflamaţie în urechi, nas sau gât, a spus specialistul în nas, gât şi urechi care a fost consultat.

În ziua unnătoare l-a dumt gâtul. Simţea acolo o excrescenţă şi avea dificultăţi la înghiţirea alimentelor, deşi tot nu apăruse vreun semn de infecţie sau de obstmcţie, iar el ştia, la fel de sigur cum ştia de altfel orice, că în curând îşi va pierde şi laringele din cauza unei malignizări, dacă va mai zăbovi acolo, în loc s-o şteargă naibii cit mai repede dm spital.

Infmniera Melissa Maclntosh arăta ca o femeie cu inima zdrobită. Nu avea nimic personal cu ea, o asigură el. Îi promise, galant, că o va scoate în curând în oraş la un restaurant bun şi o va duce la Paris şi Florenţa, poate chiar la Miinchen, şi vor căuta împreună lenjerie cu dantelă prin vitrine, dacă vor descoperi că se împăcau bine şi daca pe ea n-o va deranja să fie unnărită de detectivi particulari oriunde vor merge împreună. Ea crezu că Yossarian glumea în privinţa detecdvilor pardculari şi spuse că îi va fi dor de el. Yossarian o puse la punct spunându-i că nu-i va oferi ocazia, întrebându-se – chiar în timp ce se uita sincer în ochii ei albaştri şi oneşti şi îi strângea cu căldură mâna în senm de rămas-bun – dacă îşi va aminti vreodată să-şi dorească s-o revadă.

C ARTEA A DOUA

4 LEW yVl-am născut robust şi neînfdcat. Până în ziua de azi, nu cred că şdu ce înseanmă să-ţi fie frică de o altă fiinţă omenească. N-am căpătat muşchi, oase solide şi un piept masiv vâeutod ziare vechi pe străzi şi ridicând greutăţi în copilărie, în prăvălia de vechituri a tatei. Dacă n-aş fi avut puterea s-o fac, tata nu m-ar fi pus la o asemenea treabă. M-ar fi pus să ţin socotelile şi să fac comisioane, cum a procedat cu surorile mele şi cu fratele meu mai mare, Ira. Eram în familie patru băieţi şi două fete, iar din-tre băieţi eu eram al doilea de la coadă. Mama le spunea oame-nilor că nu mai văzuse în viaţa ei un bebeluş mai robust ca mine, dar şi mai înfometat. Trebuia să-şi folosească ambele mlini ca să mă desprindă de pieptul ei.

— Ca Hercule în leagăn, a spus o dată Sammy Singer.

— Cine?

— Hercule. Hercule în pruncie.

— Ce-i cu el?

— După ce s-a născut, i-au băgat doi şerpi mari în leagăn ca să-l omoare. I-a sugmmat pe fiecare cu câte o mina.

— Ba n-a fost deloc aşa, deşteptule.

Micul Sammy Singer ştia chestii de-astea chiar şi pe vremea când eram nişte puşti la şcoală, în clasa a treia sau a patra. Sau poate într-a şasea sau a şaptea. Noi, ceilalţi, făceam rezumate după Tom Sawyer şi Robinson Crusoe, iar el făcea rezumate dupăffiada. Sammy era inteligent, eu<ram isteţ. El cerceta totul în cărţi. Eu îmi foloseam imaginaţia. El era bun la şah, eu eram bun la pinaclu. Eu am încetat săjoc şah, el a continuat să piardă banijucând pinaclu cu mine. Care era mai isteţ? Când am intrat în război, el a vmt să fie pilot de luptă şi a ales aviaţia. Eu am ales aitileria, pentru ca voiam să lupt împotriva nemţilor. Speram să fiu într-un tanc şi să intru cu el în sute de nemţi. El a devenit mitralior în coada avionului, eu am ajuns la infanterie. El a fost dobortt o dată, prăbuşindu-se în apă, şi s-a întors acasă cu o medalie, eu am fost prizonier de război şi am fost ţinul peste ocean până la sfârşit. Poate că el a fost cel mai isteţ. După război. El a unnat colegiul pe banii guvemului, eu mi-am cumpărat un depozit de cherestea la marginea OTaşului. Am cumpărat un loc de construcţie şi am ridicat o casă la nimereală, în asociaţie cu câţiva clienţi care se pricepeau mai bine decât mine la construcţii. Eu mă pricepeam mai mult la afaceri. Cu profitul scos din ea, mi-am făcut singur următoarea casă. Am descopent creditul. In Coney Island nu se ştia că băncile dădeau bani împrumut. În timpul liber, el se ducea la operă, eu împuşcam raţe şi gâşte cana-diene, îitipreună cu diverşi instalatori locali şi bancheri yankei. În timp ce eram pnzoiuer de război în Germania, ori de câte ori eram mutat în altă parte, mă îngnjora ce se va întâmpla când noii gardieni vor vedea plăcuţa de identificare şi vor descoperi că eram evreu. Îmi făceam griji, dar nu-mi amintesc să-mi fi fost fdcă vreodată. În fiecare loc în care mă deplasam, când ei mă duceau tot mai aproape de inima tam, spre Dresda, mă străduiam să găsesc o cale de a le spune înainte de a descoperi ei. Nu voiam să-şi închipuie că aveau un prizonier care ascundea ceva. Nu m-am gândit decât mai târziu, când m-a întrebat Sammy, că ar fi putut să mă scuipe în faţă, să-mi crape capul cu patul unei arme sau pur şi simplu să mă ducă departe de ceilalţi, în tufişuri, împungându-mă cu puştile şi cu baionetele, iar acolo să mă înjunghie sau să mă împuşte. Cei mai mulţi eram nişte copii şi mi-am închipuit că ar putea sa ne brutalizeze şi să ne batjocorească un timp şi că va trebui totuşi să-i pocnesc

pe câţiva ca să-i învăţ să se potolească. N-am avut niciodată motiv să fac asta. Eu eram LR, Lewis Rabinowitz de pe Mermaid Avenue din Coney Island, Brooklyn, New York, şi nu aveam pe atunci nici o îndoială că nu puteam fi întrecut la nimic şi că puteam reuşi să fac orice doream.

Asta am simţit întotdeauna în copilărie. Am fost mare şi ţarc de la bun început, aveam un glas putemic şi mă simţeain mai mare şi tare decât eram. La şcoala publică, vedeam cu ochii mei că erau copii mai în vârstă care erau mai mari decât mine şi poate că erau şi mai tari, dar n-am simţit asta niciodată. Şi nu ini-a fost niciodată frică de cele câteva familii italiene din caitier, de-alde Bartolini şi Palumbo, cu care toţi ceilalţi nu vorbeau, de teamă, decât acasă la ei. Se zvonea în şoaptă că porcii aveau cuţite asupra lor. Eu n-am văzut nici un cuţit îi lăsam în pace şi nu mă deranjau. Şi nici pe alţii, de altfel, din câte şdam. Cu o singură excepţie. Un slăbănog mai mare decât mine, din clasa a opta, a trecut ghemuindu-se prin faţa mea şi m-a călcat dinadins pe picior, în timp ce şedeam pe trotuar, Sn primul rând al cozii din faţa curţii şcolii, după prânz, aşteptând să se deschidă uşile şi să înceapă cursurile de după-amiază. Era încălţat în tenişi. Nu aveam voie să purtăm tenişi la şcoală decât la ora de sport, dar de-alde Bartolini şi Palumbo îi purtau când aveau chef. Aha, mi-am spus în sinea mea, când am văzut ce s-a întâmplat. L-am urmărit cum se apropie. Îl văzusem întorcându-se spre mine cu o privire răutăcioasă şi inocentă. Nu mi-am văzut braţul ţâşnind ca să-l înşface de gleznă, stringându-l numai atâta cât să-l ţină ta loc, când a încercat să se elibereze şi să-şi continue drumul fără a-şi mişca măcar ochii, ca şi cum era dreptul lui, ca şi cum nici n-aş fi fost acolo. A fost cu adevărat surprins când a văzut că nu-i dădeam drumul. A încercat să facă pe duml. Aveam mai putin de treisprezece ani.

— Hei, ce faci? A mârâit el. Eu m-am dat şi mai dur.

— Ţi-a scăpat ceva, am spus cu un zâmbet rece.

— Nu, zău? Ce?

— Ţi-au scăpat paşii.

— Foarte comic! Dă-mi drumul la picior!

— Şi imul din ei a căzut pe mine.

Cu cealaltă mână am bătut uşor locul pe care mă călcase.

— Nu, zău?

— Zău.

A tras mai tare. Eu am strâns şi mai tare.

— Dacă e adevărat, n-am făcut-o dinadins.

— Am crezut că ai făcut-o dinadins, i-am spus. Dacă te juri pe Dunmezeu şi îmi mai spui o dată că nai făcut-o dmadins, s-ar putea să te cred.

— Faci pe durul? Te crezi mare?

— Da.

Alţi puşti ne priveau. Şi câteva fete. Mă simţeam bine.

— Bine, n-am făcut-o dinadins, a spus el şi a încetat să mai tragă.

— Atunci o să te cred. După aceea, am fost pneteni un tiinp. Sammy s-a hotărât într-o zi să mă înveţe să mă bat şi să-mi arate în acest timp că era mai bun decât mine la box.

— Nu se poate să te bazezi doar pe muşchi, Lew. Avea o carte cu instrucjiuni pe care o citise şi nişte mănuşi de box împrumutate. Trebuia să-i zâmbesc mereu, în timp ce ne legam mănuşile. Mi-a arătat care era poziţia, cum îţi menţineai echilibrul, m-a învăţat să dau o scurtă, un croşeu, un upercut.

— E-n regulă, tigmle, m-ai învăţat. Acum ce facem?

— Mai continuăm vreo trei minute, ne odihnim un minut, o să-ţi aiăt cei ai greşit şi apoi mai facem o runda. Nu uita, mişcă-te tot. Timpul. Nu loveşti în clinci, nici nu te lupţi. Nu e permis. Ridici mâna stângă, o ţii în sus şi o întinzi maymult. Altminteri vin direct la tine şi te pocnesc. Aşa. Hai săncepem.

Îşi luă poziţia, apoi începu să ţopăie. Eu m-am dus drept spre el şi i-am împms cu uşurinţă ambele braţe în jos cu mâna stânga.

Cu dreapta i-am acoperit faţa cu mănuşa deschisă şi i-am răsurit-o în joacă dintr-o parte într-alta.

— Ăsta e un clinci, zbieră el. N-ai voie să-nu ţii faţa. Trebuie să dai un pumn sau să nu faci nimic.

Acmn ne despărţiin şi o luam de la capăt. Nu uita că trebuie să-ncerci să mă loveşti.

De data asta ţopăi mai repede în jurul meu, îmi pocni o parte a capului cu o scnrtă şi se retrase imediat. Eu m-am repezit din nou la el, i-am tras cu uşurinţă braţele în jos cu o labă şi am început să-l bat încct pe fată cu cealaltă. Nu mă puteam abţine să nu râd în timp ce mă uitam la el. Eu rânjeam, el gâffia.

— Hai să facem altceva, spuse el necăjit. Nu merge aşa, nu? Uneori îmi făceam griji pentru micul Sammy pentru că nu ştia să facă mare lucru şi îi plăcea să-i înţepe pe oameni. Dar era isteţ şi s-a dovedit că înţepa numai oamenii despre care şda că nu se vor supăra pe el. Oamenii ca mme.

— Hei, Lew, ce mai face prietena ta cu ţâţe mari? Îmi tot spunea în timpul războiului, după ce începusem să mă întflnesc cu Claire şi o adusesem pe acolo.

— Eşti un tip deştept, îi spuneam cu un zâmbet forţat, scrâşnind din dinţi.

Am un nerv în partea din spate a fălcii şi într-o parte a cefei pe care-l simţeam zvâcnind când începeam să spumeg. Îl simţeam şi la pinaclu când nuzam prea mult şi trebuia să înşez.

— Hei, Lew, transmite-i complimentele mele nevestei tale cu ţâţe mari, spunea el după ce Claire şi cu mine ne-am căsătorit.

Winkler a început şi el să mă stâmească în acelaşi fel şi nu puteam să-l pocnesc dacă nu-l pocneam pe Sammy, iar pe Sammy nu puteam să-l pocnesc. Ar fi putut fi martorul meu la cununie, dar ai mei au vrut să fie fraţii mei şi în familia mea toţi am făcut ceea ce au vrut ceilalţi să facem.

Mi-au dat numele Lewis şi îmi spuneau Louie, de parcă numele meu ar fi fost Louis, şi n-am văzut care era deosebirea până nu mi-a arătat-o Sammy. Chiar şi după aceea, tot nu am văzut cine ştie ce deosebire.

Sammy citea ziare. Îi simpatiza pe oamenii de culoare şi spunea că ar trebui să fie lăsaţi să voteze în sud şi să fie liberi să trăiască unde vor. Din partea mea, pot să trăiască oriunde, dacă nu trăiesc aproape de inine. Nu mi-au plăcut niciodată cu adevărat decât cei pe care i-am cunoscut personal.

Ne-a plăcut Roosevelt un timp, după ce a devenit preşedinte, dar mai ales pentm că nu era Herbert Hoover sau un republican sau unul din-tre ţărănoii antisemiţi din sud sau din vestul mijlociu, sau părin-tele Coughlin din Detroit. Dar nu aveam încredere în el şi nu credeam în el. Nu aveam încredere în bănci, nu aveam încredere în rcgistrele bancare şi ne făceam afacerile pe cât posibil în bani lichizi. Chiar înainte de Adolf Hiâler, nu ne plăceau nemţii. Şi printre nemţii care nu aveau nici o şansă în casa noastră se numărau nemţii evrei. Lar asta a continuat şi după Hiâler. Am crescut auzind vorbindu-se de ei.

— Nu am dorit niciodată răul nimănui, repeta mama. Am auzit-o spunând asta de nenumărate ori şi nu era adevărat Cumplitele ei blesteme se abăteau asupra tuturor, chiar şi asupra noastră.

— Dar dacă a meritat vreodată un popor să fie pedepsit, ei sunt aceia. Când am venit prin Polonia la Hamburg, se fereau să se uite la noi. Eram penttu ei nişte gunoaie. Le era roşine de vali-zele şi de hainele noastre şi nici nu vorbeam germana. Le era tuturor ruşine de noi şi ne-o arătau. Unii ne furau banii când aveau ocazia. Când era un loc liber într-un tren sau pe o bancă de pe stradă, puneau acolo o pălărie ca să se creadă că locul era al cuiva, ca să nu ne putem aşeza lângă ei. Ne lăsau să stăm în picioare orc-n şir, chiar şi când aveam copii cu noi. Toţi oamenii cu bani făceau asta. Şi toţi se prefăceau că nu vorbesc idiş.

Când Sammy a venit odată în vizită la mine acasă, nu cu mult tiitip în unnă, a spus că el crede că probabil nemţii evrei nu vorbeau idiş. Mama s-ar ti prefăcut că e tare de ureche dacă ar fi aurit aşa ccva.

Când a izbucnit războiul în Europa, toţi mai aveam doi ani până la vârsta de înrolare. La liceu, m-am mutat de la spaniolă la germafiă – începeam să mă pregătesc – şi am început să-i înnebunesc pe tipi ca Sammy cu cuvinte caAchtwig, wiegeht's, hallo, nem şijawohl. Când zbierau la mine să tennin, le aruncam câte un dankeschon. M-am ţinut de germană şi în armată. Când m-am înrolat, ştiam deja destulă germană ca să-i terorizez pe pri-zonierii de război pe care i-am găsit la Fort Dix şi FortSill, la Fort Riley şi Fort Benning. Fiind prizonier de război lângă Dresda, puteam vorbi putin cu gardienii şi uneori traduceam pentru alţi americani. Fiindcă vorbeam gennana, am fost triniis la Dresda în fruntea unui detaşament de muncă, deşi eram ser-gent şi nu eram obligat să mă duc.

Afacerile cu vechituri au înflorit când eram încă un tânăr civil. Mama lui Sammy aduna ziare vechi şi dona cratiţe şi tigăi din aluminiu, iar tata le vindea. Bătrânul a descoperit că se adunau bani frumoşi din vechituri şi chiar câteva mici averi pen-tru cei ce se ocupau de deşeurile metalice. Umblam cu limba scoasă după clădiri anunţate penţiu demolare; Urmăream maşinile de pompieri. Marile incendii din Coney Island erau întotdeauna o mină de aur, în caziil nostru o mină de cupru şi

una de plumb, datorită ţevilor pe care le strângeam. Când a ars Luna Park, curând după război, am dat lovitura cu vechiturile. Ne plăteau ca să le luăm şi ne plăteau iarăşi când le vindeam negustorilor de deşeuri. Tot ce era fierbinte era hivelit în azbest; luam şi azbestul ca să-l vindem. După asta strânseserăm ceva bani şi bătrânul nu-a împrumutat zece nui ca să cumpăr depozitul de cherestea, cu o dobândă imensă, fiindcă aşa era el şi fiindcă nu-i plăcea ideea. Nu voia să renunţ la afacerea cu vechituri şi nu voia să ne mutăm la o depărtarc de aproape trei ore de dmm. Şcolile şi spitalele vechi erau fbarte profitabile. Ani cumpărat un al doilea camion şi am angajat bărbaţi solizi din cartier, care puteau ridica greutăţi şi îi puteau alunga pe alţi negustori de vechituri. Am angajat chiar şi un shvaitza masiv, un negm solid şi liniştit, pe nume Sonny, care a apămt într-o zi la noi să ceară de lucru. Înlăturam tencuiala de pe pereţi şi izolaţia de azbest cu cleşti de metal şi cu ciocane, ca să ajungem la ţevile de cupm şi de plumb cu canciocul, cu ranga şi cu ferăstrăul. Tata l-a dat afară pe Smokey Rubin.

Eu am răspândit vestea. Smokey a ameninţat că o să vină după nune şi că ar fi bine să nu mă găsească. În seara unnătoare, ifl-am dus la bistroul lui Happy din Mermaid Avenue şi m-am instalat acolo ca să-l aştept. Sammy şi Winkler au pălit când au intrat şi m-au văzut. Am crezut ca or să leşine.

— Ce cauţi aici? A spus Winkler. Pleacă, pleacă.

— Nu ştii că umblă Smokey după tine? A spus Sammy. E cu câţiva amici.

— Îl ajut să mă găsească. Va fac cinste cu apă gazoasă şi sandvişuri dacă vreţi să aşteptaţi cu niine.

Sau puteţi să vă aşezaţi undevreti.

— Măcar du-te şi adu-ţi fraţii dacă vrei să faci o prostie, a propus Sammy. Să fug până la tine acasă?

— Mai bine ia un malţ.

N-am aşteptat mult Smokey m-a reperat imediat ce a intrat – şedeam cu faţa spre uşă – şi a venit direct la separeu, urmat de unul pe nume Red Benny şi de un tip bizar, cunoscut drept Willie theGeep.

— Te-am căutat. Am să-ţi spun nişte chestii.

— Ascult.

Aveam fiecare privirea ţintuită în ochii celuilalt

— Am venit să le aud.

— Atunci hai afară. Vreau să vorbim fără martori. Am chibzuit la treaba asta. Ei erau treizeci sau mai mulţi, iar noi eram şaptesprezece şi jumătate. Smokey luptase în ring. Făcuse puşcărie şi fiisese tăiat rău, cel puţin o dată, într-o bătaie cu cuţitul.

— Bine, Smokey, dacă asta vrei, m-am hotărtt euDar spune-le băieţilor tăi să stea aici un timp, daca vrei să vorbim fără martori şi dacă n-ai alte gânduri.

— Ai spus lucruri urâte despre mine, aşa-i? Să nu mă minţi.

Şitaică-tău a spus.

— Ce lucruri urâte?

_ORA ÎNCHIDERII_W

— Că m-aţi dat afară şi că am furat Nu m-a dat afaiă taică-tău, să fie clar. Am plecat eu. N-aş mai lucra la niciunul dintre voi.

— Smokey.

Simţeam că începe să-mi pulseze nervul acela dm obraz şi dinceafă.

— Bătrânul vrea să-ţi spun neapărat că dacă mai calci în prăvălie o să-ţi mpă spinarea.

Asta-l făcu pe Smokey să cugete. Îl cunoştea pe băttân. Dacă bătrânul spusese una ca asta, Smokey ştia că voriase serios. Tata era un bărbat scund, cu umerii cei mai mari şi mai laţi pe care i-am văzut şi cu ochi albaştri pe o faţă care le evoca oamenilor o torpilă sau un obuz de artilerie. Cu pistruii aceia, cu trăsăturile lui dure şi cu petele de la ficat, semăna cu un lingou de fier, cu o nicovală înaltă de un metru şaizeci şi opt. Fusese fierar. Toţi din familie avem căpăţâni mari şi fălci masive, pătrate. Arătam a polonezi şi suntem jidani. În Polonia, omorâse cu un punm în frunte un cazac care se răstise la mama şi în Hamburg fusese cât pe-aci să repete gestul cu un fel de paznic al iinigranţilor care făcuse aceeaşi greşeală, de a fi grosolan cu mama, dar se abţmuse la timp. În familia mea, nimeni dintre cei care i-au insultat pe vreunul dintre noi n-a scăpat nepedepsit, poate cu excepţia lui Sammy Singer, a mea şi a sotiei mele cu ţâţe mari.

— Ce mai face tăticul tău, Marvin? I se adresă Red Benny lui Winkler, în timp ce toţi clienţii se uitau la noi, iar după aceea Smokey a mai avut un motiv să fie precaut.

Winkler bătea tamburina pe masă cu degetele de la o mână şi tăcea.

Tatăl lui era agent de pariuri la cursele hipice şi câştiga mai mult decât aproape oricine din cartier.

Au avut chiar şi un pian în ^aşa, un timp. Red Benny era curier, perceptor, cămătar, datomic, spărgător. Într-o vară, împreună cu o bandă, a curăţat toate camerele unui hotel dintr-o staţiune, cu excepţia celei închiriate de familia lui Winkler, făcându-i pe oamenii din oraş să se întrebe cu ce se ocupa tăticul lui Winkler de fusese cruţat

51

Dar în clipa aceea, Smokey începuse deja să se mai îmblânzească.

— Tu şi taică-tău le spuneţi oamenilor că v-am furat o clădire, nu? N-am furat casa aia. L-am găsit pe administrator şi am încheiat singur târgul.

— Ai găsit-o în timp ce lucrai la noi, i-am spus. Ori lucrezi la noi, ori intri singur în afaceri. Nu le poţi face pe amândouă în aceeaşi ora.

— Acum intennediarii nu vor să mai cumpere nimic de la mine. Nu-i fasa taică-tău.

— Pot face ce vor. Dar cumpărând de la tine, nu pot cumpăra de la el. Asta-i tot ce-a spus.

— Nu-mi place. Vreau să vorbesc cu el. Vreau să vorbesc cu el acum. Şi vreau să-l lămuresc.

— Smokey, am spus, vorbind rar şi simţindu-mă brusc foarte sigur pe mine, dacă mai ridici vreodată glasul la tata, o să-ţi vin de hac. Şi dacă mă atingi cu un deget, o să-ţi vină de hac.

Păru impresionat de ceea ce-i spusesem.

— Bine, cedă el, întristându-se. O să mă întorc să muncesc la el. Dar spune-i că de acum înainte vreau şaizeci pe săptămână.

— N-ai înţeles. S-ar putea să nu te ia înapoi nici pentru cincizeci de dolari. Va trebui să încerc să pun o vorbă bună pentru tine.

— Şi poate să ia casa pe care am găsit-o dacă îmi dă cinci sute.

— S-ar putea să-ţi dea două, ca de obicei.

— De când pot să-ncep?

RLasă-mi răgaz ziua de mâine ca să-ncerc să-l conving.

De fapt, a durat ceva până să-i amintesc bătrânului că Smokey muncea mult şi că el şi negrul reuşeau împreună să-i alunge pe ceilalţi negustori de vechituri.

— Louie, te rog, împrumută-mă acum cu cincizeci, se rugă Spiokey. Vreau să investesc în nişte tutun bun din Harlem.

— Nu pot să-ţi împmmut decât douăzeci, i-am spus, deşi i-aş fi putut da mai mult. E ciudat, am adăugat după ce ceilalţi au

: Vî ieşit, îndoindu-mi degetele. Am ceva la mână. Când i-am dat cei douăzeci de dolari abia am putut s-o îndoi.

— Ţineai în mână zahamiţa, spuse Winkler, căruia îi clănţăneau dinţii.

— Ce zahamiţă?

— Nu ţi-ai dat seama? Se repezi Sammy la mine, aproape furios. Strângeai zahamita aia în mână de parcă aveai de gtod să-l omori cu ea. Credeam că o s-o sfărtmi.

M-am lăsat pe speleaza scaunului, râzând, şi am comandat plăcintă şi îngheţată pentni toţi trei. Nu, nu-mi dădusem seama ca strângeam în mână mixerul gros, cilindric, pentm zahăr, în timp ce stăteam de vorba. Eram calm şi aveam mintea limpede în timp ce îl priveam drept în ochi şi braţul meu era gata de acţiune fără să ştiu măcar. Sammy răsuflă uşurat şi se albi la faţă când îşi ridică mâna de pe genunchi şi puse înapoi pe masă cufitul pe care-l ţinuse.

— De ce îl ascundeai, tigrule? Am şpus râzând. La ce mi-ar fi folosit?

— N-am vrut să vadă cum îmi tremurau mâinile, şopti Sammy.

— Ştiai să-l foloseşti? Sammy clătină din cap.

— Şi nici măcar nu vreau să aflu. Lew, trebuie să-ţi spun In clipa asta. Dacă suntem vreodată împreună şi simţi nevoia să te baţi cu cineva, vreau să ştii că poţi fi absolut sigur că nu te mai poţi bizui pe mine să te susţin.

— Nici pe mine, spuse Winkler. Red Benny n-ar face niinic cu mine de faţă, dar de ceilalţi nu eram la fel de sigur.

— Gaşcă, le-am spus, de data asta nici nu contam pe voi;

— Chiar aveai de gând să-l pocneşti cu mixeml de zahăr?

— Sammy, l-aş fi pocnit cu tot bistroul ăsta dacă aş fi fosţ neyoit. Aş fi dat cu tine în el. '

Trecusem deja de şaizeci şi cinci de ani, mai precis cu doi ani, când l-am prins pe tânărul hoţ de buzunare, un tip înalt şi iute, de douăzeci şi ceva de ani. Îmi amintesc precis fiindcă era ziua mea de naştere. Ca să-mi fac un cadou, a trebuit s-o scot pe Claire în oraş la unul dintre spectacolele acelea cu cântece care ei îi plăceau şi mie nu. Am ajuns prea devreme şi stăteam împreună cu alţi oameni sub marchiza unui teatru aflat nu prea departe de capul de linie al Autobuzelor Autorităţii Portuare. Capul de linie al autobuzelor este un loc care mă face şi acum să râd ori de câte ori îmi amintesc când a fost buzunărit Saminy întorcându-se de la noi şi era cât pe-aci sa fie băgat la puşcărie fiindcă ţipase la un poliţist încercând să-l convingă să acţioneze. Pe atunci mă împăcasem cu nemţii şi conduceam un Mercedes. Avea şi Claire unul elegant, decapotabil. Pe neaşteptate, o femeie a scos un geshrei. Am văzut doi tipi fugind chiar prin spatele meu. Fără să stau pe gânduri, l-am înşfăcat pe unul dintre ei. L-am răsucit, l-am ridicat şi l-am buşit cu pieptul de capota maşinii. Abia când l-am trântit, am văzut că era lânar, înalt şi solid. Era un dp brunet.

— Dacă mişti un muşchi, îţi rup spinarea, i-am spus la ureche.

N-a mişcat nici un muşchi.

Când am văzut cit de minuţios îl percheziţionau copoii, am clătinat mereu din cap, probabil de frică.

I-au umblat cu degetele prin păr, căutând vreo lamă sau vreo ţepuşă. I-au perforat gulerul, buzunarele şi toate cusăturile cămăşii şi pantalonilor, pipăindu-l de sus şi pânăjos, în căutarea vreunui pistol, a unui cuţit sau a oricărui obiect mic şi tăios. Mi-am dat seama că puteam să tiu omorât. Abia după ce au tennmat, ajungând până jos în vârful tenişilor, s-au relaxat.

— Aţi fosl foarte norocos, domnule, a spus tânărul poliţist care comanda şi era cel mai vârstmc de acolo.

Oamenii îmi zâmbeau şi eu le întorceam zâmbetele. Mă sinitţeam un erou.

— Gata, Lew, spectacolul tau s-a terminat, îmi spuse sec Clairc, după cum aş fi putut paria ca o să spună. Hai înăuntru ca să vedem adevăratul spectacol.

— Mai stai un minut, Claire, i-am răspuns cu glas tare, umflându-mă în pene. Uite acolo o blondă frumoasă, care cred că ar vrea să mă cunoască mai bine.

— Lew, intri odată, pentru numele lui Dumnezeu, spuse ea, ' sau intru singură?

Am intrat amândoi râzând. Exact după două săptămâni, simptomele au revenit şi m-am întors la spital ca să mi se facă chimioterapie.

În afara spitalului era ca înainte. Oamenii înnebunean şi erau răsplădţi cu medalii. Decoratorii de interioare erau eroi ai culturii, iar creatorii de modă erau superiori din punct de vedere social clientelei lor.

— Şi de ce n-ar fi? Răspunsese deja Frances Beach la această remarcă a lui Yossarian, repetând o afirmaţie atât de perfectă, încât alţii cugetau adeseori cum de putea cineva să pronunţe în limba engleză atât de impecabil fară să rişte să pară că vorbeşte pe nas. Ai uitat cum arătam goi?

— Dacă un bărbat ar spune-asta, John, rosd Patrick Beach, soţul ei, din nou încântat de ea, ar fi jupuit de viu.

— Dar bărbaţii spun asta, scumpo, rosti Frances Beach, la prezentările de modă de primăvară şi de toamnă şi câştigă miliarde îmbrăcându-ne pe noi.

Mai erau încă foarte mulţi oamem săraci.

Yossarian se uită pieziş la un grup de oameni tatinşi pe tro-tuar în faţa spitalului, în timp ce se îndrepta spre bordură şi spre limuzina imensă cu geamuri negre, care aştepta să-l transporte la clădirea luxoasă cu apartamenle de închiriat scumpe din celălalt capăt al oraşului, unde locuia.

Comandase un sedan; trimiseseră din nou limuzina şi nu ii luau nici un ban în plus. Casa scumpă cu apartamente de închiriat în care locuia era considerată o clădire luxoasă pentm că întreţinerea costa foarte mulL Camerele erau mici. Tavanele erau joase, nu avea geamuri în cele două băi, iar în toată bucătăria nu era loc pentru o masă sau un scaun.

La mai puţin de zece blocuri de casa lui era capul de linie al Autobuzelor Autorităţii Portuarc newyorkeze, o slructură pe care se înălţau palierele a şapte etaje. La parter era un post de polirie cu trei celule mari, permanent ocupate, în care erau înghesuiţi noii deţinuţi de mai multe ori pe 23 şi în care Michael Yossarian fusese azvlrlit cu un an în urmă, când ieşise dintr-o staţie de metrou şi încercase să intre înapoi, după ce îşi dăduse seama că se dăduse jos prea devreme în drum spre centru, unde se afla finna de ariutectura pentm care făcea desene.

— În ziua aceea, îşi amintea el, mi-ai salvat viaţa şi mi-ai distrus sufletul.

— Voiai să fii închis cu tori ceilalţi?

— Aş fi murit dacă s-ar fi întâmplat asta. Dar n-a fost uşor să văd cum i-ai ocărit şi i-ai păcălit pe toţi. Copoii şi apoi să nu păţeşti nimic. Şi ştiai că eu n-aş fi putut face aşa ceva.

— Fiecare se înfurie într-un anumit fel, Michael. Nu cred că aveam de ales.

— Eram deprimat.

— Aveai un frate mai mare care te brutaliza. Poate că asta este deosebirea.

— De ce nu l-aţi oprit?

— Nu ştiam cum. Nu voiam să-l brutalizăm. Michael reacţiona chicotind adniirativ.

— Ai dat un adevărat spectacol, nu-i aşa? Îl acuză el invidios. Aveai şi un mic public. Te-au şi aplaudat.

După aceea, amândoi şi-au pierdut vlaga.

Acum locuiau oameni la capul de linie al autobuzelor; era o populaţie compusă din bărbaţi şi femei, din băieţi şi fete năbădăioase, majoritatea dormind noaptea în coîloanele mai întunecate şi ieşind ca navetiştii în cea mai mare parte a fiecărei

56 ORA ÎNCHIDERII 57 zile pentru a se îndeletnici în văzul tuturor cu afacerile normale pe care le avea fiecare.

La toaletele de la diverse etaje erau apă curentă, caldă şi rece, precum şi o puzderie de lârfe şi homosexuali pentru toate gustunle şi magazbe bme aprovizionate, la îndemâna lor, pentru necesităţile zilnice de bază – gumă de mestecat, Ugari, ziare şi gogoşi cu gem. Hârtia higienică era pe graris. Mame fertile, fagite din orăşele natale idealizate, soseau m mod regulat, însoţite de copii mici, şi se instalau acolo. Capul de linie era o bază bună de instalare pentru prostituate, cerşetori şi tineri fugari. Mii de navetişti care făceau afaceri şi sute de vizitatori încercau să nu prea-i bage în seamă când treceau pe acolo In fiecare dinuneaţă, în drum spre locul lor de muncă, sau când se întorceau acasă după tenninarea zilei de lucm. Niciunul nu era bogat, pentru că nici un om bogat nu se ducea la serviciu cu autiobuzul.

De la fercstrele înalte, cu perspectivă, ale apartamentului său din blocul cu multe etaje, Yossarian avea vedere directă spre un alt bloc de apartamente luxoase, cu şi mai multe etaje.

Între aceste clădiri se întindea piaţa lată de dedesubt, care era ticsită acum, din ce în ce mai urât, de haite mârâitoare de bătăioşi şi cerşetori, prosdtuate, drogaţi, negustod, proxeneţi, hoţi, vânzătod de produse pomografice, pervertiţi sexual şi psihopaţi dezorien-taţi, toţi dezgustători, exercitându-şi îndeletnicirile infracţionale în aer liber, printre şinmle tot mai numeroase de oameni degene-raţi şi murdari care acum trăiau efectiv în aer liber. Printre cei fără adăpost erau la ora aceea şi albi care se pişau şi ei lângă ziduri şi se căcau în fundăturile unde alţii din cercul lor îşi insta-lau în cele din urmă culcuşul.

Yossarian ştia că şi în cartieml mai select din Park Avenue puteau fi văzute femei lăsându-se pe vine ca să se uşurcze în ron-durile cu flori îngrijite din mijlocul traficului din centru.

Era greu să nu-i urască pe toţi.

Şi acesta era New York-ul, Big Apple, Empire City din Empirc State, inima financiară, creieml şi musculatura ţarii şi cel mai mare centru cultural din întreaga lume, poate doar cu excepţia Londrei. Nicăieri unde fusese în lume nu fusese nevoit să-şi amintească, nici la Roma sau la Pianosa în timpul războiu-lui, nici la Napoli şi în Sicilia bombardată, nu asistase la o asemenea mizerie cumplită ca aceea pe care o vedea acum înălţându-se dejur împrejurul lui şi alcătuind un excelent dome-niu al descompunerii.

Nici măcar – adăugase el cu cinism nu doar o dată, adresându-i-se prietenei lui de demult, Frances Beach – la gustările asexuate pentru strângeri de fonduri şi la evenimentele de seara cu cravată neagră obligatorie, la care par-ticipa de mai multe ori decât ar fi vmt, ca unică oficialitate prezentabilă a finnei M&M Enterprises Associates, fiind un mascul atrăgător şi o persoană care putea conversa cu o oarecare fluenţă şi despre alte subiecte decât afacerile, cu alte persoane bine informate care îşi imaginau, ca nişte egoişti ce erau, că influenţau evenimentele din lume vorbind despre ele. Nu era, desigur, vina nimănui.

— Doamne, ce-i asta? Strigă Frances Beach, în timp ce şedeau alături pe bancheta din spate a limuzinei ei închiriate cu şofer, venind de la încă o petrecere insipidă cu ceai şi vin, dată în cinstea membrilor consiliului de admimstraţie şi a prietenilor membrilor consiliului de administraţie al Bibliotecii Publice din

New York, care erau încă în oraş şi trăseseră concluzia, după lungi perioade de ezitare, că voiau să meargă acolo.

— Capul de linie al autobuzelor, spuse Yossarian.

— E oribil, nu-i aşa? Pentru ce naiba e chestia asta?

— Pentru autobuze. Pentru ce naiba credeai că e? Ştii ceva, Frances? O ispiti el cu blândeţe. Cred că ar trebui să te gândeşti să organizezi acolo următoarea ta prezentare de modă sau unul dintre strălucitoarele tale baluri de caritate. Îl cunosc pe McBride. „

— Ce tot îndrăgi? Cine e McBride?

— Un fost copoi care lucrează acum acolo. Ce-ai zice chiar de o nuntă, continuă el, o nuntă în sdl mare. Ar fi o ştire bombă. Ai organizat niinţi.

V58 ORA ÎNCHIDERII S^

— N-am organizat nimic.

—.”în muzee şi la operă. Capul de linie este mai pitoresc.

— O nuntă elegantă în clădirea aceea? Îi răspunse ea cu un surâs afectat. Cred că ai înnebuniL Ştiu că glumeşti, aşa că lasă-mă să mă gândesc. Olivia şi Christopher Maxon s-ar putea să caute un nou loc to curând. la uită-te la oamenii aceia! Sunt bărbaţi sau femei? Şi cei de acolo – de ce fac asemenea lucmri afară, pe stradă? De ce nu au răbdare să ajungă acasă?

— Mulţi nu au casă, dragă Frances, spuse Yossarian, 2toibindu-i binevoitor. Şi la capetele de linie sunt cozi lungi la toalete. Pentru orele de vârf trebuie făcute rezervări din timp. Para ele, nimeni nu-şi poate face nevoile. Toaletele din restaurante şi hoteluri sunt rezervate, conform afişelor, doar patronilor. Ai observat vreodată, Frances, că bărbaţii care urinează pe străzi au nevoie de obicei de foarte mult timp?

Nu, nu observase, îl informă ea pe un ton glacial.

— Eşti cam mohorât în ultimul timp. Erai mai amuzant pe vremuri.

Cu ani în urmă, înainte ca fiecare să se fi căsătorit, savuraseră împreună ceea ce astăzi s-ar numi o legătură de amor, deşi niciunul dintre ei n-ar fi conceput să confere o denumire atft de pompoasă îndeletnicirilor pătimaşe pe care le exercitau neîncetat, fără a se angaja sau a-şi face griji vreodată pentm un viitor comun. Apoi, după puţin timp, el renunţase la promită-toarea activitate de începător în doroeniul arbitrajului şi în cel al investitulor bancare în favoarea unei a doua încercări

de a intra în învăţământ, înainte de a se întoarce la agenţia de publicitate, apoi la relaţii publice şi la statutul de scriitor profesionist, reuşind, cu timpul, ca om-bun-la-toate, cu excepţia acelor domeriii care presupuneau un produs ce putea fi văzut, pipăit, utilizat sau consumat, un produs care ocupa spaţiu şi de care nu era nevoie. Între rimp, ea începuse, mânată de curiozitate, ambiţie şi de oarece talent nadv, să se facă plăcută unor regizori de teatru şi altor domni despre care considera că i-ar putea deveni utili pe scenă, pe ecran sau în televiziune.

— Lar tu, îi amind el acum, erai mult mai înţelegătoare pe vre' muri. Ţi-ai uitat trecutul.

— Şi tu l-ai uitat.

— Erai radicală.

— Şi tu la fel. Lar acum eşti negativist, remarcă ea fără prea multă simţire. Şi eşti întotdeauna sarcastic, nu? Nu-i de mirare că oamenii nu se simt întotdeauna bine în prezenţa ta. Paci lumină în toate şi mi le dai niciodată satisfacţia de afi întru totul de acord cu ei. Şi tot timpul flirtezi.

— Nu-i adevărat!

— Ba da, insistă Frances Beach, făiă a întoarce măcar capul pentru a fi mai convingătoare. Flirtezi aproape cu odcine în afară de mine. Se vede cine flirtează şi cine nu. Patrick şi Christopheâr nu flirtează. Tu, da. Întotdeauna ai flirtat.

— E modul meu de a glumi.

— Unele femei îşi închipuie că ai o amantă.

— O amantă? Yossarian însoţi acest cuvânt de un hohot de râs zgomotos. Una sa am şi tot ar fi prea mult.

Prances Beach râse şi ea, iar încordarea pe care o provocase se risipi. Amândoi erau trecuţi de şaizeci şi cinci de ani. Elo cunoscuse când numele ei era Fanny. Ea îşi amintea când lui i se spunea Yo-Yo. De atunci nu mai cochetaseră unul cu celălalt, nici măcar între căsătorii, niciunul nefiind îmboldit de nevoia de a testa compromisul făcut de celălalt.

— Par a fi tot mai mulţi oameni de acest gen pretutindeni, murmură ea încet, cu o disperare despre care dădea de înţeles că va fi uşor de stăpânit. Oameni care fac tot ce le trece prin cap, în văzul tuturor. Patrick a fost pălmuit chiar în faţa casei noastre. La toate colţurile sunt târfe zi şi noapte, urâte, îmbrăcate oribil, ca acelea de lângă clădtrea de acolo.

— Lasă-mă la clădirea de acolo, spuse Yossarian. Acolo locuiesc acum.

— Acolo?

Când el confirmă dând din cap, ea adăugă: Mută-te.

60 61

— Abia m-am mutat Ce are clădirea asta? În vârful muntelui meu vrăjit avem două cluburi de sănătate şi unul dintre ele este un tanplu al dragostei. Jos sunt nouă cinematografe, unul numai pentm adulţi şi unul pentru homosexuali şi mai avem printre ele o agenţie de bursă, finne de avocatură şi agenţii de publicitate. Sunt şi tot felul de medici. Mai avem o bancă dotată cu banco-mat §i un mare supermarket. Am propus şi un sanatoriu pardcu-lar. Dacă am avea un sanatoriu particular, aş putea trăi acolo toată viaţa fără să mai calc pracdc pe afară.

— John, pentru numele lui Dumnezeu, mai lasă-te de glume! Mută-te într-un cartier bun.

— Unde să găsesc unul? In Montana? Yossarian râse din nou.

— Frances, acesta este un cartier bun. Crezi că aş călca într-un cartierprost?

Dintr-o dată, Frances păru obosită şi deprimată.

— Jphn, pe vremuri ştiai tot, cugetă că, renunţând la afectarea votbirii culdvate. Ce se poate face?

— Nimic, îi răspunse el îndatoritor.

Lucrurile mergeau bine, îi aminti el: conform standardelor oficiale, n-o duseseră foarte des atât de bine. De data asta numai săracii erau foarte săraci şi nevoia de noi celule de închisoare era mai imperioasă decât nevoile celor fără adăpost. Problemele existente erau de nerezolvat: erau prea mulţi cei care aveau nevoie de hrană şi era prea multă mâncare pentru ca ei să poată fi hrăniţi în mod avantajos. Erau necesare mai multe lipsuri, adăugă el, schiţând un zâmbet. Nu se lăuda că devenise deja membm al solidei clase de mijloc care nu era prea nerăbdătoare să i se mărească impozitele pentru a se îmbunătăţi soarta celor care nu plăteau nici un impozit. Prefera să existe mai multe tachisori.

Yossarian avea şaizeci şi opt de ani şi era cam înfumurat, pentru că arăta mai tânăr decât mulţi bărbaţi de şaizeci şi şapte de ani şi mai bine decât toate femeile din aproximativ aceeaşi

generaţie cu el. Cea de-a doua lui soţie era încă în divorţ cu el. Nu credea că va mai exista o a treia.

Toţi copiii lui erau de la prima.

Fiica lui, GillianJudecătoarea, divorţa de soţulei, care, deşi avea un venit mult mai bun, nu era un om realizat şi era puţui probabil că îşi va depăşi vreodată condiţia de soţ bun, tată şi bărbal de familie care aduce bani în casă.

Fiul lui, Julian, cel fanfaron şi cel mai vârstnic dintre toţi copiii, era un mic mare mahăr de pe Wall Street, câştigând încă suficient pentru a locui regeşte în Manhattan. El şi soţia lui ocupau apartamente separate în desuetul lor palat suburban, în timp ce avocatul fiecămia dintre ei se pregătea să intenteze şi să con-tramtenteze ac {iuni de divorţ şi încerca inutil să obţină o împărţire a bummlor şi a copiilor care să ofere deplină satisfacţie ambelor părti. Sotia era o femeie fromoasă şi antipatică, având gusturi modeme şi trăgându-se dintr-o familie risipitoare, la fel de vulgară ca Julian şi la fel de despotică în siguranţa ei, iar băiatul şi fata lor erau la fel de agresivi şi îngrozitor de nesocia-bili.

Yossarian simţea că mocnea un conflict în căsnicia celnilalt fiu al lui, Adrian, un chimist fără diplomă, care lucra la un fabricant de cosmetice din New Jersey şi îşi petrecea o mare parte a vieţii de adult în căutarea unei fonnule pentru vopsirea părului cărunt; soţia lui se înscrisese la nişte cursuri de instiuire pentru adulţi.

Cel mai mult se frământa pentru Michael, care nu părea a fi în stare să se mobilizeze pentru a avea vreo ambiţie şi habar nu avea ce primejdii as. Cundea lipsa unui ţel în viaţă. Michael îi spusese odată în glumă lui Yossarian că o să pună deoparte bani de divorţ înainte de a începe să pună bani deoparte pentru căsătorie şi Yossarian rezistase ispitei de a-i replica spiritual că gluma lui nu era deloc o glumă, Michael nu regreta că nu se străduise niciodată să-şi facă o carieră artistică. Nu-l atrăgea nici acest rol.

Femeile, în special femeile care mai fuseseră căsătorite, il plăceau pe Michael şi trăiau cu el pentru că era liniştit, înţelegător şi nepretenţios, după care se plictiseau repede de el, pentru că era liniştit, înţelegător şi nepretenţios. El refuza categonc să se certe şi, când se isca vreun conflict, tăcea şi se

întrista. Yossarian avea respectuoasa bănuială că Michael, tacitum cum era cu femeile precum şi în munca lui, ştia ce făcea. Dar nu şi cu banii.

Ca să câştige ceva bani, Michael colabora cu lucrări artistice la diverse agenţii şi reviste, avea contracte cu ateliere de artă sau primea cu conştiinţa curată toate cele necesare de la Yossarian, fără a-i trece prin cap că va sosi şi ziua când nu va mai găsi cola-borări şi că Yossarian s-ar putea să nu mai dorească să-l ocrotească de o posibilă tragedie fmanciară.

Luată în general, conchise Yossarian, era o familie tipică pentm noua epocă, o familie modema şi neadaptată, în care nimeni, cu excepţia mamei, nu ţinea la ceilalţi şi nici nu vedea de ce ar ţine; şi fiecare, bănuia el, era, ca şi el, cel puţin în taină şi intemutent, trist şi copleşit de regrete.

Viaţa liri de familie era perfectă, îi plăcea să se plângă. Ca şi Gustav Aschenbach al hâi Thomas Mann, nu avea viaţă de familie.

Era încă supravegheat. Nu putea să spună câţi îl supravegheau. La sfârşitul săptămânii, descoperi deja un evreu ortodox plimb&idu-se încoace şi-ncolo prin faţa blocului lui, pe cealaltă parte a bulevardului, şi un apel pe robot de la infirmiera Melissa MacIntosh, pe care aproape că o uitase, informându-l că a fost transferată pentru un timp în schimbul de noapte, în eventualitatea că ar fi avut de gând s-o scoată la restaurant – sau la Paris şi Plorenta, ca să-şi cumpere lenjerie, îi aminti ea chicotind causdc – şi dându-i incredibila veste că pacientul belgian încă trăia, dar avea dureri şi îi coborâse temperatura, fiind acum aproape nonnală.

Yossarian ar fi pus rămăşag pe viaţa lui că belgianul murise.

Dintre cei care îl unnăreau, nu-şi putea explica declt prezenţa câtorva – cei angajaţi de avocatul sotiei sale înstiăinate şi cei angajaţi de soţul înstrăinat şi impulsiv al unei femei cu care se culcase pe jumătate beat nu foarte de mult, şi se gâodea fără tragerc de inuna ca s-ar putea să dorească să mai reguleze câteva, dacă va roai fi vreodată blagoslovit cu imboldul de a se culca cu o femeie; soţul punea detecdvi pe unnele fiecărui bărbat pe care-l cunoştea ea, în nebunia lui de a obţine dovezi ale des&îului, pen-tru a contrabalansa dovezile de desfrâu obţinute anterior de ea împotriva lui.

Ideea prezenţei celorlalţi îl făcea să spumege şi, după alte câteva crize de cumplită amărăciune, Yossarian luă taurul de coame şi telefonă la birou.

— S-a ivit ceva nou? I se adresă el fiului lui Milo.

— Nimic, din câte ştiu.

— Îmi spui adevărul?

— Pe cât îmi stă în putinţă.

— Nu-mi ascunzi nimic?

— Din câte îmi pot da seama, nu.

— Mi-ai spune dacă ai ascunde ceva?

— Aş spune dacă a§ putea.

— M2, când o să sune taică-tău astăzi, îi spuse el lui Milo Minderbinder al II-lea, să-i spui că am nevoie de numele unui detectiv particular priceput. Pentru o chesdune personală.

— A sunat deja, spuse Milo junior. A reconâandat un bărbat pe nume Jerry Gaffiiey de la Agenţia Gaffiiey. Să nu menţionaţi sub nici un modv că l-a propus tata.

— Ţi-a spus deja asta? Yossarian era încântat.

— De unde ştia că o să-l rog?

— Mi-e imposibil să spun.

— Cum te simţi, M2?

— E greu de spus cu certitudine.

— M-am referit în general. Ai mai fost pe la capul de linie ca să vezi monitoarele TV?

ţ6

— Trebuie să mai sincronizez câteva. Vreau să mă mai duc pe acolo.

— Pot să mai aranjez o dată.

— O să vină şi Michael cu mine?

— Dacă îi plăteşti ziua respectivă. Totul e în regulă?

— Nu v-aş spune dacă ar fi?

— Dar mi-ai spune?

— Depinde.

— Dece?

— Dacă v-aş putea spune adevărul.

— Mi-ai spune adevăml?

— Ştiu eu care este?

— Ai putea să-mi spui o niinciună?

— Numai dacă aş şti adevărul.

— Eşti sincer cu mine.

— Aşa vrea tata.

— Domnul Minderbinder a menţionat că veţi suna, rosti glasul optimist şi suav, aparţinând bărbatului pe nume Jerry Gaffhey, când B sună Yossarian.

— Ciudat, spuse Yossarian. Care dintre ei?

— DoruulMinderbindersenior.

— În acest caz este foarte ciudat, spuse Yossarian pe un ton mai dur. Pentru că Minderbinder senior a insistat să nu-i menţionez numele când vă voi telefona.

— A fost unWt ca să vadă dacă puteţi păstra secretul.

— Nu mi-aţi dat ocazia să-l divulg.

— Am încredere în clienţii mei şi vreau să ştie toţi ca pot avea întotdeauna încredere în Jerry Gaffiiey.

Ce ne-am face dacă n-ar exista încredere? Eu spun totul pe faţă. Vă voi da chiar acum o dovadă.

Trebuie să va spun ca acest telefon este ascultat.

Yossarian îşi tinu respiraţia.

— Cum naiba aţi aflat asta?

— Este telefonul meu şi vreau să fie ascultat, explică logic domnul Gaffney. Vedeţi? Vă puteţi bizui pe Jerry Gaffney, Numai eu înregistrez convorbirile.

— Este şi telefonul meu ascultat? Consideră Yossarian nece-sar să întrebe. Dau multe telefoane de afaceri.

— Staţi să verific. Da, firma dumneavoastră îl ascultă. S-ar putea să aveţi nucrofoane şi în apartament

— Domnule Gaffney, de unde ştiţi toate astea?

— Spuneţi-mi Jeiry, doruule Yossarian.

— De unde ştiţi toate astea, doruule Gaffhey?

— Şdu, pentru că eu sunt cel care v-a pus telefonul sub supra-vegherc şi tot eu sunt unul dintre cei care s-ar putea să vă fi insta-lat microfoanele, domnule Yossarian. Să vă vând un pont Toţi pereţii ar putea avea urechi. Yorbiţi nmnai cu robinetul de apă deschis, dacă vreţi să discutaţi ceva personal.

Dacă vreţi să aveţi relaţii sexuale, faceţi dragoste numai în baie, în bucăfărie sau sub instalaţia de aer condiţionat reglată la. Asta e! Strigă el vesel după ce Yossarian intrase în bucătărie cu telefpnul portabil şi deschisese la maximum ambele robinete ca să vorbească IQ secret. Nu receptam nimic. Abia vă aud.

— Nu spun ninuc.

— Învăţaţi să citiţi pe buze.

— Domnule Gaffiiey.

— Spuneţi-mi Jerry.

— Domnule Gaffhey, mi-aţi pus sub supraveghere telefonul şi mi-aţi instalat microfoane în apartament?

— S-ar putea să fi instalat microfoane. Îi voi spune unuia din-tre oamenii mei să verifice. Nu vă ascund nimic. Domnule Yossarian, aveţi în hol un sistem de intercomunicaţii cu perso-nalul. Puteţi fi sigur că nu este desctus acum? Nu sunteţi urmărit de camere video?

— Cine să facă asta?

— Eu, de pildă, dacă aş fi plătit. Acum că ştiţi că spun adevărul, vă daţi seama că putem deveni prieteni buni. Numai aşa se poate lucra. Am crezut că ştiţi că telefonul dumneavoastră este ascultat, că în apartament ar putea fi instalate microfoane şi că întreaga corespondenţă, cecurile de călătorie, cărţile de credit şi conturile dunmeavoastră bancare ar putea fi monitorizate.

— Ei drăcie, habar n-am ce ştiu.

Yossarian asimilă această informaţie neplăcută cu un geamăt prelung.

— Încercaţi să vedeţi partea lurninoasa, domnule Yossarian. Întotdeauna. Cred că în curând veţi participa la o nouă acţiune matrimonială. Puteţi lua de bune toate astea, dacă părţile au cu ce ne plăti.

— Faceţi şi aşa ceva?

— Fac şi aşa ceva. Dar e vorba doar de firmă. Ce vă pasă ce aude fimia M&ME&A dacă nu spuneţi nimic din ceea ce ar vrea finna să audă? Măcar atft credeţi, nu?

— Nu.

— Nu? Nu uitaţi, domnule Yossarian, că eu consemnez toate astea, deşi aş fi bucuros să şterg tot ce doriţi dumneavoastră. Cum puteţi avea rezerve 61 privinţa firmei M&ME&A când contribuiţi la înflonrea ei? Nu contribuie toţi?

— Nu am făcut niciodată asta în mod oficial şi nu o voi face acum. Când ne putem întâlni ca să începem?

— Eu, am şi început, domnule Yossarian. Larba nu apucă să crească sub tălpile lui Senor Gafthey. Am cerut dosarele dum-neavoastră de la guvem, în confomiitate cu Legea Libertăţii Infonnaţiei, şi voi primi fişa dumneavoastră de la unul dintre cele mai importante oficii de evaluare a creditelor consumato-

rilor. Deţin deja număml dumneavoastiă de la Asigurări Sociale. Vă place plnă aici?

— Nu vă angajez ca să mă puneţi sub cercetare!

— Vreau să aflu ce ştiu despre dumneavoastră cei care vă unnaresc, taainte de a afla cine sunt. Câri spuneaţi că ar fi, după părerea dumneavoastră?

— N-am spus. Eu am numărat cel puţin şase, dar doi sau patm dintre ei ar puţcă lucra în schimburi.

Am observat că au maşini ieftine.

— Maşini economice, îl corectă pedant Gaffhey, pentru a teece neobservaţi. Probabil că de aceea iaţi observat. Lui Yossarian i se păru un tip extrem de meticulos.

— Şase, spuneţi? Şase este un număr bun.

— Pentru ce?

— Pentru afaceri, bineînţeles. Anmnite numere îţi dau o oare-care siguranţă, domnule Yossarian. De exemplu, dacă unul sau doi dintre ei s-ar hotărî să vă asasineze, ar exista deja martori. Da, şase este un număr foarte bun, continuă Gaffhey fericit. Ar fi şi mai bine să ajungă până la opt sau zece.

Deocamdată nu are rost să ne întâlnim. N-aş vrea ca vreunul dintre ei să presupună că lucrez pentru dumneavoastră decât în cazul în care s-ar dovedi că ei lucrează pentru mine. Îmi place să cunpsc soluţiile înainte de a descoperi problemele. Vă rog să opriţi apa acuro, dacă nu aveţi relaţii sexuale.

Am răguşit zbierând şi abia vă aud. Nu trebuic să faceţi asta când vorbiţi cu mine. Prietenii vă spun Yo-Yo? Unii vă spun John?

— Numai cei foarte apropiaţi, domnule Gaffhey.

— Ai mei îmi spun Jerry.

— Domnule Gaffhey, trebuie să vă mărturisesc că mă exasperează conversaţia cu dumneavoastră.

— Sper să se schimbe situaţia. Dacă înu veţi pennite să mă exprim astfel, auzind raportul infinnierei dumneavoastră, am căpătat curaj.

— Care infiimieră? Se răsti Yossarian. N-am nici o infimiiCTă.

— Numele ei este domnişoara Melissa Maclntosh, domnule, a corectă Gaffhey, tuşind mustrător.

— Aţi auzit şi ce era pe robot?

— Finna dumneavoastră a auzit Eu sunt doar un slujbaş. N-aş face aşa ceva dacă nu aş fi plătit.

Paciesntul a supravieţuit. Nu e nici un semn de infecţie.

— Mi se pare fenomenal.

— Ne bucurăm că sunteţi mulţumit.

Lar capelanul tot nu era de găsit; probabil că era în detenţie pe undeva pentru a fi cercetat şi interogat, după ce îl unnărise pe Yossarian până la spital, în confonnitate cu Legea Libertăţii

68 ORA ÎNCHIDERH 69

Informaţiei, şi reapăruse în viaţa lui cu problema căreia el nu-i putea face fată.

Yoşsarian stătea întins pe spate pe patul de spital când capelanul îl găsise acolo ultima dată şi aşteptase cu o expresie de ostilitate indignată, la uşa salonului care se deschisesfe câţiva centimetri, după ce nu reacţionase în mci un fel la bătaia tinudă pecare o auzise, şi văzu o faţă cabalină afabilă, cu o frunte bom-bată şi şuviţe subţiri de păr de culoarea finului, presărate cu fire argintii şi mate, apropiindu-se şi aplecându-se cu sfială, ca să-l privească. Ochii aveau pleoape trandafirii şi sclnteiară putemic în cfipa clnd privirea lor coborî asupra lui.

— Ştiam! Izbucni bucuros deţinătorul acelei feţe. Voiam oricum să te revăd. Ştiam că te voi găsi!

Ştiam că te voi recunoaşte. Ce bine araţi! Cât de fericit sunt să constat că trăim amândoi! Îmi vine să strig ura!

— Cine naiba eşti? Întrebă sever Yossarian. Răspunsul veni pe loc.

— Capelaiul, Tappman, capdanul Tappman, Albert Tappman. Capelanul.? Sporovăi fără şir capelanul Albert Tappman. Pianosa. Aviaţia militaiă. Cel de-al doilea război mondial.?

Yossarian îşi îngădui în sflrşit să-l recunoască vag.

— Ei, fir-ar să fie!

Vortri cu oarece căldură când îşi dădu seama în sfârşit că se afla din nou în prezenţa capelanului militar Albert T. Tappman, după mai bine de palmzed şi patm de ani.

— Hai, intră. Şi tu arăţi bine, îl măguli el cu generozitate pe bărtiatul care arata ofilit, subnutrit, răvăşit şi bătrân. la loc, pen-tiu numele lui Dumnezeu.

Capelanul se conformă.

— Dar îmi pare rău că te-am găsit la spital, Yossarian. Eşd gravbolnav?

— Nu sunt bolnav deloc.

— Asta-i bine, nu-i aşa?

— Da, asta-i bine. Tu ce mai faci? Capelanul se posomorî brosc.

— Nu prea bine. Încep să cred că nu fac prea bine.

— Asta-i rau, spuse Yossarian, bucuros că se apropia momen-tul când putea ataca direct subiectul vizitei. Ei bine, atunci, ia spune-mi, capelane, ce te aduce aici? Dacă ai venit să mă con-voci la încă o agapă a aviatorilor, ai greşit adresa.

— Nu e vorba de o agapă. Capelanul avea o figură îndurerată.

— Dar despre ce e vorba?

— Necazuri, spuse el simplu. S-ar putea să fie ceva grav. Nu înţeleg ce se întâmplă.

Fusese desigur la un psihiatru, care îi spnsese că era un can-didat sigur la o depresiune în ultima parte a vieţii şi că era deja prea bătrân ca să se aştepte la o ameliorarc.

— Şi eu sufăr de asta.

Se sugerase că era posibil să fie doar o-închipuire a capela-nului. Capelanul nu-şi închipuia, îşi închipui el, că era doar o Închipuire. '

Dar până aici totul era sigur.

După ce niciunul din şirul nesfârşit al înfricoşătorilbr nou-veniţi care se materializaseră în Kenosha, venind cu misi-uni oficiale pentru a-l mteroga despre problema lui, nu păruse dispus să-l ajute măcar să înţeleagă care era problema, Îşi amintise de Yossarian şi se gândise la Legea Ubertăţii Infonnatiei.

Legea Libertăţii Informaţiei, explică Tappman, era o regle-mentare federală care obliga agenţiile guvemamentale să ofere toate informaţiile deţinute oricui le solicita, cu excepţia infonnatiilor pe care le deţineau, dar nu voiau să le ofere.

Şi graţie acestui unic clenci al Legii Libertăţii Infonnatulor, descoperise Yossarian ulterior, nu erau obligaţi din punct de vedere tehnic să ofere vreo informaţie. Sute de mii de pagini erau expediate în mod regulat solicitanţilor cu tot textul înnegrit, excepţie făcând doar semnele de punctuaţie, prepoziţiile şi con-juncţiile. Era un clenci excelent,

estimăYossarian cu compe-tenţă, pentm că guvemul nu trebuia să ofere nici o informaţie despre informaţiile pe care preferau să nu le ofere şi era imposibil de stabilit dacă respecta cineva legea federală liberală numită Legea Libertăţii Infonnaţiilor.

Capelanul abia se întorsese în Wisconsin de o zi sau două, ctad detaşamentul perseverenţilor agenţi secreţi se năpusti pe neaşteptate asupra lui, ca să-l intimideze. Veniseră, spuneau ei, pentru o chesdune atât de sensibilă şi de o importanţăiiaţională aâât de mare, încât nici măcar nu puteau spune cine erau, fără a compromite discreţia agenţiei pentru care spuneau că lucrează. Nu aveau mandat de arestare. Legea spunea că nu aveau nevoie de mandat. Care lege? Aceeaşi lege care spunea că nu era nevoie nici s-o citeze.

— Ciudat, nu? Ftcu Yossahan.

— Da? Spuse surprinsă soţia capelanului, când vorbiră la tele-fon. Dece?

— Vă rog, continuaţi.

I-au citit care sunt drepturile lui şi au spus că nu le deţine. Avea de gând să provoace un scandal?

Nu, nu avea de gând să provoace un scandal. În acest caz, va trebui să-şi tina gura şi să cadă la tatelegere cu ei. Nu aveau nici mandat de arestare, dar sa procedat oricmn la percheziţionarea casei. Ei şi alţii ca ei se întorseseiă de mai multe ori de atunci, însoţiţi de echipe de tehnicieni cu insigne şi haine de laborator, mănuşi, contoare Geiger şi măşti chirurgicale, prelevând mostre de sol, vopsea, lemn, apă şi aproape orice altceva, în mensure, epmbete şi în alte recipiente speciale.

Au săpat pământul. Vecinii se întrebau ce se întâmpla.

Problema capelanului era apa grea. Elimina apă grea.

— Mă tem că este adevărat, îi mărturisise Leon Shumacher lui Yossarian, după ce priniise buletinul complet al analizei urinei. De unde ăi acest specimen?

— De la prietenul care a fost aici săptămâna trecută, când m-ai vizitat. Fostul meu capelan din aimată.

— El de unde îl avea?: -Probabildinvezica. Dece?

— Eştisigur?

— Cât de sigur pot fi? Spuse Yossarian. Nu l-am unnărit De unde naiba putea să-l obţină?

— Din Grenoble, Franţa. Georgia, Tomessee sau Carolina de Sud, cred. Acolo se fabrică, în cea mai mare parte.

— Ce anume?

— Apa grea.

— Ce naiba înseamnă toate astea, Leon? Don să şde Yossarian. Sunt absolut siguri? Nu e nici o greşeală?

— Nu, din ceea ce citesc eu aici. Şi-au dat seama aproape imediat că este apă grca. A fost nevoie de doi oameni ca să ridice pahaml la ochi. Bineînţeles că sunt siguri. În fiecare moleculă de hidrogen din apă există un neutron în plus. Ştii câte molecule stat în numai câteva grame? Prietenul tău cântăreşte probabil mai mult cu douăzeci şi cinci de kilograme decât arată.

— Ascultă, Leon, spuse Yossarian, coborându-şi obosit glasul. O să păstrezi secretul, nu-i aşa?

— Bineînţeles că o să-l păstrăm. Ne aflăm într-un spital. Nu vom spune decât guvemului federal.

— Guvemului? Ei l-au sâcâit! De ei se teme cel mai mult!

— Sunt obligaţi să facă asta, John, rosti Leon Shumacher, abordând automat tonul îngăduitor cu care i se vorbeşte unui bolnav. Laboratoml l-a trimis la radiologie ca să fie sigur ca e în siguranţă şi radiologia a trebuit să anunţe Comisia de Reglemeo-tare Nucleară şi Departamentul Energiei. John, nici o ţară din lume nu permite fabricarea apei grele fără autorizaţie şi acest individ produce câte un sfert de galon de mai multe ori pe zi. Acest oxid de deuteriu este dinamită, John.

— E periculos?

— Din punct de vedere medical? Cine şrie? Să ştii că n-am mai pomenit aşa ceva. Dar ar trebui să afle şi el. Ar putea s-o folosească la o centrală nucleară sau la o bombă atomică. Ar tre-bui să-l previi imediat.

Când Yossarian l-a sunat în cele din urmă pe capelanul Albert T. Tappman, din Aviaţia Militară a

SUA, acurii penKi'ft. S'y

72 73 sionar, ca să-l prevină, nu era acasă decât doamna Tappman, care pBngea isteric. Capelanul dispăruse cu numai câteva ore în unnă.

De atunci, doamna Karen Tappman n-a mai ştiut nimic de, el, deşi In fiecare săptămână era vizitată cu regularitate şi asigu-rată că el era bine şi că primea cuantumul generos pe care l-ar fi adus în casă cât timp era încă în libertate. Agenţii nu-

şi mai începăpeau în piele de fedcire când li s-a spus, cu lacrimi în ochi, că soţia nu mai ştia nimic de el. Era confirmarea pe care o dorcau a faptului că nu avea contacte cu nimeni din afară.

— Voi tocerca să dau de urma lui, doamnă Tappman, promitea Yossarian de fiecare dată când voibeau. Deşi nu prea ştiu Sncotro sămăândrepL

Avocaţii consultaţi de ea nu o credeau. Poliţiştii din Kenosha erau la rândul lor sceptici. Copiii ei erau de asemenea cuprinşi de îndoieli, deşi nu puteau pune to circulalie teoria poliţiei con-fbnn căreia capelanul, ca mulţi alţii din registrul lor de persoane dispărute, fugise cu o altă femeie.

Tot ce reuşise să afle ulterior Yossadan era că, indiferent ce însemnătate avea capelanul pentm oficialităţile care-l capturaseră, aceasta era numai de natură monetară, militară, ştunţifică, industrială, diplomatică şi intemaţională.

A aflat toate astea de la Milo.

S-a dus mai întâi la nişte prieteni buni, cu relaţii, de la Washington – un avocat, un responsabil al fondurilor unei societăţi, un editorialist de ziar şi un creator de imagine – care au refiizat toţi să abordeze problema şi apoi nu i-au mai întors apelurile telefonice şi n-au mai vrut să-i fie prieten. Un organizator de lobby şi un consilier pentru relaţii publice au cerut amândoi onorarii mari şi au garantat că nu puteau garanta că vor putea face ceva pentm a le merita. Senatorul a fost inutil, guver-natonil neputincios. Şi Uniunea Libertăţilor Civile Americane s-a ferit de Cazul Capelanului

Dispămt: a adoptat teoria poliţiei din Kenosha că fugise probabil cu o altă femeie. În sfârşit, se duse umilit 1” Milo Minderbinder, care, după ce îşi muşcă buza superioară şi apoi pe cea inferioară, spuse:

— Apă grea? Cu cât se vinde apa grea?

— Preţul fluctuează, Milo. Foarte mult. Am studiat fluctuaţiile. Din ea se extrage un gaz care costă şi mai mult. În clipa asta, cred că este vreo treizeci de mii de dolari gramul. Dar nu despre asta este vorba.

— Cit e un gram?

— Cam a treizecea parte dintr-o uncie. Dar nu despre asta este vorba.

— Treizeci de inii de dolari pe a treizecea parte dintr-o uncie? Pare o chestie la fel de bună ca drogurile.

Milo vorbi cu ochii lui zbanghii fixaţi meditativ undeva departe, fiecare iris căpmi privind în altă direcţie, de parcă, împreună, scrutau până la linia orizontului întreaga panoramă a tot ce vedea omenirea. Jumătăţile mustăţii lui palpitau în cadenţe separate, perii lor cenuşii-ruguui oscilând vioi, ca nişte senzori care recepţionau electronic notele.

— Există o mare cerere de apă grea? Se interesă el.

— Orice ţară o doreşte. Dar nu despre asta este vorba.

— La ce foloseşte?

— În primul rând, pentru energie nucleară. Şi pentru fabricarea focoaselor nucleare.

— Pare a fi mai grozavă decât drogurile, continuă fascinat Milo. Crezi că apa grea este o industrie la fel de dezvoltată ca industria de droguri clandestine?

— N-aş spune că apa grea este o industrie dezvoltată, răspunse crispat Yossarian. Dar nu despre asta este vorba. Milo, vreau să aflu unde e el.

— Cine?

— Tappman. Cel despre care ţi-am vorbit. A fost capelanul nostm din armată.

— În armată am fost cu mulţi oameni.

— Ţi-a dat o recomandare când era cât pe-aci s-o păţeşti fiindcă ai bombardat propria noastră bază aviatică.

— Am primit o mulţime de recomandări. Apă grea? Da? Aşa se numeşte? Ce e apa grea?

BSR

— Apă grea.

— Înţeleg. Şi gazul ce este?

— Tritiu. Dar nu despre asta este vorba.

— Cine fabrică apă grea?

— Capclanul Tappman, de pildă. Milo, vreau să-l găsesc şi să-l aduc înapoi până nu i se întâmplă ceva.

— Şi eu vreau să dau o mână de ajutor, proniise Milo, până n-o fabrică Harold Strangelove de la

General Electric, unul dintre rivalii mei. Nu ştiu cum să-ţi mulţumesc pentm că mi-ai dat aceasta mfonnaţie, Yossarian. Eşti la fel de preţios ca aurul. la spune, care e mai preţios, aurul sau tridul?

— TririuL

— Atund eşti la fel de preţios ca tritiul. Astăzi am treabă, dar trebilie să-l găsesc pe capelan şi să strecor un om printre savanţii care-l vor interoga pentru a stabili cine are dreptul de proprietate.

— Cum vei reuşi asta?

— Simplu. Voi spune că este în interesul naţional.

— Cmn o vei dovedi?

— Spunând asta de două ori, răspunse Milo şi luă avionul spre Washington, pentru a prezenta a doua oară noul bombardier secret conceput de el, care nu făcea zgomot şi nu putea fi văzut.

6 MILO

— Yvu-l vezi şi nu-l auzi. Are o viteză mai mare decât a sunetului şi mai mică decât a sunetului.

— De aceea spui că avionul tău este subsupersonic?

— Da, domnule maior Bowes.

— Când o să vreţi să zboare cu o viteză mai mică declt a sune-tului?

— La aterizare şi probabil la decolane.

— Sunteţi sigur, doruule Wintergreen?

— Absolut sigur, domnnle căpitan Hook.

— Vă mulţumesc, doruule Minderbinder.

Întrunirea avea loc la un nivel sub pământ, în subsolul noii clădiri MASSPOB a Biroului de Proiecte

Speciale de Politică Militară, într-o încăpere circulară, cu pereţi dm polimeri metracrilati, albaştri ca apa oceanului, luminată de linii curbe de longitudine, trase peste continente defonnate, şi cu panonri sculp-tate modem, înfăţişând peşti bătăioşi luptându-se cu păsările de pradă care se năpusteau asupra lor. Pe peretele din spatele şiru-lui arcuit de capete îngrijite ale interogatorilor plutea un condor cu aripi imense şi cu gheare aurii şi rapace. Toţi cei de faţă erau de sex bărbătesc.

Nu se pennitea consemnarea discuţiilor. Erau bărbaţi dotaţi cu o inteligenţă vie şi memoria lor colectivă era suficientă. Doi dintre ei îşi înăbuşeau deja un cascaL Tuturorii

76 se părea de la sine înţeles că oricum încăperea era înţesată de microfoane. Asemenea şedinţe erau prcă secrete ca să rămână confidenţiale.

— Va avea o viteză mai mare decât a luminii? Se interesă un colonel din semicercul de experţi care flanca silueta ce

prezida din centrul inert, aşezată pe un scaun mai înalt decât celelalte.

— Aproape la fel de marc.

— Îl putem tura până va depăşi viteza luminu.

— Va creşte consumul de combustibil.

— Staţi puţin, staji putin, domnule Mindeibinder. Să vă întreb ceva, interveni vorbind rar un civil nedumerit, cu un aer profeso-ral. De ce va fi silenţios bombardierul dumneavoastră? Acum avem avioane supersonice şi ele produc desigur mult zgomot cu boom-urile lor sonice, nu?

— Va fi silenţios pentru echipaj.

— Şi ce ittiportantă are asta pentru inamic?

— Ar putea fi important pentru echipaj, sublinie Milo, iar pe noi ne preocupă 61 mod deosebit confortul acestor copii. Unii ar putea sta în văzduh câteva luni.

— Poate chiar ani, cu avioanele care se realimentează reco-mandate de noi.

— Vor fi invizibile?

— Dacă vreţi să fie.

— Şi nu vor produce zgomot?

— Echipajul nu-l va auzi.

— Declt atunci când încetinesc, permiţând astfel zgomotului să-i prindă din unnă.

— Am înţeles, doruule Wintergreen. Totul e gândit foarte bine.

— Vă mulţumesc, domnule colonel Pickering.

— Câţi oameni are echipajul dmnneavoastră?

— Numai doi. Costă mai puţin să instmieşti doi în loc de pătm.

— Sunteţi sigur, domnule Minderbinder?

— Absolut sigur, domnule colonel North.

Ofiţerul din mijloc era general şi îşi drese glasul ca să-şi exprime intenţiile. În încăpere se făcu linişte. Savură momentul de tensiune.

— Lumina se deplasează? Întrebă el în cele din unnă. Se lăsă o tăcere de plumb.

— Lumina se deplasează, domnule general Bingam, răspunse vioi Milo Minderbinder în cele din urmă, uşmat că reuşise.

— Mai rapid decât orice, îi sări în ajutor ex-caporalul Winteigreen. Aproape că nu există ceva mai rapid ca lumina.

— Şi mai strălucitor.

Bingam se întoarse, ros de îndoieli, spre bărbaţii din stânga lui. Câţiva dădură din cap. El se încruntă.

— Sunteţi sigur? Întrebă el şi îşi răsuci figura sobră spie spe-cialiştii din dreapta.

Câţiva dădură de asemenea din cap, temători. Unii îi ocoliia privirea.

— Ciudat, rosd rar Bingam. Văd lumina de pe coltul mesei şi pare total nemişcată.

— Tocmai pentm că se deplasează rapid, rosti Milo.

— Se deplasează mai repede decât lumina, spuse Winter-grcen.

— Poate lumina să se deplaseze mai repede decât lumina?

— Cu siguranţă.

— Nu puteţi vedea lumina când se deplasează, să trăiţi.

— Eşti sigur, doruule colonel Pickering?

— Absolut sigur, domnule general Bingam.

— Lumina nu se vede clnd nu este lumină, spuse Milo.

— Să vă arăt, spuse Wintergreen, sărind în picioare nerăbdător şi stingând lampa. Vedeţi asta?

Aprinse dm nou lampa.

— Observaţi deosebirea?

— Înţeleg ce vrei să spui, Gene, rosti Biogam. Da, încep să văd lumina, nu?

Generalul Bingam zâmbi şi se aplecă de-a lungul braţului scaunului.

— Ca să simplificăm lucrorile, ia spune, Milo, cum arată avfonul tău?

— Pe radar? Nu va fi văzut de inamic. Nici măcar când va fi dotat cu toate armele nucleare.

— Cum ni se va înfăţişa nouă? În fotografii şi desene.

— Acesta pste un secret, să trăiţi, până când ne obţineţi o finanţare.

— Este invizibil, adăugă Wintergreen, clipind din ochi.

— Înţeleg, Eugene. Invizibil? Începe să semene cu bătrânul Stcalth.

— Da, seamănă puţin cu bătrtnul Stealth.

— B-2 Stealth? Strigă şocat Bingam.

— Foarte puţin.

— Dar e mai bun decât Stealth, se grăbi să adauge Milo.

— Şi e mult mai arătos.

— Nu, nu seamănă cu bătrânul Stealth.

— Nu seamănă absolut deloc cu bătrânul Stealth.

— Mă bucur.

Bingam se relaxă din nou pe braţele scaunului.

— Milo, pot spune cu deplină încredere că tuturor celor care ne aflăm aici ne place ce-am aflat astăzi de la tine. Cum se numeşte noul tău avion miraculos? Măcar atât poţi să ne spui.

— Am botezat noul nostru avion miraculos Bombar-dierul-M&ME&A-de-Atac-Ofensiv-la-a-DouaLovitură-Defensiv-Silenţios-Sub-Supersonic.

— E o denumire potrivită pentru un bombardier de atac ofen-siv la a doua lovitură defensiva.

— Ne-a sugerat el însuşi denumirea, oarecum, să trăiţi.

— O clipă, doruule Mindeibinder, obiectă un civil costeliv de la Consiliul National de Securitate. Vortiţi despre duşman de parcă am avea un duşman, Nu mai avem duşmani.

— Avem întotdeauna duşmani, îl contrazise un geopolitician cârcotaş, care puita şi el ochelari fără rame şi se considera la fel de deştept. Trebuie să avem duşmani. Dacă nu avem duşmani, trebuie să ni-i facem.

— Dar nu ne confruntăm cu nici o supraputere în acest moment, argumentă un băibat gras de la

Departamentul de Stat. Rusia s-a prăbuşit.

— Atunci e din nou vremea Germaniei, spuse Wintergreen.

— Da, întotdeauna rămâne Gennama. Avem banii necesari?

— Îi luăm cu împrumut, spuse Milo.

— Ne vor împrumuta nemţii, spuse Wintergreen. Şi japonezii. Şi de îndată ce vom prinii bani de la ei, adăugă victorios Wintergreen, vor fi nevoiţi să se asigure că vom câşdga orice război împotriva lor.

Aceasta este o altă calitate defensivă secretă a minunatului nostru bombardier defensiv ofensiv.

— Mă bucur că ai subliniat acest lucru, Gene, spuse generalul Bingam. Milo, vreau să candidezi pentru medalia de aur cu proiectul ăsta şi să foloseşd recomandarea mea.

— La Dobitoc? Izbucni Milo plin de speranţă.

— A, nu, răspunse Bingam cu o bună dispoziţie îngăduitoare. Este încă prea curând pentru Dobitoc.

Vom avea nevoie de cel puţin încă o întrevedere cu strategii din celelalte servicii. Şi mai sunt şi civilii ăia afurisiţi din preajma preşedintelui, cum ar fi Noodles Cook. Vom avea nevoie să se scurgă infonnadi în presă. Vreau să începem să ne constmim susdnerea. Îţi dai seama că nu eşti singurul care unnăreşti asta.

— Cine sunt ceilalţi?

— În primul rând Strangelove.

— Strangelove? Spuse Milo. Nu-i bim de niinic.

— Face numai tâmpenii, atacă Wintergreen.

— El a promovat Stealth-ul.

— Ce mai plănuieşte acum?

— Are chestia aia de-i zice Primul-al-Doilea-Defensiv Descurcă-te-Singur-Bun-la-Orice-Strangelove sau Bombardier-Pantastic-Indestructibil-deAtac-Ofensiv-Păzea-Protodp-la-a-Treia-Lovitură.

— Nu va funcţiona, spuse Wintergreen. Al nostm e mai bun.

— Are un nume mai bun.

— Noi ne construim un nume.

— Primul-al-Doilea-Defensiv-Descurcă-te-Singur-Bun-la-Orice-Strangelove sau Bombardier-FantasticIndestructibil-de-Atac-Ofensiv-Păzea-Prototip-la-a Treia-Lovitnră nu se poate compara cu

Bombardierul nostru M&ME&A-de-Atac-Ofen-siv-la-a-Doua-Lovitură-Defensiv-Silenţios-SubSupersonic, spuse scurt Milo.

— Nimic din ce face el nu funcţionează, nu-i aşa?

— Ma bucur să aud asta, spuse generalul Bingam, pentru că eu pe voi vă sprijin. Poftim noua lui carte de vizită pentru afaceri. Unul dintre agenţii noştri de securitate a furat-o de la un agent de securitate dintr-o altă unitate de aprovizionare cu care tocmai suntem pe punctul de a ne război pe faţă. Bombardierul tău ne va ajuta.

Pe cartea de vizita oferită erau inscripţionate vulturul dublu al Imperiului Austro-Ungar şi următorul text gravat cu litere auriu-rbşcate:

Harold Strangelove Asociaţi Contacte şi sfaturi bune Influenţă la a doua mână de vSnzarecumparare

Stil bombastic la cerere Notă: Infomatiile de pe această carte de vizită sunt restrictive

Milo era abătut. Cartea de vizită era mai bună decât a lui.

— Milo, toţi participăm la cursa secolului pentru descoperirea armei supreme care ar putea produce sfârşitul lumii şi i-ar aduce glorie etemă învingătorului care o va folosi primul. Cel care îl va finanţa pe copilaşul ăsta va fi avansat în Comandamentul Şefilor de Stat-Major şi eu, Bemaxd Bingam, aş vrea să fiu acela.

— Auziţi, auziţi! Rostiră în cor ofiţerii de ambele părti ale generalului Bingam, care radie feriait, sfios şi surprins, în timp ce civilul solid şi civilul sfrijit tăceau mâlc, dezamăgiţi.

— Atunci ar fi cazul să acţionaţi repede, amenință cu groso-lănie Wintergreen. N-avem chef să stăm în cur cu un produs periculos ca acesta. Dacă voi nu-l vreţi.

— Desigur, Eugene, desigur. Daţi-mi doar câteva copu ale contractului de vânzare ca să ştim despre ce vorbim clnd vorban cu oamenii despre ceea ce ne-ai vorbit astăzi. Fără prea multe detalii, ca să nu avem mult de furcă. Doar câteva paragrafe inteligente de aruncat praf în ochi şi nişte desene color, ca Să avem idee cum o să arate. Nu trebuie să fie exacte, doar să producă impresie. Şi vom acţiona cât se poate de repede. Cu viteza luminii, da? Şi, Milo, mai am pentru tine o întttebare dificilă.

— Şi eu, spuse grăsanul.

— Şi eu am una, spuse sfrijitul.

— E delicată, aşa că îmi cer scuze anticipat. Vor funcţiona avioanele tale? Vor face ceea ce spui că vor face? S-ar putea ca viitorul omenirii să depindă de asta.

— Aş putea să vă mint? Spuse Milo Mmderbindar.

— Când viitoml omenirii poate depinde de asta? Spuse exca-poralul Wintergreen. Mai degrabă aş nunti-o pe fosta soţie.

— Mi-ai dat asigurările de care am nevoie.

— Domnule general Bingam, spuse Wintergreen cu solemnitatea îndurerată a unui om care se simte ofensat. Ştiu ce înseamnă războiul. În cel de-al doilea război mondial am săpat tranşee în Colorado.

Am luptat peste ocean cu gradul de capo-ral. Am sortat corespondenţa în zona Mediteranei, în timpul invaziei din

Normandia. Eram chiar acolo în Ziua Victoriei. Adică în încăperea pentru sortat corespondenţa, şi nu era mai măre decât încăperea în care ne aflăm acum. Mi-am riscat pielea ca să le duc brichete Zippo oamenilor noştri care luptau în Italia.

— Acelaşi lucm l-am făcut eu cu ouăle, spuse Milo.

— Nu e nevoie să ni se aducă aminte care e miza. Nimeni din această încăpere nu este mai conştient de responsabilităţile ce îmi revin sau de obligaua de a le duce la capăt.

— Ierta {i-mă, domnule, spuse spăsit generalul Bingam.

— Poate doar cu excepţia dumneavoastră, doruule general, sau a domnului Minderbinder de lângă mine. Sau a colegilor dunmeavoastră de la masă, domnule. Isuse Cristoase, şdam că ticăloşii aia nenorociţi or să vrea ceva, se văită Wintergreen, după ce ieşiră amândoi din sala de şedinţe.

Străbătură împreună complexul întortocheat de la subsol, înţesat cu bărbaţi şi femei cu un aer exuberant, care se agitau ZOriH şi sprinteni cu treburi oficiale, îmbrăcaţi în civil sau în uniformă.

Toţi nenorociţii ăia, observă Wintergreen, înăbuşindu-şi un mârâit, păieau bogaţi şi curaţi, aseptici şi daţi naibii de siguri pe eL Femeile în unifonnă păreau toate micuţe, cu excepţia celor care erau ofiţeri superiori şi se profilau în mărime mai mult decât naturală. Şi toate, lua-le-ar naiba, murmură

Wintergreen pleclndu-şi vinovat ochii, păreau suspecte, foarte suspecte.

Continuându-şi drumul spre lifturi, trecură pe lângă un indi-cator care arăta spre Departamentul

Justiţiei. Pe culoarul unnător era o altă săgeată, de data asta neagră, care indica o scurtătură spre noul Ciinitir Militar Naţional. Zona publică a noii clădiri MASSPOB, cu centrul s&u comercial scânteietor din impunătoml atrium, era deja cea de a doua atracţie turistică din capitala naţiunii, tot ca popularitate; pe locnl întâi, ca populari-tate, era cel mai recent monument închinat războiului. Era nevoie de o aprobare ultrasecretă de la MASSPOB pentm a pătrunde mai sus şi mai jos de promenadele dcsite de lume şi de meza-ninele deschise, cu bogăţia lor de chioşcuri pentru ziare, tonete cd mâncare şi magazine cu suveniruri ţcu celebrele lor afaceri secundare), cu diorame şi galerii de tir cu „realitate virtuala”, toate în sdl nouveau art

deco, care excelaseră deja în concursurile intemaţionale de arhitectură.

' în dreapta lor, la subsol, o săgeată de un roşu incandescent, ca o rachetă în flăcări, le orienta privirea spre un indicator care anunţa:

Subsolul al doilea A-Z Săgeata cobora brusc spre o uşă de metal pe care-scria:

INTRARE ÎN CAZ DE PERICOL ACCES INTERZIS CONTRAVENIENŢII VOR FI ÎMPUŞCAŢI

Uşa era păzită de două santinele în unifonnă, care păreau a fi fost postate la intrarea în caz de pericol pentni a intemce acce-sul. Un S mare şi galben, pe un fond negru lucios, ainintea, în semn de încurajare, că un nou adăpost antiaerian de modă veche fusese amenajat pentm confortul şi protecţia vizitatorilor şi angajaţilor.

La lifturi erau alţi paznici, care nu vorbeau nici măcar între ei. În lift era un monitor TV. Milo şi

Wintergreen nu voibira şi nu se clintiră, nici măcar atunci când ajunseră din nou sus în holul principal al lumii reale, unde ghizi turistici conduceau gmpuri de turişti din autocarele parcate dincolo de uşile batante din zona rezervată de la intrarea principală. N-au mai conversat decât după ce au ieşit într-o bumiţă uşoară de primăvară şi s-au îndepărtat de augusta clădire pentru proiecte secrete speciale în care tocmai avusese loc întrunirea lor.

— Wintergreen, şopti în cele din urmă Milo, chiar vor fimcţiona avioanele tale?

— De unde naiba să ştiu?

— Cum vor arăta?

~ Cred că trebuie să aflăm şi asta.

— Dacă viitorul omenirii va depinde de asta, cugetă Milo, cred că ar trebui să facem târgul cât mai există lumea." Altnunteri s-ar putea să nu căpătăm niciodată banii.

— O să avem nevoie de nişte desene. Nenorocitul ăla de Strangelove!

— Şi de un fel de pliant. Cine ne poate ajuta?

— Yossarian?

— S-ar putea să refuze.

— Atunci să-l ia dracu'! Spuse Wintergreen. N-are decât să refuze. O să-l ignorăm iarăşi pe nenorocitul ăla. Ce dracu'! Ce

drăcia dracului mai contează dacă nenorocitul refuză sau nu? Putem să-l ignoram pe nenorocitul ăla, lua-l-ar dracu'! Nu? Ei, drăcie!

— Te-aş ruga, spuse Milo, să nu mai înjuri aşa în capitala ţării.

— Nu mă aude nimeni în afară de tine.

Milo ezită. Ploaia blândă, cu soare, împrăştia stropi în jurul lui printr-o ceaţă prismadcă, alcătuind o coroniţă în jurul frunţii lui.

— Yossarian &-a împotrivit prea mult m idtimul timp. Era să-mi ucid fiul pentru că i-am spus că era vorba de un bombardier.

— Nu-ţi ucide fiul.

— Mi-ar trebui un ştab de mâna a doua, cu o poziţie bună în guvem, nu prea scrupulos când e vorba să câştige ceva bani.

— NoodlesCook?

— La Noodles Cook mă gândeam.

— Noodles Cook e prea mare pentm ce ne trebuie acum. Şi vom avea nevoie de Yossarian ca să ne facă legătura.

— Mă îngrijorează Yossarian, chibzui Milo. Nu prea am încrederc în el. Mi-e teamă că încă mai e cinstit.

C^ARTEA A TREIA

Cartea a treia

CAPACMMA

^ossarian traversă oraşul cu taxiul până la Muzeul Metropolitan de Artă la intmnirea lunară a

CAPACMMA, sosind la timp pentm citirea unei propuned anonime de cieare a unui fond de desconstmcţie pentru a se reduce dimensiunile burleşti la care ajunsese în mod scandalos muzeul.

Auzi moţiunea pentru restabilirea ordinei în şedinţă, văzând-o pe Olivia Maxon cum se întoarce pentm a-l ţintui sever cu ochii ei negri şi scânteietori, în timp ce el se întorcea s-o privească, înăbuşindu-şi un zâmbet, pe Frances Beach, care ridică din sprâncene, cu o curiozitate admirativă, către Patrick Beach, care la râadul lui îşi coborâse privirea ca să-şi contemple unghiile şi nu-i dădea nici o atenlie lui Christopher Maxon, care, chicotind şi umflându-şi fălcile lângă el, învârtea un trabuc imaginar între degete, îi umezea vârful imaginar, savura aroma

imaginară pe care o inhala, introducea trabucul imaginar In gura reală şi pufăia cufundându-se adânc într-un delir soporific.

CAPACMMA, selectul Comitet Adjunct pentru Progresul Activităţilor Culturale ale Muzeului

Metropolitan de Aită, era o organizaţie de elită, dintre ai carei membri, în număr de şaptezeci sau optzeci, numai treizeci sau patruzeci veniseră în ziua aceea pentru a se confrunta cu aceeaşi problemă spinoasă: dacă şi cum să crească veniturile provenite din utilizarea sediu-

88 O 89 lui pentru evenimente mondene, cum ar fi nunţile, petrecerile cu dăruri pentru mireasă, partidele de bridge, prezentările de modă şi aniveisările zilelor de naştere, sau dacă să puna capăt defmi-riv acestor nepotrivite ceremonii, considerându-le vulgare. Hiba cea mai mare era, ca de obicei, lipsa banilor. Au fost introduse pe ordinea de zi şi amânate pentru o discuţie mai cuprinzătoare la viitoarele întruniri subiecte precum aita de colectare a fondurilor, arta negocierilor, arta publicităţii, arta ascensiunii sociale, arta vestimentaţiei, arta costumaţiei, arta serviciilor pentru populaţie, arta de a conduce fără a produce disensiuni şi de a încheia la timp o şedinţă de două ore, plăcută, lipsită de evenimente, de surprize şi de udlitate.

Rarele divergenţe care apăreau erau rezolvate cu calm. O propunerc anonima finală de a nu se lua în considerare nici măcar formal propunerile anonime a fost adusă la cunoştinţa cuniitetului execmiv, paitru a fi luată în considerare.

La barul hotelului din aprppiere, unde s-a refugiat după şedinţă Yossarian, împreună cu Patrick şi

Frances Beach, Frances a început un gin cu apă tonică, iar Patrick Beach a păiuţ plicdsit

— Bineînţeles că sunt plictisit, o infoimă el ţâfhos pe sotia lui. Am ajuns să detest tablourile la fel de mult pe cât detest să aud voibmdii-se despre ele. Ah, Frances – oftatul lui era ca stdgătul grotesc al unui martir – de ce trebuie neapărat să ne aşezi într-un asemenea decor?

— Avem altă soluţie? Îi spuse cu drăgălăşenie Frances Beach solului ei. Obţinem în felul asta invitaţii la atâtea alte lucruri mult mai rele, nu? Şi ne ajută să ne menţinem numele în ziare, ca să şde lumea cine suntem.

— Ca să ştun noi cine suntem.

— E divin ce spui!

— Am jurat că o omor daca foloseşte acest cuvânt.

— Hai să trecem la subiect, spuse Frances pe un ton grav.

— Nu se poate să fi vorbit serios.

— Ba se poate. Ai vorbit serios, John, când ai propus o nuntă acolo, la capul de linie al autobuzelor?

— Bineînţeles, minţi Yossarian.

— Şi crezi că se poate? O nuntă în stil mare?

— Nu am nici o îndoială, minţi el din nou.

— Olivia Maxon, se strâmbă Frances. Plănuieşte o nuntă pen-tru o nepoată vitrega sau aşa ceva şi vrea idei noi pentru un loc odginal. Aşa s-a exprimat. Muzeul nu mai epotrivit de când cei doi evrei şi-au ţinut recepţia acolo şi ceilalţi doi evrei au fost numiţi administratori. Aşa a spus. Biata Olivia nu este pur şi simplu capabila să-şi amintească, atunci când vorbeşte cu nrine, că aş putea fi şi eu evreică.

— De ce nu-i aminteşti tu? Spuse Yossarian.

— Nu vreau să ştie. Toţi trei chicotiră.

— Dar ai vmt în mod sigur ca eu să ştiu, gluini Patrick cu tan-drete. Şi toţi din familia mea.

— Pe atunci eram săracă, spuse Frances. Şi eram o actriţă farioasă, care savura orice conflict dramatic. Acum, fiind căsătorită cu im bărbat înstădt, sunt loială clasei liii.

— Şi ai talentul de a da replici spirituale, spuse Patrick, FJances şi cu mine ne împăcăm cel mai bine atunci când eu navighez.

— N-am avut niciodată încredere în marile comedii, cugetă Yossarian, pentru că acolo oamenii spun chestii comice de care ceilalţi nu râd.

— Ca noi, spuse Patrick.

— Hai să revenim la programul nostru, le impuse Prances. Aş vrea să văd nunta aceea la capul de linie, de dragul Oliviei. De dragul meu, aş vrea să fie cea mai mare catastrofă a secolului.

— Eu te pot ajuta cu locul, spuse Yossarian. Nu-ţi garantez însă catastrofa.

— Olivia o să marşeze. Esle convinsă că îl poate atrage pe ultimul nostm preşedinte. Christopher dă o mulţime de petreced

90 Joseph Hellcr 91 de când i s-a suspendat sentmta şi a scăpat de serviciul în slujba comunităţii.

— Eunânceputbun.

— O să vina pnmarul.

— Va folosi şi asta.

— Lar cardinalul va insista.

— Deţinem toate cărţile, spuse Yossarian. Voi începe să CCTcetez locul, dacă vreţi cu adevărat să fac asta.

— Pe cine cunoaştem acolo? Dori să afle Frances.

— Pe McMahon şi pe McBride, copoiul şi un inspector. McBride a fost detectiv la postul de poliţie de acolo.

— Au un post de poliţie acolo? Se niiră Patrick.

— Asta-i ciudat, remarcă Frances. Avem deci protecţia asigurată.

— E foarte comod, spuse Yossarian. Pot lua amprentele oaspeţilor când sosim toţi. McBride trebuie să ştie dacă se poate. Am devenit toţi buni prieteni, de când a fost arestat acolo fiul meu Michael.

— Pentm ce? Întrebă Patrick.

— Pentru că a ieşit din staţia de metrou şi a intrat din nou când şi-a dăt seama că nu coborâse unde voia să ajungă. L-au legat cu cătuşe de un zid.

— Dumnezeule! Reacţionă Patrick cu o privire furioasă. Cred că a fost înfiorător.

— Era să murim amândoi, spuse Yossarian cu un râs nervos, deprimat. Vino cu mine, Patrick. Mă duc acolo ca să văd ceva nou. Vei vedea mai bine adevărata viaţa modemă. Nu e toată ca la muZeu.

— Prefer să navighez.

Patrick Beach, cu patm ani mai mare decât amândoi, era din naştere bogat şi inteligent şi devenise de timpuriu indolent pen-tro că îşi percepuse propria inutilitate intnnsecă. În Anglia, 4 spusese el lui

Yossarian, în Italia sau într-una dintre puţinele societăţi republicăne ramase, cu o adevărată tradiţie aristo-cratică, ar fi încercat poate să se afinne la nivel academic, ca savant într-un anumit domeniu. Dar aici, unde activităţile intelectuale erau în general socodte înjositoaie, era condamnat din naşterc să fie diletant sau diplomat de carieră, ceea ee simţea că era aproape întotdeauna acelaşi lucm. După trei casnicii superficiale şi rapide, cu trei femei superficiale, se stabilise în cele din unnă la Frances Rosenbaum, al cărei nume de scenă eta

Frances Rolphe şi care înţelesese cu uşurinţa atracţia lui penna-nentă fată de singurătate şi studiu.

„Banii i-am moştenit”, îi plăcea să repete cu o bunăvoinţă exagerată noilor cunoştinte fată de care se simţea obligat sa fie politicos. „Nu am fost nevoit să muncesc din greu ca să ajung aici, alături de voi.”

Nu-l deranja faptul că mulfi nu-l plăceau. Dar faţa lui de patrician ii îngheţa pe oameni şi buzele lui frumoase tremurau când se simţea profund umilit de cei prea obtuzi ca să observe că adtudinea lui condescendentă erajignitbare sau prea primitivi ca să le pese.

— Olivia Maxon, spuse în coricluzie Frances, va accepta tot ce vreau eu să accepte, cu condiţia s-o las să creadă că iniţiativa îi aparţine.

— Lar Christopher Maxon este întotdeauna dispus să accepte orice, îi asigură Patrick, dacă îi oferi ceva de acceptat. Lau ade-seori prânzul cu el când simt nevoia să mănânc singur.

Când simţea nevoia să mănânce cu cineva, se gândea adese-ori la Yossahan, care era fericit să sporovăiască dispreţuitor cu el despre aproape toate subiectele curente şi să depene amintiri despre ceea ce trăise fiecare în cel de-al doilea război mondial, ' Yossarian ca bombardier decorat pe o insuhl din apropierea Italiei, Patrick ca angajat al Serviciului de Informaţii de Război din

Washington. Patrick era încă încântat să discute cu tot respec-tul cu un om care-i plăcea, care ştia să citească un ziar cu acelaşi scepticism ca el şi care fusese rănit odinioară în luptă, şi înjunghiat în coasta de o prosdtuată băştinaşă şi îşi sfidase supe-riorii direcţi, obligându-i în cele din unnă să-l triimtă acasă.

Frances continuă bine dispusă:

Bi', -^' ă^1” ty.,.

92 ORA ÎNCHIDERn 93

— Olivia va fi încântată să afle că ne ajuţi. I-ai trezit curio-zitatea, o măguli ea cu viclenie. A trecut un an de când te-ai despărţit de soţia ta şi incă nu te-ai ataşat de nici o alta femeie. Mă mir şi eu; Spui că ţi-e fhcă să trăieşti singur.

— Mi-e şi mai frică să trăiesc cu cineva. Ştiu precis că şi unnătoarea va avea pasiunea fflmelor şi ajumalelor de televi-ziune. Şi nu sunt sigur că aş mai putea să mă îndrăgostesc,

observă el nostalgic. Mă tem că asemenea miracole aparţin trecutului.

— Cum crezi că se simte o femeie de vlrsta mea?

— Dar ce-ai spune, o şicană Yossarian, dacă ţi-aş mărturisi că sunt îndrăgostit acum de o infirmiera pe nume Melissa MacIntosh?

Frances îi pară lovitura-

— Ţi-aş aminti că la vârsta noastră dragostea rezistă rareori mai mult de cel de-al doilea week-end.

— Şi mă mai simt atras de o australiancă blondă şi bine făcută, care împarte apartamentul cu ea, o prietenă pe nume Angela Nesătula.

— De asta m-aş putea îndrăgosti şi eu, se aventură Patrick. E numele ei adevărat? Nesătula?

— Nesărata.

— Parcă ai spus Nesătula.

— Am spus Nesărata, Peter.

— A spus Nesătula, într-adevăr, confinnă cu reproş Frances. Şi te-aş mai acuza ca exploatezi fără milă tinere muncitoare inocente, în scopuri sexuale degenerate.

— Nu este inocentă şi nici prea tânără.

— Atimd ar fi de preferat să te încurci cu una dintre văduvele sau divoiţatele noastre. Ele pot fi manipulate, dar niciodată exploatate. Au avocaţi şi consilieri financiari care nu le vor lăsa. Să fie maltratate de nimeni alteineva decât de ele însele.

Patrick se strtmbă.

— John, cum vorbea înainte de a urca pe scena?

— Cum vorbesc eu acum. Unii ar spune că ăi avut noroc, Patrick, că te-ai căsătorit cu o femeie care vorbeşte tot tiinpul în epigrame.

— Şi care ne convinge să vorbim şi noi la fel.

— Mi se pare divin.

— Ah, iubito, iar căcatul ăsta!

— Scumpule, este un cuvânt vulgar, pe care John nu l-ar folosi niciodată faţă de amândoi.

— Cu mine voibeşte porcării.

— Şi cu mine. Dar niciodată faţă de amândoi. Patrick îl privi surprins pe Yossarian.

— E adevărat?

— Poţi paria pe curul tău că e, spuse Yossarian rlzând.

— Vei afla tot ce vei putea despre nunta noastră de la capul de linie?

— Am şi fugit.

În faţa hotelului nu era nici un taxi. La prima iiltersectie se afla Salonul Funerar Frank Campbell, o morgă Infncoşătoare, care se îngnjea de multe dintre celebrităţile decedate ale oraşului. In faţa ei, doi bărbaţi, unul în costumul sobru al unui angajat, celalalt cu o înfăţişare de plebeu, cu un mcsac şi uh baston, se ciondăneau pe înfundate, dar mci unul nu-i aiuncă vreo privire când ridică braţul şi chemă un taxi.

ORA ÎNCHIDEM 95

TIME

^^lădirea care adăpostea birourile finnei M&M, către care se va îndrepta Yossarian mai târziu în aceeaşi zi, era un edificiu de mărime medie din complexul de bunuri mobiliare japoneze cunoscut acun sub numele de Centml Rockefeller. Odinioară, aici era vechea clădire Time-Life şi sediul companiei de presă Time Incorporăted, compania pentru care, în aceeaşi clădire, cu mult timp în urmă, lucrase Sammy Singer ca autor de reclame şi materiale de promovare, curând după ce preferase sa renunţe la postul de profesor din Pennsylvania ca sa nu semneze un jui-ământ de loialitate faţă de stat pentru a-şi păstra o slujbă plătită doar cu trei mii două sute de dolari pe an şi unde o cunoscuse pe femeia care va deveni soţia lui cinci ani mai târziu. Glenda era cu un an mai mare decât Sammy, fapt care ar fi descalificat-o în fata mamei lui, dacă mama lui ar mai fi fost în viaţă, şi nici nu era evreică, fapt care ar fi putut s-o zdruncine şi mai mult.

Mai era şi divorţată. Glenda avea trei copii mici, dintre care unul avusese trista soartă de a evolua spre o slăbire a voinţei vecină cu schizofrenia, însoţită de o atracţie faţa de droguri şi de o înclinaţie incipientă spre sinucidere, iar ceilalţi doi supra-vieţuiseră, dar, s-a dovedit în cele din urmă, cu trăsături potenţiale care îi expuneau în mod deosebit unui risc ridicat de tulburări neqplastice. Singurul regret al lui Sammy faţă de acea lungă căsnicie era sfârşitul său tragic şi neaşteptat. Sammy nu avea o părere prea bună despre jurămintele de credinţă, detestându-i vehement pe cei care pledau pentra ele. Atitudinea lui era aproape aceeaşi faţă de războiul din Coreea şi de războiul din Vietnam: nu era deloc convins de utilitatea

vreunuia dintre ele, căpătând cu timpul o repulsie plină de ostilitate faţă de demagogii din ambele tabere politice care pretindeau, pe un ton ameninţător, ca el să le împărtăşească opiniile. Nu-l putea suferi pe

Harry Truman, după ce acesta jubilase în victonoasa lui cam-panie din 1948, iar apoi nu s-a dat în vlnt nici după Eisenhower sau Nixon. Nici Kennedy nu i-a plăcut mai mult decât Eisenhower şi n-a mai votat la alegedle prezidenţiale. În scurt timp n-a mai votat deloc şi se simţea mulţumit de el însuşi în perioada alegerilor. Glenda încetase să voteze cu câţiva ani înainte de a o ti cunoscut şi îi considera pe toţi candidaţii la funcţii politice vulgari, plicdeoşi şi dezgustăton.

La revista Time, a început cu un salariu de nouă mii de dolari pe an, ceea însemna cam de trei ori mai mult decât ar fi câşdgat ca asistent la colegiu, şi avea o vacantă de vară de pateu săptămâni. La sfârşitul celui de-al treilea an, a avut plăcuta surpriză de a se pomeni deţinătorul unei dobânzi la investiţia în mărinimosul fond de pensii al companiei şi în planul de împărţire a profiturilor.

Beneficiar al unei instruiri universitaie, plătită şi înlesnită de guvemul federal, confonn Declaraţiei

Drepturilor Omului şi al unui post la o finnă ilustră, cilnoscută pe plan naţional, era deja considerat la cei douăzeci şi cinci de ani ai lui un exemplu de reuşită de către toţi prietenii lui din copilăria petrecută în Coney Island. Când s-a mutat în Manhattan, într-un mic apartament proprietate personală, s-a înălţat cu carisma lui în empireul elitei şi chiar şi Lew Rabinowitz îl privea cu un soi de invidie apetisantă. Lui Sammy îi plăcea noiri mediu, îi plăcea viaţa pe care o ducea. După căsătorie, şi-a iubit soţia, ORA ÎNCHIDERH precum şi copiii adoptivi şi, deşi Lew refuza să creadă, nu s-a culcat cu o altă femeie cât timp el şi

Glenda au fost împreună.

Lucrând în marele oraş, Sammy s-a pomenit printre republicani pentru prima dată în viaţă. Nimic din educaţia sau din instruirea lui nu-l pregădse să se aştepte ca oricine, în afară de un bandit, un sociopat sau un ignorant să-şi dorească vreodată să fie republican. Dar oamenii cu care lucra nu erau ignoranţi, nici bandiţi şi nici sociopaţi. Sammy a băut cocteiluri Martini la lungi dejunuri cu alţi bărbaţi şi cu alte femei din companie, a fumat în mod frecvent marijuana nopţi întregi, câţiva ani la

rând, cu vechi şi noi prieteni, şi a deplâns vechile cunoştinţe din Brooklyn, care deveniseră dependenţi de heroină. Bărbaţilor şi femeilor neevrei cu care bea whisky şi fuma marijuana li se părfca incredibil faptul că tinerii evrei din Brooklyn, New York, esaa dependenţi de droguri. Îşi aducea prieteni din Manhattan în Brooklyn, ca să mănânce scoici la Sheepshead Bay şi la Wonder

Wheel, să se distreze la tumul de paraşutism şi la Roata-Minune şi să-i privească pe alţii înfruntând înfricoşătoarele montagnes russes. I-a dus m Parcul Curselor cu Obstacole George C. Tilyou. Se culca la lumina zilei şi pe întuneric cu femei tinere căre foloseau sterilete şi spumă vaginală anticoncepţională şi încă nu depăşise acea etapă. Spre deosebire de prietenii cu care crescuse, nu s-a căsătorit imediat după ce s-a întors viu din război, dar nici înainte de a se apropia de treizeci de ani. Era ade-seori singur în viaţa aceea de burlac şi foarte rar nefencit.

Şeful lui era un bărbat elocvent, cu manierisme elegante, care îi dispreţuia pe redactori în principal pentru că nu era unul dinlre ei şi penţiu că era mai cidt decât toţi şi susţinea cu convin-gere la şedinţe că autorii de anunţuri de promovare şi de afaceri din departamentul lui scriau mai bine decât cei din personalul redacţional şi ştiau mult mai multe. În perioada aceea, fiecare copywriter, inclusiv Sammy, scria sau spunea că scrie cărţi, arti-cole, povestiri şi scenarii; bărbaţii şi femeile din departamentul de artă pictau şi sculptau în week-end şi visau să deschidă expoziţii. Şeful pisălog, de care erau toţi mândri, a fost în cele din urma silit să iasă la pensie înainte de vreme. Nu după mult timp a murit de cancer. De îndată ce el a părăsit compania, Sammy, evreu din Coney Island făcând parte dintr-o organizaţie protestantă dominată de locuitori de elită ai suburbiilor, s-a pomenit director al unuia dintre departamentele mai mici şi tată vitreg a trei copii ai unei femei protestante din Midwest cu im echilibru sufletesc ferm, care se dusese într-o dimineaţă la medic să-i lege trompele ca să nu mai aibă copii, având o căsnicie frământată, cu un bărbat afemeiat, care, din câte vedea ea, cu siguranţă avea să clacheze. Cu infidelităţile lui se putea împăca, spunea ea – Sammy n-o credea – dar detesta lipsa lui de tacfc Curând după divorţ, el a făcut un melanom. Încă mai trăia, când Sanuny s-a mutat la Glenda şi mai trăia şi clnd s-au căsătorit.

Sammy a rămas la Time, mulţumit să scrie anunţuri de pro-movare pentm a spori profitul adus de reclame unei reviste pe care o aprecia numai ca pe un produs de consum superior, gândindu-se prea puţin la alte aspecte ale sale, îi plăcea munca pe care o făcea, îi plăceau oameiui cu care lucra, se bucura de un salariu tot mai bun şi de faptul de a şti că avea o situaţie eco-nomică sigură.

Implicarea în ediţiile internaţionale ale revistelor Time şi Life i-a oferit prilejul de a călători şi de a încheia pri-etenii trainice cu oameni din alte ţări. La fel ca alţii din generaţia lui, fusese crescut în idealul practic de a considera că slujba cea mai bună era slujba cea mai potrivită pe care o găseai.

A rămas să lucreze până când a fost şi el împins să se pen-sioneze înainte de vreme, la vârsta de şaizeci şi trei de ani, de către o companie prosperă, care prefera să prospere şi mai mult reducând personalul şi eliminând uscăturile bătrâne ca el. Sanuny s-a despărţit de ea, cu sentimentul că făcuse întâmplătorp mare descoperire, având garantat un venit frumuşel pentru tot restul vieţii din mărinimoasa pensie şi din partea lui de profit, plus trei

CLAAP mii de acthmi la bursă, evaluate la peste o sulă de dolari bucata, precum şi posibilităţi de spitalizare şi asigurări de sănătate generoase, cu care au fost acoperite aproape toate cheltuielile impuse de ultima boală a Glendei şi toate cheltuielile lui din restul vieţii/ba chiar şi cheltuielile pentru cei doi copii vitregi care mai trăiaui până la vârsta de nouăsprezece ani sau pină la absolvirea colegiului, dacă ar fi fost ceva mai mici, ca să se încadreze în prevederile legii.

Tiamalii de lângă bordură îi aruncară priviri glaciale ctod coborî fără nici un bagaj. La capul de linie al autobuzelor situaţia părea normală. Călătorii se răspândeau spre destinaţiile lor, cei care plecau coborând spre autobuzele de dedesubt care-i duceau pretutindeni sau urcând până la al doilea, al treilea şi al patmlea nivel, care-i duceau oriunde altundeva.

— Vă fac pentm cinci cenţi, domnule, i se adresă sfios un băieţel slăbuţ de vreo paisprezece ani.

O fisă însemna cinci dolari şi Yossarian nu avea curajul să-i spună băiatului că nu credea că îi merita.

— Te fac pentm o fisă, domnu', spuse o fată cu pieptul plat, aflată chiar în spatele lui, cu câţiva ani mai mare, dar

lipsită de formele rotunjite ale maturităţii feminine abia Înmugurite, în timp ce o femeie solidă cu pleoape vopsite, obraji fardaţişi cute de grăsime cu gropiţe în jurul genunchilor butucănoşi, scoşi la iveala de fusta strâmtă, privea din faţă, râzând pentm sine.

— Îţi ling coaiele, propuse femeia, rostogolindu-şi ochii cu cochetărie când Yossarian trecu prin faţa ei. Putem s-o facem to casa scării de incendiu.

Auzind asta, Yossarian se crispă de indignare. Am şaizeci şi opt de ani, îşi spuse el. Ce vedeau la el toţi aceşti oameni ca sa le treacă prin cap că venise la capul de linie ca să fie „făcut”? Sau să i se lingă coaiele? Unde naiba era McMahon?

Căpitanul de poliţie Thomas McMahon de la poliţia Autorităţii Portuare era în postul de poliţie cu directoml adjunct civil Lawrence McBride, urmărindu-l pe Michael Yossarian cum desena cu un creion pe dosul unei coli late de hârtie, cu acel respect deosebit pe care îl acordă unii oameni lipsiţi de experienta măiestriei obişnuite a artisttdui, care lor personal le lipsea. Yossarian ar fi putut să le spună că Michael se va opri probabil înainte de a-şi termina schiţa şi o va lăsa acolo. Michael avea tendinţa de a nu tennina lucrările şi prudenţa de a nu începe prea multe.

Executa un desen oribfl, înfăţişându-se pe sine cu cătuşele cu care era încă legat de perete, când

Yossarian dăduse buzna în postul de poliţie în ziua în care fusese arestat. Prin trăsături de creion încolăcite transfonnase fonnele dreptunghiulare ale ceilulelor de închisoare într-un puţ vertical, plin de noroi, cu pereţi în spirală, în care se privea pieziş şi în care era înghiţită silueta lui, pierdută şi ţeapănă ca un băţ, pe care tocmai o schiţase.

— Lăsaţi-l acolo unde este, bubuise Yossarian la telefon, cu ojumălate de oră mai devreme, în urechea ofiţerului care sunase pentru a face identificarea, fiindcă secretara fmnei de ariutectură pentru care Michael făcea releveuri nu ştia că el fusese angajat cu contract de colaborator extem.

Să nu îndrăzniţi să-l băgaţi _într-o celulă!

— O ctipă, domnule, o clipă! Răbufni poliţistul jignit, protestând cu un strigăt piţigăiat. Eu v-am sunat ca să-i stabilesc identitatea. Avem procedurile noastre.

— Fac ceva pe procedurile voastre! Urlă Yossarian. M-ai taţeles?

Era sufident de fimos şi suficient de speriat şi se simţea sufi-cient de neputincios ca să ucidă.

— Dacă nu faceţi ce spun vă dau în gât! Răcni el cu bmtalitate, închipuindu-şi că vorbea serios.

— Hei, hei, o clipă! Stai o clipă, amice! Urlă de data asta poliţistul cel tânăr, cu o frenezie vecină cu isteria. Cine naiba te crezi?

— Sunt maiorul John Yossarian. Lucrez la Proiectul Aviaţiei Militare M&M de la Pentagon, răspunse

Yossarian pe un ton vioi şi sever. Labagiu impertinent ce eşti! Unde ţi-e superiorul?

— La telefon căpitanul McMahon, rosti un bărbat mai vârst-nic, surprins, dar fără nici o emoţie. Ce probleme aveţi, dom-nule?

— Aici maiorul John Yossarian. Lucrez la Proiectul Aviaţiei Militare M&M de la Pentagon. Fiul meu e la voi. Să nu se atingă nimeni de el, să nu-l deplaseze nimeni de acolo, să nu fie pus lângă cineva care i-ar putea face vreun rău. Mă refer şi la copoii voştri. Ne-am înţeles?

— Eu v-am înţeles, îi replică sec McMahon. Dar nu cred că dumneavoastră m-aţi înţeles. Cine aţi spus că slnteţi?

— John Yossarian, maiorul John Yossarian. Şi dacă mă mai amesteci în treaba asta, o să te dau în gât şi pe dumneata. Sunt acolo peste şase minute.

Şofeiului de taxi i-a dat o bancnotă de o sută de dolari şii-a spus respectuos, auzind cum îi bate inima:

— Te rog să treci pe roşu oriunde poţi s-o faci fară risc. Dacă te opreşte un copoi, îţi mai dau un sutar şi merg mai departe pe jos. Copilul meu are necazuri.

Nu conta că acel copil trecuse de treizeci şi şapte de ani. Dar conta că era lipsit de apărare.

Numai că Michael era încă în siguranţă, prins cu cătuşe de zid cu un lanţ, atât de strâns, de parcă sar fi prăvălit pe par-doseală dacă nu l-ar fi susţinut acel lanţ, şi alb la faţă ca o stafie.

În postul de poliţie era un adevărat vacarm. Oamenii mişunau şi zbierau peste tot. Cuştile erau înţesate cu braţe şi feţe asudate, cu ochi şi guri scânteietoare, coridorul la fel, în aer

pluteau tot soiul de duhori, iar ofiţerii şi gardienu închisorii, asudând şi mişunând şi ei peste tot, trudeau din greu, adunând, trăgând, înghiontind şi ridicând deţinuţi pentm a fi mânaţi afară,

102 O 103 băgaţi în camioane şi transportaţi în oraş spre a fi predaţi altora. Dintre toţi care erau acolo, doar

Michael şi Yossarian erau conştienţi că se petrecea ceva neobişnuit. Până şi deţinuţii păreau perfect acomodaţi acelui mediu turbulent şi procedurilor bmtale. Multi erau plictisiţi, alţii erau amuzaţi şi dispreţuitori, câţiva răcneau ca nişte nebuni. Mai multe femei tinere râdeau în hohote şi zbierau obscenităţi, într-un desfrâu batjocoritor, ademenindu-i şi aţâţându-i pe gardienii urniliti, care trebuiau să le suporte şi să le ţină piept fără să ia nici o măsură împotriva lor.

McMahon şi sergentul de la birou fl aşteptau cu feţele împie-trite.

— Dumneata eşd căpitanul? Începu Yossarian, privind drept te ochii albastm-deschis, ca de oţel, ai lui McMahon, care fl privi la rândul lui cu duritate. Obişnuieşte-te cu această idee! N-o să-l băgaţi într-una din celulele astea. Şi nu vreau nici să fie urcat într-un camion cu ceilalţi. O maşină de poliţie e mai bună, dar vreau să merg §i eu cu el. Dacă vreţi, închiriez o maşină parti-culară şi puteţi pune câţiva ofiţeri să ne însoţească.

McMahon asculta cu braţele încmcişate.

— E corect? Spuse el calm.

Era slab, drept, taalt de peste un metru optzeci, avea o faţă osoasă cu trăsături mici, iar pe crestele pometţilor înalţi îi apărose o vagă eflorescentă trandafirie, de parcă adulmeca deja conflictulcarevaurma.

— Mai spuneţi-mi o dată, domnule. Cine aţi zis că sunteţi?

— Maiorul John Yossarian. Lucrez la Proiectul Aviaţiei Militare M&M de la Pentagon.

— Şi credeţi că datorită acestui fapt fiul dumneavoastră tre-buie să fie o excepţie?

— Este o excepţie.

— Da?

— Eşti orb? Izbucni Yossarian. Uită-te mai bine, pentru mnnele lui Dumnezeu! Este singurul de aici fără rahat la fund şi fară muci în nas. E singurul alb!

— Ba nu este, domnule capitan, îl corectă spăsit sergentul. Mai avem aici doi albi pe care i-am reţinut pentru că au bătut un copoi din greşeală. Căutau bani.

Toţi din jur îl priveau acum pe Yossarian ca pe o ciudăţenie. Şi când el îşi dădu în sfârşit seama de ce, observând că se postase în faţa lor cu braţele ridicate, într-o atitudine stupidă, de boxer profesionist, de parcă era gata să dea cu pumnul, îi veni să scâncească, plângându-şi ironic soarta.

Uitase câţi ani avea. Şi Michael îl privea uimit.

Tocmai în acel moment de enervantă autodescoperirc apăru McBride şi întreba într-o manieră blândă, fennă şi împăciuitoare în acelaşi timp:

— Ce s-a hitâmplat, băieţi?

Yossarian văzu un bărbat solid, de înălţime medie, cu o fată congestionată şi un costum din poliester de un gri deschis insipid, cu un piept lat, bombat în afară şi în jos, astfel încât de la gât pină la talie era ca un zid.

— Tu cine naiba eşti? Întrebă Yossarian oftând exasţâerat McBride răspunse calm, cu siguranţa lipsită de teamă a unui om care ştia să tină în frâu o răzmeriţă.

— Bună aua. Sunt inspectorul adjunct Lawrence McBride de la Autoritatea Portuara a capătului de linie. Salut, Tommy. S-a întâmplat ceva?

— Se dă mare, spuse McMahon. Zice că e maior. Şi îşi închipuie că poate să ne comande ce să facem.

— Maiorul Yossarian, se prezentă Yossarian. L-a retmut pe fiul meu aici, domnule McBride, şi-l ţine legat de zid cu lanţul.

— A fost arestat, spuse McBride pe im ton plăcut. Cum vreţi să procedeze cu el?

— Vreau să-l lase acolo unde este până hotărâm ce vom face. Asta-i tot. Nu are cazier.

Yossarian îi ordonă apoi poliţistului aflat cel mai aproape de Michael:

— Dezleagă-l. În clipa'asta, te rog.

McMahon chibzui o clipă, apoi făcu semn că îşi dă acordul.

Săa-s'

Yossarian reluă pe un ton amabil:

— Spuneţi-ne unde vreţi să-l duceţi. Nu fiigim. Nu vreau belele. Să închiriez o maşină? Vorbesc prea mult? Michael era mânnit.

— Nici măcar nu mi-au citit prevederea conform căreia am dreptul să tac.

— Probabil că nu v-au cemt să spuneţi nimic, explică McBride. V-au cemt?

— Cătuşele îmi provoacă durcri groaznice! Nu aia! Cătuşele adevărale, fir-ar să fie! Asta e brutalitate.

— Tommy, de ce este acuzat? Întrebă McBride. ^. McMahon îşi pleca uşor capul.

— A făcut blatul la metrou.

— Ah, Tommy, ce naiba, spuse McBride pe un ton mgător.

— Unde e Gonzales? Îl întrebă McMahon pe sergent.

— Ăsta e tipul care m-a înhăţat! Strigă Michael.

— Domnule maior, nu puteţi să-i spuneţi fiului dumneavoastră să tacă până rezolvăm treaba asta?

Întrebă McMahon, solicitându-i ajutorul.

— Tommy, spuse McBride, n-ai putea să-i dai o citaţie şi să-l eliberezi pe baza amendamentului DTA?

O să vină când o să-l chemăm.

— Dar ce credeai că o să facem, Lany? Replică McMahon. Apelă la Yossarian de parcă ar fi fost aliaţi.

— Aţi auzit, domnule maior? Eu sunt căpitan, el e sergent şi îmi spune mie cum să-mi fac treaba.

Sunteţi cu adevărat maior, satrăiti?

— În'rctragere, recunoscu Yossarian, Găsi caitea de vizită de om de afaceri între multe altele pe care le avea asupra lui.

KPoflim cartea mea de vizită, domnule căpitan. Luaţi şi dumneavoastră una, domnule McBride – vă numiţi McBride, nu-i aşa?

— Dacă vă pot întoarce serviciul pe care mi l-aţi făcut. Dumnezeu v-a triinis în calea mea!

— Poftiţi şi cartea mea de vizită, spuse McBride, dându-i ima şi lui Michael. Vă dau şi dumneavoastră una, în caz că mai aveţi vreodată probleme cu noi.

Michael era abătut când ieşi cu tatăl lui şi cu McBride.

— Norocul meu e că încă mai ai grijă de inine, nu? Acuză el posac.

Yossarian ridică din umeri.

— Mă simt ca un bleg, fir-ar să fie! McBride mterveni.

— Ai procedat foarte bine, băiete.

Se opri ca să chicotească, apoi râse tare.

— Cum de ne-aţi putut convinge că o să ne rupeţi spinările şi picioarele, când l-am pus în cătuşe?

— Aşa am făcut? Întrebă Yossarian îngrozit McBride rise din nou.

— Nu mai există credibilitate? N-am dreptate, domnule maior Yossarian?

— Spuneţi-mi Yo-Yo, pentru numele lui Dumnezeu, spuse jovial Yossarian. Cred că uitasem câţi ani am.

— Cu siguranţă că ai uitat, atacă Michael. Eram speriat, fir-ar să fie! Lar voi râdeţi. Tu ai fost colosal, tată, continuă el sardonic. Eu nici măcar n-am o voce sonoră. Înainte de a mă opri poliţistul, îmi tremurau mâmile atât de tare, că i-a fost teamă să nu fac infarct şi era cât pe-aci să-mi dea drumul.

— Aşa reacţionam noi, Michael, când suntem supăraţi sau spe-riaţi. Eu înnebunesc şi vorbesc prea mult.

— N-am putut nici măcar să le spun numele meu corect ca să mă creadă. Şi când naiba ai fost maior cu adevărat?

— Vrei o carte de vizită?

Yossarian chicoti timid şi se întoarse spre McBride.

106 ORAÂNCHIDERn 107

— Am fost preţ de un minut şi jumătate, explică el. M-au avansat temporar spre sfârşit, pentru că nu ştiau ce altceva ar putea face cu mine. Apoi m-au expediat acasă, mi-au redat gradul permanent şi m-au lăsat la vatră. Am primit medalii, am pnmit grade, am pnmit chiar Inima Purpurie.

— Ati fost rănit? Strigă McBride.

— O, da, a şi înnebunit, răspunse mândru Michael. Altă dată a umblat în pielea goală.

— Aţi umblat în pielea goală? Strigă McBride.

— Şi i-au dat o medalie, se făli Michael, simţindu-se acum total în largul lui. O medalie pentru viteje.

— Aţi primit o medalie penfiru vitejie? Strigă McBride.

— Şi n-au putut să i-o prindă.

— Pentru că era despuiat?

— Încă era despniat.

— Nu vă era mşine? N-au făcut nimic?

— Era nebun.

— Pentru ce ati primit medalia, domnule maior? Cum de aţi primit Inima Purpurie? De ce aţi umblat în pielea goală?

— Nu-mi mai spuneţi „maior”, domnule McBride, rosti Yossarian, care nu avea nici un chef să discute în clipa aceea despre mitraliorul din mijlocul avionului, originar din sud, care fusese ucis deasupra

Avignonului, despre micul mitralior din coada avionului, Sam Singer, originar din Coney Island, care leşina ori de câte ori îşi revenea, despre cum l-a văzut murind pe mitraliorul din mijloc şi despre cum

Yossarian vomase peste el, în timp ce lucra cu bandajele încercând în zadar să-l salveze pe muribund. Privind în unnă, i se păreau acum comice aspectele anecdotice ale acelor clipe cumplite.

Mitraliomlui rănit din mijlocul avionului îi era frig şi avea dureri, iar Yossarian nu găsea cu ce să-l încălzească. De fiecare dată când se trezea şi deschidea ochii, Singer îl vedea pe Yossarian îndeletnicindu-se cu altceva, care-l făcea să leşine din nou: se căznea să vomite, bandaja came inertă sau umbla cu foarfeca. Mitralioral muri-bund zăcea îngheţat de frig pe pardoseală, Sntr-o pată de lumină a soarelui mediteranean, Sam Singer continua să leşine, iar

Yossarian îşi scosese toate hainele de pe el, pentru că priveliştea borâturilor şi a sângelui de pe uiufonna lui de zbor îl făcea să vomite din nou, iar greaţa îi dădea certitudinea că nu va mai avea chef să mai poarte niciodată, nici un fel de uniformă, absolut niciodată şi când au aterizat, brancardierii nu mai ştiau pe care din cei trei să-l bage mai întâi în ambulantă.

— Haideţi să vorbim despre dunmeavoastră.

Yossarian ştia acum că pe McBride îl părăsise nevasta - transformându-l peste noapte într-o imagine vie a mâniei pure. Izvorâtă dintr-o furie lăuntrică a carei existenţă n-o bănuise vreodată – şi că de atunci locuia singur, după ce fiica lui se mutase în Califomia cu un iubit, ca să lucreze acQlo ca medic. În ochii lui McBride, ruptura neaşteptată a căsniciei lui fusese încă o cruzime sfâşietoare, de neînţeles pentru el, într-o lume In care vedea clocotind în mod barbar multe alte cruzinu. Fostul sergent detectiv Larry McBride de la poliţia Autorităţii Portuare avea cincizeci de ani şi o faţă bucălată de băieţel, ca a unui îngeraş interiorizat, care trăia vremuri grele. Deşi era copoi, nu reuşise niciodată să-şi înfrâneze simpada pe care o simţea faţă de orice tip de victimă pe care-l întâlnea – chiar şi acum îl chinuia faptul

de a şd de existenţa femeii cu un picior care locuia la capul de linie – şi întotdeauna, după ce clasa un caz, începea să sufşre, spre marea lui disperare, răscolit de sentimente, plin de compasiune faţă de criminali, indiferent cât de bmtale, besdale, absurde sau odioase ar fi fost crimele lor. Îi privea cu milă, ca pe nişte bieţi copii. Când s-a ivit ocazia să iasă cu drepturi depline la pen-sie şi să ia în primire postul de conducere bine plădt de la capul de linie – în care, de fapt, ca gardian de un fel sau altul, îşi petre-cuse deja aproape toată viaţa activă – a profitat bucuros d”s ea.

SjlW

108 ORA ÎNCfflDERn 109

Sflrşitul unei căsnicii pe care el o considerase satisfăcătoare a fost o lovitură de pe unna căreia a crezut la început că nu-şi va mai reveni. Acum, în timp ce Michael se pregătea să aştepte, Yossarian se întrebă ce mai voia să-i arate McBride.

— Spuneţi-mi dumneavoastră, răspunse misterios McBride.

Mai înainte, îşi dezvăluise planurile pentru o celulă a mamelor, pentm transfoimarca uneia dintre cele două cuşti auxi-liare din spate ale închisorii, de care nu fusese nevoie niciodată, într-o încăpere pentm mamele unor copilaşi nedoriţi, care în general îşi lepădau pruncii nou-născuţi în fundături sau pe cori-doare, sau îi amneau în coşuri pentru hârtii, în pubele sau în maşinile salubrităţii.

Adusese deja pe propria cheltuială din apartamentul lui câteva mobile de care se putea lipsi.

Yossarian dădea din cap în timp ce asculta, sugându-şi un pic obrajii. Nimeni nu dorea aceşti copilaşi, îi spunea probabil, şi nimănui nu-i păsa de aceste mame, care făceau un serviciu comunităţii lepădându-i.

Pentru cealaltă celulă a puşcăriei, continuă McBride, se gândise la un fel de centru de pediatrie cu program zilnic, pentro numeroşii copii care se aciuau veşnic la capul de linie, ca să le ofere mamelor lor un loc curat şi sigur în care să-şi lase odraslele în timp ce ele plecau în hoinăreală pe afară, ca să cerşească şi să se prosdtueze, pentm a face rost de droguh, de pileala şi de haleală şi de asemenea pentm copiii fugiţi de acasă, cafe continuau să-şi facă apariţia în acel miez al oraşului

până tSad reuşeau să stabilească legături cu un traficant de droguri sau cu un proxenet pe placul lor.

Yossarian îl întrempse cu regret.

— McBride.

— Mă credeţi nebun? Se repezi McBride să se apere. Ştiu că Tommy mă crede nebun. Dar am pulea aduce mobiluri, jucării împăiate şi cărţi de colorat pentru cei mici. Lat pentru cei mai mari, televizoare şi jocnri video, calculatoare, desigur. Şi chiar proce-soare de cuvinte – n-ar putea să înveţe şi asta?

— McBride. Repetă Yossarian.

— Yossarian. McBride adoptase fafă să-şi dea seama câteva dintre ticurile verbale ale lui Yossarian.

— Mobiluri şi procesoare de cuvinte pentru copiii care vor droguri şi sex?

— Măcar cât timp stau aici, până îşi stabilesc contactde. Aici ar fi mai în siguranţă decât oriunde, nu?

Ce e rău ta asta? Yossarian, ce e rău în asta?

Yossarian oftă adânc, şuntându-se pierdut

— Vorbeşti despre o amenajare într-un post de politie, destinată copiilor care aspiră la prosdtutie?

Larry, opinia publică s-ar indigna, susţinând ca e o crimă! Şi eu aş face acelaşi luaru.

— Ce soluţie propui? Ei vin aici oncum, nu? Din faptul că McBride păstrase de atunci tăcerea asupra acestor demersuri umanitare, Yossarian conchise că acestea fuseseră amânate sau oprite.

În ziua aceea îl mai aştepta o surpriză şi Yossarian ieşi cu el afară, pătiunzând în spaţioasa clădire a capului de linie, unde se declanşaseră bmtal tot felul de acdvităH. Oamenii se mişcau mai repede şi erau tot mai mulţi, umblând mecanic, ca nişte duhuri care ar fi ales o altă cale decât cele pe care le unnau, dacă ar fi avut libertatea de a decide. Foarte multi mâncau în timp ce mergeau, lăsând să le cadă resturi şi ambalaje – acadele, mere, hot-dogs, pizze, sandvişuri, cartofi prăjiţi. Prostituatele acdvau de zor, fiecare în specialitatea ei, cele mai versate arătându-se foarte vioaie, cercetând în jur cu priviri agere în căutarea unor ţinte avantajoase, altele bâjbâind grosolan, în căutarea oricărei tinte, iar alţii, bărbaţi şi femei, albi şi negri, pluteau cu priviri goale de orice expresie, într-o letargie

melancolică, semănlnd mai mult cu nişte victime infinne decât cu nişte animale de pradă.

— Hoţi de buzunare, spuse McBride, făcând un semn din bărbie spre un gmp alcătuit din trei bărbaţi şi două fete, toţi cu o înfăţişare plăcută şi cu figuri latino-americane. Sunt mai bine instmiţi decât noi.

Şi cunosc legea mai bine. Priveşte.

Un grup vesel de travestiţi urcau pe scara rulantă la etajul de deasupra, cu feţele strălucind de cosmeticale, toţi androgini şi frivoli, după feţe şi veşminte, întreaga şleahtă zbenguindu-se şi cochettnd ca nişte cercetaşe puberc în criză honnonală.

Gtudat de McBride, Yossarian trecu Împreună cu el prin spaţiul gol de sub coloanele care susţineau planşeul de la mezanin al cabinei de observare de deasupra, cu un personal for-mat din câţiva angajaţi care consumau droguri în timp ce supravegheau cele peste cincizeci de monitoare video din Centrul de Control al Comunicaţiilor de la capul de linie. Sutele de camere video mute, cu ochi de azur, îşi vârau botuiile turtite IN fiecare cotlon al fiecărui nivel al complexului dărăpănat de şapte etaje, întins pe lungimea a două cvartale, pătrunzând cu neruşinare chiar şi în toaleta pentru bărbaţi şi în celebra casă a scării de incendiu, unde majoritatea celor ce se aciuiau la capul de linie se strecurau noaptea ca să doarmă, să închege prietenii şi să întreţină relaţii sexuale apatice. Milo şi

Wintergreen se gândeau deja să transforme Centrul de Control al Comunicatulor într-o întreprindere lucrativă, sporind numărul de monitoare şi vânzând unităţi de timp unor spectatori şijucători nerăbdători, care unnau să-i înlocuiască pe angajaţii Autorităţii Portuare şi să preia salariile lor, precum şi planurile lor de asigurări medicale costisitoare, ca şi planurile de vacanţă şi de pensionare. Oamenii se vor îmbulzi să caşte gura, să se joace de-a copoii şi de-a Peeping Tom. Îi vor spune „Marfă-n toată legea”. Când crimele se vor rări, vor prezenta falsuri şi în felul acesta vor garanta sufi-cient sex şi suficientă violenţă pentru a satisface şi mulţimile plătitoare cele mai setoase de sânge.

Puteau să-şi rezerve locuri în gmpurile de turişti jăponezi. Mai curând sau mai târziu, vor fi în stare să transfere toată întreprinderea unei companii cinematografice japoneze.

McBride trecu prin faţa unui chioşc de presă deţinut de nişte indieni, cu ziare şi periodice colorate, ca Time saa The Weekly Newsmagazine, ale căror dduri anunţau prăbuşirea socialismu-lui rus, măreţia capitalismului american şi cele mai recente fali-mente ale unor flnne, numărul şomerilor şi vânzarea încă unui patent comercial naţional unor străini. Ajunseră la intrarea uneia dintre casele scărilor de incendiu. Yossarian nu voia să mai facă acelaşi tur.

— Un singur etaj, promise McBride.

— Îmi arăţi ceva îngrozitor?

— N-a$ face aşa ceva.

Glasuri leneşe răsunau melodioase de deasupra. Casa scării era practic pustie, pardoseala aproape curată. Dar se simţeau putemic mirosurile civilizaţiei: aerul puţea a fum, a trupuri nespălate şi a excremente; era o duhoare de putregai şi degradare, cumplit de dezgustătoare şi absolut insuportabUă pen-tru oricine în afară de masa de oameni care o produceau zilnic. La miezul nopţii abia de mai era vreun tmp moleşit, cu suficient spaţiu vital ca să se desprindă de un alt trup mai degenerat şi mai puturos, ghemuit lângă el. Oamenii se ciondăneau. Era ros^ de dpete, certuri, înjunghieri, arsuri, sex, droguri, beţii şi sticle sparte; dimineaţa existau victime şi o acumulare de murdărie de toate felurile, cu excepţia resturilor industriale. Nu exista apă şi nici toalete. Gunoiul era luat abia dimineaţa, când locatarii se trezeau şi se târau spre chiuvetele şi closetele de la spălătoare, făcându-şi toaleta pentru ziua de muncă respectivă şi, în ciuda interdicţiilor afişate, spălându-şi trupurile şi mfele în chiuvete.

La ora aceea, cei de la întretinerc tenninaseră deja de curăţat, cu furtunurile şi cu măşti pe faţă, grămezile de excremente, de resturi şi de gunoaie lăsate cu o noapte în urmă, beţele de chibrit

O carbonizate şi fiolele goale de droguri, dozele de apă gazoasă, acele, sticlele de vin, prezervativele folosite şi plasturii vechi. Mirosul pătnmzător de dezinfectant coroziv plutea în aer, imposibil de înlăturat, precum mesagerul fenic al unei nemiloase descompuncri.

McBride a coborât scara, trecând pe lângă doi fanfaroni cu o aritudine insolentă şi plicdsită, care fumau marijuana şi beau vin şi care au tăcut aprobator după ce l-au măsurat din cap

până în picioare şi au recunoscut, nefăcând nici un fel de evaluare obiec-tivă, autoritatea şi cutezanţa latentă care emanau din el. În apropierea picioarelor scării, un bărbat solitar dormea cu spatele sprijinit de balustradă.

Păşiră pe palierul de ciment fără a-l deranja şi o ocoliră tip-til, cu grijă, pe femeia cu im singur picior, care era violată de un bărbat cu fese albicioase şi musculoase şi cu un scrot livid, la numai câţiva metri de o femeie masivă, cu pielea cafenie, care îşi scosese chiloţii şi fusta si'âşi freca spatele şi subsuorile cu câteva prosoape umede pe care şi le întinsese pe ziare, împreună cu alte câteva uscate, lângă două pungi maro pentru cumpărături. Avea pete de pistrui în jurul ochilor umflaţi şi aluniţe cicatrizate, de culoarea smoalei, pe gât şi pe spate, care-l duceau cu gândul la melanoame. Îi privi pe fiecare pe rând, dând din cap separat, spre fiecare, în senm de prozaică amiciţie. Sânii care-i pendulau într-o cămaşă roz erau imenşi şi subsuorile ei erau întunecate şi stufoase. Yossarian nu voia să-şi coboare privirea spre zona ei vaginală dezgolită. Nu voia să ştie cine era, dar ştia că nu ar fi avut chef să-i spună niniic.

Pe ultimul şir de trepte spre subsolul care dădea afara şedea doar o femeie blondă, uscăţivă, cu un ochi vânăt şi un pulover roşu zdrenţăros, cufiindata ca într-un vis în coaserea unei bluze albe murdare sfâşiate. Jos. Acolo imde se tennina scara în faţa uşu ce dădea în stradă, cineva se căcase deja într-un colţ. Întoarseră capetele şi merseră mai departe, privind în jos, cuprinşi parcă de neagra presimţire că vor intra în păcat. In loc să se îndrepte spre ieşire, McBride se întoarse sub casa scării şi pătrunse în umbrele grele, mergând până spre capătul acelui ultim palier, până când ajunse la o uşă decolorată pe care Yossarian ar fi crezut-o invizibilă.

Aprinse lumina, care era slabă şi gălbuie. În mica încăpere în care păşiră nu era decât un fişet cu uşi ruginite şi balamale mpte, sprijinit de un perete. McBride forţă uşile şi întia în relicva aceea bună de amneat. Nu avea spate. Descoped un zăvor şi deschise prin împingere o uşă zidită în perete.

— A găsit-o un drogat, se grăbi el să mormăie. L-am convins că a fost o închipuire. Hai, intră.

Yossarian scoase o exclamaţie de uiniire când se pomăii într-un vestibul strimt, blocat de o ieşire de incendiu lată, la câţiva centimetri în faţa lui. Suprafaţa netedă a uşii era vopsita

în verde militar şi pe ea era scris la nivelul ochilor, cu litere clar conturate, un anunţ ce nu putea fi trecut cu vederca de nici o per-soană care ştia să citească.

INTRARE ÎN CAZ DE PERICOL ACCES INTERZIS CONTRAVENIENŢU VOR FI ÎMPUŞCAŢI

Uşa aceea solidă părea riouă şi literele vopsite de curând pe suprafaţa intactă.

— Hai, intră. E ceea ce voiam'S. A-ţi arăt.

— N-am voie.

— Nici eu.

— Unde e cheia?

— Unde e broasca? Rânji McBride victorios, cu capul Inclinat într-o parte. Intră.

Clanţa se răsuci şi uşa masivă se deschise uşor, de parcă ar fi fost prinsă într-un sistem de pârghii cu contragreutăţi şi pivotând pe nişte rulmenţi silenţioşi.

O

— Le facilitează oamenilor intrarea, nu-i aşa? Rosti încet Yossahan.

McBride rămase în urmă, silindu-l pe Yossarian să intre primul. Yossarian avu o tresărire când se pomeni pe un minuscul palier din fier forjat, aproape de acoperişul unui tunel care părea mult mai înalt decât era, din cauza ameţitorului unghi coborâtor al scării pe care stătea. Se prinse instinctiv de balustradă. În locul acela, şirul de trepte era mic şi îşi schimba brosc direcţia în jurul unei minuscule platfonne din grilaj metalic, unde următoml sir de trepte se răsucea dintr-o dată înapoi, sub el, şi dispărea din vedere în acelaşi unghi periculos de coborâre. Nu vedea unde se termina scara în acel abis al subsolului a cărui pardoseală întunecată părea a fi fost recent acoperită cu un fel de material cauciucat. Privind în jos, prin modelul din fier forjat cu frunze de viţă şeipuitoare, ce părea să imite propria sa compoziţie grcoaie, îşi amind brusc, în mod ridicol, de unul dintre acele tobogane verticale ale unui parc de distractii de modă veche, în care te avântai, întms pe spate, într-un tub cilindric întunecat, cu braţele încrucişate, şi coborai în spirală, tot mai repede, pentru a fi în sfârşit expulzat într-o arenă plată şi rotundă din lemn lustruit, cu discuri care se roteau în direcţii opuse, purtându-te dintr-o parte într-alta, spre amuzamentul privitorilor fără altă ocupaţie, până când, m cele din

urmă, erai vărsat într-o parte, pe terasamentul fix care înconjura aria circulară a acelei atracţii bizare. Cel pe care şi-l anuntea cel mai bine se numea Vârtejul Uman din vechiul

Parc al Curselor cu Obstacole George C. Tilyou, cfin Coney Island. Acolo, balustrada de fier care înconjura îngrăditura pentru privitori fusese conec-tata la curent electric pentm a produce şocuri putemice cu un voltaj inofensiv spectatorilor imprudenţi, ori de câte ori îngriji-toni în uniforine roşii şi şepei verzi de jocheu socoteau că a sosit momentul. Rafala bmscă de ace minuscule care le înţepau mlinile şi braţele era insuportabilă şi de neuitat şi toţi cei care urmărcau, aceajumătate de secundă de spaimă şijenă panicată a celorlalţi râdeau; victimele râdeau şi ele după aceea. Râsetele se revărsau şi din difuzoare. La câteva intersecţii mai departe erau spectacole cu monştri, în care evoluau oameni cu capete mici.

Yossarian stătea acum lingă vârful unei structuri de aproape două etaje, un ciudat pasaj subteran de o lăţime impresionabilă şi fără vreo utilitate aparentă, cu un tavan boldt, izolat cu plăci acustice de tablă ruginită, de culoarca piersicii, tivit cu margini subţiri de culoarea mărului verde. Zidurile din piatră, înalte şi plate, aveau o nuanţă de roşcat-închis. La bază aveau plăci albe, ca acelea din statiile subterane ale metroului. Ciudatul pasaj avea lăţimea unui bulevard dintr-un mare oraş, fără trotuare şi borduri. Ar fi putut sluji şi drept gară feroviară, numai că nu existau şine şi peroane. Apoi zări lângă partea de jos de pe cealaltă latură o lungă săgeată reflectorizantă vopsită în roşu, care îi evocă în prima clipă un p^nis înfieibtntat şi în unnătoarea o rachetă în flăcări, care ţâşnea brusc spre stânga şi apoi se prăbuşea perpendicular spre cuvintele scrise cu negru, care anunţau:

Subsolurile A-Z

Deasupra săgeţii, acolo unde se temunau plăcile albe, la vreo sută de metri spre dreapta, desluşi un S mare, matriţat, fosfores-cent, de culoarea ambrei, pe un fond negru lucios. Era clar că se aflau într-un vechi adăpost antiaerian, îşi dădu el seama, până ce detectă aproape de pământ o uşă de metal în aceeaşi nuanţă de kaki decolorat ca aceea din spatele lui, pe care scria cu litere albe ceva ce nu-i veni să-şi creadă ochilor nici după ce îşi ajustă tri-focalii ca să vadă mai clar la distanţă:

PERICOL FĂRĂ EXPLOZIBILE

— Asta ar putea însemna cel puţin două lucruri, nu? Spuse el. McBride dădu din cap cu tristeţe.

— Aşa m-am gândit şi eu.

O

Pe neaşteptate, izbucni în râs, de parcă ar fi fost mândru de el.

— Acum priveşte plăcuta.

— Care plăcuţă?

— Aceea cu litere negreE fixată în peretele de lângă uşă şi anunţă că un individ pe nume Kilroy a fost aici.

Yossarian îi aruncă lui McBride o privire iscoditoare.

— Kilroy? Aşa scrie? Kilroy a fost aici?

— Îl cunoşti pe Kilroy?

— Am fost în armată cu Kilroy.

— Poate că nu e acelaşi Kilroy.

— El este.

— Peste ocean?

— Peste tot. Ce naiba, ar trebui să-l cunosc deja. Peste tot unde am fost tiimis, era şi el. Îi vedeai întotdeauna numele scris pe un zid. Qad am fost arestat şi băgat la zdup o săptămână, era şi el închis acolo. La colegiu, după război, când am pătruns în hârţoagele bibliotecii, tocmai fusese înaintea mea.

— Ai putea să-l găseşti pentru mine?

— Nu l-am înfflnit niciodată. N-am întâlnit pe nimeni care să-l fivazut

— Eu aş putea să-l găsesc, spuse McBride. Prin intermediul Legii Liberei Infonnaţii. Imediat ce voi afla număml liii de la Asigurări Sociale, n-o să-mi mai scape. Vii cu mine să vorbim cuel?

— Mai e în viaţă?

— De ce n-ar fi? Întrebă McBride, care avea numai cincizeci de ani. Vreau să aflu mai multe, vreau să aflu ce făcea aici. Vreau să aflu ce naiba e asta.

— Până unde ajunge toată chestia?

— Habar n-am. Nu e în planuri.

— De ce te frământă?

— Probabil pentm că încă sunt detectiv. Coboară câteva Wepte, îi indică McBride. Încă una.

Yossarian îngheţă când auzi declanşându-se zgomotul. Era un animal, furia tot mai mare a unei fiinţe vii, hârâiala de rău

augur a unei fiare primejdioase care fusese deranjată, un bublrit ce ţâşnea în etape înăbuşite, prefăcându-se într-un mârâit prelun-git. Urmară urletul, gutural şi înfricoşător, un tremur violent de putere ştămiţa şi mişcarea unor membre agitate ce păşeau dedesubt, unde el nu putea să vadă. Apoi i se alătură un al doilea animal; poate că erau ctuar trei.

— Coboară, şopti McBride. Încă o treaptă.

Yossarian clatină din cap. McBride îl înghionti. Păşind tip-til, Yossarian atinse cu piciorul încă o treaptă maijos şi auzi pomindu-se zăngănitul, de parcă un metal se freca de piatră şi se legăna frecând un alt metal; zgomotele acelea se înteţeau, apropiindu-se rapid de un punct culminant demonic, care anunţa o calamitate oarecare şi dintr-o dată, de parcă nimeni nu-l pre-venise, deşi fusese prevenit neîncetat, în repetate rânduri, se pro-duse explozia, descărcarea, vacannul feroce şi cutremurător al lătrăturilor ascuţite şi al urietelor asurzitoare, o salvă tumultuoasă^ de bubuituri produse de nişte labe putemice, care loveau în faţă cu o sălbădeie dezlănţuita; apoi se opri, din fericire, cu im zomait tremurător de lanţuri care-l făcu să tresară de spaimă şi după aceea se pierdu într-un ecou, ca o substanţă cu mare volum balistic, în bezna ce se contracta la ambele capete ale hicăperii subterane în care se aflau. Zarva cumplită de dedesubt deveni şi mai sălbatică din cauza furiei aţâţate a fiarelor, confruntate cu asprele constringen împotriva cărora se revoltau acum, zbättodu-se şi zvârcolindu-se cu toată foiţa lor supranaturală. Mârâiau, mugeau, răgeau şi urlau.

Yossarian continuă să-şi ciulească urc-chile, în dorinţa frenetică şi iraţională de a auzi mai mult Şda că nu va mai putea niciodată să se mişte. În clipa în care reuşi să se mişte, urcă de-a-ndăratelea, fără zgomot, abia respirând, până ajunse pe palier lângă McBride, unde îi luă braţul acestuia şi îl tinu strâns. Era îngheţat şi simţea că asudă. Îl încolţi teama ameţitoare că inima îi va fi cuprmsă de spasme şi se va opri, că i se va sparge o arteră de la cap. Ştia că putea născoci alte opt 'fSfiy

118 O 119 modiiri de a muri pe loc, dacă nu va muri înainte de a apuca să le treacă în revistă. Furia brută a sălbadeelor patuni de dedesubt păru să se domolească treptat. Monştrii neîmblânziţi înţeleseseră că îl rataseră şi el ascultă uşurat cum se retrăgeau, zgomotele invizibile şi cum fonnele camivore care răsuflau dedesubt se dădeau înapoi, târindu-şi

lanţurile spre bârlogurile întunecate din c'are se iviseră. În sfârşit se aştemu liniştea, ultimele clinchete topindu-se în tonul delicat al unor clopote şi transfonnându-se într-un ecou tot mai todepărtat, care semăna, cu totul nepotrivit, cu muzica mecanică, obsedantă, a unui carusel solitar îndepărtat, iar apoi şi acesta se cufundă în tăcere.

Crezu că acum ştia ce simţeai când erai sfârtecat. Tremura.

— Ce crezi că este? Întrebă McBride cu glas scăzut. 1 se albiseră buzele.

— Sunt întotdeauna acolo; aşa se întâmplă ori de câte ori atingi tceapta aceea.

— E ceva înregistrat, spuse Yossarian. | Preţ de o clipă, McBride rămase fără grai.

— Eştisigur? \par

— Nu, spuse Yossarian, surprins şi el de perspicacitatea spon-tană de care tocmai dăduse dovadă.

Dar este pur şi simplu per-fect Nu?

— Ce vrei să spui?

Yossarian nu avea chef să vorbească despre Dante, Cerber, Virgiliu sau Charonsau despre rânrile

Acheron şi Styx.

— Ş-ar putea să fie acolo doar ca să ne sperie şi să fugim.

— În orice caz l-a băgat zdravăn în sperieţi pe drogatul ăla, poţi fi sigur. Era convins că are halucinaţii. I-am lăsat pe toţi, cu excepţia lui Tommy, să creadă asta.

Auzi apoi un nou zgomot.

— Ai auzit? Întrebă McBride.

Yossarian auzi rotile învârtindu-se şi privi spre baza zidului opus. Undeva, dincolo de el, se auzea mlajul înăbuşit al roţilor pe şine, amortizat de depărtare şi de diversele banere.

— Metroul?

McBride clătină din cap.

— E prea departe. Ce-ai zice, continuă el meditadv, dacă ar fi un trenuleţ de agrement?

— Eşti nebun?

— Dar ar putea fi şi o înregistrare, nu? Insistă McBride. De ce e o idee nebună?

— Pentru că nu e un trenuleţ de agrement.

— De unde ştii?

— Cred că pot face deosebirea. Nu mai face pe detecdvul.

— Când ai călătorit ultima dată cu un trenuleţ de agrement?

— Acum o veşnicie. Dar e un zgomot prea constant. Nu accelerează deloc. Ce mai vrei? N-o să râd.

Hai să zicem că e un tren, continuă Yossarian, în timp ce vehiculul trecu pe lângă ei şi se îndepărta apoi prin stânga lor.

Putea fi metroul care mergea de la Boston la Washington, dar McBride n-avea de unde să şde. Şi când se gândi la un trenuleţ de agrement, izbucni în râs, fiindcă îşi aminti că trăise deja mult mai mult decât crezuse vreodată., Se opri din ris când văzu pasarela şi balustrada întinzându-se de-a lungul zidului, la circa un metru de partea de jos, şi dispărând în mtunecimea aurie, învăluită în ceaţa albă a îngră-diturilor de pe ambele părţi.

— Asta a fost acolo jos tot timpul? Făcu el nedumerit. Am crezut că am halucinadi când am observat-o adineauri.

— Era acolo, spuse McBride.

— Atunci înseamnă că am avut halucinadi când mi-am închi-puit că nu există. Hai să ieşim dracului de aici.

— Vreau să cobor acolo, spuse McBride.

— Nu vin cu tine, ii spuse Yossarian. Nu-i plăcuseră niciodată surprizele.

— Nu eşti curios?

— Mi-e frica de câini.

— Ai spus, îi aminti McBride, cî e doar o îiuegistrare.

— Mă sperie şi mai tare. Du-te cu Tom. E treaba lui.

120 O 121

~ Nu intră în atribuţiile lui Tommy. Eu nici nu aveam ce căuta aici, recunoscu McBride. Sarcina mea este să veghez la respectarea acestor restricţii, nu să le încalc. Observi ceva acum? Adăugă el când urcară din nou scara.

Pe partea din interior a uşii metalice, Yossarian văzu doua încuietoare solide, o broască prevăzută cu arc şi un zăvor zdravăn. Deasupra înciuetoarclor, sub un dreptunghi de email, văzu un blpe de litere scrise cu alb pe un fond purpuriu, încadrat de o margine argintie şi subţire care anunţa:

IEŞIRE ÎN CAZ DE PERICOL ACCES INTERZIS ACEASTĂ UŞĂ TOEBUIE ÎNCUIATĂ ŞI ZĂVORTrĂ CÂND

ESTE

FOLOSITA

Yossarian se scărpină în cap.

— De pe partea asta, pare că vor să le interzică oamenilor să iasă, nu?

— Sau să intre?

El bănuia, îşi expiiniă el bănuiala când ieşiră, că era un vechi adăpost antiaerian care nu exista în vechile planuri. Nu putea explica anunţurile, recunoscu el, când McBride închise uşa de incendiu încet şi stinse conştiincios lumina, ca să lase totul aşa cum era când veniseră. Ce era cu câinu, cu sunetele produse de câinii de pază ucigaşi?

— Probabil ca să gonească oamenii ca drogatul acela, ca tine şi ca mine, băgând spaima în ei. De ce m-ai ădus să văd?

— Ca să ştii. Tu pari să ştii tot.

— De asta nu ştiam.

— Lar în tine am încredere.

Îşi dădeau seama după glasurile care se auzeau mai sus că se adunase multă lume în casa scării.

Auzeau clar râsetele vul-gare, saluturile languroase de întâmpinare şi de recunoaştere, obscenităţile. Simţeau miros de chibrituri, de droguri şi de ziare arse, auziră o sticlă spărgându-se, desluşiră cu un etaj mai sus clipocitul produs de un bărbat sau o femeie care urina şi îi simţiră mirosul. În capul primului gmp de trepte o văzură pe femeia cu un singur picior, bare era albă, bând vin cu un bărbat şi două femei de culoare. Faţa ei era lipsită de orice expresie şi vorbea buimacă, strivind nişte chiloţi roz cu mâna care i se odihnea în poală. Cârjele ei de lenm vechi, ciobite, crăpate şi pătate, zăceau pe scară, lângă şoldul ei.

— A prinut un scaun cu rotile, îi explicase deja McBride, şi cineva i l-a furat. Pe urmă prietenii au fiirat altul de la alteineva. Apoi i l-au furat şi pe ăla.

De data asta, McBride pomi spre ieşire şi Yossarian se pomeni pe trotuar, trecând pe lângă autobuzele de pe rampele subterane, unde ţevile de eşapament şi motoarele huruiau mai tare şi aerul duhnea a fum de motor Diesel şi a cauciuc încins. Trecură pe lângă staUile autobuzelor de cursă lungă spre El Paso şi Saint Paul, care aveau legătun cu altele care mergeau mai departe, în

Canada şi, prin Mexic, tocmai până în America Centrală.

McBride se bucura ca un întreprinzător de eficienţa operaţională a capătului de linie: cifrele de aproape cinci sute de

porţi de îmbarcare, şase mii opt sute de autobuze şi aproape două sute de mii de pasageri care intrau şi ieşeau în mod nonnal în fiecare zi lucrătoare îi ieşeau fluent din gură.

Treaba mergea bine, se grăbi el să afirme, capul de linie fimcţiona şi asta era important, nu-i aşa?

Yossarian nu era convins.

Urcară pe scara rulantă înapoi, la etajul principal. Treclnd pe lângă Centrul de Control al

Comunicaţiilor, aruncară priviri neliniştite spre mulţimiJle de desfrânaţi şi desfrtnate care se adunau deja în zonele centrale de prostituţie, unde vor continua sa se înghesuie tot mai mulţi în legiuni ingenioase şijalnice, ca

^y

122 O 123 moleculele de materie în corpul uman, atrase pe nesimţite spre o masă centrală din care nu doreau să se desprindă. Trecură pe lângă o negresă scofâlcită, care stătea în pidoare lângă un stâlp, între chioşcurile autorizate de tombolă şi loto, încălţată cu tenişi fără şireturi şi întinzând un pahar de hârtie murdar, în dmp ce îngâna fără vlagă: „Cinşpe cenţi! Daţi-mi cinşpe centi! Mâncare! Mâncare de amneat!” o femeie buhăită şi cămntă, cu o beretă scoţiană verde, pulover şi fustă de aceeaşi culoare, cu răni pe picioarele năclăite, cânta fals, plină de extaz, un cântec irlandez, cu o voce spartă, lângă un adolescent murdar, care dormea pe jos, şi un bărbat înalt, cu pielea ciocolatie, subţire şi cu ochi sălbatici, de o curăţenie impecabilă, care părea numai oase şi propovăduia izbăvirea creştină cu un accent caraibian unei negrese solide, care dădea din cap, şi unui sudic alb slăbănog, cu ochii închişi, care îl întrempea mereu cu strigăte emoţionate de apreciere. Când se apropiară de postul de poliţie, Yossarian îşi amind, fiind într-o dispozirie răutăcioasă, dorinţa lui de a afla ceva deosebit de la competentul său ghid.

— McBride.

— Yossarian.

— Am discutat cu nişte prieteni. Se gândesc să facă o nuntă aici, la capul de linie.

McBride roşi, plin de generozitate.

— Sigur! Hei, e o idee grozavă, Yo-Yo. Le-aş putea da o mână de ajutor. Am putea să le organizăm o nuntă fmmoasă. Cred că am putea. Mai am pivniţa aceea goală pentru copii. Am

putea s-o transformăm în capelă. Şi desigur, chiar alături, hm, mai am patul, pentru noaptea nunţii. Am putea să le servim un mic dejun marital într-unul din magazinele alimentare şi poate că o să le cumpărăm şi nişte bilete de tombolă ca dar aducător dşnoroc. Ce găseşti de râs? De ce nu le-ar fi de folos?

Yossarian nu reuşi să se oprească din râs decât după un minut.

— Nu, Larry, nu, explică el. E vorba de o nimtă mare, uriaşă, cu lume bună, sute de oaspeţi, limuzuie la rampele penţiu auto-buze, ziarişti şi aparate de fotografiat, un ring de dans cu o orchestră mare, poate chiar două ringuri de dans şi două orchestre.

— Ai înnebunit, Yo-Yo?

Acum McBride era cel care chicotea.

— Conusarii guvemamentali nu vor pennite aşa ceva!

— Oamenii aceia îi cunosc pe comisari. Vor participa şi ei ca oaspeţi. Vor veni primarul şi cardinalnl, poate chiar şi noul preşedinte. Cei de la Serviciul Secret şi o sută de poliţişti.

— Dacă va veni preşedintele, vom avea voie să coborâm ptoă jos de tot, să ne uitam. Serviciul Secret va dori acest lucpi.

— Desigur, ai dori şi tu. Va fi nunta anului. Capul tău de linie va deveni celebm.

— Va trebui să-i goneşti pe oameni! Să opreşti toate autobuzele!

— Ba nu, clătină din cap Yossarian. Autobuzele şi mulţimile ar putea face parte din distracţie. Vor apăcea în ziare. Poate va fi şi o fotografie din interior, cu tine şi McMahon, dacă te plasez bine.

— Sute de oaspeţi? Repetă McBride, piţigăindu-şi glasul. P orchestră şi un ring de dans? Şi limuzine?

— Poate o mie cinci sute! Ar putea folosi rampele penţiu autobuze ca să parcheze sus, în garajele tale. Vor fi şi fumizori, florari, chelneri şi barmani. Pot merge pe scările rulante, în ritmul muzicii.

Aranjez eu cu orchestrele.

— Nu se poate, declară McBride. Totul ar merge prost. Ar fi o catastrofă.

— Perfect, spuse Yossarian. În acest caz, vreau să-i dau dru-mul. Verifică totul pentru inine, te rog.

Dă-te la o parte!

Ultimele cuvinte i le adresă răsdt unui baibat din faţa lui, de origine hispanică, unsuros, care flutura cuceritor spre el o carte vy' de credit American Express furată, zâmbind insinuant şi cu o fanuliaritatejignitoare şi ciripind fericit: „Adineauri am furat-o, adineauri am furat-o, N11 pleca de-acasă fără ea. Poţi s-o verifici, poţi s-o verifici”.

La postul de poliţie nu se raportaseră noi sugari morţi, il informă ofiţerul de serviciu pe McBride, cu o impertinenţa glumeaţă.

— Şi nici vii.

— Îl urăsc pe individul ăsta, monnăi McBride, roşind jenat. Lar el mă crede nebun.

McMahon plecase în unna unui apel de urgenţă, iar Michael, care îşi terminase desenul netenninat, întreba degajat:

— Unde-ai fost?

— În Coney Isiand, spuse sfidător Yossarian. Şi ia ghiceşte cine era acolo. Kilroy.

— Kilroy?

— Nu-i aşa, Larry?

— Cine e Kilroy? Întrebă Michael.

— McBride?

— Yossarian?

— Odată, la Washington, m-am dus să caut un nume pe monnmentul închinat Vietnamului, unde sunt gravate toate numele celor ucişi acolo. Era acolo şi Kilroy, un oarecare Kilroy.

— Acelaşi?

— De unde naiba să ştiu?

— O să verific dacă e el, promise McBride. Şi hai să mai vor-bim despre nuntă. Poale că o s-o facem, cred că o să putem. O să verific şi asta.

— Despre ce nuntă e vorba? Întrebă Michael cu brutalitate, după ce ieşiră din clădirea poliţiei şi străbăteau capul de linie.

— Nu despre a mea, râse Yossarian. Sunt prea bătrân ca să mă recăsătoresc.

— Eşti prea bătrân ca să te recăsătoreşti.

— Asta am spus şi eu. Lar tu încă eşti prea tânăr? Căsătoria poate să nu fie bună, dar nu e întotdeauna prea rea.

— Acum vorbeşti prea mult.

Yossarian avea metoda lui de a trece printre cerşetori, întinzând bancnote de câte un dolar, Smpăturite în buzunar, din alocaţia zilnică, celor care erau sfioşi şi celor care păreau ameninţători.

O matahală cu ochii umflaţi şi cu o cârpă în inână se oferi să-i şteargă ochelarii pentru un dolar sau să-i sfărâme dacă el refuza. Yossarian îi dădu doi dolari şi îşi scoase ochelarii. Nimic surprinzător nu mai părea neobişnuit în acea zonă dereglată a liberei iniţiative. Era condamnat la moarte, ştia, dar încerca să-i comunice eufemistic această veste lui Michael.

— Michael, vreau să rămâi la facultatea de drept, hotărî el grav.

Michael se indignă.

— Zău, tati, ce naiba! Eu nu vreau. E şi prea cosdsitor. Într-o bună zi, continuă el, după ce tăcu trist câteva clipe, aş vrea să mă apuc de ceva ca lumea.

— Ştii ceva? O să-ţi plătesc eu taxele la facultatea de drept

— Nu vrei să înţelegi ce spun, dar nu vreau să mă simt un parazit.

— Ba te înţeleg. Tocmai de aceea am renunţat la mărfuri, schimb de valută, arbitraj şi bănci de investiţii. Michael, o să-ţi mai dau încă şapte ani de sănătate. E tot ce îţi pot promite.

— Şi pe unnă?

— Întreab-o pe Arlene.

— Cine e Arlene?

— Femeia cu care trăieşti. Nu aşa o cheamă? Cea cu cristalele şi cu cărţile de tarot.

— Aia e Marlene şi s-a mutat. Ce-o să mi se Întâmple peste şapte ani?

— Mie o să mi se întâmple, tâmpitule. Voi avea şaptezeci şi cinci de ani. Michael, am deja şaizeci şi opt. îţi garantez că voi fi sănătos încă şapte ani,! N care vei învăţa să trăieşti fără mine. Dacă nu vei învăţa, vei pieri. După aceea, nu-ţi mai pot promite nimic. Nu poţi trăi fără bani. Devii dependent după ce te-ai obişnuit cu ei. Oamenii fură ca să-i aibă. După ce voi plăti impozitele, nu voi putea să vă las fiecăruia mai mult de o jumătate de milion.

— De dolari? Se lumină Michael imediat. Pare o adevărată avere!

— Socotind procentul de opt la sută, îi spuse sec Yossarian, vei pruni patruzeci de mii pe an. Cel puţin o treime se va duce pe impozite, deci vei rămâne cu douăzeci şi şapte.

— Hei, e prea putin. Nu pot trăi cu atât.

— Ştiu şi astă. De aceea vorbesc prea mult cu tine. Unde-i viitorul tău? Întrezăreşti vreun viitor? Vino încoace.

Se dădură din calea unui tânăr numai în chiloţi, care fugea de rupea pământul de câţiva poliţişti care fugeau la fel de repede şi îl încolţeau din diverse direcţii, pentru că tocmai ucisese un om cu cuţitul, într-o altă parte a clădirii. Printre ei păşea cu pantofii lui negri şi grei Tom McMahon, care părea bolnav de atâta încordare. Blocându-i-se calea, sprintenul tânăr îi păcăli pe toţi, cotind brusc şi lăsându-se pe vine în aceeaşi casă a scării de incendiu pe care pomiseră Yossarian cu McBride şi probabil, cugetă Yossarian plin de fantezie, nu se va mai şti niciodată nimic de el – sau, şi mai bine, se întorsese deja la nivelul lor, umblând jn unna lor, numai în chiloţi, cu o înfăţişare nevinovată.

Trecură pe lângă un bărbat care donnea în şezut pe jos, într-o baltă de produse propiii, şi pe lângă un alt adolescent îngheţat tun, iar apoi se pomeniră că le blochează calea o femeie coste-livă de aproape patmzeci de ani, cu un păr blond sârmos şi cu o băşică oribilă pe gură.

— Vă fac pentru cinci centi, domnule, se oferi ea.

— Te rog, lasă-mă, spuse Yossarian, ocolind-o.

— Vă fac pe amândoi pentru cinci cenţi fiecare. Vă fac pe amândoi în acelaşi timp pentm cinci cenţi fiecare. Tăicuţule, vă fac pe amândoi pentru cinci cenţi.

Michael se învârti pe lângă ea cu un zâmbet crispat. Ea fl apucă pe Yossarian de mânecă şi rămase agăţată.

— Îţi ling coaiele.

Yossarian se desprinse de ea împleticindu-se, oripilat. Îi ardea fata. Lar Michael rămase constemat văzându-l atât de tulburat pe tatăl lui.

ORA INCHIDERD 129

1o GEORGEC. TILYOU

L-a un birou de tip american, cu câteve etaje maijos, domnul George C. Tilyou, antreprenorul din

Coney Island, mort de aproape optzeci de ani, îşi număra banii şi se simfea în culmea fencirii.

Totalul nu scădea niciodată. În faţa ochilor lui se aflau statiile de pomire şi de sosire ale trenuleţului de agrement pe care-l luase din parcul de distracţii al curselor cu obstacole şi-l dusesejos. Şinele nu arătaseră nicicând mai noi ca atunci când se ridicau spre cele mai înalte curbc de gravitaţie la pomire şi urcau apoi până ce dispăreau în tunelul din grota în care stătea el. Se umflă în pene privindu-şi redutabilul carusel, care era pentru el un adevărat El Dorado. Construit iniţial în Leipzig pentm Wilhehti al II-lea, împăratul Germaniei, încă era, probabil, cel mai frumos carusel din lume.

Trei platfonne cu cai, gondole, rate şi porci sculptaţi se învârteau fiecare cu viteze diferite. Adeseori dădea drumul camselului El Dorado fără pasageri la bord, numai ca să studieze reflexele oglinzilor de argint de pe butucul lucitor şi să se bucure de sunetele energice ale flaşnetei, care, îi plăcea lui să glumească, îi susura în urechi aidoma unei muzici diafane.

Îşi rebotezase acel montagne msse Defileul Dragonului. Mai avea în altă parte Grota Vânturilor, iar la intrare se rostogolea Butoiul Hazliu, care îi arunca pe nepricepuţi în genunchi, drept pe fundul lui rotitor, şi îi rostogolea unii peste alţii, până reuşeau să se târască afară, la celălalt capăt, şi să se ridice în picioare sau erau ajutaţi de îngrijitorii parcului sau de alţi clienţi mai experi-mentaţi. Sau de unul care ştia cum să treacă prin el fără mare efort, păşind pur şi simplu pe o uşoaiă diagonală în sensul invers direcţiei de rotaţie, dar asta nu era deloc amuzant. Putea even-tual să urce mereu pe pardoseala care cobora, fără să ajungă nicăieri, şi să rămână veşnic în acelaşi loc, dar nici asta nu era amuzant. Privitori de ambele sexe se distrau tedbil privind disperarea cu care doamne atrăgătoare îşi pierdeau echilibrul şi îşi tot trăgeau în jos fustele, pe vremea când pantalonii nu căpătaseră încă respectabilitatea unui veşmânt feminin adecvat

— Dacă Parisul este Franţa, îşi amititea el că afinnase în calitate de principal purtător de cuvânt şi impresar al parcului de distracţii, atunci Coney Island este, între iunie şi septembrie, întreaga lume.

Banii pe care îi număra zilnic nu se vor deteriora şi nu se vor învechi niciodată. Averea lui era indestructibilă şi va avea

tatot-deauna valoare. În spatele lui se afla un seif din fontă, mai înalt decât el. Avea paznici şi îngrijitori de pe vremuri, costumaţi cu tunici TOSU şi şepei de jocheu verzi de pe vremuri. MulU îi erau prieteni încă de la început şi erau cu el de o veşnicie.

Cu ciudăţenia şi perseverenţa unui geniu, îi sfidase şi-i deza-probase pe experţi, pe avocaţii şi pe bancherii lui, şi reuşise cu timpul să ia totul în mâinile lui, să se ocupe personal de tot ce6a ce preţuia în mod deosebit. Hotărât să nu se retragă din activitate. Testamentul lui stipula măsuri adecvate pentru văduvă şi copii. Acte de proprietate, dispoziţii de plată şi sume mari de valută

ORA ÎNCHIDERD erău sigilate, conform instrucţiumlor, într-o ladă rezistentă la umezeală şi la putregai, ce urma să „fie îngropată cu el, în monnântul lui din cimitirul Green-Wood dm Brooklyn, pe a cărui piatră era gravat:

MULTE SPERANŢE ZAC ÎNGROPATE AICI în timp ce moştenitorii şi executorii se certau intre ei şi cu fimcjionarii guvemamentali care se ocupau de impozite, parcul Curselor cu Obstacole tLocul Hazliu) dispărea în mod constant, bucată cu bucată, de pe suprafaţa pământului, cu excepţia schele-tului minat, falic, cu grinzi de otel, al

Tumului de Paraşutism, care a apărut la mult timp după dispariţia lui şi era o atracţie pe care el ar fi dezaprobat-o. Era un loc paşnic şi îngrijit, care nu-i speria şi nici nu-i amuza pe clienţi sau pe spectatori. Domnului Tilyou îi plăcea tot ce îi lua pe oameni prin surprindere, îi deruta, le anihila demnitatea, împingea fetele şi băieţii stingheriţi unii în hratele celorialţi şi, dacă aveau noroc, expunea un pic din gambă şi din furou, uneori chiar şi din chiloţeii femeilor, unui public la fel de încântat ca ei, care contempla comicul spectacol al totalei şi ridicolei lor neputinte cu veselie şi râsete.

Donmul Tilyou zâmbea întotdeauna când îşi amintea de inscripţia de pe mormântul lui.

Nu-i venea în minte ceva ce i-ar lipsi. Avcă acum un al ăoileamontagnerusse denumit Tomado.

Deasupra, auzea per-manent cum opresc şi pomesc trenurile metroului care aduseseră gloate de sute de mii de oameni la plajă în duminicile de vară şi ţevile păcănitoarc de eşapament ale automobilelor şi ale mijloacelor de transport mai mari, care circulau de colo-colo. Auzind unduirile şi clipocitul

apei care curgea într-un canal la un nivel superior, îşi adusese bărci cu fundul plat şi reînfiinţase

Tunelul Dragostei. Mai avea Biciul şi Vârtejul, cu care îşi putţsa lovi şi azvârli în toate părţile vizitatorii, şi Masa Umană Rotitoarc, cu un tobogan interior şi cu nişte discuri care se învârteau la baza lui, răsudndu-i zdravăn într-o direcţie sau alta, în timp ce ei zbierau de plăcerea care se abătuse asupra lor şi se rugau încon-tinuu să se termine cât mai repede. Avea şocuri electrice pe balustrade pentru cei imprudenţi şi oglinzi pentru oamenii nor-mali, pe care-i deformau, transformându-i în monştri veseli şi ridicoli. Şi mai avea simbolul lui rânjit, cu obraji rumeni, acea faţă demonică şi turrită cu cap teşit şi păr despărţit de o cărare, cu o gură lată, plină cu cuburi de dinţi ca nişte ţigle albe, care-i făcea pe oameni să se dea înapoi, neîncrezători la prima vedere, şi pe care data următoare o acceptau cu umor, ca pe ceva firesc. De la un nivel neştiut de dedesubt auzea în mod repetat cum tre-ceau vagoane de tren cu mers lin, ale căror roţi se învârteau zi şi noapte, dar nu îl interesau. Pe el nu-l intercsa decât ceea ce putea poseda şi dorea să posede numai ceea ce putea să vadă, să urmărcască şi să controleze prin simpla manevrare a unni comu-tator sau a unei manete. Îi plăceau mirosul de electricitate şi poc-netul vioi al scânteilor electdee.

Avea mai mulţi bani decât ar fi putut cheltui vreodată. Nu avusese niciodată încredere în depunerile bancare şi nici nu con-sidera că fi. Indaţiile aveau vreun fundament. John D. RockefeBer venea la el în mod regulat ca să-i ceară câţiva bănuţi şi ca să cerşească distracţii pe gratis, iar J. P. Morgan, care

Îşi încre-dinţase sufletul lui Dumnezeu, fără a se îndoi o clipă că va fi primit, venea să-i ceară diverse servicii. Întrucât nu prea mai aveau din ce trăi, nu prea mai aveau de ce să trăiască. Copiii lor nu le trimiteau nimic. Domnul Tilyou ar fi putut să-i prevină şi-i prevenea adeseori. Fără bani, viaţa putea deveni un iad. Domnul

Tilyou bănuia că afaceri se vor face întotdeauna, ca de obicei, peste tot

Era un bărbat îngrijit, spilcuit, sprinten şi ordonat. Jobenul şi melonul lui, de care era mindm, stăteau agăţate, impecabile,

de un cârlig pe cuier. Acum se îmbrăca zilnic cu o cămaşă albă cu guler cu aripioare, o lavalieră neagră, legată perfect şi vârâtă cu grijă în vesta costumului, iar vârfurile mustăţii lui castanii subţiri erau întotdeauna ceruite.

Primul lui succes major a fost o roată Ferris, jumătate din cea de care se îndrăgosdse la Chicago, aşa că o declară cu îndrăzneală pe a lui, chiar înainte de a fi fost teiminată, drept cea mai mare din lume. O împodobise cu şiraguri oibitoarc, alcătuite din sute de becuri incandescente, recent inventate de domnul Edison, iar vizitatorii căscau gura, amuzaţi şi încântaţi.

— N-am înşelat nici un suflet cu nimic, îi plăcea să afirme, n-am profitat niciodată de un fraier.

Îi plăceau tiribombele care se învârteau şi îi aduceau pe par-ticipanţi înapoi în locul de unde pomiseră. După părerea lui, aproape tot ce exista în natura, de la cele mai mici până la cele mai măreţe lucruri, se mişca în cercuri şi revenea la punctul din care se trăgea, pentru a pomi eventual din nou. Îi socotea pe oameni mai amuzanţi decât o tunnă de maimuţe şi sub acest pre-text îi plăcea să-i manevreze cu scamatorii care jucau feste inofensive publicului, bucurându-i pe toţi cei care plăteau: pălării smulse de un jet de aer sau fuste fluturând peste umeri, podele mişcătoare şi scări care se prăbuşeau, cupluri mânjite cu mj de buze şi împinse înapoi la lumină din întunericul care-i ascundea în Tunelul Dragostei, uimiţi de reacţia privitorilor care se prăpădeau de ris în fata spectacolului oferit de ei, până când câţiva glUmeţi neruşinaţi strigau către ei care era motivul.

Mai avea şi casa lui, proprietate particulara. Pe SurfAvenue, vizavi de parcul de distracţii al Curselor cu Obstacole, domnul Tilyou locuise într-o casă mare, cu un schelet de lemn, o alee îngustă şi trepte joase zidite. După înmonnântarea lui, totul a părut ca începea să se afunde în pământ. Pe faţa verticală a primei trepte de jos, cea lipită de trotuar, plătise un cioplitor în piatră să graveze numele familiei, TILYOU. Cei care locuiau acolo tot anul şi treceau prin faţa ei în dium spre cinematograf sau spre staţia de metrou au fost prinui care au observat, după poziţia literelor numelui, că treapta părea să intre în asfalt După ce întreaga casă a dispămt, deja nu se mai acordase cine şrie ce atenţie acelui banal lot gol de pământ dintr-un cartier dărăpăriat, care trecuse de prima tinereţe.

Pe partea nordică a fâşiei înguste de pământ care alcătuia Coney Island, care nu era de fapt o insulă, ci o limbă de pământ ieşită în afară, lungă de vreo şapte kilometri şi lată cam de un kilo-metru şi jumătate, se afla o întindere de apă numită Golful Gravesend. Exista acolo o fabrică de vopsele care consuma mult sulf. Băieţii care se apropiau de vârsta pubertăţii aprindeau cu chibriturile grămăjoarele galbene pe care le găseau lângă clădire şi erau atraşi de ele fiindcă îi distra să vadă că se aprindeau uşor şi ardeau cu o lununiţă albăstruie, producând un miros sulfuros. În apropiere mai era o fabrică de gheaţă, care fiisese mai demult scena unui spectaculos atac armat, efectuat de nişte infractori care reuşiseră să fugă cu o barcă cu motor, ajungând în apele Golfului Gravesend. În felul acesta, existase acolo şi foc şi gheaţă, înainte de a se instala frigidere în casele oamenilor.

Incendiile erau un pericol pennanent, iar în Coney Island ele izbucneau periodic. La câteva ore după ce şi-a văzut parcul de distracţii înghiţit de flăcări, domnul Tilyou a pus afişe prin care anunţa că vindea cea mai recenta atracţie a lui, incendiul din

Coney Island, iar vânzătorii de bilete nu mai pridideau să adune taxa de zece cenţi pentru intrare, pe care JO încasau de la vizita-toni domici să intre în zona devastată ca să vadă cu ochii lor ruinele fumegânde. De ce nu-i venise lui ideea, chibzuia Diavolul. Chiar şi Satana îi spunea Diavolului domnul Tilyou.

C^ARTEA A PATRA

LEW

Sammy şi cu mine ne-am îruolat în aceeaşi zi. Pattu din-tre noi am pomit împreună. Toţi am plecat peste ocean. Toţi patru ne-am întors, deşi eu am fost capturat şi Sammy a fost doborât şi a căzut în apă, iar altă dată s-a prăbuşit pe uscat, cu uh pilot uituc, poreclit Joe Flămândul, care a uitat să acţioneze maneta de urgentă ca să coboare trenul de aterizare. Nimau n-a păţit niniic, mi-a spus

Sammy, iar pilotul acela, Joe Flămândul, a primit o medalie. A fost o poreclă care a rămas. Milo

Minder-binder era ofiţerul lui de popotă pe atunci şi nu marele erou, cum încerca el să se dea mare acum. Sammy avea un comandant de escadrilă pe nume maiorul Major, care nu era

niciodată de găsit când cineva voia să-l vadă, şi un bombardier pe care credea că mi-ar fi plăcut să-l cheme

Yossarian şi care şi-a lepădat uniforma după ce un tip din avionul lor a sângerat până a murit, şi s-a dus chiar şi la înmormântare tot despuiat şi a stat într-un copac, a spus tot Sammy.

Ne-am dus cu metroul ca să ne oferim voluntari la marele centm de înrolare de la gară Grand

Central din Manhattan. Era o parte a oraşului pe unde nu prea călcam. Auziserăm de exa" menul medical de la unii mai mari decât noi, care plecaseră deja. Ne-am întors capetele şi am tuşit, ne-am pipăit încheieturile, ne-am aplecat şi ne-am desfăcut fesele, tot întrebându-ne ce căutau ăia.

Am aflat de averi moştenite de la unchii şi mătuşile noastre, dar nu ştiam de fapt în ce constau. Un psihiatru m-a interogat între patru ochi şi m-a întrebat dacă îmi plăceau fetele, I-am răspuns că îmi plăceau atât de mult, că le şi regulam.

Părea invidios.

Şi lui Sammy îi plăceau, dar nu ştia cum.

Împlimserăm deja optsprezece ani şi, dacă am fi aşteptat să facem nouăsprezece, am fi fost înrolaţi, hotărâse Franklin Delano Roosevelt, şi acesta a fost motivul pe care l-am spus părinţilor noştri, care n-au fost prea fericiţi să ne vadă plecând. Citeam despre război în ziare, auzeam de el la radio, îl vedeam în toată Splendoarea lui în filmele de la Hollywood şi, din ceea ce vedeam şi auzeam, ni se părea mai amuzant decât acasă, în prăvălia de vechituri a tatei, ca mine, sau într-o cuşcă plină cu dosare ca Sammy, la compania de asigurări unde lucra, sau ca Winkler, într-un magazin de trabucuri, care era o faţadă pentru mijlocirca de pariuri la curse, cu care se îndeletnicea tatăl lui în spate. Şi până la unnă chiar a fost mai bine, pentru mine şi pentru cei mai multi dintre ceilalţi.

Ctad ne-am întprs în Coney Island după ce ne-am înrolat, am mâncat nişte hot-dogs în cinstea evenimentului şi ne-am dat un pic în carusel, în Tomada, Ciclonul şi Trăsnetul. Ne-am dat şi în

Roata-Minune, mâncând floricele cu zahăr candel şi privind peste ocean într-o direcţie şi pesle Golful

Gravesend în cealaltă. Am scufimdat submarine şi am doborât avioane lajocurile mecanice cu fise, ne-am avântat un pic în Cursa cu Obstacole şi ne-am ros-togolit în butoaie, ne-am răsucit în Vârtej şi în Masa Umană Rotitoare, ne-am atâmat de inele la caruselul cel mare, cel mai mare de pe insulă.

Am mers cu o barcă cu fundul plat în Tunelul Dragostei şi am strigat obscenităţi, ca să-i facem să ridă pe cei care priveau.

Ştiam că în Germania bântuia antisemitismul, dar nu ştiam ee era ăla. Ştiam că se făcea mult rău oamenilor, dar nu şdam cum anume.

Pe atunci nu cunoşteam prea bine Manhattanul. Când mai călcam uneori prin centm, ne duceam de obicei la cinematografele Paramount şi Roxy, ca să ascultăm marile orcheste şi să vedem noile filme importante, Înainte de a mla în cartier şase luni mai târziu, sau dădeam câte o raită pe la

Loew's Coney Island sau la RKO Tilyou. Manle cinematografe din Coney Island erau atunci sigure, profitabile şi confortabile. Acum au dat faliment şi nu mai funcţionează. Câţiva băieţi mai mari ne duceau uneori cu maşinile în Manhattan, sâmbătă seara, la cluburile de jazz de pe 5V1 Street sau în

Hariem, pentm muzica din sălile de bal sau din cinematografele pentro negri de acolo, ca să cumpărăm marijuana, să mâncăm cosdţe ieftine şi să fim supţi şi regulaţi pentm un dolar dacă voiaa ei, dar nu mă dădeam în vânt după nimic din toate astea, nici măcar după muzică. Imediat după ce a izbucnit războiul, o mulţime de oameni au început să facă bani, ceea ce am făcut şi noi. La puţin timp după ce s-a sfârşit, puteai să faci rost de un supt, cu tot tacâmul, chiar la noi, în Coney Island, pe care U-l serveau nişte evreice albe, dependente de heroină şi măritate cu alţi drogaţi locali care n-aveau nici ei bani, dar acum preţul se ridica la doi dolan şi cel mai mult căpătau de la zugravi, ghipsari şi alţi muncitori din afara cartierului, care nu fuseseră la şcoală cu ele şi cărora nu le păsa.

Câţiva din gaşca mea, Sammy şi miraculosul Marvin Winkler, de pildă, băieţelul agentului de pariun, începuseră să fnmeze marijuana dinainte de război şi descopereai mirosul acela spedific de marijuana în zonele pentm fumători din cinematografele din Coney Island, după ce învăţai să recunoşti acel

miros. Nu mă dădeam în vânt nici după asta, iar tipii cu care eram prieten nu-şi aprindeau niciodată ţigările cu marijuana ctod eram eu în preajmă, chiar dacă le spuneam că puteau să şi le aprindă dacă aveau chef.

— Ce rost arc? Îi plăcea lui Winkler să spună oftând, cu ochii congestionaţi şi pe jumătate închişi. Mă intimidezi.

Un tip pe nume Tilyou, care s-ar putea să fi murit deja, a devenit un tip demn de admirat de îndată ce am aflat câte ceva despre el. Când toţi ceilalţi erau săraci, el deţinea un cinematograf, un marc parc de distracţii al

Curselor cu Obstacole şi o casă per-sonală peste drum de parcul lui, iar eu nu făcusem niciodată legătura între toate astea şi numele lui, până când Sammy mi-a atras atenţia cu putin timp în urmă, într-una dintre vizitele pe care mi le făcea acasă, din milă, când toţi dispăruseră deja şi George C.

Tilyou de asemenea. Sammy începuse să vină să ne vadă mereu, după ce soţia lui murise de cancer la ovare, iar el nu şda ce să facă în week-end-uri şi mai ales când am ieşit din nou din spital şi nu prea aveam nici eu marc lucm de făcut, decât să-mi pierd vremea încercând să-mi recapăt puterile după încă o şedinţă de radiaţii şi o cură de chimioterapie. Între aceste spi-talizări, mă simţeam extraordinar şi eram din nou putemic ca un bou. Când se înrăutăţea situaţia, mă duceam în centm, la un spi-tal din Manhattan, la un oncolog pe nume Dennis Tcemer, ca să fac tratamentul practicat acolo. Când mă simţeam bine, eram fenomenal.

Dar acum a ieşif totul la iveală. Şi toată lumea ştie că sufăr de o boală care-i face pe oameni să mă evite. Nu-i rostim nicio-dată numele, nici măcar nu o considerăm atât de importantă încât să aibă un nume. Nici fată de medici, Clara şi cu mine nu-i pomenim numele. Nu vreau să-l întreb pe Sammy, dar nu sunt convins că l-am păcălit nici măcar un minut în toţi aceşti ani de ctod mint în privinţa bolii, astfel cum a făcut – aşa cum am făcut, aşa ar fi vmt el să mă corecteze – astfel o face, când îl las. Uneori taii amintesc, dar îi vorbesc oricum astfel cum am chef, numai ca să-l sâcâi.

— Tigrule, ştiu cum se spune, obişnuiesc să-i spun râzând. Tu tot mă crezi un mucos, nu? Te enervez astfel cum îmi place şi nădăjduiesc că într-o bună zi o să te obişnuieşd.

Sanuny e deştept şi se prinde la chestiile mărunte, cum ar fi numele Tilyou şi cicatricea de pe gura mea, dinainte de a-mi lăsa o mustaţă mare şi stufoasă care s-o ascundă, sau de a-mi lăsa atâta păr cât mai aveam să crească lung la spate, ca să acopere inciziile de acolo şi semnele vinete de arsură de pe glandele de la gâL Poate că am pierdut mult în viaţă fiindcă nu am urmat un colegiu, dar n-am vrut şi nu cred că am pierdut ceva care ar fi contat pentru mine. Poate doar cu excepţia fetelor de la colegiu. Nu m-au speriat niciodată şi şdam cum să le iau, cum să vorbesc cu ele şi cum să le distrez, chiar şi pe cele mai mari. Sammy mi-a zis că am fost întotdeauna priapic.

~ Ai dreptate, tigmle, i-am răspuns. Dar zi-mi şi mie ce înseamnă.

— Erai tot numai sulă, spuse el, bucurându-se că măjigneşte. Şi n-ai avut conflicte.

— Ce conHicte?

— N-ai avut niciodată probleme.

— N-am avut niciodată probleme.

N-am avut niciodată îndoieli. Prima fată era una mai mare decât mine, pe nume Blossom, din cvartalul unnător. A doua a fost una mai mare căreia îi ziceam Storcătoarea. Apoi a fost o fată pe care am agăţat-o la biroul de asigurări când Sammy lucm acolo şi era la rândul ei marmarc şi ştia că eu eram mai mic, dar m-a vrut oricum şi pii-a cuinpărat două cămăşi de Crăciun. Pe atunci cred că mă culcam cu orice fată cu care chiar voiam să mă culc. Cu fetele oriunde, chiar şi în annată, am descopent că dacă laşi oamenii să afle ce vrei să faci şi pari sigur pe tine că poţi s-o faci, sunt dispuşi să te lase. Când eram doar caporal, sergentul meu de peste ocean m-a lăsat foarte repede să iau hotărârile pen-tm amândoi. Dar nu m-am culcat niciodată cu fete de colegiu, de-alea pe care le vezi în filme. Înainte de război, niciuna din-tre cunoştinţele noastre nu se ducea la colegiu şi nici nu se gândea la asta. După război, au început să se ducă toţi. Fetele pe care le-am cunoscut prin

Sammy la revista Time, înainte de a se însura şi chiar şi după aceea, nu mă considerau întotdeauna atât de popular pe cât îmi închipuiam, aşa că am încetat să mai fac pe grozavul cu ele, ca sa nu-l pun pe el într-o situaţie proastă; şi nici chiar soţia lui, Glenda, nu prea se omora după mine, nici Claire la început,

ca de altfel nici oamenii cu care eram obişnuiţi în Brooklyn şi în Orange Valley. Claire susţinea că Glenda făcea

O pe snoaba pentru că nu era evreică şi nu era din Brooklyn, dar s-a dovedit că nu ăsta era modvul.

Când am început să fim bolnavi, întâi eu, apoi ea, ne-am apropiat şi chiar înainte de asta, când băiatul lor, Michael, s-a sinucis. Eram perechea la care le era cel mai uşor să apeleze şi Claire era fata căreia i se putea destăinui cel mai bine.

În Coney Island, Brighton Beach şi oriunde altundeva, făceam întotdeauna rost de fete, cât de des voiam, şi reuşeam chiar să fac rost de fete şi pentm alţii, până şi pentm Sanuny. Mai ales în armată, în Georgia, Kansas şi Oklahoma făceam rost şi de femci măritate, cu sotii plecaţi. Şi asta mă cam făcea intotdeauna să-mi piară cheful după aceea, dar nu mă împiedica mciodată să mă distrez ori de câte ori puteam. „N-o băga", încer-cau ele uneori să mă facă să promit, înainte ca eu să aduc feri-dre şi ei şi mie, băgând-o. În Anglia, înainte de a fi fost expediat 61 Europa, era de groază. În

Anglia, în timpul războiulni, orice american se putea regula, chiar şi Eisenhower, şi uneori în Franţa, în câte un sat sau la vreo fermă, unde înaintam cu fron-tol, până când a trebuit să ne retragem şi am fost luat prizonier împreună cu o şleahtă întreagă, în ceea ce am descoperit mai târziu că s-a numit

The Battle of the Bulge. Cu excepţia Gennaniei, dar era cât pe-aci chiar şi la Dresda, unde lucram ca prizonier de război în fabrica de vitamine lichide care făcea siropuri pentru femeile însărcinate din

Germania, care trebuiau hrănite şi nu aveau ce mânca. Asta a fost spre sflrşitul războiului şi fi uram pe nemţi chiar mai mult decât înainte, dar nu puteam s-o arăt. Chiar şi acolo, era cât pe-aci să mă regulez, că mă distram cu gardienii şi cu polonezele şi cu sclavele care tmdeau acolo şi poate că laş fi putut convinge pe unul dintre gardienii mei preferaţi – toţi erau bătrâni său soldaţi grav răniţi pe frontul roşesc – să privească în altă parte, în timp ce eu m-aş fi furişat pentru un timp într-o încăpere sau într-un dulap cu una dintre ele. Feiaeile nu erau prea domice, dar nu păreau să aibă ceva împotriva mea – până în noaptea marelui bombardament, când tot ce era în jurul nostru s-a dus de ripă într-o singura zi şi au dispărut toate

femeile. Ceilalţi tipi au crezut că nu eram în toate minţile de-mi făceam atâta de cap, dar mai aveam şi noi o ocupaţie până se sfârşea războiul şi puteam să ne întoarcem acasă. Englezii din puşcărie nu-mi spuneau nimic. Gardienii erau şi ei obosiţi şi au început să mă ia peste picior.

Ştiau că eram evreu. Peste tot mă asiguram că lumea avea să afle.

— HeirReichsmarschall, îi strigam pe fiecare dintre soldaţii germani, considerând-o o glumă bună, oriunde trebuia să vorbesc cu ei, să traduc sau să cer ceva. „Fritz nenorocit”, îi spuneam fiecăruia în sinea mea, fără să glumesc deloc. Sau „nazişti. Nememici mâncători-de-varză”.

— Heir Rabinowitz, îmi răspundeau ei cu un fals respect

— Mein Name ist Lew le răspundeam întotdeauna glumeţ, cu zel. aşa să-mi spuneţi, vă rog.

— Rabinowitz, eşti nebun, spunea asistentul meu Vonnegut din Indiana. O să fii omorât.

— Nu vreţi să ne distrăm? Încercam eu să-i înveselesc pe toţi. Cum puteţi suporta plicdseala asta?

Pun pariu că putem taicinge un dans aici, dacă reuşim să-i convingem să ne pună nişte muzică.

— Pe mine să nu contezi, spuse un moş pe nume Svejk. Eu sunt un bun soldat.

Amândoi tipii ştiau germana mai bine decât mine, dar Vonnegut era timid şi fricos, iar Svejk, care se văicărea mereu că avea hemoroizi şi că fl dureau picioarele, nu voia niciodată să se implice.

Apoi, într-o săptămână, am văzut circul venind în oraş. Văzusem afişele în timp ce mărşăluiam spre fabdea de alimente din cantonamentul nostru, plasată în subsolul fortificat care fusese pivniţa abatomlui când încă mai aveau animale de tăiat. Gardienii erau deja mai speriaţi decât noi. Noaptea auzeam avioanele din Anglia trecând pe deasupra, în dnim spre obiectivele militare din zonă. Şi uneori auzeam cu plăcere bombele

1 Numele meu este Lew tn. tr.).

explodând cu sutele la o distanţă nu prea mare. Ştiam că dinspre est veneau ruşii.

Mi-a venit o idee grozavă când am văzut afişele.

— Hai să vorbim cu şefiil de echipă, poate ne lasă să mergem.

Poate le lasă şi pe femei. Avem nevoie de o relaxare. Vorbesc eu cu el. Hai să încercăm.

— Nu contaţi pe mine, spuse bunul soldat Svejk. Eu pot să intm în bucluc numai făcând ce mi se spune.

Femeile care lucrau cu noi erau palide şi la fel de murdarc ca noi şi nu cred că mai funcţiona vreun hormon sexual Sn niciunul dintre noi. Lar eu aveam sub greutatea nonnală şi mai aveam $i diaree aproape tot timpul, dar era un piilej să mă mai aleg cu un regulat cu care s-o tachinez pe Claire mai târziu şi cu care să mă laud atunci. A$ fi putut să mint, dar nu-mi place.

M-am căsătorit cu Clairc înainte de a părăsi armata, imediat după operaţia de hemie dublă, care mi s-a făcut la Fort Dix când m-am întors din Europa şi din închisorile germane, şi era cât pe-aci să turbez din cauza a doi prizonieri de război gennani, acolo, în New Jers, ey, pentm că rânjeau şi spuneau ceva în germană când au văzut-o aşteptându-mă în perioada când eram încă logodiţi.

I-am văzut pruna dată la Oklahoma, pe piizoiuerii gennani de acolo şi nu-mi venea să-mi cred ochilor. Munceau afară cu lopeţile şi arătau mai bine decât noi şi chiar mai fericiţi, m marea bază militară de acolo. Ăsta era război? După mintea mea, nu.

Eu credeam că prizonierii de război erau ţinuţi în puşcărie şi nu în ăer liber, unde se distrau între ei şi făceau glume pe seama noastră. M-am înfiiriat când i-am văzut Erau păziţi de doi soldaţi americani aplecaţi de sp. aţe, care păreau plictisiţi şi trândavi, şi aveau puşti care păreau prea grele pentru ei. Mâncatorii-de-varza ar fi trebuit să muncească acolo, dar nu se prăpădeau cu munca.

Peste tot în jur erau puşcăriaşi americani care plecaseră fără pennisie şi drept pedeapsă fuseseră puşi să sape gropi, pe care apoi le mnpleau la loc şi întotdeauna trudeau mai mult decât ăilalţi. M-am înfuriat şi mai tare numai uitându-mă la ei şi într-o zi, fără să ştiu măcar ce fac, m-am apropiat de ei, hotărându-mă să-mi exersez germana.

— Hei, n-ai voie să faci asta, soldat, aspus gardianul cel mai aproape de cei doi, la care m-am dus, repezindu-se spre mine nervos şi vorbind cu unul dintre accentele alea sudice străine, cu care tocmai începusem să mă obişnuiesc. A dat chiar să-şi îndrepte puşca spre mine.

— Amice, am familia în Europa, i-am spus şi totul e Sft regulă.

Ascultă numai.

Şi, înainte de a apuca să-mi răspundă, am luat-o pe germana mea, făcând o probă, dar el habar n-avea. Bitte. WieistOvName?

Dankeschon. Wie alt smd Sie? Danke vielmals. WoDukommst her? Danke.1 Deja se adunaseră câţiva oameni şi doi dintre ceilalţi gaidieni veniseră sa asculte şi chiar zâmbeau, de parcă s-ar fi distrat la unul dintre spectacolele pe care le dădea ONU pentru noi. Nu-mi plăcea nici asta. Ce naiba, m-am gândit, era război sau pace? Am continuat să vorbesc. Când nu mă înţelegeau, spuneam ce aveam de spus cu alte cuvinte până înţelegeau, şi pe urmă toţi au început să dea din cap şi să râdă şi m-am prefăcut că rânjesc şi eu de fericire când am văzut că mă apreciau. Bitte schon, bitte schon1, îmi spuneau când eu le spuneam Danke, danke3, nerăbdător să aud de la ei că eram Gut, gm4. Dar, înainte de a termina, m-am asigurat că înţeleseseră că o singură persoană de acolo nu se distra bine şi aceea eram eu. So, wiff geht esjetzt? 5, i-am întrebat, arătând cu braţul spre bază. Du, gefallt es hier? Sch6n, ja? 6. Când mi-au spus că le place acolo, de parcă toţi ne exersam germana, le-am pus altă întrebare:

GefaHt hier besser wie zuhause mit Kiieg? Ja? 7 Aş fi pariat că

1 Te rog. Cum vă cheamă? Mulţumesc. Citi ani aveţi? Mulţumesc mult.

De unde eşti? Mulţumesc tn. tr.).

2 Vă rog, vă rog tn. tr.).

3 Mulţumesc, mulţumesc tn. tr.).

4 Bun, bun tn. tr.).

5 Cum vă merge? TN. tr.)

6 îli place aici? E frumos, nu? TN. tr.)

7 îţi place mai mult aici decât acasă, unde e război? Da? TN. tr.) l? Plăcea acolo mai mult decât să se întoarcă în Germania, unde era război. „Desigur”, le-am spus în engleză şi deja încetaseră să zâmbească şi păreau demtaţi. Am privit fix faţa celui cu care voibisem primul. Sprechen Du! 1 L-am străpuns cu privirea până mi-a răspuns dând încet din cap. Când l-am văzut îmblânzit, mi-a venit să rid în hohote, deşi nu mi se

părea amuzant. Dein Name istFaCzPDeinNameistHansPDu bjstHeumchft Şi pe urmă le-am spus despre mine. Und mein Name istRabinowitz3. Am rostit asta din nou, cum ar fi rostit-o un neamţ. Rabinowitz. Ich bin Lew

Rabinowitz, LR, von Coney Island în Brooklyn, New Yoik. Du kennst? ^ Pe urmă am vorbit în idiş. Und ich bin ein Yâd. Farshtest? 5 Apoi, în engleză. „Sunt evreu. Înţelegeţi?” Acum nu mai ştiau unde să se uite, dar nu voiau să se uite la mine. Am nişte ochi albaştri care pot deveni două ace de gheaţă, zice Claire, iar acum am şi o piele deschisă de european, care se poate înroşi rapid când rid tare sau când mă înfurii, şi nu eram sigur că ei mă credeau. Mi-am descheiat un nasture de la salopetă şi miam scos însenmele ca să le arăt Utera J ştanţată acolo, pe partea de jos, lângă grapa de sânge.

Sehen DuPIch bin Rabinowitz. LewRabinowitz, undich binJude. Înţelegeţi? E-n regulă. Danke6, am spus eu sarcastic, privindu-i cu răceală pe fiecare dintre ei până am văzut că pleacă ochii.

Dankeschon, danke vielmaâs, fiir alles, şi un bitte şi un bitte schon7. Şi vă jur pe viaţa mamei că o să vă plătesc tuturor. Mulţumesc, amice, i-am spus caporalului când m-am întors să plec. Mă bucur că te-ai distrat şi tu.

— Ce-a fost asta?

1 Vorbeşte! TN. tr.)

2 Te cheamă Fritz? Te cheamă Hans? Tu eşti Heinrich? TN. tr.)

3 Pe mine mă cheamă Rahinowitz tn. tr.).

4 Rabinowitz. Eu sânl Lew Rabinowitz, LR, din Coney Island, Brooklyn, New York. Ştii? TN. tr.)

5 Şi sunt evreu. Înţelegi? TN. tr.)

6 Vezi? Sunt Rabinowitz, Lew Rabinowitz şi sunt evreu. Muliumesc tn. tr.).

7 Mulţtimesc mult, mulţumesc de mii de ori) pentru tot şi vă rog, vă rog frumos tn. tr.).

— Mi-am exersat germana.

La Fon Dix, când eram cu Claire, nu exersam. M-am înfuriat într-o secundă când i-am văzut chicotind şi spunând ceva despre ea şi eram gata să mă reped la ei, mai fiihos decât fusesem vreodată în luptă, în clipa când m-am dus drept spre ei. Voibeam încet şi calm şi vena aceea din gât şi din falcă zvâcnea

deja, pre-cum ceasul unei bombe cu cronometru, crăpând de poftă să explodeze.

— Achtung1, am spus încet şi rar, trăgând de cuvânt ca sa dureze cât mai mnlt, până m-am oprit în locul unde stăteau to picioare pe iarbă, cu lopeţile, lângă aleea murdară pe care o curăţau.

Cei doi s-au privit cu un zâmbet pe care aproape că nu şi-l ascundeau, crezând probabil că n-o să mă deranjeze.

— Achtung, am repetat, accentuând un pic pe a doua silabă, de parcă aş fi purtat o conversaţie politicoasă cu o persoană ţarc de ureche în salonul mamei lui Claire din casa ei din New York.

Mi-am apropiat faţa până la câţiva cendmetri de feţele lor. Buzele mele erau trase mult în lături, de parcă aş fi fost gata să izbucnesc în râs, dar nici măcar nu zâmbeam şi nu cred că întele-sesea-ă încă.

— Achtung, aufpassen, am rostit ca să-mi întarcsc spusele. S-au trezit văzând că nu rip. Au Început saşi dea seama că nu glumeam. Apoi şi-au schimbat poziţia comodă, todreptlnda-se de spate, şi au taceput să arate cam derutaţi, de parcă nu price-peau ce era cu mine. N-ani aflat decât mai târziu că îmi încleştasem pumnii, n-am aflat decât când am văzut că aveam sânge pe mâini în locurile unde îmi îngropasem unghiile.

Acum ei nu mai erau prea siguri, dar eu eram. Războiul din Europa se terminase, dar încă mai existau prizonieri de război şi erau aici, nu acolo. Era vară, iar ei erau sănătoşi, cu piepturile goale bronzate, cum eram eu pe vremuri pe plaja din Coney Island, înainte de război. Erau putemici, musculoşi, nu ca sutele

1 Atenţiune tn. tr.).

„!<. t; – „

148 149 de prizonieri pe care-i văzusem peste ocean. Aceştia fuseseră prinui şi ajunseseră nişte prizQnieri sănătoşi şi putemici, hrăniţi cu alimente americane, m timp ce mie îmi sângeraseră picioarele, stând cu ciorapii şi ghetele ude în tranşee, şi eram acoperit de nişte insecte pe care nu le văzusem până atunci – păduchi. Am bănuit că erau printre cei capturaţii primii, bmte din tmpele de elită de la începutul războmlui, o întreagă generaţie care fusese deja capturată, ucisă sau rănită

şi care arătau prea bine şi prea îmbuibaţi pentm gustul meu, dar Convenţia de la Geneva pen-tni priZonieri stabilise anumite reguli şi acum iată-i aici. Cei doi din faţa mea erau mai vârstnici şi mai solizi decât mine, dar nu mă îndoiam că puteam să-i fac praf dacă s-ar fi ajuns la asta, aşa firav cum eram după operaţie şi slăbit de război, dar poate că mă înşelam. Nu eram la fel de bine hrănit ca ei când am fost pii-zonier.

— Wie gehts? 1 am întrebat pe un ton degajat, privindu-l pe fiecare pe rând într-un mod care le dădea de înţeles că nu eram atât de sociabil pe cât păream. WasistDein Name? 2

Unul era Gustav, celălalt era Otto. N-am uitat numele lor.

— Wo kommstDu her? 3

Unul era din Miinchen. De cealaltă localitate nu auzisem. Vorbeam cu autoritate şi îmi dădeam seama că erau neliniştiţi. Nu erau niai mari în grad decât mine. Niciunul nu putea fi ofiţer dacă fuseseră puşi la munca, nici măcar ofiţeri inferiori, asta dacă nu cumva minţeau, ca mine, numai ca să scape de ultimul lagăr de prizonieri şi să se ducă undeva să muncească.

— Warum lachst Du weim Du siehst LadyhierT^ Şi tu. Am arătat spre celalalt.

— De ce râdeai adineauri când te-ai uitat la doamna de aici şi ce i-ai spus de l-ai făcut să ridă şi mai tare?

1 Ce maifaceţi? TN. tr.)

2 Cum te cheamă? TN. tr.)

3 De unde eşti? TN. tr.)

4 De ce râzi când o vezi pe doamna'? TN. tr.)

Am uitat sa spun asta în germană şi am vorbit în engleza. Ştiam foarte bine despre ce vorbeam, dar nu eram prea sigur pe cuvinte. Nu mă deranja. Era greu să te exprimi într-o altă limbă, dar ştiam că în felul acesta voi scăpa de obsesie.

— Wamm hast Du gelacht wenn Du siehst saem iubită aici? 1 Acum ştiam toţi că înţeleseseră, pentru că nu voiau să răspundă. Paznicul cu puşca nu înţelegea ce se petrecea şi nici nu ştia cum să procedeze. Părea mai speriat de mine decât de ei. Ştiam că nici măcar nu aveam voie să vorbesc cu ei. Claire ar fi vrut să mă potolesc. Nu aveam de gând. Nimic nu m-ar fi putut convinge. Un tânăr ofiţer cu decoraţii din campanie, care apăruse repede acolo, se opri când îmi văzu fata.

— Ar fi bine să nu vă amestecaţi,! L preveni Claire. Şi eu aveam decoraţii din campanie, inclusiv o

Stea de Bronz pe care o căpătasem în Franţa, penţiu că doboiâsem un tanc Tiger împreună cu un tip pe nume David Craig. Cred că ofiţerul acela tau citise gândurile şi era suficient de deştept ca să numi stea în cale. Aveam un aer oficial şi vorbeam al naibii de dur. Germana mea i-a zăpăcit pe toţi şi am avut grijă s-o vorbesc răspicat.

— Antworte! Am spus. Du verstehst wasich sage? 2

— Ich verstehe nicht3

— Wirhaben nicht gelacht.4

— Keinerhat gelacht.5

— Minţi, Otto, i-am spus eu în gennană. Înţelegi $i ai ris. GustaVy sag mir, Gustav, was Du sagen – am arătat spre Claire – iiber meine Frau hier? Beide lachen, was ist so komisch 76

1 De ce ai ris când o vezi pe iubita mea? TN. tr.)

2 Răspunde! Înţelegi ce spun? TN. tr.)

3 Nu înţeleg tn. tr.).

4 N-am ris tn. tr.).

5 N-a ris nimeni tn. tr.).

6 Gustav, spune-mi, ce spui despre sotia mea? Amândoi râdeţi, ce este de rts? TN. tr.) încă nu eram căsătoriţi, dar nu mă deranja să fac aluzie că era soţia mea, numai ca să-i mai perpelesc un pic.

— E soţia mea, am repetat în engleză, ca sa audă ofiţerul. Ce porcării afi spus despre ea?

— Ich habe nichts gesagt. Kewerhat gelacht.1

— Sag mir! 2 am ordonat.

— Ich habe es vergessen. Ich weiss mcht.3

— Gustav, Du bist auch em Liigner, undDu wirst gehen zur HSUe furDeine Liige.4 Să vă ia dracu' pe amândoi că minţiţi şi că ati spus porcării despre tânăra doamnă, v-aş arunca eu însumi în ghearcle lui. Acum! Schaufeln hMegen! 5

Am arătat cu mâna. Şi-au pus uşurel lopeţilejos şi au aştep-tat Am aşteptat şi eu.

— Schaufeln aufheben! 6 am spus fără să zâmbesc. Priviră în jur, disperaţi. Îşi luară lopeţile şi stăteau cu ele în mâini neştiind ce să facă.

— DGUI Name ist Gustav? 7 am spus după încă o jumătate de minut. Deiâi Name ist Otto? Jawohl? Du bist von Munchen? UadDu bistvon. Ach wofi Nu prea îmi păsa de fapt de nnde naiba era el. Mein

Name istRabinomtz. LewisRabinowitz. Ich bin Lewis Rabinowitz, din Coney Island, Strada 25, între

Railroad Avenue şi Mennaid Avenue, bei KaruselP, caroselul de pe promenadă.

Simţeam cum îmi bătea pulsul până în degetele mari de la mâini când mi-am scos însemhele ca să-i fac să se uite la litera J, ca să mă mai asigur încă o dată că ştiau ce spuneam când le-am

1 N-am spus nimic. N-a ris nimeni tn. tr.).

2 Spune-mi! TN. tr.)

3 Am uitat. Nu ştiu tn. tr.).

4 Gustav, eşti un mincinos. O sa ajungi în iad pentru minciunile tale tn. tr.).

5 Puneţijos lopeţile! TN. tr.)

6 Ridicaţi lopeţile! TN. tr.)

7 Numele tău e Gustav? TN. tr.)

8 Numele tău e Otto? Da? Eşti din Munchen? Şi tu eşti din. Ei si! TN. tr.)

9 Numele meu este Lewis Rabinowitz. Eu sunt Lewis Rabinowitz,. De la

Carusel. tn. tr. J.

Zis în idiş: „Undich bin ein Yid”1. Apoi în gemiană:) ch bin Jude, jildisch. Verteshst Du jetzt?”2 Nu prea mai erau de bronz şi nici nu mai păreau la fel de putemici. Mă simţeam cât se poate de calm şi mai sigur pe mine ca niciodată, ca LR, Louie Rabinowitz din Coney Island. Nu mai era nevoie să mă cert cu ei. Vorbeam cu acel zâmbet nesuferit despre care Claire spunea că era mai oribil decât al unui schelet şi că semăna cu grimasa moiţii. Jetzt. Noch einmal.3 Şi-au pus lopeţilejos când le-am spus s-o facă şi le-au luat iarăşi, de parcă i-aş fi dresat perfect. Am arătat spre Claire.

— HastDu schlechtgesagtalserhatgesagt wieDugesehea Damehier? 4

— Nein, mein Herr.5

— Hast Du mitgelacht als erhat gesagt schlecht? 6

— Nein, mein Herr^

— Minţiţi iarăşi amândoi şi e bine că minţiţi, peTitro că s-ar putea să vă rop spinările daca mi-aţi spune că aţi râs de ea sau că aţi spus ceva urât, Geh zurAibdfi!

Le-am întors spatele, scâibit.

— Caporal, ţi-i retumez. Mulţumesc pQitru şansa oferită.

— Lew, n-a fost fmmos ce-ai făcut, spuse mai întâi Claire. Apoi vorbi ofiţerul.

— Sergent, nu ai voie să faci asta. Nu ai voie să le vorbeşti în felul acesta.

Am dus mâna la chipiu, respectuos.

— Cunosc regulile Convenţiei de la Geneva, 'domnule căpitan. Am fost pnzonier de război acolo, să trăiţi.

1 Şi sunt evreu tn. tr.).

2 Sunt evreu, Înţelegi? TN. tr.)

3 Deci, Sncă o dată tn. tr.).

4 Ai spus porcarii când el a spus ca a văzut-o pe doamna'? TN. tr.)

5 Nu, domnule tn. tr.).

6 Ai ris cu el c! Nd el a spus porcării? TN. tr.)

7 Nu, domnule tn. tr.).

8 La muncă! TN. tr.)

152 ORA ÎNCHIDERH

— Care era problema?

— S-au uitat la logodnica mea, să trăiţi, şi au spus vorbe urâte. Abia m-am întors. Încă nu sunt în toate minţile.

— Lew, nu eşti în toate minţile, a început Claire în clipa când am rămas singuri. Dacă nu făceau ce leai spus să facă?

— Liniteşte-te, fedţo. Au făcut ce le-am spus. Au fost nevoiţi.

— De ce? Dacă te-ar fi oprit gardianul? Sau ofiţerul acela?

— N-ar fi putut.

— De unde ştii?

— Mi-am dat seama.

— De ce n-ar fi putut?

— Dacă ţi-am spus, trebuie să mă crezi. Anuimte lucruri se petrec aşa cum spun eu că se vor petrece. Nu mă întreba de ce. Pentru mine e simplu. Te-au jignit, făcând asta m-au jignit pe mine şi trebuia să-i fac să înţeleagă că nu pot face aşa ceva. Nu au voie să facă aşa ceva. Eram deja logodiţi. Eşti logodnica mea, n'est-cepasPFrăulein a mea. M-aş înfuria pe oricine s-ar uita la tine şi ar face o remarcă obscenă şi la fel s-ar înfuria şi tata şi fraţii mei dacă ar vedea orice alt individ chicotind în faţa ta sau în faţa uneia dintre surorile mele. Ajunge cu flecăreala, draga

mea. Acum hai să ne întoarcem la spital. Să ne luam rămas-bun de la neamţul Herman.

— Lew, ajunge cu Hennan. Eu aşteptjos şi stau să beau o apă gazoasă, dacă ai de gând s-o iei de la capăt cu el. Mie nu mi se pareamuzant.

— Toţ n-o să mă crezi, iubito, dar nici mie nu mi se pare amuzant. Nu acesta este motivul pentru care mă iau de el.

Pe atunci, problema lui Claire, după cum observaseră Sanuny şi Winkler şi mă făcuseră să înţeleg, era că avea ţâţe mari. Lar problema mea era că mă apuca repede gelozia şi simţeam că sunt găta să ucid orice individ care le remarca, inclu-siv pe Samftiy şi pe Winkler.

Aşadar ne-am dus toţi patm să ne înrolăm în ziua aceea şi toţi patru ne-am întors. Dar Irving Kaiser din blocul de alături a fost ucis de focul artileriei în Italia şi nu l-am mai revăzut niciodată, iar Sonny Ball a fost şi el ucis tot acolo, în acelaşi fel. Frcddy Rosenbaum şi-a pierdut un picior, Manny Schwartz înai umblă şi acum cu cârlige ataşate de o mână artificială şi nu mai face glume pe seama ei, iar Solly Moss a fost împuşcat în cap şi de atunci nu mai aude şi nici nu mai vede clar şi, după cala a afirmat odată Sammy, pe când depănam amintiri, se pare că au fost o mulţime de victime în numai două blocuri dintr-o zonă redusă a unui cartier foarte mic, deci mulţi alţii trebuie să fi fost ucişi sau răniţi pretutindeni. Aşa mă gândeam şi eu. Dar în ziua în care am plecat toţi patru nu ne gândeam că vor fi printejdii şi victime.

Plecam la război şi nu ştiam ce era războiul. Cei mai mulţi dintre noi ne-am căsătorit devreme. Şi niciunul dintre noi nu se gândea la divoiţ. Divorţul era pentru neevrei, pentm bogătaşii despre care citeam în ziare că se duceau la Reno, în Nevada, unde stăteau şase săptămlni, fiindcă acolo era mai uşor de obţinut. Sau pentru o persoană ca Glenda a lui Sanuny şi primul ei soţ rătăcitor, căruia îi plăcea grozav să calce pe alături şi pur şi simplu părea că nu-i pasă cine naiba afla. Acum chiar şi una dintre propriile mele fiice a divorţat Când am aflat prima dată de destrămarea căsniciei lor, am vmt să mă duc imediat după ginerele meu şi să pun lucrurile la punct, cu mâinile goale. Claire m-a oprit şi m-a dus înapoi în Caraibe ca să mă liniştesc. Sammy Singer a fost singurul dintre cunoscuţi care a aşteptat şi pe urmă s-a însurat cu shiksa lui cu trei copii şi cu păr şaten-

deschis, aproape blond. Dar Sammy Singer a fost întot-deauna un tip mai deosebit, scund şi polideos, linişdt, gândind mult. Era ciudat din fire şi a urmat colegiul. Eu eram suficient de deştept şi mă puteam prevala de

Declaraţia Drepturilor Omului pentru militarii americani ca să-mi plătească ei taxele, dar eram deja căsătorit, aveam altceva mai bun de făcut decât să ma duc la şcoală şi mă grăbeam foarte tare să ajung undeva;

Acesta esle un all moliv pentru care nu mi-a plăcut fiiciodata John Kennedy şi nimeni din preajma lui, când a apărut brusc în luminile rampei şi a început să se comporte ca un actor care se

154 ORA ÎNCHIDERD 155 distrează de minune. Ştiam să recunosc un om grăbiL Când a fost împuşcat, am clipit o dată, am zis ce păcat şi m-am întors la lucm în aceeaşi zi, pregătindu-mă să încep să-l antipatizez pe Lyndon

Johnson. Când urma să am răgaz. Nu-mi plac panglicarii şi oamenii care vorbesc mult, iar preşedinţii aşa sunt. Nu prea mai citesc ziarele. Nici chiar atunci nu puteam să pricep cum de un tip cu cap ca

Sanuny Singer voia să urmeze colegiul numai ca să studieze chestii gen literatura engleză, pe care putea s-o citească în timpul liber.

Când am împlinit treisprezece ani şi aveam vârsta de Uceu, m-am înscris la Liceul Tehnic din

Brooklyn, care nu era prea uşor pe vremea aceea, şi învăţam bine la matemadcă, desen tehriic şi la câteva cursuri de ştiinţă, după cum nici nu mă îndoisem. Pe urmă le-am uitat aproape pe toate, în afară de ahtmetică, atunci când am absolvit şi m-am dus să lucrez în prăvălia de vectuturi a tatei împreună cu frate-meu şi cu unul din cumnaţi, care trăia cu sora mea cea mare în apartamentul de la parter al casei din cărămidă pentru faniilia de patm persoane, cu o verandă pe care familia o deţinea deja. Foloseam aritmetica mai ales la pinaclu, probabil, când mizam sau jucam, şi îmi puteam menţine foarte bine poziţia în jocurile de faleză şi de plaja, cu aproape cei mai buni dintre cvreii din vechea lume, din Rusia, Ungaria, Polonia şi România, care vorbeau, vorbeau şi iar vorbeau chiar şi în timp ce jucau, despre cărţi de joc, despre ziare evreieşti şi

despre Hitler, pe care l-am urât de timpuriu, la fel de timpuriu ca şi ei, şi despre Stalin, Troţki, Mussolini şi Franklin Delano

Roosevelt, pe care ei îl plăceau, aşa că îl plăceam şi eu. Pariez că în Coney Island nici un evreu nu a votat vreun republican, poate doar cu excepţia cumnatului meu Phil, care era întotdeauna împotrivă când ceilalţi din jur erau pentru, şi aşa este şi acum.

Tata nu prea aprecia talentul meu la jocurile de cărţi. Când l-am întrebat ce altceva aş putea face în timpul liber, când nu lucram, n-a ştiut să-mi spună. Când nu ştia ceva, nu voia să discute subicctul. În armată nu se juca pinaclu ca lumea, aşa că am scos bani din vmgt-et-un, pocher şi barbut Câştigam aproape întotdeauna, pentm că ştiam că voi câştiga. Când nu presimţeam că o să câşdg nu prea jucam, Când pierdeam, nu pierdeam prea mult îmi dădeam seama într-un minut dacă erau la masă jucători la fel de buni ca mine, dacă erau în mână, şi aveam răbdare să aştept. Matematica o folosesc acum ca să calculez reduceri, costuri, scăderi de impozite şi limite de profit şi pot să socotesc fără să simt măcar că gândesc, aşa cum fac contabilul şi fetele de la ghişeu cu calculatoarele şi aproape la fel de repede ca ei. Nu socotesc bine întotdeauna, dar nu greşesc aproape niciodată. Nu m-am împăcat niciodată cu ideea contoarelor pentm încălzarea cu păcură, oferite de constmctori şi fumizori, nici după ce am găsit contorul potrivit Dacă ar exista contoare, n-ar mai fi nevoie de un rezervor de combusdbil pentru fiecare casă a unei societăţi şi compania care ar debne contorul ar livra păcuradirecL Dar aveam sentimentul că n-aş putea să-i conving pe oamenii de la marile companii petroliere să mă ia în serios; eu îi luam în serios, dar ei nu. Când ne-am întâlnit, nu eram eu însumi. Purtam un costum cu vestă şi mi-am asumat o altă personalitate, pentru că aveam sentimentul că nu le-ar fi plăcut personalitatea mea. Nu s-au omorât nici după personalitatea pe care mi-o asumasem. Nu erau în gaşca mea şi am ştiut-o din clipa în care am încercat să intru într-a lor. Existau anumite limite şi bănuisem încă de la început ca nu erau de nasul meu.

Războiul a fost de mare ajutor, chiar şi pentru mine, datorită exploziei de constructu şi a lipsei de materiale de construcţie. Am adunat bani de pe urma demolărilor şi de pe unna primului incendiu de la Luna Park, imediat după război,

după ce mă operasem de hemie dublă şi mă întorsesem la prăvălia de vechi-turi, şi eram iarăţi putemic ca un taur. Am descopedt că tacă îmi plăcea munca grea şi plicdsitoare pe care o făceam cu fraţu. Mei, cu cumnatul şi cu bătrânul. Smokey Rabin şi negrul muriseră, dar ne ajutam cu aUii, aveam două camioane şi mai închiriam unul cu săptămâna.

Dar uram murdăria, slinoşenia, jegul şi mirosul de putreziciune al oceanului de ziare din pubelele de pe

156 O 157 plajă, pe care culegătorii de zdrenţe care scurmau acolo le aduceau să le vândă cu cărucioarele împinse şi trase de ei. Mi-era frică de murdărie şi de aerul pe care-l respiram. Mi-era frică de ploşniţe. Printre ziarele vectu erau crabi moiţi, bucăţi de muşchi cu nisip şi alge, coji de portocale şi alte gunoaie, iar eu le puneam pe toate în mijlocul baloturilor de ziare pe care încă'le legam cu sârmă, cu mâinile noastre şi cu cleşti. Acum existau maşini de făcut baloturi cu ziare, ne infonnase

Winkler cu tonul omului cu experienţă, într-una din acele zile când nu avea altceva mai bun de făcut şi a venit să se uite la noi cum munceam de ne ieşea sufletul şi s-a învârtit pe acolo până ce am tenninaL Winkler reuşea să găsească maşini pentru orice, chiar şi maşini la mâna a doua. Maşiniprotodp, îi plăcea să le spună. Nu prea înţelegeam ce însenma astaWinkler găsise maşini-prototip pentru a tăia clişeele cu fotografii aeriene din surplusul annatei în fâşii potrivite pentru aparatele de fotografiat de serie şi plănuia să câştige primele mili-oane făcând asta înainte să prindă de veste Eastman Kodak şi să-şi adapteze linia de fabricaţie ca să producă pentm întreaga populaţie $i să invadeze piaţa. Oamenii se căsătoreau, făceau copii şi voiau fotografii cu odraslele.

— Lasă naibii maşinăriile, n-am nevoie de maşinăriile tale, 11 bombănea bătrânul pe Winkler, scrâşnind din plăcile dentare şi vorbind cu acel accent tare, de evreu polonez, pe care rareori îl mai auzise Claire înainte de a începe să iasă cu mine şi să donnim în camera celeilalte surori ale mele.

Nimeni nu voia să ne lase să stăm împreună sub acel acoperiş. Ea era evreică din nordul New Yorkului, unde lucrurile erau altfel decât în Coney Island, şi ambii ei părinţi se născuseră în această tăia, ceea era de asemenea altceva. Ne-am eunoscut când ei au închiriat o casă la Sea Gate într-o vară, pen-tro plajă

şi ocean – noi aveam una dintre cele mai bune plaje şi ape pentm înot, cârid nu pluteau pe ele prezervative şi alte chestii din toaletele de pe marile transatlantice care treceau pufăind spre port aproape în fiecare zi, şi din canalele de scurgere. Noi le spuneam la prezervative „peşti albi de Coney Island”. Lar la gunoaie şi alte resturi plutitoare le spuneam „Păzea!” Pentru prezervative mai aveam şi o altă denumire. Le spuneam „pungi din pieliţă”. Acum le spunem aşa dobitocilor din Washington. Cum ar fi Noodles Cook şi poate şi ăla nou care e acum la Casa Albă.

— Am propriile mele maşinării, două chiar aici, spuse bătrânul, încordându-şi muşchii şi zâmbind. Se referea la umerii şi braţele lui.

— Şi încă trei maşinării aici.

Se referea la mine, la frate-meu şi la cumnatu-meu.

— Şl maşinăriile mele sunt vii şi nu costă la fel de mult. Trage, trage, strigă el. Nu sta să-l asculţi pe ăsta. Avem de tăiat ţevi şi de adus boilere mai târziu.

El şi cele trei maşinări vii şi-au reluat lucrul cu cleştii de făcut baloturi şi cu cleştii lungi, cu vergele de oţel, penţiu baloturi, care trebuiau trase, răsucite şi înnodate, în rimp ce ne fercam ochii şi tesdeulele în caz că ar fi pocnit vreo sârmă. Am rosto-golit un balotjos, peste celălalt, unde amândouă s-au clătinat şi au tremurat, într-un mod care i s-a părut lui Claire sexual, mi-a spus ea, ca şi cum un dp solid ca mine s-ar fi rostogolit peste o fată ca ea.

Bătrânului i-a plăcut de Claire de când începuse să vină pe la prăvălia de vechituri ca să se uite şi să dea o mână de ajutor ca eu să termin mai devreme când aveam întâlnire şi pentru că îşi pierdea mult timp stând de vorbă cu mama, cu care nu prea mai era uşor de discutat. Claire ştia să împacheteze frumos micile cadouri pe care le aducea la zilele de naştere şi de sărbători-împachetarea cadourilor! Claire era prima cunoştinţă a noastră cu talentul ăsta. Înainte de a apărea Claire, cine oare din toată familia noastră mare, din toată lumea din Coney Island, ştia cum să împacheteze un cadou? Sau cine ştia de „cupe cu picior”? Nimeni din familie nu prea ştia ce erau alea, dar eu ştiam că voiam a$a ceva dacă voia Claire şi i-am vorbit despre „cupele noastre cu piciof' unui italian mai rafinat pe nume Rocky, de la

O care cumpăram diverse chestii. Rocky mă simpadza, îi plăcea modul direct! N care vorbea Claire cu el şi, după ce ne-am mutat amândoi şi ne-am apucat fiecare să cumpăram loturi de teren şi să constroim case, ne făceam uneori diverse servicii reciproce. Lui Rocky îi plăceau fetele blonde şi roşcate, foarte fardate, cu tocuri înalte şi sâni mari, şi avea un mare respect pentm neveste, cuttl erau Claire şi propria lui nevastă.

Taică-său murise, iar taică-meu a pus de la început piciorul hi prag, interzicându-mi să donn la ea noaptea, chiar şi când era maică-sa acasă.

— Ascultă, Louie, îmi spunea taică-meu, Morris, ascultă-mă cu atenţie. Fata asta e orfană. Nu are tată. Ori te însori cu ea ori îi dai pace. Nu glmnesc.

M-am hotărât să mă însor cu ea şi, după ce m-am gândit mai bine, am descoperit că voiam ca nevastă-mea să fie fedoară. M-am nurat de mine însuini, dar aşa m-am pomenit că ajunsesem să gândesc. A trebuit să recunosc că, de fiecare dată când convingeam o fată să vină cu mine, mă gândeam la ea ceva mai putin după aceea, chiar dacă de obicei mai voiam să mă mai culc cu ea.

Chiar şi şase ani mai târziu, când Sammy s-a însurat cu Glenda cea cu trei copii, tot nu reuşeam să pricep cum de un bărbat ca el sau ca mine ne-am putut însura cu fete care fuseseră regulate de un altul, mai ales de unul care era încă în viaţă, şi nu doar o dată, ba chiar de mai mulţi. Ştiu că e caraghios, dar uite aşa am ajuns să gândesc.

Şi mai gândesc şi acum, pentru că există anumite chestiuni în privinţa celor două fiice ale mele, pentm care Claire şi cu mine. Nici măcar nu mai încercăm să ne certăm. Ele n-au vrut să mă creadă când le-am lăsat să înţeleagă că mama lor fusese fecioară până ne-am căsătorit. Şi Claire m-a pus să jur ca nu voi mai spune asta niciodată nimănui.

De obicei mă feream de furia lui Claire, dar niciodată de frică. Nu mi-a fost frică în armata sau în lagărele de prizonieri, nici măcar în focul luptelor şi în barajele artileriei când am continuat să înaintam prin Franţa şi Luxemburg şi am ajuns la graniţa gennană, nici măcar când am privit în sus prin ninsoare, după marea surpriză din decembrie, şi i-am văzut pe soldaţii ger' mani cu arme curate şi unifonne albe noi şi frumoase, şi toată gaşca noastră a fost capturată.

Dar mi-era frică de şobolanii din prăvălia noastră de vechituri. Şi uram murdăria, mai ales după ce m-am întors din război. Până şi un şoarece de pe promenadă era suficient ca să-mi producă greaţă şi să ma facă să tremur un minut întreg, aşa cum fac acum când simt gustul merelor pădureţe ale mamei sau doar mi-l amintesc. Şi după ce,! N sflrşit, m-am apucat de afaceri pe cont propriu în oraş, la două ore şi jumătate de casa noastră din Brooklyn, sediul cel mai bun pe care l-am putut găsi a f&st clădirea unei fabrici de curse de şoareci care dăduse faliment, lângă zona pentru trenuri de marfă a gării, unde erau o groază de şoareci.

Zi de zi mi se făcea scârbă de jegul de sub unghiile mele şi mi-era mşine. Tuturor ne era ruşine. Ne spălam bine după ce terminam, cu apă rece de la fortun, fiindcă numai astaaveam. Ne lua vreo oră.

Chiar şi iama ne săpuneam şi ne spălam cu fur-tunul, după ce ne frecam cu perii industriale aspre şi cu leşie. Nu voiam să ajungem acasă cu mizeria aia pe noi. Uram negrul de sub unghii. În Atlanta, în annată, am descoperit manichiura-o dată cu cocteilul de creveţi şi cu biftecul cu fflet mignon – iar în

Anglia, mi-am făcut iarăşi manichiura şi în Franţa, în diverse locnri, mi-o făceam ori de câte ori puteam. După ce m-am întors în Coney Island, nu mai puteam fară mamchhuă. Şi de atunci nu mă pot lipsi de ea. Chiar şi în spital, când ma simt ca naiba, mă preocupa curăţenia proprie şi manictuura este unul dintre lucrurile de care mă asigur întotdeauna. Claire ştia deja de obsesia mea cu manichiuraDupă ce ne-am căsătorit, făcea parte din hârjoneala noastră sexuală. Ei îi plăcea şi pedichiura,! I plăcea să fie scărpinată pe spate şi să i se maseze tălpile, iar mie îmi plăcea s-o tin de degetele de la picioare.

Am cumpărat o maşină bună de îndată ce am avut bani sufi-cienti şi o alta la fel de bună pentru

Clair& când am avut bani
suficienţi, şi nu mai era nevoie să ieşim să ne întâlnim în camioneta companiei, iar după ce am descoperit costumele de comandă n-am mai vrut niciodată să mă mai îmbrac cu altceva. Când

Kennedy a devenit preşedinte, s-a dovedit că amândoi ne comandam costumele la acelaşi magazin din New Yoik, dar am fbst nevoit să recunosc că nu arătam la fel de bine ca el. Sanuny

spunea întotdeauna că nu ştiu să mă îmbrac, pentru că nu acordam niciodată prea multă atenţie culorilor sau liniei, lăsând croitoru să decidă în locul meu. Dar ştiam destul ca să-mi dau seama că mă simţeam întotdeauna nemaipomenit umblând cu un costum de comandă care mă costase peste trei sute de dolari, cu taxa de vâazare cu tot, şi ar fi putut costa şi cinci sute. Acum costă peste o mie cinci sute, ajungând până la doua mii, dar tot nu-mi pasă, pentru că greutatea se modifică mult între perioadele când slăbesc şi îmi place întotdeauna să am o înfăţişare îngrijită, cu im costum bun şi cu manichiuia făcută, ori de câte ori mă Smbrac ca să ies în oraş.

Purtam cămăşi de bumbac, numai de bumbac. Niciodată de nailon, de poliester, din materiale care nu se şifonează sau cămăşi pe care le speli o dată şi le arunci. Dar nici din bumbac egiptean, după povestea cu Israelul şi războiul din 1948. După ce Milo Mindeibinder şi finna lui, M&M Enterprises, au devenit mari pe piaţa bumbacului egiptean, am încetat să mai car vase de closet şi chiuvete

M&M la finna de instalaţu sanitare şi mate-rialele lor de construcţu la depozitul meu de cherestea.

Winkler ştie că nu-nii plăcea ideea, dar el încă mai cumpără cacao pentru iepuraşii de Paşti din ciocolată pe care-i face şi pe care noi îi anmcăm când ni-i trimite cadou.

Am descoperit brânzeturile când am descoperit şi Caraibele, e vorba de brânzeturile franţuzeşti. Miau plăcut brânzeturile franţuzeşti din ziua când le-am descoperit. Lar Martinica, Guadelupa şi mai târziu Saint Barts au devenit locurile noastre preferate de vacanţă din Caraibe, pe dmp de iamă.

Datorită brânzeturilor. Nu mă omoram după Europa. Am fost o dată în Franţa şi o dată în Spania şi

Italia, dar nu m-a mai interesat să mă mai duc încă o dată într-un loc unde nu se vorbea limba mea şi nu puteam să-mi fac o idee ca lumea despre genul de persoană care credeam că sunt. Şi apoi, într-o zi, la Saint Barts, în timp ce mă simţeam extraordinar cu Claire după ce luaserăm două loturi fmmuşele de pământ la un preţ foarte bun, am mâncat o bucată de brânză care îmi plăcuse întotdeauna, pe o bucată de pâine care de asemenea îmi plăcea, şi o biânză de Saint Andre – parcă asta era – şi apoi, ceva mai târziu, am simţit acel gust de mere pădureţe pe care nu-l uitasem niciodată, o arsura, un gust aciu

pe care mil aminteam de demult, de când fusesem bolnav în copilărie şi eram speriat că înăuntrul meu se petrecea ceva neplăcut. Îmi simţeam gâtul ţeapăn, de parcă s-ar fi umflat. Sammy spunea că era nomial să se umfle, fiindcă nu se putea să se dezumfle. Acum zâmbesc când îmi aduc aminte. Era ceva mai grav decât o simplă indigestie. Până atunci nu avusesem niciodată greţuri, oricât de mult aş fi mâncat şi aş fi băut, şi cred că la matu-ritate nu m-am simţit niciodată rău. În annată, nii-era frig şi enon foarte murdar, simţeam lipsa somnului şi a unei alimentaţii mai bune, dar nu cred că m-am simţit vreodată altfel decât sănătos şi în siguranţă, sau că am simţit că mi se va întâmpla vreodată ceva rău sau neobişnuit. Nici atunci când trăgătoml ăla l-a nimerit ta cap pe caporalul Hammer când stăteam lângă Jeepul de recunoaştere şi discutam la numai câţiva centimetri distanţă unul de celălalt. Oraşul părea sigur, îmi raporta el, şi era convins că puteam să intrăm în el. Nu m-a surprins că l-a nimerit peel şi nu pe mine. N-am considerat că a fost pur şi simplu un noroc. Am consideiat că aşa trebuia să se întâmple.

— Lubito, hai să ne întoarcem mline, i-am spus lui Claire, când am simţit fierbând în mine vechiul gust bolnăvicios de mere pădureţe, iar mai târziu, când ne-am întors în camera noastră şi ne-am ciocănit din nou, i-am trântit o gogomănie. M-am gândit ce aş putea face în Newburgh ca să iasă bine pentru noi.

Mă simţeam bine după ce făceam dragoste, chiar şi după ce am avut casa noastră. Dar ca să fiu mai sigur, am trecut pe la medic. Emil s-a uitat şi n-a găsit nimic. Încă nu ştiu dacă nu

O cumva ar fi trebuit să se uite mai bine sau dacă ar fi avut vreo importantă. Emil putea foarte bine să-creadă că ceea ce avuse-sem pe insulă nu era ceea ce aveam acum.

Nu mi-e frică de oameni, dar mi-e tot mai frică de merele pădureţe. Prima dată în viaţă când miaduc aininte să fi fost bolnav mama mi-a spus că mi-a fost rău pentm că mâncasem nişte mere pădureţe pe care le ţinea într-un castron ca să le coacă sau să facă o prăjitură. Nu ştiu dacă le mâncasem cu adevărat. Dar, ori de câte ori mi se făcea iarăşi rău, mi-era greată şi vomam, de la oreion, de la varicelă sau o dată de la un streptococ în gât, ea dădea vina pe aceleaşi mere pădureţe şi după un timp am început s-o cred, deşi nu mai mâncasem mere

pădureţe, pentru că gustul de borâtură era mereu acelaşi. Şi încă mai cred asta. Pentm că, ori de clte ori mi-e rău de la stomac, înainte de radioterapie sau chiinioterapie, în timpul radioterapiei sau chimioterapiei sau după radioterapie sau chimioterapie, simt gustul de mere pădureţe. Am simţit gustul de mere pădureţe după operaţia de hemie dublă. Şi când m-am simţit cu adevărat rău pentru prima dată când mă întorceam cu maşina dintr-un week-end petrecut la casa lui Sammy din Fire Island, cu doi prieteni ai lni Sammy, plini de viaţă, de la Time, şi am simţit cum mi se umflă gâtul, de nu puteam întoarce capul ca să pot conduce, iar pe urmă am leşinat pe volan, am vomat lângă maşină şi am început să bol-borosesc ceva ca într-un delir – bolboroseam ceva despre mere pădureţe, mi-a spus

Claire. Şi copiii care stăteau în partea din spate a maşinii break, aveam doar trei atunci, au spus la fel. Oamenilor care s-au mirat că am ajuns atât de târziu acasă le-am spus că fusese doar un deranjament stomacal, pentru că aşa cre-deam pe atunci. Mai târziu am spus ca a fost anghină. Pe unnă, mononucleoză. Apoi, tuberculoză a glandelor. Când am avut ' prima criza, şapte ani mai târziu, şi eram într-un spital din oraş, iar Claire i-a spus Glendei ce era de fapt, a reieşit că atât ea, cât şi

Sanuny ştiau deja sau bănuiau. Glenda avusese o experientă similară cu un fost soţ al ei care avusese un alt fel de cancer, iar

Sammy, după cum ştiam, era informat fiindcă citea în fiecare săptămână revista Time.

Claire nu mai cunoscuse o familie ca a noastră, cu accente din Brooklyn şi cu accente evreieşti de la mami şitati, şi nici nu mai umblase cu un tip ca mine, care o luase de la altul, aducând-o de două ori la o întâlnire cu un necunoscut, care putea să facă tot ce dorea şi al cărui viitor era legat de comerţul cu vechituri. Ultima idee nu-mi plăcea, dar nu m-am manifeslat decât după căsătorie.

— Comerţul cu vechituri nu are viitor, pentro că sunt prea multe vechituri, ne spunea Winkler înainte de primul lui eşec în afaceri. Louie, surplusul nu e bun niciodată. Econoniia are nevoie de ceea ce lipseşte. De-aia sunt bune monopolurile, fiindcă menţin la cote joase mărfurile de care au nevoie oamenii. Eu cumpăr surplusul de filme Eastman Kodak al aviaţiei

mili-Ptarc la un preţ de niniic; nu le vrea nimeni, penttu că sunt prea multe şi le transfonn în filme color pentro aparate de fotografiat obişnuite, de care lumea duce lipsă. Toţi se căsătoresc şi fac copii, chiar şi eu, şi toţi vor fotografii color şi nu găsesc filme suficiente. Eastman Kodak nu poate face nimic. E filmul lof, deci nu pot să scadă calitatea. Eu folosesc numele Kodak şi ei nu se pot apropia de preţul meu. Prima comandă pe care am primit-o când am expediat cărţile poştale a fost de la Eastman Kodak pentru patm role de film, ca să afle ce fac.

El şi Eastman Kodak au descoperit în scurt timp că filmele acelea ale aviaţiei militarc, foarte bune la o înălţime de trei nui de metri, produceau pete granulate pe copilaşi şi nurcse, iar apoi Winkler s-a întors la noi să conducă un camion In zilele ctad aveam nevoie de el, înainte de a începe să facă gogoşi cu glazură de miere, trase în ciocolată, pentru prima brutărie pe care a înfiinţat-o, înainte de a se muta în California, unde şi-a cumpărat prima fabrică de bomboane de ciocolată, care n-a mers bine nici ea. De douăzeci de ani îi dau bani pe fariş fără să-i spun lui Claire. De douăzeci de ani

Clairc le trinute bani când au nevoie şi nu mi-a spus niciodată.

Înainte de pleca din armată, Claire, care era incă o copilă, mi-a sugerat foarte serios să mă reînrolez pentru că îi plăcea să călătorească.

— Cred că glumeşti, i-am spus, după ce m-am întors de la Dresda şi zăceam pe spate în spital, după operaţie. Numele meu e Louie, nu Ţicnitul. Unde să călătoreşti? În Georgia? În Kansas? La Fort Sill, Oklahoma? Nu ai nici o şansă.

Claire ne ajuta la prăvălia de vechituri cu telefoanele şi cu registrele de afacen, când sora mea mai mare, Ida, trebuia să stea acasă cu mama. Şi o ajuta pe mama când Ida era la prăvălie. Reuşea s-o facă să zâmbească mai bine decât reuşeam noi. Bătrâna doanmă era tot mai ciudată din cauza îngroşării arterelor de la cap, ne spunea medicul, ceea ce era nonnal la vârsta ei, spunea el, dar noi credem acum că era probabil boala lui Alzheimer, care acum ni se pare ceva la fel de nonnal cum i se pai (r) lui Denis Tcemear cancerul.

Clairc nu se prea pricepe nici acum la matematică şi asta mă îngrijorează. Poate să facă adunări şi scăderi corecte, mai ales dacă îi dai un calculator manual, şi poate chiar să facă şi

ceva înmulţiri şi împărţiri, dar fracţiile, zecimalele şi procentajele o bagă în ceaţă, în plus, nu pricepe aritmetica creşterii şi scăderii preţurilor şi a ratei dobânzilor. Pe atunci, se descurca totuşi cu contabilitatea şi bătrânul nu avea alte pretentu de la ea, după ce a început să anmce bucăţi de alamă şi de cupru în ultimul balot de hârtie din ziua respectivă, ca să ne ajute să tenninăm mai repede. Bătrânului nu i-a venit să creadă şi gemetele lui au făcut să se zguduie pereţii şi probabil că au alungat toţi şobolanii.

Şoarecii şi gândacii noştri, care au fugit, cuprinşi de panică, în McDonald Avenue.

— Am încercat să vă ajut, s-a scuzat ea. M-am gândit că vreţi ca baloturile să fie mai grele. Eu am izbucnit în râs.

— Dar nu cu alamă.

— Cu cupni? Întrebă frate-meu şi izbucni şi el! N ris.

— Tehotehkeleh, unde ai fost educată? O întrebă bătrbml, frecându-şi plăcile dentare şi producândacel sunet spedfic care anunţa că era bine dispus. Cupml şi alama se vând cu douăzeci şi opt de centi kilogramul. Ziarele se vând cu bubkes, adică mai nimic pe kilogram. Ce e mai valoros? Nu trebuie să urmezi la Harvard ca să socoteşti. Vino, tehotehkeleh, şezi aici, drăguţo. Scrie cifrele şi spune cine are să ne dea bani şi pe cine trebuie să plătim. Nu te teme, o sa te mai duci să dansezi. Louie, ia vino încoace. Unde ai găsit păpuşica asta?

Mă înşfăcă de braţ şi mă trase într-un colţ ca să-mi vorteascâ între patru ochi, cu pistruii măriţi pe fata congestionată.

— Louie, ascultă-mă cu atenţie. Dacă n-ai fi fiul meu şi în schimb ar fi ea fiica mea, n-aş lăsa-o să umble cu un tummler1 ca tine. Nu trebuie s-o jigneşti, nici un pic.

Claire nu putea fi uşor păcălită, cum credea el, deşi probabil că aş fi putut face orice voiam din ea.

Aflase de la un văr din apropiere despre băieţii din Coney Island şi despre cluburile. Lor sociale, aflase că dansau cu fetele până le atrăgeau în camera din dos cu canapele, care putea fi încuiată, unde le dezbrăcau atât de repede, că nu mai puteau ieşi de acolo fără să le fie ruşine, dacă nu le cedau măcar un pic. Când a spus prima dată că nu vrea să meargă cu mine acolo, am luat-o pur şi simplu pe sus ta tunp ce dansam şi am învârtit-o prin toată sala până în camera din dos, numai ca să-i arăt că

nu era întotdeauna adevărat, nu cu mine şi nu atunci. Ceea ce nu i-am spus a fost că mai intrasem acolo cu o altă fată, cam cu o ora înainte.

Era slabă la aritmetică, desigur, dar în curând am descoperit că era mai sigur să las afacerile pe mâinile ei decât pe ale fraţilor sau ale asociaţilor mei, deşi am avut întotdeauna încredere în fraţii şi în asociaţii mei. Nu şdu să mă fi înşelat vreunul vreodată şi nu cred că ar fi avut vreunul intenţia s-o facă, pentm că mi-am ales întotdeauna oameni generoşi, cărora le place să rlda şi să bea la fel ca mine.

1 Pezevenghi tn. tr.).

O

Claire avea picioare grozave şi un piept frumos. Le mai are şi acum. S-a prins înaintea mea că pe atunci toţi constructorii italieni cu care făceam afaceri veneau întotdeauna la şantier Însoţiţi de prietenele lor, blonde şi roşcate ispititoare, şi li s-a alăturat şi ea, vopsindu-şi pănil şi mai blond, când am început s-o aduc poate mai des decât ar fi fost nonnal. Îşi punea pe ea tot felul de imitaţii de bijuterii şi ştia să discute cu toţi, bărbaţi sau fete, la fel, pe limba fiecăruia.

— Le port înlotdeauna când sunt cu el, spunea ea, cu un Zâmbet obosit, despre inelul de nuntă pe care-l etala şi despre decolteul adânc, în V, al rochiei sau al taiorului ales pentru ziua respectivă, iar noi toţi râdeam. Nu am la mine certificatul de căsătorie ca să vă dovedesc, răspundea ori de câte ori vreunul dintre ei întreba dacă eram cu adevărat căsătoriţi.

Eu lăsam răspunsurile în seama ei şi îmi plăceau, iar uneori, dacă afacerea ieşea bine şi masa se prelungea, ne petreceam restul după-amiezei la motelul local, de unde plecam înainte de a se lăsa seara.

— Trebuie să se ducă acasă, se exprima ea. Nu poate sta toată noaptea aici.

La restaurante, baruri de noapte şi în locurile de vacantă, se pricepea teribil să Înfiripe conversaţii la toaleta pentm dame şi să le facă rost de puicuţe tipilor care ne însoţeau şi care nu aveau una, dar îşi doreau să aibă. Şi s-a prins înaintea mea că mă gândeam s-o regulez pe australianca blondă şi înaltă, iubita unuia dmtre constructorii italieni, o tipă vioaie şi unduitoare, fardată cu alb, cu tocuri înalte şi o pereche de ţâţe care nu-şi găseau liniştea până nu săltau în ritm de dans, chiar dacă nu

era nici o muzică, şi care făcea tot felul de bancuri deocheate despre Jucăriile năzdrăvane pe care ar fi vrut să le propună fabricanţilor dejucării la care lucra-

— Are o colegă de cameră, îmi spuse tipul fără să-şi mişte buzele. E infirmieră şi se regulează pe cinste. S-au oferit amândouă.

— Eu o vreau pe bombonica asta, am spus, ca să audă şi ea.

— Îmi convine. Eu o să încerc cu infimiiera, spuse el şi mi-am dat seama că nu era bine să stric prietenia cu el.

Nu înţelegea că pe mine mă distra s-o cuceresc, nu s-o primesc cadou. Claire a ghicit totul.

— Nu, Lew, asta nu, s-a grăbit ea să mă anunţe de îndată ce ne-am urcat în maşină. Niciodată, nu, nu sub ochii mri.

Am receptat mesajul şi, din câte ştiu, n-a mai văzut întâmplându-se aşa ceva.

Lar în spital, la Fort Dix, s-a certat cu mine pe tema riteamţului Herman. Atunci mi-am dat seama că era bună pentro mine, dar după ce m-am liniştit şi am încetat să spumeg.

— Cine are grijă de tine aici? A vrut ea să ştie, într-una din vizitele din week-end. Ce faci când ai nevoie de ceva? Cine vine?

Am asigurat-o că voi fi înclntat să-i fac o demonstraţie şi am răcnit:

— Herman!

Am auzit zgomotul paşilor speriaţi ai ordonanţei înamte de a apuca să zbier încă o dată şi pe dată a apărut neamţul meu Herman, slăbuţ, speriat, gâfiind nervos, un tip de cincizeci şi ceva de ani, departe de a fi eroul arian, supraomul, der Dbermeasch – nu era genul.

— Mein Herr Rabinowitz, începu el imediat, după cum 11 instruisem că doream să mi se adreseze.

Wie kaim icb Smea dienen? 1

— Achtung, Hermanfl am ordonat eu degajat lar după ce a bătut din călcâie şi a luat poziţie de drepţi, i-am dat ordinul pe care l-a înţeles.

— Anfangen! 3

A început să-mi povestească despre el. Lar eu m-am întors spre Claire.

1 Cu ce vă pot servi? TN. tr.)

2 Drepţi, Hennan! TN. tr.)

3 Dă-i drumul! TN. tr.)

— Deci cum ai călătorit, iubito? Unde stai? La acelaşi hotel? Claire făcu ochii mari în timp ce omul vorbea şi nu-i venea să creadă ctad s-a prins ce spunea. Nu părea încântată. Îmi venea să râd de mutra ei comică. Hennan raporta numele, rangul şi număml lui, apoi data şi locul naşterii, studiile, experienţa de muncă, trecutul şi situaţia familială şi tot ce îi spusesem că vdiani de la el când îi ordonam să ia poziţie de drepţi şi îi ceream să înceapă să-mi povestească iarăşi despre el. Şi am continuat să sporovăiesc cu Claire, de parcă nu-l vedeam şi nici nu-mi păsa deel.

Deci, o să-ţi spun la ce m-am gândit. N-o să mă reînrolez, aşa că asta las-o baltă. S-ar putea ca bătrânul să mai aibă nevoie de mine un timp, la prăvălia de vechituri. Claire nu se putea hotărî căruia dintre noi să-i acorde atenţie. Eu îmi păstram o mutră sedoasă. În încăpere se aştemu tăcerea. Hennan terminase şi stătea acolo, clipind şi asudând.

— A, da, am spus eu fară să mă întorc, de parcă tocmai îmi amintiseni de el. Noch euimal. L Şi el o luă de la capăt.

— Mein Name ist Hermann Vogeler. Ich bin ein Soldat der deatschen Armee. Ich bin Backer. Ich wuide am dritten September 1892 geboien undich bin dreiundfunfzigJahre alt.2

— Lew, gata, ajunge! Izbucni Claire în cele din urmă şi se înfurie. Ăjunge! Ajunge!

Nu-mi plăcea să-mi vorbească aşa în faţa lui Herman sau a alteuiva. Venele, aceea de la gât şi falcă, începură să-mi zvlcnească.

— Deci, cred că o să încep să lucrez din nou la bătrânul, am spus fără s-o privesc. Ca să am un venit oarecare până mă decid ce vrem să facem cu viaţa noastră.

— Lew, lasă-l să plece, ordonă ea. Vorbesc serios!

1 încă o dată tn, tr.).

2 Mă numesc Hermann Vogeler. Slnt soldat al armatei gemiane. Sunt bru-tar. M-am născul pe trei septembrie 1892 şi am cincizeci şi trei de ani tn. lr.).

— Tata a crescut vaci şi a vândut lapte, recită Hennan în ger-mană. Eu m<am dus la şcoală. După şcoală, m-am dus la colegiu, dar nu m-au prunit. Nu eram deştept.

— Nu-i nici o problema, i-am spus eu cu nevinovăţie, în timp ce Herman continua, supus, ca prima dată. Asta a fost instruit să facă. L-au instruit să coacă. Eu l-am instiuit să facă exact ce face acum.

După ce tennină, o să-l pun să mai repete de câteva on, pentm ca niciunul dintre noi să nu uite vreodată. Putem locui un tfmp cu ai mei în apartamentul de la ultimul etaj. Suntem cei mai tineri, aşa că o să vrea să urcăm noi pe scară. Nu cred că o să doresc să-mi pierd vremea la colegiu dacă vom fi căsătoriţi. Vrei să te căsătoreşti?

— Lew, vreau să-l laşi să plece! Asta vreau! Te previn.

— Obligă-mă.

— O să te oblig. Nu mă stâmi.

— Cum?

— O să-mi scot hainele, se hotărî ea şi mi-am dat seama că vorbea serios. Uite, chiar aici. O să mă dezbrac. M-am săturat! O să mă dezbrac de tot şi o să mă urc în pat peste tine, chiar acum, dacă nu-l opreşti. O să mă aşez pe tine, chiar dacă al cusături, chiar dacă o să se desfacă. O să-l las să vadă tot ce ai văzut tu, o să-i arăt tot, îţijur. Spune-i să plece.

Şda, vicleana, ce simţeam. Când au apamt costumele de baie cu bikini, n-a fost nevoie să-i spun să nu poarte aşa ceva $i în cele din unnă am renunţat să mai abordez subiectul cu fiicele mele; pur şi simplu nu mă mai duceam la plajă când erau ele acolo.

Claire a început să-şi descheie nasturii. A continuat să-i descheie şi a mai descheiat câţiva. Lar când am văzut furoul alb cu decolteu adânc şi dantelă şi umflătura de sub ţaţele alea cu adevărat mari, pe care nu voiam să le zărească nici măcar o dată vreun bărbat din lume, a trebuit să cedez. Mi-o imaginam desfăcând fermoarul şi lăsându-şijos fusta, în timp ce el era tocă ta cameiă, iar apoi ridicându-şi furoul, şi tocmai de asta mi-era teamă; pur şi simplu nu puteam suporta acest gând şi a trebuit să-l opresc

170 171 pe Hennan şi am făcut-o ca şi cum aş fi fost supărat pe el, nu pe ea, de parcă ar fi fost vina lui, nu a ei sau a mea, şi a trebuit să-i spunsăplece.

— Bine, ajunge, încheie-te. Eram finioasa şi pe ea.

— Gata, Herman, Genug. Fertig. Dankeschon. Leşi acum! Schnell! Mach schneU! Leşi naibii de-aici!

— Daakesch6n, HeTrRabinowitz. Dankevielmals. Tremura, ceea ce m-a făcut să mă simt prost şi a ieşit cu spatele, făcând plecăciuni.

— Mie nu mi s-a părut deloc amuzant, mă anunţă ea în timp ce se încheia la nasturi.

— N-am făcut-o ca să te amuz. Mă simţeam şi eu nasol.

— Atunci de ce-ai făcut-o? Nuşriamdece.

După ce a plecat, am simţit deja că mă înduioşez cu adevărat pentru bietul om şi, contrar fiiii mele, i-am urat noroc înainte de a fi expediat înapoi, pentru ceea ce ei numeau repatriere.

Mi-era deja nulă de el. Era un om slab. Chiar şi alţi nemţi l-ar fi considerat slab şi la vârsta lui nu mai putea deveni putemic. Îini amintea deja în anumite privinţe de tatăl lui Sanuny, un bătrânel blând şi liniştit, cu păr argintiu, care înota toată vara până departe în ocean, după ce se întorcea de la muncă. Sammy, fratele sau sora lui erau trimişi de mama lui Sammy să-l supravegheze şi să-i amintească să vină la timp la cină. Şi Sammy şi eu eram norocoşi. Fiecare avea o soră mai mare care să aibă grijă de părinţi la sfârşit. Tatăl lui Sammy citea toate ziarele evreieşti şi în casa lui toţi ascultau cu plăcere muzică clasică la radio. La biblioteca din Coney Island, Sammy îşi rezerva cărţi traduse în idiş, mai ales romane şi mai ales de autori mşi. Era prietenos. Tata nu era. Ai mei nu prea citeau. Eu nu aveam timp niciodată. La început, când Sammy încerca să scrie nuvele şi aiticole umorisdee pe care voia să le vândă la reviste, le făcea proba cu, iâiine. Nu ştiam niciodată ce să spun şi mă bucur că nu m-a mai folosit.

Sammy avea o veche fotografie a tatălui lui în unifonnă, din primul război mondial. Era un tânăr cu o înfăţişare caiaghioasă, ca toţi soldaţii de atunci, cu o cască evident prea mare pentro capul lui mic, cu mască de gaze şi cu un bidon la centură. Bătrânul Jacob Singer venise în ţara noastră ca să scape de annatele de acolo şi iată că acum se întorsese într-una dintre ele. Avea ochi buni şi zâmbitori, care te priveau direct Sammy nu te priveşte întotdeauna în ochi. Când eram mai tined şi începusem jocul sămtarilor, trebuia să-i spunem să privească direct fata pe care o îmbrăţişă şi nu pieziş. La şaizeci şi opt de ani. Sammy este deja mai bătrân decât tatăl lui când a murit Eu ştiu deja că n-o să trăiesc la fel de mult ca tata.

Sammy şi cu mine locuiam în cvartale diferite, iar părinţii noştri nu s-au cunoscut niciodată. Cu excepţia rudelor caie locuiau în alte părti şi veneau vara în week-end, ca să-şi petreacă o 21 la plajă, niciunul dintre noi nu invita vreodată alte familii la cină sau la prtnz.

Bătrânul meu nu era prea pnetenos cu nimeni dip afara faini-liei şi prietenii, ca de pildă Sammy şi

Winkler, nu se simţeau deloc la largul lor când veneau la mine şi era şi el acasă. Eu eram preferatul la care s-a gândit să-i conducă afacerile când a îmbătrânit prea tare şi avea grijă să existe întotdeauna o sursă de trai pentm el şi pentru toţi fraţii, toate surorile şi copiii lor, care aveau nevoie şi nu puteau găsi un alt venit. Men^brii familiei Rabinowitz erau apropiaţi unii de ceilalţi. Eu eram întotdeauna cel mai bun om de legătură cu ceilalU, cel care ştia să voibească, schmeichler-ul, cel care ştia să vlndă, schmoozer-ul, tipul saa-patic care umbla de la o clădire la alta ca să măgulească vreun amărât de îngrijitor care băga cărbune cu lopata în cazanul din pivniţă sau rostogolea pubelele, întrebându-l politicos dacă era „intendentul” sau „adnunistratorul”. Doream să discut cu „dom-nul” care se ocupa de treburile respective şi făceam tot felul de aluzii la modul în care ne-am fi putut ajuta reciproc. Îi lăsam o carte de vizită pentru afaceri, pe care mi-o făcuse

WinJkler la un preţ mic, printr-o cunoştinţă de-a lui, tipograf, şi încercam să

172 O 173 stabilesc cu el un contact care să ne permită să punem mâna pe ţevi vechi, pe diverse obiecte sanitare, precum chiuvete şi vase de ctoset, pe căzile vechi şi pe boilere de aburi şi de apă caldă sparte din case, uneori chiar înainte de a se sparge. Cunoşteam oameni care puteau să repare orice. Dacă un obiect nu putea fi reparat, tl puteam vinde la mâna a doua. Întotdeauna va exista piaţă pentru vechituri, ne promitea optimist tata, în timp ce Claire şi cu mine ne forţam să nu râdem, şi întotdeauna o să existe cineva care să te plătească să le iei şi să te plătească să le vinzL

Avea grijă întotdeauna să fim de faţă amândoi când vorbea despre bani, după ce m-am întors. Acum că nu mai eram copil, înu mărise salariul la şaizeci de dolari pe săptămână, aproape dublu decât avusesem. Lar apoi la şaizeci şi cinci, la o săptămână după ce ne-am căsătorit. Şi desigur, puteam să ne

instalăm în apartamentul de la ultimul etaj, până ce ne vom putea pennite să ne cumpărăm unul.

— Ascultă-mă, Morris, ascultă-mă cu atenţie, i-am spus după ceatenninatAveam aproape patm mu în bancă de lajocurile de noroc şi de la solda din armată.

— O să fac o faptă bună cu tine. Şi o să faci şi tu clndva o faptă bună cu mine. Muncesc pe grads un an. Dar după un an, o să-mi hotărăsc salariul. Şi eu voi spune unde, când şi cum vreau să muncesc.

— Pegrads?

A fost de acord. A urmat după un dmp mutarea la o veche fabiică de curse de şoareci din Orange

Valley, New York, şi ideea de a vinde materiale de construcţii, instalaţii sanitare, cazane de încălzire şi boilere de apă caldă folosite, undeva unde nu erau prea multe şi era nevoie de ele la repezeală.

Claire conducea maşina mai bine decât oricare dintre noi - eâa din nord şi îşi luase cametul la şaisprezece ani – şi ea era cea care umbla de colo-colo cu camionul prin Brooklyn când eu eram prea ocupat. Era dură, deşteapta, putea fi obraznica dacă era nevoie şi şda să-şi folosească farmecele cu copoii şi la garajele staţiilor de benzină ca să fie ajutată când se defecta ceva, fară a promite nimic, fără a intra în vreun bucluc. Îmi amintesc primul anunţ pentru ziarul local pe care m-a ajutat Sanuny să-l scriu şi mai râdem şi acum de el.

TĂIEM ŢEVI DUPĂ SCffIŢE.

— Ce-nseamnă asta? A întrebat el. ^

— Exact ceea ce scrie, i-am spus.

Cuvintele acelea ne-au adus tot felul de comenzi, la care nimeni în afară de mine nu s-ar fi gândit

A urmat depozitul de cherestea şi apoi firma de instalaţii sanitare, cu un împnmiut de zece mii de dolari de la tata, cu o dobândă frumuşică. Îşi făcea griji pentru b. ătrânete, spunea el. Îi tremura capul în urma unui mic accident cerebral pe care-l avu-sese deja, deşi nimeni m afara lui nu pomenea de el.

— Louie, voibeşte, spune-mi sincer, mă roga el. Nu d se pare că îmi tremură puţin capul. Şi mâna?

— Nu, tată, nu mai mult decât ale mele.

Îmi anuntesc că, după ce mama nu prea mai era în toate minţile, tot mai voia să i se pieptene şi să i se spele bine pănd şi

să i se smulgă cu penseta perii de pe faţă. Cunosc şi eu acum acest sentiment de a dori să arăţi cât mai bine. Şi de aproape treizeci de ani încerc să mă feresc de ochii lumii până arăt din nou bine şi sănătos.

— Eşti un băiat bun, Louie, spunea el, prefăcându-se scârbit Eşd, ca de obicei, un mincinos, dar oricum tin la tine.

Am închiriat o casă în noul nostm cartier şi am făcut doi copii, apoi am cumpărat o casă şi am făcut un al treilea, pe unna am construit o casă ca s-o vând şi am mai înălţat câteva, pe itad, cu asociad la prime şi s-au vândut cu profit. Mobilul era tatot-deauna profitul. M-am pomenit prânzind şi bând cu oameni care vânau şi votau în general cu republicanii, care arborau steagul la sărbătorile naţionale şi socoteau că îşi slujeau ţara făcând asta. Etalau panglici galbene de fiecare dată când Casa Albă intra în război şi se comportau ca nişte eroi militari care luptau. De ce galbene, i-aş fi tachinat, de vreme c?

Galbenul era culoarea naţională a laşităţii? Dar aveau un departament de pompieri voluntari care era întotdeauna pregătit şi un serviciu de Salvare pe care a trebuit să-l folosesc a doua oară când mi s-a făcut greaţă bmsc şi mi-am pierdut toată puterea, iar Claire a intrat în panică şi m-a dus repede la spital. De data aceea, m-au transferat înapoi la spitalnl dia Manhattan, unde lucra Dennis

Tcemer, care m-a pus din nou pe picioare şi m-a trimis acasă după ce mi-am tevenit. Am intrat în

Legiunea Americana când ne-am mutat prima oară aici, ca să-ini fac câţiva prieteni şi să am unde să mă duc. M-au tavătat să vânez şi Smi plăcea, îmi plăceau şi oanienii cu care mă duceam la vânătoare, mă simţeam minunat ctad nimeream. Ma aclamau ori de câte ori doboram o gâscă şi o dată când am dobortt o căprioară. Au spintecat-o ei în locul meu. Eu n-am putut nici măcar să mă uit. „Aşa face orice creştin”, spuneam şi ei toţi râdeau. Când am început să ies cu primul meu fiu, eram întotdeauna însoţit de alţi oameni, ca să aibă cine să facă asta în locul nostm. Băiatul nu se prăpădea după vânătoare şi în curând am renunţat şi eu.

Apoi s-a înfiinţat un club de golf într-un orăşel din apropierc. Mi-am făcut noi prieteni, foarte mulţi din oraş care se mutaseră aici, până! N suburbiile îndepărtate, şi aveam diverse

locuri unde să ne ducem să mâncăm şi să bem cu alte perechi căsătorite.

Am învăţat mai multe despre bănci şi despre bancheri. La Început, ne-au făcut să înţelegem, chiar şi casierele, că nu prea le plăcea să servească clienţi cu nume ca Rabinowitz. Situaţia s-a schimbat, recunosc. Dar eu nu m-am schimbat. S-au obişnuit cu mine şi cu multi alţii, pe măsură ce zona s-a extins. Aveau o părere mai bună despre mine când luam bani cu împrumut decât când depuneam bani. Când depuneam bani eram doar un tip muncitor, ca mulţi alţii, care se agita cu o mica afacere.

Când am devenit suficient de important ca sa fac un împrumut, am devenit domnul Rabinowitz, apoi

Lew pentru funcţionari, pentru domnul

Clinton şi domnul Hardy – un client înstărit şi de certă valoare – şi i-am adus ca invitaţi la clubul meu de golf imediat ce m-am înscris în el şi i-am prezentat drept Ed Clinton şi Hany Hardy, bancherii mei, iar ei au roşit de plăcere. Am aflat cum era cu falimentele. Nu-mi venea să cred că existau asemenea legi când m-am pomenit prima dată încolţit de ele.

Am aflat de articolul 11 de la un constructor pe nume Hanson şi de la avocatul lui, iar ei au aflat de mine. Ctad au plecat de acasă, la începutul unei zile de afaceri, eu cobortsem deja din maşină în timp ce ei erau încă pe verandă.

— Lew?

Hanson a fost atât de surprins, încât chiar a zâmbit, până ctad a văzut că eu nu zâmbeam. Era un bărbat înalt, cu pănil tăiat ptoă aproape de urechi, cu genul de tunsoare obligatorie în armată, care nu-mi plăcea nici atunci. Îl însoţea un necunoscuL

— Ce mai faci?

— Hanson, îmi datorezi patm mii două sute de dolari, i-am spus direct. Pentru cherestea, ţigle, instalaţii pentru toaletă şi bucătărie şi ţevi. Ţi-am trimis notele de plată şi am voririt cu tine la telefon, iar acum îţi spun în faţă că îi vreau astăzi, în dimineaţa asta. Acum. Am venit să-i iau.

— Lew, ţi-l prezint pe noul meu avocat. El este Rabinowitz.

— A, da, spuse noul avocat, cu zâmbetul tipic al breslei, care-i face să pară nişte ipocriţi pe care-ţi vine să-i strângi de gât pe loc. Clientul meu intră în articolul 11, domnule Rabinowitz. Cred că şdţi asta.

— Spune-i clientului dumitale. Domnule, cum te numeşti? Parcă nu s-a prezentat.

— Brewster. Leonard Brewster.

— Te rog, Brewster, să-i spui clientului tău că articolnl 11 îi priveşte pe el şi pe avocaţii lui, tribunalul şi poate pe alţii cărora le este dator. Nu mă priveşte pe myie. Nu-l piiveşte pe Rabinowitz. Hanson, noi doi am făcut un târg. Ai luat materiale de la mine, le-ai folosit şi nu te-ai plâns de modul de fumizare

O sau de calitatea lor. Acum trebuie să le plăteşti. Ascultă-mă cu atenţie. Vreau banii.

— Nu-i puteţi lua, domnule Rabinowitz, spuse Brewster, decât prin tribunal. Daţi-mi voie să vă explic.

— Hanson, pot să-i iau.

— Lew. Începu Hanson.

— Explică-i avocatului tău că îi pot lua. N-am timp de tri-bunal. Pot să ţi-i storc din porii pielii, în cazul că va fi nevoie, picătură cu picătură, dacă mă sileşti. Îtf întreţii casa, nu? Dar nu ' cu cei patm nui două sute de dolari ai mei! O să fugă de sub rine, cărămida cu cărămidă. Mă asculţi cu atenţie?

— Lenny, hai afară să vorbim.

După ce ieşiră, Brewster vorbi cu ochii plecaţi.

— Va trebui să acceptaţi bani lichizi, înu spuse el în şoaptă. Nu putem lăsa niinic scris.

— Cred că o să accept.

Acum aveam ceva mai multă încredere în bănci, dar nu prea multă, şi mi-am depus banii într-un cont valoric, pentru că nu voiam să mă bizui nici pe contabilul meu. Clairc era să leşine când i-am spus unde fusesem.

— Nu şriai că îţi vor da banii.

— Dacă n-aş fi şriut, nu m-aş fi dus. Nu am vreme de pierdut. Nu mă întreba de unde ştiu. Oamenii fac ce vreau eu. N-ai obser-vat? Nu? Dar ia zi, ce are de gând Mehlman, gonif-ul ăla, că azi e zi de plată?

— Aceeaşi poveste.

— Sună-L o să discut şi cu el.

— Câtsă-icer?

— Cât face şase ori şapte?

— Nu mă zăpăci. Mai beneficiază de reducerc?

— Te ajută să socoteşti?

— Plăteşte dobândă sau nu? Atâta vreau să-mi spui! Nu ma trimite înapoi la şcoal^.

Claire nu-i avea la suflet pe pungaşi şi escroci, indifercnt de religia lor, cum nu-i aveam nici eu pe vremuri, când trudeam din greu şi ea mă ajuta cu telefoanele, când depozitul de cherestea era încă mic, iar ea nu avea atâta treabă – să-i ducă pe copii la şcoală sau să fugă repede acasă ca să fie acolo când se întorceau. Mai târziu, când a avut mai mult timp şi aveam mai mulţi bani, şi-a instalat aici o parte dintr-o galerie de artă, din care nu avea şanse să scoată bani şi nici n-a scos, iar după aceea i-am cumpărat chiar o jumătate dintr-o şcoală de artă din Lucca, în Italia, ca s-o ajut să se mai gândească şi la altceva când nu prea mai avea la ce să se gândească aici. Când a sunat Mehlman, în unna apelului nostru, i-am smuls telefonul din mână. Era prea politicoasă, de parcă noi ar fi trebuit să ne cerem scuze.

— Mehlman, eşti un mincinos, am început direct, fără să şriu măcar ce spusese. Ascultă-mă cu atenţie. Dacă mă forţezi să dovedesc, o să te spânzuri, pentru că n-o să ai încotro s-o apuci şi n-o să mai ai ce minciuni să scomeşti şi o să te fac de ris. Mehlman, ştiu că eşti un om foarte credincios, aşa că o să-ţi explic totul în termeni religioşi. Dacă nu am banii până joi la prânz, în această shabbos, te vei târî până la shul în geanunchi şi toată lumea de la templu va afla că Rabinowitz ţi-a rupt picioarele pentm că te consideră un mincinos şi un escroc.

Nu ştiam dacă Mehlman minţea sau nu. Dar banii erau ai mei şi i-am căpătat.

Desigur că mai târziu am început să privesc cu mai multă indulgentă ardeolul 11, după ce în sfârşit am dat şi eu faliment, dar niciunul dintre creditori nu era persoană fizică. Erau doar corporaţii.

Oamenii erau mândri de mine şi mă băteau pe spate.

Dar îmbătrânisem deja şi boala asta îmi încetinea reacţiile. Aveam mai putină energie şi nu foarte puţine motivaţii ca să tin piept nou-veniţilor mai tineri, mai înfometaţi şi dispuşi să muncească la fel de mult cât fuseserăm noi pe vremi. Iri. Aş fi vmt să menţin depozittd de chercstea şi afacerile cu instalaţii sanitare, ca să le transmit copiilor, în caz că voiau să le păstreze sau,. Dacă nu, să le vândă.

Amândoi şdam că costurile erau prea mari şi că nu merita riscul.

JosephHeller

Pe atunci ieşise deja totul la iveală. Boala mea era un secret cunoscut în familie. Copiii ştiau, dar nn înţelegeau mare lucru despre ea, şi trei dnntre ei nu mai erau chiar atât de mici. Un timp, au crezut probabil că eu nu ştiam. Era cu două zile înainte ca măcar Claire să mă poată privi în ochi şi să-mi spună ceea ce $tiam deja, dar nu voiam să afle, şi anume că aveam boala nunuţa maladia lui

Hodgkin şi că era gravă. Nu ştiam care va fi reacţia ei. Nu ştiam cum voi reacţiona când mă va vedea vlăguit şisuferind.

Trăiesc de mai mult timp decât ar fi crezut cineva că e posi-bil. De atunci îmi taipart viaţa m perioade de câte şapte ani.

— Ascultă-mă cu atenţie, i-am spus în prima săptămână de spital. Nu vreau să afle nimeni.

— Crezi că eu vreau?

— Vom inventa ceva.

Când am renunţat la afaceri şi am rămas doar cu pământul şi cu dădirea, se aflase peste tot şi puteam în sfârşit să-i minţim pe toţi că aveam anghină pectorală, care mă tinuita adeseori la pat 9 înu provoca vomă, sau o recidivă de mononucleoză, care avea aceleaşi efecte, sau sâcâiala produsă de o inflamaţie niinoră pe care am născocit-o şi m-am hotărtt s-o numesc tuberculoza micilor glande, care lăsa niici cicatrice şi lume de arsuri vinete pe gât, pe buze şi pe piept când era tratată.

Muşchii mi s-au neficut rapid şi pofta de mâncare mi-a revenit la fel de repede.

Între crize, mă menţineam supraponderal pentru orice eventua-Ktate şi încă eram masiv.

— Hai să teniunam cu copilăriile, Emil, i-am spus medicului 61 spital, după analize, când am observat că râsul lui era fals.

Înghiţea tot tiinpul în sec şi îşi dregea glasul. Dacă i-aş fi strâns mâna ştiam că ar fi fost moale.

— Ascultă-mă cu atenţie, Emil. N-au fost merele pădureţe de vină, cum ţi-am spus, pentru că nu mănânc mere pădureţe şi nici măcar nu mai ştfu ce gust au. Am gâtul umflat şi mă doare.

Dacă nu e alergie şi tu n-o sfl spui că este intoxicaţie alunentara, tre-buie să fie altceva, nu?

O

— Boala lui Hodgkin, a rostit Emil şi atunci a fost ultima oară în douăzeci şi opt de ani când cineva i-a spus pe nume în faţa mea. Aşa se numeşte, a adăugat Emil.

— Cancer adică?

Şi acest cuvânt mi-era greu să-l rostesc. De asta ne temeam toţi.

— E o formă de cancer.

— M-am temut să nu fie leucemie.

— Nu, nu este leucemie.

— Nu cunosc simptomele, dar m-am temut să nu fie asta. Emil, nu vreau să aud, dar bănuiesc că trebuie. Cât mai am de trăit? Să nu ma minţi, Emil.

Emil păiu mai relaxat.

— S-ar putea să mai ai mult. Nu vreau să fac pronosticuri. Depinde mull de biologia fiecărui individ.

— Nu ştiu ce-nseamnă asta, i-am spus.

— E vorba de celulele tale, Lew. Nu putem şti întotdeauna cum se vor comporta. Depinde foarte mult de tine. Cât de malţ poţi suporta? Cât de rezistent eşti?

Îl {ineam de mult de antebraţ fară să-mi dau seama şi l-am sttâns cu prietenie până a pălit putin. Am ris un pic când i-am dat drumuL Eram încă foarte putemic.

— Emil, sunt cel mai rezistent dintre toţi cei pe care-i vei cunoaşte vreodată.

— În acest caz, Lew, s-ar putea să fie totul în regulă încă foarte mult timp de-acum încolo. Şi să te simţi bine aproape tot timpul.

~ Cred că asta am de gând să fac, l-am informat, de parcă luam o decizie de afaceri. Te rog să nu-i spui lui Claire. Nu vreau să ştie ce boală am.

— Ştie, Lew. Sunteţi amândoi oameni maturi. Ea nu voia să ştii tu.

— Atunci nu-i spune că mi-ai spus. Vreau s-o urmăresc cum minte.

— Lew, n-ai să te maturizezi niciodată? Nu e de glumit.

— Mie-mi spui?

Eniil Îşi scoase ochelarii.

— Vreau să te duci la un tip din New York. Numele lui este Tcemer, Dennis Tcemer. O să te intemezi în spitalul lui. Se pricepe la boala asta mai mult decât oricine de-aici.

— Nu vreau să mă transporte cu ambulanta.

Ne-am dus acolo cu o limuzină gri, cu geamuri negre, care ne pemiiteau să vedem afară, dar nimeni nu putea să vadă înăuntru, eu stând întins în partea din spate, într-un spaţiu suficieat pentru un sicriu, poate chiar două.

— O folosim uneori în acest scop, spuse şoferul, care ne povestise că se născuse la Veneţia şi că fratele lui era gondolier acolo. Bancheta se poate strânge şi se deschide partea din spate.

Claire i-a dat un bacşiş gras. Întotdeauna dăm baeşişuri grase, dar atunci ne-a adus noroc.

Cabinetul lui Tcemer se afla pe Fifth Avenue, vizavi de Muzeul Metropolitan, şi avea o sală de aşteptare plină cu pacienţi tăcuţi. La un cvartal distanţă în drum spre spitalul lui era Casa de Pompe

Funebre Frank Campbell – ei îi spuneau „casă” -şi am făcut glume în sinea mea pe seama situării ei convenabile. Acum când aflu de petrecerile înaltei societăţi organizate la muzeu şi alte asemenea palate, simt că stau cu capul! N jos într-o lume răstumată. Sunt în oraş noi clădiri mari pe care nici măcar nu le recunosc. Au apărut noi multimilionari, când înainte nu erau decât familiile Rockefeller şi

J. P. Morgan, şi nu ştiu de unde au răsărit sau ce fac.

După ce am fost prima dată în cabinetul doctorului Tcemer, n-am mai lăsat-o niciodată pe Claire să intre cu mine acolo. Ea ttaversa strada şi intra în muzeu şi ne întâlneam după ce termi-nam; ne uitam împreună la tablouri, dacă ea mai avea chef, apoi 06 duceam să mâncam undeva, după care ne întorceam acasă. În sala aceea de aşteptare nimeni nu râdea vreodată şi nici eu n-am avut dispozipa necesară pentru a găsi ceva hazliu acolo. Tcemer însuşi este tot un tip mărunţel, slăbănog şi posac şi, atunci când ma încurajează, o face într-un mod care mă scoate din fire.

— S-ar putea să doriţi să aflaţi, donmule Rabinowitz, începuse el când ne-am cunoscut, că nu mai considerăm această boală incurabila.

Dintr-o data m-am simţit mai bine.

— O să-l strâng de gât pe Ernil. Nu mi-a spus.

— Nu le ştie pe toate.

— Deci există un remediu, nu?

Temmer a clătinat din cap şi eu mi-am ţinut respiraţia.

— Nu, n-aş spune asta. Nu considerăm că există un remediu. Simţeam că s-ar putea să-l şochez.

— Staţi să văd dac-am priceput, domnule doctor Tcemer. Boala este acum vindecabilă, dar nu dispuneţi de un remediu?

— Este o chesriune de vocabular, continuă el. Dispunem de tratamente.

Se străduia foarte tare, poate prea tare, să fie amabil.

— Şi de obicei tratamentele sunt eficiente. Vor avea efect asupra dunmeavoastră, dar încă nu suntem foarte siguri. Nu ştim nici cât va dura efectul. Nu putem de fapt să vindecăm boala. Îi putem opri evoluţia. Nu-i acelaşi lucm cu o vindecare. Nu putem fi siguri niciodată că am scăpat definitiv de ea, pentru că gencza bolii, originea ei, este întotdeauna în dumneata.

— Cit timp îi puteţi opri evoluţia?

— Mult timp, când tratamentele sunt eficiente. Apar anumite probleme, dar le putem face faţă. În perioadele de calm, vă veţi simţi perfect. Normal. Când vor reveni simptomele, o vom trata din nou.

— Sunteţi sigur că vor reveni?

— Par să revină, în cele mai multe cazuri.

Boala nu fusese provocată de azbestul cu care luciam. Putea fi aproape sigur de asta, dacă putea fi cineva sigur de ceva când era vorba de genele cuiva, care esau întotdeauna egoiste, spusese el, şi mai erau şi uituce pe deasupra.

— Nu vor să facă ce vreau eu? Îmi venea să râd, de nervi.

— Sunt ale mele şi nu le pasă de mine?

— Ele nu ştiu nimic de dumneavoastră, domnule Rabinowitz. Boala poate fi declanşată de multi factori. De tutun, de radiaţii.

— Radiaţiidelace?

— Radiu, electricităte, uraniu, poate chiar tritiu.

— Ce e tritiul?

— Un gaz radioactiv, degajat de apa grea. Poate ai puţin pe ceasul de la mlnă sau pe ceasul din doimitor.

— Radiaţiile o produc şi radiaţiile o vindecă – scuzaţi-mă – ti opresc evoluţia? Am spus, făcând o glumă.

— Şi substanţele chimice, spuse el. Sau – aproape că detest să spun asta, fiindea unora nu le place să audă aşa ceva – cauza ar putea fi destinul dumneavoastră biologic natural; ceva mai sinistru nu există.

— Natural? Asta nunuţi dunmeavoastră natural?

— În natură, domnule Rabinowitz, toate bolile sunt naturale. Mi se păruse logic pe atunci, dar nu mi-a plăcut să aud aşa ceva.

— V-am deprimat destul. Acum daţi-mi voie să vă ajut. Veţi fi intemat în spital. Dispuneţi de un niijloc de transport? Soţia dumneavoastră şi-a programat să rămână aici?

Qaire a stat la hotel acea primă dată, a doua oară şi şapte ani mai târziu – când amândoi am crezut că o să mă piardă – cu Sammy şi Glenda, fiindcă simţea nevoia să discute cu cineva. Ultima dată nu mai trăia Glenda, aşa că a stat iarăşi la un hotel cu fiica mea cea mare, dar au mâncat cu Sanuny, care venea în fiecare za. Tcemer fusese şi medicul Glendei.

După ttei zile m-am simţit mai bine şi după cinci zile am fost acasă. Dar, în ziua în care am ştiut că voi supravieţui, m-am simţit iarăşi foaite rău, pentru că atunci am ştiut că voi muri.

Ştiusem dintotdeauna că voi muri. Dar atunci am ştiut cu adevărat. În noaptea aceea mi s-a întipărit această idee, m-am trezit dimineaţa cu ochii umezi şi una dintre mfumierele de noapte a observat, dar n-a spus nimic şi nici eu n-am spus niciodată nimănui, doar lui Claire. Urma să plecăm acasă după micul dejun.

— Noaptea trecută am vărsat o lacrimă, am recunoscut eu.

— Crezi că eu nu?

Asta se întâmpla cu peste douăzeci şi opt de ani în unnă şi în cea mai mare parte a primilor şapte ani m-am simţit la fel de bine ca înainte. Nu-mi venea să cred că mă simţeam bine şi aş fi putut ajunge să cred că boala dispăruse pentru totdeauna. Când nu mă simţeam bine mă duceam în oraş, la Tcemer, o dată pe săptămână, pentru o jumătate de zi. Când mă simţeam bine cu adevărat, jucam golf sau cărţi cu Emil, cam o dată pe săptămână, şi în felul acesta ţineam legătura cu el. Când lui

Claire i-a alunecat steriletul şi s-a pomenit că era însărdnată, ne-am hotărât să nu avoiteze, fără a ne voibi măcar, aşa s-anăscut micul nostm Michael şi m-am simţit foarte bine. În felul acesta ne-am arătat încrederea. I-am dat numele tatei. Noi îi spuneam Mikey şi îi mai spunem şi acum când glumim întrenoi. Mă simţeam atât de plin de viaţă, că aş mai fi făcut o sută. Numele lui evreiesc era

Moishe, numele evreiesc al tatei. Bătrânul se stinsese deja 9. I-sca putut folosi numele fără a părea că doream să aducem blestemul asupra lui cât era în viaţă. Dar acum îmi fac griji pentru Michael, pentm micul Mikey, pentm că, în afară de bani, nu ştiu ce altceva le las moştenire în ce priveşte genele şi „destinul biologic natural" lui şi celorlalţi copii, şi poate chiar nepoţilor mei. Genele astea nenorocite! Sunt ale mele şi nu vor să mă asculte? Nupotsăcredasta.

Nu prea-l am la suflet pe Tcemer, dar nu-mi mai e teamă de el sau de bolile lui, iar când Sammy a avut nevoie de un specia-list pentru Glenda, i l-am recomandat în^locul celui pe care-l aveau deja şi cu el au rămas în scurta perioadă cât a mai durat Acum ma tem mai mult de merele pădureţe, tot timpul, mercle pădureţe din ţicnita teorie a mamei, conform căreia merele pădureţe îmbolnăvesc oamenii. Pentru că acum, mai mult decât orice, mă sperie greaţa. Mi-e scârbă să mă mai simt îngreţoşat

— E o glumă bună, Lew, m-a complimentat Sammy clnd a fost aici ultima dată.

184 O 1^5

Atunci am înţeles gluma.

Sammy îşi poartă părul pieptănat spre spate şi cu cărare tatr-o parte; acum e argindu şi a început să se rarcască, cum înii amintesc că era păml tatei. Sammy nu prea mai are ce face de când i-a murit nevasta şi apoi, mai târziu, a fost dat afară de la revista Time şi silit să iasă la pensie, aşa că vine mereu pe-aici. N-am chef de el la spital, dar vine oricum din când în când cu Claue şi vorbim tâmpenii, până când îşi dă seama că m-am pKctisit de el. Vorbim despre vremurile bune din Coney

Island şi acum ni se par cu adevărat minunate, despre Luna Park, Parcul Curselor cu Obstacole, despre vechiul şi marele cine-matografRKO Tilyou şi cum s-au dus toate, au dispărut, în d'rerd, cwa spuneau tata şi mama, în ţărână, sub

pământ. Vine cu autobuzul şi, când nu înnoptează aici, se întoarce cu autobuzul ptaă la capul de linie, acel oraş ireal, îi zice el, şi apoi în aparta-mentul modem şi scump pe care şi l-a cumpărat într-o clădire cu de toate, inclusiv câteva manechine şi prostituate amedtoarc, când s-a pomenit locuind singur într-un spaţiu gol, pe care nu şi-l mai dorea.

Sammy tot nu-şi găseşte nimic de făcut şi nu ştim cum să-l ajutăm. Încă nu pare să-l intereseze să se aşeze la casa lui cu o altă femeie, deşi spune mercu că ar vrea. Şi fiica mea cea mare şi cea a

Glendei l-au prezentat câtorva dintre prietenele ei nemăritate, dar n-a ieşit nimic. Întotdeauna se consideiă reciproc „cumsecade" şi asta-i tot. Prietenele necăsătorite ale lui Claire sunt prea bătrâne.

Am tras această concluzie fără să ne vorbim măcar. Îi mai place să se reguleze din când în când şi chiar se regulează, încearcă el să insinueze când îl tachinez pe tema asta. Sanuny şi cu mine ne pennitem să râdem acum când îmi povesteşte despre vremurile când se uda în pantaloni – eu n-am fost nevoit să fac asta niciodată – şi despre primele dăU când şi-a fteut ta sfârşit cnraj să le convingă pe fete să-l mastuibeze: fetele Uinblau după el, dar el nu ştia ce să facă cu ele. Am vorbit şi despre noaptea în care a fost buzunărit de hoţi şi s-a trezit fără bani şi fară portofel – nu mai avea nici măcar bani de bilet ca sa se îmoarcă acasă – şi a fost arcstat şi închis în postul de poliţie.

Eu am fost persoana căreia i-a telefonat Eu l-am ocărtt pe copoi după ce am garantat pentru

Sammy şi am cerut să vorbesc cu sergentul, eu l-am ocărât pe sergent şi am cemt să vorbesc cu şeful lor şi tot eu l-am ocărât pe căpitanul McMahon şi i-am spus că voi abate asupra lui mânia

Legiunii Americane, a Gărzii Naţionale şi a Pentagonului, plus întreaga forţă pe care o dedneam eu, sergentul Lewis Rabinowitz din celebra Divizie întâi de Armată, dacă nu-şi bagă niinţile în cap şi nu-i dă bani de taxi ca să ajungă acasă. Sammy încă se minunează cât de bun eram la asemenea chestu.

— Stătea lungit pe un pat, acel căpitan McMahon, se jura Sanuny, într-o celulă din partea din spate a postului de polifie, mobilată ca un donmtor, şi părea bolnav. Lar ta celula alăturată erau bănci şijucării ca într-o mică sală de clasă dintr-o grădiniţă,

dar acolo copoii, cu scumuere lângă ei, jucau cărţL Deasupra lor erau atâmate panouri mobile pentru copii, într-o celulă de închisoare, iar unul dintre ele înfăţişa o vacă albă cu pete negre care sarea peste lună şi toate erau fosforescente, de parcă reflec-tau lumina şi străluceau în întuneric, explică Sammy, precum ceasurile alea vechi, cu radiu, pe care le purtam înainte de a afla că erau periculoase. Mai era un tip acolo, unul pe nume

McBride, care ştergea praful şi muta obiectele de colo-colo; el a fost cel care mi-a împrumutat bam ca sa ajung acasă. Când i-am expediat cecul prin poştă, mi-a trimis un bilet ca să-mi mulţumească.

Ce zici de asta?

Când puşdul, Michael al lor, a luat-o razna cu drogurile şi a dispărut în nord, cam cu un an înainte de a se spânzura, eu am făcut acelaşi lucru la telefon, deşi m-aş fi dus cu maşina direct până la Albany dacă ar fi fost nevoie, dar n-a fost Am sunat la biroul guvematorului, la şeful Gărzii Naţionale şi la sediul poliţiei statului. Era o chestiune personală, şdam, dar era vorba de sergentul Rabinowitz, care făcuse parte din celebra Diyirie întâi din Europa, Big Red 1, şi era o chestiune de viaţă şi de moarte. L-au găsit într-nn spial din Binghamton şi l-au transferat cu o maşină la un spital din capitală pe cheltuiala statului.

ORA ÎNCHIDERH

Sanuny tot se mai minuna ce bine mă pricepeam şi la asemenea treburi.

— Am făcut şi glume mai bune, i-am spus de data asta, când a remarcat glunia pe care locmai o făcusem, zicând că mi-era scârbă să mă mai simt îngreţoşat. N-am avut intenţia să fiu spiritual.

— Şi se spune „mi-e greaţă”, mă corectă el.

— Ce?

Habar n-aveam despre ce vorbea.

— Se spune „mi-e greată”, nu „mă simt îngreţoşat”, explică el. Oamenii nu se simt îngreţoşaţi, ci li se face greaţă. Preferam varianta mea.

— Sanuny, nu fi dobitoc, i-am spus. Ţie ţi-e grcată, eu o să mă simt Îngreţoşat, dacă am chef.

Gândeşte-te un pic, Sammy. N-a tte-cut mult timp de când l-am prins pe puştiul ăla care mă buzunadse. L-am înhăţat

imediat, l-am răsucit în aer şi l-am trântit pe capota maşinii suficient de tare ca să-i dau de şrire că eu eram Lew Rabinowitz. „Dacă te mişti, îfi rop spinarea”, l-am averrizat şi l-am ţinut acolo până au venit copoii. Cine ar crede asta văzându-mă acum? Acum simt că n-aş mai putea ridica nici un pachet de unt de cinci sute de grame.

Nu revin la grcutatea mea normală suficient de repede, iar Tcemer şi Emil se gândesc să încerce un tratament nou. Nici pofta de mâncare nu mi-a revenit total. De obicei, n-am deloc poftă de mâncare şi încep să mă întreb dacă nu cumva de data asta se petrece ceva nou, despre care încă nu ştiu.

Poate că San-uny ne-a luat-o tuturor înainte, pentru că pare îngrijorat penţiu rnine, dar nu spune.

Zice însă, cu micul lui zâmbet, următoarele:

— Dacă te simţi vlăguit, Lew, poate că m-aş încumeta să te proyoc chiar acum la o partidă de răsucit braţele.

— Te-aş bate şi acum, i-am ripostat. L-am făcut să râdă.

— Şi te-aş bate şi la box, în caz că ai vrea vreodată să te mai lupţi cu mihe.

Râde şi el şi mâncăm ce-a mai rămas din sandvişuiile cu ton. Dar ştfu că sunt slăbit. Pofta de mâncare nu mi-a revenit rapid ca în alte dăţi şi acum par a începe să înţeleg – plnă acum nu mi s-a mai întâmplat – par a începe să înţeleg că de data asta s-ar putea să ma pregătesc de moarte.

Nu-i spun lui daire.

Nu-i spun nici lui Sammy.

Am trecut de mult de şaizeci de ani, suntem în anii nouăzeci şimcepsăsimt. Cumsimteatatacândaâmbătrinitşifratelemeula fel, că de data asta se apropie sfârşitul.

ORA ÎNCtDDERII 189

MOODLES COOK

^Kscensiimea spre sala tronului Casei Albe a băibatului cu numele de cod Dobitocul nu a fost lipsită de ezitări ceremoniale şi de diverse glume duşmănoase, după cum ar fi putut arăta în detaliu G.

Noodles Cook dacă n-ar fi avut toată viaţa acea înclinaţie de a fi reticent, egoist, calculat, pomanagiu şi mercan-til – toate aceste calităţi recomandându-l ca pe un suflet calificat hi mod deosebit penţiu înaltul său post de cel de-al zecelea din-tre cei

nouă consilieri ai bărbatului care devenise în cele din unnă cel mai recent preşedinte al tării. Yossarian infonnase FBI-ul că vechinl lui prieten şi coleg de afaceri G. Noodles Cook era un viclean şi o viperă şi că administraţia nu va mai găsi o persoană mult mai potrivită pentm a ocupa postul pentru care era avut în vedere. Noodles

Cook era un bărbat pe care te puteai bizui întot-deauna că va minţi.

A căpătat postul.

Încă de la seminariile din liceu, unde se cunoscuseră, Noodles se demascase ca o persoană cu tendinţa de a-şi etala talentele numai în prezenţa unui mentor desemnat, care putea observa ca tot ce apărea original îşi avea originea, în mod precoce, în el. Noodles, care învăţase foarte bine la o şcoală pregătitoare nu prea selectă, în timp ce Yossarian era plecat să lupte în i'ăzboi, a tmdit în continuare ca să-şi obţină doctoratul şi în cuiind a descoperit că nu prea avea altceva de făcut decât să devină profesor.

Pe atunci, Yossarian, care plecase din liceu doar cu diploma de absolvire, era deja în situaţia de a-l angaja pe Noodles pentru grupul lui din agenţia de relaţii cu publicul, unde lucra, atunci când

Noodles a luat înţeleaptă hotărâre de a-şi încerca forţele în acel gen de afaceri. Avea relaţii de familie excelente şi agenţia de relaţii cu publicul i se părea o rampă de lansare adecvată pen-tro ceva mai important şi mai bun.

Colegii au mirosit în curând că Noodles nu propunea niciodată o idee decât când Yossarian era suficient de apioape ca să audă şi, mai frecvent, amâna orice sugesde chiar şi faţă de Yossarian, până când se aflau amândoi în prezenţa clientuhii sau a unui funcţionar superior din companie. Foarte des, când scriau împreună scenani de film şi de televiziune, Noodles venea cu replica semnificativă într-un mod care taezea bănuiala ca avusese în mâini cheia problemei incă din ziua precedentă.

Dacă i-ar fi zis să se schimbe, îşi spunea Yossarian, ar fi fost ca şi cum i-ar fi spus unui cocoşat să stea cu spatele drept Un neghiob era un neghiob1. În felul lui, îi era loial lui Yossarian, care nu-l simpa-tiza, dar nici nu avea ceva împotriva lni şi rămâneau totuşi pri-eteni.

Părăsind liceul cu banala revelaţie că nu voia ca instmiiea lui superioară să fie şi mai şi, Yossarian predase câteva cursuri şi apoi se apucase de publicitate. Se descurca bine, beneficia de majorări de salariu anuale şi de mici avansări, îi plăceau mai mult oamenii din acest mediu decât cei de la universitate, a primit din nou o mică majorare la sflrşitul celui de-al tieilea an şi s-a decis să înceapă să tatoiâfeze tercnul în căutarea unei slujbe mai bine plădte, care să implice un alt gen de activitate.

A găsit repede o nouă slujbă mai bine plătită, la o altă agenţie, care făcea cam aceleaşi operaţiuni ca aceea pe care tocmai o părăsise. A rămas acolo până şi-a prunit majorarea anuală de salariu şi apoi

1 Noodle – neghiob tn. tr.).

A plecat să caute o altă slujbă şi o altă majorare rapidă a salariu-lui.

De fiecare dată când pleca dintr-un loc într-altul, o făcea cu descurajanta concluzie că nu avea de gând să-şi petreacă restul vieţii folosindu-şi inteligenţa, ingeniozitatea şi înfăţişarea plăcuta pentm a înlesni răspândirea unor produse pe care el însuşi nu le folosea şi a unor publicaţii pe care nu le citea în mod curent Pe de altă parte, nu-i venea în minte nici un produs sau cauză pen-tru care ar fi vmt cu adevărat să se implice şi care ar fi răsplătit suficient tot ce învăţase să dorească pentru el, pentm soţia şi copiii lui. Nu era o dilemă chinuitoare.

Nu era nevoie să chibzuiască.

Muncea pentm că trebuia să muncească.

Pe Wall Street exista, desigur, în cantităţi inimaginabile, atracţia exotică a unui produs rafinat, lipsit de toate atributele ce atrag cemplicaţii. Acesta era banul şi munţi întregi de bani puteau fi produşi din nimic, aproape la fel de miraculos şi de firesc cum un simplu copac produce tone de lemn din aer, soare şi apă de ploaie. Poate că banii erau im căcat, după cum ar susţine cu răutate orice student cu oarecari cunoştinte despre Freud la petreceri şi în adunări de famihe; dar erau un căcat cu care se putea cumpăra orice: prieteni bine plasaţi şi avuţi, un bla-zon în lumea blănarilor şi a bijutierilor şi în marile centre de modă din lume, pământuri întinse în Connecticut, Virginia, New

Mexico, East Hampton şi Colorado şi titluri de nobleţe recunoscute, care îngăduiau reducerea prenumelui doar la

iniţiala lui şi graţioasa mutare a accentului pe numele inteimediar, ca în G.

Noodles Cook şi C. Porter Lovejoy, cea mai cenuşie dintre eminenţele tot mfti cenuşii din Cosa Loro din Washington.

Îngăduitoml Noodles Cook nu obosea să repete că mama lui se trăgea din familia Goodman

Noodles, deţinătoare a celebrei finne Goodman Noodles, că tatăl lui era un descendent colateral al finnei British Cooks din Cook's Tours şi că el însuşi era un fel de vlă'star al familiilor Noodles şi Cook, cu oarece avere şi proprietăţi ce-i reveniseră în unna procedurilor normale de moştenirc. Noodles Cook fiisese Goody în colegiu, Goodman In afaceri şi Noodles în mbricile de scandal care comentau în mod regulat asemenea evenimente mondene. Lar actualmente era G. Noodles în Who's Who şi pe hârtule oficiale ale Casei Albe.

Intrând în guvem ca al zecelea dintre cei nouă consilieri ai vicepreşedintelui-boboc, Noodles nu pregeta niciodată să răspundă la telefon în rarele ocazii în care Yossarian era nevoit să-l sune, iar

Yossarian descoperise că accesul la el încă îi era de folos, chiar şi în postul lui actual de confident de mare încredere al tipului recent instalat la Casa Albă.

— Cum merge divorţul? Îl întreba invariabil unul dintre ei pe celălalt, de fiecare dată când vorbeau.

— Bine. Dar al tău?

— Foarte bine. Al meu îşi uimează oricum cursul.

— Şi al meu.

— Cum te împaci cu dpul pentru care lucrezi? Nu uita nicio-dată Yossarian să Sntrebe.

— Din ce în ce mai bine. Şdu că te surprinde.

— Ba nu, nu mă surprinde.

— Nu ştiu ce să înţeleg din asta. Ar trebui să vii aid la noi, ta Washington, poate te strecor într-un post în străinătate. Aici există în sfârşit o şansă reală de a face ceva bun.

— Bun pentru cine?

Răspunsul era întotdeauna un râs discret între ei doi nuera nevoie de mai multe cuvinte.

Nici în trecut, la agenţia de relaţii cu publicul nu aveau frământări morale fată de munca depusă în slujba clientilorde la firmele care nu se sinchiseau de interesul public, a candidadlor

politici pe care nu-i votau şi a unei mari companii de ţigări deţinută în principal de nişte newyorkezi care nu erau nevoiţi să cultive tutun ca să-şi ducă traiul amărât de pe urma roadelor pământului. Ei câştigau bani, cunoşteau oameni importanţi şi ta general se bucurau de succes. Scrierea discursurilor pe care le

ORAÂNCHIDERII rosteau alţii, chiar unii pe care-i detestau, părea doar o formă diferită de creaţie literară.

Dar timpul trecea şi munca aceasta – ca orice muncă pentru un băibat cu un intelect deschis – a devenit plicticoasa. Când n-a mai existat nici o îndoială că fumatul producea cancer, copiii lor i-au privit cu duşmănie şi rolurile jucate de ei au căpătat o sub-rilă nuanţă respingătoare. Au început fiecare separat să se gândească să se apuce de altceva. Niciunul dintre ei nu încer-case vreodată să pretindă că activitatea lor în domeniile de publicitate, relaţii cu publicul şi politica nu era vulgară, neînsem-nată şi duplicitară. Noodles s-a dat primul în vileag.

— Dacă tot e să fiu vulgar, neînsemnat şi mincinos, anunţă Noodles, atunci mai bine să intru în guvem.

Şi se duse imediat la Washington, D. C., înamiat cu scrisori de recomandare, incluzând una din partea lui Yossarian, pentru a-şi folosi relaţiile de familie în strădania lui înălţătoare de a-şi croi dnun către Cosa Loro de acolo.

În acest timp, Yossarian a dat o a doua lovitură în marea lume a finanţelor, uride se făceau uşor bani, printr-un intim al Wall Street-ului care vindea chestii sigure într-o perioadă când existau chestii sigure. Continua să scrie povestiri şi mici articole cu o vână satirică tranşantă, tocmai bune de publicat în prestigioasa revistăATeiy Yoiker, de fiecare dată când textele lui erau respinse şi de fiecare dată când solicita angajarea acolo şi era refuzat, respectul lui faţă de revistă sporea. A avut un mare succes cu două scenarii şi pejumătate cu un altul; a schiţat apoi câteva idei pentm o piesă de teatru amară, pe care n-a izbutit s-o termine niciodată, şi pentru un roman comic complex, pe care nu a izbudt să-l înceapă.

A mai câştigat bani oferind consultaţii avantajoase unor clienţi, pe cont propriu – în privinţa taxelor, procentajelor şi comisioanelor – şi participând, la un nivel modest, la mai multe tranzacţii profitabile cu bunuri imobiliare, pe care nu le-a înţeles niciodată. Când situaţia intemă a ţării a început s-o ia razna, s-a

pomenit că apelează, ca un tată îngrijorat şi constemat, la vechea lui cunoştinţă din timpul războiului, Milo Minderbinder. Milo a fost extrem de încântat să-l vadă.

— Nici măcar n-am fost vreodată sigur că ţii la mine cu adevărat, mărturisi el, aproape recunoscător.

— Am fost întotdeauna prieteni, spuse evaziv Yossarian, şi în fond, la ce folosesc prietenii?

Milo se arătă pe loc precaut, dintr-un instinct înnăscut, care nu părea să-l trădeze niciodată.

— Yossarian, dacă ai venit la mine ca să te ajut să-ţi scuteşti fiii de războiul din Vietnam.

— Este singurul motiv pentru care am venit.

— Nu pot să fac nimic.

Din asta Yossarian înţelese că Milo voise să spună că îşi epuizase deja cota de sustraged ilegale de la înrolarea legală.

— Fiecare avem greutăţile noastre. Eu am şdut care-mi sunt îndatorinle şi le-am împlinit.

— Fiecare are o treabă de făcut, adăugă Wmtergreen. După cum e norocul fiecăruia.

Yossarian îşi aminti că treaba lui Wintergreen în ultimul mare război constase în principal în săparea unor gropi ca deţinut şi umplerea lor la loc, pentru că plecase în permisie fără aprobare de două ori la rând, ca să amâne plecarea peste ocean, unde îl pândeau pericolele, pentru că vânduse brichete

Zippo, furate de îndată ce ajunsese acolo, şi pentru că deţinuse un post administrativ la oficiul poştal militar, unde contramandase ordine venite de sus, fiindcă nu erau conform standardelor lui, aruncându-le pur şi simplu la coş.

— E vorba de un copil, ce naiba! Se mgă Yossarian. Nu vreau să plece.

— Ştiu ca suferi, spuse Milo. Am şi eu un fiu pentru care îmi. Fac griji. Dar mi-am epuizat relaţiile.

Yossarian înţelese cu tristeţe că nu va ajunge nicăieri şi că, dacă Michael avusese ghinion, va trebui probabil să fuga cu el în Suedia. Scoase un oftat.

— Deci, nu mă poţi ajuta cu nimic? Absolut cu nimic?

Joseph

— Ba da, tu mă poţi ajuta cu ceva, răspynse Milo şi, preţ de o clipă, Yossarian se temu că fusese înţeles greşit.

— Cunoşti oameni pe care noi nu-i cunoaştem. Am dori, con-tinuă Milo, iar glasul lui se înmuie, căpătând un ton sacramen-tal, să angajăm o firmă de avocatură foarte bună din Washington-

— Nu aveţi nici o finnă bună aici?

— Dorim să angajam toate firmele bune de avocatură, pentru ca niciuna dintre ele să nu poată acţiona vreodată împotriva noastră.

— Vrem relaţii, explică Wintergreen, nu lucrături juridice, lua-le-ar naiba. Dacă am avea relaţii, lua-lear naiba, n-am mai avea nevoie niciodată de lucrăturile juridice, lua-le-ar naiba, ale avocaţilor, lua-iar naiba. Yossarian, de unde am putea să începem dacă vrem sa obţinem cele mai bune relaţii juridice la Washington?

— V-aţi gtadit la Porter Lovejoy?

— C. Porter Lovejoy?

Auzind asta, chiar şi Wintergreen se cuftmdă într-o stare de groază şi adnuratie trecătoare.

— Poţi ajunge la C. Porter Lovejoy?

— Pot ajunge la Lovejoy, răspunse degajat Yossarian, care nu-l cunoscuse niciodată, dar ajunsese la el printr-un simplu apel telefonic la biroul lui de avocatură, ca reprezentant al unei cor-poraţii bogate, care avea nevoie de serviciile unei persoane cu expenenţă, din Washington, pentm alegerea unui avocat potrivit.

Milo spuse că era un adevărat vrăjitor. Wintergreen spuse că era în regulă, lua-l-ar naiba.

— Lar Eugene şi cu mine am căzut de acord, spuse Milo, să te reţinem şi pe tine, în calitate de consultant şi reprezentant al nostru, bineînţeles cu statut de colaborator. Numai când avem nevoie de tine.

— Pentru ocazii deosebite.

— Îţi vom da un birou. Şi o carte de vizită de afaceri.

— Îmi veţi da multe altele.

Yossarian se îmblânzi.

— Sunteţi siguri că vă puteţi permite să mă plătiţi? O să vă coste o groază de bani.

— Avem o groază de bani. Şi suntem pregătiţi să fim generoşi cu un vechi prieten ca tine. Cât o să vrei, dacă vom încerca treaba astaunan?

Yossarian se făcu că socoteşte. Cifra pe care urma s-o numească îi venise instantaneu în nunte.

— Cincisprezece mii pe lună, spuse el în cele din urma, foarte răspicat.

— Cincisprezece mii de dolari pe lună? Repetă Milo şi mai răspicat, de parcă ar fi vrut să se asigure că auzise bine.

— Cincisprezece mii pe lună.

— Am crezut că ai spus sute.

— Eugene, spune-i.

— A spus mii, Milo, îi făcu plăcerea Wmtergreen cu tristeţe.

— Stau prost cu auzul.

Milo se trase violent de lobul unei urechi, de parcă mustra un copil neastâmpărat.

— M-am gândit că cincisprezece dolari e cam puţin.

— Cincisprezece nui, Milo. Şi îi vreau pe parcursul a douăspre-zece luni, chiar dacă s-ar putea să fiu disponibil numai zece. Vacanţele mele de vară durează două luni.

Fu încântat de minciuna aceea sfruntata. Dar ar fi fost plăcut să aibă verile liberc, ar fi revenit poate asupra celor două proiecte literare de demult, piesele de teatru şi romanul comic.

Ideea lui de piesă de teatru, care se baza pe Un colind de Crăciun, îl înfăţişa pe Charles Dickens şi fecunda sa familie la masa de Crăciun, când acea familie era la apogeul disfuncţio-nalităţii sale, cu puţin timp înainte ca acel melancolic arhitect literar al confortului sentimental să fi ridicat înăuntru zidul de cărămidă cu care îşi izolase apartamentul de cel al soţiei sale. Veselul său roman comic îşi avea originile în romanul Doctor Faustus al lui Thomas Mann şi avea ca temă o disputăjuridică privind drepturile asupra înfricoşătoarei capodopere corale a lui

Adrian Leverkuhft, ift păginile denumiteApoca/;'ps, care, afirma Mann, fusese prezentată o singură dată, în Germania, în 1926, anticipându-l pe Hitler şi probabil că nu mai fusese interpretată niciodată de'atunci. Într-o tabără a procesului judiciar erau moştenitorii geniului muzical Leverkuhn, care crease acea colosală compoziţie; în cealaltă erau beneficiarii averii lui Thomas Mann, care-l inventase pe Leverkiihn, definise şi orehestrase acel unic profetic, cumplit, de neuitat, despre progres şi anhilare, având atât ca simbol, cât şi ca temă

Germania nazistă. Pe Yossarian îl atrăgeau ambele idei prin uluitoarea lor inoportunitate.

— Cindsprezece pe lună, socoti în cele din urmă Milo cu glas tare, douăsprezece luni pe an, va însemna.

— O sută optzeci, îi spuse scurt Wintergreen.

Milo dădu din cap, cu o expresie care nu dezvăluia nimic.

— Atunci suntem de acord. Vei lucra pentm noi timp de un an, pentra suma de o sută optzeci de dolari.

— De mii, Milo. O sută optzeci de mii de dolari pe an, plus cheltuielile. Mai spune-i o dată, Eugene. Şi fă-mi un cec pe trei luni, în avans. Eu aşa sunt plătit întotdeauna, trimestrial. Ţi-am făcut deja legătura cu C. Porter Lovejoy.

Expresia îndurerată a lui Milo devenise deja un năravv. Dar, începând cu acea dată, ştia Yossarian, deşi nu voia să recunoască, nu mai dusese lipsă acută de bani gheată, cu excepţia perioade-lor deosebite când avuseseră loc divorţul şi anularea ulterioară a scutinlor de impozit, la doisprezcce ani după ce fiecare scutire fusese întocmită de specialişti infailibili.

— Şi apropo – spuse la sfârşit Wintergreen, trăgându-l deo-partesă voibim de fiul tău. Găseşte-i un domiciliu legal într-un carder de negri, unde comisiile de înrolare îşi fac cu uşurinţă cota. Apoi, cu o durere de spate şi o recomandare de la un medic rezolvi problema. Eu am un fiu care teoretic locuieşte acum în Hariem şi doi nepoţi de frate, care au domiciliul oficial în Newaik.

Yossarian presimţea că Michael şi el vor fugi în curând In Suedia.

C. Porter Lovejoy şi G. Noodles Cook s-au ataşat unul de celălalt în mod simbiotic, din ziua în care

Yossarian le-a înlesnit întâlnirea, cu o căldură reciprocă, pe care el n-o simţise niciodată fată de

Noodles sau faţă de Porter Lovejoy, în niciuna din rarele ocazii când se văzuseră.

— Îţi rămân dator pentm asta, îi spusese Noodles după aceea.

— Îmi rămâneţi dator pentm mai multe, avusese grijă Yossadan să-i amintească.

C. Porter Lovejoy, un bărbat cu păr argintiu, cu dublă apartenenţă polidcă şi cu o minte limpede, după cum îl

zugrăvea în mod consecvent presa favorabilă lui, era încă foarte mulţumit de viaţa lui.

Făcuse parte din guvemul de la Washington, fusese membru desemnat în Casa Loro de acolo timp de aproape o jumătate de secol şi îşi câştigase deja dreptul, după cum îi plăcea lui să mediteze faţă de cei ce-l ascultau, de a începe să se retragă.

Pentm opinia publică, lucra adeseori în comisiile guvema-mentale de achitare şi era coautor al rapoartelor de reabilitaie.

În particular, era asociat principal şi consilier independent la firma de avocatură Cosa Loro din

Washington, aparţinând lui Atwater, Fitzwater, Dishwater, Brown, Jordan, Quack şi Capone. În această calitate, datorită prestigiului său aristocrade şi reputaţiei de probitate, putea să reprezinte la alegere clienţii pe care-i dorea, chiar şi pe cei cu interese potrivnice. Dintr-uh stat de graniţă, exercita legături legitime locale în toate direcţiile şi putea vorbi cu accentul mângâietor al gentlemenilor bine-crescuţi din sud când vorbea cu cei din nord şi cu fonetica mem-brilor cultivaţi ai echipelor de fotbal universitare când vorbea cu cei din sud. Asociatul lui Capone era negricios, chel şi avea un aer prozaic şi cam dur.

— Dacă vii la mine pentm relaţii, sublinia Porter Lovejoy fată de fiecare solicitant plin de speranţe, care i se adresa, n-ai nimerit omul. Dar dacă doreşti să apelezi la serviciile unor oameni cu

198 O 199 experienţă, care cunosc cu ochii închişi coridoarele puterii de aici şi care sunt prieteni la cataramă cu cei pe care vei dori să-i contactezi, care te pot însoţi la înlruniri şi pot vorbi în numele tău, care pot afla ce se vorbeşte despre tine la întrunirile la care nu participi şi care pot trece peste capul superionlor dacă deci-ziile luate nu-ţi sunt pe plac, poate că am cum să te ajut.

C. Poiter Lovejoy a fost cel care a făcut cele mai multe efor-turi pentru a încuraja aspiraţiile lui G.

Noodles Cook şi pentru a extinde raza lor de acţiune. Regla cu pricepere parametrii iniţiativei acelui tânăr şi acţionă cu o generoasă iuţeala pentm a-l introduce printre celelalte celebrităţi din Cosa

Loro, care puteau pune cel mai bine în valoare ingeniozitatea şi perspicacitatea cu care analiza mecanismul

relaţiilor publice politice şi construirea de imagine: talentul lui pentm lozinci care stâmeau prostimea, pentru false insinuări, pentru insulte blânde şi sofisticate, pentru înşelătoare scamatorii de logică atât de rapide, că ochiul nu le putea percepe, reuşind să se strecoarc neobservate, şi pentru minciuni perfide. De îndată ce i s-a dat o şansă, Noodles nu a mai dezamăgit niciodată pe niciunul dintre cei care, asemeni lui C. Porter Loyejoy, se aşteptau la ce era mai rău din partea lui.

Între Yossarian şi un executant al Cosei Loro, precum Noodles Cook, se căscase o prăpastie de pasnică antipatie, pe care niciunul dintre ei nu socotea că era necesar s-o anihileze. Şi totuşi, Yossarian n-a ezitat m acel moment să-l sune în legătură cu ridicola posibilitate de a-l convinge pe noul preşe-dinte să pretindă că va lua în serios o invitaţie din partea lui Christopher Maxon la nunta unei nepoate vitrege sau aşa ceva, la capul de linie al Autorităţii Portuare.

— O să aducă milioane pentru petrecerea ta, Noodles.

— Şi de ce n-ar aduce? Spuse vesel Noodles. Pare o glumă bună. Transmite-le că a spus că se gândeşte serios să vină.

— Nu trebuie să-l rogi?

— Nu.

Noodles păru surprins.

— John, încă nu a apărut creierul suficient de mare pentoi a se ocupa de toate chesdunile pe care orice preşedinte pretinde că le înţelege. Eu sunt încă la mare preţ, de când l-am ajutat cu inaugurarea.

În calitate de cel de al zecelea şi cel mai nou dintre cei nouă consilieri cu unsprezece doctorate din tmstul de creiere dinjurul omului care devenise de atunci preşedinte, G. Noodles Cook era incă neafectat de acel dispreţ specific, pe care se spune că îl zămislea familiaritatea.

C. Porter Lovejoy a fost cel care, observând că se cam ducea luciul celor nouă consilieri iniţiali, propusese numirea lui G. Noodles Cook pe postul celui de al zecelea, pentru a reaprinde iluzia de strălucire în cercurile înalte, alegere care, susţinea el cu o autoritate dezinteresată, va fi cu siguranţă benefică pentm acel vicepreşedinte, pentru guvem, pentru ţară, pentm C. Porter Lovejoy şi pentm interesul lui propriu, de aso-ciat la firma de avocatură pentru lobby în Cosa Loro, apaiţinând

lui Atmater, Fitzwater, Dishwater, Brown, Jordan, Quack şi Capone. Capone, care era ca şi

Lovejoy asociat fondator, juca golf la cluburi selecte cu mari oameiu de afaceri şi înalţi fiincţionari guvemamentali şi era rareori lăsat să piardă.

Impedimentele formalităţilor investirii au izvorât din dorinţa firească a vicepreşedintelui de a fi instalat în funcţia sa supe-rioară cu un jurământ depus în faţa preşedintelui Curţii Supreme de

Justiţie a S. U. A. Onorabilul gentleman care ocupa acest post, o personalitate destul de autoritară, cu o mână de fier, cu Ochelari şi o frunte bombată, a preferat sa demisioneze decât sa contribuie la o acţiune pe care o considera daca nu în afara literei legii, măcar în afara spiritului ei.

Aceasta acţiune neaşteptată nu-i lăsă noului şefexecutiv altă alegere decât aceea de a apela la una dintre celelalte celebrităţi ale tribunalului, afiliate unui partid înrudit cu al lui.

Femeia care era atunci la tribunal a demisionat de bunăvoie, la paisprezece minute după ce şi-a exprimat opinia. Şi-a explicat demisia printr-o apriga dorinţa de a reveni la domeniul care 0

200 O 201 atrăgea cel mai mult: gospodăria. Toată viaţa, declara ea, singura ei aspiraţie fusese să fie doar gospodina.

Lar cealaltă stea de primă mărime din acea slăvită constelaţie de judecători onorabili, spre care oamenii fuseseră odinioară inclinaţi să se uite cu admiraţie, un gentleman onorabil, elogiat hl mod frecvent de către ziarişti prietenoşi pentm ceea ei numeau inleligenta lui şi pătrunzătonil său fler de aitist pentru despicarea tendenţioasă a firului în patm, amuzantă pentru el, a plecat la pescuit

Desigur că nici nu se punea problema afroamericanilor. America Albă nu va tolera un preşedinte a cărui legitimitate în funcţie fusese validată de un negm şi mai ales de un negru ca acela, care nu era uii avocat prea grozav şi nici un judecător prea grozav şi care, la şedinţele de confirmare, păruse a fi alcătuit exclusiv din doze egale de fiere şi căcat.

Ceilalţi membri de pardd ortodocşi ai curţii au fost respinşi pur şi siinplu penlru că nu erau suficient de pitoreşti şi prea puţin cunoscuţi. Respingerea lor a devenit cu atât mai definitivă când din birourile lor s-au scurs, prin surse nenumite şi

ftinctionari obscuri şi neidentificaţi, îndoielile constituţionale asupra Inttebării daică orice membm onorabil al cmţii din ţară deţinea cu adevărat dreptul de a lăsa un om ca el să depună jurământul pentru funcţia celui mai înalt funcţionar guvemamental din ţară.

Cu o rară decirie unanimă, ei au aplaudat demisia preşedintelui Curţu Supreme, totoarcerea femeii la cradţă şi plecarea la pescuit a inteligentului.

Mai rămânea doar membrul Partidului Democrat, care fusese nuinit de mult de tot de presupusul liberal John Kennedy şi de atunci votase mereu cu conservatorii.

Putea un preşedinte să intre în funcţie fără a depune jurământul de tavestire? Nu mai erau destui membri ai cuiţii pen-tm a decide. Dar atunci, Noodles Cook şi numai el dintre toţi consilieni, a venit cu acea ingenioasă sugestie – la care se glndise de la început, dar o păstrase în aşteptarea punctului culminant – care până la unnă a adus o soluţie sadsfăcătoare pen-tru acel impas jenant.

— Eu tot nu înţeleg, spuse încă o dată vicepreşedintele, când cei doi rămaseră iarăşi să discute singuri.

Ceilalţi nouă consilieri cu unsprezece doctorate îşi pier-' duseră deja, în mod constant, prestigiul în faţa lui.

— Te rog să-mi mai explici o dată.

— Nu cred că pot, spuse mânnit Noodles Cook. Îi plăcea funcţia pe care o deţinea, dar nu mai era la fel de sigur de munca lui sau de şeful lui.

— Încearcă. Cine îl numeşte pe noul preşedinte al Cuiţii Supreme?

— Dumneavoastră, spuse posac Noodles.

— Corect, spuse vicepreşedintele, care, o dată cu demisia pre-decesorului lui, era deja preşedinte din punct de vederc tehnic. Dar nu-l pot numi decât după ce depunjurământul, nu?

— Şi asta e corect, spuse sumbru Noodles Cook.

— În faţa cui depun jurământal?

— In faţa cui doriţi.

— Îl vreau pe preşedintele Curţii Supreme.

— Nu avem un preşedinte al Curţii Supreme, moimăi ursuz Noodles.

— Şi nu vom avea un preşedinte al Cuiţii Supreme până nu voi numi eu unul? Şi nu-l pot numi până nu.

— Cred că acum aţi înţeles.

Pe tăcute şi cu o expresie de dezamăgire morocănoasă, Noodles regretă din nou că el şi cea de-a treia lui sbţie, Cannen, cu care era în pragul unui amamic divorţ, nu-şi mai vorbeau. Tânjea după o persoană de încredere cu care să poată parodia fără risc asemenea conversaţii. Se gândi la

Yossarian, care, se temu, probabil că fl considera deja un jeg. Noodles era suficient de inteligent pentru a înţelege că el însuşi nu ar avea probabil o părere prea bună despre el dacă ar fi alteineva decât d însuşi. Noodles era suficient de cinstit ca să ştie că era necinstit şi că mai avea încă suficientă integritate pentru a şti că nu avea deloc.

O 203

— Da, cred că am înţeles, spuse vicepreşedintele, cu o licărire de speranţă. Cred că încep să funcţionez din nou la întreaga capacitate cilindrică.

— Nu m-ar surprinde.

Noodles păm mai puţin categoric decât ar fi dorit.

— Păi, de ce nu le-am face pe amândouă odată? Nu s-ar putea să depună în faja mea jurământul de preşedinte al Cuiţii Supreme în timp ce eu depun în faţa lui jurământul de preşedinte al ţării?

— Nu, spuse Noodles.

— Dece?

— Va trebui să fie confinnat în funcţie de către Senat Va tre-bui să-l numiţi mai întfi dunmeavoastră.

— Păi atunci, spuse vicepreşedintele, îndreptându-se de spate, cu acel zâmbet foarte larg, de cochetă împlinire, pe care-l arbora de obicei când câştiga la unul din jocurile lui video, n-ar putea Senatul să-l confinne în funcţie, în timp ce eu depun jurământul în fata lui?

— Nu, îi răspunse ferm Noodles. Şi vă rog să nu mă întrebaţi de ce. Nu se poate. Vă rog să mă credeţi pe cuvânt, excelenţă.

— Ei bine, cred că este absolut revoltător! Eu consider că preşedintele ar trebui să aibă dreptul să depunăjurământul de învestire în faţa preşedintelui Curţii Supreme.

— Nimeni dintre cei pe care-i cunosc nu s-ar opune.

— Dar eu nu pot să-mi spun cuvântul, nu? O, nu! Pentm că nu avem un preşedinte al Curţii Supreme!

Cum de s-a ajuns la aşaceva?

— Nu şriu, excelenţă.

Noodles se mustra dezaprobator, fiindcă nu trebuia sa pară sarcastic.

— Poate că a fost încă una dintre scăpările Părinţilor întemeietori.

— Ce tot îndmgi?

Rostind aceslea, vicepreşedintele sari în picioare, propulsat parcă, într-un acces de furie, de o blasfemie de neconceput.

— N-a existat nici o scăpare! Constituţia noastră a fost întot-deauna perfectă. Nu-i aşa?

— Avem douăzeci şi şapte de amendamente, excelentă.

— Da? Nu ştiam.

— Nu e un secret.

— De unde era să ştiu? Asta înseamnă un amendament? O modificare?

— Da.

— Păi, de unde era să ştiu?

Intră din nou într-o stare de disperare posacă.

— Deci, asta e situaţia, da? Nu pot numi un.

— Da.

Noodles socoti că era de preferat să-l oprească decât să fie supuşi amândoi aceleiaşi litanii încă o dată.

— Atunci este exact ca şi Clenciul-22, nu-i aşa? Izbucni pe neaşteptate vicepreşedintele, după care se lumină la această dovadă a propriei sale inspiraţii. Nu pot numi un preşedinte al Curţii Supreme şi nu pot depime jurământul în faţa lui până ce nu-l numesc eu pe el. Nu-i ăsta un fel de Clenci-22?

Noodles Cook privi fioros peretele şi trase concluzia că era de preferat sa renunţe la foncţia sa de prestigiu din viitorul guvem decât să aibă de-a face cu o asemenea persoană, cu o asemenea ipoteză.

Observă că privea o hartă mare, simplificată, atâmată ca o operă de artă, care înfăţişa dispunerea ttupelor în bătălia de la Gettysburg. Noodles începu să cugete la ttecutul istoric. Probabil că întotdeauna fusese aceeaşi relaţie, îşi zise el, între suveran şi consilier, adică subordonatul era în toate pnvmţele, cu excepţia rangului, superior. Şi atunci, Noodles, epuizat de disperare, descoperi victorios soluţia care încheie ziua cu bine.

Să-l folosim pe democrat!

Ce?!

— Da, să-l folosim pe afurisitul de democrat! Înlătură imediat obiecţiile, anticipându-le.

— A fost un democrat de-al lui Kennedy, deci ce înseanmă asta? Tipul este la fel de rău ca noi toţi. Ar trebui să obdneti o acoperire mai bună în presa a faptului că ţineţi cu ambele pardde. Şi după ce veţi deveni nepopular, puteţi da vina pe el că v-a prinutjurământul.

Viziunea lui Porter Lovejoy a fost din nou reabilitată, Instiuindu-l pe Noodles, el subliniase modul în care vicepreşe-dintele s-ar putea folosi de el. Era o necesitate imediaiă, iar posi-bilitatile erau nelimitate. Va urma un interviu.

— Cât de mult să le spun? Dori Noodles să afle. Porter Lovejoy se lununâ prosteşte.

— Atât cât vă lasă el. De fapt, dumneavoastră îl veţi intervieva pe el, ca să veded dacă dorid postul, deşi el nu-şi va da seama.

Şi cum va reuşi asta, se întrebă amuzat Noodles. Porter Lovejoy pur şi simplu se lummă din noy.

Numele de cod?

— Nu mai reveniţi la acest subiect, 11 preveni Porter Lovejoy. El însuşi l-a ales, şdd. Asta. Nu ved avea probleme.

— Pofteşte, pofteşte, pofteşte, îi spusejovial vicepreşedintele lui Noodles Cook, după saluturile protocolare din anticameră, despre care Noodles descoperi uimit că erau neceremonioase.

Îl surprinse că bărbatul acela mai tânăr, cu un titlu distins, venise plin de entuziasm să-l întâmpine cu căldură. Noddles abia apucase să observe fanioanele din liceu şi din colegiu atâmate pe pereţii sălii de primire. Nu reuşi să numere multitudinea de monitoare TV, fiecare potrivit pe un alt canal.

— Aşteptăm clipuri vechi şi probe de sunet, explică fata de acolo chicotind, iar Noodles nu-şi dădu seama dacă vorbea serios sau nu.

— Eram nerăbdător să vă cunosc, continuă pe un ton convin-gător vicepreşedintele. Varoom, varoom, varoom, spuse el con-fidendal când rămaseră singuri, cu uşa închisă. Asta e dintr-un joc video numit Indianapolis Speedway, la care sunt

imbatabil. Îl şdţi? O să-l învaţad. Vă pricepeţi lajocuri video? Pun pariu că vă bat. Ei.

— Acum, povestiţi-mi despre dumneavoastră. Mor de curiozitate să aflu mai multe.

Pentru Noodles, asta era o joacă de copil.

— Ce anume ad dori să aflaţi despre mine, excelenţă? De unde să încep?

— Problema mea, răspunse vicepreşedintele, este că atunci când mi-am pus! N cap să fac ceva, am reuşit întotdeauna să rea-lizez acel lucru. N-am de gând să plâng după oalele sparte, ce-a fost a fost.

De îndată ce-mi stabilesc un ţel, îl unnăresc cu îndârjire.

— Înţeleg, spuse Noodles, după un minut de uiinire, clnd ghici că i se oferea şansa de a comenta. Şi spuneaţi că ţelul dum-neavoastra a fost sa deveniţi vicepreşedinte?

— O, da, categoric, categoric. Şi am unnat acest tel cu îndnjue.

— Ce-aţi făcut?

— Am spus da, când m-au rugat să accept Vedeţi dumnea-voastra, domnule Cook – pot să vă spun

Noodles? Mulţumesc. Este un privilegiu – pentm mine cuvântul care descrie cel mai bine ftmctia de vicepreşedinte este „fii pregătit”. Sau sunt două cuvinte?

— Cred că sunt două.

— Mulţumesc. Nu cred că aş putea obţine un răspuns la fel de clar de la niciunul dintre ceilalţi consilieri ai mei. Şi asta vreau să continuu să fac cu îndârjire. Să fiu pregădt. Evident, cu cât ai mai multe zile ca vicepreşedinte, cu atât eşd mai bine pregătit să fii preşedinte. Nu eşti de acord?

Noodles ocoli cu îndemânare întrebarea.

— Şi acesta este ţelul pe care doriţi să-l urmărid acum cu îndârjire?

— Este principala sarcină a vicepreşedintelui, nu? Ceilald consilieri ai mei sunt de acord.

— Preşedintele şde?

— N-aş urmări acest ţel cu îndârjire dacă n-aş avea deplina lui aprobare. Mai dorcşti să afli despre mine ceva care mă va ajuta să hotărăsc dacă eşti suficient de bun pentm acest post? Porter

Lovejoy spune că eşd.

— Cum să vă spun, excelenţă, spuse Noodles Cook cu delicatete. V-aţi asumat acum vreo sarcină pentru care simţiţi că nu sunteţi perfect dotat ca s-o împliniţi numai dumneavoastră?

— Nu. Nu-mi vine nimic în minte.

— Atunci de ce sunţiti nevoia unui nou consUier?

— Ca să mă ajute îţi probleme ca aceasta. Vezi dunmeata, am făcut în colegiu greşeala de a nu mă apleca prea mult asupra studiului şi acum regret.

— Dar ati luat note de trecere, nu?

— La fel de bune ca acelea obţinute când m-am străduit cu adevărat. Ai unnat un colegiu, domnule

Cook? Eşti un om instruit?

— Da, excelentă, am urmat un colegiu. Am diploma de absolvire.

— Bravo. Am urmat şi eu un colegiu, să ştii. Avem multe în comun şi ar trebui să ne împăcăm bine – mai bine, sper – şi aici se strecură în glasul lui o notă ţâfnoasă – decât mă împac cu ceilalţi. Am sentimentul că fac glume despre mine pe la spate. Priyind înapoi, mă gândesc că ar fi trebuit să studiez mai mult fflozofia, istoria, economia şi alte asemenea lucruri în colegiu. Încep să compensez acum lipsurile.

— Cum. Dădu să întrebe Noodles, dar se răzgândi. Excelentă, din experienţa mea.

— N-am de gând să plâng după oalele spâne, ce-a fost a fost.

— Din experienţa mea, îşi croi politicos drum Noodles mai departe, de student şi apoi chiar de profesor, pentm puţin timp, am învăţat că oamenii fac ceea ce sunt meniţi să facă. O persoană pe car^ o interesează atletismul, golful şi petrecerile îşi va petrece timpul la competiţii atletice, la golf, la petreceri. Este foarte dificil să capeţi interes mai târziu în viaţă pentm subiecte precum filosofia, istoria şi economia, daca nu te-au atras pină atunci.

— Da. Dar pe de altă parte nu e niciodată prea târziu, spuse vicepreşedintele şi Noodles nu-şi dădn seama dacă erau sau nu de aceeaşi părere. În ultimul timp am studiat războaiele napo-leoniene, ca să-mi mai completez instmirea.

Preţ de o secundă, două, Noodles rămase nemişcaL

— Care dintre ele? Găsi el de cuviinţă să răspundă.

— Au fost mai multe?

— Nu era domeniul meu, răspunse Noodles Cook, începând să-şi piardă speranţele.

— Acum mă ocup şi de bătălia de la Antietam, îl anzi continuind pe omul care era primul pretendent la preşedinţie. Dar după aceea, am de gând să atac Bull Run; Acela a fost un mare război, Războiul

Civil. N-am mai avut de atunci niciunul ca el, nu? O să te surprindă foarte tare să afli că până la Bull

Run e drum scurt cu maşina, cu escortă de poliţie.

— Vă pregătiţi de război?

— Îmi lărgesc orizontul. Şi cred în deviza „fii pregătit”. În rest, munca unui preşedinte este foarte grea, după părerea mea, şi cam plicticoasă. Trag toate aceste bătălii pe casete video şi le transfonn în jocuri în care fiecare tabără poate câştiga. Varoom, varoom, varoom! O trag şi pe cea de la

Gettysburg. Îţi plac jocurile video? Care e jocul dumitale preferat?

— N-am nici un joc preferat, mormăi abătut Noodles.

— Vei avea în curând. Hai să te uiţi la astea.

Pe un dulăpior de sub un monitor video spre care îl conduse vicepreşedintele – erau monitoare video cu comenzi dejocuri, în multe colţuri ale biroului – se aflajocul denumit Indianapolis

Speedway. Noodles mai văzu şi altele, denumite BombsAway şiBeattheDraft.

Şi încă unul, dennmit Die Laugfung.

Gazda lui chicoti.

— Am angajaţi nouă oameni cu colegiu şi unsprezece doctorate şi niciunul nu a reuşit sa mă bată măcar o dată la aceste jocuri. Nu-ţi spune asta foarte multe despre starea actuală a învăţământului superior din tara noastră?

— Ba da, spuse Noodles.

— Ce-ţi spune?

— Foarte multe, spuse Noodles.

— Aşa m-am gândit şi eu. Este în curs de apariţie un joc per-fect pentru mine. Se numeşte ina/. Îl ştii?

— Nu.

— Triaj este un cuvânt care vine diii franceză şi în eventuali-tatea că izbucneşte un mare război şi trebuie să

decidem care vor fi putinii supravieţuitori din adăposturile subterane.

— Ştiu ce înseamnă acest cuvânt, donmule vicepreşedinte, îl întterupse Noodles, cu o asprime pe care nu o intenţionase. Dar nu cunosc jocul, explică el cu un zâmbet forţat.

— Îl vei cunoaşte în curtnd. Vei fi primul pe care-l voi învăţa. E amiizant şi stimulativ. Vei avea preferaţii dumitale, eu u voi avea pe ai mei şi vom decide cine va trăi şi cine va muri. O să ne facă plăcere. Cred că o să vreau să te specializezi în Triaj, pentru că nu poţi spune niciodată când am putea să-l punem cu adevărat în functiunc şi nu-i cred pe ceilalţi capabili. E-n regulă?

— Da, donmule vicepreşedinte.

— Şi nu mai fi atât de protocolar, Noodles. Spune-mi Dobitocul.

Noodles se îngrozi.

— Nu pot face asta! Replică el emfatic, într-un reflex de sfi-dare spontană.

— Încearcă.

— Nu, nu vreau.

— Nici dacă ţi-ai pereclita postul?

— Nu, nici măcar în acest caz, domnule Dobitoc. Vreau să spun domnule vicepreşedinte.

— Vezi? In curând îţi va fi uşor s-o faci. Uite-te la toate cele-lalte lucruri de care Porter Lovejoy spune că te poţi ocupa. Ce ştii despre apa grea?

— Aproape nimic, spuse Noodles, simţindu-se pe un teren sigur. E ceva legat de reacţiile nucleare, nu?

— Nu ma întreba pe mine. Aici scne ceva în geniil ăsta. Nu ştiu nici eu mare lucru, deci spiritele noastre s-au întâlnit deja.

— Care e problema?

— Păi, l-au reţinut pe individul ăla care o produce fără autori-zaţie. Un capelan din vechea aviaţie militară, care a luptat în al doilea război mondial şi acum e în rezervă, aşa scrie.

— De ce nu-l obligaţi să se oprească?

— Nu se poate opri. O produce, cum să spim. Mă înţelegi,., biologic.

— Nu, nu vă înţeleg.

— Păi, aşa scrie aici în acest rezumat al sumamlui acestui dosar secret, cu numele de cod Apă de

Robinet. Mănâncă şi bea ca noi toţi, dar probabil că din el iese apă grea. A fost examinat şi exploatat de o corporaţie particulară, M&ME&A, care are acum drepturi asupra lui şi patentul aferent

— Unde-l tin?

— Undeva în subteran, pentru eventualitatea că se va decide să devină radioactiv. Era în legătură cu un fel de asociat, înainte de a-l înhăţa ei, iar soţia lui şi celălalt tip vorbesc cifrat la tele-fon, în mod regulat, prefăcându-se amândoi că nu ştiu nimic despre ninuc. Încă nu este nimic obscen între ei. El mai vorbeşte la telefon cu o infimiieră şi intre ei doi s-ar putea să înceapă multe chestii obscene.

Parcă n-au auzit în viaţa lor de SIDA. Şi s-ar putea să existe o legătură printr-un spion belgian cu noua Comunitate Economică Europeană., 3elgianul înghite din nou", i-a raportat el ultima oară când au vorbit.

— Şi ce vreţi să faceţi cu el?

210 O 211

— O, ar fi foarte simplu să-l ucidem cu ajutorul unei unităţi antitero, dacă se va ajunge la asta. Dar sar putea să avem nevoie de el, peritru că avem probleme şi cu o lipsă de tritiu. Ce ştii despre tdtiu, Noodles?

— Tridu? N-am auzit în viaţa mea de aşa ceva.

— Foarte bine. Poţi fi bbiectiv. Cred că este un gaz radioac-tiv banal, de care avem nevoie pentru bombele cu hidrogen şi alte chestii. Se poate obţine din apa grea şi acest capelan ar putea fi foarte preţios dacă i-ar putea instrui pe alţii cum să înceapă să elimine şi ei apă grea. Preşedintele nu prea are răbdare cu treaba asta şi vrea să mă ocup eu de ea. Nici eu nu prea am răbdare, aşa că o să ţio predau dumitale.

— Mie? Exclamă surprins Noodles. Vreţi să spuneţi că m-aţi angajat?

— Doar am discutat, nu? Să mă informezi ce crezi că ar tre-bui să recomandâi întinse lui Noodles un dosar roşu destul de voluminos, care se deschidea cu o pagină pe care era o scurtă expunere, de o propoziţie, a unui extras dintr-un raport concis al unei prezentări sinoptice a unui rezumat al unei versiuiu condensate despre un capelan militar în rezervă, în vârstă de şaptezeci şi unu de ani, care fabrica în interioml lui apă grea, fără autorizaţie, şi era reţinut în secret pentm a fi

examinat şi interogat. Noodles ştia prea puţine despre apa grea şi nimic despre tritiu, dar ştia suficient ca să nu se trădeze prin nici cel mai mic semn de recunoaştere când citi numele

John Yossarian şi Milo Minderbinder, deşi medită sumbru asupra infinnierei Melissa Machitosh, de care nu auzise până atunci, asupra unei colege de cameră pe nume Angela Moore sau Angela

Moorecock, asupra unui nusterios agent belgian, intemat cu cancer la gât într-un spi-tal din New

York, despre care infinniera transmitea în mod regulat mesaje cifrate prin telefon, şi asupra unui enigmatic bărbat bine îmbrăcat, care părea să-i ţină pe ceilalţi sub supraveghere, fie ca să-i iscodească, fie ca pază de corp. Ca un specialist al stilului concis, Noodles rămase impresionat de genialitatea cu care automl rezumase atâtea infonnaţii într-o sin-gură propoziţie.

— Doriţi să decid eu? Murmură în cele din urmă Noodles, nedulnerit.

— De ce n-ai decide dumneata? Şi apoi, mai e şi treaba asta despre cineva cu un avion de război perfect, pe care vrea să i-l cumpărăm şi altul cu un avion de război şi mai perfect, pe care vrea să il cumpărăm, iar noi nu putem cumpăra decât unul.

— Ce spune Porter Lovejoy?

— Este ocupat cu pregătirile pentru procesul lui. Vreau să judeci dumneata.

— Cred că n-am competenţa necesară.

— Eu cred în potop, răspunse vicepreşedintele.

— N-am auzit prea bine.

— Cred în potop.

— Care potop?

Noodles era din nou derutat.

— Potopul lui Noe, bineînţeles. Cel din Biblie. Şi nevastă-fliea crede. N-ai auzit de el?

Noodles făcu ochii mici şi cercetă figura aceea nevinovată, în căutarea unei licăriri jucăuşe.

— Nu sunt sigur că ştiu ce vreţi să spuneţi. Credeţi că a fost ud'?

— Cred că este adevărat. În fiecare detaliu.

— Că a luat masculul şi femela fiecărei specii de animale?

— Aşa se zice.

— Excelenţă, spuse politicos Noodles, am catalogat până acum mai multe feluri de animale şi de insecte decât ar putea cineva să adune într-o viaţă şi să le bage într-o corabie de mărimea aceea.

Cum le-a adunat, cum le-a băgat, ca să nu mai spunem ca mai avea nevoie de spaţiu pentru el şi familiile copiilor lui, cum a

212 O 213 rezolvat problema stocării hranei şi pe cea a îndepărtării gunoiu-hii, în acele patruzeci de zile şi nopţi de ploaie?

— Văd că ştii!

— Am auzit. Şi pe urmă, în cele o sută cincizeci de zile şi nopţi, după ce a încetat ploaia.

— Ştii şi de asta! Vicepreşedintele fl privi aprobator.

— Atunci ştii probabil şi că evoluţia este o tâmpenie. Detest evoluţia.

— De unde provin toate aceste animale pe care le cunoaştem acum? Există numai trei sau patru sute de mii de specii diferite degândaci.

— O, probabil că au evoluat.

— În nuiriai şapte mii de ani? Cam atâta timp s-a scurs, după socoteala Bibliei.

— PoU să cauţi aici, Noodles. Tot ce avem nevoie să ştim despre facerca lumii este aici în Biblie, e scris clar, în engleză. Vicepreşedintele îl privi cu seninătate.

— Ştiu că există şi sceptici. Toţi sunt bolşevici. Toţi se înşală.

— Mai este şi cazul lui Mark Twain, nu se putu abţine Noodles.

— A, cunosc numele ăsta! Strigă vicepreşedintele cu mult orgoliu şi cu bucurie. Mark Twain este un mare umorist ame-rican din statul Missouri, învecinat cu statul meu, nu-i aşa?

— Missouri nu se Stivecinează cu statul Indiana, excelenţă. Şi marele umorist Mark Twain a ridiculizat

Biblia, disproţuia creştinismul, detesta politica noastră extemă imperialistă şi îniproşca cu ocări fiecare vietate din povestea despre Noe şi arca lui, mai ales musca de casă.

— Este evident, replica vicepreşedintele fără a-şi pierde cumpătul, că vorbim fiecare despre un alt

Mark Twain. Noodles se înfime.

— N-a existat decât unul singur, excelenţă, rosd el încet, zâmbind. Dacă doriţi, voi pregăti un rezumat al afinnaţiilor lui şi îl voi lăsa la una dintre secretarele dumneavoastră.

— Nu, detest tot ce e scris. Pune-l pe video şi poate îl trans-formăm într-un joc. Efectiv nu pricep de ce unii oameni care citesc înţeleg cu atâta dificultate adevărurile simple, scrise atât de limpede acolo. Şi te rog să nu-mi mai spui excelentă, Noodles. Eşti cu mult mai în vârstă decât mine. De ce nu-mi spni Dobitocule?

— Nu, excelenţă, nu vreau să vă spun dobitoc.

— Toţi ceilalţi aşa îmi spun. Ai acest drept. Am jurat să respect acest drept constituţional.

— Ascultă, dobitocule.

Noodles sărise în picioare şi privea în jur înnebunit, căutând o tablă, o bucată de cretă şi un indicator, orice.

— Apa îşi stabileşte propriul ei nivel.

— Da, am auzit asta.

— Vârful Everest are aproape şapte kilometri şi jumătate înălţime. Pentru ca pământul să fie acoperit de apă, ar trebui să fie pretutindeni pe glob apă de aproape şapte kilometri şi jumătate adâncime.

Viitorul lui şef dădu din cap, încântat că părea în sfârşit să se facă înţeles.

— Era atâta apă atunci.

— Apoi apele s-au retras. Unde s-ar fi putut retrage?

— În oceane, desigur.

— Unde erau oceanele dacă lumea era sub apă?

— Sub potop, desigur, veni neşovăielnicul răspuns şi îngădui-toml bărbat se ridică. Dacă priveşd o hartă, Noodles, vei vedea unde sunt oceanele. Şi vei mai vedea că Missouri se învecinează cu statul meu, Indiana.

— Crede în potop, ii raportă imediat Noodles Cook lui Porter Lovejoy, încă spumegând şi aproape ţipând.

De când se cunoşteau, era prima oară când se prezentase în fafa sponsorului său cu altceva în afară de o afirmaţie conspirativă.

Porter Lovejoy nu se arătă impresionat.

— Şi nevastă-sa crede.

— O să vreau mai multi bani!

— Postul nu prevede.

— Modifică postul!

— O să vorbesc cu Capone.

Cu sănătatea o ducea bine, nu trăia din ajutor social şi toţi cei implicaţi înţelegeau deja că, în calitate de secretar de stat la sănătate, învăţământ şi asistenţă socială în noul guvem, Noodles Îşi va concentra energiile exclusiv asupra instruirii preşedintelui.

Cartea a cincea

13 TRITIUL

Jrgrea mai urcase cu două puncte, scria în faxul din biroul M&M din Centml Rockefeller din New

York, de la acelaşi etaj şi din aproximativ acelaşi loc, în care Sanmiy Singer îşi petrecuse aproape toată viaţa de adult lucrând la revista Time, birou care, după cum observă din nou Michael

Yossarian, avea ferestrele spre legendarul patinoar aflat departe dedesubt, spre piesa centrală îngheţată a venerabilului complex imobiliar japonez, obţinut pe bani de la dinastia financiară

Rockefeller, care era pe ducă. Patinoarul era acelaşi loc unde, cu ani în unnă, Sammy se dusese să patineze cu Glenda pentru prima dată în viaţă, nu căzuse şi se dusese apoi iarăşi cu ea, rămânând acolo peste ora prânzului după ce începuseră să se vadă în mod regu-lat, în timp ce ea încă îl presa să vină să stea cu ea în aparta-mentul din West Side, împreună cu cei trei copii ai ei şi cu remarcabila ei mamă din zona de frontieră a statului Wisconsin, care îl aproba pe Sammy şi care sa despăiţit bucuroasă de ei pentru a locui din nou cu o soră la o mică fennă, după ce el s-a lăsat convins – niciunul dintre părinţii din New Yoric pe care el ii cunoştea, nici măcar ai lui, nu s-au sacrificat vreodată cu atâta nobleţe – iar tritiul, gazul derivat din apa grea, mai câşdgase o sută şaisprezece puncte la bursele de produse radioactive din Geneva, Tokio, Bonn, din Irak, Iran, Nigeria, China, Pakistan,

218 ORA ÎNCHIDERH 219

Londra şi New York. Creşterea cotei triliului a fost impulsionată cu optimism de proprietatea naturală a acestui izotop al hidro-genului de. A se dezintegra înt. R-un ritru previzibil în armele atomice, necesitând o realimentare periodică, precum şi de ispi-titoarea tendinţă a acestui gaz de a

scădea cantitativ între ora la care era sigilat de către expeditor şi ora la care era primit de către cumpărătoml care, de cele mai multe ori, era un fabricant de noi produse sau de contoare cu suprafeţe exterioare luminate dinăuntru, eventual un individ care asambla sau furniza focoase nucleare.

Clienţii raportau în mod frecvent că primiseră chiar şi cu patruzeci la sută mai puţin tritiu decât cantitatea pe care o plădseră şi cu patmzeci la sută mai puţin decât cantitatea pe care o ambalaseră şi expediaseră, fără a exista vreo urmă de fart, dcviere sau scurgere.

Tritiul pur şi simplu nu mai exista când era predat.

Cu puţin timp înainte, o expediere de probă, de la o clădire la alta, efectuată pentru înţelegerea acestei pierderi, a avut ca rezultat lipsa oricărei informaţii noi şi dispariţia a trei sferturi din cantitatea de tritiu ambalată pentru probă. Era nepotrivit să spui, declarase un purtător de cuvânt timid, că se evaporase în aeml rarefiat Au monitorizat şi aeml. Aerul nu era rarefiat şi tritiul nu era în el.

În ciuda radiaţiilor şi drept consecinţă a potenţialului de srimulator al cancemlui, tritiul constituia încă materialul preferat pentru comoare şi cadrane luminoase, pentru tinte de tragere pe timp de noapte, pentru imagini precum zvasdci, cmci, Steaila lui David şi halouri, care licăreau în întuneric, şi pentru uluitoarea sporire a explozivei productivităţi de arme nucleare.

Fermecăloarea colega de cameră a Melissei MacIntosh, Angela Moorc, căreia Yossarian nu se mai putea abţine să-i spună altfel decât Angela Moorecock, le prezentase deja patronilor ei vârstnici şi gentlemeni ideea unor obiecte luminiscente ce scoteau în reliefprin fosforescenţă organele de reproducere pro-tuberante şi testase pe cumpărătorii de la târgul dejucării, bărbaţi şi femei deopotrivă, ceasul de dormitor inventat de ea, cu im cadran strălucitor din tritiu introdus în vopsea, în care limbile pentru ore şi minute erau masculi circumcişi, iar cifrele nu erau cifre, ci un şir de nuduri feminine care se dezvăluiau senzual şi progresiv o dată cu trecerea orelor, în etape sistematice de transă erotică, până când se obţinea satisfacţia la ora de încheiere, douăsprezece.

Yossarian s-a încins, auzindu-i disertaUa asupra inspiraţiei pentru acest produs de consum,! N salonul pentru cocteiluri, cu o zi sau două înainte ca ea să-l fi supt prima dată şi să-l fi trimis

la plunbare pe modv că era mai în vârstă decât bărbaţii cu care era obişnuită şi fiindcă nu era sigură că o intercsa să-l cunoască mai intim de atât, iar după aceea, din cauza afecdunii tot mai mari a

Melissei pentru el, dublată de teama lui tot mai mare de SIDA, a refuzat să-l mai sugă sau să-l îndatorcze într-un mod asemănător, şi ascultând cuviincios deliiul ei ta acea primă ocazie, el se pomenise cu aproape o jumătate de erec (ie şi îi luase mâna, în timp ce şedeau unul lângă celălalt pe bancheta de cadfea roşie din salonul pentru cocteiluri îmbrăcat în pluş şi i-o frecase de şliţul pantalonilor, ca s-o simtă şi ea.

Marele salt în exploziva productivitate determinată de acţiunea tritinlui în focoasele nucleare a făcut posibilă o reducere estetică a dimensiunilor şi greutăţii bombelor, rachetelor şi obuzelor inventate, pennitând ca un număr mai marc să fie trans-portat de mijoace de transport mai mici, precum bombardierele proiectate de Milo şi cele proiectate de Strangelove, făfă a se sacrifica în mod semnificativ capacitatea distructivă nucleară.

Valoarca capelanului crescuse, iar el eara în deplină sigurahţă.

MICHAELYOSSARIAM

— C^înd pot să-l văd? Îl auzi Michael Yossarian pe tatăl lui. Păml tatălui său era mai des decât al lui, cârlionţat şi alb, culoare pentru care fratele lni Adrian căuta asiduu o formulă chimică, cu care să şi-l vopsească într-un cenuşiu tineresc, natural, care n-ar fi fost tot atât de tineresc la un bărbat de vârsta lui Yossarian şi n-ar fi pămt natural.

— De îndată ce va fi în siguianţă, răspunse M2, îmbrăcat cu o cămaşă albă curată, încă neşifonată, umedă sau având nevoie Săfiecălcată.

— Michael, n-a spus el adineauri că e în siguranţă capelanul?

— Parcă asta l-am auzit spunând.

Michael zâmbi pentru sine. Îşi lipi fruntea de geamul ferestrei peottu ă privi cu atenţie patinoarul de dedesubt şi caleidoscopul colorat al patinatorilor degajaţi, întrebându-se – cu presentimen-ţul deprimant că pierduse deja prea mult – dacă în acea distracţie nu s-ar putea ascunde recompense pe care el le-

ar socoti poate amuzante, dacă s-ar putea mobiliza să se străduiască să le caute.

Ovalul reflectorizant de gheaţă era înconjurat în zilele acelea de valuri mişcătoare de cerşetori şi vagabonzi, de angajaţi care ieşeau ip pauza de masă sau de cafea, de poliţişd călare pe cai îmblânziţi. Michael Yossarian nu voia să danseze; nu putea să tină riţinul. Nu voia să joace golf, schi sau tenis şi şda deja că nu va patina niciodată.

— Adică e în siguranţă pentru noi.

Îl auzi pe M2 apărându-se plângăcios şi se întoarse să se uite. M2 părea pregătit pentru întebarea pe care o pusese.

Este în siguranţă pentru M&M Enterprises şi nu poate fi înhăţat nici măcar de Mercedes-Benz sau de

Departamentul N&N de la Nippon&Nippon Enterprises. Chiar şi Strangelove e blocat. Îl vom patenta pe capelan imediat ce vom afla cum funcdonează şi căutăm acum o marcă de fabricaţie. Ne-am gândit la un halo. Pentru că este capelan, desigur, va avea un halo de slavă. Poate unul care va lumina în întuneric, toată noaptea.

— Din tridu, de pildă.

— Tridul este cosdsitor şi radioactiv. Michael, şdi să desenezi un halo?

— Cred că nu e greu.

— Vrem ceva vesel, dar serios.

— O să încerc să-l fac, spuse Michael, zâmbind din nou, serios şi e greu de înfădşat imul care să nu fie vesel.

— Unde-l tin pe capelan? Dori să afle Yossarian.

— În acelaşi loc, bănuiesc. Zău că nu şdu.

— Tatăltăuşde?

— Şdu eu dacă şde?

— Daca ai şd mi-ai spune?

— Dacă ar spune că pot.

— Şi dacă ar spune că nu pod?

— Aş spune că nu şdu.

— Aşa cum spui acum. Măcar eşd sincer.

— Mă străduiesc.

— Chiar şi când mind. Aici e un paradox. Vorbim concentric.

— Am uimat o şcoală rcligioasă.

— Şi ce-i spun sodei capelanului, rosd Yossarian? O voi vizita în curând. Dacă voi găsi o altă persoană pe care să i-o reco-mand ca să i se plângă, o să-i spun cu siguranţă.

— Pe cine ar putea găsi? Polida e neputincioasă.

222 Josepli Heller ORA ÎNCHIDERD 223

— Strahgelove?

— A, nu, spuse M2, albindu-se la faţă mai mult ca de obicei. Va trebui să aflu. Acum poţi să-i spui lui

Karen Tappman că.

— Karen?

— Aşa scrie pe foaia mea. Poţi să-i spui sincer lui Karen Tappman că.

— Nu cred că aş putea s-o mint.

— Nu putem fi niciodată altfel decât sinceri. Scrie acolo în manualul nostru, la capitolul Minciuni.

Trebuie să-i spui lui Karen Tappman, recita conştiincios M2, că se simte bine şi ii este dor de ea.

Abia aşteaptă să se întoarcă la ea de îndată ce nu va mai fi un pericol pentru el însuşi sau pentru societate, iar prezenţa lui în familie şi în patul conjugal nu-i va periclita ei sănătatea.

— E un nou tmc pentru regulat, nu?

— Te rog! Se cutremură M2. Întâmplător este adevărat.

— Ai spune aşa şi dacă n-ar fi?

— Este perfect adevărat, recunoscu M2. Dar, dacă tritiul începe să se degaje în el din apa aceea grea, ar putea fi radioac-tiv şi va trebui în orice caz să ne ferim cu toţii de el.

— M2, spuse Yossarian cu asprime, o să doresc să discut în curtnd cu capelanul. Tatăl tău a fost la el? Ştiu ce o să spui. Că trebuie să afli.

— Mai întâi va trebui să aflu dacă pot afla.

— Află dacă poţi afla dacă poate aranja asta. Strangelove ar putea.

M2 păli din nou.

— Te-ai duce la Strangelove?

— O să vină Strangelove la mine. Lar capelanul nu-l va pro-duce dacă îi spun sa nu producă.

— Trebuie să-i spun tatei.

— I-am spus eu deja, dar nu aude întotdeauna. M2 era tulburat.

— Mi-a venit altceva în minte. E bine oare să discutăm despre toate astea în fata lui Michael?

Capelanul a devenit o chestiune secretă şi nu cred că sunt autorizat să permit altcuiva sa afle de el.

— De cine? Întrebă răutăcios Michael.

— De capelan, răspunse M2.

— Care capelan?

— Capelanul Albert T. Tappman, spuse M2. Pnetenul tatălui tău din armată, care produce apă grea fără autorizaţie şi caie este acum reţinut în secret pentru invesdgatii şi cercetare, în tunp ce noi încercăm să-l patentăm şi să înregistrăm o marcă de fabricaţie. Tu ştii de el?

Michael răspunse rânjind.

— Te referi la acel prieten al tatei din annată, care a început să producă clandestin apă grea şi acum este.

— El este! Strigă M2 şi rămase cu gura căscată, de parcă ar fi văzut o fantomă. Cum ai aflat?

— Mi-ai spus adineauri, rise Michael.

— Deci, iarăşi am trăncănit! Bolborosi M2 şi se prăbuşi cu zgomot pe scaunul de la biroul lui, într-un enervant acces de lamentaţie plină de căinţă.

Cămaşa lui alba strălucitoare, din material sintetic, $e şifonase şi se umezise şi avea nevoie să fie călcată; unnelejilave ale neliniştii şi agitaţiei lui producătoare de năduşeală întunecau deja (esătura de la subsuonle unui maiou alb, pe care fl purta de asemenea întotdeauna.

— Pur şi simplu nu sunt în stare să ţin un secret, nu? Tata e supărat şi acum pe mine pentru că ţi-am spus de bombardier. Zice că îi vine să mă omoare. Mama la fel. Şi surorile mele de asemenea. Dar e şi vina ta, să şrii. E treaba lui să mă împiedice să-i spun asemenea secrete.

— Ce fel de secrete?

— Secrete ca acela despre bombardier.

— Care bombardier?

— Bombardierul nostru M&M de-atac-ofensiv-la-a-doua-lovitură-defensiv-silenţios-sub-supersonicinvizibil.

Sper că nu ştii de el.

— Şdu de el acum.

— Cum ai aflat?

— Am sursele mele, spuse Michael şi se întoarse radios spre tatăl lui. Acum ne ocupăm şi de muniţii?

Yossarian răspunse, ca să-l încerce:

— Cineva va trebui să se ocupe de muniţii, fie că ne place sau nu, aşa că mai bine să se ocupe ei şi cineva va colabora cu ei, indiferent dacă spun da sau nu, aşa că mai bine să fim tu şi cu mine şi ăsta este adevărul absolut.

— Chiar dacă e o minciună?

— Mi-au spus că este o navă de croazieră.

— Face croaziere, îi expllcă M2 lui Michael.

— Cu doi oameni? Îl contrazise Yossarian. Şi iată încă o cale de scăpare, ca să-ţi linişteşti conştiinţa, îi mai spuse el lui Michael. Nu va merge. Nu-i aşa, M2?

— Garantam.

— Şi pe lângă asta, spuse Yossarian, scoţându-şi la iveală duşBiănia, nu ţi se cere decât să faci o schiţă a avionului, nu să zbori cu blestemăţia aia sau să lansezi un atac. Este un avion pentru secolul viitor. Chestiile astea durează o veşnicie şi noi doi vom fi poate morţi înainte ca ei să-l lanseze în văzduh, chiar dacă obţin cu adevărat contractul. Acum nu le pasă dacă merge sau nu. Nu-i interesează decât banii. Aşa este, M2?

— Şi o să vă plătim, desigur, se oferi M2, ridicându-se din nou şi foindu-se.

Era zvell, uscăţiv, cu umeri neformau şi clavicule proeminente.

— Cât veţi plăti? Întrebăjenat Michael.

— Cât doriţi, răspunse M2.

— Vorbeşte serios, spuse Yossarian, când 11 văzu pe Michael că se uita la el derutat, în căutarea unei interpretări. Michael râse pe înfundate.

— Ce-ai zice, se aventură el, urmărind reacţia tatălui lui, de o sumă suficientă pentru încă un an la drept?

— Dacă asta îţi doreşti, acceptă imediat M2.

— Şi cheltuielile de întreţinere?

— Desigur.

— Vorbeşte serios şi în privinţa asta, i se adresă Sncurajator Yossarian fiului lui neîncrezător. Michael, n-o să-ţi vină să crezi – nici eu nu cred cu adevărat – dar uneori sunt în lumea asta mai mulţi bani decât ar crede oricine că poate

suporta această planetă fără a se scufunda, dispărând în altă parte.

— De unde provin banii?

— Nu ştie nimeni, spuse Yossanan.

— Unde se duc când nu sunt aici?

— Acesta este un alt mister ştiinţific. Pur şi simplu dispar. Ca particulele de tritiu. Deocamdată sunt o mulţime.

— Încerci să mă compi?

— Cred că încerc să te salvez.

— Bine, te cred. Ce vrei să fac?

— Câteva desene simple, spuse M2. Şdi să citeşd proiecte inginereşd?

— Hai să facem o probă.

Cele cinci proiecte necesare pentru redarea artistică a înfăţişării exterioare a avionului fuseseră deja selectate şi se aflau pe o masă în sala de şedinţe alăturată, exterioară-interioară, chiar m faţa faţadei false din spatele celei de a doua arcade verticăle, rezistentă la incendii, din oţel gros şi beton, cu butoane de alarmă şi cadrane radioactive de tritiu.

Lui Michael îi luă un minut ca să asambleze într-un tot coerent desenele mecanice cu linii albe pe un fond albastru regal, care semăna la început cu un abator ocult, împodobit cu notaţii criptice în alfabete indescifrabile.

— Mie mi se pare cam urât.

Michael se simţi îmboldit să lucreze la ceva diferit, care să fie cu adevărat dc competenta lui.

— Începe să semene cu o aripă zburătoare.

— Există şi aripi nezburătoare?

— Aripile unui guler cu aripi, răspunse Michael fără a-şi ridica privirea analidcă. Aripile unei scene de teatru, aripile unui partid politic.

— Citeşd, nu glumă.

— Uneori.

— Cum arată o aripă zburătoare?

M2 era un bărbat umed; fruntea şi bărbia îi erau presărate cu broboane lucito. Are.

— Ca un avion fără fuzelaj, Milo. Am impresia că am mai văzut asta.

— Sper că nu. Avionul nostru este nou.

— Ce-i asta? Arătă Yossarian.

În colţul din stângajos al tuturor colilor de hârtie, legendele de identificare fuseseră acoperite înainte de copiere pu o fâşie de plasture negru pe care era tipărit un S alb, fără bucle.

— Am mai văzut litera asta.

— Tod au văzut-o, răspunse degajat Michael. Este şablonul standard. Ai văzut-o pe vechile adăposturi antiaeriene. Dar ce naiba sunt astea?

— Şi la astea m-am referit.

În dreapta literei S era un şir de caractere minuscule care semănau cu nişte şerpi turtiţi şi, în timp ce Yossarian îşi punea ochelaiii, Michael se uită la el cu o lupă şi descoperi t-im mici, repetate de mai multe ori şi unnate de un senm de exclamade.

— Aşa deci, remarcă el, încă bine dispus, aşa se va numi avionul tău, nu? M&M Sssst!

— Şdi cum îi spunem noi. Este bombardieml M&M de-atac-ofensiv-la-a-doua-lovitufa-defensivsilentiossub-super-sonic-invizibil.

— Am economisi timp dacă i-am spune Sssst! Mai spime-mi o dată ce vrei.

M2 vorbi plin de încredere. Se doreau nişte imagini frumoase ale avionului în zbor, de deasupra, de dedesubt şi din lateral, plus cel puţin una cu avionul pe pământ.

— Nu e nevoie să fie exacte. Dar să fie realiste, ca avioanele din benzile desenate sau dintr-un film

SF. Lasă detaliile. Tata nu vrea să le vadă decât după ce vom obţine contractul. Nu mai. Arc deloc încredere în guvemul nosd-u. Ar dori de asemenea o ima-gine în care să se vadă cum va arăta cu adevărat avionul în caz că vor trebui să-l constmiască vreodată.

— De ce nu le ceri asta inginerilor tăi? Întreba Michael.

— Nu avem deplină încredere în inginerii noştri.

— După ce a teiminat de construit Kremlinul, chibzui Yossa-rian, Ivan cel Groaznic a poruncit executarea tuturor arhitecdlor, ca să nu rămână vreunul în viaţă şi să facă o copie.

— De ce era atât de groaznic? Se miră M2. Trebuie să-i spun tatei asta.

— Acum lasă-mă singur, spuse Michael, frecându-şi băibia şi concentrtndu-se.

Îşi scoase sacoul de cadfea reiată, fluierând pentru sine o melodie de Mozart.

— Dacă închizi uşa, adu-d aminte că sunt încuiat aici şi nu uita să mă scod într-o bună zi.

Pentru sine, observă cu glas tare:

— E nostim.

Era convins, se gândea el cu cinism, că în pragul secolului următor, luni de zile vor avea loc ceremonii fără sens, însoţite de campanii polidce, iar avionul de război M&M va putea fi un punct de atracde ridicat în slăvi. Şi fără îndoială că primul copilaş născut în noul secol se va naşte în est, dar de data asta mult mai la est decât Edenul.

Îşi coborî din nou privirea spre planurile armei sale pentru sfârşitul de secol şi văzu un desen, care i se păru incomplet din punct de vedere estedc. Forma andcipată avea multe defecte şi lipsuri. Lar când privi proiectele şi analiză viitoml în care unna să zboare acel avion, nu zări nicăieri consemnat vreun loc în care el, după expresia răsuflată a tatălui lui, s-ar potrivi, In care ar putea să prospere cu mai multă siguranţă şi multumtre declt se bucura în prezent. Era loc de mai bine pentru el, dar nu prea zărea nici o şansă în acest sens. Îşi aminti de Marlene, de hărţile ei astiologice şi de tarot şi i se făcu iarăşi dor de ea, deşi nu era sigur că ţinuse vreodată la ea mai mult decât la toate celalalte femei din şirul idilelor lui monogame. Începea să-l sperie că s-ar putea să nu aibă nici un viitor, că intrase deja în el; la fel ca tatăl lui, pentru care nutrise întotdeauna sentimente amestecate, era deja în el.

Trebuia să rişte s-o sune pe Marlene.

Nici măcar fratele lui Julian nu izbutea în ultimul timp să câşdge atâţia bani câţi îşi pusese în cap, cu impertinentă, că era menit să câştige. Lar sora lui va trebui ea să-şi amâne divoiţul în timp ce sonda discret terenul în căutarea unui post cu practică privată la una dintre firmele de avocatură cu ai căror asociaţi avusese contact din când în când.

Tatăl hâi va fi mort. Papa John spusese răspicat nu o dată că nu se aştepta să pătrundă mai adânc în secolul al douăzeci şi unulea. În cea mai mare parte a vieţii lui, Michael fusese &icredintat că tatăl lui va trăi veşnic. Încă avea acest sentiment, deşi ştia că nu era adevărat. Asta nu se întâmpla niciodată fiinţelor omeneşd reale.

Şi cine altcineva va mai trăi atunci? Nimeni vretinic de respect, nici o figură pe care s-o atimire, ale cărei merite să persiste fără pată mai mult de cincisprezece minute. Doar oameni cu puterea de a acorda altora mari beneficii, ca regizorii de filme şi preşedintele, cam atât.

Jumătatea de milion de dolari, pe care tatăl lui spera să i-o lase moştenil-e, nu mai părea o avere care să dureze veşnic. Nu va fi în stare să trăiască din acest venit, deşi nouă zecimi din populaţia tarii trăia cu mai pulin. Cu timpul nu va mai avea nimic şi pe nimeni, nu va avea pe nimeni, subliniase tatăl lui, care să-l ajute. Tatăl lui îl uluise Întotdeauna; era o persoană cam ciudată, raţional de iraţională şi ilogic de logică, care nu avea! N mod cons6Cvent o noimă oarecare.

— E simplu să câştigi în dezbateri când eşti nihilist, spusese el, pentrocă foarte multi oameni care ar trebui să le ştie pe toate iau poziţie în mod absurd.

Vorbea fără cusur despre lucruri cum ar fi tumoarea lui Ewing, boala lui Hodgkin, scleroza anuotrofică laterală şi sar-coamele osteogenice şi discuta lejer despre moartea lui, cu o obiectivitate atât de detaşată, încât Michael se simţea nevoit să se întrebe dacă nu cumva se autoamăgea sau se prefăcea. Michael nu ştia întotdeauna când era serios şi când nu, când avea dreptate şi când se înşela, când avea dreptate şi greşea în acelaşi timp. Lar Yossarian mărturisea că nu ştia nici el întotdeauna aceste lucruri despre el însuşi.

— Una dintre problemele mele, recunoscuse tatăl lui, spăsit, dar cu o urmă de mândrie, este că reuşesc aproape întotdeauna să văd ambele aspecte ale aproape tuturor chesdunilor.

Şi era aproape întotdeauna prea nerăbdător să fie prietenos cu o femeie sau alta, încă obsedat de visul de a găsi o slujbă pe care şi-o dorea şi nevoia de a fi ceea el numea „îndrăgostit”. Michael nu găsise niciodată o slujbă pe care şi-o dorea – drep-tul nu era pentru el mai rău decât altceva şi nici arta nu era mai brează. Scria un scenariu, dar nu voia încă să afle tatăl lui. Dar, într-o chestiune esenţială, Yossarian păru s-o nimerească la (anc.

— Prostule, cât ai zice peşte, îl repezise el irascibil, într-un acces de furie tandră, o să te pomeneşd la fel de bătrtn ca mine acum, fără să ai nimic.

Nici măcar copii, ar fi putut adăuga Michael cu amărăciune. Din câte îşi dădea seama, nici asta nu-i era menit, în căiţile de tarot ale Marienei sau în altele. Michael îşi cobori din nou privirea ochilor îngustaţi spre proiectele din faţă, îşi trase foile mai aproape şi luă un creion. Nu-i invidia pe oamenii care doreau să muncească mai mult ca să aibă mai mult, dar era silit să se întrebe din nou de ce nu era ca ei.

ORA ÎNCHIDEM 2 M3

— k. /ţi place Michael, nu-i aşa?

— Da, îmi place Michael, spuse M2.

— Dă-i de lucm dacă poţi.

— Îi dau. O să vreau să lucrez mai mult cu el la monitoarele video de la capul de linie. O să-i mai plătesc un an la drept.

— Nu sunt convins că o să vrea. Dar n-ai decât să încerci. Toţi părinţii cu copii maturi pe care-i cunoştea aveau cel puţin unul pentru ale cărui perspective îndoielnice îşi făceau permanent griji, iar mulţi aveau chiar doi. Milo îl avea pe M2, iar el îl avea pe Michael.

Sentimente amestecate de enervare şi nedumerire îl frământ-tau în timp ce studia noile mesaje primite de la Jerry Gaffiiey de la Agenţia Gaffhey. Primul îl sfătuia să sune la robotul lui de acasă pentru a afla veşd bune de la infirmiera lui şi veşti proaste de la fiul lui despre prima lui soţic.

Vestea bună de la infimueră era că în seara aceea era liberă şi deci putea ieşi cu el la un film şi ca pacientul belgian se restabilea frumos după urâta dizenterie cauzată de minunatele antibiotice atinunistrate pentru urâta pneu-monie provocată de înlăturarea salutară a unei corzi vocale, în efortul agresiv, încununat de succes deocamdată, de a i se salva viaţa. Cel de-al doilea fax raporta că acum îndeplinea condiţiile pentru acordarea unei ipoteci. Yossarian habar nu avea ce însenma asta.

— De unde a aflat că sunt aici? Se auzi el gândind cu glas tare.

— Cred că domnul Gaffhey ştie tot, răspunse M2 cu încredere. Ne monitorizează şi liniile de fax.

— Îl plăteştipentru asta?

— Cred că îl plăteşte cineva.

— Cine?

— N-am idee.

— Nu te interesează?

— De ce m-ar interesa?

— Nu poţi afla?

— Va trebui să aflu dacă pot afla. ' – Mă suiprinde că nu vrei să ştii.

— Ar trebui sa vreau?

— M2, Michael î (i spune Milo. Care nume îl preferi? Unicul fiu al lui Milo se simţi stânjenit.

— Aş prefera, spuse el, răsuflând zgomotos, să mi se spună Milo, deşi acesta este numele tatei. Dar e şi numele meu, ştii. El mi l-a dat.

— De ce n-ai spus aşa? Întrebă Yossarian, detestând că i se impunea insinuarea că ar fi vinovat.

— Sunt timid, ştii. Mama spune că sunt laş. Şi surorile mele spun la fel. Îmi cer mereu să-mi schimb caracterul, ca să fiu sufi-cient de putemic pentru a prelua afacerile câtid va fi nevoie.

— Adică să semeni mai mult cu taică-tău?

— N-au o părere prea bună despre tata.

— Dar despre cine au? Despre Wintergreen?

— Îl urăsc pe Wintergreen.

— Dar pe mine?

— Nici pe tine nu te plac.

— Atunci pe cine?

— Nu găsesc nici un bărbat suficient de bun.

— Dar ia să te întreb, spuse Yossarian, dacă mai aveţi firma de servicii.

— Cred că da. Este şi finna ta, ştii. Toată lumea are o parte. Firma de Servicii Comerciale M&M era cea mai veche 6om-panie de servicii permanente din istoria ţarii, avându-şi originile în truda lui Milo, ca ofiţer de popotă la escadrila lui în cel de-al doilea război mondial, de a inventa strategii financiare eficiente şi de ncânţeles ca să cumpere în Malta ouă italiene proaspete din Sicilia cu şapte centi bucata şi să le vândă popotei lui din Pianosa cu cinci centi bucata, scoţând un profit frumuşel, care sporea rezerva de capital a escadrilei, în care fiecare avea o parte, spunea el, şi îmbunătăţea calitatea vieţii şi nivelul de

trai al 'tuturor de acolo, sau ca să cumpere whisky scoţian pentru Malta de la sursa din Sicilia, eliminând intermediarii.

— M2, spuse Yossarian şi îşi aminti că uitase. Nu dorea să-l jignească.

— Cum vei dori să-ţi spun când vei fi aici cu tatăl tău? Cu doi Milo s-ar putea dovedi că unul e în plus, sau poate chiar amândoi.

— Va trebui să aflu.

— Chiar nu ştii? Nici măcar asta?

— Nu pot să hotărăsc eu.

M2 se crispă. Mâinile i se înroşiră când începu să şi le frângă. 1 se înroşiră şi marginile ochilor.

— Nu pot lua o hotărâre. Îţi aminteşti ultima dată când am încercat

Odată, de mult, chiar înainte ca Yossarian să se fi dus să-i cerşească lui Milo ajutoml pentru a-l scuti pe Michael de războiul din Vietnam, un M2 mult mai tânăr încercase să ia inde-pendent o hotărâre pe o temă de importanţă transcendentala. Ideea i se parase grozavă: să răspundă chemării a ceea ce i se spusese că era tara lui şi să se înroleze pentru a ucide comunişti în Asia.

— N-ai să faci una ca asta! Hotărâse mama lui.

— Îţi poţi sluji mai bine guvemul, reacţionase tatăl lui, într-o manieră mai fermă, aflând pe cine nu înrolează comisariatele şi apoi ai să vezi de cine este nevoie cu adevărat. O să ne ocupăm noi de asta pentru tine.

Cei doi ani şi jumătate petrecuţi de M2 la şcoala religioasă îl marcaseră pentru toată viaţa şi-i inculcaseră o aversiune traumatică faţă de tot ce ţinea de spirit, precum şi teamă şi neîncredere faţă de bărbaţii şi femeile care nu fumau sau nu beau, nu înjurau, nu se fardau, nu umblau peste tot măcar paiţial dezbrăcaţi, nu făceau glume obscene, nu zâmbeau îngrozitor de mult – chiar şi atunci când nu se spunea nimic hazliu – nu zâmbeau când erau singuri şi nu nutreau o încredere comună, sacrosanctă, într-o virtute şi un respect de sine igienice, care con-siderau că le aparţineau în exclusivitate, iar lui i se păreau răutăcioase şi respingătoare.

Nu se căsătorise niciodată şi femeile cu care fusese erau invariabil doamne cam de aceeaşi vlrstă cu el, care se îmbrăcau urât, cu fuste plisate şi bluze impecabile, se fardau foarte puţm, discret, erau timide, incolore şi dispăreau repede.

Oricâte eforturi ar fi făcut, Yossarian nu-şi putea alunga dW minte josnica presupunere că M2 apaiţinea acelei categorii de bărbaţi solitari şi răzbunători, care cuprindea în general cea mai puţin furtunoasă dintre cele două categorii principale de patroni de prostituate, care erau văzute în blocul lui de apartamente scumpe, urcându-se în lifturi pentru a face cure de sex în opu-lentul templu al dragostei de la ultimul etaj, saujos, în mărun-taiele clădirii, spre cele trei sau patru saloane de masaj de îndoielnică respectabilitate de la subsol, situate sub mai multe săli de cinema de la primul nivel subteran de sub trotuarul public.

Michael îi spusese deja pe un ton degajat lui Yossarian că, după părerea lui, M2 avea toate caracteristicile tipice ale ucigaşului pasional în serie: era alb.

— Când am fost la capul de linie, mărturisi el, nu l-a interesat decât să se uite la femei. Nu cred că i-ar putea recunoaşte pe travesdţi. Aşa e şi taică-său?

ORA INCHIDERn

— Milo ştia ce era aceea o proslituată şi nu-i plăcea să umblăm după ele. A fost întotdeauna un pur.

Mă îndoiesc că ştie ce este un travestit sau că ar vedea vreo deosebire dacă ar afla.

— De ce m-ai întrebat, fl întrebă acum M2 pe Yossarian, dacă mai avem finna de servicii?

— S-ar putea să vă ofer o afacere. Nunta asta.

— Mă bucur că ai pomenit de ea. Puteam să uit. Mariia vrea să vorbesc cu tine despre nunta noastră.

— Asta nu e nunta ta, o corectă Yossarian.

— Nunta soră-nui. Mama vrea să se mărite soră-mea şi vrea ca nunta să aibă loc la Muzeul

Metropolitan de Artă. Ar dori s-o organizezi tu. Ştie că eşti în APACMMA.

Yossarian se arătă surprins în mod plăcut.

— Şi slujba religioasă?

— S-a mai făcut până acum?

— Slujba ca atare? Din câte ştiu, nu.

— H cunoşd pe atiministratori?

— Fac parte din APACMMA. Dar s-ar putea să nu fie posibil.

— Maroa nu va accepta aşa ceva. Zice – acum citez din faxul ei – că, dacă nu po'ţi aranja atâta lucru, nu ştie dacă mai eşti bun de ceva.

Yossarian clătină din cap binevoitor. Nu se simţi deloc J'igniL

— Va fi nevoie de timp şi de bani. Va trebui să începeţi, aş zice eu, cu o donaţie de zece milioane de dolari către muzeu.

— Doi dolari? Întrebă M2, de parcă i-ar fi repetat spusele.

— Zece milioane de dolari.

— Parcă am auzit două.

— Am spus zece, rosti Yossarian. Pentru constniirea unei aripi noi.

— Putem aranja asta.

— Fără şmecheni.

— Va fi vreo şmecherie?

— Am spus fără şmecherii, deşi desigur există nişte condiţii. Taică-tău este specialist în tragerea sforilor. Voi locuiţi pracdc în afara oraşului şi ei nu primesc zece milioane de la odce neica Nimeni care e dispus să-i ofere.

— N-am putea să-i convingem să-i ia?

— Cred că aş putea. Şi apoi, nu există nici o garanţie.

— Exista o garanţie bună?

— Nici o garanţie, a corectă din nou Yossarian. Tu şi taică-tău păreţi a avea amândoi aceeaşi deficienţă de auz selectiv. N-am dreptate?

— Deflcientă de auz colectiv?

— Da. Şi va trebui să fie generoasă.

— Gustoasă?

— Da, generoasă. Va trebui să fie suficient de mărinimoasă şi de fermă, ca să ajungă în ziare şi în revistele selecte de modă.

— Cred că asta vor.

— S-ar putea să fie un eveniment despre care încă n-au aflat, estimă Yossarian în cele din unnă.

Nunta pe care am mentio-nat-o va avea loc în clădirea de la capul de linie.

M2 tresări, exact după cum se aşteptase Yossarian.

— Ce-i aşa de grozav? Dori el să ştie.

— E o inovaţie, Milo, răspunse Yossarian. Muzeul nu mai este suficient pentru unii. Capul de linie este exact ce le trebuie celor doi Maxon.

— Cei doi Maxon?

— Olivia şi Christopher.

— Marele industriaş?

— Care n-a pus niciodată picioml într-o fabrică şi n-a văzut cu ochii lui un produs scos vreodată de vreuna din companiile lui, poate doar cu excepţia trabucurilor cubaneze. Îl ajut pe Maxon cu logistica, improviză el cu nonşalanţă. Toată presa va acoperi evenimentul, fireşte. Accepţi capul de linie, dacă nu putem obţme muzeul?

— Va trebui s-o iritreb pe mama. Aşa, pe nepregătite.

— Dacă le convine celor doi Maxon, îl ispiti Yossarian, avându-i ca oaspeţi pe primar, pe cardinal, poate chiar Casa Albă.

— Asta ar putea cântări greu.

— Bineînţeles că nu poţi fi primul.

— N-am putea fi noi primii?

— Tu n-ai putea fi primul decât dacă sora ta se mărită cu fata lui Maxon, sau dacă vrei să ţie două nunţi odată. Pot să vorbesc eu cu soţii Maxon în numele tău, dacă mama ta acceptă.

— Ce vei face, întrebă M2 cu o privire ce părea circumspectă, cu târfele de la capul de linie?

Luniiniţa albă care se ivi în ochii cenuşii ai lui M2 când rosti cuvântul tlzfe îl dărui instantaneu cu faţa unui om hulpav, care spumega de dorinţa de a acumula.

Yossarian dădu răspunsul pe care-l considera cel mai potrivit.

— Le foloseşti sau te debarasezi de ele, răspunse el neglijent. Cum doreşti. Poliţia îţi va fi îndatorată.

Posibilităţile sunt neli-mitate. Eu sunt realist în privinţa muzeului. Tatăl se ocupă de vtnzari, Milo, ceea ce nu este o treabă elegantă.

— Mama îl urăşte pentru asta.

— Şi locuieşte în Cleveland. Când se mărită sora ta?

— Oricând vrei.

— Asta ne dă libertate de mişcare. Cu cine se mărită?

— Cu oricine trebuie.

— Asta ar putea aduce o deschidere.

— Mama va dori să alcătuieşti tu lista invitaţilor. Noi nu cunoaştem pe nimeni aici. Cei mai dragi prieteni ai noştri locuiesc toţi în Cleveland şi multi nu pot veni.

— De ce n-o faceţi la muzeul din Cleveland? Atunci vor veni prietenii voştri cei mai dragi.

— Preferăm să vină străinii tăi.

M2 se aşează agale în faţa calculatomlui lui.

— Îi triinit mamei un fax.

— Nu poţi s-o suni la telefon?

— Nu primeşte apelurile mele.

— Convinge-te, spuse Yossarian, gândindu-se deja la alte răutăţi, dacă primeşte un apel de la Maxon.

S-ar putea sa mai aibă un telefon.

— Un Minderbinder ar accepta?

— Te-ai căsători cu cineva din fainilia Maxon, chiar dacă nu ar avea decât o fată?

— M-ar accepta? Am acest măr al lui Adam, care.

— Există şanse să te accepte, chiar şi cu mărul lui Adam, dacă o să împingi acele zece milioane pentru o nouă aripă.

— Cum o vor boteza?

— Aripa Milo Minderbinder, desigur. Sau poate Templul lui Milo, dacă preferi.

— Cred că aşa o să-i spună, ghici M2. Şi ar fi cât se poate de potrivită denumirea. Ştii că tata a fost calif al Bagdadului, odată, în timpul războiului.

— Ştiu, spuse Yossarian. A fost şi imam al Damascului. Eram cu el şi pretiitindeni unde ne duceam era aclamat.

— Ce vor pune în aripa muzeului?

— Orice le vei da sau obiecte din magazie. Au nevoie de mult spaţiu pentru o bucătărie mai mare.

Vor pune cu siguâanta câteva dintre minunatele statui ale tatălui tău, sau pietrele de altar înroşite cu sânge omenesc. Sămi dai veşti în cuiând.

Şi, în timp ce M2 apăsa ceva mai repede pe tastatură, Yossarian pomi spre biroul lui, ca să se ocupe la telefon de câteva probleme personale, ORA ÎNCHIDERII 239

16 GAFFMEY

— Vlai vrea bani, i se adresă direct Julian, cu aerul că spunea „să lăsăm prostiile”.

— N-o să-i capete, răspunse Yossarian la fel de tăios.

— Pe cât? Îl provocă fiul lui.

— Julian, nu vreau să pariez cu tine.

— O s-o sfătuiesc să te dea în judecată, spuse fiica lui, Judecătoarea.

— O să piardă. Ar avea bani destui dacă ar renunţa la detec-tivii pardculari.

— Sejură că n-a angajat nici un detectiv, spuse celălalt fiu, Adrian, chimistul de produse cosmetice, fără diplomă, a cămi soţie trăsese concluzia, în urma unui curs de instruirc de afinnare a personalităţii pentru adulţi, că nu era cu adevărat atât de fericită pe cât crezuse tot timpul.

— Dar poate i-a angajat avocatul ei, domnule Yossarian, spuse domnul Oaffhey când Yossarian 11 suna ca să-l pună la curent.

— Avocatul zice că nu.

— Se ştie cât de mincinoşi sunt avocaţii, domnule Yossarian. Din cei opt oameni care te urmăresc, YoYo.

— Numele meu este Yossarian, domnule Gaffhey. Domnul Yossarian.

— Sper că situaţia se va schimba, domnule, spuse Gafthey la fel de prietenos ca până atunci, de îndată ce ne vom întâlni şi vom deveni prieteni buni. Până atunci, doirmule Yossarian – nu intro-duse nici un pic de emfază insinuantă – am o veste bună pentru dumneavoastră, o veste fbarte bună, de la ambele servicii de verificare a creditelor. Aţi ieşit splendid, cu excepţia unui cec recent cu alocaţia pentru prima dumneavoastră soţie şi un alt cec separat, pentni întreţinerea casei celei de-a doua soţii, dar există o notă de plată scadentă, de optzeci şi şapte de dolari şi şaizeci şi nouă de cenţi, de la o firmă de comerţ cu amănuntul desfiinţată, cunoscută odinioară sub numele de Femeia

Dichisită, care este sau a fost în articolul 11.

— Datorez optzeci şi şapte de dolari unui magazin numit Femeia Dichisită?

— Şi şaizeci şi nouă de cenţi, spuse domnul Gaffhey, cu mania lui pentru precizie. Aţi putea fi acuzat de această faptă de către soţia dumneavoastră Marian, după ce disputa va fi în cele din urmă adjudecată.

— Pe soţia mea n-o chema Marian, îl contrazise Yossariah, după ce cugetă câteva clipe, ca să fie sigur. N-am avut nici o soţie cu numele Marian. Pe niciuna n-a chemat-o aşa.

Domnul Gaffhey răspunse pe un ton îngătinitor.

— Mă tem că vă înşelaţi, domnule Yossarian. Oamenii ames-tecă adeseori amintirile matrimoniale.

— Eu nu amestec nimic, domnule Gâf&iey, replică Yossarian cu capsa pusă. Nu am avut nici o soţie cu numele Marian Yossarian. N-ai decât s-o cauţi în documente, dacă nu mă ctezL Sunt în Who's

Who.

— Consider Legea Libertăţii de Informare o sursă mult mai serioasă şi cu siguranţă că voi cerceta, fie şi pentru a detensiona relaţia noastră. Dar până atunci.

Tăcu o clipă, apoi reluă.

— Pot să vă spun John?

— Nu, domnule Gaffhey.

— Toate celelalte rapoarte sunt în curs de elaborare şi puteţi obţine ipoteca oricând doriţi.

— Ce ipotecă? Donmule Gaffhey, nu e nici o urmă de lipsă de respect în vorbele mele când vă spun categoric că habar n-am despre ce naiba vorbiţi când vă referiţi la o ipotecă!

— Tiăim vremuri grele, domnule Yossarian, şi uneori eveni-mentele ne depăşesc.

— Vorbiţi ca un antreprenor de pompe funebre.

— Este vorba, desigur, de o ipotecă pe bunuri imobiliare. Pe o casă la ţară sau pe ţărmul mării, sau poate pe un apartament mai bun chiar aici, în oraş.

— Nu cumpăr nici o casă, domnule Gaffney, răspunse Yossarian. Şi nu-mi doresc nici un apartament.

— Atonci poate că ar trebui să începeţi să vă doriţi, donmnle Yossarian. Uneori Senor Gaffhey este mai înţelept. Valoarea bunurilor imobiliare nu poate decât să crească. E atâta pământ pe planetă, spunea tata, şi până la urmă a dus-o foarte bine. Nu vom avea nevoie pe lângă cerere decât de ATINul dumneavoastră.

— ATIN-nl meu? Repetă Yossarian cu mintea zăpăcită. Mărtu-risesc că m-aţi încuiat.

— Adică acidul dumneavoastră dezoxiribonucleic, domnule Yossarian, care conţine întregul dumneavoastră cod genetic.

— Ştiu că este acidul meu dezoxiribonucleic, fir-ar să fie! Şi ştiu care este funcţia lui.

— Nimeni altcineva nu-l poate copia. El va dovedi că dumneavoastră sunteţi dumneavoastră.

— Dar cine naiba aş putea fi?

— Insituţiile de împmmut sunt acum foarte precaute.

— Domnule Gaffiiey, de unde voi obţine mostra cu ATIN-ul meu, ca s-o ariexez la cererea de ipotecă pentru o casă despre care nu ştiu nimic şi pe care nu voi dori niciodată s-o cumpăr?

— Nici măcar în East Hampton? Îl ispiti Gaffhey.

— Nici măcar în East Hampton.

— În momentul acesta sunt acolo nişte posibilităţi excelente. Pot aranja eu cu ATIN-ul dumneavoastră.

— Cum îl veţi obţine?

— Prin intennediul Legii Libertăţii de Informare. Este înregistrat în spenna dumneavoastră, împreună cu numărul asigurării sociale. Pot obţine o fotocopie legalizată.

— A spermei mele?

— A acidului duameavoastra dezoxiribonucleic. Celula spennei este doar un mijloc de transport.

Numai genele contează. Pot obţine fotocopia ATIN-ului dumneavoastră când sunteţi gata cu cererea.

LăsaU drumurile pe seama mea. Şi să ştiţi că mai am o veste bună. Unul dintre domnii care sunt pe urmele dumneavoastră nu este.

— N-am chef de glume.

— Care e gluma?

— Vreţi să spuneţi că nu este un domn sau că nu este pe urmele mele?

— Tot nu văd care e gluma. Nu e pe urmele dumneavoastră. El îi urmăreşte pe unul sau pe mai mulţi dintre ceilalţi care vă unnăresc.

— Dece?

— Va trebui să descoperim. Acest lucru a fost şters din rapor-tul Legii Libertăţii de Informare. Poate pentru a vă ocroti de răpire, tortură sau ucidere, sau poate doar pentru a afla despre dunmeavoastră ce află ceilalţi. Există o mie de modve.

Lar evreul ortodox – scuzaţi-mă, sunteţi evreu, domnule Yossarian?

— Sunt asirian, donmule Gaffhey.

— Da. Lar domnul evreu ortodox care se plimbă prin faţa blocului dumneavoastră este efectiv un evreu ortodox şi locuieşte într-adevăr în cartier. Dar este totodată şi un om al FBI-ului, şiret ca o vulpe. Aşa că fiţi discret.

— Ce vrea de la mine?

— Întrebaţi-l dacă doriţi. Poate că se plimbă doar, dacă nu cumva este aici cu o misiune. Ştiţi cum sunt aceşti indiviziPoate nu vă vizează pe dumneavoastră. Aveţi un tip de la CIA în faţa blocului, care se preface că este numai de faţadă un tip de la CIA şi în acelaşi timp un reprezentant al

Oficiului de Asigurări

242 243

Sociale, ca să nu mai pomenim de toate acele saloane de sex, prostituate şi alte firme de afaceri.

Încercaţi să vă agăţaţi de numărul dumneavoastră de asigurări sociale. Discreţia este răsplătită întotdeauna. Discreţia este partea cea mai bună a vite-jiei, asta le spune Senor Gaffhey prietenilor lui. Nu vă temeţi. El. Vă va (âne la curent. Slujirea clienlului este deviza lui. Yossarian simţi nevoia să ia atitudine.

— Domnule Gafihey, spuse el, cât de ciirind vă pot vedea? Înii pare rău că trebuie să insist.

Unnă un moment de chicoteală, o bolboroseală sistemadcă, impregnată cu annonia superioară a mulţumirii de sine.

— M-aţi văzut deja, domnule Yossarian, şi n-aţi băgat de seama, nu-i a$a?

— Unde?

— La capul de linie al autobuzului, când aţi coborât cu dom-nul McBride. V-aţi uitat direct la mine.

Eram îmbrăcat cu un sacou de lână la un rând, brun-roşcat, spicat, cu încolăcituri subţiri puipurii, cu pantaloni maro, o cămaşă elveţiană bleu de chambray, din cel mai fin bumbac egiptean, şi o cravată asor-tată, de un roginiu robust, cu ciorapi de aceeaşi culoare. Am faţa netedă şi bronzată şi chelie în creştet, cu par negm, tuns foarte aproape de părţile laterale, sprâncene şi ochi de culoare foarte înctusă. Am tâmple nobile şi pometi frumoşi. Nu m-aţi recunos-cut, nu-i aşa?

— Cum aş putea, domnule Gaffney? Nu v-am văzut niciodată.

Răsună din nou râsul lui calm.

— Ba da, domnule Yossarian, nu doar o dată. În faţa restau-rantului hotelului, după ce aţi intrat acolo în ziua aceea, însoţit de domnul şi doamna Beach, urmând şedinţei APACMMA de la Muzeul

Metropolitan de Artă. În faţa Casei Funerare Frank Campbell de peste drum. Vă amintiţi dc bărbatul cu păr roşcat, eu baston şi cu un rucsac verde pe spate, care stătea cu paznicul în unifonnă de la intrare?

— Dumneata erai bărbatul cu păr roşcat şi rucsac?

— Eu eram paznicul în unifonnă.

— Erai deghizat?

— Acum sunt deghizat.

— Nu cred că m-am prins, domnule Gaffhey.

— Poate că este o glumă, domnule Yossarian. Este foarte răspândită în profesia mea. Poate că unnătoarea mea poantă va fi mai bună. Şi cred cu adevărat că ar trebui s-o sunaţi pe infirmiera dumneavoastră. E din nou în schunbul de zi şi este liberă să iasă diseară în oraş, la masă. O poate aduce şi pe prietena ei.

— Colega de cameră?

— Nu, nu pe Miss Moorecock.

— O cheamă MissMoore, îl mustră sec Yossarian.

— Dumneavoastră îi spuneţi Miss Moorecock.

— Dumneavoastră o să-i spuneU Miss Moore, dacă doriţi să mai lucraţi pentru mine. Domnule

Gâf&iey, nu va amestecaţi în viaţa mea personală.

— Nici o viaţă nu mai este personală, din păcate.

— Domnule Gaffhey, când ne întâlnim? Vru să şde Yossarian. Vreau să mă uit în ochii dumneavoastră, ca să ştiu cu cine naiba am de-a face. Nu mi-e uşor cu dumneavoastră, domnule Gaffiiey.

— Sunt convins că situaţia se va schimba.

— Eu, nu. Nu cred că vă sunt pe plac.

— Se va schimba şi asta, după ce vom discuta la Chicago.

— La Chicago?

— Când ne vom întâlni la aeroport şi veţi constata că sunt un om demn de încredere, loial, săritor, politicos şi cumsecade. Merge mai bine?

— Nu. Nu mă duc la Chicago.

— Eu cred că vă veţi duce, domnule Yossarian. Vă puteţi rezerva locul de acum.

— Ce sa fac la Chicago?

— Veţi schimba avionul.

— Ca să mă duc unde?

— Ca să vă întoarceţi, domnule Yossarian. De la Kenosha, Wisconsin, după ce o veţi fi vizitat pe doamna Tappman.

Probabil că veţi dori să zburaţi apoi direct la Washington, ca să vă întâlniţi cu domnul Mmderbinder şi cu domnul Wintergreen, poate şi cu Noodles Cook. Yossarian oftă.

— Acum ştiţi totul despre mine?

— Aud tot felul de luciuri în meseria mea, domnule Yossarian.

— Pentru cine mai lucraţj când auziţi tot felul de lucruri despremine?

— Pentru oricine mă plăteşte, domnule Yossarian. Nu fac nici o discriininare. Avem legi împotriva discrinunărilor. Şi nu am favoriţi. Sunt întotdeauna obiectiv şi nu privilegiez pe nimeni. Privilegiile sunt odioase. Şi stâmesc invidie.

— Donmule Gaflhey, încă nu v-am plătit. Nu mi-aţi trimis nici o notă de plată şi n-am discutat onorariul.

— Creditul dumneavoastră este bun, domnule Yossarian - dacă fumele de evaluare a creditelor sunt demne de încredere - şi puteţi obţine ipoteca aceea oricând doritiExistă proprietăţi excelente pe malul lacului, disponibile acum în New York, Connecticut şi New Jersey, şi de asemenea preturi foarte convenabile pe ţărmul oceanului, în Santa Barbara, San Diego şi Long Island. Vă pot ajuta cu formalităţile pentru ipotecă, dacă doriţi, precum şi cu ATIN-ul dumneavoastră. Este o perioadă bună pentru ipotecare şi o perioadă şi mai bună pentru cumpărare.

— Nu vreau o ipotecă şi nu vreau să cumpăr. Şi cine este prietenul pe care l-aţi pomenit înainte?

— Prietenul infirmierei dumneavoastră?

— N-am nici o infirmieră, fir-ar să fie! Mă bucur de o sănătate excelentă, dacă încă mai urmăriţi treaba asta, iar persoana aceea este acum prietena mea, Melissa.

— Infirmiera MacIntosh, îl contrazise de formă domnul Gaffhey. Eu citez din dosare, donmule

Yossarian, iar dosarele nu inint niciodată. Se mai pot înşela uneori sau pot fi depăşite, dar nu mint niciodată. Sunt neînsufleţite, domnule Y.

— Sa nu-ndrăzruti să-mi spuneU aşa!

— Ele nu pot minţi şi sunt întotdeauna acte oficiale şi înzes-trate cu autoritate, chiar şi atunci când comit o eroare şi se con-trazic între ele. Prietena ei este infirmiera din salonul de reanimare chirurgicală postoperatorie, pe care v-aţi^xprimat dorin (a de a o cunoaşte. Numele ei mic este

Wilma, dar oamenii au tendinţa de a-i spune îngeraş sau păpuşico, îndeosebi pacienţii care se trezesc din anestezie după operaţie şi vreo doi-trei medici de acolo, care nutresc din când în când ambiţia, cum spim ei, nu eu, de a pătrunde în chiloţeii ei. S-ar putea să fie un termen medical. S-ar putea să vi se alăture Miss Moore.

— Miss Moore?

Yossarian, deja enervat la culme, simţea că îi era tot mai greu să-i tină piept.

— Cine naiba e Miss Moore?

— Dunmeavoastră îi spuneţi Moorecock, îi amind Gâf&iey, coborându-şi tonul mustrător. Lertaţi-mi interesul, domnule Yossarian. Dar oamenii noştri care ascultă n-au mai auzit sunete de activitate sexuală în apartamentul dunmeavoastră de câtva timp. Nu vă simţiţi bine?

— Am făcut dragoste pe podea, domnule Gaffhey, răspunse ferm Yossarian, sub instalaţia de aer condiţionat, după cum m-ad sfătuit, şi în cada din baie, cu apa curgând.

— Răsuflu uşurat. Eram îngrijorat. Şi acum chiar că ar trebui s-o sunaţi pe domnişoara Maclntosh. În clipa asta nu vorbeşte la telefon. A primit o veste proastă despre analiza sângelui bel-gianului, dar pare nerăbdătoare să vă vadă. Aş prezice că. În ciuda diferenţei de vârstă.

— Domnule Gaffhey.

— Lertati-mă. Lar Michael tocmai este pe punctul de a tennina şi se pregăteşte să se întoarcă, s-ar putea să uitaţi.

— Vedeţi şi asta?

— Văd şi obiecte, domnule Yossarian. Este şi acesta un ele-ment esenţial în munca mea. Acum îşi pune sacoul şi se va întoarce în curtnd cu primele schiţe ale noii aripi Milo

Mindeibinder. Îi penniteti lui Senor Gaffhey o mică glumă? M-am gândit că s-ar putea să vi se pară mai hazlie decât prima.

— Îţi sunt recunoscător. Jerry, spuse Yossarian fără a mai avea vreo îndoială că îl socotea pe domnul

Gaffney o imensă belea.

Îşi stăpâni accesul de sarcasm ostil.

— Î (i mulţumesc. John. Mă bucur că ne-am împrietenit. O vei suna pe infinniera Maclntosh?

— Fără lenjerie de lux deocamdată? Îl aţâţă Melissa când el o sună. Fară Paris sau Horenta?

— Foloseşte-o pe a ta astă-seară, pară Yossarian. Ar trebui să vedem cum ne înţelegem, înainte de a pleca în călătorie. Şi adu-ţi şi colega de cameră> dacă vrea să vină.

— Poţi să-i spui Angela, îi zise obraznic Melissa. Şdu ce i-ai făcut. Mi-a povestit totul despre tine.

— Cred că n-a făcut bine, spuse Yossarian, luat oarecum prin surprindere.

Îşi dădea seama că trebuia să se ţină tare cu ele două.

— De altfel, atacă el, mi-a povestit totul despre tine. Cred că e un coşmar. Ai putea intra la o mănăstire. Obsesiile tale anti-seprice sunt aproape de necrezut.

— Nu-mi pasă, spuse Melissa cu o notă de fermitate fanatică. Lucrez în spital şi văd oameni bolnavi.

N-am de gând să mai risc vreun herpes sau SIDA şi nici măcar o ciupercă, o vaginită, un streptococ în gât sau toate celelalte chestii pe care le răspândiţi voi, bărbaţii. Mă pricep la boli.

— Fă ce vrei. Dar adu-ţi şi cealaltă prietenă. Cea care lucrează în salonul de reanimare chirugicală.

Ar fi bine să încep să mă împrietenesc cu ea acum.

— CuWilma?

— Pacienţii îi spun îngeraş şi păpuşică, nu-i aşa?

— Numai după ce îşi revin.

— Atunci o să-mi revin şi eu. Vreau să privesc spre vulor.

&AMMV lcare funcţionează ca genunchii.

Mă îndoiesc că ştiu mai mult decât vreo zece oameni de pe vremuri, care îşi amintesc probabil de acele reclame de automobile, cu roţi care funcţionau ca genunchii, pentru că nu cred că aş mai putea găsi în viaţă vreo zece dintre noi. Niciunul nu mai locuieşte acum în Coney Island sau măcar în Brooklyn.

Toate astea au dispărut, toate s-au închis, cu excepţia promenadei podite, a plajei şi a oceanului. Locuim în case cu apartamente scumpe, ca acela în care locuiesc eu acum, în suburbii, la distanţă mare de Manhattan, ca Lew şi Claire, în sate de pensionari în condominiurile din West

Palm Beach, Florida, ca fratele şi sora mea, sau, dacă au mai mulţi bani, în Boca Raton sau

Scottsdale, Arizona. Cei mai mulţi dintre noi au ajuns mult mai bine decât ne-am fi închipuit vreodată sau decât au visat părinţii noştri că am putea ajunge.

Săpunul Lifebuoy.

Halenă mirositoare.

Drojdia Fleischman pentru acnee.

Pasta de dinţi Ipana pentru un zâmbet frumos şi Sal Hepatica pentru un zâmbet sănătos.

Când natura uită, amintiţi-vă de Ex-Lax.

Pepsi-Cola a nimerit din plin (Când o beau de-ndată îmi revin) Şi merită mai mult de o para. PepsiCola este băutura ta.

Niciunul dintre noi, deştepţii din Coney Island, nu credea pe atunci că noua băutura Pepsi-Cola, în ciuda cântecelului originar din reclama muzicală de la radio, „O juma' de litru e foarte mult”, va avea vreo şansă în competiţia cu Coca-Cola, pe care o cunoşteam şi o îndrăgeam, în sticla oarecum verzuie, îngheţată, mai mică, brobonită, cu iinduiri de salcie la suprafaţă, care putea fi ţinută perfect într-o palmă de orice mărime şi era pe departe băutura preferată de majoritatea. Astăzi mi se pare că au amândouă absolut acelaşi gust. Ambele companii au devenit mai putemice decât ar trebui să fie lăsată orice firmă de afaceri să devină şi sticla de două sute de nulilitri nu prea mai este decât un deliciu dispărut, aparţinând trecutului. Nimeni nu vrea astăzi să vândă o băutură nealcoolică populară de numai două sute de nulilitri pentru o monedă de cinci cenţi şi nimeni, poate doar cu excepţia mea, nu vrea să cumpere una.

Exista o taxă de „garanţie” de doi cenţi pentru fiecare sticlă foarte mică de apă gazoasă, de cinci cenţi, pentru cele mai mari, care se vindeau cu zece centi şi niciunul dintre membrii familii-lor din cvartalul de locuinţe de pe West Thirty First Street din Coney Island nu neglija valoarea acelor sticle goale. Pe atunci puteai cumpăra lucruri valoroase cu doi pcnny. Uneori, noi, copiii, ne duceam să adunăm sticle „cu garanţie” în

locurile unde era probabil să le găsim pe plajă. Le predam apoi pentru bani lichizi la bomboneria Steinberg de pe strada mea, colţ cu Surf Avenue, după care foloseam monedele ca săjucăm pocher sau douăzeci şi unu, imediat după ce am învăţat acestejocuri, sau le cheltuiam imediat pe mâncare. Cu doi centi puteai cumpăra un pachet măricel de ciocolată Nestle sau Hershey, câţiva covrigei, comete cu îngheţată, sau, toamna, o bucată zdravănă de halva, după care, un timp, ne-am dat cu toţii în vânt. Cu cinci centi puteai cumpăra un Milky Way sau o Coca-Cola, un Melorol sau o plăcintă Eskimo, un hot-dog de la magazinul de delicatese Rosenberg de pe Mermaid Avenue sau de la Nathan, cam la un kilometru şi jumătate mai încolo, în zona de distracţii, sau ne puteam da în căluşei. Cu doi centi puteai să cumperi un ziar. Când tatăl lui Robby Kleinline lucra la Paicul Curselor cu Obstacole al lui Tilyou, primeam permise gratis şi cu câţiva centi puteam cî$tiga de obicei o nucă de cocos la rişcă. Am învăţat cum să ne descurcăm. Pe atunci preţurile erau mici şi veniturile la fel. Fetele săreau coarda şijucau pocher. Noi loveam sacul de box, driblam cu mingea sau o loveam cu băţul, cântam la muzicuţă şi la kazoo. În primele ore ale serii, după-masă – noi ti spuneam cină -jucam uneori baba-oarba pe trotuar, sub privi-rile părinţilor şi ştiam, iar părinţii vedeau cu ochii lor, că noi, băiedi, nu chiar atât de orbi, foloseam acel joc mai ales ca pre-text pentru a atinge ţâţişoarele fetelor pentru câteva secunde, ori de câte ori prindeam una şi bâjbâiam prefăcându-ne că încă nu eram pregătiţi s-o identificăm. Asta se întâmpla înainte ca noi, băieţii, să începem să ne masturbăm şi înainte ca fetele să aibă menstruaţie.

În fiecare dunineaţă a zilelor lucrătoare, toţi taţii din cvartal, toţi fraţii şi toate surorile care tenninaseră deja şcoala începeau să-şi facă apariţia din clădirile lor, îndreptându-se spre staţia de troleibuze Norton's Point de pe Railroad Avenue, care unnau să-i ducă până la capetele a patru linii separate de metrou de pe Stillwell Avenue, urmând trasee diferite, care se temunau în Coney Island, spre vagoanele de metrou care urmau să-i trans-porte apoi în centru, la diversele lor locuri de muncă, sau, cum a fost cazul cu mine la numai şaptesprezece ani şi jumătate, după ce îmi luasem diploma de absolvire a liceului, la şirul de agenţii de angajare din Manhattan, în căutarea timidă a

unei slujbe. Mulţi mergeau pe jos un kilometru şijumătate până la staţia de metrou, ca să facă mişcare sau ca să economisească cinci cenţi. Seara, la ora de vârf, se întorceau cu pas greoi acasă. Lama, era deja întuneric. Şi în majoritatea serilor, de la sfârşitul primăverii până la începutul toamnei, tata pleca singur spre plajă, cu veşnicul lui zâmbet, îmbrăcat cu un halat de baie pufos şi cu un prosop aruncat peste umeri, ca să se relaxeze sărind în apă sau înotând, stând uneori acolo până se întuneca, iar noi toţi ne contaminam de fdca mamd că de data asta se va îneca într-adevăr, dacă nu se ducea cineva imediat după el.

— Du-te după el, poruncea ea unuia dintre noi, aflat mai aproape de ea. Spune-i să vină la masă.

Era probabil singuml ceas al zilei în care tata putea să se bucure de singurătate şi să mediteze la acele lucnm care-i făceau purtarea atât de plăcută şi îi aduceau pe faţa bronzată acel zâmbet liniştit

Pe atunci, ne bucuraro toţi de o sănătate excelenta şi acesta era unul dintre acele lucmri bune.

Avea o slujbă. Avea ziarele lui evreieşti şi ambii părinţi ascultau la radio muzica preferată, mai ales

Puccini; aveau emisiunea TheBell Telephone How; NBC Symphony în direct; WQXR, postul de radio al publicatieiNeiv Yoik Times; şi WNYC, postul de radio, afinna crainicul, „al oraşului New York, unde şapte milioane de oameni trăiesc în pace şi armonie şi beneficiază de avantajele democraţiei”.

Eu am mers mai departe decât ei în muzică, ascultând de la Count Basie, Duke Ellington şi Benny

Gootiman până la Beethoven şi Bach, muzică de cameră şi sonate pentru pian, iar acum, din nou, Wagner şi Mahler.

Lar Hitler şi bravii lui legionari ne-ar fi ucis pe toţi.

Săptămâna de lucm de patmzeci de orc a reprezentat o coti-tură în refonna socială pe care abia am apucat s-o apreciez şi un pas înainte spre o viaţă mai bună, pe care copiii şi nepoţii mei o consid6rau un lucm de la sine înţeles. Sunt copii vitregi, fiindcă Glendei i se legaseră deja trompele când am cunoscut-o. Dintr-o dată, toţi aveam slujbe care se tenninau sâmbăta. Puteam să ne culcam târziu vineri noaptea. Familii întregi puteau fi libere tot week-end-ul. Legile pentru salariul mmim şi pentru folosirea muncii copiilor au fost alte binefaceri revărsate de Franklin Delano Roosevelt şi de Noua lui Ordine, deşi aceasta

din urmă părea neclară. Abia după absolvirea colegiului am aflat că, peste tot în lumea occidentală industrializată, copiii de doisprezece şi sub doisprezece ani munciseră dintotdeauna în zilele de lucru douăsprezece ore şi chiar mai mult, în minele de cărbuni şi în fabrici; abia când am intrat în annată şi am început să ma asociez cu oameni din alte locuri decât Coney Island am aflat că un „barosan" din Coney Island era de fapt un rahat

Salariul minim era de douăzeci şi cinci de centi pe oră. Ctod Joey Heller din casa cu apartamente închiriate de vizavi a împlinit şaisprezece ani, vârsta necesară pentru a obţine pemiisul de muncă şi şi-a găsit o slujbă la Westem Union, împărţind telegrame în oraş timp de patru ore pe zi după orele de şcoală, aducea acasă câte cinci dolari pe săptămână, în fiecare vineri. Şi din banii ăştia a reuşit în cele din urmă să cumpere un fonograf la mâna a doua, pentru clubul de pe Surf Avoiue, care exista deja şi unde am învăţat să dansăm „lindy hop", să fumăm ţigări şi să mozolim fetele în camera din dos, dacă aveam norocul s-o păcălim sau s-o convingem pe vreuna să meargă acolo cu noi. Asta în timp ce prietenul meu Lew Rabinowitz, celălalt prieten al lui, Leo Weiner, şi alţi câţiva tipi mai îndrăzneţi le regulau deja pe canapele şi în alte locuri. Tatăl lui Joey Heller murise, iar fratele şi sora lui, mai mari ca el, munceau ori de câte ori puteau, mai ales ca zilieri la Woolworlh sau în timpul veiii, pe faleză, la chioşcurile cu îngheţată şi hot-dogs. Mama lui, lenjereasă în tinereţe, lucra acum penţiu mama: strimta şi lărgea rochii, scurta şi lungea tivud şi întorcea gulere uzate de cămăşi pentru spălătoria locală, în schimbul a doi sau trei centi bucată, cred, sau poate cinci centi.

Se descurcau. Joey voia şi el să ajungă scriitor. De la Joey am aflai pentru prima dată acea variantă la reclama pe. Ntru

Pepsi-Cola de la radio. Îmi amintesc primul vers al unei alte parodii a lui, la un cântec foarte popnlar, ajuns aproape în topul şlagărelorde la Lucky Strike, pe care îl mai auziţi şi astăzi pe discuri, interpretat de cântăreţi mai buni decât aveam noi pe atunci.

Dacă ochiul îţi sticleşte Când ea şliţul (i-l clinteşte, Cucoana te iubeşte.

Aş vrea să-mi pot aminti restul. El voia să scriu scheciuri comice pentru radio, cinema, teatru. Eu voiam să le fac împreună cu el şi de asemenea să scriu într-o bună zi povestiri

suficient de bune pentru a fi publicate în revista The New Yoiker sau în oricare altă publicaţie. Am colaborat la câteva numere pentru trupa noastră de cercetaşi, Trupa 148, şi mai târziu la spectacolele dansante de la clubul nostru, unde perce-peam o taxă de intrare de zece sau douăzeci şi cinci de centi oamenilor din celelalte douăsprezece cluburi din Coney Island şi Brighton Beach, lăsând fetele să intre pe gratis. Unul dintre numerele mai lungi ale cercetaşilor, „încercările şi tribulaţiile lui Toby PicioruşFragil" era atât de hazliu, îmi amintesc, încât ni s-a cemt să-l repetam la una dintre adunările obişnuite organizate în fiecare vineri la şcoala noastră publica elementară, P. S. 188. Joey s-a înrolat tot la aviaţie şi a devenit ofiţer şi bombardier şi a predat la rândul lui la un colegiu din Pennsylvania.

Dar când a ajuns acolo, nu mai era „Joey", iar eu nu mai eram „Sammy." El era Joe şi eu eram Sam.

Eram mai tineri decât ne consideram, dar nu mai eram copii. Şi totuşi, Marvin Winkler îi spune tot

Joey când îşi deapănă anuntirile, iar în mintea lui eu sunt tot Sammy, „Au râs când m-am aşezat la pian."

Acea reclamă a devenit cea mai reuşită campanie publicitară prin. Poştă care se făcuse vreodată şi probabil că este şi acum.

Completai un talon şi primeai un plic cu instrucţiuni, care te învăţa, spuneau ei, să cânţi la pian în vreo zece lecţii uşoare. Era de preferat, desigur, să ai un pian, ca Winkler, deşi el nu s-a ostenit niciodată să studieze pe el.

Fabricantul ne-a spus că în viitor vom deţine un Pord, iar pe aţunci, pentru automobilele cu roţi care funcţionau ca genunchii şi pe care nu ne puteam permite să le cumpărăm, nu exista ameninţarea penuriei de benzină din cauza Războiului din Golf sau a celei anunţate de steagul cu călutul roşu care flutura la staţiile de benzină. Lucky Strike însemna tutun fm pe vremea roţilor care acţionau ca genunchii şi oamenii solicitau ţigări Philip Monis sau parcurgeau un kilometru şijumătate pentru un

Camel sau pentru alte ţigări şi trabucuri din cauza cărora tata a făcut cancerul la plămâni care s-a răspândit apoi la ficat şi la creier, ucigându-l foarte rapid. Avea ceva ani când s-a stins, dar Glenda nu era bătrână când a doborât-o canceml la ovare şi a murit la exact treizeci de zile după stabilirea diagnosdcului. A început să se simtă rău după ce s-a sinucis Michael şi acum

bănuim că boala ei s-a datorat stresului. Ea a fost cea care l-a găsit. În curtea din spate a casei pe care o închiriasem pentru vară era un copac sfrijit şi Michael reuşise să se spânzure de el. Eu i-am tăiat funia, conştient că n-ar fi trebuit s-o fac, ca să nu-l las să se legene acolo, pradă privirilor noastre, ale femeilbr şi copiilor din casele învecinate, în cele două ore cât le-ar fi trebuit poliţiştilor şi medicului legist să vină cu cabrioletele de plajă.

Un dolar pe oră. Un kilometiu şi jumătate pe minuL. O sută pe săptămână. O sută cincizeci de kilometri pe oră, nemaipomenit!

Erau lucruri posibile. Ştiam că existau maşini cu viteză mare şi toţi cei din Coney Island aveau mde care locuiau în alte părţi, o duceau mai bine decât noi şi aveau maşini de-alea care mergeau probabil cu un kilometru şi jumătate pe minut sau chiar mai mult. Majoritatea rudelor noastre locuiau în New Jersey,

256 Jo. Seph Heller

Paterson şi Newark şi veneau cu automobilele în duminicile de vară, ca sa se plimbe pe promenada ppdita pină la carusel sau chiar până la Cursele cu Obstacole, ca să folosească plaja sau să se bălăcească în oceari. Rămâneau la masa pe care mama o gătea cu plăcere, ajutată de soră-mea, servindu-i cu cotlete de viţel îmbrăcate în pâine şi cartofi prăjiţi pe care mama îi făcea deli-cioşi şi. Bucurându-se că le dădea „mâncare bună”. Posturile de funcţionari publici erau căutate pentru salariu, pentru munca sta-bilă şi curată, pentru vacanţe şi pensii, pentru că ele reveneau şi evreilor, iar cei care le obţineau erau priviţi cu atimiraţie, fiind socotiţi nişte profesionişti. Puteai să începi ca ucenic în Biroul de Tipărituri al Guvemului SUA, îmi citea fratele meu mai mâie dintr-un ziar al funcţionarilor publici, şi apoi să lucrezi ca tipograf, pomind de la un salariu de şaizeci de dolari pe săptămâna – asta însenma acel dolar pe oră, aproape abordabil, şi chiar mai mult – după ce terminai ucenicia. Dar eu aş fi preferat să trăiesc şi să lucrez la Washington şi niciunul dintre noi nu era convins că merita să plec de acasă pentru asta. O slujbă de mai mică durată la Şantierul Naval

Norfolk din Portsmouth, Virginia, ca ajutor de fierar, unde lucrau şi alţi tipi din Coney Island, părea o idee mai inspirată, în timp ce aşteptam toţi să vedem dacă războiul se va tennina

înainte de a împlini eu nouăsprezece ani şi dacă voi fi sau nu luat în armată sau în marină, Ni se spusese că in

Bank Street numărul 3o, în oraşul Norfolk, unde se ajungea cu bacul de la Portsmouth, se afla o casă de curve, un bordel, dar n-am avut niciodată suficient curaj să mă duc şi nici nu aveam timp.

Am rezistat acolo, la muncă fizică grea, timp de două luni, lucrând cincizeci şi şase de zile consecutiv cu program întreg şi cu program redus sâmbetele şi duminicile, până când am renunţat, doborât de oboseală, şi m-am întors acasă, unde mi-am găsit în cele din urmă un post de funcţionar la o companie de asigurări pentru accidente de maşină, cu un salariu mult mai mic, în aceeaşi clădire din Manhattan, ce coincidenţă, vechea clădire General Motors de pe

Broadway 1775, în care lucrase Joey Heller în unifonna lui de curier al Westem Union, împărţind şi ridicând telegrame.

Unde erai?

Când ai aflat de Pearl Harbor. Când a explodat bomba atomică. Când a fost ucis Kennedy.

Ştiu unde eram când mitralioml Snowden a fost ucis în cea de-a doua misiune la Avignon; asta a însemnat pentru mine mai mult decât va însemna mai târziu asasinarea lui Kennedy şi încă înseamnă mult. Eram în porţiunea de la coadă a bombardierului meu de mărime medie B-25, întrun leşin al mortu, dupăce îmi revenisem în urma loviturii la cap care mă tenninase pentru un timp, când pilotul secund se pierduse cu firea şi lăsase pur şi simplu avionul să cadă, după care urlase în interfon, cerându-le tuturor celor din avion să-i ajute pe to (i ceilalţi din avion care nu-i răspundeau.

De fiecare dată când mă trezeam şi-l auzeam pe Snowden gemând şi-l vedeam pe Yossarian făcând altceva, to efortul lui inutil de a-l ajuta, leşinam din nou.

Înainte de misiune, aterizasem foiţat odată, cu un pilot pore-clit de noi Joe Flămândul, care zbiera în somn fiindcă ăvea coşmaruri când nu era plecat ta misiime de luptă şi căzusem într-un şanţ, cu un pilot pe nume Orr, despre care s-a aflat mai tâtziu că a reuşit să ajungă cumva în Suedia; dar n-am fost rănit în niciunul din cazuri şi încă n-am putut să mă conving pe mine însumi că nu era corect cum se arătau lucrurile în filme. Pe unnă l-am văzut pe Snowden cu măruntaiele afară şi după aceea am

văzut un bărbat costeliv, care se zbenguia pe o plută din apropierea plajei, tăiat în două de o elice, şi acum cred că, dacă m-aş fi gândit mai devreme ca vreunul din acele incidente s-ar fi putut petrece în prezenţa mea, poate că n-aş fi fost în stare să mă hotărăsc să plec. Mama şi tata ştiau amândoi că războiul era o grozăvie mai mare decât ne puteam imagina noi, copiii din cartier. Sau cutremurat mai târziu când le-am spus că fusesem acceptat pentru misiunile de zbor ca mitralior.

Niciunul dintre ei nu zburase vreodată cu avionul. Nici eu şi nici vreo cunoştinţă de-a mea.

Amlndoi m-au însoţit până la staţia de troleibuz de pe Railroad Avenue, lângă cea de-a doua bombonerie de pe strada ttoastră. De acolo am ajuns în Stillwell Avenue, împreună cu ceilalţi trei, am luat metroul de la Sea Beach care străbătea Manhattan-ul, până la staţia Pennsylvania, pentru a mă prezenta la raport în prima zi de annată. Câţiva ani mai târziu, am aflat că, după ce mama şi-a luat rămas-bun de la mine şi m-a îmbrăţişat zâmbind cu blândeţe, cu o figură serioasă, iar eu am plecat cu troleibuzul, au podidit-o lacrimile pe loc şi a plâns deznădăjduită aproape o jumătate de oră, până când tata şi soră-mea au izbutit s-o umească de acolo şi s-o ducă acasă.

În ziua în care am intrat în armată, venitul meu s-a dublat pracdc. Qşdgam şaizeci de dolari pe lună ca funcţionar la compania de asigurări şi trebuia să-mi plătesc transportul şi masa de prânz sau sămi aduc mâncare de acasă. În armată, am primit şaptezeci şi cinci de dolari pe lună ca simplu soldat din prima zi, plus mâncare, haine şi bani de chirie, iar consultatfile la medic şi dentist erau gratuite.

După ce am ieşit ca sergent cu indemnizaţie de zbor peste ocean şi îndemnizaţie de lupta, câştigam pe lună mai mult decât un tipograf al guvemului şi mă apropiam deja, la o vârstă tânără, de acea sută de dolari pe săptămână, mai repede decât crezusem vreodată că va fi posibil.

De unde veneău atâţia bani?

După cum ar fi spus mama în idiş: luni, o treime a naţiunii locuia în case insalubre, era prost îmbrăcată şi prost hrănită. Joi, zece milioane de oameni înrolaţi câştigau mai mult decât reuşiseră până atunci să câştige majoritatea, în timp ce două milioane de angajaţi civili, tancuri, avioane, nave, portavioane şi sUte de mii de Jeepuri, camioane şi alte vehicule ieşeau pe

porţile uzinelor aproape prea repede ca să poată fi numărate. Dintr-o dată, era tipstul pentru toate. Meritul îi aparţine oare doar lui Hitler? Capitalismului, ar răspunde probabil tata, cu zâmbe-tul lui resemnat, de parca pentru acest socialist omenos toate relele inegalităţii ar putea fi explicate cu acel unic cuvânt păcătos. „Pentru război se găsesc întotdeauna suficiente resurse. În schimb, pacea este prea costisitoare."

După acea primă călătorie cu metroul, din staţia Pennsylvania până la centml de recrutare din Long

Island, am trăit mereu în annată sentimentul pierderii importantei personale şi a identităţii individuale, pe care am descoperit, spre uinurea mea, că l-am acceptat cu bucurie. Făceam parte dintr-o tunnă mânată de alţii şi m-am pomenit că pentru niine era o uşuiare să mi se organizeze viaţa, să mi se spună ce să fac şi să fac ce făceau şi ceilalţi. Mă simţeam eliberat de orice povară, mai liber decât în viaţa civilă. Aveam şi mai mult timp liber, sentimentul unei mai mari libertăţi, după ce s-au consumat etapele de orientare.

Noi, cei patru care ne înrolaserăm împreună, ne-am întors acasă nevătămaţi, deşi era s-o încurc în ambele misiuni la Avignon, iar Lew a fost luat prizonier şi ţinut în lagăr în Germania o jumătate de an, până când a fost eliberat de ruşi. Ştie ce noroc a avut că a supravieţuit totuşi, după ce Dresda a fost bombardată în timp ce el era acolo. Dar Irving Kaiser, pe care Joey Heller şi cu mine îl porecliserăm în glumă Toby Piciomş-Fragil, a fost sfârtecat în Italia de tirul artileriei şi nu l-am mai revăzut niciodată, iar Sonny Ball a fost şi el ucis tot acolo.

Când a început Vietnamul, ştiam deja ce însemna războiul şi ticăloşia Casei Albe şi i-am jurat

Glendei că voi face tot ce-mi stă în putinţă, legal sau ilegal, ca să-l scutesc pe băiatul meu Michael de armată, dacă va fi cumva acceptat la examenul medical şi recrutat. Aveam îndoieli că s-ar putea întâmpla aşa ceva. Chiar înainte de a ajunge la vârsta la care putea deveni dependent de droguri şi medicamente, dădea senme că se com-porta ca şi cum ar fi fost dependent. Reţinea cu uşurinţă fapte şi cifre, dar când era vorba de hărţi şi planuri era pierdut. Avea o memorie fenomenală pentru statistici. Dar nu prea se pricepea la algebră sau la geometrie şi în general la nimic abstract. Am lăsat-o pe Glenda

să creadă în continuare că fiisese afectat de divorţul nostiu. Am făcut planuri eroice să ne mutăm în Canada, dacă va fi chemat la centrul de recrutare. Aveam de gând chiar să plec cu el în Suedia, dacă acolo părea mai sigur. I-am dat Glendei cuvântul ca aşa voi face, dar n-a fost nevoie să mi-l ţin.

Lew voia trupe paraşutate sau un tanc cu un tun în faţă, ca să-i stdvească pe nemţii care persecutau evrei, dar a sfârşit la infanterie, după ce făcuse instrucţie la artilerie. Peste ocean, a ajuns sergent, după ce sergentul lui a fost ucis. Mai devreme chiar, în Olanda, preluase acest post de comandă, când sergentul lui devenise nesigur pe el şi începuse să se bizuie pe Lew să dea ordinele. Eu voiam să fiu pilot pe un avion de luptă şi să zbor pe P-38, pentru că părea rapid şi eficient. Dar nu aveam o buiiă percepţie a adâncimii şi am ajuiis în schimb mitralior. Am văzut afişele care anunţau că era nevoie de mitraliori şi m-am oferit. Se spunea că era postul cel mai periculos şi că soarta pilo (ilor eia pecetluită. În cazul meu, s-a cam dovedit că aşa era.

Eram suficient de scund ca să fiu mitralior de turelă pe un Flying Fortress în Anglia, dar din fericire n-a observat nimeni şi am ajuns în schimb mitralior în coada avionului, în mai însorita Mediterană, pe bombardierul mai simplu şi mai sigur care era B-25.

La instmctie, îmi plăcea întotdeauna foarte mult să-mi simt mâinile încleştate pe mitraliera de calibrul 50. Îmi plăcea să fiu în văzduh şi să trag cu gloanţe adevărate în tmte mobile din aer şi în ţinte fixe de pe pământ, în urma trasoarelor care lăsau dâre albe în faţa lor. Am învăţat repede despre inerţie şi mişcarea reladvă, am învăţat că o bombă sau un glonţ lansate dintr-un avion cu viteza de patru sute cincizeci de kilometri pe oră începe să se deplaseze în aceeaşi direcţie, cu o viteză identică, şi că forţa de gravitaţie acţionează din prima clipă şi am fost pus uneori să lucrez la tablă de către primul nostru ofiţer de artilerie, ajutându-i pe cei care aveau dificultăţi să înţeleagă.

Am învăţat chestii uluitoare despre legile lui Isaac Newton: dacă tu sau tinta vă deplasaţi, nu o vei nimeri niciodată daca o ocheşd direct. Una dintre legi mă uimeşte şi acum; dacă un glonţ este tras dintr-o armă orizontală! N acelaşi moment în care un glonţ identic cade pe acel loc de la aceeaşi înălţime, ele vor lovi pământul în acelaşi timp, chiar dacă primul aterizează la

o distanţă de peste o jumătate de kilometro. Orele de instrucţie cu simulări de luptă înii plăceau mai putin, pentru că armele nu erau adevărate, deşi erau aproape la fel de amuzante ca tragerile la ţintă din gheretele de pe promenada poditě. Şedeai într-o drăcie închisă şi avioane de luptă de diverse mărci zburau spre tine pe un ecran, pentru o fracţiune de secundă, din direcţii şi de la înălţimi diferite, şi era pracdc imposibil să distingi prietenul de duşman atât de repede, să-ţi reglezi cătarea şi să apeşi pe trăgaci.

Nimeni nu obţinea rezultate deosebite la chestiile alea; pe de altă parte, nimeni nu pica la examen.

Doi tipi pe care-i cunoşteam au fost retraşi din cauza fticii. După aceste ore de instrucţie, am devenit scepdc: dacă aşa unna să se desfăşoare treaba, singurul lucru care rămânea de făcut era să te laşi purtat într-o direcde oarecaie, cât de repede posibil, făcând tot mai multe rotiri în cele clteva secunde pe care le aveai la dispoziţie. Şi aşa s-a dovedit a fi cam peste tot Partea care putea să pună la bătaie cea mai marc putere de foc era partea care câştiga întotdeauna.

Oamenii nu vor să ştie că bătălia antică de la Tennopile, cu eroica rezistenţă a spartanilor până la ultimul om, nu a fost pen-tru greci o victorie, ci o înfrângere zdrobitoare. Toată vitejia de acolo a fost o irosire. Este exact genul de adevăr pe care îmi place să-l trântesc oamenilor în faţă.ca să-i zgâlţâi uri pic şi să-i mobilizez.

Aveam încredere în mitraliera mea, dar nu mi-a trecut nicio-dată prin cap că voi trage întotdeauna în cineva care se va apropia în zbor ca sa tragă în mine.

Îmi plăcea să mă ţin de pozne şi m-ampomaut făcându-mi mai mulţi prieteni decât îmi făcusem vreodată în Coney Island. În armată, personalitatea mea era avantajată. Citisem masiv şi ştiam mai multe. Consideram foarte pracdc să las oamenii să afle de la bun început că eram evreu, după cum probabil bănuiseră deja, şi găseam o cale de a strecura această informaţie, adăugând totodată că eram din Coney Island, Brooklyn, New York. Aveam relaţii nesofisticate şi apropiate cu oameni cu nume precum Bruce Suggs tim High Point, Carolina de Nord, şi Hall A. Moody din

Mississippi, cu Jay Matthews şi Bmce J. Palmer din diverse locuri din Georgia, care nu prea se simpatizau între ei, cu Art

Schroeder şi cu Tom Sloane din Philadelphia. Într-o cazarmă de la Lowry

Field, Colorado, unde fusesem trimis la instiucţie pentru turela de foiţă, am detectat o atitudine ostilă şi amenințătoare din partea lui Bob Bowers, care era tot din Brooklyn, dintr-o zonă mai dură, populată de norvegieni şi irlan-dezi, cunoscută de noi pentru antisemiţii săi, şi din partea lui John

Rupini, de undeva mai din nord, şi se ştia că aveam grijă să ne evităm. Ştiam ce sentimente aveau, iar ei ştiau că şdam şi erau aproape la fel de neprietenoşi şi cu ceilalţi în general. Probabil că Lew sar fi socotit cu ei de la bun început La o partidă de pocher, în a doua sau a treia zi, în trenul militar care mă ducea din Arizona în Colorado, mi s-a părut că l-am auzit pe unul dintre jucători spunând ceva despre un evreu, dar n-am fost sigur. Apoi cel din faţa mea, care spusese deja că era dintr-o mică localitate tim sud, zâmbi afectat şi observă:

— Avem şi noi câţiva care au im magazin de îmbiăcăminte. Ar trebui să vezi în ce hal arată.

Atunci am fost sigur şi ini-am dat seama că trebuia să inter-vin.

— O clipă, vă rog, dacă nu v$ supăraţi, i-am spus brusc şi oarccum pompos.

Pe dinăuntni tremuram. Parca nu era vocea mea

— Din întâmplare, sunt evreu şi nu-mi place să vă aud vorbind aşa. Dacă vreţi, părăsesc chiar acum partida. Dacă vreţi să mai joc, va trebui să încetaţi să spuneţi lucnm care măjignesc şi mă fac să mă simt prost. Oricum, nu înţeleg de ce vreţi să-mi faceţi asta.

Jocul se oprise şi noi ne legănam, ascultând zgomotul produs de tren. Dacă părăseam jocul, Lesko ar fi plecat cu mine şi, dacă se lasa cu violenţă, ştiau că Lesko va fi de partea mea. Dar cel căruia mă adresasem, Cooper, se simţi foarte vinovat ţi mormăi nişte scuzc.

— Lartă-mă, Singer. Nu ştiam că eşti evreu.

Probabil că Lew i-ar fi rupt oasele şi ar fi făcut puşcărie. Eu mă împrietenisem pe moment cu acel tip care voia să fie întotdeauna împăciuitor. Lew e Lew, iar eu nu sunt el.

Numele meu este Samuel Singer, făia iniţială la mijloc - Sammy NMI Singer – şi m-am născut scund, iar când am crescut am devenit şi mai scund decât majoritatea băieţilor şi aveain o

înfăţişare ştearsă. Nu semănam cu un alt bun prieten din cartier, Ike Solomon, care nu era mai înalt, dar avea bicepşi vânjoşi şi pieptul mai mare şi putea să ridice greutăţi şi să se distreze ridicându-se cu bărbia la bară. Toată viaţa mă ferisem de bătăile cu pumnul şi de aceea am făcut tot posibilul să nu mă las atras în niciuna. Puteam fi spiritual şi înţelegător şi am reuşit întotdeauna să-mi fac prieteni. M-am priceput să pun lucrurile îtl mişcare cu întrebări sâcâitoare şi menţinând conversaţiile vioaie cu revelaţiile inteligente ale iconoclasmului.

— Crezi că ţara ar fi avut o situaţie mai bună dacă am fi pier-dut revoluţia împotriva englezilor?

Întrebam iscoditor, de parcă eram cu adevărat nedumerit şi fiind pregătit cu întrebări critice pentru orice răspuns.

— Dacă Lincoln a fost atât de deştept, de ce a lăsat Sudul să se separe? Războiul ar fi avut aceleaşi consecinţe?

— Este Constituţia constituţională?

— Poate fi creată vreodată democraţia în mod democratic?

— Fecioara Maria n-a fost evreică?

Ştiam lucruri pe care alţii nu le ştiau. Ştiam că, daca am ilHra în orice cazarmă cu nu mai puţin de patruzeci de oameni, ain găsi aproape întotdeauna doi cu aceeaşi dată de naştere şi, în jumătate din timp, alţi doi cu o zi de naştere diferită. Puteam paria chiar şi cu oameni din Nevada şi Califomia că Reno, Nevada, se află mai departe spre vest decât Los Angeles şi cei mai mulţi pariau încă o dată, după ce o căutam pe haită, atât de hotărâţi erau să se agate de o veche prejudecată. Am o întrebane pregătită pentru cardinal, dacă m-aş pomeni vreodată aşezat lângă el şi aş avea chef să fac pe nebunul.

— Genele cui le moştenea Christos?

Şi cu o privire nevinovată, aş aminti, după răspunsul pe care ar reuşi să-l găsească bietul personaj, că se născuse, fusese pnmc şi apoi bărbat şi că fusese circumcis în cea de-a opta zi.

La orele de la şcoala de artilerie era cât pe-aci să dau de bucluc cu subofiţerul decorat care ne instruia, când a ţinut să remarce că durata medie a vieţii aeriene a unui mitralior de avion era de trei minute şi apoi ne-a poftit să punem întrebări. Îşi ter-minase numărul de misiuni pe un B-l7, la escadrila a opta

a aviaţiei militare Sn Anglia şi nu voiam să-l stâmesc – eram doar curios.

— Cum şi-au dat seama, să trăiţi? Am întrebat, şi de atund n-am mai avut niciodată încredere în studii şi estimări.

— Ce vrei să spui?

— Cum au putut măsura aşa ceva? Dumneavoastră, să trăiţi, aţi rezistat probabil în luptă cel putin o oră.

— Mult mai mult decât o oră.

— Atunci înseamnă că pentru fiecare oră în care aţi rezistat, alţii au murit în mai putin de o secundă, ca să se ajungă la media de trei minute. Şi de ce este mai periculos pentru mitraliori decât pentru piloţi şi bombardieri? Când se trage, nu se trage în tot avionul, să trăiţi?

— Singer, vrei neapărat să faci pe deşteptul? Mai rămâi putin după ce pleacă ceilalţi.

Mi-a adus la cunoştinţa să nu-l mai contrazic niciodată în clasă şi ini-a prezentat ceea ce eu şi

Yossarian am numit mai târziu Legile lui Kom, după numele locotenentului Kom din Pianosa: conform legilor lui Kom, nu aveau voie să pună întrebări decât cei care nu puneau niciodată înlrebăd. Dar m-a pus la treabă ca să-i învă (pe alţii, cu exemple simple din algebră şi geometrie, motivele pentru care trebuia să tragi întotdeauna mult In fata tintei aflate în mişcare faţă de tine – iar ca să tragi în fa (a unui avion, trebuia să tragi în spate. Dacă un avion este la n metri distanţă şi un cartuş parcurge n metd într-o secundă, în câte secunde va ajunge cartuşul la el?

Vedeau acest lucm în practică, în orele pe care le petreceam trăgând în ţinte mobile pe poligonul de artilerie, unde trăgeam dintr-un camion în mişcare. Dar, deşi i-am învăţat pe alţii şi ştiam asta, chiar şi eu am avut necazuri cu principiul conform cămia tragi în faţa unui avion care te atacă ochind

Întotdeauna în spatele lui, între ţintă şi coada avionului tău, din cauza vitezei pe care o aveau gloanţele din propriul tău avion în faţa ta şi a virajului pe care trebuia să-l facă avionul ca să tragă în faţa ta.

Prietenii pe care mi i-am făcut au avut întotdeauna o fire. Generoasă. Şi, într-un fel sau altul, întotdeauna era prin preajmă un tip mai solid sau mai dur, care sărea să teajute în caz că se întâmpla ceva, cum erau de pildă Lew Rabinowitz şi Sonny

Bartolini, unul dintre italienii mai îndrăzneţi dintr-o familie din Coney Island. Şi Lesko, tânărul miner din Pennsylvania, pe care-l cunoscusem la şcoala de artilerie. Sau Yossarian, la instrucţia operaţională din Carolina şi mai târziu în lupte, la Pianosa, după ce noi cinci, Yossarian, Appleby, Kraft, Schroeder şi eu, zburaserăm în acelaşi echipaj peste ocean.

Întotdeauna m-a obsedat teama de a fi bătut, căpătând în meditaţiile mele proporţii mai mari decât teama de a frdobortt în zbor. Într-o noapte, în Carolina de Sud, a început să-mi treacă. Asta s-a întâmplat după un alt zbor de instrucţie în întuneric, în care Yossarian se rătăcise în jurul unor localităţi precum Atfiens, Georgia şi Raleigh, Carolina de Nord, iar Appley din Texasa trebuit din nou să ne aducă înapoi cu ajutorul busolei radio. Ne duseserăm la miezul nopţii în sala popotei recruţilor ca să mâncăm, Schroeder, eu şi Yossarian. Clubul ofiţerilor se înctri-sese. Lui Yossarian îi era foame tot timpul. Îşi scosese tteseleca să treacă drept recrut şi să aibă dreptul să intre acolo. Oamenii mişunau întotdeauna pe afară noaptea. În timp ce ne făceam loc printre ei, am fost deodată înghiontit de un mârlan de soldat, solid şi beat, care m-a lovit atât de tare, incit să nu rămână nid o îndoială că o făcuse dinadins. M-am răsucit, surprins, insrinctiv.

Înainte de a apuca să vorbesc, s-a apropiat de inine, m-a împins furios în spate, într-un gmp de soldaţi tare se întorseseră deja ca să privească. Totul s-a petrecut aproape prea rapid ca să se înţeleagă ceva. În timp ce eu încă mă clătinam, zăpăcit, el s-a repezit după mine cu braţele ridicate şi cu pumnul pregătit să lovească. Era mai înalt decât mine, mai lat şi mai solid şi nu aveam cum săi parez loviturile. Era ca atunci când încercasem să-l învăţ pe Lew să boxeze. Nu puteam nici măcar să fug. Nu şdu de ce mă alesese tocmai pe mme şi nu pot decât să bănuiesc. Dar, taainte de a apuca să lovească, Yossarian a apămt înlre noi ca să intervină, cu braţele întinse şi cu palmele deschise, indeniaindu-l să se potolească şi încercând să-l ducă cu vorba ca să-l calmeze. Înainte de izbuti să-şi temune prima propoziţie, omul s-a dezlănţuit, l-a pocnit într-o parte a capului, iar apoi ia mai ars una cu celălalt pumn şi Yossarian a căzut pe spate, neputincios şi ameţit, în timp ce tipul continua să-l lovească în cap cu ambele mâini, iar Yossarian se clătina la fiecare lovitură şi, până sămi dău seama ce făceam, m-am avântat în fată ca să înşfac unul dintre braţele groase ale tipului

şi m-am agăţat de el. Când am văzut că nu (inea figura, m-am lăsat înjos casă-l apuc de talie şi m-am proptit bine cu tălpile în pământ ca să mă încordez din toate puteiile penţiu a-l dezechilibra. Între tirnp, din cealaltă parte se năpusdse şi Shroeder asupra lui şi l-am auzit vorbind. „Tâmpitule, e ofiţer, tâmpitule!”, îl auzeam şuierând în urechea tipului. „E ofiţer!” Apoi, Yossarian, care era şi el destul de puteniic, l-a atacat din faţă şi a reuşit să-i împreuneze braţele şi să-l propulseze în spate, până şi-a pierdut echilibrul şi a trebuit Să rămână pe loc. Am simţit că îi trecea toată pofta de bătaie pe măsură ce pereepeă înţelesul vorbelor lui Schroder. Când i-am dat drumul, părea deja bolnav.

— Aţi face bine să vă puneţi la loc tresele, domnule locotenent, i-am amintit încet lui Yossarian gâfiind şi, văzând că îşi pipăie faţa, am adăugat: Nu aveţi sânge pe fată. Aţi făce bine s-o ştergeţi şi să vă puneţi la loc tresele până nu apare cineva. Putem renunţa la masă.

Începând de atunci, am fost întotdeauna de partea lui Yossarian în fricţiunile lui cu Appleby, chiar şi în peridada pe care amândoi am ajuns s-o numim Splendida Insurecţie a Atabrinei, deşi eu luam conştiincios tabletele antimalarie când zburam în zonele cu climă ecuatorială de peste ocean, iar el nu le lua. Atabrina contracara efectele malariei, fuseserăm noi infonnaţi în prima noastră escală în

Porto Rico, fără a avea nici un efect asupra bolii însăşi. Fie că scria sau nu în regulament, Yossarian nu înţelegea ce rost avea să trateze simptomele înainte de a le simţi. Neînţelegerea dintre ei s-a cristalizat într-o contro-versă pentru a salva aparentele. Kraft, pilotul secimd, era ca de obicei neutm. Kraft vorbea puţin, zlmbea mult, părea adeseori absent la ce se petrecea în junil lni. Când a murit la datorie deasupra Ferrarei, la puţin timp după aceea, încă îl consideram impaiţial.

— Eu sunt comandantul acestei nave, a făcut Appleby greşeala de a-i spune lui Yossarian în faţa noastră, în Porto Ricb, prima noastră escală după ce am decolat din Florida pentnt a zbura paisprezece zile peste ocean. Şi va trebui să execuţi ordinele mele.

— Căcat, spuse Yossarian. Ăsta-i avion, Appleby, nu barcă. Aveau aceeaşi înălţime şi acelaşi grad, pe atunci sublocote-nent.

— Şi acum suntem pe uscat, nu pe mare.

— Şi totu^, sunt comandant, rosti rar Appleby. Imediatce vom începe din nou să zburăm, o să-ţi ordon să iei pasdlele.

— Lar eu o să refiiz.

— Atunci o să raportez nesupunerea ta, spuse Appleby. N-o voi face cu plăcere, dar o să-i raportez ofiţerului superior, imediat ce vom avea unul.

— N-ai decât, se încăpăţâna Yossarian. E voiba de organismul meu şi de sănătatea mea şi pot să fac ce vreau cu ele.

— Ba nu, conform regulamentului.

— Regulamentul este neconstituţional.

Ne-a fost prezentată bomba cu aerosol, era prima dată când vedeam aşa ceva.

— Acum este obişnuitul spray – şi am fost instruiţi s-o folosim în interiorul avionului de îndată ce ne urcam $n el, ca să ne apărăm de ţânţari şi de bolile pe care aceştia le-ar fi putut transmite, în timp ce ne îndreptam prin Caraibe, spre Ameiica de Sud. În fiecare etapă a călătoriei spre Natal, Brazilia, ni s-a cerut să căscăm ochii în căutarea urmelor epavei unui avion care dispăruse de pe cer căzând în mare sau în junglă, cu o zi sau două înainte. Ar fi trebuit să fie o treabă care să ne fi dezmeticit mai mult decât a făcut-o. Acelaşi hicru era valabil pentru zborurile de opt ore peste ocean din Brazilia la

Insula Ascension, într-un avion proiectat pentru nu mai mult de patru ore, iar de acolo, două zile mai târziu, în Liberia, Africa şi apoi mai sprenord, în Dakar, Senegal. Pe toată perioada acestor lungi şi plicticoase zboruri peste apă, am căscat ochii după rămăşiţe şi ambarcaţiuni galbene, când ne aduceam aminte. În Florida, aveam destul timp la dispoziţie în serile libere şi erau o mulţime de ringm-i de dans în baruri şi cârciumi.

Voiam să încep să mă regulez. Tipii mai vârstnici din Coney Island, cum erau Chicky Ehrenman şi

Mel Mandlebaum, care intraseră mai de mult în armată, se întorceau în permisie din locuri îndepărtate precum Kansas şi Alabama cu poveşti sinu-lare despre femei mult prea domice să se reguleze cu bravii noştri băieţi din armată şi acum, că eram unul dintre aceşti băieţi, voiam să mă regulez şi eu.

Dar încă nu ştiam cum să fac. Eram timid. Ftiteam să fac glume, dar mă sfiam. Eram prea repede cucerit de trăsăturile unui chip sau ale unei siluete pe care le găseam frumoase. Mă

excitam prea repede şi mă inhiba grija că se putea vedea asta. Ştiam că ejaculam probabil prematur, dar pe atunci asta era mai bine decât nimic pentru cei mai mulţi dintre noi. Când dansam strlhs cu o fată, cu orice fată, întotdeauna aveam o erecţie aproape imediat şi, cu o imensă stinghereală, mă îndepărtam de ea. Acum ştiu că ar fi trebuit s-o apăs mai tare de ele, ca să nu existe nici o îndoială că era acolo, şi să încep să fac glume

ORA ÎNCHIDEM 269 sugestive despre ceea ce doream şi aveam de gând să obţin; m-aş fi descurcat mai bine. Când mă retrăgeam în camera din dos cu o fată ca s-o mozolesc sau mă duceam în vreun apartament unde ele erau angajate ca baby-sitters, de obicei obţineam ce doream destul de repede şi eram încântat de mine însumi, până când eram silit să-mi amintesc că mai aveam multe de învăţat. Ştiam că eram scund şi întotdeauna am crezut că aveam puţa mică şi că ceilalţi le aveau foarte mari, până într-o zi de vară când, în vestiarul bazinului de înot din Parcul de la Cursa cu Obstacole, m-am uitat cu curaj în oglindă, în timp ce stăteam în picioare lângă Lew şi ne spălam, şi am văzut că a mea era la fel de breazăca a lui.

Dar el şi-o folosea. Lar eu tenninam întotdeauna prea repede sau deloc. Prima dată când Lew şi celălalt prieten al lui, Leo Weiner, mi-au făcut trampa cu o fată găsită de ei, care venise să lucreze la un aparat de sirop şi îngheţată şi nu refuza să se ofere oricui i-ar fi cerut-o – amândoi se pricepeau teribil să trateze cu fetele astfel de lucmri – mi-am dat drumul înainte de a intra. Prima dată când mam regulat, cu o fată din sala clubuhu care mi-a adus la cunoştinţă, în timp ce eu încă îmi foloteam mtoa că voia să meargă până la capăt, mi s-a înmuiat imediat ce ne-am despuiat, deşi fusese în mod sigur suficient de tare şi pregătită, înainte de a ne scoate amândoi chiloţii. Glendei îi plăceau astfel de anecdote.

Nu sunt foarte sigur, dar nu cred că am rcuşit în cele din unnă să mă regulez ca lumea decât după ce am ajuns peste ocean, Acolo am făcut-o fără nici un efort, fiindcă eram într-o şleahtă de indivizi care făceau toţi acelaşi lucru, cu siguranţa proprie tinereţii, şi exista o poftă generală de distracţii deşănţate. În preajma găştilor de fete tim oraşul cel mai apropiat, Basda, care nu vorbeau limba noastră, şi mai ales laRoma, undefemeile pe care le întâlneam pe străzi ne zâmbeau ca să ne anunţe ce făceau acolo şi se aşteptau să le abordăm cu

solicitări, cu bani gheată, cu ţigări şi pachete de ciocolată, cu o veselie lipsită de griji şi cu şliţurile deja desfăcute pe jumătate'. Nu le puteam considera prostituate sau târfe, ci doar femei de stradă. Nu sunt prea sigur
întoarce la tratament, călătoresc cu autobuzul, pe care-l iau de la capul de linie, ca să-l văd cel putin o dată pe săptămână. Durează o zi întreagă. Nu mi-am închipuit niciodată că voi trăi mai mult decât el şi poate că nu voi trăi, pentru că în perioadele de acalmie de care s-a bucurat în peste douăzeci de ani, de când ştiu că are maladia lui Hodgkin, este mai zdravăn decât mine şi mult mai activ. De data asta totuşi pare mai slab, abătut, fatalist, dar Claire, care stă de vorbă cu Ţeemer, este mai îngrijorată de ati-tudinea lui mintală decât de boala în sine.

— M-am săturat să mă simt îngreţoşat, mi-a spus el ultima dată, când stăteam de vorbă singuri, de parcă se pregătea să se dea bătut, iar eu nu-mi dădeam seama dacă o spunea în glumă.

Am încercat atunci să fac o glumă.

— Se spune mi-e greaţă.

— Ce? -

— Expresia corcctă este „mi-e greaţă”, Lew. Nu „mă simt îngreţoşat”.

— Sammy, nu fi iarăşi dobitoc. Nu acum.

M-a făcut să mă simt prost

Nu mi-a fost dat să locuiesc cu copiii mei la bătrâneţe şi de aceea am pus bani deoparte pentru sanatoriu. Aştept cancerul la prostată. S-ar putea să mă recăsătoresc în curând, dacă prietena mea văduvă şi înstărită va putea trece vreodată cu vederea neîncrederea ei pecuniară şi îmi va spune că trebuie să ne luăm. Dar cât timp va dura? Încă şapte ani? Îmi lipseşte viaţa de familie.

Glenda a decis că fata din fatasălii de dans nu trebuia pusă lasocoteală.; M,.,; *.„: U.^”: ^'

— Zâmbeşte! Spunea ea râzând şi clătinând din cap a neîncre-dere ori de câte ori ne aminteam acea aventură. Nu ştiai nimic, nu-i aşa?

— Nu, nu ştiam.

— Şi nu încerca acum să mă îmbrobodeşti cu trucuri gen „hai să mă ajuţi”.

Nu era întotdeauna doar im truc. Aproape toate femeile cu care am avut de-a face păreau a avea mai multă experienţă

decât mine. După părerea mea, există două categorii de bărbaţi şi eu aparţin celei de-a doua. ^A'y”<;:;<; -A

Cât despre ea, o făcuse prima dată la colegiu, când plecase tot pentru prima dată de acasă, cu bărbatul cu care s-a căsătorit curând după absolvire şi care a fost doborât de cancer înainte de a fi ea doborâta de melanom; apoi se mai căsătorise de două ori şi chiar mai zămislise un copil. Eu nu am avut şansa de a unna un colegiu decât după război şi atunci devenise deja foarte com-plicat să găseşti o fată cu care să te culci, pentru că nu mai eram atât de lipsit de experienţă şi majoritatea fetelor o făceau şi ele.

Appleby a reuşit să ajungă în Insula Ascension din Natal, Brazilia, navigând până acolo cu ajutorul busolei radio, dotat cu un rezervor de combustibil suplimentar, instalat în compartimentul pentru bombe, pentru o călătorie prelungită. Nu mai avea încredere în indicaţiile date de Yossarian după busolă. Nici Yossarian nu mai avea încredere şi nu s-a simţit prea jignit. Appleby a fost cel care a devenit tot mai duşmănos. Riscul de a ne baza doar pe busola radio, am aflat de la Yossarian, care învăţase măcar atât, era să ne apropiem de insula aflată la o distanţă de opt ore de zbor pe un traseu circular şi nu pe unul drept, consumând astfel mai multă benzină.

Am învăţat mai multe despre război, capitalism şi societatea occidentală în Marrakech, în Maroc, când am văzut francezi influenţi bând aperitive pe terasele hotelurilor luxoase cu copiii şi cu soţiile lor împopoţonate, pierzându-şi vremea liniştiţi, până când alţii au debarcat în Normandia şi mai târziu au invadat sudul Franţei pentru a le recuceri ţara şi a le pennite să se întoarcă şi să-şi recapete propnetătile. La imensul centru american de forţe militare de rezervă din Constantine, Algeria, unde am aşteptat două săptămâni repartizarea definitivă la un grup de bom-bardiere, am aflat pentru prima dată câte ceva despre Sigmund Freud. Acolo am împărţit un cort cu un asistent medical mai vârstnic decât mine, care aştepta şi el repartiţia, care dorea să scrie povestiri ca William Saroyan şi care era la fel de sigur că era în stare s-o facă. Niciunul dintre noi nu înţelegea că nu era nevoie de încă un Saroyan. Astăzi am putea trage concluzia, judecând după lipsa de importanţă a lui Saroyan, că nu era mare nevoie nici măcar de unul. Făceam schimb cu cărţile pe care le termi-nam de citit

— Visezi vreodată că îţi cad dinţii? Mă întrebă el şiret într-o 21, fără rrici o legătiiră cu ce discutam.

Nu aveam nimic de făcut în timp ce aşteptam. Dacă am fi avut chef, am fi putut juca base-ball sau volei. Fuseserăm preveniţi să nu ne ducem în Constantine şi să nu umblăm razna pe străzi, în căutare de whisky şi de femei, speriaţi cu povestea imui militar american ucis şi găsit castrat, cu scrotul cusut în gură, pe care, desigur, am considerat-o apocrifă. Mâncam din pachetele de la popotă.

Întrebarea lui şi-a făcut efectul. Am tresărit de parcă mi-aş fi descopetit harul magic de a citi gândurile.

— O, da, viscz! Am recunoscut eu credul. Chiar azi-noapte amvisat

Asistentul dădu tim cap, plin de el.

— Leri (i-ai luat-o la labă, afirmă el fară ezitare.

— E$ti un căcat cu ochi, i-am retezat-o enervat, întrebân-'du-mă cu vinovăţie cum de aflase.

— Nu e nici o crimă, se apără el încurajator. Nici măcar nu e un păcat Şi femeile se masturbează.

Pe atunci n-am dat crezare ultimei lui afirmaţii. Voi avea o surpriză, îmi garantă el.

După ce am aterizat la Pianosa, am privit în jur, atimirând munţii şi pădurile aflate foarte apruape de mare, în timp ce aştep-tam vehiculele care urmau să ne ducă pe noi şi bagajele la atinunistratia escadrilei, pentru a ne prezenta cu ordinele şi pen-tn” a primi repartiţia în corturi. Era luna mai, o zi însorită şi totul era frumos. Nu prea se mişca nimic. Ne-am simţit uşuraţi văzântid-ne ajunşi acolo în siguranţă.

T

— Bună treabă, Appleby, îl lăudă umil Yossarian, vorbind ln numele tuturor. N-am fi ajuns niciodată aici, dacă ar fi trebuit să vă bizuiţi pe mine.

— Partea asta nu prea mă interesează, îi spuse neiertător Appleby cu accentul lui texan sobru. Ai încălcat regulamentul şi am promis că o să raportez abaterca ta.

La atiministratie, unde ăm fost întâmpinaţi de îndatoritoml sergent-major Towser, Appleby abia s-a putut stăpâni până s-au rezolvat toate fonnalităţile. Apoi, printre buzele strânse pe faţa care tremura de furia de a fi fost jignit, ceru, mai bine-zis pretinse, să fie primit de comandantul escadrilei în legătură cu

nesupunerea zilnică a unui membm al echipajului, care refuzase să ia tabletele de atabrină şi încălcase ordinul direct de a face acest lucru. Towser îşi înfrână uimirea.

— Esteaici?

— Da, să trăiţi. Dar va trebui să aşteptaţi puţin.

— Aş dori să discut cu el cât suntem toţi aici, ca să depună mărturie.

— Da, înţeleg. Puteţi lua loc toţi, dacă doriţi. Comandantul escadrilei era un maior al cărui prenume am constatat că era Major şi m-a amuzat combinaţia celor două nume.

— Da, cred că o să iau loc, a spus Appleby. Toţi ceilalţi tăceau.

— Sergent, cât timp va trebui să aştept? Mai am multe tteburi astăzi, ca să fiu pe deplin pregătit şi plin de energie mâine în zori, pentru a intra în luptă imediat ce mi se va cere.

Mi s-a părut că lui Towser nu-i venea să-şi creadă urechilor.

— Poftiţi, să trăiţi?

— Ce-ai spus, sergent?

— Ce aţi întrebat?

— Cam cât va trebui să aştept, ca să pot să intru să voibesc cu domnul maior?

— Până când iese să ia masa, răspunse sergentul Towser. Atunci puteţi intra imediat.

— Dar atunci nu va mai fi acolo, nu?

— Nu, să trăiţi. Maioml Major se va întoarce în birou abia după ce va lua masa.

— Înţeleg, conchise şovăielnic Appleby. În acest caz, o să mă întorc după-masă.

Schroeder şi cu mine tăceam mâlc, ca întotdeauna când ofiţerii stabileau nişte treburi. Yossarian asculta cu o aparenţă de curiozitate incisivă.

Appleby a ieşit primul. Eu m-am oprit brusc când am păşit în spatele lui, iar el s-a tras înapoi ciocnindu-se de mine, stupefiat. Privirea mea a urmărit-o pe a lui şi am fost sigur că am văzut un ofiţer înalt şi negricios, cu frunza aurie de maior, sărind pe fereastra atimiiustratiei şi tulind-o după colt. Appleby strânse din ochi şi scutură din cap, de parcă se temea că i se făcuse rău.

— Ai.

Începu el şi atunci sergentul Towser îl b. ătu pe umăr, spunându-i că acum putea să intre să discute cu maiorul Major dacă mai dorea acest lucm, deoarece maiorul Major tocmal plecase. Appleby Îşi recăpătă demnitatea de militar.

— Îţi multutnesc, sergent, răspunse el foarte protocolar. Se va întoarce în curând?

— Se va întoarce după-masă. Atunci va trebui să ieşiţi şi să-l aşteptaţi în faţă, până pleacă la masa de seară. Maiorul Major nu primeşte niciodată pe nimeni în biroul său când se află în birou.

— Ce-ai spus, sergent?

— Am spus că maiorul Major nu primeşte niciodată pe nimeni în biroul său când se află în birou.

Appleby îl privi fix pe sergentul Towser câteva nunuţe, apoi adopta im ton sever de mustrare protocolară.

— Sergent, rosd el, după care se opri, de parcă ar fi aşteptat să se asigurc că acesta îi acorda întreaga sa atenţie, încerci cumva să-ţi baţi joc de mine numai pentru că sunt nouvenit în escadrilă şi dumneata te afli peste ocean de mai mult timp?

— A, nu, să trăiţi, răspunse Towser. Aşa am primit ordin. Îl puteţi întreba pe maioml Major când îl veţi vedea.

— Exact asta am inlenUa să fac, sergent. Când îl pot vedea?

— Niciodată.

Dar Appleby putea să întocmească raportul în scris, dacă dorea. După două-trei săptămâni am devenit practic veterani şi chestiunea şi-a pierdut interesnl chiar şi pentru Appleby.

Appleby a devenit în curând pilot principal şi i s-a repardzat un bombardier cu o experienţă mai îndelungată, pe nume Havermeyer. Yossarian era la început suficient de priceput ca să fie bombardier principal şi a fost repartizat unui pilot cu o fire blândă, pe nume McWatt. Mai târziu l-am preferat pe Yossarian, fiindcă era foarte rapid în lansările de bombe.

Mi se părea că aveam de toate. Corturile erau confortabile şi nu vedeam nici un semn de ostilitate din partea nimănui. Ne împăcam între noi, cum nu părea posibil nicăieri altundeva. Acolo unde era

Lew cu infanteria, în Europa, era numai moarte, spaimă, vinovăţie. Noi toţi ne amuzam în cea mai mare parte a timpului

şi nu ne mâhneau prea mult pierderile care surveneau din când în când.

Ofiţerul care răspundea pe atunci de ambelp săli ale popotei era Milo Minderbinder, industriaşul, marele expor-tator şi importator de acum, şi a făcut o treabă excelentă; era cel mai tare din întregul teatru de operaţiuni din Mediterana, ştia toată lumea. Aveam ouă proaspete în fiecare dimineaţă. La bucătărie, lucrau sub comanda caporalului Snark muncitori italieni recrutaţi de Milo

Minderbinder şi tot el găsise în apropiere familii care erau fericite să ne spele rufele pe mai nimic.

Tot ce aveam de făcut ca să mâncăm era să-respectăm ordinele. Primeam sirop cu îngheţată în fiecare week-end, iar ofiţerii în fiecare zi. Abia după ce m-am prăbuşit în mare, în apropierea

Franţei, împreună cu Orr, am descoperit că acidul pentru siropurile cu îngheţată oferite de Milo provenea din cilin-drii cu bioxid de carbon care trebuiau să umfle vestele. Noastre de salvare, poreclite Mae West. După ce a murit Snowden, am aflat că Milo luase şi fiolele de moifină din tmsele de prim-ajuter.

În timp ce mă instalam în cort în acea primă zi, m-am oprit auzind zgomotul produs de mai multe avioane şi, privihd în sus, am zărit trei grupuri de şase avioane întorcându-se dintr-o misiune, în formaţiune perfeclă, pe fundul albaslm al cemlui – senin, fără pic de nor. Decolaseră de dimineaţă, ca să bom-bardeze un pod de cale ferată de pe coasta Italiei, din apropierea orăşelului

Pietrasanta, şi se întorceau la masă. Nu primiseră riposta artileriei antiaeriene. Cit timp am stat acolo n-au existat avioane inamice. Mi se părea un război cum trebuia sa fie orice război, periculos şi sigur, exact aşa cum sperasem că va fi. Aveam o ocupaţie care îmi făcea plăcere şi pe deasupra respec-tatală.

Două zile mai târziu, am plecat în prima misiune de zbor, spre un pod dintr-o localitate numită

Piambino. Am regretat că n-a tras artileria antieriană.

Abia după ce am văzut un puşti de vârsta mea, Snowden, plin de sânge şi murind la numai câţiva metd de mine în partea din spate a avionului, am avut în sfârşit revelaţia adevărului că încercau să mă ucidă şi pe mine, încercau cu adevărat să mă ucidă. Oameni necunoscuţi îndreptau tunurile spre mine,

aproape de fiecare dată când zburam cu misiunea de a anmc'a bombe asupra lor, şi nu mai era deloc amuzant După aceea, am vmt să mă întorc acasă. Mai erau şi alte lucruri deloc amuzante, pentru că numărul de misiuni pe care le aveam de efectuat s a mărit mai întâi de la cincizeci la cincizeci şi cinci şi apoi de la şaizeci la şaizeci şi cinci şi s-ar fi putut mări şi mai mult înainte de a ajunge acasă, exceptând sinistra probabilitate de a nu apuca să le efectuez. Aveam pe atunci la activ treizeci şi şapte de misiuni şi mai aveam de efectuat încă douăzeci şi trei, apoi încă douăzeci şi opt în plus, misiunile deveniseră mai periculoase şi, după moartea lui Snowden, mă rugam de fiecare dată, imediat ce ajungeam în văzduh şi mă instalam pe şaua mea de bicicletă din coada avionului, cu faţa spre spate, înainte de a mă pregăti să-mi încare mitraliera pentru proba de foc, când eram în fonnaţie şi zburam peste apă. Îmi amintesc cum mă ragam: „Doamne, te rog ajută-mă să mă întorc nevătămat acasă şi jur că n-o să mai urc niciodată într-un avion”. Mai târziu mi-am încălcat promisiunea, călătorind cu avionul pentru a ajunge la o conferinţă, fără a sta pe gânduri. Nu i-am spus niciodată Glendei şi ntmănui altcuiva de mgăciunea mea.

În cea de-a doua săptămână de când eram acolo, m-am pomenit mergând spre Bastia într-un Jeep cu un locotenent pe nume Pinkard, cu care mă împrietenisem deja într-o misiune şi care luase maşina de la aulobaza şi mă invitase să-l însoţesc ca să văd oraşul. Când nu plecam în misiune, timpul ne aparţinea. La scurt timp după aceea, Pinkard a fost dobortt deasupra Ferrarei în avionul pilotat de

Kraft şi a fost dat mort Împreună cu ceilalţi. Pe parcursul drumului drept care ducea spre nord, pe terenul plat de lângă plajă, am dat de două fete zâmbăreţe care făceau autostopul şi Pinkard a frânat şi s-a oprit să le ia. După' câteva minute, a părăsit timmul, intrând pe un petic de pământ neted, ascuns de tufişuri, unde a firânat din nou bmsc, arătând cu mâna în afară şi în jos şi spunând măscări.

— Lubi-iubi? Întrebă cea mai vârstnică, bănuind că taţelesese.

— Lubi-iubi, răspunse Pinkard.

Fetele au schimbat priviri şi au căzut de acord, iar noi am coborât şi am plecat fiecare cu câte una în direcţii diferite. Eu

am luat-o pe cea mai vârstnică şi mergeam înlănţuiţi cu braţele unul de celălalt.

Fata mea se trânti pe pământ, lingă şinele de cale ferată mginite, care se întindeau de-a lungul ţănnului insulei şi nu mai erau folosite. Între şine era o conductă prin care ajungea la noi benzina din docurile din Bastia. Fata şda ce avea de făcut Se pregăti repede şi mă introduse. N-am simţit contactul pe care mă aşteptam să-l simt acolo, dar nu roă îndoiam că în sfârşit o făceam. Chiar mam ridicat puţin o dată, privind încântat înjos, ca să fiu sigur. Am tenninat înaintea lui Pinkard, dar în curând am fost gata s-o mai fac o dată. Dar ne ureaseram deja în Jeep şi nimeni nu mai voia să ne oprim.

La o săptămână şi ceva după aceea, gennanii s-au reţras din Roma şi au intrat americanii, întâmplător tocmai când avea loc debarcarea în Franţa. În câteva ore, pare-se, comandantul secund al escadrilei noastre – nu ştiu nici acum ce este un comandant secund, dar al nostru era un maior pe nume de Coveriy – a închiriat acolo două apartamente pentru a fi folosite în permi-siile scurte. Cel pentru ofiţeri era o locuinţă elegantă cu patru domutoare pentru patru bărbaţi, dotate cu mammră, oglinzi, draperii şi instalaţii de baie sclipitoare, care dădea spre o arteră lată, numită Via Nomentana, mai ferită şi destul de izolată. Apartamentul nostru ocupa două etaje întregi, ultimele etaje ale unei clădiri cu un ascensor care abia se târa, chiar lângă Via Veneto, în centrul oraşului, şi, din cauza amplasării sale con-venabile, ofiţerii plecaţi în permisie o dată cu noi veneau adese-ori la noi, măcar ca să mănânce şi uneori să se distreze cu fetele care se aflau întotdeauna pe acolo. Noi veneam în gmpuri mari, aprovizionaţi cu ratu de mâncare şi, datorită lui Milo? I maiom-lui de Coveriy, aveam bucătărese care găteau pentru noi toată ziua. Aveam şi femei pentru curăţenie, căiora le plăcea grozav să lucreze acolo şi să stea cu noi, iar prietenele lor veneau să ne viziteze şi răxnâneau până seara, uneoii şi noaptea, de dragul mâncării şi al distrac (iei. Orice imbold neprogramat putea fi uşor sadsfăcut. Odată, mtrând în camera lui Snowden, am dat peste Yossarian, cocoţat în pat peste o fată de serviciu care încă ţinea mătura în mână şi ai cărei chiloţi verzi se aflau pe sallea, lângă ei.

Nu mă distrasem în viaţa mea aşa de bine ca în apartamen-tul acela şi mă îndoiesc că m-am mai distrat vreodată de atunci.

În cea de-a doua 2i a primei mele pemusii petrecute acolo, m-am întors după o plimbare făcută singur, tocmai când pilotul poreclit Joe'Flămândul cobora dintr-o trăsură trasă de cai împreună cu două fete care păreau foarte vioaie şi bine dispuse. El avea un aparat de fotografiafe

— Hei, Singer, Singer, vino încoace! Zbieră el la mine cu vocea lui piţigăiată de nerăbdare, cu care părea întotdeauna să rostească orice. O să avem nevoie de două camere acolo sus. Plătesc eu, fac cinste. Mi-au promis că o să-mi pozeze.

M-a lăsat să înpep cu fata mai frumuşică – păr negru, dur-dulie, faţă rotundă cu gropiţe, sâni tocmai buni – şi a fost foarte bine, cum ar spune Hemingway, palpitant, relaxant, satisfăcător. Ne plăceam.

Când am schimbat fetele şi am luat-o pe cea vânoasă, a fost şi mai bine. Mi-am dat seama că era adevărat că şi femeilor le plăcea. Lar pe unnă mi-a fost întotdeaima destul de uşor, mai ales după ce m-am mutat la New York, în micul meu apartament personal, şi lucram vesel la departamentul de publicitate al revistei Time. Puteam să stau de voibă, să fac curte femeilor, să cheltuiesc bani, să seduc femeile ca să le conving sa mă seducă, ceea ce am făcut şi cu Glenda ca s-o ademenesc să mă ademenească să mă mut la ea, după ce petrecuserăm împreună multe week-end-uri în alte părti, iar apoi să ne căsătorim.

Întorcându-mă apoi la escadrilă, m-am simţit im tip sigur pe mine şi aventuros, afemeiat, aproape chiar un marc mascul. Am avut un rol onorabil într-un film destnl de bun. Mi se părea că totul mergea foarte bine, fără nici un efort din partea mea. Aveam ouă proaspete în fiecare dunineaţă, bombele erau deja încărcate de fiecare dată când ajungeam la avion. Alţii aveau grijă să facă tot ce era necesar şi nu contribuiam cu nimic la logisdca pusă în mişcare. Trăiam cu neevrei şi mă descurcam.

Când am sosit, printre noi era un număr de mitraliori şi de ofiţeri care îşi făcuseră deja datoria în

Itiptă. Îşi efectuaseră cele cincizeci de misiuni şi mulţi fuseseră convinşi să mai efectueze una-două, când, dintr-un anuimt modv, nu era suficient personal o Ji sau două şi aşteptau ordinul pentru a fi expediaţi înapoi, ta Statele Unite. Înaintea

transfemlui grupei de bombardiere de pe continent pe insulă, fuseseră în misiuni la Monte Cassino şi la Anzio, în timp ce germanii încă aveau în zonă avioane de luptă cu care-i atacau şi, mai recent, împreună cu cei mai mulţi care veniseră acolo înaintea mea, zburaseră spre ţinte periculoase despre care vorbeau, precum Pemgia şi Arczzo.

Misiunile de la Ferrara, Bologna şi Avignon nu se efectuaseră încă, aparţineau viitorului meu. Când numărul de misiuni obligatorii a fost ridi-cat de la cincizeci la cincizeci şi cinci, celor care nu fuseSeră încă expediaţi la Napoli pentru a se întoarce acasă, în Statele Unite, li s-a ordonat să-şi rcia îndatoririle de lupta şi să mai efectueze misiunile suplimentare hotănte. Şi s-au confonnat, am observat, acei veterani ai aviaţiei de luptă, mai experimentaţi decât niine, fără teamă sau indignare, doar cu o oarecare iritare faţă de acest neajuns, dar fără panică sau proteste. Mi s-a părut încurajator acest lucru. Au supravieţuit nevătămaţi şi după un timp s-au întors acasă. Majoritatea nu erau cu mult mai vârstnici decât mine. Scăpaseră nevătămaţi. Aveam să scap şi eu. Am simţit că îmi începeam viaţa de adult. Am încetat să mă masturbez.

18 DAMTE

—^ncelimbă?

— În traducere, desigur. Ştiu că nu citeşd în italiană.

— De trei sau patru ori, îşi aminti Yossanan despre. Tâmna Comedie a lui Dante, în timp ce aşteptau liftul, după ce Michael lăsase baltă opera lui de artă terminată. O dată, în copilărie - citeam mai mult decât ai vrut tu vreodată să citeşti. O dată, ta timpul unui curs de literatură a Renaşterii, cu Noodles

Cook. Poate încă de două ori de atunci, numai Infemul. Niciodată nu m-a satisfăcut atât cât s-ar fi cuvenit. De ce?

— Îmi aminteşte de ea, spuse Michael, referindu-se la clădirea capului de linie pentru autobuze, unde

Îşi programaseră să se ducă fiecare separat, Michael cu M2, ca să sincronizeze acţiunile pe monitoarele video, Yossarian cu McBride, păziţi de copoi cu veste andglonţ, pentru orice eventualitate, înannaţi cu pistoale tranchilizante pentru câini, care stăteau la picioarele primei scări.

Chiar şi numele. Port, autoritate, cap de linie. Ştiu ce înseamnă cap de linie. N-am încercat niciodată, continuă el pe un ton de fanfaronadă suculentă. Dar, ori de câte pri mă

gândesc la capul de linie, îmi imaginez că aşa ar fi arătat. Fafernu/lui Dante.

— E o noţiune nouă, remarcă crispat Yossarian. Erau singurii pasageri.

— Cu excepţia faptului, îl corectă Michael în timp ce coborau, că această clădire este în aer liber. Ca orice clădire obişnuita.

— Asta e şi mai rău, nu? Spuse Yossarian.

— Mai rău decât iadul? Michael clătină din cap.

— Sartre spune că iadul îl reprerintă ceilalţi oameni. Ar tre-bui să-l citeşti.

— N-am chef. E o prostie, dacă voibeşte serios. Pare o chestie spusă doar pentru ca oamemi ca tine să-l citeze.

— Eşti deştept.

— Ne-am obişnuit cu asta, spuse Michael.

— Şi nu înseanmă că e mai rău? Crezi că în iad nu se obişnui-esc oamenii? Adăugă Yossarian râzând.

În opera lui Dante pun înlrebari, se opresc în timpul caznelor, ca să spună lungi poveşti despre ei înşişi. Nimic din ce a făcut Dumnezeu nu a ieşit bine, nu crezi? Nici iadul şi nici măcar evoluţia.

Michael era un bărbat instmit, care nu găsise nici o vrajă în Mimiele vrăjit. Nu citise Svejk, deşi nutrea opinii favorabile despre el. Kafka şi Joseph Conrad i se păniseră amuzanţi, dar stfngaci şi nepalpitanţi, Faulkner i se păruse depăşit şi Ulise a lui Joyce o noutate care se învechise, dar

Yossarian se hotărâse să-i placă oricum.

Fiind tată din tinereţe şi ajungând cu timpul să aibă patru copii, Yossarian nu se gândise nici măcar o dată că în ultimii ani de viaţă ar mai putea fi înrudit cu ei.

— Şi încep să am acelaşi sentiment faţă de clădirea asta de birouri a ta, spuse Michael, când ieşiră din lift şi părăsiră holul.

— A noastră, îl corectă Yossarian.

Michael avea arcuri! N picioare şi un cec M&M în buzunar. Vioiciunea lui era într-un şocant contrast cu observaţiile lui uricioase.

— Şi toate celelalte clădiri de aici, din Centml Rockefeller. Pe vremuri erau mai înalte, ca nişte adevăraţi zgârie-nori. Acum părea se' duc dracului şi ele, parcă se zgârcesc.

Poate că Michael ştie într-adevăr ceva, cugetă Yossarian, când ieşiră pe strada însorită, aglomerată de vehicule şi mişunând de trecători. De fapt, edificiile zvelte, cu linii rigide, din piatră argintie uniformă, din care era alcătuit adevăratul Centru Rockefeller, erau umbrite acum în tot oraşul de structuri mai înalte, cu un stil mai extravagant şi un model mai îndrăzneţ. Vechile clădiri cedaseră locul celor noi. Dar asta im mai însemna mare lucru. Acoperişurile păreau într-adevăr mai joase şi

Yossarian se întreba, deloc practic, dacă ar putea să se cufunde toate, încet, în misterioasele adâncuri mocirloase ale unei mări ireale de desuetudine.

De-a lungul poiţiunii dinspre Sixth Avenue, după ce ieşiseră de la interviurile pentru posturi de conducere, şirul cerşetorilor bine îmbrăcaţi, cu costume de oameni de afaceri la trei rtnduri, îşi luaseră deja poziţia: imii cereau de pomană întinzând paharele de carton de la McDonald, alţii păreau aproape prea insensibili ca să cerşească şi teţele cu care se holbau se afundaseră cu gât cu tot în trupurile de dedesubt. Peste dium era patinoarul care oglin-dea spaţiul sclipitor al propriei sale prezenţe, cu o superbă clari-tate. Structurile de cutii urcătoare ale clădirilor de hirouri tim jur se înălţau, cu lespezile lor de piatră cu ferestre, ca nişte monoliţi plati şi întunecaţi, ciopliţi de un singur zidar. Cel care s-ar fi oprit să asculte ar fi desluşit cu uşurinţă vibraţia trenurilor de sub pământ şi ar fi simţit vibraţiile rezultate din fricţiunile lor. La nivelul străzii, apărea în litere dăltuite în piatră sau în mozai-curile de pe tăbliţele rotunde cu auriu şi albastru epigraful corporaţiei care era ocupantul principal al fiecărei clădiri. &i scurt timp, după ce contractul de închiriere existent va fi rene-gociat, vechiul sediu al revistelor Time şi Life va fi rebotezat „noua clădire M&M”.

Cea mai înaltă construcţie din acel complex arhitectonic, de la Centrul Rockefeller numărul 1o, suferise deja o transfonnare notabilă. Denumirea instituţiei care ocupase iniţial clădirea, Corporaţia

Radio a Americii (RCA), organizaţie celebră, pio-nieră a transmisiunilor de radio şi televiziune şi a producţiei de distracţii populaxe pentru mulţimile intemationale recunoscătoare, fasese ştearsă fără urmă şi înlocuit'ă cu epigraful mai măreţei entităţi de afaceri care o cumpărase, General Electric Company,

principalul producător de echipament militar, locomotive, motoare de turboreactoare, poluanţi de râuri şi prăjitoare de pâine, pături electrice şi becuri adecvate consumului casnic.

Aurul sintetic' folosit la literele noii denumiri avea un luciu ttiai durabil decât cel al aumlui adevărat şi, deşi mai ieftin, avea o valoare mai mare. Patinoaml era dominat de o sculptură de metal aerisită, înfăţişând o siluetă de bărbat aurită, galbenă ca lămâia şi bine lustruită, presupunând a-l reprezenta pe miticul Prometeu – o alegere nepotrivită pentru un patinoar.

— Hai să traversăm, spuse prudent Yossarian, ca să scape de tmerii îrt tenişi şi într-o dispoziţie excelentă, care se năpusteau spre ei fără teamă, printre trecătorii aJbi şi negri care se grăbeau să le facă loc.

Pe ovalul de gheaţă al patinoaiului de sub nivelul străzii se desfăşura activitatea de curăţire dintre programe, efectuată de îngrijitorijaponezi zâmbăreţi pe patine, cu scurte roşii, şepci de jocheu verzi şi insigne stridente pe revere, rcprezentând o figură roz de desene animate, zâmbăreaţa şi cu prea mulţi dinţi, pe un fond alb lucios. Stropi de umezeală licăreau ca nişte lacrimi îngheţate pe pomeţii proeminenţi ai lucrătorilor asiatici îmbiăcaţi. În roşu şi verde. Coordonându-şi frumos mişcările, îngrijitorii în uniformă, cu mutre servile, care etalau însemnele Parcului Tilyou pe nasturii albi ca zăpada, alunecau lin cu niaşinăriile lor pe suprafaţa scrijelită de lame de patine a gheţii, aplicând un strat proaspăt de apă, ca să îngheţe bocnă pentru unnătorul gmp de nou-veniţi. Primii se aşezaseră deja la coadă; aproape toţi mâncau ceva, peşte crud cu orez, covrigi cu sare sau sandvişuri cu came de porc friptă, neavând altceva de făcut până la ora deschiderii, Amintindu-şi de Dante, lui Yossarian nu-i venea în minte cnm se numea ceea ce se afla sub lacul îngheţat din infem, dacă nu era chiar împărăţia hirsutului şi hidosului Satan. Ştia ce se afla sub patinoar şi sub clădirile din jur: tuburi de refngerare pentru gheaţă, conducte de apă, cabluri electrice, cabluri tele-fonice, conducte pentru aburii care aduceau căldura bi birouri pe timpul iemii. Şi tot sub nivelul străzii erau pasajele pentru trecători, desfăcute în evantai spre diverse ieşiri, cu magazine care îşi pierduseră eleganţa şi cel putin o linie de metrou dintr-un alt cartier, cu puncte de transfer spre alte linii, în alte direcţii. Poate că dura un secol, dar un călător care dispunea de timp avea legături cu aproape orice loc.

— Traversăm înapoi, spuse din nou Yossarian, ca să nu se frece de cerşetorii din clasa de mijloc, ale căror fete stupefiate îl dădeau gata întotdeaua.

Nu-şi închipuise niciodată că economia capitalistă americană, cu piaţfl liberă, ruinase atât de mulţi adepţi ai sai.

Un cor de rtsete zglobii care răsună în spatele lui fl făcu să se întoarcă spre una dintre umele de mannură pentru plantele cu pete hepadce, aflate la nivelul ochilor. Văzu un băibat cu un păr roşcat, baston şi im mcsac verde cam gol, fotografitind îndatod-tor un gnip vesel de turişti orientali discreţi, cu părul negm. Yossarian avea impresia că îl mai văzuse undeva. Avea buze subţiri, gene portocalii, un nas drept şi ascu [it şi un ten fragil, alb-lăptos, destul de comun printre oamenii cu păr roşcat

Când înapoie aparatul de fotografiat, se întoarse spre Yossarian cu un aer arogant, care insinua că şria perfect ce persoană va descoperi. Privirile li se încrucişară şi imediat Yossarian se gândi că îl mai întanise în Cimitirul de Nord din Miinchen, la mtrarea în capela mortuară, de la începutul celebrei nuvele a lui Thomas Mann, misteriosul bărbat cu păr roşcat, a cămi prezenţă şi grabnică dispariţie îl neliniştiseră pe Gustav Aschenbach – într-o clipită se făcuse nevăzut, dispărând din povestire. Acest bălbat îşi etala cu bravură (igara fiimegândă, de parca nu se sinchisea nici de persoana lui, nici de cancer. Şi, în timp ce Yossarian îi întorcea privirea, examinându-l sfidător şi indignat, bărbatul rânji obraznic, iar Yossarian simţi un tremur lăuntric chiar în clipa ta care o limuzină lungă, albă ca o perlă, cu geamuri famurii, opri

încet lângă ei, deşi nu era nici o maşină în faţă. Limuzina era mai lungă decât un dric şi era condusă de un şofer tuciuriu, Când pomi din nou, Yossarian zări nişte dâre late, roşii, pe asfaltul desfigurat de urmele cauciucunlor, ca şi cum din roţi ar fi şiroit sânge, iar bărbatul cu păr roşcat şi mcsac verde dispăru. Asiaticii rămăseseră cu feţele ridicate, de parcă s-ar fi căznit să deslu-şească un mesaj indescifrabil pe zidurile goale şi pe oglinzile verzui ale geamurilor.

Ştia că, mergând spre vest, către Eigth Avenue, vor ajunge la aglomeratele saloane de sex şi la teatrele pentru adulţi de pe bulevardul care lega clădirea capului de linie al autobuzelor, din stânga, cu clădirea lui de apartamente de lux,

din dreapta, deja falimentară, dar ftmc (ionând la fel de bine ca înainte.

Zilele se micşorau din nou şi Yossarian nu voia ca Michael sa şde că se va întâlni cu Melissa

MacIntosh a tteia oaia şi o va invita la masă şi la un alt film, unde îi va mângâia din nou cu vârfurile degetelor ceafa şi urechea, ceea ce o va face să se crispeze şi să zâmbească încmntată prima dată, roşind până la ochişorii ei albaştri, şi să-şi frământe genunchii, pe care-i ţinuse strânşi laolaltă în timpul filmului şi în taxi pe drumul spre aparta-mentul ei, unde deja stabilise categoric că nu voia să-l primească în noaptea aceea şi unde el nu voia de fapt să meargă şi nici nu-i cemse, nici măcar indirect, să fie primit. Pe doi dintre bărbatu care-l unnăreau nu părea să-i amuze deloc filmul, dar îl urmăriseră oricum, şi o femeie într-o Toyota roşie se miră că găsise un loc de parcare unde să aştepte şi se îngrăşa cu pungi delXMliboane şi pateuri din care înfuleca lacomă. A doua oară când a ieşit cu Melissa, ea şi-a relaxat genunchii, de parcă se obişnuise cu pipăiala lui, şi s-a bucurat pe deplin de film, dar cu 'spatele drept şi cu mâinile încleştate strâns pe partea de jos a coapselor, cu antebraţele ferme. El i-a apreciat împotrivirea. Învăţase deja destule de la ea şi chiar mai multe de la Angela, ca să ştie că Melissa, când era mai tânără, mai slabă, mai uşoară, mai iute şi mai sprintenă, descoperise cu dexteritate că actul sexual era o distracţie obscenă.

— A trebuit să-i spun cum să facă, râse Angela. Cei mai mulţi bărbaţi sunt proşti şi nu ştiu nimic. Tu ştii?

— Mai primesc reclamaţii, răspunse el.

— Eşti şmecher, zise Angela şi îl privi cu îndoială, Nu eşti? Adăugă ea cu un zâmbet afectat.

Yossarian ridică din umeri. Cât despre Melissa, ea refuza sa vorbească despre lucrori precise şi îşi lua un aer de demnitate înţepată când el făcea aluzie la escapadele licenţioase din trecut sau de perspectivă.

Imaginându-şi noi plăceri inventate de el pentru viitor, Yossarian trebuia să se gândească serios la handicapurile greutăţii, anilor, încheieturilor, agilităţii şi virilităţii lui. Nu se îndoia însă că va reuşi în cele din urmă s-o atragă din nou spre acea stare jucăuşă de entuziasm lubric şi acceptare imediată, care o caracterizaseră odinioară. Nu era foarte pieptoasă

deasupra taliei şi asta îl ajuta să-şi ţină în frâu ardoarea. Yossarian îşi calcula riscurile şi costul: s-ar putea chiar să fie nevoie s-o mai' ducă la dans o dată sau de două ori şi poate chiar la concerte de rock şi la comedii muzicale, eventual se vor uita împreună la televizor, la ştiri. Era convins că îi putea învinge teama de microbi cu zeci de trandafiri roşii şi cu sugestivele lui pronua-uni de lenjerie intimă de la Paris, Florenţa şi Mimchen, şi că îi putea cuceri inima cu jurământul romantic magic din invaitarul lui de trucuri zeflemitoare, rostite tantim exact la momentul potrivit: „Dacă ai fi amanta mea, Melissa, slnţ sigur că aş vrea să te regulez în fiecare zi”.

Ştia în acelaşi timp că era o minciună.

Dar putea născoci şi alte plăceri dătătoare de sadsfactii ta afara stupidei fericiri a unui nou triumf sexual împărtăşit dc păiţile care se cunoşteau, se plăceau şi râdeau împreună. Şi acuro avea cel puţin un ţel mai ispititor decât cele mai multe ţeluri.

A mai minţit un pic, jurându-se că se pronunţase divorţul

La primul colţ, mulţimea se aduna în faţa unui poUţist călare. Yossarian u dădu un dolar negmlui cu o mână cu pielea crăpată şi un alt dolar albului cu o mină ca de schelet. Îl mira că mai era înviată.

— Cred că ăsta este cel mai nenorocit oraş din lume, rosti dis-perat Michael.

Yossarian se abţinu să-i dea dreptate, având îndoieli.

— Este oraşul pe care-l avem, decise el în cele din urmă, şi unul dintre puţinele oraşe adevărate din lume. Este la fel de rău ca oraşul cel mai rău şi mai bun decât celelalte.

Michael păli în timp ce îşi croiau drum, împreună cu alţii cu preocupări onorabile, printre alţi vagabonzi trândavi, cerşetori şi prostituate, care se bizuiau în mod abstract pe un chilipir. Multe dintre femeile şi fetele care nu aveau nimic pe sub pelerinele de ploaie din vinilin alb, roz şi negru precum şi câteva dintre ispiti-toarele harpii erau gata oricând să-şi arate goliciunea păroasă, cu subsuorile rase şi iritate, când poliţiştii nu erau suficient de vigilenţi.

— Nu mi-ar plăcea să fiu sărac, murmură Michael. N-aş şd cum să mă descurc.

— Şi n-am fi suficient de deştepţi ca să învăţăm, spuse Yossarian.

Şe bucura sardonic că în cnrând va scăpa de toate. Era unul dintre avantajele vârstei.

— Vino pe aici, traversăm din nou – ăla pare suficient de nebun ca să ne înjunghie. Să înhaţe pe altul.

Ce-i acolo, în colţ? Parcă l-am mai văzut.

Îl mai văzuseră. Spectatori căliţi priveau zâmbind cum un bărbat zdrenţăros şi fusifonn tăia cu o lamă buzunaml din spate al pantalonilor unui beţiv de pe trotuar, ca să intre fără violenţă în posesia portofelului dinăuntm, în timp ce doi poliţişti cu uni-fonne proaspete aşteptau răbdători să-şi termine treaba, ca să-l ia în priniire, cu roadele ilicit obţinute, ale tmdei sale asupra sa. Un al treilea poliţist urmărea scena, cel călare pe un cal mare maro, dominând-o ca im doge sau ca un semizeu.

Înarmat cu un pistol vârât într-un toc de piele şi cu centura strălucitoare plină de cartuşe, arăta de parcă ar fi fost înarmat şi cu săgeţi. Bărbatul cu lama îşi ridica privirea la câteva secunde, ca să scoată limba la el. Totul era în ordine, liniştea nu era tulburată. Toţi îşijucau rolurile laolaltă, ca nişte conspiratori dintr-o tapiserie sim-bolizând colaborarea, debordând de semnificaţii ce sfidau nece-sitatea oricărei explicaţii. Era linişte ca în rai şi disciplină ca In iad.

Yossarian şi Michael pomiră spre cartieml rezidenţial, păşind pe lângă o doamnă bătrână care sforăia zdravăn pe teotaar, rezemată de un zid, mai zdravăn decât toate sforăiturile cu care se obişnuise

Yossarian să doarmă după destrămarea – şi începutul şi mijlocul – celei de a doua căsnicii a liri.

Sforăia fericită şi nu avea portvizit, observă Yossarian când 8 înşfacă un bărbat oacheş, cu un veston militar gri, bordat cu negru, şi un turban maro, care bolborosea neinteligibil, în tiinp ceâi mâna pe amândoi prin uşa batantă a rcstaurantului indian neaglomerat, în care Yossarian îşi rezervase o masă pentru prinz, care acum se dovedi inutilă. Într-un separeu spaţios, Yossarian comandă bere indiană pentru amândoi, ştiind că o va bea şi pe a luiMichael.

— Cum poţi mânca toate astea acum? Întrebă Michael.

— Cu multă plăcere, spuse Yossarian şi îşi mai'puse pe far-furie condimente picante cu lingura.

Pentru Michael, Yossarian comandă osalată de pui tandoori, iar pentru el miel vindaloo, după o supă picantă. Michael făcu o grimasă de scârbă.

— Dacă mănânc chesda asta o să fiu îngreţoşat.

— O să ţi se facă greaţă.

— Nu fi pedant. *

— Aşa am spus prima dată când am fost corectat

— La şcoală?

— În Columbia, Carolina de Sud, spuse Yossarian, M-a corectat acel mic mitralior deştept, care se dădea inare. Ţi-am povestit de el, Sam Singer, din Coney Island. Era evreu.

Michael zâmbi cu un aer superior.

— De ce scoţi în evidenţă acest lucru?

— În perioada respectivă era important. Şi mă întorc la acea perioadă. Dar eu, cu numele ăsta, Yossarian? Nu mi-a fost întot-deauna prea uşor, cu sudiştii ăia furioşi şi bigoţi din Chicago, care îl urau pe Roosevelt, pe evrei, pe negri şi pe toţi ceilalţi, cu excepţia bigoţilor din Chicago. Ai fi crezut că, odată terminat războiul, tot ce fusese urât se va schimba în bine. Nu s-a schim-bat marc lucru. În armată, toţi mă întrebau, mai devreme sau mai târziu, despre numele Yossarian şi toţi erau mulţumiţi când le spuneam că sunt asirian. Sam Singer ştia că apaiţineam unei spccii dispămte.

Citise o povestire de un scriitor pe nume Saroyan, care probabil că nu s-a mai tipărit nicăieri. Tot o specie dispărută, ca Saroyan. Şi ca mine.

— Nu suntem asirieni, îi aminti Michael. Suntem armeni. Eu sunt pe jumătate armean.

— Am spus că sunt asirian în glumă, prostule. Ei au luat-o de bună.

Yossarian îl privi cu tandreţe.

— Numai Sam Singer s-a prins. „Pariez că aş putea fi şi eu asirian”, mi-a spus el cândva şi am înţeles imediat ce voia să spună. Cred că am fost pentru el o sursă de inspiraţie. Când a sosit momentul să dam cărţile pe faţă, el şi cu mine am fost singurii care au refuzat să mai efectuăm alte nusiuni pe lângă cele şaptezeci obligatorii până atunci. Ce naiba, doar se terminase războiul! „Să-i ia dracu' pe superiori, am hotărât, când am văzut că majoritatea superiorilor mei nu erau superiori. Câţiva ani mai

tiiziu am citit în Camus că singura libertate de care ne bucurăm este libertatea de a spune nu. Ai citit ceva de Camus?

— N-am chef să citesc Camus.

— N-ai chef să citeşti nimic?

— Doar când mă plictisesc foarte tare. Durează prea mult Sau când mă simt prea singur.

— E plăcut să te simţi singur. In armată nu m-am simţit niciodată singur. Singer era un mic dobitoc savant şi a încercat să facă pe nebunul cu nune, în glumă, când a văzut că o să-i per-mit. „N-ar fi fost mai bine dacă ţara noastră ar fi pierdut

Revoluţia?" m-a întrebat odată. Asta a fost înainte de a descoperi că aroncau oameni în puşcărie pentru că criticau noul partid politic. Michael, care e mai la vest – Reno din Nevada sau Los

Angeles?

— Los Angeles, bineînţeles. De ce?

— Greşit. Este încă un lucru pe care l-am învăţat de la el. În Carolina de Sud, într-o noapte, o bmtă solidă şi beată a apărut nu ştiu de unde şi a început să dea ta el fără nici un motiv. N-a fost o încăierare. Eu eram ofiţer, deşi îmi scosesem tresele, ca să pot mânca la miezul nopţii la popota recruţilor. Am simţit că tre-buia să-l apăr şi imediat după ce m-am băgat între ei, încercând să-i despart, tipul a început să bată la mine ca la fasole.

Yossarian râse din toată inuna.

— O, Doamne, gemu Michael.

Yossarian râse din nou, încet, când văzu că Michael se tatris-; tase.

— Caraghioslâcul este – şi a fost caraghios: îmi venea să rtd chiar în timp ce mă altoia – că eram atât de suiprins, că nid nu mă durea. Mă pocnea pu pumnii în cap şi în faţă, iar eu nu simţeam nimic.

După puţin timp, i-am imobilizat braţele şi pe urma oamenii ne-au despărţit. Sam Singer sărise pe el dintr-o parte şi celălalt mitalior al nostru, Art Schroeder, îi sărise în spinare. După ce l-au potolit şi i-am spus că sunt ofiţer, s-a trezit repede din beţie şi era să moară. În dimineaţa următoare, chiar înainte de micul dejun, a apămt în camera mea din cazanna ofiţerilor ca să-şi ceară iertare şi a căzut în genunchi. VorbesC serios. N-am văzut în viaţa mea pe cineva unulindu-se în aşa hal. Şi a început

să se roage de mine. Nu se mai oprea, nici după ce i-am spus să plece şi s-o lase baltă.

Cred că aş fi putut da de bucluc fiindcă îmi scosesem tresele de locotenent ca sămănânc la popota recmţilor, dar el nu s-a gândit la asta. Nu i-am spus cât de mult m-a scârbit să-l văd înjosindu-se în halul ăla. Acela a fost momenturcând l-am urât, când m-am înfimat şi i-am ordonat să se care. Nu vreau să mai văd niciodată pe nimeni într-o aseme-nea postura abjectă, îmi place să-mi spun.

Michael tennmase de mâncat după povestirea aceea. Yossa-rian făcu schimb de farfurii cu el, îşi termină puiul $i ciuguli din resturile de orez şi pâine.

— Slavă Domnului că încă am o digestie bună.

— Ce nu ai bun? Întrebă Michael.

— Apetitul sexual.

— Să-l ia naiba! Altceva?

— Memoda, to ce priveşte numele şi numerele de telefon, nu-mi găsesc întotdeauna cuvintele pe care ştiu că le ştiu, nu-mi 'amintesc întotdeauna ce vreau să-mi amintesc. Vorbesc foarte mult şi spun unele lucruri de două ori. Am ceva probleme cu verica şi cu părul, adăugă Yossadan. Acum e alb şi Adrian îmi spune că n-ar trebui să mă consolez cu ideea. Încă mai încearcă să găsească o vopsea ca să-l fac cărunt. Când o s-o găsească, n-o s-o folosesc. O să-i spun să încerce cu genele.

— Ce-i aia genă? Foloseşti mereu cuvântul ăsta.

— Probabil din cauza genelor mele. Teemer e de vină. Doamne, bătaia aia cu puinnii s-a petrecut acum patruzeci de ani şi parcă a fost ieri. Toate cunoştintele de atunci cu care mă întâlnesc acum au probleme cu spatele sau cancer la prostată. 1 se spunea Micul Sammy Singer. Mă întreb ce s-o fi ales de el.

— După patruzeci de ani?

— Aproape cincizeci, Michael.

— Adineauri ai spus patruzeci.

— Vea ce rcpede trece un deceniu? Aşa este, Michaei. Tu te-ai născut acum o săptămână – taii amintesc de parcă ar fi fost ieri – iar eu m-am născut cu o săptămână înainte. N-ai idee, Michael, nuti poţi imagina – încă nu poţi – cât de caraghios este şi cât de derutant să intri într-o cameră căutând ceva şi să ui (i ce căutai, să deschizi frigiderul şi să nu-ţi aminteşti ce voiai sau

şi să voibeşti cu atâţia oameni ca tine, care n-au auzit în viaţa lor de Kilroy.

— Eu am auzit acum, îl contrazise Michael. Dar tot nu ştiu nimic despre el.

— Ştii doar că a fost probabil şi el în acest restaurant, spuse Yossarian. Kilroy era oriunde te duceai, în timpul celui de-al doilea război mondial – vedeai numele scris pe ziduri. Nici noi nu ştiam nimic despre el. Cu cât afli mai multe despre cineva, cu atât mai greu îţi este să-l respecţi. După bătaia aceea, Sam Singer m-a considerat cel mai grozav om din lume. Şi după ăceea nu mi-a mai fost niciodată frică să mă bat cu puinnii. Astăzi mi-ar fi frică.

— Te-ai mai bătut şi altădată?

— Nu. Era să mă bat odată, cu un pilot pe nume Appleby, cel cu care am zburat peste ocean. Nu neam împăcat niciodată; Nu puteam fi navigator şi nu şdu de ce ei mă credeau în stare. O dată m-am rătăcit într-o misiune de instruire şi i-am dat un cap de busolă care ne-ar fi dus peste Atlantic, spre

Aftica. Am fi murit chiar atunci, dacă el n-ar fi fost mai priceput la postul lui decât eu într-al meu.

Eram o catastrofă ca navigator. Nu-i de mirare că s-a supărat. Vorbesc prea mult? Şdu că vorbesc prea mult. Nu-i aşa?

— Nu vorbeşti prea mult.

— Uneori efectiv vorbesc prea mult, pentru că mă socotesc mai interesant decât oamenii cu care vorbesc şi chiar şi ei ştiu asta. Po (i vorbi şi tu. Nu, n-a mai trebuit de fapt să mă mai bat cu pumnii.

Păream destul de putemic.

— Eu n-aş face-o, spuse Michael, aproape cu mândrie.

— Nici eu n-a§ face-o acum. Astăzi oamenii ucid, Cred că ai putea însă s-o faci, dacă ai vedea un act brutal şi n-ai sta pe gânduri. Aşa cum a sărit Micul Sanuny Singer la namila aia, ctod a văzut că mă bate. Dacă am sta pe gânduri cred că am suna la 911 sau ne-am face că nu vedem. Fratele tău mai mare, Julian, mă dispreţuieşte fiindcă nu mă iau la hartă cu oricine pentru un loc în parcare şi-l cedez oricărui şofer care vrea să mi-l ia.

— Nici eu hu m-aş bate pentru asta.

— Tu nu vrei nici măcar să înveţi să conduci.

— Mi-efrică.

— Eu aş risca. De ce te mai temi?

— Nu-i nevoie să ştii.

— Pot ghici ceva de care te temi, spuse nemilos Yossarian. Te temi de mine. Te temi că o să mor. Te temi că o să mă îmbolnăvesc. Şi asta este al naibii de bine, Michael. Pentru că toate astea se vor întâmpla, chiar dacă eu mă prefac că nu. Ţi-am promis că voi mai fi sănătos încă şapte ani şi acum se pare că vor fi şase. După ce voi împlini şaptezeci şi cinci, vei rămâne pe picioarcle tale, băiete. Şi ştii că n-o să trăiesc veşnic, deşi o să mor încercând.; -Vreiasta?

— De ce nu? Chiar şi când sunt trist. Ce altceva mai există?

— Când eşti trist?

— Qnd îmi amintesc că nu voi trăi veşnic, glumi Yossarian. Şi duninetile, dacă mă trezesc singur. Se întâmplă multor oameni, mai ales oamenilor ca inine, cu o predispoziţie spre depresiuni în ultima parte a vieţii.

— Depresiuni în ultima parte a vieţii?

— O s-o descoperi şi tu, dacă o să ai noroc să trăieşti atât. O s-o descoperi în Biblie. O s-o găseşti la

Frcud. Nu prea mă mai interesează nimic. Aş vrea să ştiu ce vreau. Uite, de pildă fata dupăcareumblu.

— Nu vreau s-aud nimic.

— Dar nu sunt sigur că mai pot să mă îndrăgostesc cu adevărat, continuă Yossarian fără să vrea, ştiind că vorbea prea mulL Mă tem că o să-mi treacă şi asta. E un obicei urât, pe care mi l-am făcut în ultimul timp. Mă gândesc la femei pe care le-am cunoscut de mult de tot şi încerc să-mi imaginez cum arată acum. Apoi mă întreb de ce oi fi fost atât de înnebunit după ele. Şi mai am o obsesie pe care n-o pot tine în frâu, una şi mai gravă. Când o femeie se întoarce, întotdeauna – am ajuns s-o fac de fiecare dată tiebuie să-mi cobor privirea spre spatele ei, Înainte de a hotărî dacă e sau nu atrăgătoare. Înainte nu făceam asta. Nu ştiu de ce trebuie s-o fac acum. Şi toate, aproape întotdeauna, se lăţesc în spate. Nu cred că aş vrea ca prietena mea Frances Beach să afle că fac asta. Dorinţa începe să mă ocolească şi bucuria aceea care apare dimineaţa, după cum vei citi în

Biblie.

— Nu-mi place Biblia, îl întrerupse Michael.

— Nimănui nu-i place. ÎnwaicăRegeleLear. Dat ţie nu-d place să citeşti.

— De aceea m-am hotărât să mă fac artist.

— N-ai încercat niciodată cu adevărat, nu'?

— N-am vrut niciodată cu adevăraL E mult mai uşor să vrei să nu reuşeşti nimic, nu?

— Nu. E bine să vrei ceva. Descopăr asta acum. Înainte, mă trezeam în fiecare dunineaţă cu capul plin de planuri pe care abia aşteptam să-ncep să le pun în aplicare. Acum, mă trezesc apatic şi măntreb ce m-ar putea amuza. S-a întâmplat peste noapte. Într-o bună zi m-am pomenit bătrân, uiteaşa.

Nu mai slnt t&lăr şi am doar şaizeci şi nouă de ani.

Michael îl privi cu dragoste.

— Vopseşte-ţi păml. Vbpseşte-l negru dacă nu4 poţi face cărunt. Nu-l aştepta pe Adrian.

— Ca Aschenbach?

— Care Aschenbach?

— Gustav Aschenbach.

— Tot din Moaitea la Venefia? Nu prea mi-a plăcut niciodată povestea asta şi nu înţeleg de ce ţie-ţi place. Pariez că îţi pot spune câteva chestii greşite din ea.

— Şi eu. Dar rămâne de neuitat.

— Pentrutine.

— Poate va fi şi pentru tine într-o bună zi.

Nici pe Aschenbach nu-l mai interesa nimic, deşi îşi oiai abătea gândurile cu ridicola lui obsesie şi cu înfumurarca că mai avea multe de făcut. Era un artist al intelectului, care se plicd-sise să lucreze la proiecte care nu se mai supuneau nici celor mai răbdătoare eforturi ale lui, iar el ştia că acum se prefăcea. Dar rm şda că adevărata lui viaţă creatoare se terminase şi că elşi epoea lui se apropiau de sfârşit, indiferent dacă îi plăcea sau tiu. Şi abia trecuse de cincizeci de ani. În privinţa asta, Yossarian avea un avantaj asupra lui. Nu avusese niciodată prea multe bucurii pe care să şi le poată permite. Pentru Yossarian, era ciudat să se

298 Jpspph Heller ORA ÎNCHIDEM 299 pună în pielea acelui bărbat cu o asemenea fire, care trăia crispat şi îşi începea fiecare zi cu acelaşi duş. Rece, care lucra dimineaţa şi nu-şi dqrea altceva decât să-şi poată continua munca şi seara.

— Şi-a vopsit părul negru, rosti Yossarian ca un conferenţiar, s-a lăsat uşor convins de un fnzer să-l vopsească, să-l fardeze în jurul ochilor ca să creeze iluzia strălucirii, să-i coloreze obrajii cu putin roşu, să-i penseze sprincenele, să-i întinerească pielea îmbătrânită cu o cremă de faţă şi să-i rotunjească buzele cu vopsele şi cu umbre; dar oricum, şi-a dat duhul, pe loc. Şi pen-tru eforturile lui, nu s-a ales în schimb decât cu chinuitoarea iluzie că se îndrăgostise de un băiat cu dinţii strtmbi şi nas roşu. Aschenbach al nostru n-ar fi putut nici măcar să se mobilizeze să moaiă dramatic, nici măcar de ciumă. A plecat pur şi simplu capul şi şi-a dat duhul.

— Cred, spuse Michael, că ai putea încerca să faci să pară situaţia mai bună decât este cu adevărat.

— Poate, spuse Yossarian, care avea remuşcări simţmd că poate aşa era, dar asta e situaţia mea.

Lată ce a scris Mann atunci: că o primejdie ameninţa de luni de zile Europa.

— În al doilea război mondial? Ghici Michael, ca să-i facă pe plac.

— În primul război mondial! Îl corectă emfatic Yossarian. Încă de atunci, Mann a văzut încotro se îndrepta această maşinărie neguvemabilă pe care o numim civilizaţia noastră. Şi iată eare mi-a fost soarta în această a doua jumătate a vieţii. Câştig bani de la Milo, de care nu-nii pasă şi pe care-l condanm. Şi mă pomenesc identificându-mă, din autocompătimire, cu un gennan fictiy, lipsit de umor sau de oricare altă trăsătură care să-l facă plăcut. În curând o să cobor mai adânc în clădirea capului de linie al autobuzului, cu McBride, ca să descopăr ce este acolo. Asta este Veneţia mea?

Am cunoscut odată la Paris un bărbat, un editor de cărţi cultivat, care nu se putea mobiliza niciodată să plece la Veneţia, din cauza acestei povestiri. Am mai cunoscut un bărbat care nu putea petrece o săptămână întreaga de vacanţă în nici o staţiune de munte din cauza Miiiiteliii vrSjjt. Avea groaznicul vis că murea acolo şi că, dacă mai rămânea, nu avea să rtiai scape niciodată cli viaţă de acolo; în ziua următoare o ştergea imediat.

— Este adevărat că un Minderbinder se va căsători cu o Maxon?

— Ambele familii au mirese de oferit Eu l-am propus pe M2.

— Când te vei întoarce acolo cu McBride?

— Imediat după ce preşedintele va spune că poate veni şi vom avea permisiunea să studiem locul.

Citid mai pleri cu M2?

— Imediat după ce îl apucă iarăşi pofta să vadă fotografii obscene. Şi eu sunt plătit tot de M&M.

— Dacă vrei să trăieşti sub apă, Michael, trebuie să înveţi să respiri ca peştii.

— Care sunt sentimentele tale în privinţa asta?

— Că n-am avut niciodată de ales. Nu mă simt prea bine, dar nici rău n-o să mă simt. Ăsta este destinul nostru firesc, ar spune Teemer. Din punct de vedere biologic, suntem o specie nouă şi încă n-am învăţat cum să ne găsim locul în natură. El ne con-sideră nişte cancere.

— Cancere?

— Dar oricum pe noi ne place, iar cancerul nu.

— Eu cred că e nebun, protestă Michael.

— Şi el crede la fel, răspunse Yossarian, şi s-a mutat în salonul de psihiatrie al spitalului pentru tratament, în tunp ce îşi continuă activitatea de oncolog. E semn de nebunie?

— Sănătos la cap nu pare.

— Asta nu înseamnă că se înşală. Vezi patologia socială. Ce altceva te mai frământă, Michael?

— Sunt foarte singur, (i-am spus, afirmă Michael. Începe să-mi fie frică. Şi în privinţa banilor. Ai reuşit să mă detennini să-mi fac griji din cauza lor.

— Mă bucur ca am fost de folos.

— N-aş şti de unde să fac rost de bani dacă nu i-aş avea. Nici măcar n-aş putea jefui pe cineva. N-a$ ştf cum.

300 ORA ÎNCHIDEM 301

— Şi probabil că te-ar jefui alţii, în timp ce ai încerca să înveţi.

— Nu pot nici măcar să învăţ să conduc o maşină.

— Ai face ce aş face eu dacă n-aş avea bani.

— Ce anume, tată?

— M-aş sinucide, fiule.

— Eşti o tolbă cu glume, tată.

— Asta aş face. Nu e mai rău decât să mori. Nici eu n-aş putea să Învăţ să fiu sărac şi aş prefera să renunţ.

— Ce se va înfimpla cu desenele pe care le-am făcut?

— Vor fi tipărite în broşuri şi duse la Washington pentru următoarea întâlnire din avion. Poate că va trebui să mă duc şi eu acolo. Ai câştigat bani cu aripa aia zburătoare.

— Am tenninat ceva ce n-am vmt niciodată să încep.

— Dacă vrei să trăieşti ca un peşte. Michael, s! Nt lucruri pe care tu şi cu mine nu le-am face pentru bani, dar sunt unele pe care trebuie să le facem, fiindcă altminteri n-o să-i avem. Mai ai doar cî (iva ani în care să descopen cum să ai grijă de tine. Pentru numele lui Dumnezeu, învaţa să conduci maşina! Nu te poţi deplasa nicăieri dacă nu ştii asta.

— Unde să mă duc?

— La orice persoană pe care vrei s-o vezi.

— Nu vreau să văd pe nimeni.

— Să pleci departe de oamenii cu care nu vrei să fii.

— Şdu pur şi simplu ca voi omori pe cineva. ~ Hai să folosim această ocazip.

— Ai mai spus asta. Chiar va fi o cununie la capul de linie al autobuzului? Aş vrea sa merg şi eu.

— O să-ţi fac rost deo invitaţie.

— Se poate pentru două persoane? Michael îşi feri sfios privtrea.

— Marlene s-a întors în oraş şi va avea nevoie de casă un timp. Probabil că o să-i placă.

— Arlene?

— Marlene, cea care tocmai a plecat. Poate că de data asta o să rămână. Zice că nu crede că o va deranja dacă va trebui să lucrez că avocat. Doamne, o nuntă în clădirea capului de linie! Ce fel de oameni ar face o nuntă într-un asemenea loc, numai ca să-şi vadă numele în ziare?

— Oameni ca ei.

— Şi ce cretin a putut să vină cu o idee atât de tâmpita?

— Un cretin ca mine, spuse hohotind Yossarian. A fost ideea lui taică-tău.

ORA ÎNCHIDERIT 303

BMAOSLDSS

— ^i cum arată o aripă zburătoare?

— Ca alte aripi zburătoare, se amestecă abil Wintergreen, m timp ce pe Milo îl amuţise întrebarea pe care n-o anticipase.

— Şi cum arată alte aripi zburătoare?

— Ca aripa noastră zburătoare, răspunse Milo, rcvenindu-şi.

— Arată oare, întrebă un maior, ca bătrânul Stealth?

— Nu. Doar în aparenţă.

— Sunteţi sigur, domnule colonel Pickering?

— Absolut sigur, donmule maior Bowes.

După prima şedinţă despre bombardierul M&M de-atac-defensiv-ofensiv-la-a-doua-lovitură-defensiv, colonelul Pickering preferase să se retragă cu pensia întreagă, ca să-şi creeze capital pentru şansa unei poziţii mai bănoase, deşi mai puţin spectacu-loase, la Divizia Aeropurtată a Companiei M&M

Enterprises Associates, unde venitul lui anual iniţial era exact de cincizeci de ori mai mare decât câşdgul în serviciul federal. Generalul Bemard Bingam amâna, la solicitarea lui Milo, o mişcare similară, în speranţa unei eventuale avansări în Comandamentul Şefilor de Stat-Major, după care ar fi dorit să i se dea şansa unui război ca lumea, poate chiar într-un post la Casa Albă.

Avea noroc ca Pickering era acolo să-l ajute, pentru că această nouă şedinţă despre bombardierul

Minderbinder se dovedea mai împuţită decât celelalte. Prezenţa neaşteptată a grăsanului de la Departamentul de

Stat şi a slăbănogului de la Consiliul Naţional de Securitate le flutuia prin faţă dificultăfile care se profilau. Nu mai era acum un secret ca erau partizani ai produsului competitiv Strangelove şi se instalaseră la capetele opuse ale mesei sculptate, pentru a crea impresia că vorbeau separat, ca independenţi.

Amândoi erau diplomaţi de carieră, care îşi petreceau în mod regulat timpul prin alte părti, ca

Asociaţi Strangelove, alimentând cu mărfuri recent achiziţionate influenţa la mâna a doua şi splendidele contracte care, într-un stil bombastic, constituiau capitalul de bază al imperiului Strangelove.

Un alt motiv de constemare pentru Milo era absenţa unui aliat pe care se bizuise, C. Porter Lovejoy, ocupat poate în altă parte, se temea Milo, la o şedinţă sunilară în BMAOSLDSS, despre produsele Bale lui Strangdove, fiind un aliat al acestuia.

Generalul Bingam era vizibil încântat să-şi etaleze aptitu-dinile în faţa ofiţerilor din alte ramuri, cu grad mai marc decât el

şi maeştri în problemele atomice şi în zonele ştiinţifice obscure înrudite.

Bingam ştia când mai obţinea o ftunză în cununa lui de lauri. Mai erau treizeci şi doi în această enclavă a elitei şi toţi erau domici să vorbească, chiar dacă acolo nu existau camere de televiziune.

— Spune-le despre tehnologie, Milo, sugeră generalul Bingam, ca să umească în mod avantajos lucrurile.

— Să împart mai întâi ilustraţiile, răspunse Milo, conform repetiţiei, ca să vedem cum arată avioanele noastre.

— Sunt frumoase, spuse un locotenent-colonel cu ochelan şi cu experienţă în desen. Cine le-a desenat?

— Un artist pe nume Yossarian.

— Yossarian?

— Michael Yossarian. Este specialist în arta militară şi lucrează în exclusivitate pentru noi.

Coborând, conform instrucţiunilor din subsolul BMAOSLDSS, prin uşa spre Al Doilea Subsol A, Milo şi

Wintergreen fuseseră întâmpinaţi de trei gardieni înannaţi ai BMAOSLDSS, în uni-fonne pe care nu le mai văzuseră: tunici de luptă roşii, pantaloni verai şi ghete de luptă din piele neagră, cu etichete cu numele lor, scrise cu litere de culoarea cireşelor pe fondul ţesăturii lucioase, de culoarea perlei mătăsoase. Au fost verificaţi pe o listă şi au răspuns corect când li s-a cerut parola: Copilaşul lui

Bingam, Li s-au înmânat permise cartonate cu nurtiere, cu mar-ginea albastra, pentru a fi agăţate la gât cu un şirct alb şi meschin şi li s-a spus să intre direct în sala de şedinţe Copilaşul lui Bingam de la Al Doilea Subsol A, camera circulară în care desenele lui Michael produceau acum o impresie atât de favora-bilă.

Tuturor celor prezenţi li s-a amintit că avionul era o armă la a doua lovitură, destinată să se strecoare prin apărarea rămasă, ca să distrugă anne şi să domine posturi care supravieţuiseră primei lovituri.

— Tot ce vedeţi în aceste desene este absolut corcct, continuă Milo, exceptând ceea ce este incorect.

Nu vrem să arătăm nimic care va pennite altora să contracareze sau să copieze tehnologia noastră.

E logic ce-am spus, donmule general Bingam?

— Categoric, Milo.

— Dar cum vom şti noi toţi, obiectă grăsanul de la Departa-mentul de Stat, cum va arăta cu adevărat?

— De ce naiba trebuie să ştiţi? Pară Wintergreen.

— Este invizibil, adăugă Milo. De ce trebuie să-l vedeţi?

— Cred că nu trebuie să-l vedem, nu? Consimţi un general-locotenent privind spre un aniiral.

— De ce trebuie să ştirn? Întrebă celălalt

— Mai devreme sau mai târziu, spuse exasperat partizanul cel slăbănog al lui Strangelove, presa va dori să ştie.

— S-o ia naiba de presă, spuse Wintergreen. Îi arătăm astea.

— Sunt adevărate?

~ Ce naiba contează dacă sunt sau nu adevărate, lua-le-ar naiba? Întrebă Wintergreen. O să mai aibă naibii ce să scrie după ce vor afla naibii că am minţit. '

— Acum vorbiţi şi dumneavoastră ca naiba, cum vorbesc eu, să trăiţi, spuse aghiotantul comandantului de puşcaşi marini.

— Lar eu aplaud sinceritatea duinitale dată naibii, recunoscu un colonel. Donmule amiral.

— Nu mă deranjează. Unde naiba e carlinga?

— La naiba, în aripă, unde sunt toate, să trăiţi.

— Un echipaj de doi oameni, întrebă cineva, va fi naibii la fd de eficient ca unul de patm?

— Mai eficient, spuse Milo.

— Şi ce naiba contează dacă e naibii eficient sau nu, lua-l-ar naiba? Întrebă Wintergreen.

— Am înţeles, la naiba, ce vreţi să spuneţi, să trăiţi.

— Eunu.

— Nu mă deranjează punctul ăsta, să-l ia naiba!

— Nu cred că înţeleg punctul ăsta, să-l ia naiba!

— Milo, ce unghi ai?

Nu existau unghiuri. Aripa zburătoare pemiitea aeronavei să fie fabricată cu margini rotunjite, care permiteau o deviaţie con-cretă de radar. Li se oferea, ce naiba, explică Wintergreen, un avion cu bătaie lungă, ce naiba, care putea plana pe deasupra teritoriului inamic, ce naiba, cu doar doi piloţi, ce naiba, Chiar şi fără realimentare în zbor, avionul putea ajunge de acolo la San Francisco, încărcat la maximum cu bombe.

— Asta înseamnă că am putea să bombardăm San Francisco de aici şi să ne întoarcem fără să mai luam benzină?

— Am putea bombarda şi New York-ul la întoarcere.

— Băieţi, lăsaţi prostiile, porunci generalul-maior de acolo. Discutăm despre război, nu despre programe sociale. Câte realimentări sunt necesare până în China sau în Uniunea Sovietică?

— Două sau trei la dus, poate niciuna la Sntoarcere, dacă nu deveniţi sentimental.

Un singur bombardier M&M putea transporta aceeaşi încareatură de bombe ca toate cele treisprezece bombardiere folosite în raidul lui Ronald Reagan din Libia în. in. Aprilie 1986.

— Parcă a fost ieri, cugetă visător un aviator militar mai în vârstă.

— Sssst! Spuse Milo.

— Sssst?! Repetă expertul în nomenclator militar. Este o denunure perfectă pentru un bombardier silenţios.

— Deci Sssst! Se va numi avionul nostru, Are o viteză mai marc decât viteza sunetului.

— Mai mare decât viteza luminii.

— Poţi bombarda pe cineva înamte chiar de a te hotărî s-o faci. Te hotărăşti azi şi s-a făcut. Ieri!

— Nu prea cred, spuse cineva, că avem nevoie de un avion care poate bombarda pe cineva ieri.

— Dar gândiţi-vă ce potenţial au aceste avioane, il contrazise Wintergreen. Atacă Pearl Harbor. Le dobori cu o zi înainte.

— Nu m-ar deranja. Cu cât este mai.

— Staţi poţin, staţi puţin, se mgă altcineva, dintre cei care se agitau acum revoltaţi. Cum se poate asta? Artie, poate avea ceva o viteză mai mare decât viteza luminii?

— Bineînţeles, Marty. Lumina are o viteză mai mare decât viteza lununii.

— Citeşte-l naibri pe Einstein! Răcni Wintergreen.

— Primul nostru avion operaţional poate mtra m alertă în annl 200o şi veţi avea cu adevărat ce să sărbătoriţi.

— Ce se va întâmpla dacă intrăm într-un război nuclear mai înainte?

— Nu vom avea produsul. Va trebui să aşteptaţi.

— Deci, bombardieml dumilale este un instrument pentru pace?

— Da. Şi avem şi un om, mărturisi Milo, care poate produce intem apă grea pentru dunmeavoastră.

— Îl vreau pe acest om! Cu orice preţ!

— Sunteţi sigur, domnule docţor Teller?

— Absolut sigur, domnule amiral Rickover.

— Şi instrumentul nostru de pace poate fi folosit şi pentru aruncarea unor încărcături mari de bombe asupra marilor oraşe.

— Nu ne place să bombardam civili.

— Ba da. Este eficient şi nu costă. Putem de asemenea să înannăm Sssst-ul! Cu bombe convenţionale pentru atacuri surpriză. Marea surpriză va fi când nu va fi nici o explozie nucleară. Pe acestea le puteţi folosi împotriva naţiunilor prietenoase, cu efecte radioactive ulterioare durabile.

Va face Strangelove asta?

— Ce spune Porter Lovejoy?

— Nevinovat. *

— Înainte de a fi acuzat

— Să cumpărăm ambele avioane.

— Sunt bani pentru amtodouă?

— Nu contează.

— N-a? Vrea să-i spun asta preşedintelui.

— Avem un om care va discuta cu preşedintele, se oferi Milo. Numele lui este Yossarian.

— Yossarian? Am auzit de numele ăsta.

— Este un artist celebru, Bemie.

— Da, sigur, îi cunosc opera, spuse generalul Bingam.

— Acesta este un alt Yossarian.

— Nu e timpul să mai facem o pauză?

— S-ar putea să am nevoie de Yossarian, munnură Milo cu palma la gură, ca să discute cu Noodles

Cook. Şi unde naiba e capelanul?

— Îl mută mereu dintr-un loc într-altul, şopd colonelul Pickering. Nu ştim unde naiba este.

Pauza de zece mtnute se dovedi a fi o pauză de cinci minute, în care şase gardieni BMAOSLDSS intrară în pas de paradă cu un tort cu dude pentru generalul Bemard Bingam şi cu actele prin care era avansal de la gradul de general de brigada la gradul de general maior. Bingam suflă în lumânări, stingându-le de la prima încercare, şi întrebă jovial:

— Mai e ceva?

— Da! Categoric că mai e! Strigă bărbatul solid de la Departa-mentul de Stat

— Sigur că mai e! Strigă la fel de tare slăbănogul de la Consiliul National de Securitate.

Grăsanul şi slăbănogul s-au întrecut intre ei pentru a sublinia că uhele frăsături ale M&M Sssst! Erau identice cu cele ale bătrânului Stealth.

— Scaunele catapultoare-ejectoare, să le ia naiba, erau iniţial în proiectul pentru bătrânul Stealth, să-l ia naiba. Rapoartele noastre arată că scaunele astea, să le ia naiba, au sfâşiat manechinele la probe.

— Vă putem fumiza, spuse Milo, oricâte manechine vă trebuie ca să le înlocuiţi.

Grăsanul căzu şi îşi spaise fa (a.

— Cred că era îngrijorat, interveni decanul departamentului de Activitate Socială şi Umanitară de la

Colegiul de Război, pentru oameni, nu pentru manechine, să le ia naiba.

— Putem fumiza oricâţi oameni vă trebuie. Slăbănoglll era total zăpăcit, iar grăsanul amuţise.

— Ne punem probleme pentru siguranţa lor, să trăiţi. SpuneU că aparatele dumneavoastră pot sta în aer perioade lungi de timp, chiar ani. Aparatele noastre cu oameni la bord trebuie să se poată întoarce.

— De ce?

— De ce?

— Da, de ce?

— De ce naiba trebuie să se întoarcă?

— Ce naiba aveţi to (i, idioţilor, lua-v-ar naiba? Întrebă Wintergreen, clătinând tim cap, că şi cum nu-i venea sa creadă. Avionul nostru este o armă la a doua lovitură. Domnule colonel

Pickering, vă rog să le explicaţi acestor căcănari cretini, lua-i-ar naiba!

— Desigur, domnule Wintergreen. Lă naiba, domnilor! Ce importanţă are dacă avioanele astea, lualear naiba, se mai întorc sau nu?

— Niciuna, domnule colonel Pickering.

— Mulţumesc, domnule maior Bowes, lua-te-ar naiba!

— N-ai pentru ce, nenorocitule.

— Domnilor, spuse slăbănogul, dorcsc să se arate în raport ca nu m-a făcut nimeni căcănar cretin, nici măcar când eram copil.

— Nu facem raport.

— Căcănarule.

— Cumle.

— Dobitocule, unde vor fugi? Întrebă Wintergreen. Va dispă-rea aproape tot ce e aici.

— Permiteţi-mi, se zburli slăbănogul, nelăsând nici o îndoială că era mâhnit. Spuneţi că bombardierele voastre, să le ia naiba, transportă bombe nucleare care vor pătrunde în pământ, să-l ia naiba, înainte de a exploda?

— Rachetele voastre, să le ia naiba, nu pot face asta.

— Te rog să ne spui de ce naiba am vrea să facă asta.

— Păi, băi cretinilor, să vă ia naiba, în evaluările voastre cre-tine subliniaţi întotdeauna existenta buncărelor subterane pentru conducătorii lor politici şi militari, să-i ia naiba.

— Ce naiba? Subliniem noi asta?

— Preşedintele joacă Triaj?

— Ar trebui să citeşti ce scrii.

— Nu ne place să citim.

— Nu putem citi ce s^riem.

— Avem bombe care se afundă o sută cincizeci de kilometri înainte de a exploda. Subtilitatea planului vostru este să trăim la şaizeci $i unu de kilometri sub pământ. Putem fuziona bombele, ca să detoneze cu mult mai departe de şaizeci şi unu de kilo-metri, ca să nu rănească pe nimeni din tabăra noastră sau a lor.

Puteţi purta un război nuclear care să nu producă nici o pagubă vieţii sau pămlntului. E uman, nu? Eal naibii de uman, aş spune.

— Da, aş zice că e al naibii de uman.

— Să lămuresc naibii un lucra. Te rog, slăbănogule, lasă-mă să spun şi eu ceva. Avioanele astea, să le ia naiba, ne pemiit să dăm o a doua lovitură, da?

— Vor ataca avioanele inamice supravieţuitoare care nu au fost fplosite la prima lovitură.

— De ce nu le-au folosit la prima lovitură?

— De unde naiba să stiu?

— Garanteri că avioanele tale vor funcţiona?

— Funcţionează deja de doi ani. Ain avut modele care au zburat încoace şi-ncolo în acest răstimp, Acum trebuie să ne spuneţi dacă vreţi să mergem mai departe. Dacă nu, ne ducem cu Sssst'-uiile noastre, lua-le-ar naiba, în altă parte!

— Nu puteţi face asta, spuse grăsanul. Scuză-mă, slăbănogule, lasă-mă să continuu.

— E rândul meu, grăsanule. Asta ar fi contrar legii. Milo rise îngăduitor.

— Cum o să ştii? Avioanele sunt invizibile şi nu fac zgomot.

— Ei, căcat, nu pot să cred chestiile astea, spuse Wintergreen. Ce naiba contează dacă funcţionează sau nu? Principala calitate este de a intimida. Când intră în acţiune a eşuat deja.

— Mai am o întrebarc. Lasă-mă să vorbesc, grăsanule.

— E rândul meu, dobitoc costeliv!

— Ba nu, grăsan nenorocit!

— Nu-l asculta pe căcănarul ăsta, insistă grăsanul. Dacă e invizibil şi nu produce zgomot, ce vă opreşte să-l vindeţi oricum inanucului?

— Patriotismul.

După replica asta, Bingam dădu o ultimă pauză.

— Wintergreen, şopti Milo, în pauza dinainte de încheiere, chiar avem o bombă care se afundă o sută cincizeci de kilometri înainte de a exploda?

— Trebuie să căutăm. Darce zici de bătrânul Stealth? Crezi că se vor prinde?

— Nu sunt chiar la fel. Stealth nici n-a fost construit. Deci Sssst! Este mai nou.

— Aşa aş zice şi eu.

Erau unii înscrişi la cuvânt care voiau mai mult timp şi alţii, ca grăsanul şi slăbănogul, care insistau asupra unei verificări pentru compararea cu Produsele B de la Strangelove. Vor avea nevoie de

Yossarian, bombăni abătut Milo, timp în care cei trei ofiţeri mai vârstnici discutau în şoaptă.

Wintergreen spumega de furie. Milo îl sfătui să se potolească, fiindcă nu-l vedea nimeni. În cele din urmă, amiralul din spate îşi ridică privirea.

— Domnilor.

Rostea vorbele fără grabă.

— Suntem în căutarea unei arme pentru noul secol, care va face ca orice alt annament să devină secundar şi nesenuuficativ.

— Nu e nevoie să mai căutaţi, fl sfătui Milo, plin de speranţe.

— Eu personal, continuă anuralul, de parcă n-ar fi auzit nimic, sunt dispus să trec în tabăra generalului Bingam. Bemie, aceasta este încă o frunză la cununa ta de lauri. Doresc să recomand

Sssst'-ul tău. Dar, înainte de a mă trece în raport, mai am o întrebare esenţială.

Se aplecă mai aproape de ei, cu coatele pe masă şi cu bărbia pe mâinile împreunate.

— Avioanele dumitale, domnule Minderbinder, Spune-mi sincer. Dacă vor fi suficient de numeroase, vor putea distruge pământul?

Milo schimbă priviri disperate cu Wintergreen. Se hotărârâ să vorbească deschis. Wintergreen îşi coborî privirea, în timp ce Milo răspunse cu şiretenie:

— Mă tem că nu, să trăiţi, mărturisi Milo roşind. Putem să-l facem de nelocuit, dar nu-l putem distruge.

— Nu mă deranjează!

— Sunteţi sigolm, domnule amiral Dewey?

Absogur, domnule general Grant.

Îmi pare rău că v-am făcut dobitoc slăbănog, se scuză umil natul de la Departamentul de Stat.

Nu-i ninuc, dobitoc grăsan.

C^ARTEA A ŞAPTEA

CAPELAMUL i-'e fiecare dată când capelanul Albert Taylor Tappman era transferat în altă parte, se simţea tot în acelaşi loc, şi pe bună dreptate. Spaţiul locuibil, căptuşit cu plumb, în care era izolat era un vagon de tren şi nici înainte, nici după fiecare călătorie nu i se permitea să-l părăsească după voia lui.

Înjur, nunic nu se schimba.

Cele câteva laboratoare, vagoane cu aparatură şi cabinete medicale erau tot pe roţi, la fel cum erau, dincolo de bucătăria lui, şi vagoanele ce conţineau birourile şi domiciliile comandanţilor adjuncţi, care răspundeau pe atunci de ceea ce ajunsese să fie numit, în limbajul oficial, Proiectul Wisconsin.

Uşile erau încuiate şi păzite de bărbaţi în unifonna, dotaţi cu anne automate de atac, cu ţeava scurtă şi încărcătoare mari cu muniţie. Învăţase un lucm despre acest tren: în general nu avea unde să se ducă, decât într-o altă parte a trenului.

Nu avea voie să coboare, cu excepţia rarelor invitaţii la forme de recreere limitate, pe care acum le refuza în mod invari-abil. Era liber să spună nu în privinţa asta. Nu-i plăcuse nicio-dată în mod deosebit să facă mişcare şi nici acum nu-l ispitea. În timp ce şedea pe scaunul lui confortabil, îmbrăcat în piele, tonusul său muscular se ameliora, prin proceduri nedureroase de stimulare electrică. Avantajele viguroaselor şi istovitoarelor

316 ORA ÎNCHIDERD 317 exerciţii aerobice erau la fel de bine obţinute, fără efort, prin intennediul aparatului spccial care-i accelera pulsul şi ritmul respiraţiei şi îi sporea viteza fluxului sanguin. Avea o condiţie fizică mai bună ca oricând – observa el în fiecare timuneată când se bărbierea – şi arăta mai bine.

Uneori, călătoria dintr-un loc într-altul dura câteva zile şi el înţelese repede că se afla într-un tren cu roti nezgomotoase, care rulau lin, cu o locomotivă silenţioasă, cu şine şi terasament care se apropiau de perfecţiune, în aceeaşi măsnră în care se putea spera că se apropia de perfecţiune tot ce se concepea şi se fabrica în această lume. Avea toate facilităţile. Vagonul lui era un apartament

Pullman cu donnitor şi living de trecere, cu mochetă gri de la un perete la celălalt. Avea o cameră mixtă, de studiu şi recreere, cu un covor mexican negru cu trandafiraşi roz şi flori de poiană albe şi galbene, aşezat pe o pardosealã din lenm de pin cu noduri, înălbită până la culoarea smântânii, cu patină de poli-uretan. La celălalt capăt era o bucătărie Pullman, cu suficient spaţiu pentru o masă şi două scaune şi acolo îşi lua mesele şi hrana suplimentară, întotdeauna urmărit cu atenţie în timp ce mesteca şi înghiţea de cel puţin un observator posac, cu o haină albă de laborator, care întotdeauna îşi lua note. Nu ştia să existe ceva care să-i fie ascuns. Tot ce mânca şi bea era măsurat, gustat, analizat şi cercetat dinainte, pentru a se măsura radiaţiile şi conţinutul de substanţe minerale. Undeva, prin apropiere, fusese infonnat, poate într-un alt vagon, ca sa fie cit mai aproape, se afla cel puţin un grup de control, alcătuit din indivizi care con-sumau exact ce consuma el, în acelaşi timp, în

aceleaşi cantităţi şi combinaţii, care făceau exact ce făcea el, de dimineaţă până Seara. Deocamdată, nu apămseră semne de anormalitate ca a lui. Existau contoare

Geiger încastrate m pereţii tuturor camerelor lui, tot pentru protecţia lui, şi erau testate de două ori în fiecare zi. Toţi oamenii care se apropiau de el – chimişti, fizicieni, medici, tehnicieni şi autorităţi militare, chiar şi gardienii înannaţi, chelnerii care-l serveau şi strângeau masa şi femeile care veneau să facă curat şi să ajute la gătit – purtau tăbliţe cu nume şi insigne de culoarea periei, pentru a se înregistra pe loc stigmatul radioactivităţii. El era încă în siguranţă. Îi dădeau tot ce putea să ceară, cu excepţia libertăţii de a pleca acasă.

— Deşi.?

Deşi viaţa de acasă, recunoştea el, încetase să mai fie la fel de plăcută ca odinioară; el şi soţia lui, ghiftui (i cu drame, ştiri şi comedii de la televizor, meditaseră adeseori asupra posibilităţilor de a reintroduce în viaţa netulburată a lungii lor căsnicii o mai mare cantitate de activităţi benevole şi de surprize plăcute. Excursiile în străinătate cu grupuri de turişti îşi pierduseră fannecul. Aveau mai puţmi prieteni decât odinioară, le lipseau energia şi motivaţia, iar bucuriile şi distracţiile lor se limitau acum aproape exclusiv la a se uita la televizor şi la contactele cu copiii şi nepoţii lor, care, cu toţii – mulţumeau zilnic pentru asta – locuiau în continuare la o oarecare distanţă de casa lor din

Kenosha, uşor de parenrs.

Afecţiunea psihică pe care o descria el nu era o raritate printre americanii din generaţia lui, spusese înţelegătorul psihiatru m unifonnă, trimis o dată la două zile ca să facă tot poabilul pentru a ameliora starea de stres produsă de întemniţare căpela-nului şi în acelaşi timp, după cum recunoştea, pentru a detecta orice informaţie legată de condiţia sa specială, pe care încă nu era dispus, în mod conştient, s-o dezvăluie.

— Şi având şaptezeci şi doi de ani, donmule capelan, eşti mai mult ca probabil un candidat la ceea ce noi numim depresiunea de sfârşit de viaţa, spuse competentul medic. Să-ţi explic ce vreau saspun?

— Mi s-a mai spus asta, rosti capelanul.

— Am jumătate din vârsta dumitale şi sunt şi eu un posibil candidat, dacă asta te consolează în vreun fel.

Simţea lipsa soţiei lui, îi mărturisi, şi ştia că şi ea îi simţea lipsa. De cel puţin trei ori pe săptămână, era asigurat că ea era bine. Nu aveau voie să comunice direct, nici măcar în scris. Cel mai mic dintre cei trei copii ai lui, care abia începuse să meargă când el era peste ocean, avea acum aproape cincizeci de ani. Copiii erau bine şi nepoţii la fel.

Cu toate acestea, îşi făcea în mod exagerat griji despre orice privea familia lui („E ceva patologic?”, sugera discret psihiatml. „Dar, desigur, şi asta ar fi nonnal”) şi revenea obsesiv la alte spaime care-l chinuiau, le simţea immente, dar nu le putea nunu.

Şi asta era nonnal.

Fără să vrea, revenea la aceleaşi închipuiri insistente despre catastrofele prin care se autoflagelase în trecut, pradă şoculni devastator produs de singurătate şi de sentimentul de pierdere ce a urmat primei sale despărţiri de soţie şi de copii, în timpul efectuării serviciului militar.

Mai avea şi alte motive de îngrijorare: accidente şi boli pre-cum tumoarea lui Eweing, leucemia, maladia lui Hodgkin şi alte cancere. Se vedea din nou tânăr, în Pianosa, şi îşi vedea fiul cel mai mic, din nou sugar, murind de două sau trei ori pe săptămână, din cauză că soţia lui nu învăţase sa oprească sângera-rea unei artere; privea din nou, într-o tăcere paralizantă, cu ochii înlăcrimaţi, cum întreaga lui familie era electrocutată, toţi, până la unul, de la o priză din perete, din cauză că el nu-i spusese ei niciodată că trupul omenesc era bun conducător de electricitate; toţi patru încă ardeau ca nişte torţe, aproape în fiecare noapte, când boileml electric exploda şi casa din lemn, de două etaje, era cuprinsă de flăcări; vedea, în cele mai cumplite, nemiloase şi revoltătoare detalii, trupul îngrijit şi fragil al mai tinerci sale soţii, transformat într-o masă de came vâscoasă, strivit din nou de zidol de carănudă al uriei clădiri din piaţă, de un şofer beat şi fără minte, şi privea cum fiica lui, cuprinsă de isterie, având iarăsi vârsta de cinci, şase, şapte, zece sau unsprezece ani, era îndepărtată de la această scenă sinistră de un binevoitor domn de vârstă mijlocie, cu părul alb ca neaua, care o viola şi o ucidea iarăşi şi iarăşi, imediat după ce o ducea cu maşina la o groapă cu nisip părăsită, în timp ce cei doi copii mai mici mureau lent de foame în casă, după ce mama soţiei lui, care supraveghea atunci copiii şi se stinsese de mult,

în pace, la o vârstă înaintată, din cauze naturale, cădea moartă, în urma unui infarct, prinund tele-fonic vestea despre accidentul scumpei sale soţii.

Amintirile lui despre aceste iluzii erau nemiloase. Nostalgic şi vretinic de plâns, revenea mereu, neputincios şi cu o oarecare tânguială şi dezamăgire, la acele vremuri când era un tată itoăr, cu aproape o jumătate de secol în unnă, când nu-l ocoleau necazurile, dar nici speranţa.

— Aceasta este o altă caracteristică banală a depresiiuui de sflrşit de viaţă, îl consolă psihiatrul, cu o tandră apreciere. Când vei mai îmbătrâni, te vei pomeni că revii la vremurile când erai şi mai tânăr.

Mie mi se întâmplă deja.

Se întreba unde se va opri memoria lui. Nu voia sa vor- ^ bească despre neobişnuita lui viziune, poate un miracol, cu bărbatul gol într-un copac, chiar m faţa cimitirului militar din Pianosa, la trista înmonnântare a unui tânăr pe nume Snowden, care murise în avionul lui, în misiunea de bombardare a podurilor de deasupra Avignonului, din sudul Franţei. În timp ce stătea în picioare lângă groapa săpată, cu maiorul Danby în stânga şi maioml Major în dreapta, despărţit prin gauia căscată în pământul cărămiziu de un recrut mic de statura pe nume Samu'el Singer, care fusese în misiune în acelaşi avion cu răposatul, îşi amintea din nou cu o limpezime cutremurătoare cum ezitase, tremurând, în timpul discursului funerar, când îşi ridicase privirea spre cer şi aceasta îi căzuse asupra siluetei din copac, oprindu-se lajumătatea unei fraze, de parcă rămăsese o clipă fără grai şi i se tăiase respiraţia. Probabilitatea ca un bărbat gol să fi fost cu adevărat în copac încă nu-i putea intra în cap. Păstra această amintire pentru sine. Nu voia ca sensibilul psihi-atru cu care se înţelegea atât de bine să tragă concluzia că era nebun.

Nu i se mai arătase de atunci nici un semn de imanenţă divină similar, deşi acum se ruga să i se arate unul. În taină, copleşil de mşine, se ruga. Nu-i era mşine ca se mga, dar îi era ruşine să afle cineva că se mga şi să-l dispreţuiască pentru asta. Se mai ruga sa apară năvalnic în scenă

Yossarian, ca un

Superman, într-un alt miracol – nu-i trecea prin cap o altă per-soană – şi să-l scoată din criza fara ieşire în care se

afundase neputincios, ca să se poată întoarce acasă. Toată viaţa nu-şi dorise decât să fie acasă.

Nu era vina lui că producea apă grea.

În diverse perioade, când nu era în tranzit, era condus pe cele câteva trepte ale vagonului, pe care le cobora ca să se plimbe vioi înjur, timp de douăzeci, treizeci, apoi patmzeci de minute, păzit de gardieni înannaţi, plasaţi la o oarecare distanţă, întotdeauna cineva păşea alături de el – un catim medical, un om de ştiinţă, un agent de spionaj, un ofiţer sau însuşi generalul – şi i se aplica penodic o manşetă medicala pe braţ, ca să i se ia tensiunea şi pulsul, precum şi o mască pe nas şi gură, dotată cu un rezervor în care era recuperat aerul expirat de el. În aceste şedinţe de plimbare şi efort fizic, observa că se afla sub pământ, cel puţin o mare parte din timp.

În locul unde era închis, putea să se apropie de oricare din-tre geamurile de pe ambele părţi ale tuturor camerelor lui şi să vadă, dacă voia, Parisul – Montmartre din proeminenta fortă-reată a

Arcului de Triumf, sau o privelişte dinspre Montmartre, ce cuprindea Luvrul, acelaşi arc triumfal, Tumul Eiffel şi Sena şerpuitoare. Spectacolul acoperişurilor din depărtare era de asemenea monumental. Sau putea să privească pe geam şi să vadă, dacă prefera, oraşul spaniol Toledo din diverse unghiuri, oraşele universitare Salamanca şi Alhambra, sau se putea deplasa la Big Ben, la

Parlament, sau la Colegiul Saint Catherine de la Universitatea Oxford. Butoanele de pe consolele fiecămi geam erau uşor de manevrat. Fiecare geam era un monitor video, care oferea o selecţie practic nelimitată de privelişti.

Falsa perspectivă a New York-ului era de la o fereastră a unui etaj superior al unei clădiri cu apartamente scumpe. Se putea deplasa prin oraş la fel de iute cum se deplasa prin lume. Peste drum de clădirea Capătului de Linie al Autobuzelor Autorităţii Portuare, la o ri după ce fusese luat în custodie, a fost atât de sigur că îl văzuse pe Yossarian coborând dintr-un taxi, încât era cit pe-aci să-l strige. La Washington D. C., i s-a permis să intre şi să privească nestingherit vitrinele din holul BMAOSLDSS şi fabuloasa ofertă de mărfuri vândute cu amănuntul la mezanin. În toate aceste locuri, lumina şi diversele culori se modificau pentru a se potrivi cu ceasul zilei în care le

vedea el. Priveliştile în întuneric preferate erau pentru el cele ale cazinourilor din Las Vegas şi ale

Los Angelesului noaptea, dinspre Sunset Strip. Era liber să privească afară aproape orice loc voia de la ferestrele lui, exceptând ceea ce era cu adevărat acolo. În Kenosha, Wisconsin, avea priveliştea oraşului lui, de pe veranda acoperită din faţa casei, şi imaginea la fel de liniştitoare din spate, dinspre acel pado ce mărginea mica grădină unde îşi dorea să se aşeze în leagăn cu soţia lui, în amur-gul nopţilor blânde luminate de lună, şi, în timp ce priveau licuricii, să se întrebe împreună, cuprinşi de triste amintiri, unde dispămse timpul şi cât de repede se scursese secolul. Îşi pierduse darul de a îngriji plantele. Încă îi plăcea să smulgă buruienile, dar obosea repede şi era adeseori descurajat de dured de picioare şi şale, din cauza afecţiunii pe care medicul o numea lumbago.

Ptivind odată pe fereastra trenului lui dinspre faţada casei, a zătit un vecin de peste drum, despre care era sigur că murise cu câţiva ani în urmă şi a rămas pe moment dezorientat. Îl uluia gândul că sub suprafaţa familiarului său oraş, în care îşi petrecuse aproape toată viaţa, s-ar putea afla această cale ferată subterană ascunsă, pe care el călătorea acum fară voia lui.

Totul şi, deşi majoritatea nu ştiau, toţi cei ce locuiau pe o rază mare în vecinătatea casei capelanului din Kenosha fuseseră deja priviti, inspectaţi, examinaţi şi investigaţi cu cele maijudicioase şi exacte instramente şi tehnici modeme: hrana, apa de băut din fintâni şi din rezervoare, aerul pe care-l respirau, (evile, gunoiul. Fiecare şuvoi de apă de la toaletă şi conţinutul tuturor pubelelor erau oprite pentru a fi date la analiză. Nu apăruse tacă nici o dovadă de contaminare, care să aibă vreo legătură oricât de vagă cu aceea a cărui unic posesor încă era. Nicăieri în

Kenosha nu s-a găsit vreo moleculă de oxid de deuteriu sau, în limbaj mai simplu, de apă grea.

— A debutat ca o afecţiune urinară, repetă capelanul Albert TaylorTappman.

— Am avut şi eu asemenea probleme, dezvălui psihiatml, scoţând un oftat. Dar desigur, nu ca ale dunutale. Dacă ar fi fost

la fel, aş fi şi eu aici, în carantină, cu dumneata. Chiar nu ştii cum o faci sau ce-ai făcut ca să se declanşeze?

Capelanul repetă din nou, bâlbâindu-sejenat Şedea cu pum-nii lui moi pe coapse şi medicnl acela părea să-l creadăMedicul de acasă intuise imediat ceva anormal şi prelevase o nouă niostră.

— Nu şdu, Albert. Mie încă mi se pare ciudată, cam grea.

— Ce vrea să-nsenme asta, Hector?

— Nu sunt sigur, dar nu cred că avem voie să facem ceea ce fad tu, fară aprobarca guvemului. Să vedem ce spune laboratorul. Poate că va trebui să facă un raport.

Qt ai zice peşte, agenţii guvemamentali s-au mutat în casa lui şi inişunau peste tot; apoi au venit chinuştii, fizicienii, radio-logii şi urologii, endocrinologii şi gastroenterologii. În scurt timp a fost sondat medical de toate felurile posibile de specialişti şi ambientalişti, în ferma şi cuprinzătoarea lor străđanie de a afla de unde apărea acel neutron de hidrogen suplimentar din fiecare moleculă de apă care ieşea din el. In transpiraţie nu se regăsea. Aceasta era curată şi la fel erau toate celelalte fluide din el.

Apoi au apărut interogatoriile, polidcoase la început, apoi jignitoare şi pline de ameninţări cu bmtalitatea. Băuse hidrogen lichid? Din câte ştia el, nu. Ah, ar fi ştiut dacă ar fi făcut-o. Ar fi murit.

— Atunci de ce mă mai întrebaţi?

Era o întrebarc vicleană, croncăniră ei, chicotind. Toţi fumau şiaveau degetele galbene. Oxigen

Ijchid? Nici măcar n-ar fi şdut de unde să-l ia.

Ar fi trebuit să ştie, caţsă-l bea.

Nici măcar nu ştia ce-i aia.

Atunci cum putea fi sigur că nu-l băuse? Au consemnat-o şi pe asta. Era tot o întrebare vicleană.'

— Şi te-ai simţit atras de ea, domnule capelan. Ai reuşit, Ace. Nu-i aşa, Butch?

— Tu ai spus-o, Slugger.

Erau trei şi insistau sa afle dacă avea prieteni, neveste sau copii în vreuna dintre ţările aflate odinioară în spatele Cortinei de Fier sau în CIA.

— Nu am pe nimeni nici în CIA, spuse psihiatrul. Nu ştiu cum m-aş apăra, dacă aş avea pe cineva.

Imediat îi confiscară paşaportul şi îi puseră sub unnărire telefonul. Corespondenţa îi era interceptată, conturile lui bancare erau îngheţate. Căsuţa lui de depozitare a valorilor a fost încuiată. Şi, lucrul cel mai rău, i-au luat cametul de asigurări sociale.

— Nu mai ai cecuri? Se îngrozi psihiatrul. Cecurile puteau veni, dar nu mai avea camet de asigurări sociale. Fără el, nu mai avea identitate. Psihiatrul se făcu livid la faţă şi tremura.

— Înţeleg cum te simţi, îl compătimi el. N-aş putea trai fără el. Şi chiar nu poţi să le spui cum faci asta?

Fizicienii chimişti şi chimiştii fizicieni au exclus probabilitatea unei muşcături de insectă.

Entomologii au confmnat.

La început, oamenii aveau m general tentimţa de a fi amabili şi superiori fată de el, purtându-se civilizat. Medicii 3 abordau prietenoşi, considerându-l o ciudăţenie şi un prilej de afirmare în acelaşi timp. Cu toate acestea, în scurt timp, toţi, cu excepţia psihiatrului şi a generalului, au devenit mult mai putin sociabili şi tot mai crispaţi. Frustrarea care se acumula descuraja toleranta. Oamenii erau din ce în ce mai grosolani şi consultaţiile erau din ce în ce mai duşmănoase. Acest lucru era valabil mai ales în privinţa agenţilor de spionaj. Nu erau de la FBI şi nici de la CIA, ci de la o organizaţie mult mai secretă. Neputinţa lui de a-i lămuri îi jignea şi era pedepsit pentru îndărătnicia cu care refuza să ofere nişte explicaţii pe care nu le deţinea.

325

— Eşti încăpăţânat, spuse cel mai mătăhălos dintre ancheta-torii care-l bmtalizau.

— Toate rapoartele au ajuns la aceeaşi concluzie, spuse cel slab, negricios şi cu o expresie răutăcioasă, cu un nas ascuţit şi strâmb, cu nişte ochi de nebun, ce păreau luminaţi de scânteia ilarităţii, cu dinţi mici, neregulaţi, cu pete maro de nicotină şi aproape fară buze.

— Domnule capelan, spuse cel rotofei, care zâmbea şi clipea mereu, fără nici o urmă de veselie, şi care tot timpul duhnea a beie. În privinţa radiaţiilor. Înainte de a te aduce noi aid – şi să-mi spui adevărul, băiete, mai bine nimic, dacă nu obţinem adevărul de la tine, ai priceput?

— Ai absorbit radiaţii în mod ilegal?

— De unde să şdu, să trăiţi? Ce înseamnă radiaţii ilegale?
— Radiaţii de care tu nu ştii şi noi ştim.
— Spre deosebire de care radiaţii?
— De radiaţiile de care tu nu ştii şi noi ştim.
— Nu înţeleg. Nu văd nici o deosebire.
— Este implicilă, în modul în care o spunem.
— Ai ratat. Adaugă eşecul pe listă.
— Tu l-ai prins. De coaie, aş zice.
— Ajunge, Ace. Continuăm mâine.
— Desigur, domnule general.

Se simţea clar impertmenţa în modul în care se adresa Ace generalului, iar capelanul se simţea prost.

Responsabilitatea totală a Proiectului Wisconsin aparţinea generaluhii Leslie R. Groves, însărcinat mai înainte cu Proiectul Manhattan, care iniţiase primele bombe atomice în 1945 şi dădea toate semnele că era cu adevărat domic să pară plăcut, ini-mos şi ocrotitor. Capelanul se simţea deja bine cu el. Învăţase mulle de la generalul Groves despre raţiunile care stăteau la baza încareerarii sale desporice şi a supravegherii sale permanente, cât şi despre deosebirile dintre fisiune şi fuziune şi despre cele trei stări ale hidrogenului în care se părea că intervenea el sau care interveneau în el.

După hidrogen 1, mai era deuteriul, cu un neu-tron suplimentar în fiecare atom, care se combina cu oxigenul, pentru a alcătui apa grea. Apoi venea tritiul, gazul radioactiv cu doi neutroni suplimentari, care se folosea ca vopsea la aparatele de măsurat şi la cadranele de ceas cu lumină proprie, inclusiv la noua producţie de ceasuri pomografice de donnitor, care aprinsese peste noapte fantezia erotică a naţiunii, şi la accelerarea proce-sului de detonare a mecanismelor tennonuclearc, ca bombde cu hidrogen ce conţineau deuterid de litiu, un compus al deuteriu-lui. Primele bombe de acest fel, lansate în 1952, dezvoltaseră o forţă distructivă de o sută de ori mai mare – deo mie de ori mai mare, sublinie generalul Groves – decât bombele aruncate în Japonia. Şi de unde provenea acel deuteriu? Din apa grea.

— Lar el o aruncase la closet.
— Ce-aţi făcut cu a mea?
— Am trimis-o să fie transformată în tritiu, răspunse generalul Groves.

— Vezi ce-ai pişat, domnule capelan?

— Ajunge deocamdată, Ace.

Însoţit de generalul Groves, capelanul coborâse odată din apartamentul său Pullman pe un mic teren de joacă pavat cu plăci de ciment alb, din spatele unei clădiri de piatră fără personalitate, cu o cruce în vârf, care semăna cu o străveche bazilică italiană. Pe un stâlp de lenm, care părea recent lăcuit, se aflau un coş şi un panou de baschet, iarjos se desluşea modelul unui teren de shuffleboaid, vopsit în verde închis. O minge de fotbal cu petice negre şi albe cusute, care îi dădeau înfăţişarea machetei unei molecule mărite, gata să explodeze, se afla în mijloc, aşteplând parcă să i se dea un şut. Într-un colţ, un vânzător bronzat stătea în dosul unei tarabe cu suveniruri, incluzând ilustrate, ziare şi berete de marinar albastre ca oceanul, cu bor-dură albă, pe care era scris cu litere albe cuvântul VENEZIA, iar capelanul se întrebă cu glas tare dacă nu cumva erau cu adevărat la

Veneţia. Generalul spuse că nu, dar era plăcut să creadă că da, pentru schimbarea atmosferei. În ciuda iluziei de cer şi de aer curat, erau tot înăuntm, sub pământ. Capelanul nu voia săjoace baschet ori shuffleboaid sau să dea cu piciorul în mingea de fotbal şi nu voia nici suveniruri. Cei doi se plimbară patruzeci de minute în jurul vagonului de tren, întrun ritru foarte energic, imprimat de generalul Groves.

Altă dată, după ce coborâseră lângă un mic pasaj subteran, perpendicular pe şine, a auzit un zgomot vag de praf de puşcă, asemănător cu cel produs de petarde, venind de undeva, dintr-un loc găunos dinăuntm. Era un poligon de tir. Capelanul n-a vmt să-şi înceree norocul ca să aibă şansa de a câştiga un ursuleţ de cârpă. Nu voia să anmce bănuţi, ca să aibă ocazia de a câştiga o nucă de cocos.

A mai auzit din interiorul acelui spaţiu muzica unui carusel şi apoi scrâşnetul altemadv al roţilor de oţel scârţâitoare şi al vagoanelor şerpuitoare, care urcau şi coborau, apaiţinând unui montagne msse m mişcare. Nu, capelanul nu fusese niciodată în Coney Island, nu auzise de Parcul de Distracţii

George C. Tilyou şi nu avea nici un chef să se ducă acum acolo. Nu dorea nici să-l întâlnească pe domnul Tilyou personal sau să viziteze superbul său carusel.

Generalul Groves ridică din umeri.

— Pari cufundat în apatie, rosti el cu oarecare milă. Nimic nu pare să te intereseze, nici comediile, nici ştirile, nici evenimentele sportive de la televizor.

— Ştiu.

— Nici pe mine nu mă interesează, spuse psihiatrul. Primul dintre pachetele cu alimente de la Milo

Minderbinder i-a fost predat în timpul celei de-a treia călătorii spre casa lui din Kenosha. Ulterior, aceste pachete veneau săptămânal, în aceeaşi zi. Cartea de vizită care însoţea pachetul era mereu aceeaşi:

CE E BUN PENTRU MILO M3NDERBINDER ESTE BUN PENTRU ŢARĂ.

Conţinutul era mereu acelaşi. Pe un pat de rumeguş erau aşezate frumos o bnchetă Zippo, un pachet de tampoane sterile pe be (^, din bumbac egiptean pur, o cutie fantezi de bomboane, care conţinea o jumătate de kilogram de bomboane speciale

M&M, din bumbac egiptean tras în ciocolată, vreo zece ouă djn Malta, o sticlă de whisky scoţian de la un disdlator din SiciUa, toate fabricate în Japonia, şi ceva came de porc ca suvenir, costiţă din

Siam şi mandarine din New Orieans, care proveneau de asemenea din Orient. Capelanul şi-a dat acordul când gene-ralul Groves i-a propus să doneze pachetul oamenilor de la suprafaţă care încă nu aveau unde să locuiască. Capelanul a fost surprins prima dată.

— Există acum oameni fără adăpost în Kenosha?

— Acum nu suntem în Kenosha, răspunse generalul Groves şi se deplasă la geam, ca să apese pe butonul de schimbare a decorului.

Erau din nou în New York, privind dincolo de lustragii şi de cărucioarele vânzătorilor de fructe de pe trotuare, cu focuri de cărbune fumegând, care mărgineau străzile de lângă intraiea prin-cipală a clădirii capului de linie, privind dincolo de ea, spre cele două tumuri arhitecturale golaşe de la World

Trade Center, caie mai era probabil cea mai înaltă clădire comercială din univers.

Cu un'alt prilej, fiind sigur că se afla în clădirea BMAOSLDSS din Washington, capelanul văzu prin defonnare că se afla în interioml clădirii capului de linie, parcat undeva

dedesubt, în timp ce schimbau locomotivele şi vagoanele-laborator. Putea să privească pe geam chiar îţi Centrul de

Control al Operaţiunilor de la capul de linie şi să se conecteze la oricare dintre monitoarele de acolo, văzând cum sosesc şi pleacă auto-buzele, valurile diume de oameni, poliţiştii acoperiţi, travestiţi în traficanţi de droguri şi traficanţi de droguri travestiţi ta poUţişd acoperiţi, prostituatele, drogaţii şi fugarii, împerecherile sordide şi apatice şi alte acte jalnice ale vieţii comunitare din casele scărilor de inccndiu, şi chiar să amnee o privire în diverselc closete publice, ca să vadă fiinţe umane urinând şi spălându-şi mfele şi, dacă voia, chiar în cabinele de toaletă pentru a observa mjectii cu narcotice, sex oral şi defecări. Nu voia să se uite-Avea televizoare pe care putea să vizioneze, în condiţu. Tehnice esxce-lente, programele a trei sute douăzeci şi două de canale, dar nu i se părea deloc amuzant să le urmărească fără soţia lui. Televizoml nu era prea amuzant nici când se uitau împreună, dar puteau măcar să-şi fixeze privirea pe un punct comun, în timp ce căutau un subiect nou de conversaţie, care să le mai învioreze letargia. Asta era bătrâneţea. Abia trecuse de şaptezeci şi doi de ani.

Cândva, la New York, privise pe fereastră Muzeul Metropolitan de Artă, la ora când se termina o şedinţă a APACMMA, şi fusese din nou sigur că îl văzuse pe Yossarian plecând însoţit de o femeie în vârstă, îmbrăcată cu o rochie modernă, $i un bărbat mai înalt decât amândoi; îi venise iarăşi să strige, căci de data asta observă un bărbat cu păml roşcat şi un rucsac verde privindu-i cu viclenie pe cei trei şi venind după ei, apoi alţi doi bărbaţi, cu un păr portocaliu mai strălucitor, uimărindu-i de asemenea, iar în spatele lor venea un alt bărbat, care era clar că ii urmărea pe toţi. Nu-i venea să-şi creadă ochilor. Avea impresia că vedea a 'doua oară acelaşi lucm, ca atunci când văzuse bărbatul din copac.

— Şi ce este celălalt zgomot pe care continuu să-l aud? Îl întrebă în cele din unnă capelanul pe generalul Groves, când pomiră tim nou şi tocmai ieşeau din oraş.

— Te referi la apă? La râul sau fluviul acela?

— Îl aud adeseori. Poate tot timpul.

— Nu-mi dau seama.

— Nuştii?

— Am ordin să-ţi spun tot ce şdu. Acela îmi depăşeşte sfera de autoritate. Este mai secret şi provine mai de jos. Ştim de la sonarul nostru că este o apă îngustă, care curge încet şi ca bărci mici, fără motor, poate bărci cu vâsle, o străbat în mod regulat, deplasându-se inlotdeauna în aceeaşi direcţie.

Se aude şi muzică. Piesele muzicale au fost identificate: preludiul şi marşul nupţial din actul al treilea al operei Lohengiin.

Şi susţinând vag muzica, de undeva din adâncuri, se auzea un cor de copii, fără nici o legătură, pe care muzicologii guver-nului nu reuşiseră încă să-l identifice. A fost consultată

Germania şi a fost şi ea îngrijorată de faptul că era interpretată o piesă coralã de o mare complexitate muzicală, poate genială, despre care nu ştiau ninuc.

— Pe hârtiile mele apa este trecută drept fluviul Rin. E tot ce ştiu.

— FluviulRin? Capelanul era îngrozit.

— Nu. Rinul. Acum nu suntem în Germania.

Se întorseseră în capitala naţiunii.

Nu existau motive de îndoială în privinţa generalului Groves, care ţinea să fie prezent la toate întruniiile cu Ace, Butoh şi Slugger. Capelanul a înţeles că până şi prietenia gene-ralului nu putea fi altceva decât o tactică bine calculată, to catiml strategiei mai ample ce implica un complot clandestin cu trei agenţi de spionaj, de care el se temea cel mai mult Nu se putea afla nimic, era conşdent, nici măcar faptul că nu se putea afla nimic.

— Am adeseori acelaşi sentiment, se grăbi să confinne generalul când dădu glas presimţirilor sale.

— Şi eu, recunoscu psihiatrul.

Era oare şi mtelegătorul psihiatru un truc?

— Nu ai dreptul să-mi faci asta, protestă capelanul faţă de generalul Groves, când rămaseră din nou singuri. Cred că ştiu măcar atâta lucru.

— Mă tem că te înşeli, răspunse generalul. Cred că vei descoperi că avem dreptul să-ţi facem orice nu ne poţi împiedica să-ţi facem. În acest caz, este legal şi regulamentar în acelaşi timp. Ai fost militar în rezervă. Acum te-au rechemat în armată.

— Dar am fost scos din rândurile militarilor în rezervă, răspunse victorios capelanul. Am scrisoarea care o dovedeşte.'

— Nu cred că mai poţi dovedi, doninule capelan. Şi nu apare în dosarele dumitale.

— O, ba da, spuse capelanul chicotind. Se aflăân dosarul meu despre Legea Libertăţii Informaţulor.

Am văzut-o acolo cu ochii mei.

— Domnule capelan, când o să te mai uiţi prin el, o să descoperi că a fost şters. Ştii că nu eşti total nevinovat.

— De ce mă fac vinovat?

— De ofense despre care agenţii de spionaj încă nu ştiu nimic. De ce nu vrei să spui că eşti vinovat?

— Cum să spim dacă ei nu-mi spun de ce mă fac vinovat?

— Cum să-ţi spună dacă nu ştiu? În primul rând, continuă generalul Groves, pe un ton mai didactic, e treaba asta cu apa grea pe care o produci în mod natural şi nu vrei să spui cum.

— Nu şdu cum, protestă capelanul.

— Nu eu slnt cel care nu te crede. Mai e pe unnă cealaltă treabă cu un tip pe nume Yossarian, John

Yossarian. I-ai făcut o vizită misterioasă la New York, imediat după ce am aflat despre asta. Este unul dintre motivele pentru care te-au ridicat.

— N-a fost ninuc misterios. M-am dus să-l văd când au început să se întâmple toate astea. Era în spital.

— Ce avea?

— Nimic. Nu era bolnav.

— Şi totuşi era în spital? Încearcă să-ţi imaginezi, Albert, cum sună toată povestea asta. A fost în spital în aceeaşi perioadă în care se afla acolo un agent belgian cu cancer la gât. Tipul e din

Bruxelles şi Bmxelles-ul este centml CEE. Şi asta e tot o coinci-denţă? Are cancer la git, dar nici nu se însănătoşeşte, nici nu moare. Cum vine asta? În plus, mai există acele mesaje cifrate despre el şi prietenul tău Yossarian. Primise veşti despre Yossarian de patru sau cinci ori pe 71 de la femeia aceea care pretinde că îi place pur şi simplu să discute cu el la telefon. N-am mai pomenit o asemenea femeie. Tu ai pomenit? Chiar ieri a spus ca individul are din nou probleme cu rinichiul.

De ce să aibă el probleme cu rinichiul şi nu tu? Doar tu produci apă grea, nu el. Eu n-am nici o părere. Nu ştiu despre

treburilc astea mai multe decât ştiu despre preludiul la actul III din Lohengrin sau despre un cor de copii care cântă copleşit de tristeţe. Eu îţi spun despre problemele ridicate de alţii. Mai există o bănuială şi mai gravă, cum că belgianul lucrează pentru CIA. Unii cred chiar că tu eşti în CIA.

— Nu sunt! Jur că n-am lucrat niciodată pentru CIA!

— Nu pe mine trebuie să mă convingi. Aceste mesaje ies din spital prin infimiiera lui Yossarian.

— Infirmieră? Striga capelanul. Yossarian e bolnav?

— E sănătos tun, Albert, şi este într-o formă mai bună decât tine sau mine.

— Atunci de ce are o infinnieră?

— Pentru plăcerile camale. Întreţin relaţii sexuale de un fel sau altul, de patm-cinci ori pe săptămână – generalul îşi coborî meticulos pdvirea spre un grafic aşezat pe genunchi, ca să se asigure că aşa era

— În biroul lui, în apartamentul ei şi în aparta-mentul lui, adeseori pe pardoseala bucătăriei în timp ce apa curge, sau pe pardoseala unei alte încăperi, sub instalaţia de aer condiţionat. Deşi văd pe acest grafic că frecvenţa contactelor libidinoase se diminuează spectaculos. Poate că luna de nuere e pe sfârşite. Nu-i mai trimite la fel de des trandafiri roşii cu cozi lungi şi nu mai vorbeşte la fel de mult despre lenjerie, confonn ultimului raport al lui Gaffhey.

Capelanul era cople$it de acumularea acestor detalii intime.

— Terog.

— Încerc doar să te informez.

Generalul îşi îndreptă atenţia spre o altă foaie.

— Şi apoi, mai este acest aranjament secret, pe care se pare că îl ai cu domnul Milo Minderbinder şi pe care n-ai socotit că este necesar să-l menţionezi.

— Cu Milo Minderbinder? Reacţia capelanului fu uimtre.

— Îl cunosc, desigur. Îmi trimite pachetele acelea. Nu ştiu de ce. Am făcut războiul cu el, dar nu l-am mai văzut şi n-am mai vorbit cu el de aproape cincizeci de ani.

— Hai, zău, domnule capelan, spuse generalul şi adoptă o expresie de dezamăgire exagerată. Albert, Milo Minderbinder pretinde dreptul de proprietate asupra ta, deţine un patent pen-

 tru tine, a înregistrat o marcă de fabiicatie pentru apa grea pro-dusă de tine, cu halo, nici mai multnici mai puţin. Te-a oferit guvemului împreună cu un contract pentru un avion militar pen-tru care se zbate şi primeşte săptămânal un preţ foarte, foarte ridi-cat pentru fiecare litru de apă grea pe care-l extragem din tine. Te surprinde?

— N-am auzit nimic până acum despre asta!

— Albert, n-ar avea dreptul să facă asta de capul lui.

— Leslie, acum sunt sigur că te-am prins. Capelanul se apropie zâmbind.

— Ai spus cu câtva timp în urmă că oamenii au dreptul să facă orice nu-i putem împiedica să facă.

— Este adevărat, Albert. Dar în practică este un argument pe care noi îl putem folosi, dar tu, nu.

Putem discuta asta din nou la trecerea în revista de front de mâine după-amiază.

La adunar&a săptămânală ce avea loc în fiecare vineri, însuşi generalul adulmecă ultimele evoluţii.

— Cine s-a băşit? Întrebă el.

— Da, ce e putoarea asta?

— Eu şdu de unde vine, spuse fizicianul chimist care era de serviciu în săptămâna aceea. De la tritiu.

— Tritiu?

Contoarele Geiger din încăpere ticăiau. Capelanul îşi cobori privirea. Tocmai se petrecuse o transformare colosală. Gazele lui emanau tritiu.

— Asta schimbă toată problema, domnule capelan, U mustră grav generalul.

Urmau să fie repetate toate analizele şi procedurile şi înce-pute altele.

— Şi verificaţi-i imediat pc toţi din celelalte grupe, continuă cl.

Niciunul dintre oamenii din grupele de control nu scăpau altceva pe fund decât obişnuitul metan şi hidrogen sulfurat.

— Nu-mi vine deloc să transmit mai departe i infonnatie, spuse generalul posomorit. Din această clipi te mai beşi, domnule capelan.

— Şi să nu te mai pişi la perete.

— Ajunge, Ace. Nu vi se pare ciudat, Sntrebă filosofii ralul o săptămână mai târziu, la simpozionul nonconfon consultare colectivă, că tocmai un om al bisericii dezvol puterea tennonucleară pentru distrugerea vieţii pe planei

— Nu, bineînţeles că nu.

— De ce ar fi. Ciudat?

— Ai înnebunit?

— Ce te-a apucat?

— Cine altcineva ar putea fi?

— Au obiceiul să-i bată pe băieţii care slujesc la altai

— Nu e normal ca forţa care a creat lumea să fie ce; va distruge?

— Ar fi chiar mai ciudat, confirmă generalul, după ct aceste cugetări, dacă ar fi o altă persoană.

21 LEW

^enzaţia asta de greaţă nu-mi mai place. Acum pot să văd deja care este deosebirea. Când cred că nu e nimic, dispare. Când cred că e ceva, perioada de acalmie încetează şi boala revine. În curând, o să încep să mă scarpin în diverse locuri, să transpir noaptea şi să fac febră. Îmi dau seama înaintea oricui dacă slăbesc. Verigheta stă să-mi cadă de pe deget. Îmi place să beau câteva păhărele în fiecare seară înainte de cină, cu acelaşi amestec de copil mare, de care lumea râde acum, compus din whisky Carstairs şi Coca, un C&C. Dacă simt vreo durere după ce beau alcool, în ceafă, în umeri sau mai nou în abdomen, ştiu că e timpul să-l sun pe medic şi să sper că n-a plecat iarăşi în oraş în vâjâială cu Teemer, sau poate la spital, la o şedinţă cu unul dintre specialiştii lui în radiaţii.

Întotdeauna o anunţ pe Claire când sinit că se coace ceva. Nu-i dau alanne false. Arsurile la stomac sunt simple. Apar când mănânc prea mult Greaţa de care m-am săturat apare o dată cu boala şi o dată cu vindecarea. Este inconfundabilă. Când mă gândesc la greată mă gândesc la mama şi la merele ei pădureţe. În mintea mea, au gustul pe care-l am când mi-e greaţa. Odată, în copilărie, am avut un abces la ure-che, deschis acasă de o specialistă, care venise la noi împreună cu doctoml

Abe Levine, iar ea mi-a spus, mie şi medicilor şi celor din jur, că mâncasem probabil din nou mere pădureţe. Acum zâmbesc când îmi amintesc de tipă. Era nostimă, chiar spre sflrşit, când nu mai venea pe la noi. Îmi ţinea minte numele. Pe

ceilalţi nu prea-i recunoştea, nici măcar pe bătrân, cu ochii lui apoşi; dar pe mine, da.

— Louie, mă striga ea încet. Băieţaş. Loualeh. Kim aher to dermomma.

Mi-era deja greaţă să-mi fie greaţă.

Sammy se amuză teribil când mă aude spunând „Mă simt îngreţoşat" şi de aceea am grijă să mă exprim aşa de fiecaredată când mă văd cu el, numai ca să-l fac să râdă, când vine aici în vizită sau uneori în oraş, când intrăm undeva ca să avem de unde ieşi. Acum ne ducem din când în când în oraş numai ca să dovedim că mai putem. Nu mai cunoaştem pe nimeni acolo, 61 afară de el şi de una dintre fiicele mele. Mă duc la teatru cu Claire şi mă străduiesc să nu adonn, prefăcându-mă interesat de ce se petrece pe scenă. Stau şi mănânc sau beau cu Sammy, în timp ce ea se duce la muzee sau galerii de arta, cu fiica mea Linda sau singură. Uneori, Sammy vine însoţit de o femeie drăguţă, cu o fire plăcută, dar se vede clar că nu e nimic pasional intre ei. Winkler sună din Califomia o dată la câteva săptămâni, numai ca să vadă cum mai merg lucrurile, să-mi spună cine a mai murit acolo dintre cunoscuţi şi să afle ce mai e nou despre oamenii cu care mai suntem m contact aici. Acum vinde pantofi, pantofi din piele autentică, îmi spune el, magazinelor universale din marile reţele cu raioane de încălţăinuite şi foloseşte banii lichizi obţinuţi din vânzarea pantofilor ca să-şi echilibreze veni-tul în perioadele mai slabe, când nu-şi vinde ouăle de ciocolată, şi iepuraşii de Paşd. Se mai ocupă cu ceva, despre care nu vreau să ştiu mai mult – cu stocurile de alimente congelate, mai ales came. Sammy incă se mai amuză şi pe seama afacerilor lui Marvelous Marvie. Sammy nu pare să mai aibă cu ce să se distreze de când locuieşte singur în clădirea aia nouă, cu aparta-mente scumpe. Încă nu ştie cum să-şi folosească timpul liber, în afara actlvităţii de adunare a fondurilor pentru canceroşi. Are o pensie bună de la revista Time, zice el, şi are bani puşi deoparte, deci nu asta e problema. Eu îi dau idei. Însă nu se clinteşte.

— Du-te la Las Vegas şi joacă-te un timp cu nişte târfe. Claire aprobă chiar şi asta. Încă sunt mort după ea. Are sânii tot mari şi arata ca nouă, de când şi i-a înfrmnuseţat ridicându-i din nou. Sammy sar mai putea duce în Bermude sau în Caraibe, să-şi găsească o secretară drăguţă aflată în vacantă, pe care s-o

trateze ca pe o prinţesă. Sau la Boca Raton, să găsească o văduvă cochetă, de vârstă mijlocie, sau o femeie divorţată trecută de cincizeci, care ar vrea cu adevărat să se recăsătorească.

— Sammy, zău că ar trebui să te gândeşti să te recăsătoreşti. Nu eşti genul care poate trai singur.

— Am trăit singur.

— Acum eşti prea bătrân, îi spune Clatre. Nu ştii să găteşti nimic, nu-i aşa?

Uităm că Sammy este încă timid cu femeile până când se sparge gheaţa şi nu ştie cum să agaţe o fată. O să-i spun că o să mă duc cu el când o să mă simt mai bine, ca să-l ajut să găsească unacaresăneplacă.

— Vin şi eu, spune Claire, care este întotdeauna gata să plece oriunde. Pot sa le testez şi să le reperez pe cele ticnite.

— Sammy, îl îmboldesc eu, mişcă-ţi fundul şi fă o călătorie în jurul lumii. Niciunul din noi nu mai e copil şi s-ar putea să nu mai avem timp să facem ceea ce am crezut întotdeauna că vrem – să facem. NU vrei să te mai duci o dată în Australia ca să-ţi vezi prietenul?

Sammy trebuia să umble peste tot, după ce a fost mutat în departamentul intemaţional al revistei

Time, şi încă mai cunoaşte oameni în diverse locuri.

Mă gândesc că aş putea să-mi doresc şi eu să fac o călătorie în jurul lumii, după ce voi reveni la greutatea normală, fiindcă i-ar face plăcere lui Claire, în ultimul timp mă bucură să-i văd pe toţi obţinând ceea ce-şi doresc.

Poate din cauza vârstei şi a maladiei lui Hodgkin, mă simt mai bine dacă ştiu că o să le meargă tuturor bine după ce nu voi mai fi. Măcar la început. Acum, când Michael este un artist plastic recunoscut şi are o slujbă care-i place, toţi par aranjaţi. Claire îşi menţine tenul şi silueta graţie vizitelor la institutele de sănătate şi concursurilor la care participă pe furiş din clnd în când. Pe lângă tot ce posed, am mai achiziţionat o bucată de plajă în Saint Maarten tocmai bună de exploatat, tot pe numele ei, şi o altă bucată în

Califomia, de care nu ştie încă, deşi e tot pe numele ei. Deţin mai multe seifuri pentru valori, în care se află lucruri cu are ea nu şde încă să umble. Mi-aş dori să se pdceapă mai bine la aritmetică, dar acum o poate ajuta Michael, iar Andy din

Arizona are şi el un oarecare simţ al afacerilor. Michael pare să-şi cunoască meseria şi mai ştie câteva lucruri pe care le-a învăţat de la mine şi pe care nu le-a învăţat la cursurile de contabilitate, din câte ştiu. Am încredere în avocatul meu şi în ceaalţi oameni ai mei, atâta timp cât sunt în preajma lor ca să mă asigur că şdu ce vreau şi am grijă să-mi îndeplinească imediat dorinţele, dar pentru ce va fi după aceea nu pot garanta. Se lenevesc. Emil

Adler s-a lenevit şi el la bătrâneţe şi se grăbeşte să te paseze imui altfel de specialist. Copiii şi-au ales alţi medici. O instnuese pe Claire să fie mai dură decât mine cu avocaţii, să fie independeotă.

— Adu-ţi aici pe oricine vrei, oricând dorcşti. De acum înainte te poţi ocupa de toate în locul meu. Să nu-i laşi să te dea la o parte nici o secundă. Nu le datorăm nimic. Or să-ţi ceară mereu câte ceva ori de câte ori le cerem noi.

Nimeni din familia mea nu practică jocuri de noroc şi nu riscă, nici măcar la Bursă. Şi numai pe Andy îl atrag lucrurile extravagante, dar a făcut o căsătorie bună, cu o fată drăguţă, cu o fire bună, şi pare solid ancorat în asocierea cu socrul lui la două firme active de comerţ cu automobile In Tempe şi Scottsdale, Arizona. Dar nu va fi niciodată în stare să-şi pennită un divorţ, ceea ar putea fi bine, pe când ea va fi în stare. Îi datorez o parte dintre acţiunile lui, dar am aranjat deja cu el. Susan stă cu copiii pe aproape şi este căsătorită cu un dulgher binecrescut pe care l-am ajutat sa găsească de lucm la casele în construcţie şi deocamdată lucmrile par să meargă bine şi acolo.

Linda este aranjată pe toată viaţa, cu un post de profesoară care-i asigură vacanţe lungi şi o pensie bună. Ştie cum să-i atragă pe barbă (i şi poate că se va recăsători. Uneori îmi doresc ca Michael să fi semănat mai mult cu mine, să fie mai îndrăzneţ, să aibă mai multă tărie de caracter, să se afirme mai zgomotos şi mai des, dar poate că eu sunt de vină şi Claire crede că s-ar putea să fie într-adevăr vina mea.

— Ce mai vrei, Lew? Spune ea când mtreb. Eşti un spectacol greu de unnărit.

— N-aş fi fericit daca aş credea că nu sunt. Claire nu este cooperantă când vreau să vorbesc despre pla-nurile mele imobiliare şi refuză să ascnlte pe îndelete.

— Mai devreme sau mai târziu. Îi spun eu.

— Mai târziu. Schimbă subiectul.

— Nici inie nu-mi face plăcere. Bine, o să schimb subiectul. Cât Iţi aduce pe an o dobândă de opt la sută la o investiţie de o sută de mii de dolari?

— Insuficient pentru casa nouă pe care vreau s-o cumpăr! Lew, pentru numele lui Dumnezeu, opreşte-te! Mai bine bea ceva. Îţi prepar eu o băutură.

Acum are mai în multă încredere în Teemer decât mine şi decât pare a avea el în el însuşi. Dennis

Teemer s-a mutat în salonul de nebuni din spital, îmi spune el, pentru tratament, deşi are aceleaşi ore de consultaţii şi de vizite la spital. Mi se pare o (icneală. Dar poate că ştie ce face, după cum spune Sammy într-o glumă a lui. Când Emil nu mă poate ajuta la spitalul de aici, încep să mă duc iarăşi în oraş la Teemer, ca să fiu iarăşi FREC-at cu injecţiile alea care-mi provoacă greaţa aia oribilă, cel puţin o dată pe săptămână. FREC este denumirea amestecului pe care mi-l dau acum la chimioterapie şi Teemer mă lasă să cred că gluma cu „frecatul” îmi aparţine şi că n-a mai auzit-o de la alicineva.

Deja mi-e silă să mă întorc la el. Mi-e fdcă şi am obosit. Tr? BUie să mă duc, îmi spune Emil, şi ştiu asta. Cred că deja mi-e silă şi de Teemer. Dar nu suficient ca să-i mp oasele. A ajuns să se identifice cu boala. În sala lui de aşteptare e întotdeauna întuneric. Când nu mă aduce Claire, cobor şi mă instalez pe bancheta din spate a limuzinei gri, de la firma de închiriat maşini, cu acelaşi şofer, un tip pe nume Prank, din Veneţia, şi intratul acolo e tot o plictiseală. Ca să mă întorc acasă sau la spi-tal de la cabinetul lui Teemer, trebuie să trec prin faţa serviciu-lui de pompe funebre din colţ şi nici partea asta nu-mi place. Aproape întotdeauna văd cel puţin un cioclu care aşteaptă afara, cu o înfăţişare prea îngrijită ca să fie nonnal, şi de obicei e însoţit de un tip cu un rucsac şi baston, care lucrează probabil acolo şi arată a autostopist; amândoi iau la ochi fiecare maşină care toce-tineşte în intersecţie. Mă iau şi pe mine la ochi.

Mi-e deja fdcă să intru din nou în spitalul lui Teemer, dar nu las să se vadă asta niciodată. Acum, după ce Glenda a lui Sammy a murit, iar Winkler şi soţia lui locuiesc în Califomia, Claire trebuie să stea la hotel, singură sau cu una dintre fete, şi nu e prea amuzant nici pentru ea. Greaţa o să mă dea gata.

Sunt foarte obosit, obosit de bătrâneţe, probabil, obosit de bQală şi deja, cred, mi-e sila de. Ea/Mi-e teamă de momentul care va veni, când n-o să mai pot intra în spital pe picioarek mele.

Nu-i nevoie să-mi spună cineva că trăiesc de mai mult rimp decât ar fi crezut vreunul dintre noi. Şi nimeni nu-mi spune. Dacă ar încerca vreunul, cred că aş sări în sus ca Lew Rabinowitz din Coney

Island şi chiar mi-aş rupe spinarea. Teemer zice că stabilesc un nou record. Eu îi spun că el face asta. Ultima oară când m-am dus la el, l-a pus pe unul care se ocupa de oase să se uite la tomografia piciomlui meu – s-a dovedit bună. Încep să creadă că ar fi putut proveni de la un vims.

Pe mine nu mă deranjează. Pentru Teemer nu contează, fiindcă ar fi tratat-o la fel, dar mă îmbărbătează ideea că s-ar putea să n-o transmit ca pe ceva ereditar. Copiii mei au simpto-mele când eu le am. Îmi dau seama după feţele lor când voibesc cu mine. Se vede că le e greaţă. Şi se gândesc să alerge imediat la un medic de fiecare dată când au o uşoară greaţa sau se trezesc

340 ORA ÎNCHIDEM 341 cu ceafa înţepenită. Nu sunt cea mai nenorocoasă persoană din lume, dar nu cred că asta mai are acum vreo miportanţă.

Nu mai sunt Unar. Trebuie să-mi amintesc asta. Uit mereu, pentru că între crize mă simt la fel de bine ca întotdeauna şi pot să găsesc mai multe moduri de a mă distra decât majoritatea cunoştmtelor. Dar cmd Maity Kapp a murit pe terenul de golfin New Jersey, Stanley Levy a murit şi el tot de infarct, David Gootiman era cât pe-aci să moară la numai treizei şi opt de ani, Betty Abrams a murit de cancer la Los Angeles, Lila Gross aici, tot de cancer, Mario Puzo a avut un bypass triplu, Casey Lee la fel şi Joey Heller a paralizat de la porcăria aia de sindrom Guillain-Barre, de care n-a auzit nimeni, şi acum trebuie să se gândească cât de mult îi vor slăbi muşchii lui şi aşa slăbiţi, pe măsură ce va îmbătrâni, a trebuit să încep să mă obişnuiesc cu ideea că momentul se apropia şi pentru Lew Rabinowitz, că am ajuns la vârsta la care chiar şi oamenii sănătoşi se îmbolnăvesc şi mor şi că nici eu nu voi trăi veşnic. Am căpătat gustul vinurilor franţuzeşti, o dată cu pofta de brânzeturi, în vacanţele noastre

caraibiene în Martinica şi Guadelupa, iar Claire n-a observat că am

Snceput să deschid toate sticlele noastre de vin bun. Golesc pivniţa cu vinuri. Îmi este mai greu decât înainte să fac socoteli cu bani mulţi şi poate că este încă un semn că am îmbătrânit. De fiecare dată când mergem undeva ne luăm amândoi cu noi sticluţe cu diverse medicamente. Era uşor să-ţi dai seama că maşinăria mea nu va mai funcţiona ca lumea şi că, mai devreme sau mai târziu, vor începe să se acumuleze boli grave. Aveam deja una.

Înainte nu simţeam niciodată că viaţa mea s-ar putea scurta, nici măcar în armată, în luptele de infanterie din Europa. Ştiam că pândea pericolul, il vedeam sub ochii mei, dar niciodată n-am crezut că m-ar putea atmge. Când am venit în august ca rezervă, într-un orăşel francez denumit Falaise, după marea bătălie de acolo, am văzut destui nemţi morţi, putrezind pe jos în stive, ca să-mi ajungă o viaţă. Am mai văzut câteva zeci, înainte de a se termiha războiul. Am văzut americani morţi. L-am văzut pe

Eisenhower inspectând scena victoriei şi m-am gândit că şi el părea bolnav. Într-un orăşel denumit

Grosshau, dincolo de Belgia, la graniţa germană, lângă un alt oiăşel denumit Hiirtgen, am stat la mai puţin de un metru de Hammer, care îini spunea că nemţii se retrăseseră şi terenul era liber, când a fost lovit de un franctiror în moalele capului. Tocmai raporta că n-a păţit nimic când a căzut în faţă, în braţele mele, şi s-a prăbuşit în zăpadă. Nu m-a surprins că el căzuse şi eu nu. Am luat-o drept ceva de la sine înţeles că voi avea întotdeauna noroc. S-a dovedit că am avut dreptate. Până şi în lagărul de prizonieri am avut noroc şi nu mi-a fost ftică, de fapt. În ziua când am ajuns în cele din unnă acolo, după călătona aceea oribilă cu trenul, şi ne-au aliniat ca să ne înregistreze, l-am văzut pe ofiţerul ăla costeliv, cu pdvirea rece, îmbrăcat cu o uniformă curată, holbându-se la un alt prizonier evreu pe nume Siegel, într-un fel care nu mi-a plăcut, şi, fără să mă gândesc măcar, m-am hotărât să ridic glasul şi să fac ceva. Eram la fel de murdar ca toţi ceilalţi, plin de păduchi şi mort de oboseală şi mai puţeam şi a diaree, dar m-am dus la ofiţer şi, făcând pe timidul şi zâmbind foarte politicos, l-am întrebat:

— Bist Du auch Jude? 1

1 s-a căscat gura şi s-a holbat la mine de parcă aş fi fost nebun. N-am văzut în viaţa mea pe cineva care să pară mai surprins. Îmi vine şi acum să râd când mă gândesc. Nu cred că fusese întrebat prea des în armata lui germană dacă era şi el evreu.

— Sag das noch einmal2, ordonă el tăios. Nu-i venea să creadă.

Am făcut ce mi-a spus şi am repetat. Clătinând din cap, a început să chicotească şi mi-a aruncat un biscuit dintr-un pacheţel pe care-l ţinea în mână.

— Nu, mă tem că nu, răspunse el în engleză, râzând. De ce vrei să ştii dacă sunt evreu?

1 Şi tu eşti evreu? (N. tr.)

2 Mai spune o dată (n. tr.).

— Pentru că eu sunt, i-am spus eu în gennana şi i-am arătat litera J de pe tăbliţele de identificare.

Numele meu este Rabinowitz, Lewis Rabinowitz, am continuat, şi apoi am. Adăugat ceva la care voiam să se gândească. Şi pot vorbi puţin gennana.

Chicoti din nou, cu o privire de parcă nu-i venea să mă creadă, şi apoi se îndepărtă şi ne lăsă singuri.

— Hei, amice, eşti nebun? Spuse un tip înalt din spatele meu, cu un păr cârlionţat, raginiu, al cărui nume era Vonnegut şi care mai târziu a scris cărţi.

Nici lui nu-i venea să creadă.

Ar fi aflat oricum în prima linie, m-am gândit eu.

Încă nu.

— Mi eia frică.

M-am îndrăgostit de arma mea din prima zi când am prirnit-o şi nu era nevoie să-mi amintească nimeni s-o curăţ. După toate vechiturile din prăvălia bătrânului, m-am simţit ca în rai când m-am pomenit cu o maşinărie nouă, care ftmctiona şi putea fi folosită ca lumea. Aveam mare încredere în toate armele mele. Când am intiat în escadrilă peste ocean, ca un tip nou din forţele de rezervă, am fost fericit să iau un PAB, o puşcă automată Browning, deşi după aceea am observat că tipii mai pricepuţi se fereau de ea şi în curând am aflat şi de ce. Puterea de foc o deţinea cel care scotea arma. Era mai bine să nu tragem decât dacă eram nevoiţi. Am învăţat şi asta repede. Cel care trăda poziţia noastră când nu era de împuşcat altceva mai

important decât un soldat german risca să fie bătut zdravăn de noi ceilalţi. Aveam încredere m annele mele, dar nu-mi amintesc să fi fost nevoit să trag prea mult cu ele. Mai întâi în calitate de caporal şi apoi de conducător de escadrilă, le spuneam celorialti doisprezece mai ales unde să se posteze şi ce să ochească. Înaintam prin Franţă spre Gennania şi, într-adevăr, nu vedeam adeseori siluetele umane în care trăgeam, decât după ce mureau şi treceam pe lângă cadavrele lor ţepene, întinse pe jos. Partea asta era stranie. Vedeam spaţiul gol, reperam rafalele de arme şi ne îndreptam focul într-acolo, ne feream din calea tancurilor şi a maşinilor blindate şi ne culcam la pământ, ca sa ne păzim de obuzele artileriei; dar în plutonul nostru aproape că nu dădeam ochii cu oamenii cu care ne războiam şi, când ei atacau sau ne bombardau, era aproape ca şi cum m-aş fi aflat din nou într-o galerie de tir sau într-o gheretă unde ne jucam din Coney Island.

Numai că nu era întotdeauna prea amuzant Eram uzi, ne era frig, eram murdari. Ceilalţi aveau tendinţa să se ghemuiască unii într-alţii sub baraje, iar eu trebuia să zbier mereu la ei să se răspândească şi să se desprindă de mine şi unii de alţii, după cum ni se recomandase. N-aveam chef să-mi stea nimeni în coastă, ca să-mi dea peste cap destinul luminos.

Am venit ca rezervă într-un pluton deja plin de rezerve şi nu mi-a trebmt mult ca să-mi dau seama ce însemna asta. Nimeni nu rczista mult timp. Singurul dintre cunoscuţi care a rezistat din Ziua Z a fost Buchanan, sergentul meu, iar el îşi pierduse deja tăria când am ajuns acolo şi a fost sftrtecat ulterior de o rafală de imtralieră, într-o năvală dintr-un adăpost spre nişte garduri vii de peste drum, în oraşul acela, Grosshau, din pădurea Hiirtgen, care se presupunea că era liberă. Apoi mai era

David Craig, care debarcase în Normandia în Ziua Z cu încă nouă, capturase tan-cul Tiger şi ajunsese în curând în spital cu o rană la picior de la un obuz lansat de artilerie în faţa unei localităţi denumite Luneville.

Când a fost povestea cu tancul, Buchanan nu ştia ce să facă atunci când a primit ordinul şi s-a uitat la mine. Vedeam clar că bietul de el tremura. Nu aveam la noi arme care să poată străpunge un

Tiger. Tancul secerase restul plutonului nostm.

Am făcut mobilizarea.

— La cine e bazuka? Am întrebat eu privind în jur. David? Craig? Strecuraţi-vă pe străzi şi în case şi apăreţi prin spate sau dintr-oparte.

— Cenaiba, Lew!

Deja se săturase şi el.

Ce naiba, m-am gândit, şi am spus:

— Merg cu voi. Mă ocup eu de obuze. Aflaţi unde să tragem. Prin blindajul Tigrului nu pătmndea nici proiecdlul bazukăi.

Instrucţiunile erau corecte. Introduci un obuz în falţul turelei tunului. Introduci un altul în şenile, dacă poţi, de la nu mai mult de treizeci de metri distanţă. Duceam patru obuze. De îndată ce am trecut de case şi am ieşit din sat, am mers pe o albie cu un fir de apă verzuie, până am ajuns la o cotitură, şi atunci a apărut, încălecând şanţul, la nu mai mult de o sută de metri în faţa noastră.

Toate cele şaizeci de tone ale acelui colos, ctuar dea-supra noastră, cu un soldat cu binoclu în turela deschisă, abordând un zâmbet insuportabil, care mi-a făcut nervul dintr-o parte a fălcii să se încordeze şi să înceapă să zvâcnească. N-am scos un sunet Am dus oricum un deget la buze, am introdus un obuz şi l-am încărcat. Craig vânase în Indiana. A nimerit drept în tinta. Binoclul a zburat când obuzul de rachetă a explodat şi neamţul s-a prăbuşit, făcându-se nevăzut, cu capul atâmând.

Tancul a început să dea înapoi. Al doilea foc a lovit şenilele şi roţile au încetat să se învârtă. Am privit suficient de mult timp ca să-i vedem pe tipii din restul plutonului aruncând grenade înăuntru, în timp ce au pomit atacul trecând pe lângă noi, iar în cintad toată drăcia a fost cuprinsă de flăcări.

Craig şi cu mine am fost propuşi pentru Steaua de Bronz pentru treaba asta. El a fost rănit la coapsă de o rafală, lângă locul acela numit Luneville, înainte de a obţine Steaua, iar eu am fost prizonier de război, înainte de a o obţine pe a mea. Pe pământ, de cealaltă parte a mea, la vreo cinci metri distanţă, când a fost lovit Craig, zăcea un puşd mort, cu capul despicat de acelaşi obuz, iar eu eram neatins. Rafala aceea doborâse opt din cei doisprezece oameni ai noştri.

Soldatul german din tanc a fost singurul soldat german care nU era mort sau prizonier din câţi am văzut, cu excepţia celor care m-au capturat şi care arătau ca noi.

În pădurea Hiirtgen, zăpada a căzut în decembrie şi ne-am dat seama că nu vom ajunge acasă de

Crăciun. David Craig poate, dar noi, nu.

La mijlocul lunii, am fost strânşi la repezeală într-un convoi de camioane pentru trupe, pentru a fi expediaţi în sud ca întăriri la un regiment de lângă o altă pădure, în apropierea unui orăşel numit

Ardennes. Când am ajuns acolo şi am coborât, un căpitan ne aştepta în poiană ca să ne întâmpine şi imediat după ce ne-am adunat ca să-l auzim, ne-a anunţat:

— Băieţi, suntem Snconjurati.

Aveam atund printre noi un rip hazliu pe nume Brooks, care a început să răcnească:

— Înconjuraţi? Cum să fun înconjuraţi? Abia am ajuns. Cum am putut să ajungem aici dacă suntem to (i înconjuraţi?

S-a dovedit că era adevărat. Nemţii pătrunseseră în pădure şi n-a fost deloc amuzant.

În ziua următoare am aflat, numai fiindcă ni s-a spus, că fusesem înconjuraţi toţi, întregul rcgiment.

Cum era posibil? Eram înannaţi, ne aflam acolo, eram echipaţi. Dar cineva din spate ne înconjurase pe toţi. Trebuia să ne depunem armele într-o stivă, pe jos, şi să aşteptam pur şi sim-plu să fun luaţi prizonieri. Era absurd.

— Donmule căpitan, nu putem încerca să ne întoaicem? A strigat nervos cineva.

— Dacă întorc spatele, nu mai sunt la comandă.

— Încotro s-o luăm?

Nimeni nu ştia răspunsul.

Zece dintre noi ne-am înghesuit într-un candon uşor, cu doi şoferi care ne aduseseră acolo, şi am pormt. Am făcut plinul la autobază, atât de liniştite erau lucrurile acolo. Ne-am mai luat fulare pentru faţă şi gât şi ciorapi uscaţi. Aveam puşti, carabine şi grenade. Vârâte în cămaşă, lipite de lenjeria de corp militară groasă, aveam pachete cu raţii de alimente, ţigări, nes, zahăr, chibrituri, bătrâna şi infailibila mea brichetă Zippo, ca să aprind un foc, câteva lumânări.

N-am ajuns departe.

Nici măcar nu ştiam încotro ne îndreptam. Mergeam mai departe pe timmul pe care veniserăm şi am cotit la stânga pe Un timm mai lat, când am ajuns la o răspântie, gândindu-ne că mergeam înapoi, spre vest, către propriile noastre liriii. Dar apoi drumul a cotit iarăşi şi am observat că ne îndreptam din nou spre nord. Am mers pe urmele altor maşini. Ninsoarea se înteţea. Am început să trecem pe lângă Jeepuri, maşini de stat-major şi camioane care derapaseră, intraseră în nămeţi şi fuseseră lăsate acolo. Apoi am dat de altele care fuseseră distmse şi luaseră foc. Unele încă fiimegau. Geamurile erau ţăndări.

În câteva am zărit cadavre. Am auzit focuri de puşcă, mortiere, mitraliere, claxoane, fluierături ciudate. Când propriul nostru camion s-a înţepenit şi el într-un morman, l-am părăsit şi ne-am împărţit în grupuri mai mici, ca să încercăm să scăpam mergând pe jos.

M-am târât prin mocirlă într-o parte a drumului, am urcat panta şi am coborât apoi la adăpost, pe cealaltă parte, alunecând şi patinând, în tirnp ce continuam să merg cât puteam de repede. Alţi doi au venit cu mine. În curând, am auzit maşini, câini, iar apoi voci rostind ordine în gennană. Ne-am răspândit şi ne-am lipit de pământ Nu le-a fost greu să ne găsească. Au venit drept către noi prin vlrtejul ninsorii şi au (intit armele spre noi înainte să apucăm măcar să-i zărim. Erau îmbrăcaţi în uniforme albe, care se contopeau cu fundalul alb, şi tot ce aveau asupra lor era nou-nouţ. Lar noi arătam ca un căcat de câine, după cum a spus Vonnegut ăla, când m-am întâlnit cu el în gara şi apoi mai târziu a băgat-o în cartea pe care o scria, mi-a spus Claire şi mi-au zis şi copiii.

Ne-au prins pe toţi, pe toţi doisprezece, şi mai aveau vreo câteva sute, cărora ne-am alăturat când ne-au pus să ne mişcăm. Ne-au îngrămădit în camioane care au traversat o apă, despre care am aflat ulterior că era Rinul, şi ne-au coborât la un capăt mare de cale ferată, unde ne-am aşezat şi am moţăit pină când un tren militar lung, cu vagoane de marfă acoperite, a tras lângă noi. Din el au coborât grăbiţi soldaţi gennani, care au dat năvală apoi în camioanele şi maşinile de stat-major care aşteptau acolo. Am văzut detaşamente întregi în uniforme americane, cu banderole de soldaţi americani şi căşti albe, şi ne întrebăm ce naiba se petrecea. Tocmai avea loc bătălia de la

Bulge şi ei ne căsăpeau, dar n-am aflat asta decât o jumătate de an mai târziu.

Am petrecut trei nopţi şi trei zile întregi în vagoanele acelui tren. Am dormit în picioare, aşezaţi, stând pe vine şi întinşi, când găseam loc. Nu aveam hârtie igienică. Nu le păsa cum ne descurcam.

Am folosit căştile. Când n-am mai avut batiste, n-am mai avut nici ruşine. Atât a durat până să ne predea acelui mare lagăr de prizonieri de război, aflat tocmai în Gemiania, aproape pe cealaltă parte. Aveau acolo barăci pentru soldaţii britanici. Am recunoscut stema de pe poiţile gardului din sânnă ghimpată. Mai erau unele pentru ruşi. Altele erau pentru alţi europeni, de unde provenea şi moşul ăla pe nume Svejk, pe care l-am cunoscut mai târziu. Acum aveau barăci şi pentru americani.

Câţiva dintre englezii cu care am vorbit erau acolo de peste patro ani. Nu credeam că aş putea rezista atât. Pe urmă m-am gândit că, dacă ei au putut, o să pot şi eu.

Cam la o săptămână şi jumătate după ce am ajuns, ofiţerul cu care vorbisem în prima zi a trimis după mine nominal. A început în gennană.

— Zici că ştii gennana, nu?

— Jawohl, HerrKommandant.1

— La să te aud, continuă el în engleză. Voibeşte nmnai ta ger-mană.

Vorbeam putru germana, i-am spus. Nu prea bine, ştiam, dar de înţeles, înţelegeam mai bine.

— Cum de o ştii?

— Ich lemte es în der Schule.2

— De ce ai învăţat germana?

— Man musste în der Schule eine andere Sprache lemen.3

— Toţi v-aţi ales gennana?

— Nein, Heir Kommandant.4

1 Da, domnule comandant (n. tr.).

2 Am învăţat-o în şcoală (n. tr.).

3 în scoală trebuie să învăţăm o altă limbă (n. tr.).

4 Nu, domnule comandant (n. tr.).

ORA INCHIDERH

— Ceilalţi ce-au ales?

— Fast alle studieren Framosisch oder Spanisch.1

— Ai un accent oribil.

— Ich weiss. Ich hattekeine Gelegenheit zu iiben.2

— De ce-ai ales germana?

Am riscat un zâmbet când i-am spus că m-am gândit că voi avea ocazia s-o vorbesc într-o bună 21.

— După cum vezi, ai avut dreptate, răspunse el sec. îţi vorbesc în engleză acum, pentru că nu vreau să pierd vremea. Îţi place aici, în lagăr?

— Nein, Herr Kommandant.3

— De ce nu-U place?

Nu şdam cum se spune „plicticos”, dar şdam cum să-i spun că nu aveam ce face.

— Ich habe nicht genug zu tun hier.4 Hier sind zu viele Manner die nicht genug Aibeit haben. Aici sunt prea mulţi bărbaţi care nu au destul de lucru.

— Îţi pot oferi ceva mai bun. Un detaşament de muncă în oraşul Dresda, care nu e foarte departe.

Crezi că ai prefera asta?

— Cred că.

— În germană!

— Jawohl, Hen-Kommandant. Entschuldigen Sle.5

— Vei fi în siguranţă la Dresda, în aceeaşi măsură ca aici. Acolo nu există industrie de război şi nu sunt staţionate trupe, deci nu va fi bombardată. Vei mânca puţin mai bine şi vei avea o ocupaţie, fiindcă vei munci. Trimitem acolo cam o sută de prizonieri. Avem voie să facem asta. Nu?

Eu dădeam din cap.

— Ich wilrde auch geme gehen.6

Aproape toţi au studiat franceza sau spaniola (n. tr.). Ştiu, n-am avut ocazia s-o exersez (n. tr.). Nu, domnule comandant (n. tr.). Aici nu am destule de făcut (n. tr.). Da, (lomnule comandant. Scuzaţimă

(n. tr.). As vrea să merg acolo (n. tr.).

— Te putem folosi ca interpret. Gardienii de acolo n-au şcoală. Sunt bătrâni sau foarte tineri, după cum vei vedea. Condiţiile de muncă sunt corecte. Vei pregăti mâncare, mai ales pentru femei însărcinate. Îţi convine?

— Ja, das gefalh mir sehr, HerrKommandant, wenn es mcht veiboten ist.1

— Este permis. Dar, spuse el, oprindu-se o clipă şi ridicând din umeri, ca să-mi dea de înţeles că era un clenci, nu putem pune la muncă decât soldaţi fără grad. Atât pennite regulamentul stabilit de

Convenţia de la Geneva. Nu avem voie să trimitem acolo ofiten, nici măcar ofiţeri inferiori. Lar tu eşti sergent. Nici măcar dacă se oferă ei.

— Was lâann ich tun? Am întrebat. Ich glaube Sie wiiâden nicht mit mir reden, wenn Sie wilssten dass ich nicht gehea kam.2

De ce mă mai chemase dacă nu găsise o soluţie?

— HeirK. Ommandant, îmi aminti el.

— HerrKommandant.

Îşi desfăcu o palmă pe tăblia mesei lui şi împinse spre mine olamă.

— Dacă î (i tai tresa de sergent, te-am putea trata ca pe un sol-dat obişnuit. Nu vei pierde nimic, nici un privilegiu nicăied, nici aici şi nici acasă. Lasă acolo lama şi tresele de sergent, dacă te hotărăşti să le scoţi.

Dresda era aproape cel mai frumuşel oraş mare pe care-l văzusem până atunci. Desigur că nu văzusem multe pe care le-aş putea numi oraşe mari. Doar Manhattan-ul şi apoi câteva felii subţiri din Londra, unde văzusem mai ales birturi şi doimitoare. Prin mijlocul ei curgea un fluviu şi pretutindeni erau mai multe biserici decât văzusem toată viaţa, cu tumuri, cupole şi cruci în vârf.

Într-o piaţetă mare era clădirea operei şi, în altă parte, în

1 Da, îmi place foarte mult, domnule comandant, dacă nu e inteizis (n.tr.).

2 Ce pot să fac? Cred că nu aţi sta de vorbă cu mine, dacă aţi şti că nu mă pot duce (n. tr.).

Juml unei statui care înfăţişa un bărbat pe un cal cu cmpe mari, erau şiruri de corturi instalate pentru a-i adăposti pe refugiaţii care dădeau năvală în oraş, fugind de mşii care înaintau în est.

Oraşul palpita de activitate. Troleibuzele circulau în mod regu-lat. Copui se duceau la şcoală.

Oamenii se duceau la serviciu: femei şi bătrâni. Singurul tip de vârsta noastră pe care l-am zărit avea ciotul unui braţ lipsă prins întro mânecă. Teatrele erau deschise. Un panou mare

de metal făcea reclamă la ţigări Yenidze. Şi după două săptămâni au apărut afişe din care am văzut că în oraş sosea un circ.

Am fost cazad într-o clădire care fusese abator pe vremea câad încă mai aveau vite de tăiat.

Dedesubt era un subsol pentru stocarea cămu, scobit în piatră dura, şi acolo coboram când urlau sirenele şi se apropiau avioanele pentru a arunca bombele în altă parte. Întotdeauna se îndreptau spre locurile din apropiere, cu o valoare militară mai mare decât a noastră. În timpul zilei erau avioane americane. Noaptea erau britanice. Auzeam bombele explodând foarte departe şi ne simleam foarte bine când le auzeam. Vedeam adesieori avioanele, foarte sus şi în formaţiuni man.

Gardienii noştri erau puşti sub cincisprezece ani sau moşi horcăitori şi băşinoşi, cu excepţia unui supraveghetor cu o figuiă dură, despre care se spunea că era ucrainean şi care trecea pe la fabrică sau pe la barăcile noastre o dată la câteva zile, ca să se asigure că mai eram acolo şi să vadă dacă păstram unifonnele în stare bună. Ori de câte ori unul dintre noi se îmbolnăvea grav, îi luau unifonna şi o împătureau cu grijă. Ruşii se apropiau dintr-o parte şi ei sperau, mai ales ucraineanul, să fugă la noi, ca ameri-cani. Pemeile şi fetele din fabrică făceau salahorie. Majoritatea erau poloneze şi câteva dintre cele bătrâne semănau cu mătuşile şi bunica mea şi chiar cu mama, dar erau mai slabe, mult mai slabe. Eu făceam mereu glume ca să mai înviorez atmosfera şi le aruncam ocheade. Când vreuna îmi răspundea tot cu o glumă sau cu privirea aceea adâncă, tânjitoare, începeam să mă gândesc, mamă, mamă, aş avea cu ce să mă laud. Glumeam şi cu gardienii pe tema asta, ca să-mi aranjeze un loc în care o Fiăulein şi cu mine s&geschmuse.

— Rabinowitz, eşti nebun, îmi spunea mereu acel tip, Von-negut. O dată dacă o faci cu o nemţoaică, te împuşcă pe loc.

M-am bucurat că m-a prevenit. Probabil observase că le uimăream pe fete când ne puneau să rnarşăluim încoace şi-ncolo pe afară.

— Hai să organizăm un bal, am hotărât odată. Pariez că am putea organiza un bal dacă i-am convinge să ne aducă muzică.

— Eu nu mă bag, spuse Svejk cu accentul lui greoi şi taii repetă că nu voia decât să fie un bun soldat.

Vonnegut clătină şi el din cap.

M-am hotărât să încerc singur. Avioanele zumzăiau deasupra noastră aproape în fiecare noapte şi gardienii se arătau tot mai îngrijoraţi cu fiecare zi.

— HeirReichsmarschaU, i-am spus celui mai în vârstă.

— Mein IjeberHerrRabitiowitz, răspunse el amabil.

— Ich mQchte ein Festhaben und tanzen. Koanen wirMusik haben, zam Singen und Tanzen? Wir weiden mebr arfxaten.1

— Mein lieber Herr Rabinowitz. Se distrau şi ei cu mine;

— Esist vezboten. Dasistnicht ezlaubt.2

— Fragen Sie doch, bitte. Wiirden Sie das nicht awh geme haben? 3

— Es ist nicht erlaubt.4

Erau prea speriaţi ca să întrebe. Apoi au apărut afişele cu dr-cul şi m-am hotărât să mă lupt pentro treaba asta, cu Vonnegut şi cu bunul soldat Svejk, toţi trei. N-au vrut să participe. Eu nu vedeam ce am fi avut de pierdut.

1 As vrea să facem o serbare cu dans. Putem avea muzică, de ctntat şi de dansat? Vom munci mai mult (n. tr.).

2 E interzis. Nu e permis (n. tr.).

3 Vă rog întrebaţi. Nu v-ar plăcea şi dumneavoastră? (N. tr.)

4 Nu este permis (n. tr.).

— De ce nu vreţi? Ei, drăcie, n-o să vrem toţi să mergem? Ne ducem toţi trei să-l întrebăm. O să murim toţi de plictiseală aici, dacă nu avem altceva de făcut decât să aşteptăm.

— Eu nu mă bag, spuse Svejk, în engleza lui foarte înceată. Îţi cer smerit iertare, Rabinowitz, dar văd că am şi aşa destule necazuri, numai pentru că fac ce mi se spune. Am mai trecut prin asta, mai mult timp decât ai crede, de mai multe ori decât ştii. Îţi cer smerit iertare.

— Bine, bine, l-am oprit. O să mă ocup singur de asta. În noaptea aceea, bombardierele au ţintit în noi. În timpul zilei, avioanele americane zburaseră la mică înălţime, distanţate, şi bombardaseră clădiri In diverse păiţi ale oraşului, iar nouă ni se păruse ciudat că bombele erau amneate atât de departe unele dc altele şi nu aveau ca tintă decât case. Ne întrebam de ce. Prefăceau în mine pentru raidurile următoare, dar noi nu ştiam asta. Când au urlat din nou sirenele seafa, am coborât ca de obicei în adăpostul magaziei de came de sub abator. De data asta

am rămas acolo. Nu s-a dat senmalul de încetare a alarmei. Auzeam prin zidurile de piatră şi prin tavanul de beton bubuituri şi păcănituri surde, putemice, care nu păreau a fi explozii de bombe obişnuite. Erau rafale de bombe incendiare. În scurt tirnp, becurile atâmate de tavan s-au stins şi zumzăitul ventila-toarclor sa oprit. Uzina electrică nu mai ftmcţiona. Aeml pătnm-dea oricum prin orificii şi puteam respira. Se înălţă deodată un huniit ciudat, se apropie, se auzi şi mai tare, se menţinu ore-n şir. Semăna cu zgomotul produs de un tren care intra brusc într-un tunel, însoţit de o rafală de vint – numai că acest zgomot se menţinea – sau cu un montagne russe aflat în vârf şi coborând în viteză. Dar zgomotul acela nu scădea în intensitate. Humitul era produs de aer, de suflul întins pe kilometri întregi, care era aspi-rat u) tot oraşul de flăcările din afară şi era la fel de putemic ca un ciclon. Ctnd s-a mai domolit în cele din urma, cu puţin timp taainte de ivirea zorilor, doi gardieni au urcat temători scara, ca să încerce să se uite afară. S-au întors ca nişte stafii.

— Es brennt. Alles brennt. Die ganze Statit. AUes ist zerstort.

— Arde tot, am tradus eu, cu acelaşi glas înăbuşit. Oraşul nu mai există.

Nu ne puteam imagina ce însemna asta.

Dimineaţa, când ne-au scos afară în ploaie, toţi ceilalţi erau morţi. Erau morţi pe stradă, nişte cioturi arse, marpnii, de la cenuşa care continua să cadă din straturile de fum ce se înălţau pretutindeni.

Erau morţi în casele înnegrite, în care toată lemnăria arsese, şi erau morţi în pivniţe. Bisericile dispărusară, iar clădirea operei se înclinase şi se prăbuşise în piaţetă. Un troleibuz se răstumase pe o parte şi arsese şi el. O coloană de fum plutea prin acoperişul scheletului înnegrit al gării şi stropii de ploaie erau pătaţi cu funingine şi cenuşă, amintindu-mi de apa murdară din ftirtunul de la prăvălia de vechituri, cu care făceam curăţenie la sfârşitul unei zile de muncă. În celălalt capăt al par-cului, vedeam copacii, toţi copacii, aizând fiecare ca o torţă, ca o manifestare civică, evocându-mi roţi cu ştifturi în flăcări, arti-ficiile din Coney Island, lângă cheiul din Parcul de Distracţu, pe care le atimiram vara, în fiecare marţi noaptea, de când mă ştiam, îmi evoca milioanele de lumini orbitoare din

Luna Park. Clădirea abatorului în care locuiam nu mai exista şi nici celelalte clădiri din acea zonă a oraşului. Am stat pironiţi locului mai mult de o oră până a venit cineva cu o maşină şi ne-a spus ce să facem, iar oamenii aceia în uniforme erau la fel de buimăciţi ca noi. Le-a trebuit mai mult de o oră ca să poată lua o hotăilre, după care au arătat cu degetul spimându-ne să ieşim din oraş şi să ne îndreptăm spre dealuri şi munţi. Toţi în jurul nostru, cât vedeam cu ochii, erau morţi: bărbaţi, femei şi copii, papagali, câini, pisici şi canari. Mi-era milă de toţi. Mi-era milă de sala-hoarele poloneze. Mi-era milă de nemţi.

Mi-era milă de mine însumi. Eu nu contam. Preţ de o secundă, era cât pe-aci să izbucnesc în plâns.

Nu le păsa că puteam fi acolo? Încă nu am aflat de ce ne-au cmţat.

Mi-am dat seama că eu nu însemnam nimic. Totul s-ar fi putut petrece fără mine şi rezultatul ar fi fost acelaşi. Nu aş însemna ninuc nicăieri, decât acasă, pentru familia mea şi poate pentru câţiva prieteni. Şi după aceea am înţeles că nu voi mai dori vreodată nicimăcar să votez. Am votat pentru

Truman, pen-tiu ca era bun penţiu Israel, dar pe unnă n-am mai votat nicio-dată. După ce a ieşit

Frank Delano Roosevelt, n-a mai apărut niciunul despre care să am o părere atât de bună încât să-l atimir şi n-am chef să-i dau nici unuia dintre nenorociţii ăia fanfaroni din ambele partide satisfacţia de a-şi imagina, măcar pentru un minut, că aş dori să-i văd împlinindu-şi ambiţiile.

— Ei nu ştiu asta, Lew, îmi spunea Sammy demult, cu acel zâmbet superior, de tip instruit la colegiu.

Încerca să-mi trezească interesul faţă de Adlai Stevenson şi apoi, mai târziu, faţă de John Kennedy.

— Ei nu şdu că nu vrei să le dai satisfacţie.

— Dar eu ştiu, am răspuns. Asta vreau să spun. Noi nu contăm şi nici voturile noastre nu contează.

Cam cât timp crezi că îţi va trebui ca să te scârbeşti de Kennedy?

I-a fost suficient mai putin de o săptămână, cred, taainte de a se termina balurile după instalarea lni, şi cred că nici Sammy nu a mai votat probabil după ce a ieşit Lyndon Johnson.

Nu prea-mi pierd vremea urmărind ce se întâmplă în lume şi nu cred că aş putea schimba ceva dacă aş face-o. Îmi văd de

tre-burile mele. Aflu oricum ce e important. Îmi amintesc ce am învăţat şi s-a dovedit a fi adevărat. Faptul că am făcut armata n-a însemnat niinic, n-a contat deloc. S-ar fi întâmplat la fel şi fără mine – cenuşa, fumul, morţii, rezultatul. N-am avut nimic de-a face cu Hitler şi nici cu statul Israel. Nu vreau să fiu învinovăţit şi nici să mi se ridice osanale. Singurul loc unde contez este acasă, pentru Claire şi copii. Am pus undeva deoparte, pentru cine o să le vrea mai târziu, poate nepoţii, Steaua mea de Bronz, insigna de infanterist, citarea unităţii mele la raport, tresele de sergent, pe care le purtam când am ieşit din annată, şi pedcul de pc umăr cu număml 1 roşu al

Primei Divizii, Big Red 1, care a trecut prin iad, înainte de a mă alătura ei, şi printr-un alt iad, după ce au am plecat Avem acum patru nepoţi. Îi iubesc pe toţi membrii familiei mele şi aş fi în stare să distrug, poate ctuar să ucid pe oricine ar ameninţa să le facă vreun rău.

— Le-ai rupe oasele? Sammy a rostit aceste vorbe zâmbind, ultima oară când ne-a vizitat.

— Le voi rope oasele. I-am întors zâmbetul.

— Chiar şi acum.

Chiar şi acum.

Clnd apare din nou într-un loc ceea ce lor le place să numească o nouă excrescenţa şi care eu ştiu că este o nouă tumoare, trăgătorii de elită cu radiaţii, de la spital, pot să ţintească şi s-o ardă. Dacă apare din nou, în ceea ce ei numesc diafragmă şi pe care eu o numesc burtă, mi se face greată înainte şi după aceea, o greată la care nici nu suport să mă gândesc, care cred cu adevărat că o să mă dea gata într-o bună zi, dacă o să fiu nevoit să continuu să trăiesc cu ea. Cu excepţia ocaziilor când sunt cu Sammy – însă atunci mă simt „îngreţoşat”, pentru că lui îi place să facă pe pedagogul, cum zice el, dar eu zic că face pe deşteptul.

— Spune-mi, Lew, întreabă el, rizând încet. Câte oase ai rupt toată viaţa ta?

— Să-l pun la socoteală şi pe tipul de pe maşină care mi-a înhăţat portofelul?

— Aia n-a fost bătaie, Lew. Şi nu i-ai nipt oasele. CâU, spune? M-am gândit un minut.

Ici una. N-am fost nevoit s-o fac. A fost suficient să spun fac.

E câte ori te-ai bătut? Aată viaţa?

Im gândit iarăşi profund.

Singură dată, Sanuny, mi-am amintit şi de data asta am. Cu tine. Îţi aduci aminte când ai încercat să mă înveţi să

CĂLĂTORIA PE RIM: MELISSA l-recum eroul Siegfried din GättGfdămmenmg, pre-supunea Yossarian, el însuşi începu ceea ce îşi va aminti mai târziu sub denumirea de propria lui Călătorie pe Rin, cu o rcpriză rapidă de amor la lumina zilei: Siegftied în zori, pe stânca lui de munte, Yossarian pe la amiază, în biroul lui de la M&Mdin Centml Rockefeller. Dar pe a lui şi-o încheie în mod plăcut în spital, patru săptămâni mai târziu, cu încă un certificat de sănătate curat, după criza de epilepsie şi de halucinaţii, şi cu cinci sute de mii de dolari şi vânzarea unui pantof.

Siegfded o avea pe Bmnhilde, acum muritoare, şi refugiul stâncos pe care-l împărţeau.

Yossarian o avea pe infinniera Melissa Maclntosh, cât se poate de umană de asemenea, plus un birou, pardoseala mochetată, fotoliul tapiţat cu piele şi pervazul mai lat de fereastră de pe vremuri, din biroul lui din clădirea firmei M&M recent rebotezată, fostă Clădirea Time-Life, cu o fereastră care dădea spre patinoarul pe care Sammy şi Glenda se duseseră să patineze de mai multe ori decât îşi putea aminti Sanuny acum şi care deveniseră apoi soţ şi soţie, până când moartea i-a despăiţit

Yossarian, dând din cap în timp ce bâjbâia, a recunoscut într-adevăr că uşa biroului nu era încuiată, când el ştia că era, şi că se putea într-adevăr ca oricine să dea buzna peste ei în timp

360 ORA ÎNCHIDEM 361 ce se împreunau cu patimă, desi ştia că nimeni n-o va face sau n-o putea face. Îl excita teama ei: tremuml, îndoielile şi şovăielile îl electrizau în mod diabolic, sporindu-i patima şi afecţiunea. Melissa era agitată, căci o cuprinsese groaza, demnă de o doamnă, că va da cineva peste ea, despniată şi executând haotic viguroase exerciţii sexuale intime, şi îşi dorea, de data asta, ca el să termine mai repede; dar râse când el chiar tennină şi descoperi şiretlicul în timp ce îi căuta în bagaje medicamentele şi se pregătea să-l însoţească la aeroport, unde urma să ia avionul spre Kenosha, la începutul călătoriei lui. Pe lângă articolele de toaletă, Yossarian avea nevoie de Valium pentru msomnie, de Tylenol şi Advil pentru

dureri de spate, de Maalox pentru hemia hiatală. Spre marea lui inirare, descopen că acum existau zboruri directe, cu turboreactoare mari, spre Kenosha, Wisconsin.

Telefonul sună în timp ce închidea fermoarul genţii de voiaj.

— Gâf&iey, ce mai vrei?

— Nu mă feliciţi? Spuse vesel Gaffhey, nebăgând în seamă tonul evident duşmănos al lui Yossarian.

— Lar ai tras cu urechea? Întrebă Yossarian, aruncând pe furiş o privire spre Melissa.

— La ce? Întrebă Gaffhey.

— De ce-ai sunat?

— Nu vrei să-mi acorzi încredere, nu-i aşa, John?

— Pentru ce? Am primit în cele din urmă o notă de plată de la tine. N-ai cerut mult.

— N-am făcut prea mult. Şi pe lângă asta, î (i mulţumesc pen-tru muzică. Nu-ţi poţi închipui ce plăcere îmi face să pun din nou benzile pe care le înregistrăm. Îmi plac simfoniile lui Bruckner în această perioadă tot mai întunecată a anului şi-Boris Goduiiov.

— Îţi plac cumva şi Njebelungii?

— Mai ales Siegfiied. N-o aud prea des.

— O să te anunţ când o să programez Siegfned, spuse acru Yossarian.

— Îţi voi fi îndatorat, Yo-Yo. Dar nu despre asta vreau să-ţi vorbesc.

— Domnule Gaffney, spuse Yossarian şi se opri ca să dea greutate vorbelor sale. Despre ce vreţi să vorbiţi?

— Ne-am întors la faza de „domnul Gaffhey”, John?

— N-am depăşit niciodată faza de John”, Jeny. Ce vrei?

— Laude, răspunse Gaffhey. Oncui îi face plăcere să fie apre-ciat ctad a făcut bine ceva. Ctuar şi lui

Senor Gaffhey.

— Laude pentru ce, Senor Gaffiiey?

Gafihey rise. Melissa, aşezată pe braţul canapelei îiflbrăcată în piele, îşi pilea cu sârg unghiile.

Yossarian se încruntă ameninţător la ea.

— Pentru harul meu, spunea domnul Gaffiiey. Am prevestit că vei pleca la Wisconsin, ca s-o vezi pe doamna Tappman. N-am spus că o să schimbi avionul la Chicago, în

dium spre Washington, unde te vei întâlni cu Milo şi Wintergreen? Nu m-ai întrebat cum de am şdut.

— Mă duc la Washington? Yossarian era uluit.

— Vei primi faxul lui Milo. M2 va suna la aeroport ca să-ţi amintească. la uite-te, faxul vine chiar acum, nu? Am nimetit din nou ţinta.

— Ai tras iarăşi cu urechea, nu-i aşa, mizerabilule?

— Lace?

— Şi poate că ai tras şi cu ochiul. Şi de ce m-ar suna M2, clnd el e mai încolo, pe coridor?

— S-a întors în clădirea capului de linie cu fiul tău Michael, încereând să se hotărască dacă se va cununa acolo.

— Cu fata din familia Maxon?

— Va trebui să accepte. Mai am o glumă care ar putea să te amuze, John.

— O să pierd avionul.

— Ai destul timp. Decolarea va întârzia cu aproape o (M^. Yossarian izbucni în ris.

— Gaffhey, până la urmă te înşeli, croncăni el. M-a sunat secretara. Avionul decolează conform orarului. Gafhney rise şi el.

— Yo-Yo, tu n-ai secretară şi cei de la aeroport au minţit. Decolarea va întârzia cu cincizeci şi cinci de minute. Ai sunat-o pe infinniera ta.

— N-am nici o infimueră.

— Asta mă unge pe suflet. Te rog, spune-i domnişoarei Maclntosh că rinichiul funcţionează din nou. O va bucura aceasta veste. „

— Care rinichi?

— Vai, ce ruşine, Yossarian! Nu asculţi întotdeauna cu atenţie ce-ţi spune la telefon. Rinichiul pacientului belgian. Şi dacă tot te duci la Washington, de ce n-o inviţi pe Melissa.

— Melissa, domnule Gafthey?

— Donmişoara Maclntosh, domnule Yossarian. Dar de ce n-o inviţi să te însoţească acolo? Pariez că iar face mare plăcere. Probabil că n-a fost niciodată. Poate vizita Galeria Naţională când ai treabă cu

Milo şi Noodles Cook, sau Muzeul Aerospaţial de la histitutul Smithsonian.

Yossarian acoperi telefonul.

— Melissa, o să mă opresc la Washington când mă voi întoarce. Ce-ar fi să-ţi iei liber ca să ne întâlnim acolo?

— Mi-ar face mare plăcere, răspunse Melissa. N-am fost niciodată. Pot să vizitez Galeria Naţională în tiinp ce ai treabă şi Muzeul Aerospaţial de la Institutul Smithsonian.

— Ce-a spus? Întrebă Jeny Gaffhey. Yossarian răspunse respectuos:

— Cred că ştii ce-a spus. Eşti cu adevărat un bărbat misterios. Încă nu ştiu ce fel de om eşti.

— Ţi-am răspuns la întrebări.

— Trebuie să născocesc altele. Ctnd ne putem întâlni?

— Nu-ţi aminteşti? La Chicago, când va întârzia decolarea avionului tău de legătură.

— Va fi întârziată?

— Cu mai mult de o oră. Din cauza unor viscole imprevizibile din lowa şi Kansas.

— Le prognozezi deja?

— Aud şi văd lucruri, John. Aşa îmi câştig existenţa. Să încerc acum gluma mea?

— Pariez că o s-o încerci. Şi ai tras cu urechea, nu-i aşa? Poate şi cu ochiul.

— La ce să trag cu urechea?

— Mă crezi tâmpit, Gaffhey? Vrei să auzi gluma mea? Jeiry, du-te să ţi-o iei la laba. Y

— Nu-i rea, Yo-Yo, spuse amatal Gaffiier, deşi am mai auzit-o. Având în minte opera Sieghied, Yossarian îşi aininti ta limu-zina gri-perle c&heldentenor-ul, după ce îşi atinsese doar buzele cu sângele balaurului ucis, începuse să înţeleagă limbajul păsărilor. Ele i-au spus să ia aurul, să-l ucidă pe pitic şi să se ducă degrabă spre munte, trecând prin cercul de foc, ca s-o găsească pe Brunhilde, care zăcea acolo adormită prin vrajă: un mesaj în note păsăreşti, către un tânăr care nu dăduse ochii cu nici o femeie până atunci şi care a trebuit să se uite de mai multe ori la pieptul Bmnhildei ca să facă uluitoarea descopCTiire că nu era bărbat!

Siegfried avea păsările lui, dar Yossarian fl avea pe Gaflhey, care putea raporta, când Yossarian îl suna din maşină, că Tappman, capelanul, emana tritiu prin vânturi.

Infirmiera Melissa MacIntosh nu mai auzise de o asemenea afecţiune intestinală, dar promise că se va interesa la câţiva gastroenterologi cu care avea relaţii de prietenie.

Yossarian nu era sigur că dorea asta.

Îl jignea şi îl stânjenea întrebarea care-i venea în nrinte şi îi era prea ruşine să-i dea glas: voia să întrebe dacă avusese întâlniri amoroase cu aceşti medici şi dacă se culcase cu ei, măcar cu vreo patru, cinci. Întrebarea îi sugera din nou, spre imposibila lui încântare, că se credea cu adevărat îndrăgostiL Asemenea ciize de gelozie erau extrem de rare la el. Chiar şi atunci, demult, în apriga legătură cu Frances Beach, deşi aproape monogam el

364 ORA ÎNCHIDEM 365 însuşi, presupusese cu nepăsare că ea, în limbajul epocii, „şi-o mai trăgea” şi cu alţii, susţinători potenţiali ai aspiraţiilor sale de actriţă. Acum radia de fericire, ca un epicurean, euforizat de semnalele de dragoste care îl întinereau din nou. Nu se simţea stingherit şi nu se temea decât să nu afle Michael sau ceilalţi copii, în timp ce legătura se afla încă în stadiul exotic de extaz.

În maşină, ea îl ţinu de mână, îl mângâie pe coapsă, îşi trecu degetele prin buclele de la ceafa lui.

În schimb, Siegfned începuse de la început pe mâinile haine ale unui pitic rău, care tânjea după aurul balaurului şi ţinea moitiş să-l lichideze, de îndată ce îl va înhăţa.

Melissa era de preferat.

Ea şi colega ei de cameră, Angela Moore, sau Moorecock, cum îi spunea el acum, îi dezaprobau, pe bună dreptate, pe bărbaţii însuraţi în căutare de prietene clandestine, cu excepţia băibaţilor însuraţi care le căutau anume pe ele, iar Yossarian se bucură că ultimul lui divorţ se pronunţase. Se gândi că era mai bine să nu-i dezvăluie faptul că, şi în cazul unor femei fennecătoare, după ce se încheia perioada de seducţie, nu mai rămâneau decât patima şi actul sexual şi că pe bărbaţii de vârsta lui toanele şi fedşismul îi pişcau adeseori mai rău decât musca spaniolă. Plănuia deja să ia ultimul avion înapoi spre Washington împreună cu ea şi, în semiîntunericul dinăuntru, să înceree, în timp ea şedea lângă fereastră, să-i scoată chiloţii, în cele cincizeci şi ceva de minute pe care le aveau la dispoziţie. Bineînţeles, dacă nu cumva era îmbrăcată cu blugi.

Spre deosebjre de Angela, ea personal nu prezenta niciodată verbal probe despre gama diversă de experienţe erotice pe care colega ei de cameră şi cea mai bună prietenă pretindea în mod obscen că le avuseseră amândouă. Vocabularul ei avea tendinţa de a fi învechit. Dar nu părea străină de nimic şi nu manifesta deloc nevoia de îndrumare sau definire. Se împotrivea cu atâta înverşunare să vorbească despre biografia ei sexuală, încât el renunţa în curând s-o mai scormonească.

— Cine este Boris Godunov? Întrebă ea în maşină.

— Opera pe care o ascultam ieri seară, când ai venit de la ser-yiciu şi mi-ai spus să închid radioul pentru că voiai să asculţi blestematele alea de ştiri de la televizor.

— După ce te întorci, dori ea apoi să ştie, vom putea asculta împTSWi&Niebelungii?

Din nou, cugetă el, se bucurau amândoi de un alt mare avan-taj faţă de prototipurile wagneriene.

Căci buna Brunhilde avusese parte de prea puţine bucurii, de îndată ce Siegfried pomise în misiunea lui de a săvârşi fapte eroice şi cunoscuse doar trădare, suferinţă şi turbarea geloziei, după ce se întorsese ca s-o ia şi s-o predea unui alt bărbat. Nu i-a trecut nici măcar o dată prin minte, în timp ce uizea moartea lui, că i-ar fi putut strecura o licoare care să-l facă să uite cine era ea.

În schimb, Yossarian o făcea fericită pe Melissa.

Era o treabă care nu-i mai reuşise de mult, cu nici o altă femeie. Auzea şi el note păsăreşti.

Melissa îl consideră competent şi plin de bunăvoinţă, când Yossarian trase concluzia că putea să-şi părăsească slujba dela spital şi să câştige mai mulţi bani şi timp liber ca infirmieră particulară, dacă

— Şi era un mare dacă – era dispusă să renunţe la vacanţele plătite şi la pensia care ar fi unnat. Dar, pentra siguranţa ei viitoare, trebuia să se decidă şi să se căsătorească repede cu un bărbat, chipeş sau nu, fie el mitocan sau prostănac – de faimec nici vorbă – cu o pensie asigurată şi deci un venit pe care să-l moştenească după moartea lui. Melissa asculta fericită, de parcă Yossarian o mângâia şi o răsfăţa.

— Tu ai pensia asigurată?

— Lasă-mă pe mine. Trebuie să fie alteineva. O simplă promisiune neluată m seamă, făcută curând după ce se cunoscuseră la spital, referitor la plombele învechite cu argint, de la doi dinţi de sus, a însemnat mai mult decât ar fi bănuit el; dinţii s-au văzut când ea a râs; el se angajase să-i pună în locul lor coroane de porţelan, dacă ea n-o să mai tragă cu ochiul şi în altă parte şi dacă el va ieşi cu viaţă din spital. Lar după ce rezolvă problema asta, Yossarian depăşi faza trandafirilor roşii

ORAÂNCHIDERU 367 cu cozi lungi şi a lenjeriei intime de la magazinul Saks de pe Fifth Avenue, de la Victoria's Secret şi de la Frederick's din Hollywood şi îi provocă un val de recunoştinţa exaltată, cum nu mai văzuse în viaţa lui. Nici măcar Frances Beach, care semăna atât de mult cu Patrick, nu ştia cum să-şi exprime recunoştinţa.

John Yossarian zăcu treaz în pat câteva nopţi, agitat şi tremurând, obsedat de ideea că femeia cu care el însuşi se distra ar putea fi deja oarecum îndrăgostită de el. Nu era prea sigur că voia ceea ce îşi dorca.

După şocul de la duş, cursul acestei iubiri adevărate fusese atât de lin, încât îl ademenise să bănuiască existenţa elementului ideatic, fictiv, suprarealist. În memorabila seară ulterioară discufiei liii cu Michael, în cinematograful de la parterol blocu-lui în care locuia, ea nu se arătă surprinsă clnd el li puse o mână pe umăr, ca să-i mângâie puţin ceafa, apoi şi-o strecură pe cealaltă pe partea interioară a genunchiului, ca să vadă ce ar putea face pe acolo. El însă fu surprins, constatând că de data asta împotrivirea ei era fonnală. O dată cu venirea primăverii, nu mai purta chiloţi. Îşi ţinea jacheta împăturită în poală, ca o delicioasă ascunzătoare. Când el tatonă în sus,.ca să simtă chiloţeii mătăsoşi şi dantelăria de cârlionţi de dedesubt, atinse culmea la care aspirase şi se mulţumi să se oprească acolo. Dar ea spuse:

— Nu trebuie să faci asta aici.

Vorbi cu solemnitatea unui chirurg, care rosteşte un verdict inevitabil.

— Putem urca în apartamentul tău.

El descoperi că prefera să vadă restul filmului.

— E fparte bine aici. Putem să ne uităm în continuare la film. Ea privi în jur, spre ceilalţi.

— Nu mă simt în largul meu. O să mă simt mai bine sus. N-au aflat niciodată cum se termina acel film.

— Nu se poate s-o faci aşa, spuse ea în apartamentul lui, după ce abia intraseră. Nu-ţi pui nimic?

— Mi s-a făcut vasectomie. Tu nu iei pilule?

— Mi s-au legat trompele. Dar ce facem cu SIDA?

— Pot să-ţi arăt analizele de sânge. Le-am pus în ramă şi sunt agăţate pe perete.

— Nu vrei să le vezi şi pe ale mele?

— Prefer să risc.

Yossarian îi puse mâna pe gură.

— Melissa, pentru numele lui Dumnezeu, te rog nu mai voriri atât!

Ea îşi ridică picioarele îndoite, el se vârî între ele şi după aceea ştiură amândoi ce să facă.

Rememorând episodul a doua ri dunineaţa târzm, când fiisese nevoit să creadă că între ei se tenninase totul, se pomeni convins de faptul că nu fusese în viaţa lui mai viril şi mai fenomenal, mai pătimaş, mai drăgăstos, mai atent şi mai romantic.

A fost minunat, şuieră el printre dinţi, în timp ce se spăla după ultima oară, iar apoi trecu la ritmul sincopat, legănat, al muzicii ce sugera preludiul amoros şi orgasmul din Tristan. Era mai frumos decât toate trăirile lui libidinoase şi ştia în străfundurile inimii că niciodată, niciodată, nici măcar o dată, nu va mai dori să mai retrăiască aşa ceva! Presupuse că ea înţelesese că va urma o prăbuşire destul de simplă; el nu putea, de fapt, să mai aibă dorinţă, voinţa, patima reală şi resursele fizice elementare pentru a dori să mai facă dragoste cu ea sau cu oricare altă femeie!

Îşi aminti că Mark Twain folosise într-una dintre cele mai bune scrieri ale lui pilda lumânării şi a sfeşnicului, pentru a sublinia că între bărbaţi şi femei, din punct de vedere sexual, nu era vorba nici pe departe de o competiţie echivalentă. Sfeşnicul îşi aştepta întotdeauna lumânarea.

Chiar atunci o anzi la telefon.

— Şi cu asta am ajuns la cinci, se confesă ea exuberantă Angelei, cu faţa congestionată de atâta prosperitate. Nu, continuă ea, după ce se oprise nerăbdătoare, ca să asculte. Dar mă dor al naibii genunchii.

El, personal, ar fi fixat în mod subiectiv războjul la cinci şi trei optimi, dar se simţea ceva mar bine în privinţa viitorului apropiat, auzind că o dureau şi pe ea oasele.

— Se pricepe atât de bine la orice, continuă ea. Se pricepe la dobânzi, la cărţi şi la opere. Ange, n-am fost în viaţa mea mai fericită.

Asta îl puse pe gânduri, pentru că nu era sigur că îşi dorea din nou responsabilitatea unei femei care nu fusese în viaţa ei mai fericită. Dar se simţea cu siguranţă minunat să-i fie gâdilat orgoliul.

Apoi veni şocul de la duş. Când îl opri, auzi nişte bărbaţi şuşotind cu viclenie în faţa uşii închise a băii. Auzi cadenţa clară a unui glas aprobator de femeie. Era un fel de înscenare. Îşi Înfăşură prosopul înjuml taliei şi ieşi să înfrunte orice primejdie l-ar fi pândit afară. Era mai rău decât ar fi putut prevedea.

Ea aprinsese televizoml şi asculta ştirile!

Nu era vreun război, nu erau alegeri generale, nici mişcări rasiale, nici incendii, furtuni, cutremure sau prăbuşui de avioane -nu era nici o ftire, dar ea le asculta la televizor.

Dar apoi, în timp ce se îmbrăca, simţi ademenitoarele miro-suri de omletă, de costiţă prăjita şi de felii de pâine prăjită. Anul în care trăise singur fusese cel mai singuratic an din viaţa lui şi încă mai trăia singur.

Apoi a văzut-o pe ea punându-şi ketchup pe ouă şi a trebuit să se uite în altă parte. Se uită la televizor.

— Melissa dragă, se pomeni el pregătind-o, două săptămâni maitârziu.

Îi cuprinse iarăşi umăml cu braţul şi îi mângâie absent ceafa cu degetul.

— O să-ţi spun acum ce se va întâmpla. Pe tine n-o să te privească. Sunt schimbăd care ştiu că au loc la un bărbat ca mine, chiar dacă are o femeie la care ţine foarte niult: sunt un bărbat căruia îi place să fie singur o mare parte a tunpului, care gândeşte şi visează cu ochii-deschişi foarte mult, căruia nu-i place de fapt la fel de mult compania altei persoane, care tace în cea mai mare parte a timpului, chibzuieşte şi este indiferent la tot ce ar putea trăncăni altcineva şi nu va fi prea mult afectat de orice va face femeia, atâta timp cât nu-i vorbeşte despre asta şi nu-l plictiseşte, S-a mai întâmplat, mi se întâmplă mereu.

Ea dădea din cap, conşdincios, la fiecare punct, fie în semn că era de acord, fie de formă, ca să arate că a înţeles.

— Eu sunt exact la fel, începu ea, răspunzându-i sincer, cu ochii scânteind şi cu buzele strălucind. Nu pot să sufăr oamenii care sporovăiesc mult, care îmi vorbesc când încerc să cilesc, chiar şi un ziar, care mă sună la telefon când n-au nimic de spus sau îmi spun lucruri pe care le ştiu deja, sau care se repetă şi mă totremp.

— Scuză-mă, o întrempse Yossarian în timp ce ea părea dispusă să continue. Îşi pierdu câtva timp în baie. Eu cred de fapt, spuse el când se întoarse, că sunt prea bătrân şi că tu eşti într-adevăr prea tânără.

— Nu eşti prea bătrân.

— Sunt mai bătrân decât par.

— Şi eu. Ţi-am citit vârsta pe fişele de la spital. Ah, fir-ar să fie! Se gândi el.

— Trebuie să-ţi mai spun că nu vreau copii, nu voi avea niciodată un câine şi n-o să cumpăr o casă de vacantă în East Hampton sau în altă parte.

Lingă intrarea în apartamentul lui, în ambele direcţii, era câte un dormitor spaţios, cu baie şi cu loc pentru un televizor personal, şi poate că puteau Sncepe în felul acesta, înfflnindu-se la masă. Dar iarăşi mergea televizorul şi se auzeau glasuri pe care ea nu le asculta. Nu putea şti niciodată când putea să apară ceva interesant. Deşi televizorul era singurul viciu pe care nu-l putea suporta la o femeie, credea că în cazul acestei femei merita să încerce.

— Nu, n-o să-ţi spun numele ei, îi spuse Yossarian lui Frances Beach, după următoarea şedinţă tumultuoasă de la APPACMMA, la care Patrick Beach vorbise foarte dinamic, pentru a susţine propunerea anonimă făcută de Ybssarian, ca Muzeul

Metropolitan de Artă să rezolve problemele fmanciare, debarasându-se de operele de artă şi vânzând clădirea şi bunurile imobiliare de pe Fifth Avenue unei firme de constmcţii. Nu e o femeie pe care o cunoşd.

— Este prietena australiencei picante despre care tot vorbeşti, cea pe care o cheamă Moore?

— Moorecock.

— Ce?

— Numele ei este Moorecock, Patrick, nu Moore. Patrick clipi repede, nedumerit.

— Aş putea jura că m-ai corectat şi ai spus că e Moore.

— Te-a corectat, Patrick. Nu-i da atenţie acum. Este infirmiera de care ai ponienit? M-ar întrista gândul că ai decăzut într-atât, încât să te căsătoreşti cu una timtre prietenele mele.

— Cine vorbeşte de căsătorie? Protestă Yossarian.

— Tu, râse France. Eşti ca elefantul veşnic uituc.

Va trebui într-adevăr să se recăsătorcască?

Nu trebuia să-i amintească nimeni lui Yossarian, care se îndoia deja, câteva dintre avantajele traiului de unul singur. Nu va fi silit să asculte o altă persoană vorbind la telefon. Putea să-şi pună pe noul lui CD player cu schunbător automat o integrală cu Lohenglin, Boris Godunov sau Die Meistersinger, sau patru simfonii întregi de Bmckner, şi să le asculte pe toate până la capăt, într-o atmosferă muzicală paradisiacă, fără a auzi o persoană de sex femeiesc deranjându-l ca să spună, „Ce muzică e asta?", sau „Chiar îţi place chestia aia?", sau „Te rog, dă mai încet. Încerc să uimaresc jumalul", sau „Voibesc cu sora mea la telefon". Putea să citească ziarul, fără să-i ia cineva unnătoarea pagină pe care voia s-o vadă.

Mai puţcă suporta o căsătorie, îşi închipuia el, dar nu avea timp pentru un alt divorţ.

KEMO&HA

L^n număr impresionant de subiecte care-i alimentau gândurile echivoce îi împovăra mintea lui

Yossarian, în timp ce zbura spre vest, pentru a se întâlni cu soţia capelanului, unicul scop al acestei vizite fiind acum compasiunea şi mărturisirea reciprocă a ruşinoasei înfttageri. Ea se întunecă la faţă, incapa-bilă să-şi ascundă dezamăgirea, când veni să-l ia de la aeroport.

Fiecare sperase că unul dintre ei era mai tânăr.

Eroul Siegfried, îşi aniind el după aceea, intrase în acţiune ca sclav de galeră, vâslind la calul

Brunhildei prefăcut în barcă, şi în curând era! N tete-ă-tSte cu o altă femeie, cu care s-a logodit degrabă.

Yossarian avea locul lui la clasa întâi, într-un turborcactor, dar nu şi asemenea himere absurde în minte.

Siegfned a trebuit să urce un munte şi să treacă prin foc, ca s-o revendice pe Brunhilde.

Yossarian o convinsese pe Melissa să zboare până la Washington.

Privind în urmă, după ce totul se tenninase şi se gândea la o parodie pentru revista The New Yorker, consideră că se descurcase destul de bine în comparaţie cu eronl wagnerian.

Era mai bogat cu un milion de dolari, se afla în faţa unei dileme, dar era încă viu şi o putea înfrunta.

Siegfried a murit la sfârşit; Bronhilde a murit, chiar şi calul a murit; Valhalla se prăbuşi. Se, zeii dispăruseră o dată cu ea; iar compozitoml era extaziat, în timp ce muzica sa voluptuoasă se retrăgea victorioasă, ca un vis delicat, căci aceasta era esenţa calculată a artei şi a artistului.

În schimb, Yossarian putea privi spre viitor, cu speranţa că se va regnla din nou în curând. Avea acceptul medicului. Toată viaţa iubise femeile şi într-o mare parte a acelei vieţi fusese îndrăgostit de mai mult de una.

Micul oraş-port Kenosha de pe malul lacului Michigan din Wisconsin, la numai treizeci şi opt de kilometri sud de mult mai marele orăşel Milwaukee, avea acum un aeroport pentru turboreactoare şi cunoştea un avânt al activităţii economice pe care patriarhii oraşului nu ştiau cum să-l explice.

Ingmeni locali ai locuinţelor sociale atribuiau această înviorare mediocră, poate în glumă, climei sale blânde. Se înfiinţaseră mai multe firme mici, de natură oarecum tehnică, iar o agenţie a guvemului federal îşi instalase laboratoarele, despre care se zvonea că ascundeau activităţi ale CIA, într-o fabrică părăsită care nu mai funcţiona de mult.

În sala de aşteptare din New York, Yossarian îi observase pe ceilalţi călători de la clasa întâi, toţi bărbaţi mai tineri decât el şi foarte bine dispuşi. Numai oamenii de ştiinţă erau atât de fericiţi de vocaţia lor, în acele vremuri. Îşi ţineau creioanele pregătite în timp ce discutau şi cel mai mult vorbeau – constată el cu uimire – despre tritiu şi deuteriu, despre care ştia acum şi el câte ceva, şi despre deuterida de litiu, care, află el când întrebă, era un compus din litiu şi apă grea şi, lucru şi mai semnificativ, era substanţa explozibilă cea mai agreată în cele mai bune mecanisme cu hidrogen.

— Ştie toată lumea asta?

Era uimit că ei discutau deschis.

O, desigur. Totul era scris, la îndemâna oricui, în Almanahul Nuclear şi în Ghidul de energie atomică al lui Hogerton, ambele găsindu-se probabil de vânzare pe rafturile cu cărţi ieftine.

Când se urcă în avion, recunoscu la clasa business mai multe prostituate, două fete de consumaţie de la sex-cluburile din blocul lui cu apartamente scumpe şi pe ademenitoarele târfe care mişunau prin preajma săliJor de cocteil şi a automatelor de afară. Fetele de consumaţie erau colocatarele lui.

La clasa a treia reperă mici gmpuri de oameni fără adăpost, care reuşiseră cumva să-şi plătească bilete de avion, părăsind străzile meschine ale New Yoik-ului pentru a deveni oameni fară adăpost în Wisconsin. Se spălaseră în onoarea pelerinajului, probabil în toaletele clădirii capului de Unie, unde afişele desenate odinioară de Michael încă avertizau cu asprime că fumatul, vagabondajul, îmbăierea, bărbieritul, spălarea mfelor, regulatul şi suptul erau toate intemse în chiuvetele şi cabinele de toaletă, că alcoolul putea fi nociv pentru gravide şi că actul sexual anal putea să te îmbolnă-vească de SIDA şi hepatită infecţioasă. Afişele lui Michael fuseseră premiate. Femeile îşi cărau bagajele cu cărucioare de cumpărături şi în pungi de hârtie. Yossarian era sigur că o zărise în spate de tot pe negresa masivă cu alunite-melanom noduroase, pe care o surprinsese spălându-se, îmbrăcată doar cu o cămăşuţă roz fără mâneci, în casa scării de incendiu, unica dată când se dusese acolo cu McBride. O căută, dar n-o găsi, pe stricata cu un singur picior, care, ca o practică obişnuită, era violată de câte un nenorocit de trei sau patru ori pe zi, sau pe blonda gălbejită pe care şi-o amintea tot din casa scării, unde cosea distrată o bluză albă.

Lui Yossarian i se păru de asemenea că aude de la fizicienii din avion, fără a înţelege nimic, că în lumea ştiinţei timpul se scurgea permanent înapoi sau înainte, înainte sau înapoi, şi că particulele de materie se puleau deplasa înapoi şi înainte prin timp, fără a suferi vreo schunbare, Atunci de ce n-ar putea şi el? Auzi de asemenea că particulele subatomice trebuiau să existe întotdeauna simultan, peste tot unde puteau fi şi, pomind de la asta, deduse că în lumea lui neştiinţifică, alcătuită din fiinţe şi grupuri umane, tot ce se putea întâmpla se întâmpla şi că tot ce nu se întâmpla nu se putea întâmpla. Tot

ce se putea schimba, se va schimba; şi tot ce nu se schimba^nu se putea schimba.

Doamna Karen Tappman se dovedi a fi o femeie vârstnică heliniştuă, pirpirie şi timidă, cu o atitudine oscilantă faţă de multe aspecte ale nenorocirii care-i detenninase să comunice, într-o singură privinţă n-a mai fost loc în curând de nici o îndoială: amândoi au înţeles că el regreta că venise, iar ei îi părea rău că 11 invitase. În curând, nu vor mai avea mare lucm să-şi spună. Nu le tiecea prin cap nici un subiect nou de conversaţie. El o rccunoscuse, afirmă Yossarian sincer, după fotografiile pe care îşi amintea că le purta cu el capelanul.

Ea zâmbi.

— Abia împlinisem treizeci de ani. Acum vă recunosc şi eu din fotografia din biroul nostru.

Yossarian nu bănuise că Tappman deţinea o fotografie cu el.

— O, da. O să v-o arăt

Doanma Tappman îl conduse în partea din spate a casei cu două etaje.

— Povesteşte mereu cum era cât pe-aci să-i salvaţi viaţa acolo, peste ocean, când situaţia era cumplită.

— Cred că el a contribuit la salvarea vieţii mele. M-a susţinut în decizia de a rcfuza să contmuu să lupt. Nu ştiu cât v-a spus din toatc astea.

— Cred că mi-a spus întotdeauna tot.

— Oricum, aş fi mers mai departe, dar el mi-a dat sentimen-tul că aveam dreptate. Există o fotografie mărită a aceleia cu dumneavoastră şi copiii, pe care o purta în portofel.

Un perete al biroului era plin cu fotografu care acopereau o perioadă de aproape şaptezeci de ani, unele înfăţişându-l pe capelan când era mic, cu o undiţă în mână şi un zâmbet care-i dezvelea gura ştirbă, şi câteva cu Karen Tappman când era mică, într-o rochie de petrecere. Potografia de care-şi aducea anunţe o arăta pe Karen Tappman la treizeci de ani, stând jos într-un gmp cu cei trei cbpii inici ai ei, toţi patru privind amuzaţi şi curajoşi spre aparat $i arătând întristător de izolaţi şi părăsiţi, de parcă se

ORA ÎNCHIDEM 375 temeau că o pierdere se va abate asupra lor. Pe un perete sepa-rat erau fotografiile lui din război.

Yossarian se opri să privească o fotografie foarte veche, decolorată, înfăţişându-l pe tatăl capelanului în primul război mondial, o mică siluetă împietrită de aparatul de fotografiat, purtând o cască prea masivă pentru faţa copilului pe care o conţinea şi ţinând stângaci o puşcă având baioneta montată cu un bidon îmbrăcat în pânză, agăţat de centură într-o parte, şi o mască de gaze într-un sac de pânză, în cealaltă.

— Am păstrat masca de gaze ca suvenir, spuse doamna Tappman, şi copiii sejucau cu ea. Nu ştiu ce s-a ales de ea. El a fost uşor gazat într-una din bătălii şi a stat un timp în spitalul pentru veterani, dar s-a îngrijit şi a trăit mult A murit de cancer la plămâni chiar aici, în casă. Acum se vorbeşte că ar fi fumat prea mult. Uitaţi fotografia pe care o are cu dumneavoastră.

Yossarian îşi înăbuşi un zâmbet.

— N-aş spune ca e o fotografie cu mine.

— El a$a o considera, răspunse ea arţăgoasa, manifestând o trăsătură de care el nu ştia. O arăta tuturor. „Şi acesta este prie-tenul meu, Yossarian”, aşa spunea. „M-a ajutat să scap cu viaţă când era mai greu.” Spunea asta tuturor. Mă tem chiar că se repeta.

Pe Yossarian îl înduioşă candoarea ei. Fotografia era dintre cele de rutină, făcută de ofiţerul însărcinat cu relaţiile publice ale. Escadronului, şi îi înfăţişa pe membrii unui echipaj aşteptând lângă un avion înaintea decolării. În aceasta, se văzu pe el însuşi stând în fundal, între siluetele luate în obiectiv şi bombardierut B-25. În prim-plan erau cei trei recruţi aleşi pentru ziua aceea, stând, aparent fără nici o grijă, pe bombele nedetonăte de cinci sute de kilograme de pe pământ şi aşteptând să se urce în avion şi să zboare. Yossarian, la fel de subţire şi de tinerel ca şi ceilalţi, cu hamul de paraşută şi şapca de ofiţer cu cozoroc, pusă strengăreşte pe o parte, se întorsese doar ca să privească. Capelanul scrisese pe fotografie numele fiecăruia. Numele Yossarian era scris cu literele cele mai mari. Erau iarăşi acolo

Samuel Singer, William Knight şi Howard Snowden, cu toţii sergenţi.

— Unul dintre aceşti tineri a fqst ucis mai târziu, spuse doamna Tappman. Cred că acesta, Samuel

Singer.

— Nu, doamnă Tappman. Howard Snowden a fost ucis.

— Sunteţi sigur?

— Am fost cu el şi în misiunea aceea.

— Toţi arătaţi atât de tineri! Am crezut că aţi putea arata la fel când v-am aşteptat la aeroport.

— Eram tineri, doamnă Tappman.

— Prea tineri ca să fiţi ucişi.

— La fel credeam şi eu.

— Albert a voibit la înmormântarea lui.

— Am fost acolo.

— Mi-a spus că i-a fost foarte greu. Nu ştia de ce. Şi aproape că nu-şi mai găsea cuvintele. Credeţi că a vor elibera în curând şi îl vor lăsa să se totoarcă acasă?

Karen Tappman îl privi pe Yossarian cum ridică din umeri.

— N-a făcut ninuc rău. Cred că îi este greu acum. Şi mie mi-e greu. Femeia de vizavi este văduvă şi jucăm împreună bridge seara. Probabil că va trebui să învăţ să trăiesc ca o văduvă, mai devreme sau mai târziu. Dar nu văd de ce ar trebui s-o fac acum.

— Există cu adevărat o oarecare îngrijorare pentru sănătatea lui.

— Domnule Yossarian, răspunse ea dezaprobator, schimbându-şi bmsc dispoziţia. Soţul meu este acum trecut de şaptezeci de ani. Dacă tot e bolnav, de ce n-ar putea fi bolnav aici?

— Sunt nevoit să fiu de acord cu dumneavoastră.

— Dăr presupun că ştiu ei ce fac.

— Cu asta n-am putut fi niciodată de acord. Ei se tem că el ar putea exploda. Ea nu înţelese.

— Albert nu face crize de furie. N-a făcut niciodată.

Niciunul dintre ei nu ştia ce efort să mai depună, având în vederc ba că poliţia locală îl înregistrase ca persoană dispărută, ba că un departament al guvemului federal declara că nu ştia de existenţa lui, ba că un alt departament oferea bani lichizi la fiecare cincisprezece zile, iar un al treilea departament insista să fie rechemat în forţele de rezervă ale annatei.

— Sunt cam dubioşi, nu-i aşa? Remarcă el.

— De ce oare? Întrebă ea.

Ziarele, doi senatori, un membru al Congresului şi Casa Albă nu erau deloc impresionaţi. În ultima versiune a dosarului capelanului privind Libertatea Informaţiei, Yossarian observaşe

modificări: tot ce scria despre el fusese şters, cu excepţia articolelor hotărtte şi nehotărâte. Nu exista numărul de la asigurarea socială, iar în dosar nu mai rămăsese decât o copie a unei scdsori personale de la un soldat, datlnd din august 1944, în care totul fusese şters, cu excepţia fbnnei de adresare „Dragă Mary„, iar jos, mesajul cenzomlui, care era pe atunci capelanul Tappman: „Tânjesc dramatic după tine, A. T. Tappman, capelan al armatei SUA”. Yossarian crezu că scrisul era al lui, dar nu-şi amintea să fi scris asta. Nu-i spuse nimic lui Karen Tappman, fiindcă nu voia să rişte s-o supere, din cauza existenţei în trecutul capela-nului a unei femei pe nume Mary.

În profilul psihologic alcătuit de FBI, capelanul era modelul acelui gen de pastor capabil să fugă cu o altă femeie şi dovezile empirice arătau în mod preponderent că femeia cu care fugise era organistă în biserica lui.

Doamna Tappman nu era convinsă, pentru că nu existase nici o organistă în biserică, iar soţul ei nu avusese nici bisericft şi nici enoriaşi după ce ieşise la pensie.

Yossarian aşteptă aproape. Până spre sfârşitul mesei ca sări ofere o nouă informaţie, pe care o obţinuse de la Gaffhey, sunându-l din avion deasupra lacului Michigan. Au cinat devreme, la solicitarea ei, reuşind astfel să economi$ească cei trei dolari cuveniţi clienţilor care soseau primii.

Pentru Yossarian era o noutate. S-au bucurat şi de o reducere suplimentară în calitate de cetăţeni vârstnici şi n-au trebuit să-şi arate buletinele de identitate. Şi asta era o noutate.

E. L comandă desertul, numai pentru că o făcuse ea înaintea lui.

— Nu vreau sa vă alannez, doamnă Tappman, spuse el, când erau pe sfârşite, dar se mai speculează că ar putea fi vorba de -nu-i venea uşor cuvântul – un nuracol.

— Un miracol? De ce m-ar alarma asta?

— Pe unii i-ar alanna.

— Atunci poate că ar trebui să mă alarmeze. Cine va decide?

— Nu vom şti niciodată.

— Dar probabil că ei ştiu ce fac.

— N-aş merge atât de departe.

— Au dreptul să-l retină, nu?

— Nu, nu au acest drept.

— Atunci de ce nu putem face nimic?

— Nu avem acest drept.

— Nu înţeleg.

— Doamnă Tappman, oamenii care deţin puterea au dreptul să facă tot ce nu putem să-i oprim să facă. Ăsta-i clenciul pe care eu şi cu Albert l-am descoperit în annată. Asta se întâmpla acum.

— Deci nu prea sunt speranţe, nu-i aşa?

— Putem spera în miracolul ca ei să decidă că este un mira-col. Atunci poate că vor fi siliţi să-i dea drumul. Mai există şi şansa ca ei să spună că este vorba de – ezită din nou – o mutaţie evoluţionistă naturală.

— Pentru că fabrică apă grea? Albert al meu?

— Problema teoriei niiracolului este un alt pariu psihologic. Acum este aproape întotdeauna reprezentat de o femeie, într-o climă caldă. O femeie, scuzaţi-mă, cu sâni plini. Soţul dumneavoastră nu corespunde acestui model.

— Chiar aşa?

Cuvintele ei erau o ripostă directă, rostită cu o demnitate rece.

— Domnule Yossarian, continuă ea, cu o expresie de siguranţa bătăioasă pe fata ascuţită, o să vă spun acum ceva ce n-am dezvăluit nimănui, nici măcar copiilor noştri. Soţul meu a fost deja martor la un miracol. Aavut o viziune. Da. I-a apămt în armată această viziune, ca să-i reînvie credinţa chiar în momentul în care era pe punctul de a mărturisi public că renunţase la ea, că nu mai putea să creadă. Asta este.

După o clipă în care el se temu că o supărase, Yossarian prinse curaj din această manifestare a spiritului de luptă.

— De ce nu voia să spună nimănui?

— L s-a dăruit pur şi simplu această viziune şi nu pentru noto-rietatc.

— Pot să transmit mai departe infonnaţia?

— S-a întâmplat la înmormântarea aceea din Pianosa, relată ea, când a fost îngropat acel tânăr, Samuel

Singer, de care am vorbit mai înainte.

— Nu era Singer, doamnă Tappman. Era Snowden.

— Sunt sigură că el a spus că era Singer.

— Nu contează, dar eu i-am dat primul ajutor. Vă rog, continuaţi.

— Da, oficia slujba de înmormântare a acestui Singer şi a simţit că nu-şi mai găseşte cuvintcle. Aşa descrie el lucrurile. Apoi şi-a ridicat privirea spre ceruri, ca să mărturisească şi să-şi dea demisia, sa se lepede chiar acolo de credinţa în Dumnezeu, sau să se lepede de religie, de dreptate, de moralitate, de milă, şi atunci, tocmai când era gata s-o facă, sub privirile celorialţi ofiţeri şi recruţi, i s-a arătat un semn. Era o viziune, imaginea unui bărbat. Acel bărbat era cocoţat într-un copac.

Chiar în faţa cimitinilui, cu o faţă îndurerată, privind înmoimântarea cu ochi foarte trişti şi privirea acelor ochi era fixată asupra soţului meu.

— Doamnă Tappman, spuse Yosşarian, cu un lung oftat, simţindu-şi inima grea. Eu eram acela.

— Cel din copac?

Femeia ridică din sprincene a batjocură. Yossarian mai văzuse o asemenea expresie la adevăraţii credincioşi, la cei ce credeau cu adevărat în orice, dar niciodată nu mai văzuse o siguranţă de sine atât de adânc înrădăcinată.

— Nu se poate, îl informă ea, cu o certitudine aproape brutală. Donmule Yossarian, silueta aceea era despuiată. El întrebă cu delicateţe:

— Soţul dumneavoastră nu v-a povestit niciodată cum s-a ajuns la situaţia aceea?

— Cum să se ajungă, domnule Yossarian? Era clar un înger.

— Cu aripi?

— Acum comiteţi un sacrilegiu. Nu avea nevoie de aripi ca să săvârşească un miracol. Domnule

Yossarian, eu vreau să se întoarcă soţul meu. Nu-mi pasă de nimeni allcineva.

Începu să plângă.

— Doamnă Tappman, mi-afi deschis ochii, spuse Yossarian cu nulă şi cu o fervoare înnoită.

Învăţase dintr-o viaţă întreagă de scepticism că o convingere, fie ea şi o convingere naivă, era în ultimă instantă mai folosi-toare decât pustiirea produsă de lipsa oricărei convingeri.

— Voi face tot ce-mi va sta în putinţă. Am la Washington un ultim refugiu, un om de la Casa Albă care îmi este dator cu câteva servicii.

— Vă rog să-l întrebaţi. Vreau să şde că mai încercaţi.

— O să mă rog de el, o să-l implor. Cel puţin o dată pe zi are acces la preşedinte.

— La Dobitocul?

Era încă devreme când ea îl lăsă la motel.

Întorcându-se de la bar, după trei whiskyuri duble, Yossarian zări în pareare o Toyota roşie din New

York şi în interioml ei o femeie care mânca. Când se opri să se uite mai bine, ea aprinse famrile şi pomi imediat, iar el îşi dădu seama, chicotind pe înfundate, pe jumătate beat, că probabil şi Toyota şi femeia fuseseră o închipuire.

Întins pe pat şi înghiţind acadele, alune şi conţinutul unei cutii de Coca-Cola, cumpărate de la automatul de afară, Yossarian se simţea prea treaz ca să poată adornu şi prea leneş pentru lectura serioasei cărţi de literatură pe care o luase iarăşi cu el, în speranţa că o va citi. Era un volum necartonat, intitulat Moartea la Veneţia şi alte şapte povestiii de Thomas Mann. Literatura mai uşoară era şi mai greoaie pentru el în acele zile. Chiar şi veneratul lui New Yoiker reuşea rareori să-i reţină atenţia. Cancanurile despre celebrităţi se refereau acum mai ales la oameni necunoscuţi, Premiile Oscar unnau să fie, probabil, acordate unor filme pe care nu le cunoştea şi unor actori pe care nu-i văzuse şi de care nici măcar nu auzise.

Siroţea lipsa Melissei, dar se bucura că era singur acolo; sau, se automăguli el, făcând o insesizabUă modificare, se bucura că era singur, deşi îi simţea lipsa Melissei. Găsi un post cu muzică clasică şi se îngrozi auzind un cor gennan începând să cânte par-titura comediei muzicale americane Carwsd.

Se repezi să apese cu degetul pe butonul de schimbare a postuiilor. Avu mai rnult noroc la a doua încercare: dădu peste un potpuriu, caie-i oferi corul copiilor din La. Boheme şi apoi corul copiilor din

Camea. Şi după aceea, în acompaniamentul paraziţilor produşi de o rafală de fulgere îndepărtate, urmă corul nicovalelor, pe care-l recunoscu că era din Aurul Rinului, însoţind coborârea zeilor în măruntaiele pământului, pentru a fura aurul piticilor, ca să-i plă-tească pe uriaşii care îşi înălţaseră slăvitul lor locaş, Valhalla, confonn unui contract ale cărui prevederi iniţiale le ocoleau deja.

Uriaşilor li se promisese zeiţa care dăruia tinereţea veşnică; tre-buiau doar să stabilească suma. În afacerile cu zeii, cugetă din nou Yossarian, cu ochii tot mai grei, era întotdeauna mai înţelept să iei banii înainte.

În timp ce corul nicovalelor era acoperit tot mai mult de paraziţi, auzi vag o hărmălaie muzicală ilogică, de râsete primitive şi sălbatice, crescând şi răspândindu-se pe toată scala radioului într-o nouă armonie şi apoi auzi nebulos, sub un strat şuierător de interferenţe electrice, o tânguială foarte diferită, sin-guratică, minunată, angelică, a unui cor de copii într-o şocantă

382 ORA ÎNCHIDEM 383 lamentaţie polifonică, pe care i se păru că o recunoaşte, dar nu reuşi s-o plaseze. Îşi amind romanul lui Thomas Mann pe care se gândisc odată să-l scrie şi se întrebă în buimăceala lui dac^t nu cumva

Îşi pierduse cumpătul şi visa că asculta Apocalipsa lui Leverkiihn, despre care citise. După alte câteva secunde, acel semnal radiofonic deveni tot mai slab, până nu mai rămase din el decât şuieratul insistent al acelor interferenţe electrice clocoti-toare şi ireprimabile, într-un gol primitiv de tăcere umană.

Visă într-adevăr în noaptea aceea, m sonmul lui agitat, că era din nou în apartamentul lui scump din New York şi că familiara Toyota roşie, cu femeia care mânca înăuntm, se întoreea în acelaşi loc din parcarea din faţa camerei lui de la motelul din Kenosha, pe a cărui bordură îndepărtată un evreu burtos, inde-sat, bărbos, de vârstă mijlocie, soldat în armata americană, se plimba de colocolo, mămnţind din buze, cu capul plecat. Un bărbat costeliv, bătător la ochi, cu părul lui portocaliu, îmbrăcat într-un costum cu dungi albaste şi albe, privea inofensiv dintr-un colţ, aruncând scântei din ochi şi ţinând în mână un pahar mare, de plastic, cu o băutură portocalie şi un pai, în timp ce un bărbat mai negricios, cu trăsături orientale specifice, îi observa pe toţi cu viclenie, îmbrăcat pretenţios cu o cămaşă albastră, o cravată ruginie şi un sacou la un singur rând, înspicat, brunroşcat, cu un model cu cmciuliţe purpurii subţiri. Ascuns cu abilitate în întuneric, un bărbat umbrit de o beretă de culoare închisă fuma o (igară fără a-şi folosi mâinile, înfandate adânc în buzunarele unui impermeabil murdar, descheiat şi gata de a fi desfăcut ime-diat, pentru ca omul din el să-şi expună

trupul păros, invitând libidinos privirile să contemple respingătoarea privelişte a chiloţilor şi a vintrelor sale. La sfârşitul visului, Yossarian îşi satisfăcu rapid apetitul sexual cu cea de a doua lui soţie a lui. Sau cu prima? Sau cu amândouă? Se trezi gândindu-se cu vinovă (ie la Melissa.

Când ieşi să-şi ia micul dejun, Toyota roşie cu număr de înmatriculare de New York, în care se afla femeia care mesteca era iarăşi parcată acolo. Pomi când el se opri să privească şi el îşi dădu seama că probabil avea halucinaţii. Femeia nu putea fi acolo.

ORAÂNCHIDEM 385

APOCALIPSA

— ^i de ce nu? Întrebă Jen-y Gaffhey pe aeroportul din Chicago. Luând în considerare bombardierul lui Milo şi apa grea produsă de capelan, cele două divorţuri ale tale, povestea' cu infmniera Melissa

MacIntosh şi cu pacientul belgian, precum şi aventura cu femeia aceea căsătorită, trebuie sa înţelegi că prezanţi interes pentru alţi oameni.

— De la New York la Kenosha într-o singură zi? Nu putea goni atât de repede cu maşina, nu?

— Uneori acţionam pe căi misterioase, John.

— Ea a apărut în visul meu, Jerry. Şi tu erai.

— Nu ne poţi învinovăţi pentru asta. Visele tale încă îţi apar-ţin. Eşti sigur că n-a fost o închipuire?

— Visul meu?

— Da.

— Aşa te-am putut recunoaşte, Gaffhey. Mi-am dat seama că te mai văzusem.

— Asta îţi tot spun.

— Când am fost intemat în spital, anul trecut. Erai unul dintre tipii care se uitau la mine, nu?

— Nu la tine, John. Îi verificam pe salariaţii care sunaseră să anunţe că sunt bolnavi. Unul avea o infecţie cu un stafilococ, iar celălalt intoxicaţie cu salmonela contractată de la.

— Un sandiviş cu ouă de la bufetul spitalului, nu-i aşa? Sosind la aeroport în haosul teribil produs de zborurile amânate din cauza viscolelor imprevizibile din lowa şi Kansas, Yossarian reperase repede un bărbat negricios, îngrijit şi spilcuit, cu o

figură uşor orientală, care flutura pe sus un bilet de avion, ca să-i facă semn să vină la el.

— Domnul Gaffhey? Întrebase el.

— Doar n-oi fi Mesia, spusese Gaffiiey chicotind. Hai să ne aşezăm să bem o cafea. Avem o oră la dispoziţie, Gaffney îi rezervase un loc la unnătorul avion spre Washington şi ii dădu biletul şi pennisul de îmbarcare.

— Vei avea fericirea să afli, păiu el încântat să-i dezvăluie, că vei fi şi mai bogat după această experienţă. Vei fi cu aproxima-tiv o jumătate de milion mai bogat, după părerea mea. Pentru colaborarea cu Noodles Cook.

— N-am colaborat cu Noodles Cook.

— Milo o să vrea să colaborezi. Încep să consider călătoria ta un fel de Călătorie pe Rin.

— Şi eu.

— Nu poate fi o coincidenţă. Dar cu un sfârşit mai fericit Gaffhey era negricios, elegant, civilizat şi chipeş – de ori-gine turcă, mărturisi el, deşi se născuse în Bensonhurst, Brooklyn, New York. Avea tenul neted. Chelia din creştet ii scotea la iveală scăfiriia lucioasă, părul negru era tuns scurt pe margini şi sprincenele erau tot negre. Ochii erau căprui, înguşd şi, împreună cu frumoşii pometi ieşiţi în afară, îi dădeau feţei expresia ciudată a unei persoane cosmopolite din est. Era îmbrăcat ireproşabil, imaculat, cu un sacou înspicat brun-roşcat, la un singur rând, cu cruculiţe purpurii subţiri, pantaloni maro, cămaşă bleu pal şi cravată ruginie.

— În vis, spuse Yossarian, erai îmbrăcat la fel. Ai fost ieri în Kenosha?

— Nu, nu, Yo-Yo.

— Hainele astea erau în vis.

— Visul tău este imposibil, Yo-Yo, pentru că eu nu mă îmbrac niciodată la fel în două zile consecutive.

Leri, continuă Gaffhey, consultându-şi agenda şi umezindu-şi buzele, vizibil conştient de efectul produs, am purtat un sacou de tweed Harris, de culoare mai închisă, cu un model interior portocaliu, pan-taloni ciocolatii, cămaşă roz pal, cu dungi verticale subţiri, şi o cravată pestriţă, acaju, albastru de cobalt şi galben de chihlim-bar. Poate că nu ştii, John, dar cred că omul trebuie să fie îngri-jit Contează mult pentru un om dacă e îngrijit în fiecare zi, mă îmbrac pentru o ocazie şi în felul

acesta sunt îmbrăcat pentru ocazia respectivă când se iveşte o ocazie. Mâine, din câte văd în calendar, voi purta lenjerie irlandeză de culoarea făinu de ovăz, cu verde, dacă mă duc In sud, sau cu un blazer bleumann, la tipuă rânduri, cu nasturi din com şi pantaloni gri, dacă trag în nord.

Pantalonii vor fi din flanel. John, numai tu po (i să-mi spui. Făceai sex în vis?

— Nu e treaba ta, Jeny.

— Pari că faci asta oriunde.

— Nici asta nu e treaba ta.

— Întotdeauna visez că fac sex în prima noapte după ce plec, clnd călătoresc singur. De aceea nu mă deranjează să părăsesc oraşul.

— Domnule Gaffhey, asta e minunat. Dar nu e treaba mea.

— Când plec cu doamna Gaffiiey, nu mai am nevoie să visez. Din fericire, şi ei îi place să facă imediat sex în fiecare nou decor.

— Şi asta e splendid, dar n-am chef să-mi povesteşti şi n-am ehef nici să-ţi povestesc eu.

— Ar trebui să fii mai reţinut.

— Tocmai de aceea te-am angajat, fir-ar să fie. Sunt unnărit de tine şi de alţii despre care nu ştiu dracului nimic şi vreau să înceteze toate astea. Vreau să-mi rcciştig intimitatea.

— Atunci renunţă la capelan.

— Capelanul nu-i al meu.

— Eu ştiu asta, Yo-Yo, dar ei nu ştiu.

— Sunt prea bătrân, ca să mi se mai spună Yo-Yo.

— Prietenii iţi spun Yo-Yo.

— Numeşte unul, şacalule^

— Am să verific. Dar când ai venit la Gaff, ai venit la omul potrivit. Pot să-ţi spun căile prin care te (in sub supraveghere şi te pot învăţa cum să eviţi supravegherca, iar apoi îţi pot dezvălui metodele pe care le folosesc ca să contracarez acţiunile unei persoane ca tine, care a învăţat cum să contracareze suprave-gherea lor.

— Nu cumva te contrazici?

— Ba da. Dar între timp am reperat patru unnăritori care s-au travestit inteligent. De pildă, domnul cunoscut de noi drept

Soldatul American Evreu. Încearcă să se urce într-un avion de New York. Afost ieri! N Kenosha.

— L-am văzut pe undeva, dar nu eram sigur.

— Poate în visul tău. Plimbându-se prin parcare şi spunându-şi rugăciunea de seară. Pe câţi îi recunoşti?

— Pe cel puţin unul, spuse Yossarian, simţindu-se atras de problemele de contraspionaj pe care păreau să le pună acmn la cale. Şi nici măcar nu trebuie să mă uit. Este un bărbat înalt, îmbrăcat cu pânză indiană în dungi albastre şi albe, cu pistrui şi păr portocaliu. E aproape iamă şi este încă îmbrăcat în pânză indiană. Aşa e? Pariez că este acolo, sprijinit de un perete sau o coloană, şi bea apă gazoasă dintr-un pahar de carton.

— Bea Orange Julius. Vrea să fie reperat.

— De cine?

— O să verific.

— Nu, lasă-mă pe mine! Protestă Yossarian. O să discut cu nenorocitul ăla, ca să punem lucrurile la punct. Tu stai de pază.

— Am un pistol într-un toc la gleznă.

— Şitu?

— Cine mai are?

— McBride, un prieten de-al meu.

— De la capul de linie?

— Îl cunoşti?

388 ORA ÎNCHIDEM 389

— Am fost acolo, spuse Gaffhey. Te vei duce şi tu în curând, acum după ce s-a stabilit ca nunta va avea loc acolo.

— S-astabilit?

Era o noutate pentru Yossarian. Gaffiiey se arătă iarăşi încântat.

— Nici Milo nu ştia încă, dar eu ştiu. Poţi comanda caviarul, Te rog, lasă-mă pe mine să-i spun.

Trebuie aprobare de la SEC. Ţi se pare amuzant?

— Am mai auzit gluma asta.

— Să nu-i spui prea multe agentului. S-ar putea să fie de la OA.

Yossarian fu nemulţumit de el însuşi, pentru că nu era cu adevărat furios când se îndreptă spre prada lui.

— Salut, spuse omul, intngat. Ce este? Yossarian vorbi morocănos.

— Nu curova te-am văzut unnarindu-mă ieri în New Yoik?

— Nu.

Şi nu mai adăugă nimic.

— AifostlaNewYork? Yossarian deveni mai putin incisiv.

— Am fost în Florida.

Comportanientul lui părea o mască de neclintit.

— Am un frate la New York.

— Scamană cu dumneata?

— Suntem gemeni.

— Este agent federal?

— Nu sunt obligat să-ţi răspund.

— Dunmeataeşti?

— Eu nu ştiu cine eşti.

— Eu sunt Yossarian. John Yossarian.

— Legitimează-te.

— Mă unnăriti amândoi, nu-i aşa?

— De ce te-am urmări?

— Tocmai asta vreau să aflu.

— Nu-s obligat să-(i spun. Nu te-ai legitimat.

— Nu am acte la mine, îi declară abătut Yossarian lui Gaffiiey.

— Eu am actele la mine. Lasă-mă să încerc şi eu. Şi, în mai puţin de un minut, Jerry Gaffhey şi omul în costum din pânză indiană sporovăiau nestingheriţi şi afabili, ca doi vechi prieteni. Gaffhey îi arătă un portofel şi îi dădu ceea ce lui Yossarian i se păru a fi o carte de vizită de afaceri şi, când poliţistul şi patru-cinci alţi oameni în haine obişnuite, care ar fi putut fi poliţişti, se apropiară şi ei rapid, Gaffhey le împărţi tuturor câte o carte de vizită sunilara, apoi taturor celor din micul grup de spectatori care se opriseră să caşte gura şi> în sflrşit, celor două negrese tinerc din spatele tejghelei unde se serveau hot-dogs, sandvişuri preambalate, covrigi moi cu boabe mari de sare kosher şi băuturi nealcoolice, precum Orange Julius. Gaflhey se întoarse în cele din urmă, extrem de mulţunut de el însuşi. Vorbi încet, dar numai Yossarian înţelese, fiindcă atitudinea lui părea la fel de senină ca până atunci.

— Nu te urmăreşte pe tine, John, spuse el şi cine i-ar fi privit ar fi crezut că vorbea despre vreme.

Unnăreşte pe altcineva. Vrea să afle cât de multe au aflat despre tine.

— Cine? Întrebă Yossarian. Care din ei?

— Încă n-a aflat, răspunse Gaffiiey. Poate eu. Altcineva poate că ar considera amuzantă treaba asta, dar văd că tu nu râzi. John, el crede că tu ai putea fi de la CIA.

— Asta-i calomnie! Sper că i-ai spus că nu sunt

— Încă nu ştiu că nu eşti. Dar n-o să-i spun nunic până nu devine clientul nostru. Doar atât i-am spus.

Gâf&iey împinse încă o carte de vizită de afaceri peste masa.

— Trebuie să ai şi tu una.

Yossarian cercetă cartea de vizită, încreţindu-şi sprtacenele, deoarece cuvintele scrise acolo 8 identificau drept proprietarul Agenţiei de Bunuri Imobiliare Gafftiey, cu birouri în oraş, pe tănnul

New York-ului şi al statului Connecticut şi în oraşele de pe coastă, Santa Monica şi San Diego, din sudul Califonuei.

— Nu sunt sigur că am înţeles, spuse Yossarian.

— Este o faţadă, spuse Gâf&iey. O momeală.

— Acum am înţeles, rânji Yossarian. Este un paravan pentru agenţia ta de detectivi. Aşa e?

— Ai înţeles pe dos. Agenţia este o faţadă pentru afacerile mele cu bunuri imobiliare. Se câştigă mai mulţi bani din bunurile imobiliare.

— Nu sunt sigur că pot să te cred.

— Crezi că încerc să fiu amuzant?

— Mi-e imposibil să-mi dau seama.

— Vreau să-l ademenesc, explică Jeny Gaffiiey. Direct într-unul dintre birouiile mele, unde o să vină pretinzând că este un potenţial client în căutarea unei case, în timp ce de fapt încearcă să descopere tine slnt cu adevărat.

— Ca să afli ce pune la cale?

— Ca să-i vtad o casă, John. De acolo provine de fapt venitul meu. Ar trebui să te intereseze. Avem oferte de închiriere în East Hampton pentru vara viitoare, pe un sezon, pe un an sau pe ter-men scurt, Şi oferim şi câteva proprietăţi excelente lângă ocean, dacă ai de gând să cumperi.

— Doinnule Gaffhey, spuse Yossarian.

— Lar mă iei cu domnule?

— Acum ştiu măi puţin despre dunmeavoastră decât ştiam înainte. Ati spus că voi face această călătorie şi iată că o fac. Ati prezis că se vor produce viscole şi iată că avem viscole.

— Meteorologia este o treabă simplă.

— Păreţi a şti tot ce se întâmplă pe suprafaţa pământului. Ştiţi destule ca să fiţi Dumnezeu.

~ Se câştigă mai mult cu bunurile imobiliare, răspunse Gâf&iey. De aceea ştiu că nu avem niciun

Duinnezeu. Altmin-teri s-ar ocupa şi el de afaceri cu bunuri imobiliare. Nu-i rea gluma, nu?

— Am auzit altele şi mai rele.

— Mai am una care poate că e mai bună. Ştiu de asemenea multe din câte se întâmplă sub pământ. Să ştii că am fost şi eu în subsolurile clădirii capului de linie.

— Aţi auzit câinii?

— O, bineînţeles, spuse Gaffney. Şi am văzut materialul despre Kilroy. Am de asemenea legături la

BMAOSLDSS, legături electronice, adăugă el şi buzele lui subţiri, senzuale, cu o accentuată nuanţă hepatică, se lăţiră din nou, producând acel zâmbet al lui, criptic şi oarecum incomplet. M-am întâlnit, cotl-tinuă el cu oarecare mândrie, chiar şi cu domnul Tilyou.

— Domnul Tilyou? Repetă Yossarian. Care Tilyou?

— Domnul George C. Tilyou, explică Gâf&iey. Omul care a construit parcul de distracţii al Curselor cu

Obstacole din Coney Island.

— Credeam că a murit.

— AmuriL

— Asta-i gluma?

— Tefacesărâzi?

— Doar să zâmbesc.

— Nu poţi spune că nu mă străduiesc, spuse Gaffiiey. Hai să mergem, Priveşte în urmă dacă vrei.

Asta îi va face să continue unnărirea. Nu vor şti dacă să se ţină după Yossarian sau după mine. Vei avea o călătorie plăcută. Consideră acest episod un fel de antract, un intermezzo între Kenosha şi treburile tale cu Milo $i Noodles Cook. Ca muzica lui Wagner pentru călătoria pe Rin a lui Siegfhed şi muzica funerară din Gotteidămmenmg saa ca interludiul nicovalelor din Das Rheiagold.

— L-am auzit ieri seară în camera mea din Kenosha.

— Ştiu.

— Şi am aflat o noutate care l-ar putea ajuta pe capelan. Sofia hâi crede că el a asistat deja la un nuracol.

— E deja răsuflată, John, îi minimaliză Gaffhey infonnatia. Tot ce se petrece în Kenosha se ascultă.

Dar uite o chestie care ar putea fi bună. Îi poţi propune lui Milo un pantof.

— Ce fel de pantof?

— Un pantof militar. Poate un pantof oficial al guvemului SUA. Cu ţigările a întârziat. Dar de pantofi vor avea întotdeauna

392 nevoie militarii. Şi pantofi de damă. Poate şi sutiene. Transmite, te rog, complimentele mele logotinicii tale.

— Care logotinică? Tipostă Yossarian.

— Domnişoara Maclntosh.

Gâf&iey îşi arcui sprincenele negre, care aproape că deveniră nişte semne de punctuaţie.

— Domnişoara Maclntosh nu este logotinica mea, protestă Yossarian. Nu e decât infinniera mea.

Gaffiiey îşi dădu capul pe spate, ca şi cum ar fi vmt să ridă.

— N-ai nici o infirmieră, Yo-Yo, insistă el aproape jucăuş. Mi-ai spus asta de o sută de ori. Să mai verific o dată şi să număr?

— Gaffhey, du-te în nord cu lenjeria ta iriandeză sau în sud cu blazerul şi pantalonii tăi de flanel. Şi ia-ţi şi umbrela cu tine.

— Ai răbdare. Îţi plac compozitorii gennani, nu-i aşa? ~ Mai există şi alţi compozitod? Răspunse

Yossarian. Dacă nu cumva pui la socoteală opera italiană.

— Chopin?

— Îl găseşd în Schubert, spuse Yossarian. Şi pe amândoi în Beethoven.

— Nu cu totul. Dar despre nemţi în general ce părere ai? TatrebăGaf&iey.

— Nu prea se agreează unul pe celălalt, nu? Răspunse Yossa-rian. N-am pomenit un alt popor ai cărui indivizi să se duşmă-nească atâta între ei.

— Cu excepţia poporolui nostru, sugeră Gaffhey.

— Gaffhey, ştii prea multe.

— Întotdeauna m-a interesat să învăţ lucruri noi, mărturisi Gâf&iey cu un aer rezervat. M-am dovedit folositor în munca

meala spune-mi, John. Continuă el, fixându-şi cu înţeles privirea asupra lui

Yossarian. Ai auzit de un compozitor german pe nume Adrian Leveikuhn?

Yossarian u întoarse privirea lui Gafftiey, cu o constemare tcnsionată.

— Da, am auz^t. Jerry, răspunse el, cercetând faţa negiicio impenetrabilă, lipsită de orice expresie, în căutarea unei lici care să-l lămurească. Am auzit de Adrian Leveridihn. A coro un oratoriu deiamitApocalipsa.

— Eu şriu de o cantată, Lamentaţiile lui Faust.

— Nu cred că a fost cântată vreodată.

— Ba da. Conţine un cor de copii extrem de înduioşătc partea aceea diabolică, numai cu glissando-un de voci ma care lâd sălbatic. Râsetele şi coml acela Îmi amintesc^întotdea de fotografiile cu soldaţi nazişti din timpul războiului, ducâm pe copiii evrei în ghetourile morţii.

— Asta-i Apocalipsa, Jeny.

— Eştisigur?

— AbsoluL

— O să verific. Şi nu uita de pantof.

— Care pantof?

25 WASHIMGTOM

— IAn pantof nenorocit? Îl luă peste picior Wintergreen pe Yossanan, In următoaiea etapă a călătoriei lui pe Rin. Ce-i aşa de grozav la un pantof nenorocit?

— E doar o idee nenorocită, spuse Yossarian într-unul din apartamentele de hotel ce constituiau birourile din Washington ale firmeiM&ME&A.

Pentru el personal şi Melissa, preferase un hotel mai nou, cu o reputaţie comparabilă şi cu o clientelă mai vioaie, care se lăuda, îşi aminti el cu un fel de orgoliu satisfăcut, în timp ce zăcea în spital într-o stare stabilă, după ce trecuse pericolul de accident cerebral şi paralizie, cu o gamă mai variată de filme de calitate superioară, cu trei stele, în toate limbile naţiunilor membrealeONU.

— Ai spus mereu că doreşti un produs de consum.

— Dar chiar un pantof? Trebuie să existe deja vreo cincizeci de fmne de încălţăminte nenorocite, care fabrică pantofi pentru picioarele nenorocite ale unor nenorociţi ca noi.

— Dar niciuna nu beneficiază de scutire exclusivă de impozite pentru un pantof oficial al guvemului

SUA.

— Pantofi de bărbaţi sau de dama? Cugetă Milo.

— De ambele categorii, fiindcă acum şi femeile mor în lupta. Yossarian îşi regretă spusele.

ORA ÎNCfflDEM 395

— Las-o baltă. Slnt multe chestii în afeceri pe care nu le înţeleg. Tot nu pricep cum aţi reuşit să cumpăraţi ouă cu şapte ccnţi bucata, să le vindeţi cu cinci cenţi şi să scoateţi profit

— Şi încă mai scoatem, se lăudă Wintergreeii.

— Ouăle se strică, meditä jalnic Milo. Şi se sparg. Prefer pantofii. Eugene, mai gândeşte-te.

— Eu aş prefera avionul, monnăi Wintergreen.

— Şi după aceea? Dacă nu va mai exista pericolul unui război?

— O să mă mai gândesc.

— Eu nu sunt încântat de avion, spuse Yossarian.

— Ai de gând să ne părăseşd din nou? Fl luă peste picior Winteigreen. Te împotriveşti de am de zile.

Pe Yossarian H deranjă zeflemeaua lui, dar trecu peste ea.

— Sssst-ul tău poate distruge lumea, nu-i aşa?

— Ai iscodit, răspunse Wintergreen.

— Nu poate, spuse Milo îndureraL Am recunoscut măcar atât laşedinţă.

— Dar probabil că poate avionul lui Strangelove, 11 înţepă Winteigreen.

— De aceea, spuse Milo, dorim o întrevedere cu Noodles Cook.

Yossarian clătină din nou din cap.

— Nu sunt încântat de bomba atoniică. Nu-mi mai place.

— Cine ai vrea să obţină contractul? A aţâţă Wintergreen. Ticălosul de Strangelove?

— Nu deţinem bomba, spuse împăciuitor Milo. Aveam doar planuri pentru un avion care o va lansa.

— Avionul nostru nu va funcţiona.

— Vom garanta asta, Yossarian. Chiar şi în scris. Avioanele noastre nu zboară, rachetele noastre nu se declanşcază. Dacă decolează, se prăbuşesc; dacă se declanşează, ratează ţinta. Noi nu dăm greş niciodată. Aceasta este deviza companiei.

— O găseşti pe antetul tău, lua-l-ar naiba, adăugă Wintergreai şi continuă în mod deliberat, cu un rânjet batjocoritor. Dar o să te întreb ceva, donmule Yo-Yo. Ce ţară crezi că ar fi cea mai putemică, dacă n-am fi noi?

— Da, ăsta-i clenciul, trebui să recunoască Yossarian.

— Şi dacă nu ne vindem produsele de război, lua-le-ar naiba, tuturor celor care vor să cumpere, o vor face aliaţii şi rivalii noştri prietenoşi, lua-i-ar naiba. Nu poţi face nimic în privinţa asta. Îdealurile tale, lua-le-ar naiba, sunt depăşite. la spune-mi, dacă eşti atât de deştept, ce naiba ai face dacă ai conduce tu ţara?

— Nici eu n-aş şti ce să fac, recunoscu Yossarian şi se înfurie pe el însuşi, penţiu că fnsese contrazis cu argumente, ceea ce nu i se mai întâmplase. Dar ştiu că vreau să am conştiinţa curată.

— Noi avem conştiinţa curată, răspunseră amândoi.

— Nu vreau să fiu învinovăţit.

— Asta-i o Umpenie, Yossarian.

— Şi n-aş vrea să port eu răspunderea.

— Încă o tâmpenie, rosti Wintergreen. Nu poţi face nimic în privinţa asta şi vei puita răspunderea.

Dacă lumea va sări oricum în acr, ce naiba mai contează cineo va distruge?

— Cel putin eu voi avea niiinile curate. Wintergreen râse răguşit.

— Mâinile tale curate vor fi spulberate din încheieturi, lua-le-ar naiba. Nimeni nu va şd vreodată că au fost ale tale. Nici măcar nu vei fi găsit

— Du-te şi ia-ţi-o la labă, Wintergreen! U răspunse enervat Yossarian, ndicând glasul. Du-te dracului cu conştiinţa ta curată cu tot!

Îi întoarse spatele, bombănind.

— Mai bine ai fi murit deja, ca să am şi eu în sfârşit o plăcere de pe urma ta, cât mai sunt în viaţă.

— Yossarian, Yossarian, îl mustră Milo. Fii înţelegător. De un lucru eşti sigur în privinţa mea – ştii că nu mint niciodată.

— Decât când e nevoie s-o facă, îl corectă Wintergreen.

— Cred că ştie asta, Eugene. Sunt la fel de moral ca oricine. Nu-i aşa, Eugene?

— Categoric, domnule Minderbinder.

ORAÂNCHIDEM 397

— Milo, întreba Yossarian, ai comis vreodată în viaţa ta o faptă necinstită?

— O, nu, răspunse imediat Milo. Ar fi necinstiL Şi n-a fost nevoie niciodată.

— Tocmai de aceea dorim această întrevedere secretă cu Noodles Cook, ca să-l convingem să vorbească în secret cu preşedintele. Vrem să iasă totul la iveală.

— Yossarian, spuse Milo, nu eşti în mai mare siguranţă la noi? Avioanele noastre nu pot funcţiona.

Noi deţinem tehnolo-gia. Te rog, sună-l pe Noodles Cook.

— Fixeaxă întâlnirea şi nu te mai învârti Injurul cozii. Şi vrem să fim de faţă.

— Nu ai încredere în mine?

— Ai zis că nu te pricepi la afaceri, lua-te-ar naiba.

— Ai zis că te netimniresc.

— Da, şi ceea ce mă nedumireşte, lua-v-ar naiba, spuse Yossa-rian cedând, este cum de nişte tipi ca voi se pricep.

Noodles Cook înţelese repede ce se dorea de la el.

— Ştiu, ştiu, începu el, după prezentările de rigoare, adresându-i-se direct lui Yossarian. Mă consideri un căcat, nu-i aşa?

— Nu prea, răspunse Yossarian, fără a fi surprins, în timp ce ceilalţi doi urmăreau discuţia. Noodles, n-aş zice că lumea te consideră vreun os domnesc.

— Touchă, răspunse rizând Noodles. Dar îmi face plăcere să mă aflu aici. Te rog nu mă întreba de ce.

Ceea ce doreau ăştia, era evident necuviincios, inadecvat, nefundamentat şi probabil ilegal.

— În mod normal, domnilor, aş putea să pătnmd la cei mai buni dintre ei. Dar acum avem un guvem moral.

— Cine conduce Departamentul Moralei?

— Postul e blocat, până iese Porter Lovejoy din puşcărie.

— Am o idee, spuse Yossarian, simţind că era o idee bună. Ai voie să ţii cuvântări, da?

ORA ÎNCHIDEM 399

— O fac în mod regulat.

— Şi primeşti un onorariu pentru-ele, da?

— Altminteri n-aş face-o.

— Noodles, spuse Yossarian, cred că aceşti domni doresc să ţii o cuvântare. Unui auditoriu alcătuit dintr-o singură persoană. Numai pentru preşedinte, căruia să-i recomanzi ca guvemul să cumperc avionul lor. Ai putea ţine o astfel de cuvântare, cu şanse deizbândă?

— Aş putea ţine o astfel de cuvântare cu mari şanse de izbândă.

— Şi în schimb îţi vor da un onorariu.

— Da, spuse Milo. Îţi vom da un onorariu.

— Şi cam la cât s-ar ridica acest onorariu? Se interesă Noodles.

— Milo.?

Yossarian dădu înapoi, fiindcă încă nu pncepea mare lucni despre afaceri.

— Patru sute de milioane de dolari, spuse Milo.

— Corect, răspunse Noodles, într-o manieră la fel de ino-fensivă, de parcă nici el nu auzea ceva nemaipomenit, şi atunci Yossarian îşi aminti amuzat, în timp ce se plictisea mai târziu în patul lui de spital, că Noodles se oferise să-l lase să arunce o privire în Sala de Jocuri Prezidenţială, după ce ceilalţi fugiseră la importanta şedinţă financiară pe care o menţionaseră şi la care erau deja nerăbdători să participe, căci gluma lui Gaffhey despre aprobarea antitrust penţiu căsătoria lui M2 cu Christina Maxon se dovedise până la urmă a nu fi deloc o gluma.

— Cât despre tine, Yossarian. Începu Milo, când cei trei se despărţeau.

— În privinţa minunatei tale idei. I se alătură entuziast Wintergreen.

— De aceea avem nevoie de el, Eugene, Ţie, Yossarian îţi dăm în semn de recunoştinţă cinci sute de mii de dolari.

Yossarian, care nu se aşteptase la nimic, reacţionă cu calm, învăţând repede lecţia.

— Mi se pare corect, spuse el dezamăgit Milopăreajenat. ' – E ceva mai mult de un procent, insistă el cu delicateţe.

— Şi ceva mai putin decât un procent şi jumătate din onora-riul nostni standard de inventator, spuse

Yossarian. Totuşi, pare corect

— Yossarian, fl ademeoi Wintergreen, ai aproape şaptezed de ani şi te ţii destul de bine. Cercetează̆ţi inimaChiar crezi că mai are vreo importanţă dacă mai câştigi încă o sută de mii de

dolari sau chiar dacă lumea va dispărea în unna unei explozii nucleare, după ce tu nu vei mai fi?

Yossarian îşi cercetă bine inima şi răspunse sincer

— Nu. Dar voi doi sunteţi la fel de bătrtni. Vă pasă cu adevărat dacă mai câştigaţi sau nu câteva nulioane?

— Da, spuse Milo cu emfază.

— Asta este marea deosebirc dintre noi.

— Ei bine, acum suntem singuri, spuse Noodles. Mă conri-deri un căcat, nu-i aşa?

— Nu mai mult decât mă consider pe mine, spuse Yossaiian.

— Ai înnebunit? Strigă Noodles Cook. Nu te potf compara cu nune! Uite numai ce am consimţit să fac!

— Eu am făcut propunerea.

— Eu am acceptat-o, fl contrazise Noodles. Yossarian, stot fflci al (i nouă consilieri care sunt căcaţi mult mai mari decât vei ajunge tu vreodată şi nici măcar nu se apropie de mine.

— Mă dau bătut, spuse Yossarian. Eşti un căcat mai mare decât mine, Noodles Cook.

— Mă bucur că gândeşti ca mine. Acum hai să-ţi arăt sala mea dejocuri. Încep să mă pricep lajocuri video mai bine decât toţi ceilalţi. Şeful este foarte mândru de mine.

Dimensiunile Biroului Oval renovat al şefului statului fiiseseră drastic reduse, pentru a face loc spaţioasei săli dejocuri spre care dădea acum. În sediul astfel micşorat, în care nu mai puteau încăpea decât încă trei sau patru camere, întnmirile preaadentiale erau mai puţine şi mai scurte, conspiraţiile mai simple şi tăinuirile instantanee.

Pre$edintele'avea mai mult timp liber pentrujocuri video şi le considera mai reale decât însăşi viaţa, după cum afinnase public odată.

Compensaţiile fizice pentru această schimbare constau în cea de-a doua încăpere mai mare şi mai impunătoare, care, extinzându-se, era suficient de spaţioasă pentru a cuprinde scaune cu spătare drepte şi mese de joc pentru numeroasele monitoare video, manete şi alte anexe, aliniate acum ca nişte roboţi-maeştri de ceremonii de-a lungul perimetrului delimitat de pereţi. Porţiunea cea mai apropiată de intrare era denumită Departamentul Apărării şi conţinea jocuri individuale cu identităţi specifice, precum Războiul Napoleonian, Bătălia de la

Gettysbwg, Bătălia de la Bull Run, Bătălia de la Antietam, Victotie în Graaada, Victorie în Vietnam, Victoiie în Panama City, Victoiie la

Pead Haibor şi Reconstituirea Războiului din Golf. Un afiş vesel înfăţişa un puşcaş marin cu obraji rumeni deasupra îndemnului:

FĂ-ŢI CURAJ ŞI ÎNCEARCĂ. ORICINEPOATEJUCA. ORICE PARTE POATE CÂŞTIGA.

Yossarian se învârtea pe lângăjocurile denumitePJ'sfa dela Indianapolis, Lansarea bombelor, Ocoleşte înrolarea şi Mori ifzSnd. Locul de onoare din Sala de Jocuri Preridentială era ocupat de un monitor video mai mare decât celelalte şi de o masă înaltă până la talie, cu dimensiunile şi postamentul unei mese de biliard, pe care se afla conturul transparent al hărţii (ării, înviorată cu diverse nuanţe de verde, negru, albastru, precum şi cu rozuri şi cafeniuri de deşert. Pe această reproducerc coloratá se desfăşurau seturi de trenuleţe electrice, pe un labirint de şine care traversau continentul pe diverse planuri şi coborau în subteran prin tuneluri. Când Noodles apăsă cu un zâmbet enigmatic pe butonul care aprindea strălucitoarele luminiţe dinăuntru şi puse în mişcare trenuleţele, Yossarian zări o machetă a imei întregi lumi noi în miniatura, de o ennetică şi vastă complexitate, care funcţiona sub suprafaţa continentului pe diverse platouri, întinzându-se de la o graniţă la alta, spre nord, până în Canada şi Alaska, iar spre est şi vest până la oceane. Jocul se numea:

TRIAJ

Pe hartă descopen mai întâi, în statul peninsular Florida, un reper micuţ, în formă de colibă, cu eticheta Depozitul Federal de Citrice. Numeroasele vagoane de tren care circulau pe sub pământ aveau montate pe ele rachete şi multe altele cărau tunuri şi transportau vehicule blindate. Văzu clteva trenuri sanitare marcate cu o cruce roşie. Privirea lui descoperi Depozitul Pederal de

Brânzeturi din Wisconsin, pe malurile lacului Michigan, nu departe de Kenosha. Observă un alt

Depozit de Citrice în Califonua şi o rctea subterană de pizzerii şi de congelatoare cu came, răspândită în toată ţara. Mai era şi reactorul nuclear de la Savannah River, despre care ştia acum.

Steaua albastră pe care o alcătuia Washington D. C. era mărită în interi-oml unui cerc alb; citi acolo reperele pentru Casa Albă, Clubul Buming Tree Country, BMAOSLDSS, noul Cimitir MUitar Naţional, cel mai recent monument închinat războiului şi Spitalul Walter Reed. Lar în subteran, sub toate acestea, era o reconstituire perfectă a fiecăruia, ascunsă de un panou inferior. Dinspre capitală, pomeau săgeţi orientative,! N paralel cu şinele de cale ferată ce duceau prin subteran spre destinaţii precum Clubul Greenbrier Country din West Virginia, Laboratoarele Livermore din

Califomia, Centrul de Control al Bolilor din Atlanta, Centrul de Tratament al Arsurilor de la Spitalul

New York şi tot în New York, constată el extrem de surprins, era reconstituită şi clădirea capului de linie al autobuzelor, atltde aproape de blocul în care locuia acum.

402 ORA ÎNCHIDEM 403

Rămase uimit când descoperi clădirea capătului de linie alături de BMAOSLDSS şi încorporată într-o reţea locală cu un tentacul subteran, care trecea prin canalul îngropat sub Canal Street şi un zid care izola Wall Street. În Brooklyn, văzu Coney Island, simbolizată la suprafaţă de un tum falic miniatural, de culoarea fierului înroşit, pe care-l recunoscu drept defunctul tum de paraşutism din vechiul Parc al Curselor cu Obstacole. Lai dedesubt, pe ceea ce părea a fi un facsimil al unui parc de distracţii, Parcul Curselor cu Obstacole, era o schiţă a feţei rânjite cu păr drept şi mulţi dinţi, pe care de asemenea o ştia.

— Dar ale noastre funcţionează, îi spuse Noodles cu mândrie. Altminteri n-ar mai fi pe hartă. A dat ordin să se construiască toată această machetă, pentru a fi sigur că este la fel de bună ca aceea dinjoc. Cuvântul care-i călăuzeşte viaţa este „fii pregătit”.

— Sunt două cuvinte, parcă, îl corectă Yossarian.

— Aşa gândeam şi eu înainte, spuse Noodles, dar acum gândesc ca el. M-am perfecţionat şi la golf.

— De aceea s-au amplasat acele cluburi?

— Le bagă el în jocurile video, ca să aibă toate o replică. Vezi acolo, în Vennont? Yossarian văzu un

Depozit Federal de îngheţată Ben Jeny.

— Pe ăsta l-a găsit în jocul video cu puţin timp în urmă şi acum vrea şi el unul. Vom avea şi un

Hăagen-Dazs. S-ar putea să stam dedesubt mult timp, dacă se va ajunge vreodată la asta, iar el vrea să se asigure de îngheţata şi de golful lui. Este o chestiune confidenUală, dar am tenninat deja un traseu cu nouî găuri, sub Buming Tree, şi este identic cu cel de aici, de sus. Acum el este acolo, jos, se antrenează pe traseu, ca sa aibă un avantaj faţă de ceila^i când va sosi momentul.

— Cine vor fi ceilalţi? Întrebă Yossarian.

— Aceia dintre noi care au fost aleşi să supravieţuiască, răspunse Noodles, şi care vor conduce ţara din subteran, când deasupra nu va mai rămâne mare lucm.

— Înţeleg. Când se va întâmpla asta?

— Când va descuia cutia şi va apăsa pe buton. Vezi a doua unitate de lângă joc? Aceea este Fotbalul.

— Care Fotbal?

— Ziariştilor le place s-o numească Fotbalul. Este unitatea care va lansa avioanele şi armele ofensive-defensive, imediat ce se va anunţa un mare atac sau imediat ce vom decide să declanşăm un război. Va trebui să se întâmple asta, mai devreme sau mai târziu.

— Ştiu. Şi ce se va întâmpla atunci?

— Vom coborî dedesubt, Dobitocul şi cu mine, şi vom sta acolo, până când cenuşa se va răci şi radiaţiile se vor rarefia. Împreună cu toţi ceilalţi, care au fost selectaţi pentru a supra-vieţui.

— Cine face selecţia?

— Conritetul Bipartit Naţional de Triere. S-au ales desigur pe ei înşişi şi pe cei mai buni prieteni ai lor.

— Cine face parte din comitet?

— Nu ştie nuneni precis.

— Şi ce se va întâmpla cu mine şi cu cei mai buni prieteni ai mei?

— Toţi sunteţi buni de aruncat la coş după folosinţă, desigur.

— Mi se pare corect, spuse Yossarian.

— Păcat că nu avem acum timp de un joc, spuse Noodles. E un spectacol care merită să fie văzut când ne batem pentru apa purificată. Vrei să începemjocul?

— Am întâlnire cu o prietenă, la Muzeul Aerospaţial de la Simthsonian.

— Şi eu am cu el o lecţie de istorie, după ce se întoarce de la golf. Nu e uşor.

— Înveţi multe?

— Amândoi învăţăm multe, spuse Noodles, ofensat. Ei, Yossarian, în curând va fi Ziua Recunoştinţei şi ar trebui să vorbim pe şleau, să nu ne ascundem după curcani. Cât vrei?

— Pentru ce?

— Pentru că mi-ai făcut rost de angajamentul cu discursurile. O să ai şi tu o parte, desigur. Spune care e preţul tău.

— Noodles, îl atimonestă Yossarian, nu pot prinu nunic. Ar fi un fel de mită. Nu vreau nici un ban.

— Mi se pare cinstit, spuse Noodles rânjind. Vezi că sunt un căcat mai mare decât tine? Încă una cu care îţi sunt dator.

— Pe asta chiar o vreau, îşi aminti mai târziu Yossarian că îi ceruse sincer. Vreau să fie eliberat capelanul. În acel moment, Noodles devenise grav.

— Am încercat Au apărut complicaţii. Nu ştiu ce să facă cu el şi acum le pare rău că l-au găsit. Dacă s-ar putea debarasa de el în siguranţă, ca de deşeurile radioactive, cred că ar face-o.

Trebuiau să vadă ce mai elimina capelanul în afară de tridu. Ar fi fost îngrozitor să eUmine plutoniu.

Şi, chiar mai rău decât atât, litiu, medicamentul select cu care îi fusese tratată depre-siunea, combinat cu apa grea din deuterida de litiu a bombei cu hidrogen, ceea ce ar fi fost o catastrofă.

YOSSARIAM

Jălss Cook trebuia să-şi pregătească lecţia de istorie, iar Yossadan avea întâlnire la muzeu.

Yossarian îşi aminti de Noodles o săptămână mai târziu, când se apropie de clădirea capului de linie şi auzi şuieratul subţire al aburilor dinspre vânzătorii de castane fierbinţi din apropiere. Acestea îi evocară frazele melodioase ale „Susurului pădurii” din Siegfried şi bătălia pentru acel inel magic din aur furat, care se presupunea că dădea putere asupra lumii celui care intra în posesia lui – dar care a adus cumplite suferinţe şi pierderi tuturor celor care l-au deţinut, în timp ce împingea uşile pentru a intra în clădiiea capu-lui de linie, şi-l imagina pe eroul germanic, care era de fapt islandez, în bârlogul balaurului adonnit, care zăcea acolo văzându-şi de ale lui. „Lasă-mă să

dorm”, a monnăit el în senm de miriţunure către nefericitul zeu-rege Wotan, care, animat de speranţa plină de tristeţe şi frustrare că va recăpăta acel inel drept semn de recunoştinţă, venise pe furiş să-i anunţe apropierea neînfncatului erou.

Tânaml Siegfried avea de înfruntat balaurul, iar Yossarian avea de infnmtat câinii sălbatici de la intrarea în lumea miste-rioasă a subsolurilor pe care McBride avea acum autorizaţie să le inspecteze.

Privind înapoi, Yossarian nu-şi amintea să fi existat nici un indiciu pe atunci despre ceea ce îşi dădu seama mai târziu în spi-tal, când se gândi la călătoria lui pe Rin şi la faptul că fusese o glumă narativă, că va începe să vadă dublu chiar în aceeaşi 21 şi că va sfârşi în spital, cu blestemul

Melissei, al jumătăţii de milion de dolari şi al vânzării unui pantof.

O dată cu unificarea Germaniei, în care colcăia din nou violenta neonazistă, se gândi că acum The

New Yorker s-ar putea lăsa ispitit de o călătorie pe Rin a unui Siegfhed amedcan-asirian contemporan, din clasa de mijloc, de origine semită, ceea era desigur o contradicţie în tenneni. Dar, în mod inevitabil, vizitatorii şi medicii care-l distrăgeau i-au răpit în curând timpul liber şi verva optunistă, esenţiale penttu revigorarea şi împlinirea unei ambiţii literare serioase.

Yossarian se văzu obligat să atimire tactul de veterane, cu care Melissa şi chiar şi Angela puteau deveni nişte persoane şterse în prezenţa copiilor lui sau a lui Frances şi Patrick Beach, confundânduse inofensive cu fundalul sau strecurându-se dis-cret afară din încăpere. Şi apoi ivindu-se de nicăieri, cu totul întâmplător. Chiar şi bătrânul Sam Singer, mitraliorul de la coada avionului, era acolo, vizilându-şi prietenul cu oase mari, bolnav de cancer, şi ciudatul, ţicnitul prieten din Califoinia, cu faţa durdulie şi ochi toguşti, care se ţinea scai de Yossarian ca să obţină acces la Milo. Era acolo şi o apariţie fantasmagorică, o înfricoşătoare victună a războiului, înfăşurat în ghips şi în bandaje, denumită Soldatul în Alb, o trimiterc misdcă la o altă iluzie încâlcită.

Siegfiried, se gândi el prin analogie, o luase imediat la picior, ca să seJhică s-o trezească pe

Brunhilde cu o sărutare, după ce ridicase inelul pe care balaurul ucis îl câştigase tiudind ca un uriaş la construirea etemei Valhalla pentru zeii nemuritori, care ştiau deja că sosise şi pentru ei vremea amurgului.

În schimb, Yossarian mergea cu taxiul, imaginându-şi mai mult de o sărutare pentru Melissa, când dădu peste ea, practic singură, în semiîntunericul sălii de cinema din muzeu, unde rula încontinuu filmul cu istoria aviaţiei. Dar atât de repede a fost captivat de clipirile străvechilor filme despre priinii aviatori, încât a uitat cu desăvârşire să se mai ocupe de ea. Avionul lui Lindbergh de pe ecran era pentru el mai uluitor declt orice capsulă spaţială. Melissa privea şi ea cu respect. Puştiul Lindbergh, de douăzeci şi patru de ani, zburase cu ajutorul unui periscop, având blocată vederea în fată de un rezervor suplimentar cu combusdbil.

Noaptea, după cină, cădea mort de oboseală după călătorie şi era deja prea familiarizat cu programul lor erotic, ca sa mai aibă poftă de sex. Chiar dacă ea se simţea jignită, n-o arita. Spre vaga. Lui mirare, adonnea înaintea lui., Meditând în singurătate, întins pe spate, luă toi mod spontan hotăiârea de a-i face o surpriză, dăruindu-i o cincime din' comoara de-o jumătate de milion de dolari pe care o pnniise în ziua aceea, suportând el impozitul. Se gândi că vn cadou de o sută de mii de dolari, ce urmau să fie puşi deoparte, pentru viitor, de căae o femeie muncitoare, cu un venit net de mai putin de şase nui, ar impresiona-o la fel de plăcut ca înlocuirea celor două plombe de argint, ca promisiunea de a-i oferi opt buchete de trandafiri la fiecare două zile şi lenjerie pentru paftea superioară alrapului, mătăsoasă şi spumoasă, din Saks, de pe Fifth Avenue, sau de la magazinul Prederick's din

Hollywood. Pentru o persoană ca ea, o pleaşcă de o sută de mii de dolari Însemna foartemult.

În avion, ea era îmbrăcată cu fustă, dar el nu mai avea chef să se hârjonească acolo cu ea. Vorbea mai mult despre nunta de la capul de linie. Ea voia să se ducă, de$i el nu-i ceruse încă. Se gândea mai mult la câteva seri petrecute în singurătate.

Pentru Yossarian, lasciva anticipare a unor neaşteptate delicii şi descoperiri lubrice trăite cu Melissa începea deja să se tempereze, din cauza sporiiii şanselor ca acestea să aibă loc cu

adevărat. Se familiarizaseră prea repede unul cu celălalt; asta se mai întâmplase – se întâmpla de fiecare dată – şi el hotărâse deja că ar fi trebuit să înceapă să se vadă mai rar. Dacă nu se pregăteau să se bage în pat sau să să-şi facă planuri ce să mănânce, în rest, adeseori nu prea aveau ce face. Şi asta se mai întâmplase; se întâmpla de fiecare dată. Şi adeseori e mai tonic să nu faci nimic atunci când eşti singur. Pentru nimic în lume mi mai avea de gând s-o mai scoată la dans şi ar fi preferat să moară decât s-o ducă la teatru. După darul de o sută de miare, ar fi mai cuminte să se despartă şi să rămână buni prieteni. Nu-i spusese încă nimic despre acest impuls altmist. Mai avusese şi înainte asemenea idei donquijoteşti. Şi atunci a fost lovit

A apămt din nou contrastul cu călătoria pe Rin. Siegfried a plecat la vânătoare şi a fost înjunghiat în spate. Yossarian a ponut spre capul de linie şi a fost salvat la spi-tal.

Şi-a făcut criza comiţiala şi, în unnătoarele zece zile, el şi infinniera lui, Melissa, pe care crezuse că o va vedea mai rar, au fost împreună în fiecare dimineaţă, în majoritatea după-amiezelor şi într-o mare parte a serilor, pină când ea pleca să-şi facă som-nul de care avea nevoie pentru a se prezenta la lucru a doua zi dimineaţa şi pentru a contribui la menţinerea lui în viaţă, asiguiându-se că nimeni din personalul medical nu comitea vreo greşeală. Abia în penultima zi a descoperit că era însărcinată. Yossarian nu s-a îndoit că el era tatăl.

CARTEA ANOUA

CLAAP – CAPUL DE LIMIE AL AUTOBUZELORAUTORITAŢII PORTUARE

C-iinii erau, bineînţeles, o înregistrare. McBride coborî ţopăind câteva trepte, ceea ce îi aţâţă şi îi făcu să atace apoi pe unnătoarele, ceea ce fi reduse din nou la tăcere. Atacul cel mai dur venea din partea a trei câini, spuseră audiologii oficiali. Sau a unuia singur – cugecă Yossarian – dotat cu trei capete.

— Michael nu e aici? Întrebă la început McBride.

— Joan nu vine?

Joan, avocată la Autoritatea Portuară, era noua prietenă a lui McBride, Ar fi amuzant, presupusese deja Yossarian, dacă nunta lor ar avea loc în clădirea capului de linie. Îşi imagina „Marşul nupţial” din Loheagpn răsunând în postul de poliţie şi cortegiul nuntaşilor trecând pe lângă lanţurile din ziduri, spre altarul improvizat într-o celulă din spate, transfonnată în capelă.

Celula obstetrică a lui McBride era acum toaleta lui McMahon. Celula de joacă pentm copii era o încăpere de recreere, fblosită de ofiţeri în pauze şi drept speluncă de către cei care nu se grăbeau să se ducă acasă. Erau acolo table de şah şi jocuri de puzzle, reviste cu fetiţe, un televizor şi un video player pe care puteau fi vizionate pelicule de mâna a şaptea confiscate de la traficanţii de filme pomografice, în timp ce erau extorcate stupefiantele de la traficanţii de droguri, pe care de asemenea îi dispreţuiau. 412

McMahon se făcea că nu vedea nimic. McBride era iarăşi dezamăgit.

— Unde e prietena ta? Întrebă sfios McBride.

— Trebuie să muncească, Larry. Este încă infumieră.

— Nu eşti gelos, dori să ştie McBride, pe pacienţi şi medici?

— Tot tutipul, recunoscu Yossarian, amintindu-şi de aventurieri precum el însuşi şi de degetele lui, care se strecurau până la dantela chiloţilor ei. Ce ştii despre agenţii ăia?

— Sântjos. Măcred agent CIA. Nu prea am încredere în ei. Bănuiesc că şi celălalt zgomot este contrafăcut.

— Care zgomot? Caruselul?

— Care carusel? M-am referit la montagne russe.

— Care montagne russe? Larry, trenul acela nu este un mon-tagpe russe. Îl aşteptăm pe Tommy?

— El zice că nu e treaba lui, fiindcă nu este în programul lui. Se odihneşte iarăşi.

Yossarian 3 găsi pe McMahon acolo unde se aşteptase să-l găsească, în patul din celula din spate, cu televizorul aprins. Căpitanul Thomas McMahon îşi mutase, mai mult sau mai putin, toate hârtiile cu care lucra în biroul lui, precum şi telefonul, în celula cu pat, iar acum îşi petrecea cea mai mare parte a fiecărei zile de lucm odihnindu-se. Tot asta făcea şi în zilele libere. Soţia lui murise de emfizem în acel an şi viaţa de unul singur, povestea el în timp ce fuma, cu o scmmieră de sticlă pe braţul balansoamlui pe care-l găsise, nu era prea amuzantă. Găsise balansoarul într-un magazin ieftin, care aduna bani pentru bolnavii de cancer. Ochii i se măriseră pe faţa îngustă şi oasele lui păreau subţm şi nedezvoltate, pentru că slăbise. Cu un an şi ceva în urmă, îşi pierduse respiraţia, fugind după un tânăr care ucisese pe cineva în altă parte a capului de linie, şi

încă nu şi-o recăpătase de tot. Lui McMahon nu-i mai plăcea munca pe care o făcea, dar nu voia să iasă la pensie, pentru că păstrarea acestui serviciu pe care-l detesta, acum că era văduv, era singura lui distracţie.

— Acum ei sunt mai mulţi decât noi, repeta mereu McMahon morocănos, referindu-se la criminali. Şi asta este o treabă lă care voi, tipii instruiţi, nu v-aţi gândit când aţi făcut Constituţia. Ce-a mai rămas acolo, afară? Întrebă el în silă, împăturind un ziar de scandal.

Îi făcea plăcere să unnărească noi crime groteşti. Îl plicdsea să lucreze la ele.

— Un beţiv lungit pe jos, trei drogaţi pe scaune. Doi mulatri, unulalb.

— Cred că va trebui să mă duc să văd.

McMahon se descolăci şi se ridică, acest efort făcându-l să glfiie, probabil de oboseală. Acum i se păm lui Yossarian faică un candidat serios la depresiunea de la sfârşitul vieţii.

— Să ştii că nu-i arestăm pe toU tâlharii pe care reuşim să-i prindem, repetă el cu o tânguială repetitivă. Nu avem oameni suficienţi pentru a se ocupa de ei, nu avem suficiente celule în care să-i băgam, nu avem suficiente tribunale ta care să-i declarăm vinovaţi şi nu avem suficiente închisori în care să-i ţinem. Şi asta e o treabă pe care voi, ăştia care vă plângeţi tot timpul de copoi şi de înbunale, nu vreţi s-o Uitelegeti, nici măcar tipul de la revista Time, care a fost buzunărit şi a făcut atlta tărăboi.

McMahon se opri ca să chicotească.

— A trebuit să-l închidem, în timp ce hoţii care-ljefuiseră se holbau la noi toţi, rânjind.

McMahon zâmbi şi el şi îi povesti despre şeful departattien-tului de publicitate de la Time, The

Weekly Magaziae, acum pensionar, care rămăsese fără un sfant pentm că îşi dăduse tot mănintişul unor cerşetori şi pe unnă i se furase portofelul. Avea cametul de asigurare socială, dar nu putea dovedi că era al lui. Îşi ieşi din fire când poliţistul nu făcu nici un gest ca să-l aresteze pe vreunul din banda de hoţi de buzunare şmecheri. Portofelul era deja la câţiva kilometri depărtare; nu mai exista nici o probă.

— Suntem blocaţi de acest sistem juridic împuţit al tău, esa spune că o persoană este nevinovată până putem do^edi că e
vinovată, spuse McMahon. Dar am vrea sa ştim începând de clnd. Cred că asta l-a înnebunit. Tâlharii eraau acolo. Copoii erau acolo. Şi tot acolo era crunta realitate că nu putea face absolut nimic.

Fiindcă nu avea acte de identitate. Nici măcar nu putea dovedi că era el. Atunci a intrat în panică şi a făcut atâta tărăboi, ca am fost nevoiţi să-l legăm de zid cu cătuşe şi abia după aceea i-a venit mintea la cap şi a tăcut A văzut că îl aşteptam în celule, unde n-ar fi avut nici o şansă să reziste concurenţeL Nici noi, nici tu. Apoi nu şi-a putut stabili identitatea. Asta este întotdeauna amuzant de privit. E un lucm care îi sperie întotdeauna. Nimeni duitre cei pe care i-am sunat la telefon nu era acasă. Nici măcar n-a putut dovedi că era numele lui. În cele din unnă – acum McMahon chicoti – a trebuit să ne dea numele prietenului lui de undeva, din Orange Valley, care s-a dovedit a fi un mare erou din al doilea război mondial. Acum e mare ştab în forţele de rezervă. E mare şi în industriă de conslrucţii, ne-a spus el, şi e un membiu important al Societăţii Benevole a Patrulelor. Avea un nume gen Berkowitz sau Rabinowitz şi se dădea mare la tele-fon, aşa cum ai făcut tu prima dată când ai sunat, Yossarian, numai că el spunea adevărul şi nu mânca atâta căcat cât mlncai tu. Pe unnă, Singer ăsta nu a avut bani să ajungă acasă. Şi Larry i-a dat o bancnotă de douăzeci de dolari pentru taxi, ţii minte? Şi ghici ce s-a întâmplat? Tipul i-a dat banii înapoi. Nu-i aşa, Larry?

— I-a trunis prin poştă. Tommy, cred că ar trebui să vii.

— Nu vreau să mai aflu nimic. Şi nu-mi plac tipii ăştia. Cred că sunt de la CIA.

— Ei te cred pe tine agent CIA.

— Mă duc înapoi în camera ta de livrări? McMahon îşi pierduse iarăşi energia.

— Să mă odihnesc puţin până aparc una dintre puştoaicele tale însărcinate şi ne dă unul dintre copilaşii tai, pe care vrea să-i arunce. Încă n-am primit niciunul.

— N-o să mă lăsaţi să anunţ. Auzim o mulţime de chestii.

— Ne-ar închide pe amândoi. Acum, Larry, fă asta pentm mine – găseşte acolo jos ceva ca să anulezi nunta aia stupidă pe care a programat-o. Sunt prea bătrân pentru asemenea chestii.

— Au deja o treabă cu care nu se descurcă, îi raportă McBride lui Yossarian. Un ascensor de jos, care nu vrea să se umească şi nu reuşim să aflăm de unde vine.

Din faţa staţiei se auzi deodată zgomotul exploriv al unei încăierări.

— Ei, fir-ar să fie, gemu McMahon. Am ajuns să-i urăsc pe toţi. Chiar şi pe copoii mei. Şi pe mamele tale borţoase.

Doi tineri solizi, care erau amici, îşi spărseseră rşciproc nasurile şi gurile, în unna unei altercaţii asupra banilor furaţi de la o tlnără prostituată toxicomană, o prietenă bună de-a lor, cu pielea albă, păr blond şi cu SIDA, sifilis, tuberculoză şi noi crize de gonoree.

— Mai e o ciudăţenie cu tipii de la spionajul federal, mărtu-risi McBride, când cei doi au ieşit din staţie. Ei nu văd nimic neobişnuit la afişele astea. Parcă le-ar mai fi văzut

Au scurtat drumul prin sala de aşteptare principală de sub Centrul de Control al Operaţiunilor şi

Yossarian şi-a amintit că era acum văzut pe unul dintre cele şaizeci de monitoare de acolo, umblând cu McBride prin clădirea de beton. Poate că Michael era iarăşi sus, privind împreună cu M2. Dacă îşi băga degetul în nas, avea să-l vadă cineva. Pe un alt monitor, presupunea el, ar putea fi bărbatul cu păr roşcat în costum înspicat, blnd un Orange Julius, şi poate că şi băibatul cu ceafă lată, impermeabil murdar şi beretă albastră, observa de sus în tirnp ce era observat.

— Nu pare să-i suiprindă nimic, bombăni McBride. Când punem nunta la cale, nu vor să discute decât despre cum vor fi invitaţi ei şi nevestele lor.

Casa scării era practic pustie şi pardoseala aproape curată. Dar mirosurile erau putemice, aeml duhnea de la aburii acri de mamifere degajaţi de trupurile nespălate şi de fecundele lor excremente.

McBride o luă înainte şi o ocoli tiptil pe femeia cu un singur picior, care era iarăşi violată, nu departe de femeia masivă şi costeliva cu piele cafenie şi aluniţe îngroşate ce semănau cu nişte melanoame, care îşi scosese iarăşi chiloţii şi fusta şi îşi freca spinarea şi subsuorile cu prosoape umede, iar

Yossarian îşi dădu seama din nou că nu avea absolut nimic de discutat cu ea, decât poate s-o întrebe dacă zburase până la Kenosha în acelaşi avion cu el, lucm despre care nici nu putea fi vorba şi care era cu totul posibil.

Pe ultimele trepte şedea blonda costelivă cu un pulover roşu zdrenţuit, cosând încă visătoare o bluză albă murdară. La picioarele scării, zăcea pe pardoseală, în colţ, un căcat proaspăt, de om. McBride nu făcu nici un comentadu. Cotiră sub casa scării şi pon'iiră spre dulapul de metal vechi, cu spate fals şi uşă ascunsă. Ajunseră din nou, în şir indian, în iMnusculul vestibul, cu faţa spre uşa de incendiu, verde militar, pe care era scris avertismentul:

INTRARE ÎN CAZ DE PERICOL

ACCES INTERZIS CONTRAVENIENŢII VOR FI ÎMPUŞCAŢI

— Ei nu văd ninuc neobişnuit în asta, bombăni McBride-Yossarian deschise uşa masivă doar cu vârfurile degetelor şi se pomeni din nou pe minusculul palier de lângă acoperişul tunelului, în vârful scării care se prăbuşea abrupt. Pasajul de dedesubt era iarăşi pustiu.

McBride schiţă un pas de dans pe treptele aţâţătoare, care-i stâmi pe câinii adormiţi şi îi expedie înapoi, fără nici cea mai inică privire dc protest în infemul irnobil în care tşi găsiseră silenftosul adăpost şi în care îşi petreceau orele atemporale. Rânji spre

Yossarian ca să se dea mare.

— Unde sunt difuzoarele?

— Nu le-am găsit. Încă nu suntem autorizaţi sa căutăm mai departe. Verificăm doar securitatea pentru preşedinte.

— Ce-i cu apa aceea?

— Care apă?

— Ce naiba, Lany, eu sunt tare de ureche, nu tu. Aud o apă, un pârâu nenorocit, un izvor care bolboroseşte. McBride ridică imparţial din umeri.

— O să verific. Astăzi cercetăm ambele capete. Nici măcar nu putem afla dacă trebuie să fie secret Şi asta e secret

Apropiindu-se de partea de jos a elipsei aplecate a scării, Yossarian zări dedesubt umeri, manşete de pantaloni şi pantofi scfleiati, o percche negru-murdar, o pereche maro-portocalie. Pe

Yossarian nu-l mai putea mira nimic, când ajunse la ultima serie de trepte şi văzu doi oameni aşteptând: un bărbat slăbănog, sim-patic, cu păr roşcat, într-un sacou înspicat, şi un băibat negricios, scârbos, butucănos, cu un impenneabil jegos, cu obraji prost bărbieriţi şi cu o beretă albastră. Cel din unnă avea o expresie morocănoasă şi strivea o ţigară moleşită între buzele umede. Ambele lui mâini erau înfimdate în buzunarele unperroeabilului.

Erau Bob şi Raul. Bob se deosebea de agentul din Chicago. Dar Raul semăna leit cu bărbatul din faţa blocului lui şi din visul lui din Kenosha. Raul Îşi plimba Ugara umedă în jurul gurii, de parcă voia să constituie o excepţie faţă de restricţia de a o aprinde.

— Ai fost în Wisconsin săptămâna trecută? Nu se putu abţine Yossarian să întrebe, adoptând o mască de nevinovăţie afabilă. Prin jurul motelului de lângă aeroportul unei localităţi pe nume Kenosha?

Bărbatul ridică neutm din umeri, privind spre McBride.

— Am fost împreună în fiecare zi săptămâna trecută, răspunse McBride In locul lui. Am cercetat planurile etajelor companiei de asigurări recomandate de tine.

~ îar eu am fost la Chicago, interveni bărbatul cu păr roşcat, pe nume Bob.

Îşi vâri o lamă de guma de mestecat în gură şi aruncă amba-lajul verde motolit într-o parte, pe pardoseală.

Joscph Heller

ORA ÎNCHIDERB

— Te-am întâlnit la Chicago? Fl înfruntă plin de îndoieli Yossa-rian, convins că nu dăduse niciodată ochii cu el. La aeroport? Bob răspunse cu indulgenţa.

— Nu ai fi ţinut minte? Yossarian mai auzise glasul acela.

— Dar dumneata?

— Desigur, spuse oinul. E o glumă, nu? Dar nu m-am prins.

— Yo-Yo, lipul care se ocupă de nuntă vrea şase ringuri de dans şi şase estrade pentm orchestră, cu una de rezervă, în cazul în care celelalte cinci nu funcţionează, iar eu nu văd unde pot găsi atâta spatiu şi nici măcar nu ştiu ce naiba înseamnă asta.

— Nici moi, spuse Raul, de parcă putin şi păsa.

— O să vorbesc cu el, spuse Yossarian.

— Şi vreo trei mii cinci sute de invitaţil Asta înseaxnnă ttei sute cincizeci de mese rotunde. Şi două tone de icre negre. Yo-Yo, asta înseamnă două mii de kilograme!

— Vrea să vină şi soţia mea, spuse Bob. O să am un pistol în tocul de la gleznă, dar aş vrea să mă prefac că sunt unul dintre invitaţi.

— O să mă ocup eu de asta, spuse Yossarian.

— Eu ausa', spuse Raul şi îşi aruncă ţigara.

— O să mă ocup şi de asta, spuse Yossarian. Dar spune-mi ce se petrece aici. Ce-i cu acest loc?

— Suntem aici ca să aflăm, spuse Bob. O să vorbim cu santinelele.

— Yo-Yo, aşteaptă să verificăm.

— Yo-Yo, chicoti Ranl. Ah, Dieux!

Toţi trei priviră spre stânga, în tunel. Şi atunci, Yossarian văzu înăuntru, aşezat pe o bancă de lemn îndoit, un soldat în uni-fonna roşie de luptă, cu o puşca de atac pe genunchi, iar în spatele lui, lângă zid, stătea în picioare un al doilea soldat, înarmat cu o annă mai mare. Pe cealaltă parte, în ceaţa chihlimbarie din spate, în orizontul tot mai îngust al unui punct care radia şi dispărea, desluşi alţi doi soldaţi nemişcaţi, grupaţi exact la fel Erau poaie reflexiile lor.

— Ce e acolo? Arătă Yossarian spre pasajul care ducea la subsolulAZ.

— Încă n-am găsit nimic, spuse McBride. Du-te şi te uită, dar să nu mergi prea departe.

— Mai e ceva tres ciudat, spuse Raul şi în cele din unnă zâmbi.

Bătu din picior de câteva ori, apoi începu să sară, aterizând greoi pe ambele călcâie.

— Observi ceva, ami? Nu se aude nici un zgomot aici, jos, nous nu putem face zgomot.

Toţi îşi frecară picioarele, bătură din ele şi săriră pe loc, ca să demonstreze, inclusiv Yossadan. Nu reuşiră să străpungă tăcerea. Bob bătu cu încheieturile degetelor în balustrada scăiii şi bufhitura se auzi, confonn aşteptărilor. Când bătu cu ele în pământ nu se auzi nimic.

— E cam ciudat, nu? Spuse Bob zâmbind. Parcă nici n-am fi aici.

— Ce ai în buzunare? Îl întrebă bmsc Yossarian pe Raul. Nu-ţi scoţi niciodată mâinile. Nici în visul meu, nici pe stradă, în faţa blocului meu.

— Sula şi coaiele, răspunse prompt Raul. _ McBride se simţijenat.

— Pistolul şi insigna.

— Sunt mon sula şi mes coaie, glumi Raul, dar nu râse.

— Mai am o întrebare, spuse Yossarian. Dacă vrei să vii la nuntă, de ce ţi-ai pus santinele acolo – ca să împiedici oamenii să iasă sau să intre?

Toţi trei n priviră miraţi.

— Nu sunt santinelele noastre, spuse Bob.

— Tocmai asta vrem sa aflăm, explică McBride.

— S&allons.

6 Se îndepărtară, fără să li se audă paşii. Yossarian nu făcu nici el vreun zgomot când pomi. Observa apoi o altă ciudăţenie. Nu lăsau umbră. Nici el nu lăsa, în timp ce străbătea pasajul sterp, ca o fantomă sau ca un

Joseph Heller

somnambul care nu producea zgomot, îndreptându-se spre pasarela cu gresie albă. Treptele care duceau sus erau tot albe, la fel şi balustrada de poiţelan alburiu cârc licărea aproape invizibil pe fundalul asemănător, de un alb pur, şi nici acestea nu aveau umbră. În plus, nu era murdărie, nici reflexia vreunei particule de murdărie în aer. Se simţea ca nicăieri. Îşi aminti de ambala-jul gumei de mestecat şi ţigara umedă. Privi îndărăt, ca să se asigure că nu se înşela. Nu se înşela.

Ambalajul verde, motolit de Bob, nu se zărea nicăieri. Ţigara neaprinsă dispăruse şi ea. În timp ce cerceta, ambalajul verde al gumei se materializă, în faţa ochilor lui, prinsuprafata pardoselii de sub tălpi şi apăru din nou pe jos. Apoi se micşoră din ce în ce mai mult, retrăgându-se, până dispăru cu totul. Pe unnă reapăru şi ţigara neaprinsă. Apoi dispăru şi ea. Apăruseră de nicăieri şi dispămseră undeva, iar el avea senzaţia nepământeană că era suficient să se gândească la un obiect pen-tm a-l readuce în realitatea irealâ din faţa ochilor lui – dacă s-ar gândi la Melissa pe jumătate dezbrăcată, în lenjerie de corp, ea ar fi neapărat întinsă acolo; el se gândi şi ea apăru – şi era sufi-cient să-şi îndrepte atenţia spre altceva, ca să se retragă încet şi să dispară. Ea dispăru. Apoi a fost sigur că a auzit vag

acea muzică distinctă, care pufăia din flaşneta unui carusel. McBride nu era prin preajmă ca să verifice sunetul. Poate că lui McBride i se părea că era zgomotul produs de un montagne russe. Apoi Yossarian n-a mai fost la fel de sigur, pentru că din flaşnetă ieşea acum, în ritm vesel de vals, sumbra şi impresionanta muzică funerară Siegfiied din apoteodcul Gotteidămmenmg, care pre-ceda cu mai putin de o oră jertfirea Brunhildei şi a calului ei, dis-tmgerea Valhallei şi dangăânl ce anunţa moartea acelor mari zei, veşnic nefericiţi, veşnic suferind.

Yossarian urcă spre pasarelă şi pătrunse sub arcadă, trecând prin faţa monumentului care anunţa că acolo fusese Kilroy. Simţi înfiorat că nemuritorul Kilroy era şi el mort – murise dacă nu în Vieânam, în

Coreea.

— Stai!

Ordinul răsună sub areadă cu ecou. În faţă, pe un alt scaun din lenm îndoit, ieşind uşor dintr-o uşă batantă cu bare de oţel rotitoare, şedea o altă santinelă înarmată.

Şi aceasta purta uniformă cu tunică stacojie de luptă şi un chipiu vcrde cu cozoroc care semăna cu o şapcă de jocheu. Yossarian înaintă la senmalul lui, simţindu-se imponderabil. Imaterial, incidental.

Paznicul era tânăr, avea părul blond tuns scurt, ochi ageri şi buze subţiri, iar Yossarian observă, când se apropie suficient ca să vadă pisâniii, că semăna leit cu tânănil mitralior Arthur Schroeder, cu care zburase peste ocean cu aproape cinci2eci de am în urmă.

— Cine e acolo?

— Maiorul în rezervă John Yossarian, spuse Yossarian.

— Pot să vă ajut cu ceva, domnule maior?

— Vreau să intru.

— Trebuiesăplătiţi.

— Sunt cu ei.

— Tot trebuie să plătiţi.

— Cât?

— Cincizeci de cenţi.

Yossarian îi întinse două monede de douăzeci şi cinci şi primi un bilet albastm şi rotund, cu cifre aşezate dejur împreju-ml marginii discului de carton subţire, pe o buclă de şnur alb.

Jucând pantomima amabilităţii, paznicul îi aiătă cum să treacă bucla peste cap ca să-şi agaţe biletul de gât, lăsându-l să atâme pe piept Deasupra buzunarului lui se zarea nunide A. SCHROEDER.

— Există un ascensor, dacă vreţi să ajungeţi direct.

— Ce e acolo jos?

— Dumneavoastră ar trebui să ştiţi, să trăiţi.

— Numele tău este Schroeder?

— Da, să trăiţi. Arthur Schroeder.

— E al naibii de ciudat.

Soldatul nu spuse nimic în timp ce Yossarian îl studia.

— Ai fost vreodată în aviaţia militară?

— Nu, să trăiţi.

— Câţi ani ai, Schroeder'?

— Osutăşapte.

— Frumoasă vârstă. De când eşti aici?

— Dinl900-

— Hinmmm. Aveai cam şaptesprezece ani când te-ai înrolaf?

— Da, să trăiţi. Am intrat o dată cu izbucnirea războiului americano-spaniol.

— Astea-s toate minciuni, nu-i aşa?

— Da, să trăiţi. Sunt minciuni.

— Îţi mulţumesc că mi-ai spus adevărul.

— Eu spun întotdeauna adevărul, să trăiţi.

— Şi asta e o minciună?

— Da, să trăiţi. Eu mint întotdeauna.

— Deci astă nu poate fi adevărat, nu-i aşa? Eşti din Creta?

— Nu, să trăiţi. Sunt din Athens, Georgia. Am urmat şcoala în Ithaca, New York. Acum locuiesc in

Cartagina, Illinois.

— Chiar aşa?

— Da, să trăiţi. Nu pot sa spun o minciună.

— Eşti din Creta, nu-i aşa? Cunoşti paradoxul despre cretamil care spune că voi cretanu minţiţi întotdeauna? Este imposibil să-l crezi, nu-i aşa? Vreau să inttu.

— Aveţibilet acum.

Paznicul îi perforă biletul în mijloc şi pe o cifră. Cifra era pentru Masa Vâltorii Umane.

— Nu pot să mă dau în chestia aia?

— V-ad dat deja, să tiăiţi, îi aminti paznicul pe nmne Schroeder. În arcada aceea sunt detectori de metal îmbrăcaţi în aluminiu. Să nu aveţi asupra dumneavoastră droguri sau explozibili. Să fiţi pregătit pentru zgomot şi lumini putemice.

Yosssarian împinse uşile batante şi pătrunse în cadrul de detectori metalici argintii de la intrarea Sn hol. În acel moment, lumina clipi. Apoi, lununi albe străfulgerară cu o intensitate care aproape că-l făcu să se clatine. Se pomeni într-un hol puteniic lununat, cu oglinza magice. O huruială îngrozitoare aproape că 11 asuizi. Parcă erau rafalele unei mitraliere. Şi văzu că oglinzile

ORAÂNCHIDERII care licăreau grotesc pe toate părţile şi deasupra îi deformau imaginea în mod diferit, de parcă s-ar fi. Lichefiat, devenind un fel de mercur putemic iluminat, şi s-ar fi topit vizibil în ceva diferit din toate punctele de vedere. Parţi intime din el erau mărite şi alungite ca pentru o examinare atentă; imaginile lui se umflau, alcătuind numeroase protuberanţe. Într-o oglindă, unnări cum capul şi ceafa lui se deformau, transformându-se într-o bucată subţire de Yossarian, în timp ce trunchiul şi picioarele erau scurte şi umflate. În oglinda de alături, corpul lui era umflat monstruos şi faţa redusă la o boabă de stmgure, un zbenghi cu păr şi o faţă minusculă, cu trăsăturile turtite şi rânjite.

Observă că u venea să râdă şi noutatea acestei surprize îl gâdilă şi mai tare. Nu existau două oglinzi în care defonnările să fie identice, în nici un obiecdv nu erau consecvente anomaliile. Înfăţişarea lui reală, constituţia lui obiectivă, nu mai era absolută. Se văzu nevoit să se întrebe cum arăta în realitate. Şi atunci, pământul de sub tălpile lui începu să se mişte.

Pardoseala se clătină. Îşi menţinu echilibrul, amintindu-şi de trucurile amuzante ale lui George C.

Tilyou în vechinl lui Parc, al Curselor cu Obstacole. Zgomotul asurzitor încetase. Călduia emanată de lumini era înăbuşitoare. Cel mai mult îl chinuia o lumină de un alb pur, orbitoare şi ptrjolitoare, care ardea dea-supra ochiului lui drept, şi o alta, la fel de fierbinte, care licâtrea ca o vâlvătaie în stânga lui. Nu le putea găsi. Când se întoarse ca să încerce, se mişcară o dată cu privirea lui şirămaseră pe loc; apoi simţi pământul de sub tălpi clătinându-se din nou, jucându-i o altă festă, de data astajumătatea din dreapta se zgâlţâi o dată to spate şi în faţă, în timp ce cealaltă se deplasă în direcţie inversă, cele două făcând

schimb între ele, In ritmul regulat al bătăilor de mimă. Reuşi să treacă şi peste asta cu uşurinţă. Lumiriile se schimbară în albastm-indigo şi cea mai mare parte din el deyeni neagră.

Luminile deveniră roşii şi câteva poiţiuni din el îşi pier-dură iarăşi culoarea. Revenind în lumină normală, aproape că leşina zărindu-şi propria imagme hidoasă – o fiinţă lipsită de adăpost, dezgustătoare, murdară şi depravată. Într-o altă oglindă se bomba, metamorfozându-se într-o insectă, umflată în inte-riorul unei carapace maro fragile; setransformă în Raul şi Bob şi apoi se văzu din nou cu o revoltătoare spaimă, reflectat sub chipul femeii de vârstă mijlocie, soioasă, bondoacă, îngălată, cu barbie flască şi faţă grosolana, care-l unnări în Toyota roşie şi apoi se transformă din nou, arătând aşa cum crezuse întotdeauna că arăta.

Merse mai departe grăbit şi se pomeni confruntat la capăt, din faţă, de o ultimă oglindă, care îi bloca drumul ca o imensă barieră de sticlă. În ea era încă el însuşi, dar trăsăturile feţei capului de pe umerii lui aparţineau unui tânăr zâmbitor, cu o expresie plină de speranţă, inocentă, naivă şi sfidătoare. Avea sub treizeci de ani şi o înfăţişare înfloritoare, o figură optinustă, nu mai puţin atrăgătoare şi nemuritoare, ca a celei mai falnice divinităţi, dar nu mai mult. Avea părul scurt, negm şi ondulat şi efa într-o perioadă a vieţii când încă nutrea, cu impertinentă, speranţa îndrăzneaţă că totul era posibil.

Fără a şovăi, se folosi de acel elan pentru a face un pas uriaş înainte, intrând direct în oglindă, spulberând acea ilnzie a propriei lui persoane, ca tânăr sănătos şi voios, cu o vagă trimitere spre vârsta mijlocie, şi ieşi în partea cealaltă, sub înf&tişarea unui adult cu părul alb, de aproape şaptezeci de ani, în plăcutul peisaj al unui parc de distracţii, care se desfăşura în faţa lui, într-un semi-cerc egal. Auzi un carusel. Auzi un montagne msse.

Auzi ţipete piţigăiale de veselie şi de panică prefăcută, din-spre un grup îndepărtat de bărbaţi şi femei dintr-o barcă cu fun-dul plat, care se rostogolea în jos, pe un tobogan cu apă, pentru a se opri clipocind într-un bazin. În faţa lui apăru apoi, învârtindu-se încet, în sensul acelor de ceasomic, cercul perfect al unui butoi magic, Butoiul Hazliu, numărul unu pe biletul lui albastru cu alb.

Marginile exterioare crestate ale camerei tubu-lare rotative din faţa lui erau roşii ca bomboanele cu zmeură şi casiropul dulce de la chioşcurile cu răcoritoare, iar albastrul de cer senin al tavanului era presărat cu comete galbene printre stele albe şi o puzderie de semiluni zâuibitoarc dc culoarea caisei. Trecu prin ea uşor, degajat, orientându-se pe o direcţie opusă
425 celei de rotaţie, şi ieşi la celălalt capăt, picând într-o conversaţie pe care regretatul scriitor Truman

Capote o purta cu un bărbat al cărui nume îi tăie tot elanul.

— Faust, repetă necimoscutul.

— Doctor Faust? Întrebă nervos Yossarian.

— Nu, Irvin Faust, spuse bărbatul, care scria şi el romane. Am avut cronici bune, dar n-am scris niciodată un best-seller. Acesta este William Saroyan. Pun pariu că n-ai auzit de el.

— Ba da, cu. Siguranţă, spuse Yossarian şi se simţi ofensat. Am văzut Timpul vieţii tale. Am citit

Tânărul cutezătorde pe trapezul zbur&tor şi Patm ttdi de asirieni. Pe asta chiar mi-o ainintesc.

— Nu se mai tipăresc, se plânse William Saroyan. Nu se mai găsesc în biblioteci.

— Am încercat odinioară să scriu ca dumneavoastră, mărtu-risi Yossarian, N-am ajuns prea departe.

— N-aveai imaginaţia mea.

— Unii încearcă să mă inute pe mine, spuse Emest Hemingway. Dar nici ei nu ajung departe. Vrei să te baţi?

— Nu vreau niciodată să mă bat.

— Şi pe el încearcă să-l imite, spuse Emest Hemingway, arătând spre William Faulkner, care şedea cufundat într-o tăcere absolută, într-o zonă aglomerată, tiesită cu băutori aprigi.

Şi Paulkner avea mustaţă. Aveau mustaţă şi Eugene O'Neill, Tennessee Williams şi James Joyce, aflaţi nu departe de zona celor cu tulburări de personalitate specifice sfârşitului vieţii, incluzând depresiuni şi epuizări nervoase, în care Henry James stătea în tăcere cu Joseph Conrad, care îl privea pe Charles Dickens amestecându-se printre sinucigaşii din acea zonă aglomerată, unde Jerzy

Kosinski sporovăia cu Virginia Woolf, lângă Arthur Koestler şi Sylvia Plath. Într-un con de lumină solară cafenie, amneată pe

nisip violet, îl zări pe Gustav Aschenbach pe un şezlong şi recunoscu cartea de pe genunchii lui, aceeaşi ediţie ieftină, ca propriul lui exemplar din Moartea

/a Veneţia şi alte şapte povestiii. Aşchenbach îi făcu semn cu mâna.

Yossarian îi răspunse în sinea lui cu un „Du-te naibii!”, îi dădu în gând cu tifla şi făcu gestul italian obscen de respingere, în timp ce trecu în grabă pe lângă

Bici, Covrig şi Vârtej. Îl prinse pe Kafka spionându-l, în timp ce tuşea cu sânge, dintr-o nişă întunecată de sub geamul ferestrei închise, de la care Marcel Proust îl privea de deasupra unei alei acopente, cu indicatorul STRADA PĂRĂSITĂ. Ajunse la un munte într-un cadru de fier, cu poteci care se înălţau până sus, şi zări denumirea

DEFILEUL BALAURULUI.

— Ei drăcie1. Exclamă fericit McBride, care nu era prin preajmă. Chiar există un montagne russe!

Ajunse apoi la caruselul împodobit, complicat, plin de oglinzi, rotitor, cu panouri pictate cu mulaje antice albe, altemând între cadre ovale verticale, cu oglinzi reflectonzante, pe estrada rotitoare şi în comisa interioară. Valsul vesel cântat de flaşnetă era într-adevăr muzica funerară din Siegfried şi, pe una dintre înzorzonatele gondole trase de lebede, stătea semeţ un funcţionar gennan vârsânic, cu un coif boltit şi tosemne enciclopedice, maiesluos ca un împărat sau un kaiser.

Yossarian zări barca cu vâsle înainte de a vedea canalul -o ambarcaţiune de lemn, plină cu călători, care şedeau cu spatele drept, câte doi, trei, patru pe rând, plutind spre el fără motor, pe canalul făcut de mâna omului, atât de îngust, încât nu încăpea în el mai mult de o ambarcaţiune, şi ieşi în

Tunelul Dragostei, unde un paznic cu tunică roşie şi şapcă verde de jocheu stătea de păzi la intrare, cu un telefon portabil şi un perforator de bilete în m! Na. Avea păml portocaliu, un ten lăptos şi purta în spate un ruesac verde. Panouri bătătoare la ochi şi ilustraţii de culoarea lavandei şi a ghimbunlui ademeneau vizitatorii cu un fabulos muzeu de ceară în interioml Tunelului Dragostei, care se lăuda cu statui de ceară în mărime naturală a lui Bruno Hauptmann, cel care 11 răpise pe copilaşul

Lindbergh şi fusese apoi executat, şi a lui Marilyn Monroe, întinsă goală pe un pat, reconstituiţii

ORA ÎNCHIDEM 427 până la ultimul detaliu, ca să arate ca o moartă vie. Fabulosul muzeu de ceară se numea INSULA

MORŢILOR. Pe prinia bancă a bărcii cu fimd plat, care ieşea dintr-o deschizătură mocir-loasă a tunelului, pentru a continua să alunece înainte, pătrun-zând în deschizătura neagră a celuilalt tunel,

11 văzu pe Abraham Lincoln, cu un joben ţeapăn pe cap, stând nemişcat lângă un înger al Morţii fără faţă şi părând că se ţinea de mână cu el. Îl văzu pe aceeaşi bancă pe Howard Snowden, mitralionil lui lănit Pe banca din spatele lor îi văzu aşezaţi unul lângă celălalt, pe pri-marul Fiorello H. La Guardia şi pe preşedintele Franklin Delano Roosevelt Primarul avea pe cap o pălărie de un alb imaculat, cu boml întors în sus, ca o pălărie de cowboy, iar FDR etala o pălaric eden boţită şi îşi flutura ţigaretul; amândoi rânjeau de parcă trăiau încă, pe fotografia din pruna pagină a unui ziar de demult. Pe banca din spatele celei pe care şedeau La Guardia şi Roosevelt îi văzu pe mama şi tatăl lui, apoi pe unchiul Sam şi pe mătuşa Ida, pe unchiul Max şi pe mătuşa Hannah şi apoi pe fratele lui, Lee, şi îşi dădu seama că va muri şi el. Înţelese brusc că peste noapte toţi cei pe care-i cunoscuse de demult erau bătrâni – nu trecuseră anii peste ei, nu erau la mijlocul vieţii, ci erau bătrâni! Marile vedete de varieteu de pe vremea lui nu mai erau vedete şi celebrii romancieri şi poeţi din vremea lui aveau o importantă minoră pentru noua generaţie. Ca şi reA şi revista Time, chiar şi IBM şi General Motors îşi pierduseră din pres-tigiu, iar Westem Union decedase. Zeii îmbătrâneau tim nou şi era momentul pentm o nouă zgâlţâire. Toţi trebuie să dispară, cugetase Teemer ultima dată când discutaseră si, într-o efuziune emoţională necaracteristică, adăugase: toţi!

Yossarian străbătu repede Tunelul Dragostei, cu statuile sale de ceară în mărime naturală de pe

Insula Morţilor. Traversând o punte albă cu balustrade rococo, se trezi înapoi în Napoli, în 1945, pe rândul din spatele imperturbabilului şi bătrânului soldat Svejk şi al tânărului soldat Krautheimer, careşi schimbase numele în Joseph Kaye, aşteptând să plece acasă cu vaporul cu aburi, în fata. Bătrânei

Căi Ferate Scenice L. A. Thompson de pe

Surf Avenue, dispămtă între timp, dincolo de bătrânul parc Steeplechase, dispărut şi el.

— Totaici?
— Ce s-a Intlmplat cu tine?
— M-am întors şi eu. Ce s-a întttmplat cu tine?
— EusântSvejk.
— Ştiu. Bunul soldat?
— Nu ştiu clt de bun slnt.
— Credeam că acum eu voi fi cel mai bătrân, spuse Yossarian.
— Eu sunt mai bătrân.
— Şdu. Eu sunt Yossarian.
— Ştiu. Ai fugit odată în Suedia, nu?
— N-am ajuns departe. Nici măcar până la Roma.
— N-ai fugit acolo? Cu o bărcuţă galbenă?
— Asta se întâmplă numai în filme. Cum te cheamă?
— Joseph Kaye. Ţi-am mai spus. De ce mă întrebi?
— Acum am probleme cu numele. De ce mă întrebi?
— Pentru că cineva a spus minciuni despre mine.
— Poate că de aceea mai suntem aici, spuse Svejk.
— De ce nu te întorci în Cehoslovacia?
— De ce m-aş întoarce, spuse Svejk, când pot să mă duc în
America? Tu de ce nu te duci în Cehoslovacia?
— Ce-ai sa faci în America?
— O să cresc câini. Orice treabă uşoara. Oamenii trăiesc veşnic în America, nu-i aşa?
— Nu chiar, spuse Yossarian.
— O să-mi placă în America?
— Dacă o să câştigi bani şi o să fii înstărit.
— Oamenii sunt prietenoşi?
— Dacă câştigi bani şi te consideră înstărit.
— Unde naiba e barca aia? Se oţări Kaye. Nu putem aştepta aid o veşnicie.
— Ba puteţi, spuse Svejk.
— Vine! Strigă Kaye.
Auziră scrâşnetul unor roţi de demult, pe nişte şine de demult, şi apoi, un şir de vagoane de montagne russCf vopsit în roşu şi auriu pal, se ivi la capătul de frânare al Căii Ferate Scenice L. A.
Thompson. Dar în loc să se oprească, confonn aşteptărilor, vagoanele îşi continuară timmul, trecând prin faţa lor, începură

din nou să se rotească şi, în timp ce Kaye tremura enervat, Yossarian îi privea pe călători. Îi văzu pe La Guardia şi pe FDR, pe mama şi tatăl lui, pe unchii şi mătuşile lui şi pe fratele lui. Şi îi văzu pe toţi dublu, pe îngerul Morţii dublu şi pe mitraliorul Snowden tot dublu.

Se răsuci clătinându-se şi se întoarse grăbit, fuginid, căutând uimit şi îngrozit ajutor la soldatul

Schroeder, dar nu-l găsi decât pe McBride, pe amândoi McBride, lângă Bob şi Raul, care împreună făceau patm. Lui McBride i se păm că Yossarian arăta ciudat şi umbla împleticit şi încovoiat, sprijinindu-se cu o mtoă tremurătoare, ca să-şi tină echilibml.

— Da, mă simt cam ciudat, recunoscu Yossarian. Dă-irii braţul.

— Câte degete vezi?

— Două.

— Dar acum?

— Zece.

— Şi acum?

— Douăzeci.

— Vezidublu.

— Încep să văd iarăşi totul de două ori.

— Vrei să fii ajutat?

— Da.

— Hei, băieţi, daţi-mi o mână de ajutor cu el. Primeşti ajutor şi de la ei?

— Desigur.

4 SPITALUL

— Taie, spuse neurochirurgul în această ultimă etapă a călătorieipeRin.

— Tăiaţi dumneavoastră, spuse asistentul lui.

— Fără tăieturi, spuse Yossarian.

— La uite cine se amestecă!

— Continuăm?

— Decenu?

— N-am mai făcut niciodată asta.

— Aşa spunea şi prietena mea. Unde c ciocanul?

— Fără docane, spuse Yossarian.

— Are de gând să continue trăncăneala, în timp ce încercăm să ne concentram?

— Dă-mi ciocanul.

— Pune jos ciocanul, dădu indicaţii Patrick Beach.

— Câte degete veri? Întrebă Leon Schumacher.

— Unul.

— Dar acuro? Întrebă Dennis Teemer.

— TotunuLLafel.

— Face pe nebunul, domnilor, spuse fosta actrila de teatru Frances Rolphe, născută Frances Rosenbaum. Care, după ce crescuse, devenise coapta Frances

Beach, cu o fată care îşi arătă iarăşi vârsta. Nu vedeţi?

— L-am făcut bine!

— DaU-mi de mâncare, spuse Yossarian.

— Aş reduce doza la jumătate, domnule doctor, interveni Melissa Maclntosh. Halcionul îl trezeşte, iar

Xanaxul îl agită. Prozacul îl deprimă.

— Vă cunoaşte atât de bine? Întrebă chicotind Leon Schumacher, după ce”Yossarian mai prinu mâncare.

— Ne-am văzut de câteva ori.

— Cine e prietena ei blondă şi pieptoasă?

— Numele ei este Angela Moorecock.

— He, he, mă aşteptam la un asemenea nume. Când ajunge aici?

— După serviciu, înamte de cină şi poate reveni, cu un prieten constructor. Poate vor veni şi copiii mei. Acum că am depăşit momentul cridc, poate vor să-şi ia rămas-bun de la mine.

— Fiul ăla al tău, începu Leon Schumacher.

— CeldinWallStreet?

— Nu-l interesau decât fluctuaţiile pieţei. Acum n-o să mai vrea să-şi investească timpul aici, dacă nai de gând sămori. I-am spus că n-o să mori.

— Lar eu i-am spus că o să mori, fireşte, spuse Dennis Teemer, îmbrăcat în halat şi pijama, mai vioi ca pacient decât ca medic.

Soţia lui le spunea jenată prietenilor că el făcea experiente.

— Pe cât facem pariu?”, m-a întrebat.

— Încă mai crezi că e firesc? Obiectă Yossariao.

— Să murim?

— Să mor eu.

Teemer îi ocoli privirea.

— Cred ca este firesc.

— Pentrutine?

— Cred că şi asta e firesc. Eu cred în viaţă.

— Nu pricep.

433

— Tot ce este viu trăieşte din ceea ce este viu, Yossarian. Tu şi cu mme consmnăm mult. Trebuie să înapoiem ce-am consumat.

— Am cunoscut în avionul de Kenosha un specialist în fizică nucleara care susţinea că tot ceea ce este viu este alcătuit din tot ce nu este viu.

— Şdu şi asta.

— Nu te umflă râsul? Nu te podideşte plânsul? Nu te cuprinde nurarea?

— La început a fost cuvântul, spuse Teemer. Şi cuvântul a fost genă. Acum cuvântul este quarc. Eu sunt biolog, nu fizician, şi nu pot să rostesc cuvântul „quarc”, care aparţine unei lumi invi-zibilc, a obiectelor neînsufleţite. De aceea rămân fidel genei.

— Atunci care e diferenţa dintre o genă vie şi un quarc mort'?

— Gena nu e vie şi quarcul nu e mort.

— Nici eu nu pot rosti cuvântul „quarc” fără să mă umfle râsul.

— Quarc.

— Quarc.

— Quarc, quarc.

— Ai câştigat, spuse Yossarian. Dar există vreo deosebire între noi şi chestia asta?

— Nimic nu e viu într-o celulă vie. Şi totuşi uiima pompează şi limba vorbeşte. Ştim amândoi asta.

— Dar microbii? Dar ciupercile?

— Nu au suflet? Îşi dădu cu presupusul asistentul chirurgului.

— Nu există suflet, spuse chirurgul care-l instruia. E o invenţie.

— Cineva ar trebui să-i spună asta cardinalului.

— Cardinalul ştie.

— Chiar şi ideea, chiar şi ideea asta este doar efectul unei acţiurd electrice dintre molecule.

— Dar eKistă idei bime şi idei rele, ripostă Leon Schumacher, aşa că hai să ne vedem de treabă. Ai fost vreodată în marina militară cu un tip pe nume Richard Nixon? Are impresia că te cunoaşte.

— Nu, n-am fost.

— Vrea să vină să se convingă.

— N-am fost în marina militară. Te rog să-l descurajezi.

— Ai cântat vreodată la saxofon alto într-o fonnaţie de jazz?

— Nu.

— Ai fost în armată cu Soldatul în Alb?

— De două ori. De ce?

— E cu un etaj mai jos. Vrea să treci pe la el să-l saluţi.

— Dacă a putut să-ţi spună asta, nu e acelaşi.

— Ai fost în annată cu un tip pe nume Rabinowitz? Întrebă Dennis Teemer. Lewis Rabinowitz?

Yossarian clătină din cap.

— Nu-mi amintesc.

— Poate că am înţeles greşit. Dar cu unul pe nume Sammy Singer, prietenul lui? Zice că e din Coney

Island. Crede că s-ar putea să-l tii minte din război.

— Sam Singer?

Yossarian se ridică în şezut.

— Da, sigur, mitraliorul din coada avionului. Un tip scund, mărunt, sfrijit, cu păr negru şi ondulat.

Teemerzâmbi.

— Acum are aproape şaptezeci de ani.

— Eşielbolnav?

— E prieten cu pacientul de care mă ocup.

— Spune-i să treacă pe la mine.

— Noroc, domnule căpitan.

Singer strânse mâna pe care i-o întinse Yossarian.

Yossarian aprecie că era un om care se bucura că îl vedea, un tip mărunţel, cu ochi migdalaţi, uşor exoftalmici, pe o fată binevoitoare. Singerjubila.

— Mă bucur că te revăd. Mă întrebam ce s-a ales cu tine. Medicul spune că eşti bine.

JosephHeller

~ Te-ai cam rotunjit, Sam, spuse Yossarian bine dispus; te-ai zbârcit un pic şi parcă te-ai mai lungit.

Erai slăbănog. Părul ţi-a încărunţit rău şi ţi s-a rărit. Şi al meu, la fel. Pune-mă la curent, Sam. Ce s-a întâmplat în ultimii cincizeci de ani? Ce mai e nou?

— Spune-nu Sammy.

— Spune-mi Yo-Yo.

— Cred că o duc destul de bine. Mi-a murit sotia. Cancer ovarian. Îmi cam fac de cap.

— Eu am divorţat de două ori. Şi eu îmi fac de cap. Probabil că va trebui să mă recăsătoresc. M-am obişnuit aşa. Ai copii?

— O fiică în Atlanta, spuse Sanuny Singer, şi alta în Houston. Am şi nepoţi, sunt deja la colegiu. Nu-mi place să mă vâr pe gâtul lor. Am un donnitor de rezervă pentm ei, când vin în vizită. Am lucrat mult timp la revista Time – dar nu ca reporter, adăugă înţepat Singer. M-am descurcat destul bine, trăiam bine şi pe urmă m-au scos la pensie, ca s& aducă sânge proaspăt pentm a înviora revista.

— Şi acum e practic moartă, spuse Yossarian. Eu lucrez în vechea clădire Time-Life din Centrul Rockefeller. Biroul meii dă spre patinoar. Ai fost vreodată acolo?

— Sigur că am fost, spuse Singer cu nostalgie. Îmi amintesc patinoarul. Am petrecut momente plăcute acolo.

— Acum este noua clădire M&M, unde se află M&M Enterprises şi Milo Mindeibinder. Ţi-l mai aminteşti pe bătrânul Milo?

— Bineînţeles, râse Sammy Singer. Milo Minderbinder era cel care ne dădea mâncare bună.

— Asta făcea. Aveam un nivel de trai cum nu avusesem niciodată până atunci.

— Şi eu. Au spus pe unnă că el a fost cel care ne-a bombardat alunci escadrila.

— A făcut-o şi pe asta. Lată încă o contradicţie a capitalismului. Edudat, Singer. Ultima oară când am fost în spital, capelanul s-a ivit de nicăieri, ca să vină să mă vadă.

— Care capelan?

Capelanul nostru. Capelanul Tappman.

— A, da, îl ştiu pe capelan. Un tip liniştit, nu-i aşa? Era să clacheze total, clnd avioanele alea două s-au ciocnit deasupra localităţii La Spezia, unul pilotat de

Dobbs şi celălalt de Huple, când Nately şi toţi ceilalţi au murit îţi aminteşti numele lor?

— Mi le amintesc pe toate. Pe Orr îl mai ţii minte? Stătea în cortul meu.

— Îl ţin minte pe Orr. Se spune că a ajuns în Suedia cu o barcă, după ce s-a prăbuşit după misiunea de la Avignon, chiar toainte de a ne întoarce acasă.

— Am fost odată în Kentucky şi l-am vizitat, spuse Yossarian. Lucra într-un supermarket şi nu prea am mai avut ce să ne spunem.

— Am fost în avionul ăla, clnd ne-am prăbuşit după prima nusiune la Avignon. El s-a ocupat de toate.

Ţii minte cum a fost atunci? Eu eram jos în barcă, împreună cu mitralionil din turela, sergentul

Knight.

— Mi-l amintesc pe Bill Knight. Mi-a povestit totul.

— Atunci a foşt chestia aia când Hu ni s-au umflat vestele de salvare Mae West, pentru că Milo scosese cilindrii cu bioxid de carbon, ca să facă sirop cu îngheţată pentru voi toţi din clubul ofiţerilor. A lăsat un bilet în locul lor. Milo era o figură, chicod Singer.

— Şi voi pruneati sirop în fiecare duminică, nu?

— Da. Şi pe urmă a luat morfina din îmsa de prim-ajutOF în a doua misiune la Avignon, aşa ai spus.

Chiar aşa a fost?

— A făcut-o şi pe asta. Şi iarăşi a lăsat un bilet în loc.

— Se ocupa pe atunci cu traficul de droguri?

— N-aveam cum să ştiu. Dar se ocupa în mod sigur cu trafi-cul de ouă, ouă proaspete. Îţi aminteşti?

— Îmi anuntesc ouăle alea. Încă nu-mi vine să cred că puteau exista ouă atât de gustoase. Acum mănânc mereu ouă.

— O să încep şi eu să mănânc, se decise Yossarian. M-ai con-vins, Sammy Singer. N-are rost să-mi mai fac griji că îmi creşte colesterolul, nu?

— Deci ţi-l aminteşti pe Snowden, pe Howard Snowden? În misiunea de la Avignon?

— Cum să uit, Sam? Eram în stare să termin toată morfina din trusa de prim-ajutor, când am văzut ce dureri avea. Ticălosul ăla de Milo! Ce l-am mai înjurat!

Acum lucrez la el.

— Chiar îmi pierdusem total cunoştinţa?

— Eu aşa am crezut.

— Acum mi se pare ciudat. Erai plin de sânge. Şi apoi toate celelalte. El gemea tot timpul. Îi era frig, nu?

— Da, spunea că îi e frig. Şi era pe moarte. Toate alea erau pe mine, până la unnă şi propria mea borâtură.

— Şi pe unnă U-ai scos hainele şi un timp n-ai mai vrut să ţi le pui pe tine.

— Mă săturasem de unifonne.

— Te-am văzut cocoţat într-un copac la înmonnântare, în pielea goală.

— Aveam chiloţii pe mine.

— L-am văzut pe Milo urcând până la tine, cu bumbacul lui tras în ciocolată. Noi toţi te priveam atunci cu oarecare atiniiraţie, Yossarian. Eu încă te atimir, să ştii.

— De ce oare, Sam? Întrebă Yossarian, după care ezită. Sunt doar im fals asirian.

Singer înţelese.

— Nu, nu ăsta e motivul. De când am fost în annată nu mai am asemenea sentimente. Acolo mi-am făcut prieteni buni din-tre neevrei. Tu erai unul dintre ei, când individul ala din Carolina de Sud a început să mă bată. Mi-au schimbat sentimentele şi anii petrecuţi la Time, unde mă distram şi îmi pierdeam vremea cu diverşi protestanţi şi cu primii băutori zdraveni pe care i-affl cunoscut.

— Suntem asimilaţi. Este unul dintre lucrurile bune din ţara asta. Dacă ne comportăm ca ei, ne primesc printre ei.

— Acolo am cunoscut-o pe nevastă-mea. Şdi ceva, Yossadan?

— Yo-Yo?

Sam Singer clătină din cap.

— După ce m-am căsătorit, nu mi-am înşelat nici măcar o dată nevasta şi nici n-am simţit vreodată nevoia, iar asta U se părea ciudat tuturor, de oriunde, chiar şi altor fete. Ei qu i se părea ciudat.

Poate că mă credeau poponar. Primul ei soţ era exact contrariul. Un fustangiu, genul de bărbat cum credeam eu că aş vrea să fiu. Dar ea m-a preferat pe mine, când am cunos-cut-o.

— Ţi-e dor de ea.

— Mi-e dor de ea.

— Simt lipsa căsmciei. Nu sunt obişnuit să trăiesc singur.

— Nici eu nu mă pot obişnui. Nu prea ştiu să gătesc. /

— Nici eu.

Sam Singer căzu pe gânduri.

— Nu, cred că la început te-am atiniirat pentru că erai ofiţer şi pe atunci aveam naivitatea să cred că toţi ofiţerii erau mai coioşi decât noi toţi. Că altminteri am fi fost şi noi ofiţeri. Tu păreai întotdeauna că ştii ce faci, cu excepţia zborului ta care t&-ai rătăcit şi ne-ai dus peste Atlantic. Chiar şi când făceai chestii trăsnite, păreau mai logice decât multe altele. De pildă, când te-ăi prezentat la raport în pielea goală, ca să-ţi iei decoraţia. Am prins toţi curaj văzându-te.

— Nu făceam pe nebunul, Sam. În cea mai mare parte a timpu-lui eram speriat. Mă trezeam uneori dimineaţa, încerclnd să ghicesc imde mă aflam, şi apoi încercam să înţeleg ce naiba căutam acolo.

Şi acum mă mai trezesc uneori cu senzaţia asta.

— Prostii, spuse Singer rânjind. Şi tu păreai întotdeauna că te regulezi pe cinste, în timp ce noi nu ne regulam deloc.

— Nu chiar atât de des pe cât crezi, spuse Yossarian râzând. Mai mult o frecam.

— Dar, Yossarian, când ai spus că n-o să mai zbori, ţi-am. Ţinut pumnii. Ne efectuaserăm cele şaptezeci de misiurii şi eram în aceeaşi situaţie.

— De ce nu v-aţi exprimat şi nu v-aţi alăturat protestului meu?

— Nu aveam atâta cnraj. Ne-au trimis acasă imediat după ce te-au prins, aşa că pentru noi a ieşit bine. Am spus şi eu nu, dar deja nu mai aveam de ales. Ce s-a întâmplat cu tine?

— M-au trimis şi pe mine acasă. Au ameninţat că o să ma omoare, că o să ma bage în puşcărie, că o să mă distrugă. M-au avansat la gradul de maior şi m-au trimis acasă. Nu voiau să se facă vflvă.

— Cei mai multi dintre noi te atimiram. Şi acum pari că ştii tu ce faci.

— Cine spune asta? Nu mai sunt sigur de nimic.

— Hai, zău, Yo-Yo. La etajul nostru se spune că faci treabă bună cu una dintre infamiere.

Yossarian aproape că roşi de mândrie.

— Au ajuns vorbele alât de departe?

— Am auzit chiar şi de la prietena medicului meu, continuă Singer vesel. Îmi amintesc că şi atunci, în

Pianosa, erai prieten bun tot cu o infinnieiă, nu?

— Un timp. M-a părăsit fiindcă nu eram la înălţime. Sammy dragă, problema este că, după ce li suceşti minţile unei fete, trebuie s-o ţii tot aşa. Asta nu e dragoste.

— Ştiu şi asta, spuse SingeT. Dar tu şi alţi câţiva v-aţi dus cu ea la plajă în slip, în ziua în care Puşdul Sampson a murit, doboiât de un alt avion. Ţi-l aminteşti pe

Puşdul Sampson, nu?

— Sigur că da, ce naiba, spuse Yossarian. Crezi că l-aş putea uita vreodată pe Puştiul Sampson? Sau pe McWatt, care era în avionul care l-a făcut zob? McWatt era pilotul meu preferat.

— Şi al meu. A pilotat avionul în misiunea de la Ferrara, când a trebuit să ocolim a doua oară ţinta şi au murit Kaft şi un bombardier pe nume Pinkard.

— Ai fost şi atunci în avion cu mine?

— Sigur că da. Am mai fost în avion cu Joe Flămândul, când a uitat să folosească maneta de urgenţă ca să coboare trenul de ateţizare. Şi i-au dat o decoraţie.

— Mi-au dat şi mie o decoraţie pentru misiunea de la FeTrara.

— E greu de crezut că toate astea s-au întâmplat cu adevărat.

— Cunosc sentimentul ăsta, spuse Yossarian. E greu de crezut că am putut să îndur aGtea.

— Cunosc şi eu acest sentiment. Ciudată treaba cu Snowden!

Singer ezită.

— Nu-l cunoşteam prea bine.

— Eu nici nu-l băgam în seamă.

— Dar acum am impresia că era unul dintre cei mai buni prieteni ai mei.

— Şi eu am aceeaşi impresie.

— Şi mai am senzaţia, insistă Sammy, că a fost unul dintre cele mai frumoase lucruri pe care le-am trăit Aproape că ini-e silă să mă exprim în felul ăsta. Dar pentm mine reprezintă un eveniment, un subiect dramatic de conversaţie, care mă convinge că războiul a existat cu adevărat. Oamenii nu cred mare lucru din ce le povestesc; pe copiii şi nepoţii mei nu prea li interesează chestii atât de vechi.

— Adu-ţi prietenul aici, ca să-i spun că e adevaraL De ce s-a intemat?

— Ca să-şi facă un control general.

— Cine i-l face? Teemer? Spuse Yossarian şi clătină din cap.

— Se cunosc de mult, spuse Singer.

— Da, spuse Yossarian cu o îndoială plină de sarcasm, care-i dădu de Snţeles lui Singer că nu era convins. Ei, Sammy, încotro ne îndreptăm acum? N-am ştiut niciodată să navighez, dar se pare că tin direcţia mai bine. Cunosc multe femei. Poate că o să vreau să mă recăsătoresc.

— Şi eu cunosc câteva, dar mai mult prietene vechi.

— Nu te căsători decât dacă simţi că trebuie neapărat. Daca nu simţi nevoia, n-o să-ţi fie bine.

— Poate că o să mai călătoresc, spuse Singer. Prietenii mă sfătuiesc să fac înconjurul lumii. Am cunoştinţe din perioadă când lucram la Time. Am în Australia un prieten bun, care suferă de mult de o boală numită Guillain-Barrf. Nu mai e nici el tânăr şi nu mai umblă atât de uşor cu cârjele. Mi-ar face plăcere să-l

44o revăd. Mai am unul în Anglia, pensionar, şi un altul în Hong

Kong.

— Eu m-aş duce, să fiu în locul tău. Ai o preocupare. Dar cel de aici? Pacientul lui Teemer.

— Probabil că se va duce acasă în curând. A fost prizonier la

Dresda, cu Kurt Vonnegut şi cu un altul, pe nume Svejk. Îţi poţi imagina aşa ceva?

— Am stat odată la Napoli, la raport, alături de un soldat pe nume Svejk şi am cunoscut un tip pe nume Joseph Kaye. Nici măcar nu auzisem de Dresda. Am afla de ea dintr-un roman al lui Vonnegut. Cheamă-l pe prietenul tău aici. Aş vrea să-l aud voibind despre Vonnegut

— Nu-lcunoaşte.

— Roagă-l să treacă oricum, dacă are chef. Rămân aici în week-end. Sammy, vrei sa facem un pariu?

Crezi că o să ne mai vedem după ce o să ieşim din spital?

Smger era luat prin surprindere.

— Depinde de tine, Yossarian. Eu am tot timpul.

— O să-ţi notez numărul de telefon, dacă vrei să mi-l dai. Merită să încerc. Aş vrea să mai vorbim despre William Saroyan. Parcă scriai nişte povestiri în stilul lui.

— Şi tu ai scris. Ce s-a întâmplat?

— Am renunţat după un timp.

— Şi eu. Ai încercat vreodată la New Yoiker?

— Am fost mereu pe acolo.

— Şi eu.

— Sammy mi-a spus că i-ai salvat viaţa, spuse bărbatul cu oase mari, îmbrăcat în halat şi în pijamaua de acasă, prezentându-se cu numele de Rabinowitz, într-o manieră veselă, degajată, cu o voce răguşită şi sigură. Povesteşte-mi cum s-a întâmplat.

— O să-ţi dau toate detaliile. Ai fost la Dresda?

— O să-ţi spună toate detaliile. Privirea lui zăbovi asupra Angelei.

ORA ÎNCHIDEM 441

— Domnişoara, semănaţi cu o persoană pe care am cunoscut-o cândva şi nu-mi amintesc unde. Era tot o tipă colosală. Ne-am cunoscut? Eram mai tânăr pe atunci.

— Nu cred că ştiu. El este prietenul meu, Anthony.

— Salut, Anthony. Pii atent, Anthony. Să ştii că nu glumesc. Să te poiţi frunios cu ea diseară, pentru că, dacă nu te porţi ftu-mos cu ea, o să aflu şi o să încep să-i trimit flori şi tu o să rămâi cu buza umflată. Nu-i aşa, iubito? Noapte bună, scumpo. O să te distrezi. Anthony, numele meu este Lew.

Hai, du-te sa te distrezi.

— O să mă duc, Lew, spuse Anthony.

— Acum sunt pensionar, mă mai ocup de ceva afaceri imo-biliare şi de ceva construcţii, împreună cu ginerele meu. Tu ce faci?

— Am ieşit şi eu la pensie, spuse Yossarian.

— Lucrezi cu Milo Minderbinder.

— Cuziua.

— Am un prieten care doreşte să-l cunoască. O să-l aduc aici. M-am intemat fiindcă am probleme cu greutatea. Trebuie s-o menţin scăzută din cauza unei afecţiuni minore la inimă şi une-ori mă îngraş cam mult. Aş vrea să-mi ţin sub control greutatea.

— Cu ajutorul lui Denms Teemer?

— Îl cunosc de mult pe Teemer. Doanma aceea blondă şi fru-moasă pare o femeie deosebită. Sunt sigur că am mai văzut-o.

— Cred că ţi-ai aduce aminte.

— De aceea sunt sigur.

— Maladia lui Hodgkin, mărturisi Dennis Teemer.

— Aiurea, spuse Yossarian. Nu vrea să ştiu eu. _

— Nu vrea să ştie nimeni. Nici măcar eu. Şi eu îl cunosc de aproape treizeci de ani, El tine socoteala.

— Aşa a fost întotdeauna? Îi place să flirteze.

— Şi ţie îţi place. Cu toată lumea. Vrei ca toată lumea de aici să cadă în cap după tine. Dar el e mai sincer. Tu eşti viclean.

— Eşti şiret şi ştii prea multe. „

Yossarian văzu în Rabinowitz un băibat înalt şi direct, cu o constituţie solidă, care pierduse mult în greutate. Era aproape chel în creştet şi avea o mustaţă-perie, aurie cu fire albe şi îi acorda o atenţie agresivă Angelei, cu o indestructibilă încredere sexuală în sine, care o domina şi o diminua pe a ei.

Pe Yossarian B amuză s-o vadă aplecându-se în faţă ca să-şi coboare pieptul, să-şi pună mâinile to poala ca să-şi tragă fusta în jos şi să-şi îndoaie pudică picioarele. Era confruntată cu un exces de vioi-ciune arogantă, un gen de vioiciune după care nu se prăpădea, dar nici nu o putea stăpâni.

— Şi nici măcar nu e italian, rosti mustrător Yossarian.

— Nu eşti italian şi n-am nimic cu tine. Problema este că tţ cunosc tatr-adevăr de undeva.

— Aha, domnişoara Moore, cred că ştiu, spuse Rabinowitz cu un zâmbet iscoditor, când Îşi făcu apariţia şi o revăzu. Înu amintiţi de o ftumoasă doamnă cu personalitate, pe care am înttlnit-o la un constructor cu care făceam afacen în Brooklyn, | pe lângă

Sheepshead Bay. Un italian, Benny Salmeri parcă se!

Numea. Vă plăcea să dansaţi.

— Zău? Răspunse Angela, privindu-l cu ochii umbriţi de pleoapele pe jumătate coborâte. Am cunoscut un constmctor pe nume Salmeri. Nu sunt sigură că vorbim de aceeaşi persoană.

— Aţi avut vreodată o colega de cameră mfiimieră?

— Stau şi acum cu ea, răspunse Angela, devenind mai îndrăz-neaţă. Cea care a fost de serviciu înainte. E schimbul meu, Melissa.

— Fiinţa aceea titäguţă. Cu personalitate?

— Îl îngrijeşte pe prietenul nostm. Pentru asta s-a intemat. Melissa se regulează cu boşorogi şi le provoacă atacuri cerebrale.

— Nu-i frumos să spui aşa ceva în faţa oamenilor, o certi

Yossarian cu blândeţe, după ce Rabin&witz plecase. Îi distrugi | viitonil. În plus, eu n-am făcut un atac cerebral. O să-mi distrogi | şi viitoiul meu. |

— Lar din partea ta nu e frumos să spui oamenilor că numele meu este Moorecock. Se studiară reciproc.

— Cui i-am spus?

— Lui Michael. Doctorului Schumacher.

Angela Moore ezită, pentru ca vorbele ei să-şi facă efectul.

— Patrick.

— Patrick?

Luat prin surprindere, Yossarian prevăzu răspunsul înainte de a pune întrebarea.

— Care Patrick? Patrick Beach?

— PatrickBeach.

— Ei, drăcie, spuse el, după ce-şi reveni. Te vezi cu Patrick?

— A fost convocat.

— Va trebui să navighezi. Probabil că n-o să-ţi placă.

— Am navigat dejaNu m-a deranjat.

— Nu arc probleme cu prostata?

— În clipa asta, nu. De aceea nu mai vine pe-aici. Erai prieten cu soţia lui. Crezi că ştie?

— Frances Beach ştie tot, Angela.

— Nusântprima.

— Ştie deja şi asta. Va reuşi să ghicească.

— Este într-adevăr ceva între tine şi infirmiera aceea, nu? Ghici Frances Beach. Aproape că simt mirosul împerecherii în aerul ăsta stătut.

— Las eu sa se vadă ceva?

— Nu tu, scumpule, ea. Se poartă cu tine cu mai multă grijă decât ar trebui. Şi este mult prea corectă când sunt alţii de faţă. Sfătuieşte-o să nu mai fie atât de crispată.

— Asta o s-o crispeze şi mai mult.

— Lar tu ai acest obicei vulgar pe care nu l-am putut suferi niciodată. Îţi cobori privirea spre fundul unei femei ori de câte ori se întoarce cu spatele, al tuturor femeilor, dar la fundul ei te uiţi cu mândrie. Este mândria posesiunii. Şi la al meu tragi cu ochipl, nu?

— Ştiu că fac asta mereu. Nu sunt deloc mândru. Arăţi încă: foarte bine.

— E o părere din anuntiri.

— Mai am un obicei urât, pe care-l vei considera şi mai nesuferit.

— Pun pariu că îl bănuiesc. Fiindcă îl am şi eu.

— Spune care e.

— Ai ajuns şi tu în acea etapă nenorocită, în care nu poţi privi cu seriozitate faţa unui om, fără să-ţi închipui deja cum va arăta când va îmbătrâni?

— Nu înţeleg cum U-ai dat seama.

— Semănăm prea mult.

— O fac numai cu femeile. Mă ajută să-mi pierd interesul.

— Eu o fac cu orice faţa care dă senme de îmbătrânire. E un gest urât şi morbid, Fata asta se va păstra bine.

— O cheamă Melissa.

— Spune-i că poate avea încredere în mine. Chiar dacă sunt bogată,. Mondenă şi am avut o reputaţie nuzerabila ca actriţă. Mă bucur că nu te căsătoreşti pentru bani.

— Cine se gândeşte la căsătorie?

— Când eram cu Patrick, nu ne legau doar banii. Cred că sunt de acord. Deşi nu-mi place prietena lui. Patrick s-a apucat iar de navigaţie. Cred că s-ar putea chiar să zboare din nou. Ce poţi să-mi mai spui?

— Nu pot să-ţi spun ninuc.

— Lar eu nu vreau să ştiu, nici de data asta. M-aş simţi tare vinovată dacă el ar crede că bănuiesc ceva. N-aş vrea să distrug fericirea nimănui, în nici un caz pe a lui. Aş vrea sa am parte şi eu de mai multă fericirc, dar la vârsta mea e mai greu. Prietena noastră Olivia este, probabil, o excepţie. Nu mă

vizitează prea des, dar umple camera asta cu o groază de flori. Şi semneazi fiecare carte de vizită „Olivia Maxon", de parcă ar fi un titlu bri-tanic şi tu ai cunoaşte o inie de Olivii. Ador compania la care lucrezi.

— Li aparţine lui Milo Minderbinder.

— Două tone de caviar e ceva divin.

—_. – - „u v *-*^'M HUVUl.

— Ne-am fi putut descurca doar cu una, dar e mai sigur să ai o cantitate mare. Nunta de la capul de linie va fi, probabil, Cea mai grozavă distracţie pe care o întrevăd în viitor.

— Pentru mine este probabil singura distracţie. Ah, John, Johnny, e îngrozitor ce mi-ai făcut acum, spuse Frances Beach. Când am aflat că eşti bolnav, m-am simţit în sfârşit bătrână pentru piima dată.

Tu îţi vei reveni, dar eu niciodată. A vaiit cineva. Te rog, intră. Te numeşti Melissa?

— Da. A mai venit cineva să-l vadă.

— Numele meu este Rabinowitz, stimată doamnă, Lewis Rabinowitz, dar prietenii îmi spun Lew. Mai e cineva – donmul Marvin Winkler, tocmai a venit din Califomia ca să-şi prezinte omagiile. Unde e ftumoasa noastră prietenă Angela? Marvin, ţi-l prezint pe donmul Yossarian. El e omul care îţi va aranja treburile. Winkler vrea să discute cu Milo Minderbinder despre un nou produs extraordinar al lui. l-am spus că putem aranja totul.

— Despre ce produs e vorba?

— Lew, lasă-mă să vorbesc cu el între patru ochi.

— Iaspune, Winkler.

— Uită-te la piciorul meu.

| Winkler era un bărbat de înălţime mjlocie, cu o circum-| fetintă respectabilă.

— Nu observi nunic?

— Cesăvăd?

— Pantofulmeu.

— Ce-i cu el?

— Este un prototip.

Yossarian îl cercetă cu privirea.

— Nu glumeşti?

— Nu glumesc când e vorba de afaceri, răspunse Winkler, lând cuvintele încordat, de parcă ar fi oftat de supărare. Avea glasul coborât şi gutural; abia se auzea.

— Fac afaceri de mult timp. Am fabricat şi am vândut filme ntru rezervele armatei, după război. M-am ocupat de pro

^ dusele de panificaţie şi eram cunoscut pentru cei mai buni covrigi cu glazură de miere din New

York, Connecticut şi New Jersey. Tot ce am făcut a fost un prototip. Mai fac şi acum iepuraşi de Paşti din ciocolată.

— Ai dat vreodată lovitura?

— Nu prea am nimerit momentul. M-am ocupat odată şi de servicii în alimentaţie; ofeream micul dejun acasă duminica dimineaţa, pentru ca oamenii să se poată scula târziu. Finna Greenacre din Coney Island era a mea şi eram unicul proprietar.

— Lar eu am fost clientul ei. Nu mi-ai adus niciodată nimic.

— Costurile erau prea mari.

— Winkler, o să-ţi aranjez întâlnirea. Nu-ţi pot rezista. Dar o să doresc să-mi povesteşti cum a fost.

— N-o să omit nici un cuvânt.

— Ne-am gândit la un pantof, recunoscu Milo, pe care să-l vindem guvemuhii.

— Atunci nu pe al meu îl vrei. Al meu e un prototip.

— Adică ce-nseamnă asta?

— Adică nu există altul mai bun, domnule Minderbinder, iar guvemul nu are nici un motiv sedos să aleagă un altul. Mai uitaţi-vă o data la piciorul meu. Vedeţi cât de flexibil e? Pantoful arată ca nou când îl purtaţi pentru prima dată; dacă îl purtaţi un rimp, se vede că e folosit după ce se lasă. Dacă este mat, îl puteţi lustrui, a puteţi lăsa aşa sau fl puteţi purta jupuit, dacă aşa doriţL îl puteţi face mai deschis sau mai închis la culoare, ba chiar îi puteţi schimba culoarea.

— Dar ce calităţi are?

— Se mulează pe picior şi păstrează ciorapul uscat şi cuiat.

Contribuie la protejarea pielii tălpii de tăieturi, zgârieturi şi alte neplăceri dureroare, produse de mers. Puteţi să vă plimbaţi, sii | alergaţi cu el, sau chiar puteţi să staţi jos şi să discutaţi, aşa cum | fac eu acum. J

— Şi îşi schimbă culoarea. Cum ai spus că s&face asta?

— Este suficientă această inserţie magică de plastic în călcâi şi apoi îi duceţi la cizmar şi îi spuneţi să-i vopsească în orice culoare doriţi.

— Pare un miracol.

— Eu aşa aş spune.

— Puteţi face şi pantofi de damă la fel?

— Piciorul e tot picior, domnule Minderbinder.

— Un lucm îmi scapă, domnule Winkler. Ce calitate a panto-fului fabricat de dumneavoastră îi lipseşte pantofului pe care-l porteu?

— Ne ajută pe amândoi să câştigăm bani, domnule Minder-binder. Pantoful meu este un prototip.

Priviţi şi veţi vedea deose-birea.

— Încep să înţeleg. Sunteţi foarte bogat?

— N-am prins momentul potrivit. Dar credeţi-mă, donmule Minderbinder, nu sunt lipsit de experienţă.

Faceţi afaced cu un om care a proiectat şi încă mai fabrică prototipul iepuiaşului de Paşti din ciocolată.

— De ce era mai deosebit al dumneavoastră?

— Era făcut din ciocolată. Putea fi ambalat, expediat, expus şi, cel mai important, mâncat, ca o prăjitură.

— Şi nu sunt şi ceilalţi iepuraşi de Paşd la fel?

— Dar al meu este un prototip. Tipărim asta pe toate amba-lajele. Publicul nu vrea un iepuraş de

Paşti din ciocolată de mână a doua, aşa cum guvemul nostru nu vrea un pantof de mâna a doua.

— Înţeleg, înţeleg, spuse Milo, luminlndu-se. Vă pricepeţila ciocolată?

— Ştiu tot ce se poate şd.

— Spuneţi-mi ceva. Gustaţi una de-asta.

— Desigur, spuse Winkler, luând bomboana oferită şi bucu-rtodu-se de perspectiva de a o mânca. Din ce este? ^ – Bumbac tras în ciocolată. Ce părere aveţi?

Cu delicateţe, de parcă ar fi avut de-a face cu un obiect rar, ' fragil şi scârbos, Winkler ridică bomboana de pe limbă, reuşind în acelaşi timp să zâmbească-

— N-am mai gustat niciodată bumbac tras în ciocolată. E un prototip.

— Din păcate, nu reuşesc să-l lansez.

— Nu înţeleg de ce. Aveţi cantităţi mari?

— Depozite pline. Aveţi vreo idee?

— La asta mă pricep cel mai bine. O să găsesc una, în rimp ce veţi duce pantoful meu la beneficiarul dumneavoastră din

Washington.

— Se va face cu siguranţă acest lucru.

— Atunci gândiţi-vă la ideea următoare: scoateţi ciocolata din bumbac şi folosiţi bumbacul la ţesături fme pentm cămăşi şi cearşafuri. Astăzi se construieşte prin dezmembrare. Dumnea-voastră aţi combinat Astăzi devenim mai mari, micşorându-ne, înu puteţi vinde mie ciocolata, pentru firma mea, la un preţ splendid faţă de banii pe care-i primesc de la dumneavoastri pentru pantoful meu.

— Câţi pantofi aveţi acum?

— Pe moment, doar perechea pe care o port şi încă una care e aeasă, în dulap. Pot fabrica milioane, de îndată ce vom încheia un contract şi voi primi dinainte toţi banii de care am nevoie ca să-mi acopăr costurile de producţie. Mie-mi place sa iau banii înainte, donuiule Minderbinder. Numai aşa fac afaceri.

— Mi se pare corect, spuse Milo Minderbinder. Şi eu pro-cedez la fel. Din păcate, acum avem la

Washington un departa-ment de etică. Dar conducerea lui va fi preluată de avocatul nostru, de îndată ce va ieşi din închisoare. Între timp, vom lucra cu achizitorii particulari. Veţi obţine contractul, domnule Winkler, fiindcă un târg odată încheiat e sfânt.

— Vă mulţumesc, domnule MindeibinderPot să vă trimitun iepuraş de Paşti? Vă pot pune pe lista noastră suplimentară. > – Da, vă rog. Trimiteţi-mi o mie de duzine.

— Şi pe numele cui să întocmesc nota de plata?

— Va plăti cineva. Înţelegem amândoi că nu se poate mânca pe gratis.

— Mulţumesc pentm masă, domnule Minderbinder. Plec cu o veste bună.

— Vin să vă aduc o veste bună! Strigă exuberantă Angela, dând năvală în salonul de spital, cuprinsă de extazul victoriei. Dar Melissa crede că s-ar putea să te superi.

— Şi-a găsit un alt tip. I

— Nu, încă nu.

— S-a întors la ăla vechi.

— Nici p şansă. I-a întârziat.

— Cine?

— I-a întârziat ciclul. Crede că eânsarcinată. Melissa spuse sfidătoare că voia copilul şi că timpul rămas pentm a face un copil nu era nelimitat pentm niciunul dintre ei.

— Dar cum se poate asta? Se plânse Yossarian, la acest capăt al călătoriei lui pe Rin. Ai spus că ai trompele legate.

— Tu ai spus că ai făcut vasectomie.

— Amglumit.

— Nu ştiam. Atunci am glumit şi eu.

— Hm, scuzaţi-mă, spuse Winkler, nemaiputând suporta. Avem de încheiat afaceri. Yossarian, îţi datorez totul. Câţi bani o să vrei?

— Pentruce?

— Pentru că mi-ai aranjat întâlnirea. Îţi sunt îndatorat. Spune câtvrei.

— Nuvreaunimic.

— Mi se pare corect.

DOMNULTILYOU

L-uibărit comod în viaţa lui de apoi, într-o lume a lui, domnul George C. Tilyou, mort deja de vreo optzeci de ani, se delecta contemplându-şi bunurile şi unnărind cum se scurgea timpul, pentru că timpul de fapt nu se scurgea. Purta la vestă, ca simplă podoabă, un ceas de aur – pe un lanţ de aur cu un pan-dant cu un dinte zâmbat, din heliotrop verde – pe care nu-l întorcea niciodată.

Existau intervale între diversele incidente, dar nu avea rost să le măsoare. Plimbările în ambele montagnes russes, în Defileul Balaurului, în Tomadă şi în Caii Cuiselor cu Obstacole – toate guvemate de constantele gravităţii şi ale frecării – nu variau vizibil de la început până la sfârşit, ca de altfel nici călătoha pe apă, cu barca, prin Tunelul Dragostei. Ar fi putut desigur să modifice durata caruselului El Dorado şi să mărească sau să reducă rotaţiile Biciului, Onuzii, Vârtejului şi Covrigului.

Nu se adăuga la preţ. Aid nimic nu se pierdea. Fierul nu ruginea, vopseaua nu se cojea. Nicăieri nu erau praf sau gunoaie. Cămaşa lui cu guler cu aripioare era întotdeauna curată. Casa lui galbeni arăta la fel de proaspătă ca în ziua din urmă cu cincizeci de ani, în care în sfârşit o dărâmase. Lemnul nu se încovoia şi nu putrezea, ferestrele nu se înţepeneau, geamunle nu se spărgeau, robinetele nici măcar nu picurau. Prin bărcile lui nu pătrundea

ORA ÎNCHIDERII apa. Problema nu era că timpul stătea pe loc. Timpul nu exista. Domnul Tilyou se bucura de pennanentă, de stabilitate etemă. Era un loc unde oamenii nu îmbătrâneau. Apăreau mereu alţii şi numărul lor nu scădea niciodată. Era visul unni concesionar.

După ce îşi recăpătase casa, nu-şi mai dorea nimic din ce exista pe pământ şi nu avea. Era la curent cu condiţiile de afară, datorită fericitei prezente a generalului Leslie Groves, care venea pe la el periodic, ca să stea de vorbă şi să se folosească în mod plăcut de distracţiile oferite, sosind cu trenul personal. Generalul Groves cumpăra ziare şi reviste săptămânale, care pur şi simplu se topeau în văzduh, ca toate celelalte gunoaie, după ce doninul Tilyou tennina de răsfoit numai acele articole rafinate, suficient de bizare, pentru a fi vretinice de privirea lui. La fel de punctual, exact în aceeaşi zi, la trei luni o dată, un anume domn Gaffiiey, o cunoştinţă plăcută, de un alt gen, care lucra ca detectfv parti-cular, pica din cer ca să afle tot ce mai era nou. Donmul Tilyou nu-i spunea totul. Domnul Gaffiiey se remarca prin politeţea şi înibrăcămintea lui, iar domnul Tilyou abia aştepta să-l vadă sta-bilindu-se definitiv acolo. Uneori, generalul Groves venea cu un musafir pe care socotea că s-ar fi cuvenit să-l cunoască domnul Tilyou dinainte. Donmul Tilyou avea o mulţime de băibaţi şi de femei, nu simţea neapărat nevoia de un pastor şi de aceea nu se supără deloc când află că acel capelan de care! I vorbise gene-ralul Groves refuzase să-i fie prezentat. În bârlogul mai mare dintr-unul din cele două vagoane de tren, în care se afla elegan-tul apartament al generalului

Groves, domnul Tilyou îşi putea ocupa timpul într-un mod ciudat, privind pe geamul oricărei ferestre, şi, după ce învaţa manevrele, putu să vadă aproape orice loc din lume. De obicei, nu voia să vadă decât New York-ul şi mai ales acele părţi din Brooklyn pe care le considera locurile lui de plimbare şi de înmormântare: zona de camaval din Coney Island şi cimitirul Green-Wood din poiţiunea Sunset Park a Brooklyn-ului, în care, în 1914, fusese depus temporar – putea acum să confinne, cu satisfacţie, pentru a se odihni.

^ v452

Locul pe care se înălţase casa lui rămăsese un spaţiu gol, o pareare pentru vizitatorii din plin sezon, care acum deţineau automobile. Acolo unde prosperase pestriţa lui ţară a minunilor, funcţionau acum obiecte de reputaţie mai mică. Oriunde privea, nu era nimic nou sub soare la care să rtvnească. Vârsta lui de aur trecuse. Vedea numai declin şi dezintegrare, ca la sflrşitul unei epoci.

Dacă Parisul reprezenta Franţa, după cum îi plăcea lui să repete mereu. Coney Island pe timp de vară nu mai reprezenta cu siguranţă lumea şi se felicită că plecase de acolo la timp.

Putea să sejoace cu culorile lucrurilor în ferestrele vagonului de tren al generalului Groves, putea să vadă soarele înnegrindu-se şi luna sângerând. Orizonturile modeme ale maiilor roetropole nu-i satisfăceau simţul măsurii şi al proporţiei. Privea clădiri înalte şi întreprinderi comerciale gigantice, care nu erau în propnetatea nimănui, iar acest lucm îi crea o stare de tristeţe negativă. Oamenii cumpărau acţiuni ale unor bunuri, pe care era posibil să nu le vadă niciodată, şi aceste acţiuni nu le dădea nici un drept de posesiune sau dc control. El însuşi, daci era să vorbim de evaluare şi de comportament moral responsabil, invesdse întotdeauna eforturi şi capital numai în acele proiecte care îi puteau aparţine în exclusivitate şi se străduise să deţină numai acele lucruri pe care le putea vedea, urmări şi dori per-sonal să le întrebuinţeze, cu o satisfacţie şi o placere de care se bucurau alţii.

O ducea acum mai bine decât bietul domn Rockefeller şi decât autocraticul domn Morgan, care îşi irosiseră averea lăsând-o moştenire, precum şi credinţa într-o înţelegătoare Fiinţă Supremă, care supraveghea un univers curtenitor, iar acum trăiau cuprinşi deregrete. -^g Domrlul Tilyou ar fi putut să-i prevină şi într-adevăr îi preH| venea mCTeu. F

Domnul Tilyou avea întotdeauna la îndemână o monedă |”| nou-nouţă pe care să i-o dea domnului

Rockefeller, care, deşi |Bi acolo nu existau zile, venea să cerşească aproape zilnic, în lupta | lui plină de căinţă de a recupera toate acele monede nou-nouje | pe care le risipise în eforturile nechibzuite de a cumpăra afecţiunea publică, de care, înţelesese acum, nu avusese nevoie niciodată.

Domnul Morgan, cu ochi sfredelitori şi veşnic furios, era feim convins că se comisese o greşeală a cărui victimă

devenise, în mod diabolic şi pe nedrept. Cu precizia unui ceasomic, deşi acolo nu existau ceasomice în funcţiune, el pretindea să i se spună dacă sosiseră de sus autorizaţiile care u puteau îndrepta situaţia. Nu era obişnuit să fie tratat astfel, îşi amind el supărat, cu o uimire posacă şi cu o încăpăţânare prostească, atunci când i se spuse că nu sosiseră. Nu avea îndoieli că locul lui era în ceruri. Se dusese la Dracul şi la Satana.

— E posibil oare ca Dumnezeu să facă o greşeală? Se văzu silit în cele din urmă domnul Tilyou să sublinieze.

Deşi nu existau acolo săptămâni, trecu aproape una întreagă până să poată răspunde donmul

Morgan.

— Dacă Dumnezeu poate face orice, poate face şi o greşeala. Domnul Morgan spumegă şi el vizibil, pe deasupra trabu-cului neaprins, căci donmul Tilyou nu mai pennitea nimănui să fumeze. Domnul

Morgan deţinea un pachet de cărţi de joc, pe care nu voia să-l împartă cu nimeni şi, deşi nu existau ore, a petrecut ore-n şir singur făcând pasienţe într-una dintre gondo-lele sclipitorului carusel El

Dorado, creat iniţial pentru împăratul Wilhelm al n-lea al Germaniei. Unul dintre carele mai ţipătoare ale acelei roţi a norocului, care nu mergea niciodată nicăieri, era incă împopoţonat cu panaşul imperial. Clnd împăratul se afla în el, flaşneta camselului cânta întotdeauna din Wagner.

Domnul Tilyou avea sentimente mai calde faţă de doi avia-tori din cel de-al doilea război mondial: unul era cunoscut sub numele Puştiul Sampson, celălalt era McWatt – mahnahi şi soldaţii în permisie fuseseră întotdeauna preponderenţi în Coney Island şi bineveniţi la Cursele cu Obstacole. Pe domnul Tilyou îl bucura întotdeauna orice nouă apariţie din bătrânul Coney Island, ca de pildă marele nou-venit Lewis Rabinowitz, care a

^ învăţat să se descurce acolo într-un timp record şi a recunoscut numele George C. Tilyou.

Domnului Tilyou îi plăcea compania unor suflete bune ca acestea şi li se alătura adeseori în plonjoanele lor rapide pe Tomadă sau pe Defileul Balaurului. Pentru relaxarc şi insistente inspecţii, revenea adeseori m Tunelul Dragostei, pătrunzând în întuneric, pe sub sinistrele afişe înfăţişându-l pe răpitorul lui

Lindbergh pe scaunul electric şi pe Marilyn Monroe moartă pe pat, precum şi în muzeul de ceară de pe Insula Morţilor, ca să-şi descopefe viitorul plutind în trecut Nu avea aversiuni viscerale, absolut niciuna, ca să-şi ocupe locul alături de Abraham Lincoln şi de îngerul Morţii, unde era foarte posibil să sc pomenească în faţa unui primar al oraşului New York, pe nume Fiorcllo H. La

Guardia, şi a precedentului preşedinte, Franklin Delano Roosevelt, muritori din trecut, care se profilau în viitorul lui. Veniseră după epoca lui, la fel ca răpitorul lui Lindbergh şi ca, Marilyn

Monroe. Domnul Tilyou încă nu avea curajul să spună că omul care se afla acum la Casa Albă era tot un dobitoc, dar asta numai pentm că nici el şi nici Diavolul nu foloseau cuvinte urâte.

Donrnul Tilyou avea loc să se extindăSub el, era un lac de gheaţă şi un deşert de nisip arzător, câteva poiene de noroi, un râu de sânge clocotit şi un altul de smoală clocotită. Erau păduri întunecate, pe care le-ar fi putut poseda dacă i-ar fi trecut prin cap cum să le utilizeze, cu copaci cu frunze negre, plus câţiva leoparzi, un leu, un câine cu trei capete şi o lupoaică, dar animalele nu puteau fi băgate în cuşti, ceea ce excludea posibilitatea unei grădhu zoologice. Dar imaginaţia lui nu mai era la fel de suplă ca odinioară; se temea că ar putea îmbătrâni.

Învinsese aju-tat de simboluri, era obişnuit cu iluziile. Cursa cu Obstacole nu eia de fapt o cursă cu obstacole, parcul lui nu era un parc. Danirile lui erau o cumulare de şiretlicuri. Marfa lui era plăcerea. Tofflada lui nu era o tomadă, Defileul Balaurului nu eraun defileu. Nuneni nu credea că erau, iar el nu-şi putea imaginace ar fi făcut cu o tomadă adevărată, cu un defileu autentic şi cu un balaur real. Nu era sigur că putea descoperi surse de ilatitate într-un deşert cu nisip arzător, într-o ploaie de foc sau într-un râu de sânge clocotit.

Redobândirca casei îl umplu totuşi de mândrie, după atâta tenacitate răbdătoare. Durase treizeci de ani, dar, acolo unde nu există timp, ai întotdeauna prea mult.

Casa era din lemn galben, cu trei etaje şi un pod ţuguiat Nimeni nu păru să comenteze, când, curând după moartea lui, primul etaj dispăm şi casa cu trei etaje deveni o casă cu două. Trecătoni din vecinătate observau uneori că literele de pe prima treaptă din faţă păreau să se scufunde şi chiar aşa era. Câad a izbucnit războiul, numele lui aproape că dispăruse pejumătate.

În tirnpul războiului, tinerii plecau la annată, familii întregi se mutau, iar domnul Tilyou căuta din nou o şansă de a acţiona. Curând după război, nimănui nu i se mai păru ciudat spaţiul rămas gol, devenit în curând loc de parcaie, adică acolo, unde fusese casa. Când, curând după aceea, au dispămt şi Parcul de

Distracţii şi Cursa cu Obstacole şi apoi s-a închis cinematogra-ful Tilyou, numele lui a dispărut din insulă şi din memoria oamenilor.

Acum, deţinând tot ce dorea şi stând liniştit acasă, trezea invidia rivalilor lui din familiile Morgan şi

Rockefeller. Atrăgătoarele lui oglinzi magice nu mai deformau imaginea lui sau pe aceea a cumpărătorilor de bilete.

Când se întoarse de la birou după muncă, spre sfârşitul zilei

— Deşi acolo nu existau zile, iar el nu avea nici o muncă de făcut

— Îl găsi pe domnul Rockefeller. Îi mai dădu o monedă şi-l alungă. Acea sărmană siluetă nu putea fi asociată nicidecum cu complexul de clădiri de fmne din centml Rockefeller şi cu perla ovală a unui patinoar. Deduse dintr-un bilet imperativ de pe biroul lui că domnul Morgan se va întoarce pentru a se socoti cu. El, odată pentru totdeauna, în problema noii politici deinter-ricere a fumatului, iniţiată de domnul Tilyou. Preferând să nu-l revadă atât de curând, domnul Tilyou îşi luă din noujobenul' din cuierâşi înfoie petalele florii de la rever, care era şi va fi întotăeaoma pioasp2A&. ^eşi m gtâto'A iSnniiH3oci^a'tMâst'8, smâepgiS, ^. PoÂni spre casă, fredonând încet încântătoarea muzică funerară din Siegfried, care răsuna dinspre caruselul lui.

Urcând în fugă cele trei trepte ale verandei lui, s& împiedică putin pe ultiana, ceea ce nu i se mai întâmplase până atunci. Zări ceva ciudat pe raftul de deasupra chiuvetei duble, de lângă fareastra bucătăriei. Vaza de cristal Waterfood cu crini albi părea perfect nonnală, dar, în mod misterios, apa dinăuntru părea încli-nată. Găsi imediat o nivelă cu bulă de aer şi o aşează pe pervazul ferestrei. Îl cuprinseră fiori reci de uimire. Casa deviase de la vearticală. Leşi din nou, nedumerit, încmntat.

Pentru mclinarea feţei verticale pe care era încmstat numele lui nu avea nevoie de nivelă cu bulă ca să-şi dea seama că treptele erau strâmbe, ca şi aleea. Partea din dreapta se prăbuşea. Linia de la baza literelor care alcătuiau cuvântul

TILYOU se înclina în jos, iar părţile ovale infeiioare ale literelor de la capăt dispăruseră deja. Înţepeni de spaimă. Fără cunoştinţa sau intenţia lui, casa începea din nou să se scufunde. Habar hu avea de ce.

C ARTEAAZECEA

SAMMY l^m motive neştiute de ea, tatăl ei nu părea să tină la ea când era copil sau să arate cât de cât că o acceptă când a mai crescut şi s-a măritat. Era mai prietenos cu sora şi fratele ei, dar nu cu mult.

Ea era cea mai mare dintre cei trei copii. Mama era o oarc-care mângâiere pentm ea, dar nu putea detemuna nici o limpeziie care să detensioneze atmosfera din casă, dominată de un tată distant.

Erau luterani şi locuiau în Wisconsin, nu departe de capitala statului, Madison, unde iama zilele sunt scurte, nopţile negre şi lungi, iar vânturile tăioase, glaciale.

— Era aşa cum a fost el întotdeauna, explică mama ei, apăritadu-l. Ne cunoşteam de la biserică şi de la şcoală.

Erau de aceeaşi vârstă şi amândouă au fost fete mari când s-au măritaL

— Faniiliile noastre ne-au ales unul pentru celălalt. Aşa pro-cedam pe atunci. Nu cred că a fost vreodată fericit.

El avea o mică firmă de utilaje agricole, pe care o moştenise şi o extinsese şi se amuza cu angajaţii şi fiunizoru lui, care^ţineau la el, mai degajat decât ar fi fost probabil acasă. De obicei, se sirotea mai în largul lui cu alţii. Nu avea nimic împotriva ei personal, continua să insiste mama ei, penâni că ea fusese întot-deauna bună în copilărie. Dar la moartea tatălui ei, survenită tot în unna unui cancer pulmonar, descoperiseră că el n-o trecuse în testament, deşi le lăsase celor trei copii părţi care, adunate, erau egale cu cea lăsată de fratele şi sora ei, şi îi acordase puterea discreţionară de executor testamentar. Ea n-a fost prea suiprinsă.

— La ce altceva ma puteam aştepta? Spuse Glenda, când voibi despre asta. Să nu crezi că nu mă doare şi acum.

În tinereţe, tatăl luteran, care nu avea nici o înclinaţie pentru muzică şi nu agrea dansul sau orice altă prostealâ festivă gustată de mama ei – făcea măşti pentru Halloween şi îi plăceau balurile mascate – manifestase un talent nativ la desen şi o curiozitate deosebită faţă de construcţii şi de arhitectura

sofisticată. Dar acele aptitudini latente au fost ignorate în condiţiile rigide ale unui mediu rural, dominat de un tată mai sever decât s-a dovedit a fi, cu nişte părinţi care duceau o viaţă austeră, mai sărăcăcioasă decât a lui. Nu s-a gândit nimeni la colegiu sau la studiile de artă, iar înăbuşirea acestor înclinaţii ajucat, poate, un rol crucial în înăcrirea firii lui şi în cumplita sufennţă în care îi era înrădăcinat caracterul. Abia mai târziu a reuşit să-l defmească astfel şi să-l compătunească în mod sporadic. Deşi era un bărbat cumpătat, care se abţmea de la excese, şi-a exprimat de timpuriu aspiraţia de a asigura o instruire superioară fiecărui copil şi sentimentul că se va bucura dacă ei vor profita de această şansă. Numai Glenda a beneficiat de această neobişnuită generozitate; iar lui nu i-a trecut niciodată dezamăgirea produsă de ceilalţi, de parcă aceştia l-ar fi respins şi l-ar fi făcut să sufere în mod intenţionat Era încântat de rezultatele ei din şcoala primară, dar laudele lui erau presărate cu critici, cu o notă de reproş care nu prea era modv de bucurieDacă aducea acasă o teză cu nota nouă la algebră sau geometrie, fiind probabil unica elevă cu o notă atât de mare, el dorea să ştie, după ce o felicita fără tragere de inimă, de ce din cele zece probleme lăsase una nerezolvată, Un zece minus provoca reproşuri pentru minus, un zece îl făcea sa bombăne din cauza absenţei plusului. Nu exista nici o notă glumeaţa în seriozitatea lui; exista o notă glumeaţă şi crispală ta modul ei de relatare.

461

A fost într-un fel un miracol că, maturizânditBe, ea a devenit o persoană veselă, cu puţine îndoieli de sine, competentă şi fennă, ceea ce era cam tot ce-mi trebuia mie.

La gimnaziu, cu oarecare spnjin din partea mamei şi multe încurajări din partea surorii mai mici, a reuşit să obţină un loc în detaşamentul conducătorilor galeriei. Cu toate acestea, fiind încă destul de timidă şi cu o fire nesociabilă pe atunci, nu s-ă unpU^ cat niciodată din toată inima în clocotitoarea viaţă mondenă de care se bucurau între ele celelalte fete, alături de sportivii şcolii şi de vulgarii lor acoliţi. Erau numeioase petrecerile şi întruni-rile mondene la care ea nu participa. Era mai scundă cu câţiva caitimeân decât majoritatea fetelor de vârsta ei, avea gropite, ochi căprui şi părul galben ca mierea; în tinercţe, fusese subţirică, dar pieptoasă. Nu prea ieşea cu

băieţii, îndeosebi pentm că nu se simţea Sntotdeauna bine cu ei; era şi aceasta o ocazie pentm provocarca unor senmale ambigue tim partea tatălui. Se supăra câad ieşea neînsoţita, de parcă s-ar fi făcut vinovată de necuviinţă numai prin faptul că ieşise; pe de altă parte, el se referea la pro-pria modestie, de parcă el ar fi fost persoana vizată, când ea rămânea acasă seara, în week-end. Făcea crunte profeţii, pre-venind-o asupra sumbrei, durabilei şi inerentei perspective de a deveni de la o vârstă timpurie o „ciufută" şi asupra modului greşit în care-şi folosise el şansele în tinereţe. Ciufută era un cuvânt pe care-l rostea adeseori. Un altiil era personalitate; con-cluzia lui tristă era că oamenii ar trebui să aibă mai multă personalitate. Nici ea, nici fratele ei, nici sora ei nu-şi aminteau să fi fost vreodată îmbrăţişaţi de el.

Ea nu avea activitate sexuală. Odată, aflându-se pe scaunul tim faţă al automobilului unui fotbalist mai mare decât ea, B lăsase să-i tragă chiloţii în jos înainte de a apuca să-şi dea seama ce se pettecea şi fusese îngrozită. Îi frecase penisul, dar refuzase să i-l sărute. A fost prima oară când a văzut spenna, despre care le auzise pe fetele de la şcoală chicotind şi sporovăind grave şi atotştiutoarc, şi-a amintit eajenată când am întrebat-o. Eu adop-tam o atitudine de obiectivitate blazată în timpul acestor explorări ale Oecutului ei, dar dilema mea era ambivalentă, lascivă şi dureroasă în acelaşi timp.

După întâmplarea cu fotba-listul, a devenit mai prudentă în relaţiile cu băieţii şi plănuia să evite să iasă însoţită doar de unul mai mare decât ea, sigur pe el şi experimentat. Asta până când l'a cunoscut la colegiu pe Richard. Îi plăcea să fie mângâiată şi desigur că se excita, dar detesta să fie siluită şi maltratată şi aproape în tot restul adolescenţei, din câte am putut să aflu, impulsurile erodce destul de putemice şi aspiraţiile romantice intense, negăsindu-şi împlimrea, au fost înăbuşite dintr-un imbold de curăţenie, corectitudine şi religiozitate.

În primul an de colegiu, a avut norocul să se împrietenească întâmplător cu două evreice din New

York şi cu o frumoasă blondă care studia muzica, din Topanga Canyon, Califomia, o uluia şi o captiva la ele ceea ce ea considera a fi săvoir faire, pricepere şi experienţă, vocile sonore şi siguranţa de sine vecină cu impertinenţa, umoml neîngrădit şi dezvăluirile îndrăzneţe şi flegmatice.

Lor le făcea plăcere s-o instmiască. Nu s-a putut adapta niciodată, fără a-i fi ruşine, la vocabularul lor sexual slobod, care părea a fi regula universităţii. Dar era la fel de spiri-tuală şi de inteligentă ca ele, o prietenă la fel de integră şi de loială. În anul doi, toate patru locuiau deja în condiţii destul de bune, într-o casă mare, a cărei chirie o plăteau împreună. Au menţinut legătura şi după aceea şi toate trei au venit s-o vadă în ultima lună dinaintea morţii. Toate primeau de acasă mai mulţi bani decât ea, dar îi împărţeau cu generozitate.

Richard a fost primul bărbat cu care s-a culcat şi amândoi au fost mulţumiţi, pentru că el şi-a făcut datoria cu competenţă şi mândrie. Era cu doi ani mai mare decât ea, deja în anul trei, şi se culcase cel puţin o dată cu celelalte trei, dar pe atunci niciuna dintre ele nu prea se sinchisea de asta. S-au mai intanit de câteva ori la Chicago, unde ea se ducea să lucreze pe timpul verii, pen-tru că el era deja angajat acolo şi pulea s-o prezinte altora din câteva cercuri mondene tangenţiale. El lucra în filiala regională a marii companii de asigurări Hartford, unde făcea bani frumoşi

ORAÂNCHIDERU 463 şi unde s-a afirmat repede, ca o personalitate proeminentă şi un om de afaceri întreprinzător. Le plăcea amândurora să bea seara după serviciu şi adeseori şi după gustarea de prânz şi de obicei se simţeau bine împreună. Ea ştia că el avea şi alte prietene acolo, dar descoperise că n-o deranja. Şi ea mai ieşea cu alţii, cum făcuse şi în colegiu, şi nu o dată a ieşit cu bărbaţi de la birou, despre care ştia că erau căsătoriţi.

Curând după absolvire s-a mutat la New York, unde el se angajase la încă o firmă, într-un post mai important, şi se pomeni singură în micul ei apartament personal, având o slujbă palpi-tantă, de documentarist la revista Time. Curând după aceea, s-au hotărât să facă experienţa căsătoriei.

Ea era dispusă să se schimbe, dar el nu. El a rămas fer-mecător cu mama ei, mult mai fermecător decât avea modve să fie, provocând chicotelile tatălui ei, iar ea a început să considerc enervantă şi nedemnă atitudinea lui prietenească, deschisă. El călătorea mult, venea adeseori târziu, iar când cel de al treilea copil, Ruth, s-a născut cu o conjunctivită cauzată de o infecţie cu tricomonas, ea avea suficiente cunoştinte de medicină şi despre tehnicile cercetării medicale ca să poată atesta că era

vorba de o boală venerică şi ştia destule despre el, ca să-şi dea seama de unde provenea afecţiunea. Fără să-i spună o vorbă, se duse într-o zi la ginecologul ei şi îi ceru să-i lege trompele şi abia după aceea îi spuse că nu mai voia să facă copii cu el. În mare parte din cauză că fetiţa era incă mică, a mai durat doi ani până să se despartă. Ea era prea demnă ca să primească alocaţia de divorţ şi în curând s-a dovedit că fusese o judecată greşită, fiindcă el întârzia mereu cu pensia alimentară pentru copil, care era insuficientă, şi în curând a rămas în urmă de tot cu ea, când a început să aibă noi prietene.

Nu puteau discuta mai mult fără să se certe. După ce am intrat eu în scenă, a devenit mai uşor pentru amândoi să mă pună să vorbesc fiecăruia, ca din partea celuilalt. Mama ei a venit în est ca so ajute în apartamentul mare, cu chirie, de pe West End Avenue, să facă curat în numeroasele încăperi mari, iar ea a reuşit ăstfel să-şi reia serviciul, cu. Un venit fhunuşel, la departamenul de publicitate al revistelor Time şi

The Weekly Newsmagazine şi acolo am cunoscut-o. Şedea în faţa unui perete despărţitor scund şi eu mă sprijineam de el şi bârfeam când niciunul dintre noi nu avea vreo treabă importantă. Era mai deşteaptă decât băibatul pentru care lucra şi mult mai responsabilă şi meticu-loasă, dar asta nu conta pe atunci la compania aceea pentru o femeie – nici o femeie nu putea fi redactor sau autor de articole la niciuna dintre publicaţii, sau şefă de departament. Dacă n-aş fi existat eu, n-ar fi făcut faţă cheltuielilor şi probabil că ar fi tre-buit să plece din oraş împreună cu mama ei şi cu cei trei copii. Naomi şi Ruth n-ar fi avut timp şi nici bani să urmeze un colegiu. N-ar fi existat fonduri pentru şcolile particularc din Manhattan, sau mai târziu, în ciuda exceleniului program medical Tiroe

Incorporated, pentru costisitoarea psihoterapie personală a lui Michael, care până la unnă nu i-a fost de nici un folos.

Îi simt lipsa, după cum observa Yossarian în conversaţiile noastre de la spital, şi nu încerc deloc să ascund acest lucni.

Îmi lipseşte foarte mult, la fel ca cele câteva femei cu care hni petrec timpul acum – prietena mea văduvă cu ceva bani şi o frumoasă ca^de vacanţă în Florida, alte două pe care le cunosc de la serviciu şi care n-au reuşit niciodată să-şi rezolve propriile probleme fainiliale, niciunul dintre noi nemaifund tânăr, ştiu că ea îmi va lipsi în continuare şi că acum nu fac decât să-mi umplu

tunpul cu ceva. Ani tot felul de preocupări: joc bridge, urmez cursuri de cultură pentru adulţi şi am abonament la concertele de la Lincoln Center şi la YMHA, fac scurte călătorii, dăU consultaţii prin corespondenţă pentru bolnavii de cancer. Darnu fac dectt să-mi umplu timpul cu ceva. Spre deosebire de. Yossarian, nu mă aştept să mi se mai întâmple ceva nou sau bun şi mă distrez mai puţin de când, în sfârşit, Lew, după cum s-a exprimat Claire, „s-a decis” să moară. Familia lui e lare şi nu a plâns nimeni la înmormântare, în afară de un frate mai mare şi de o soră. Dar eu am vărsat câteva lacrimi când am ajuns acasă, ORA ÎNCHIDERII 465 după ce Claire mi-a povestit ultimele lui zile şi ultimele lui cuvinte, care s-au referit la mine şi la călătoria mea în jurul lumii.

M-am pomenit că aştept cu nerăbdare călătoria pe care înce-pusem s-o plănuiesc, ca să vizitez desigur locurile, dar mai ales ca să mă văd cu câţiva oameni pe care-i cunosc în Australia, Singapore şi Anglia, ba chiar şi Califomia, unde îi am încă pe Marvin şi pe nevastă-sa, un nepot de soră cu familia şi alte câteva cunoştmte, de pe vremea când stăteam în Coney Island. Voi începe, hotărâsem eu, cu scurte opriri în Atlanta şi Houston, ca să-i vizitez pe Naomi şi Ruth, pe soţii lor şi pe nepoţii mei. Cele două fete au ajuns să mă considere de mult tatăl lor natural. Richard nu s-a opus să le adoptez în mod legal. Încă de la început, m-am pomenit că le tratam din punct de vedere psihologic ca pe copiii mei biologici şi n-am simţit nici un regret pen-tm faptul că n-am zămislit propriii mei copii. Dar nu ne apropie nimic altceva. La fel ca în majoritatea familiilor pe care le frecventez, discutăm numai fleacuri când ne vedem şi ne enervăm reciproc foarte repede. Richard nu s-a arătat niciodată gelos pentru că ne-am apropiat atât de repede unii de alţii şi s-a lepădat de orice simulacru de viaţă de familie, de îndată ce a putot s-o facă în mod cuviincios. În numai câţiva ani şia luat alte sotii, iar cu ultuna a făcut şi un copil.

De asemenea, abia aştept să aflu mai multe despre acea nuntă grotescă din clădirea capului de linie, nunta sflrşitului de secol, după cum îi spun acum Yossarian şi alţii, la care el a spus -în rimp ce eu chicoteam comic – că va fi invitat.

— Am fost jefuit odată, la acel cap de linie, i-am spus.

— Fiul meu a fost arestat acolo.

— Pentru că ai fost jefuit?

— Pentru că am făcut scandal şi am devenit isteric, când am 'văzut că poliţiştii nu făceau nimic.

— Hoţul a fost legat de zid cu cătuşe.

— M-au legat şi pe mine, l-am infonnat, şi tot nu cred că voi mai călca vreodată pe acolo.

466 ORA ÎNCHIDERH

— Nici măcar la o nuntă? O nuntă ca asta? Cu două mii de kilograme din cel mai bun caviar de nisetru rusesc, comandă sperială?

N-o să vreau să mă duc. Mai există câteva compromisuri pe care nu vreau să le fac. Deşi Esther, doamna rămasă văduvă, pe care o văd foarte des, „ar fi în stare să moară" ca să participe, ca să fie acolo şi să caşte gura la ceilalţi.

Când am cunoscut-o pe Glenda, vremea destrăbălării trecuse deja pentru ea. Eu mă simţeam din când în când un pic trădat, tundcă nu participasem la zilele ei boeme de glorie, pentm a rnă bucura şi aUmci de ea din punct de vedere sexual, cum o făcuseră mulţi alţii, de care ea se jena să-şi mai amintească, sau penttu a mă bucura şi de colegele ei de cameră şi de alte prietene ale ei. Gândul că acele patru fete trăiseră atât de liber continua să mi excite şi să mă chinuie. Avusesem şi eu parte de ani buni de promiscuitate, cu fetele din zilele de studenţie de la Universitatea New Yoik şi din

Greenwich Village, apoi de la firmă şi cu altele pe care le cunoscusem prin oameni de la finnă, şi chiar cu o puicuţă-două, în fiecare semestru, pe vremea când am predat la colegiul din

Pennsylvania, timp de doi ani. Cu toate acestea, pentru scurt timp, când ne-am căsătorit, încă mi se mai întfmpla să mă înfurii, să fiu gelos şi arţăgos în special din cauza trecutu-lui ei erotic şi să-i duşmănesc pe toţi masculii, pe toţi tinerii, pe fotbalistul ăla din liceu şi apoi pe toţi bărbaţii care fuseseră partenerii ei de desfrânare. Îi uram în mod special pe cei despre care îmi imaginam că o aduseseră întotdeauna, cu uşunntă, pe culinile ameţitoare ale plăcerii. Pe ea nu păreau s-o intereseze perfonnanţele legate de virilitate. Pe mine mă interesau şi, printre ticăloşii despre care ştiam câte ceva sau despre care aveam o modvaţie să născocesc ceva, îl includeam şi pe soţul ei, Richard. Îl vedeam în aceste drame înjositoare ca pe un cavaler cuceritor şi un adversar irezistibil şi acest lucru a rămas valabil şi după ce m-am obişnuit să-l cred un tip înfumurat,

pisălog, superficial şi prost, întotdeauna dând pe afară de atâtea planun energice, determinate de ambiţii meschine, un tip pe care şi

Glenda îl considera deja doar plicticos şi exasperant. Faptul că ea încă nutrea o îndelungată pasiune pentm cei ce-i semănau era o amintire ruşinoasă, aproape prea deprimantă, ca să poată fi suportată de vreunul dintre noi.

Încă nu înţeleg cum de un tip cu melanom a putut să muncească în continuare, să fie avansat şi să aibă noi prietene şi chiar două neveste. Dar Richard a reuşit. Lew ar fi putut să-mi spună, mă gândisem dintotdeauna; dar nu voiam să ghicească Lew ce ajunsesem eu să înţeleg despre mine însunu – că nu mă maturizasem pe deplin niciodată, nici măcar alături de Glenda, dacă era vorba de modul de comportare al unui băibat faţă de o femeie.

Prima nouă prietenă a lui Richard cu care am dat ochii a fost o infiimieră din cabinetului oncologului său. Era cu nasul pe sus şi şda tot despre starea lui fizică; totuşi, s-a culcat cu el foarte curând şi răspundea la telefon în apartamentul lui, de parcă i-ar fi aparţinut. Următoarea a fost prietena ei cea mai bună, în fata căreia a cedat şi care ştia şi ea de tumorile lui, dar tot s-a căsătorit cu el. În timp ce această căsnicie se destrăma, au urmat mai multe fete, una după alta sau în acelaşi timp, iar apoi a apămt unduioasa şi mteligenta femeie de familie bună, cu care s-a căsătorit de asemenea, o avocată cunoscută, cu o firmă mare la Los Angeles, oraş în care Richard a migrat, găsind o slujbă şi mai bună decât cea pe care o părăsise, pentru a-şi întemeia un cămin cu ea şi pentru a se îndepărta şi mai mult de toate pre-tentiile pe care le avea aici familia lui de la el. Şi erau doar cele despre care se asigura, făcând toate efbrturile în acest sens, că vom afla, pe care le chema în apartamentul nostru când venea acolo în pennisie, în timp ce încă mai catadiesea să-şi exercite acest drept sau ca să se certe iarăşi pentru banii de întreţinere sau din cauza problemelor cu Michael, care deveneatt tot mai acute, pe măsură ce el îmbătrânea. Richard plecase deja în vest, înainte săauzim vehiculându-se acel oribil cuvânt, schizofrenie, şi să aflăm, din biblioteca revistei

Time şi din dosarele de cercetare,

 că pe atunci se presupunea a fi o afecţiune nu prea bine definită, Glenda dispreţuia teama mea respectuoasă faţă de Richard.

— E un biet negustor, pentm numele lui Dumnezeu, şi un fanfaron, exclama ea indignată, când mă auzea făcând speculaţii izvoiâte din invidie. Dacă agaţă o sută de femei, sigur că va găsi câteva, care să-l considere mai bun decât nimic sau decât idioţii cu care slnt deja combinate. Ştim amândoi că la vorbe se pricepe.

Ştiam amlndoi că avea un anunut farmec insistent, deşi la noi nu avea succes. Uneori, în timp ce ea moţăia, îi clarificam anunute lucruri din prima noastră ceartă, iscată în jurul ziaiului de dunineaţă şi avându-l ca subiect pe individul care era pe atunci la Casa Albă: un tipjosnic, egoist, încrezut, fals şi nesincer, aşa că de ce am avea pretenţii să se comporte altfel? Încă nu pot să-i spun dacă dobitocul pe care-l avem acum acolo este un dobitoc mai mare decât ceilalţi doi dobitoci dinaintea lui, dar cu siguranţă că pare un dobitoc destul de mare, ţinând seama că îl are pe Noodles Cook drept confident şi pe parazitul ăla hulpav, cu păr argintiu, C. Porter Lovejoy, care tocmai a ieşit din puşcăne, 61 unna unei amnistii prezidenţiale, şi este acum super-vizorul lui moral.

Izbuteăm întotdeauna să realizez cu abilitate medierea cu Richard. Cu nune avea tendinţa de a se arăta plăcut şi prietenos, dar nu-l lăsam niciodată să fie sigur că îi reuşea figura.

— Fixează o întâlnirc la prinz, m-am oferit, la scurt timp după ce Glenda şi cu mine am început să ne spunem şi alte lucruri şi să ne retragem, ca să stăm de vorbă, la petreceri. Lasă-mă să-i voibesc în numele tău.

— Lu'cuiPântrebăea.

— Cui? M-a luat gura pe dinainte în mod spontan.

— Of, Doamne! Strigă ea, trecându-i proasta dispoziţie. Eşti Uti pedant. Singer, eşti un bărbat dragul şi deştept, dar tare pedant mai eşti!

Era prima oară când auzeam rostit cuvântul pedant. Cred că atunci, poate chiar în clipa aceea, am început să nu mă mai împotrivesc, în mod conştient, să fiu ademenit într-o legătură durabilă cu o femeie, nici măcar cu acelea care mă tulburaseră peste măsură o perioadă de timp.

Nu-mi era teamă să-mi asum o obligaţie, dar mi-era teamă de o capcană. Dar o femeie care putea folosi cuvântul pedant, am judecat, care putea să spună, despre soţul ei că era dupHcitar şi narcisist şi să-l numească pe directorul nostru adjunct troglodit, era o femeie cu care simţeam că aveam ce discuta şi cu care poate că aş fi fost chiar dispus să trăiesc, trecând peste cei tei copii, un soţ anterior şi un an 61 plus peste vârsta mea. Şi mai era şi creştină. Unii tipi din Coney Island au crezut că înnebunisem când au aflat cu cine se însura to cele din unnă Sanuny Singer: o fată cu trei copii, o neevreică, cu un an mai mare decât el. Şi nici măcar nu era bogată!

Glenda mai avea o calitate, despre care n-am pomenit nimănui decât după dispariţia ei, şi atunci iam spus doar lui Lew, odată când beam amândoi, eu obişnuitul meu whisky scoţian cu gheaţă, el tot

Carstairs şi Cola: era drăgăstoasă şi îndrăzneaţă când bea şi ieşea în oraş să se distreze, plină de haz şi poznaşă şi toate astea au devenit şi mai. Evidente după ce ne-am căsătorit, iar spontaneitatea ei şi surprizele care pia încântau peste măsură nu aveau limite, până în perioada când s-a îmbolnăvit şi s-a liniştit Nu o dată, aşezaţi pe bancheta din spate a maşinii cu care ne întorceam acasă de la o petrecere, cu nişte oameni pe care abia îi cunoscuserăm, ea începea să mă mângâie, să mă pipăie şi să mă frece, avansând tot mai mult, în timp ce eu mă străduiam să continuu o conversaţie normală cu perechea din fată, spunând bancuri cu glasul exagerat de ridicat, pentru ami justifica râsetele şi faptul că vorbeam tare şi întretăiat, fiindcă ea intervenea la rându-i cu tot felul de remarci şi răspunsuri la întrebări, după care se ghemuia din nou, ca să mă mai lucreze, şi exista ceva care mă solicita mai mult decât o trădau podcnclile glasului meu, când în sfârşit se asigura că ejaculasem. Aveam orgasme uluitoare, ea ştia asta, şi încă mai am. Acum se declanşează mai greu, dar durează mai mult. Lew i-a spus lui Claire că aveam lacrimi în ochi când îmi depănam amintirile, rni-a destăinuit acest lucru ultima dată când ne-am văzut, la un prânz
într-un restaurant, la scurt timp după moartea lui Lew, când ea urma să plece cu avionnl în Israel pentru pruna dată, în speranţa că ar putea să cumpere acolo o casă de vacanţă pe malul mării, pentru ea şi oricare dintre copiii care ar fi vmt să vină.

Glenda şi cu mine nu ne-am făcut niciodată curte şi acesta a fost unul dintre motivele pentru care căsnicia noastră a evoluat aşa cum a evoluat. M-a dus într-o după-amiazăjos, pe patinoarul din

Centiul Rockefeller. În copilărie eram un titirez pe patine cu rotile, jucam genul nostm de hochei pe stiadă şi m-am descurcat aOt de bine cu patmele pe gheaţă, încât a fost tentată să creadă că ghunisem. Am închiriat o maşină într-o dummică de primăvară şi i-am dus pe ea şi pe copii în

Coney Isiand, unde nu fuseseră niciodată. Le-am servit drept ghid în Cursa cu Obstacole. S-au rostogolit toţi în Butoiul Hazliu, au râs de imaginile lor defor-mate din oglinzile magice şi după aceea i-am condus peste drum, ca să le arăt casa Tilyou, de doua etaje, a fondatorului. Le-am arătat numele înţrustat pe suprafaţa de piatră a primei trepte, care continua să^e afonde în trotuar şi deja aproape că dispăruse. Erau scepdci faţă de impresia mea că şi casa se scu-fimda şi că înainte fusese eu un nivel mai înaltă, o săptămână mai târau, am închiriat o maşină mai mare, am luat-o şi pe maică-sa la întoaicere şi am luat devreme cina de duminică, la un mare restaurant cu produse marine din Sheepshead Bay, numit Lundy. După ce Glenda şi cu inine ne-am luat rămas-bun cu o sănitare, ne-am mai sărutat o dată, lipindu-ne unul de celălalt, şi atunci ne-am dat seama că începuse. Am simţit o putemică atracţie sen-timentală faţă de mama ei. Simţeam lipsa propriei mele mame. Eu locuiam în cartieml select al oraşului, iar Glenda locuia în centru şi într-o seară, târziu, când nu avea chef să se ducă acasă, | fiindcă băuse câteva păhărele după serviciu cu ocazia aniversăriia zilei de naştere a unei alte fete, prelungită cu o lungă cină de douăsprezece persoane şi apoi la un club cu jazz şi la un ring de dans în Greenwich Village, am spus că putea să doamiă la mine. Ea a acceptat imediat. Aveam un divan şi o canapea lungă.

— Nu trebuie să facem niniic, am promis încurajator, câod am ajuns. Vorbesc serios.

— Ba o să facem, decise ea ferm, rizând. Şi să nu faci pe băieţelul sfios cu mine. Te-am văzut la treabă.

După aceea, rareori ieşeam fără a face loc în programul nostm şi şansei de a rămâne singuri neobservaţi. Ne duceam la cinema, la teatru, ieşeam din oraş în week-end. O dată a vmt să ia şi fetele, să vadă Regele şi cu eu.

Eu am spus: Vrei să spni regele şi cu mine.

După o secundă de uimire, şi-a dat seama că glumeam şi a râs.

— Of, Doamne! Strigă ea cu neîncredere şi atimiraţie. Tot pedant ai rămas! Ce glumă poate să-ţi treacă prin cap! Dar prefer să fiu măritată cu un pedant decât cu un dobitoc, mai ales cu un pedant care mă face să râd. Sam, a sosit momentul. Mută-te la mine. Practic, locuieşti acum acolo şi am spaţiu suficient Nu te deranjează copiii mei, îţi petreci cu ei mai mai mult timp decât a petrecut

Richard vreodată. Îi duci în Coney Island să vadă Regde şi cu mine şi te împaci cu Michael mai bine decât noi toţi. Naomi şi Ruth se uită la tine cu respect, chiar dacă Naomi te-a depăşit deja în înălţime. Şi cu mama te împaci mai bine decât reuşesc eu, când îmi vine ciclul. Nu eşti obligat să te însori cu mine.

— Ştii că asta nu e adevărat. Ştii că e o minciună.

— Nu chiar acum.

Nu eram sigur dacă doream s-o văd zilnic.

— Acum mă vezi la serviciu în fiecare zi. Suntem împreună în fiecare week-end.

— Ştii că asta-i alteeva.

— Lar după ce voi renunţa la slujbă şi tu mă vei întreţine, vei sta departe de mine, la birou, mai mult timp decât acum.

Nu era o gospodină la fel de bună cum fusese mama şi gătea destul de modest. Până şi mama ei gătea mai bine, deşi nici ea nu era prea pricepută. I-am spus categoric că nici nu mă gtadeam.

Dar, continuând să ieşim din oraş în week-end, am început să-mi las haine de rezervă în apartamentul ei şi, când stăteam la ea până noaptea târziu, înu era mai uşor să rămân să donn şi dacă tot dormeam la ea, mi-a devenit în curând mai la îndemână şi apoi la îndemână de tot să mă culc cu ea. Avea şi ea haine la mine, precum şi o trusă de cosmeticale în care avea şi un sterilel

Nimănui din familia ei nu i se părea ciudată prezenţa mea acolo. Numai Michael era uneori intrigat şi mai monnăia câte o remarcă criptică sau amuzată, dar pe Michael îl indigna în mod spontan aproape orice şi nu-l ţinea mult. Uneori, Michael îşi pierdea interesul faţă de ceea ce spunea chiar în timp ce vorbea şi schimba subiectul la mijlocul propoziţiei. Ceilalţi considerau că

era felul lui special de a glumi. El pretindea că aşa era, dar eu îl luam în serios şi am început să simt că ascundea şi altceva.

Familia colabora pentru a ne simplifica întâlninle: în curând, şi livingul a devenit un spaţiu privilegiat, când se făcea târziu şi închideam uşa. Şi era foarte bine, pentru că, dacă eram amândoi aţiţaţi de băutură, se putea întâmpla să începem chiar acolo cu o îmbrăţişare degajată şi să tenninăm tot acolo şi nimeni nu putea ghici unde vor zbura hainele noastre. La început şi mulţi ani după aceea, rareori exista o noapte în care, rămânând singuri, vreo dunmeaţă sau vreo după-amiază în excursiile noastre, câad să nu facem dragoste măcar o data, chiar şi în timpul men-struaţiei. Mai târziu am lăsat o mai moale şi mai ratam câte o şansă, adeseori din cauza grijilor şi necazurilor pe care ni le pro-ducea Michael şi care pe ea o deprimau şi o mâhneau teribil. Pe atunci îl eluninasem deja pe

Richaid din viaţa noastră, ca pe o persoană nedemnă de luat în seamă. Ea vorbea solemn şi plângea liniştit în braţele mele, după care ne sărutam ca să ne consolăm reciproc şi chiar şi atunci, când ea îmi simţea tăria, făceam dragoste într-o altă dispoziţie, cu solicitudine şi tandreţe. Zăboveam suficient ca să-i stâmesc reacţiile, apoi mă descăicam şi eu, iar ea termina sau nu, dar era bucuroasă că eram mulţumit şi recunoscătoare că o ajutasem să mai scape un pic de apăsătoarea povară a problemelor pe care le avea cu Michael,

__473 devenit acum o problemă şi pentru ea. Încă sunt convins că n-am cunoscut în viaţa mea o persoană mai puţin interesată, mai generoasă şi mai puţin egoistă decât ea, sau mai puţin pretenţioasă sau sâcâitoare, şi nici nu pot concepe măcar că ar fi putut exista o femeie mai potrivită pentru mine, ca sotie şi pnetenă, cum a fost ea. Şi acest lucm este valabil pentru întreaga noastră căsnicie, chiar şi în perioadele de criză ale lui Michael, unnate în cele din urmă de inevitabila sinucidere, plnă ta perioada când ea a început să se simtă prea des rău de la stomac şi intestine şi când medicii, după ce i-au făcut analizele, au sta-bilit că avea cancer la ovare şi abia atunci s-a terminat luna noastră de miere.

Lar aceia au fost cei mai frumoşi, efectiv cei mai finmoşi ani ai vieţii mele, fără un singur niinut de regret A fost mai frumos decât în război. Yossarian ar înţelege ce vreau să spun.

A murit după tretzeci de zile, cum socotise Teemer, vlăguită tot mai mult de boală, cu puţine dureri acute, după cum ne garantase, şi încă mă simţeam îndatorat faţă de el clnd l-am retotâlnit la spital, unde îl îngrijea pe Lew, şi am aflat cu stupefacţie că se intemase şi el în salonul de psihiatrie din cauza stresului exercitat permanent asupra lui de idiosincradca „teorie a biologiei” emisă de el şi care devenise prea dificilă ca să-i mai poate ţine piept, fără a fi ajutat. Continua să lucreze în timpul zilei, dar dormea acolo seara, singur. Soţia lui putea fi intemată cu el, dar preferase să nu fie.

Absorbit de munca lui, hamic şi melancolic, Teemer era la rândul lui mai mare decât mine şi, după cum fl descria Yossarian, o victimă infinnă a războiului pe care-l purta împoânva can-cemlui.

Conform cpncepţiei lui actuale, lumea care decoda celulele canceroase vii şi societăţile pe cale de dispariţie erau reprezentări ale unei condiţii unice. Vedea cancere peste tot. Ceea ce vedea înto-o celulă vedea la scară mai mare în organism şi ceea se petrecea în om găsea recreat în grupuri.

Susţinea o năucitoare convingere, o convingere, afinna el, cu o evoluţie la fel de sănătoasă şi de viguroasă ca tumorile maligne tipice, care erau specialitatea lui: convingerea că toate acele excrescenţe dis-trugătoare, pe care le vedea înmulţindu-se pretutindeni, fară a putea fi oprite, erau la fel de normale şi de inevitabile pentru modul nostru de viaţă ca replicile celulelor maligne din lumea animală şi vegetală pe care le cunoştea.

Dennis Teemer putea să privească civilizaţia – chiar îi plăcea să glumească, făcând un paradox pesimist – şi să vadă lumea doar ca pe inicrocosmosiil unei celule.

— Poate că ai vrea să ştii încă doua lucruri despre aceste celule canceroase. Ele trăiesc veşnic în laborator. Şi slnt lipsite de autocontrol.

— Hmm, spuse Yossarian. la spime-mi, Teemer, o celulă cancCToasă trăieşte la fel de mult ca o celulă sănătoasă?

— O celulă canceroasă este o celulă sănătoasă, veni răspunsul cafe ne nemulţumi pe toţi, daca standardele sunt foiţa, evoluţia, mobilitatea şi răspândirea.

— Trăieşte la fel de mult ca o celulă nonnală?

— O celulă canceroasă este normală, veni umilitorul răspuns. Din punct de vedere biologic, te-ai aştepta să se comporte altfel? Pot trăi veşnic.

— Veşnic?

— În laborator, spre deosebire de celulele noastre. Se înmulţesc la nesfârşit. Nu ti se pare că e o dovadă de sănătate? Migrează, întemeiază colonii şi se răspândesc. Din punct de vedere biologic, în lumea funţelor vii, de ce te-ai aştepta să nu existe celule mai agresive decât toate celelalte?

— Hnun.

— Şi biologia face întotdeauna ceea ce are de făcut. Nu ştie, de ce şi nici nu-i pasă. Nu are de ales.

Dar, spre deosebirc de noi, nu caută motive.

— Lucrezi cu idei foarte vagi, i-am spus eu ambiguu.

— Aş vrea să înceteze, spuse soţia lui.

— Este plăcerea mea, spuse Teemer, schiţând un zâmbet. Iradierea, operaţiile chirurgicale şi chimioterapia constituie activitatea mea. Dar nu această activitate mă depriniă. Mă deprimă deprimarea.

— Aş vrea să vină acasă, spuse doamna Teemer. El se simţea onorat de faptul că era luat în serios de colegii lui medici de la psihialrie: ei îl credeau nebun, dar considerau că acest lucm era irelevant.

Reîntâlnirea cu Yossarian mi-a retrezit un val de amintiri dragi din război, chiar şi despre incidente cumplite, primejdioase şi revoltătoare, ca acela când Snowden a fost rănit şi a murit de frig, în timp ce Yossarian voma, încremenit, pe propriii lui genunchi. Şi amintirea despre cum leşinam eu, amejit, de fiecarc dată când îmi reveneam şi vedeam că se mai inlimpla ceva ce nu îmi puteam impune să privesc: cum îndesa Yossarian camea îtitr-o rană de la coapsă, cum tăia bandaje, vomând, cum folosea ptoza perlată a paraşutei lui Snowden drept pătură, ca să-l încălzească şi apoi drept giulgiu.

Apoi, când m-am prăbuşit cu Orr şi când luase Milo cilindrii cu bioxid de carbon, ca să facă siropuiile cu îngheţată pe care ofiţerii le primeau zilnic, iarnoi, recnitii, numai timninicile. În urma investigaţulor, s-a stabilit că, din punct de vedere logistic, nu puteau exista decât veste de sal-vare sau siropuri, nu amândouă. Au votat pentru siropuri, pentru că erau mai multi cei care se bucurau de sirop decât cei care ar fi avut nevoie

vreodată de veste de salvare. Am făcut aterizărea aceea foiţată cu Joe Flămândul. I-au dat o decoraţie pentru că a adus avionul înapoi şi l-a avariat în mod inutil. Şi a mai fost decoraţia primită de Yossarian pentru că s-a învârtit pe deasupra podului de la

Ferrara a doua oară, în timp ce McWatt, care era lacomenzi, fredona: „Ah, ce dandana, dracu' să-i ia!” Văzbid cum se agitau reticulele în cruce din vizor şi ştiind că va rata, Yossarian nu-şi irosise bombele. Eram singurele avioane rămase cârc mai aveau o şansă să atingă tinta şi tot focul artileriei and-aeriene era îndreptat spre noi.

— Cred că trebuie să mai încercăm o dată, nu? L-am auzit pe McWatt pe interfon, după ce podul rămăsese neatins.

— Cred că da, răspunse Yossarian.

— Mai încereăm? Întrebă McWatl.

— Da.

— Ah, ah, fredonă McWatt, ce naiba!

Ne-am întors, am lovit podul şi l-am văzut pe Kraft, copilotul nostru din Statele Unite, murind în avionul de lângă noi. Şi pe unnă Puştiul Sampson, desigur, sfârtecat pe plajă, de avionul ta care era

McWatt, în timp ce zburda într-o barcă ancorată în apă. Şi „Ah, ce dandana, dracu' să-i ia!” fredonase McWatt către turoul de control, înainte de a pluti alene prin jur, pentru a se ciocni apoi de un munte. Şi, fireşte, veşnica amintire despre Howie Snowden, rece şi sângerând la numai câţiva centimetri, strigând brosc în timp ce sângera:

— Începe să mă doară!

Atunci am văzut că avea dureri. Până atunci nu ştiusem că exista durere. Am văzut şi moartea. Şi după acea misiune, m-am rugat la Dumnezeu la începutul fiecărei misiuni, deşi nu credeam în

Dumnezeu şi nu aveam încredere în rogăciuni.

Acasă, niciodată nu prea se arăta cineva interesat de război, de războiul meu, cu excepţia lui

Michael, care nu se putea con-centra mult timp. Pentru fete era doar o poveste de necrezut şi un film de călătorii. Michael asculta cu atenţie un minut-două, după care devia pe tangente mai personale. Fiind mitralior în coada avionului, stăteam cu faţa spre spate, ghemuit pe genunchi, sau şedeam pe un suport ca o şa de bicicletă. Michael putea să-şi imagineze

perfect, se grăbi el să afirme, pentru că avea o bicicleta şi mergea cu ea la plajă, ca să privească valuiile şi pe fetele care se scăldau şi cum puteam să privesc drept înainte deşi stăteam cu faţa spre spate? Michael, nu e de ris, îl mustrau fetele. El rânjea de parcă ar fi glumit. Nu, am răspuns, nu puteam privi decât drept înapoi, dar un mitralior din turelă, ca Bill Knight, îşi putea roti mitralierele în toate direcţiile.

— Asta pot şi eu, spuse Michael. Pun pariu că încă mai pot să rotesc titirezul. Ştii cumva cum se întâmplă că ne punem toţi la păstrare costumele de baie în aceeaşi perioadă a anului şi. Începem să ne jucăm cu titirezul?

Fetele îşi ridicară mâimle, exasperate. Glenda la fel. Mie nu mi se părea întotdeauna că Michael încerca să fie hazliu, deşi, când era atacat, pretindea îndatoritor că asta îi era intenţia. Îi spuneam

Sherlock Holmes, pentm că acorda atenţie unor detalii şi sunete pe care noi ceilalţi nu le băgam în seamă, jucând şi acest rol cu acelaşi teatralism comic exagerat. Avea de asemenea probleme cu proverbele, cum nu-mi putusem imagina că ar putea existg, Nu pricepea de ce „leneşul mai mult aleargă”, fiindcă, argumenta el, dacă e leneş, nu aleargă niciodată. A rămas odată cu gura căscată, când Glenda, dându-i un sfat, a afir-mat că e mai bine „să nu zici hop până n-ai sărit”, de vreme ce lui nici nu-i trecuse prin cap să sară. Ca şi mama lui, pe vremea când era copilă, asculta de oricine.

Dacă i se cerea, ajuta la spălatul vaselor. Când colegii de clasă i-au spus să consume droguri, a consumat droguri. Când noi i-am cerut să înceteze, a tacetat. S-a apucat din nou, când a fost îndemnat. Nu avea piieteni apropiaţi şi părea să le simtă lipsa în mod patetic. După ce a împlinit nouăsprezece ani, ne-am dat seama deja că nu era în stare să unneze un colegiu. Discutam pe ascuns cum să-i găsim un serviciu care să nu implice relaţii strânse cu alţii: pădurar, paznic de noapte, paznic de far, acestea erau glumele noastre cele mai negre şi perspectivele cele mai bizare. După ce a împlinit nouăsprezece ani, ne întrebam deja ce am putea face cu el. Michael a hotărât în locul nostm. Glenda a fost prima care l-a găsit când a ieşit prin spate, cu un coş de rufe de la maşina de spălat în curtea din spate a casei pe care o închiriasem în Fire

Island, era un singur copăcel, un pin scoţian pipemicit, de care Michael se spânzurase.

Fotografiile care ne-au rămas de la el puteau frânge inima oricui. Glenda n-a protestat, când le-am ascuns în caseta în care ţinea fotografiile ce o înfăţişau pe ea ca majoretă şi pe tatăl ei ca negustor de utilaje agricole. În aceeaşi casetă cu decoraţia mea aviatică şi cu aripile de mitralior, tresele de sergent, fotografia aceea veche cu mine, Snowden şi Bill Knight, aşezaţi pe un şir, de bombe, în timp ce Yossarian ne privea din fundal, plus

^ fotografia aceea şi mai veche, înfăţişându-l pe tata cu mască de gaze şi cască, în primul război mondial.

La scurt timp după aceea, Glenda, care fusese întotdeauna sănătoasa, a început să aibă deseori simptome cu un caracter vag, greu de verificat: sindromul lui Reiter, virusul Epstein-Barr, fluc-tuaţii ale compoziţiei sângelui, maladia lui Lyme, un sindrom de, oboseală cronică, amorţeală şi fumicături în extremităţi şi, în sfârşit, tulburări digestive şi o indispoziţie mult prea specifică.

Îl cunoscusem pe Teemer prin Lew şi el sugeră să ne consultăm măcar cu oncologul care depistase maladia lui Hodgkin. Teemer a verificat datele şi nu a fost de altă părere. Excrescenţa iniţială din ovar nu mai era problema principală. Mai grave se puteau dovedi cele din alte zone.

— Depinde, se pronurua el evariv prima dată când discută cu noi, de biologia individuală a tumorilor.

Din nefericire, cele din ovar nu se manifestă decât după ce s-au răspândit deja. Părerea mea este că.

— Mai am un an? 11 întrerupse tăios Glenda.

— Unan?

Teemer ezită, luat prin surprindere.

— Un an bun, domnule doctor. Îmi puteţi promite?

— Nu vă pot promite, spuse Teemer, cu o tristeţe plină de regrete, despre care am aflat în curând că era tipică pentru el.

Glenda, care pusese întrebarea, manifestând o falsă încredere şi voioşie, a fost şocată de răspunsul lui.

— Îmi promiteţi şase luni? Glasul ei era mai slab.

— Şase luni bune?

— Nu, nu vă pot promite. Ea zâmbi forţat

— Trei?

— Nu depinde de mine.

— Mai puţin nu vă cer.

— Vă garantez una şi nu foarte bună. Dar nu veţi avea dureri mah. O să vedem.

— Sam! Oftă Glenda adânc. Adu fetele acasă. Cred că ar tre-bui să începem să ne organizăm.

A murit brusc în spital, la numai treizeci de zile după aceea, de embolie coronariană, în timp ce i se atiministra experimental o nouă medicaţie, iar eu am bănuit întotdeauna o înţelegere uiâianitară, despre care nu mi s-a spus nimic. Yossarian, care-l cunoştea bine pe Teemer, considera credibilă această probabili-tate.

Burtos şi masiv, cu părul alb, Yossarian nu arăta aşa cum wa l-aş fi imaginat. Nici eu nu m-am dovedit a corespunde iniaginii pe care şi-o făcuse despre mine. Mi-l închipuiam avocat sau profesor.

M-a surprins să aflu că se asociase cu Milo Minderbinder, el nu a părut impresionat de postul iheu în departamentul de publicitate de la Time. Am fost însă amândoi de acord că era minunat faptul că, datorită norocului sau selecţiei naturale, reuşiserăm amândoi să supravieţuim şi să ne meargă bine.

Părea logic ca amândoi să fi fost un timp profesori de şcoală şi apoi să ne apucăm de publicitate şi relaţii publice, de dragul unui salariu mai mare şi a unui mediu mai vioi, şi că amândoi năzuisem să scriem literatură, ceea ce ne-ar fi propulsat în elita oamenilor celebri şi bogaţi, iar în plus să scriem piese de teatm şi scenarii de film elevate.

— Ăm ajuns să ne placă luxul, numindu-l siguranţă, observă el, pe un ton de trecătoare părere de rău. Pe măsură ce îmbă-trinim, Samuel, riscăm mereu să devenim acel gen de persoană pe care pretindeam că îl dispreţuiam în tinereţe. Cum ţi-ai închipuit că voi arăta acum?

— Căpitan în aviaţia militară, tot la vreo douăzecide ani, care părea cam ticnit, dar ştia întotdeauna ce făcea.

— Şi şomer, răspunse el râzlnd. Nu prea avem de ales, nu?

— Odată, la Roma, i-am mărturisit, am intrat într-o încăpere pe care o împărţeam cu Snowden în permisie şi te-am văzut peste servitoarea aceea durdulie, care se oferea oricăruia

dintre noi care o solicita şi purta întotdeauna nişte chiloţi de culoarea lămâii.

— O tin minte. Le ţin minte pe toate. Era drăguţă. Nu încerci să te abţii să te întrebi mereu cum o fi arătând acum? Eu n-am probleme, fimdcă fac asta tot timpul. Nu mă înşel niciodată. Dar nu pot să merg cu gândul înapoi. Nu pot să privesc o femeie acum şi să-mi amintesc cum arăta în tinereţe. Mi se pare mult mai uşor să prezic viitorul decât să prezic trecutul. Nu păţeşti şi tu la fel? Vorbesc prea mult?

— Despre ultima chestie ai vorbit ca Teemer.

Şi eu aveam impresia că vorbea un pic ca Yossarian de odinioară şi i-a plăcut s-audă asta.

El şi Lew nu prea se plăceau. Simţeam cum fiecare se întreba ce vedeam în celălalt. În discuţiile de la spital nu era loc dectt pentru un singur lider şi lui Lew îi era greu să se impună ca persoană extrovertită, când el avea un metru optzeci înălţime şi scăzuse în greutate până sub şaptezeci şi cinci de kilograme. Lew se asociase, tactic, cu Yossarian şi cu vizitatorii lui mai liniştiţi, precum

Patrick Beach şi importanta Olivia Maxon, entuziasmată In mod ridicol de cele două tone de caviar ale ei, şi chiar cu blonda vivace şi cu frumoasa infinmeră.

Adeseori ne adunam seara în cabinetol lui Teemer din clinica de psihiatrie, ca să discutam despre sănătate mintală, democraţie, neodarwinism şi nemurire, printre ceilalţi pacienţi de acolo, toU bine sedaţi şi holbându-se impertuibabili la noi, lipsiţi de interes, de paică aşteptau ca nişte vaci cu faleile căzute, în tunp ce noi ne zbăteam să ajungem la o concluzie; părea şi asta o nebunie. A trti sau a nu trăi continua să fie dilema care-l frământa pe Yossarian şi nu-l consola cu niroic să audă că trăise deja mai mult decât şi-ar fi închipuit că va trăi, poate încă de la originea speciilor, şi că prin ATIN-ul transmis în copiii săi va continua să trăiască mult timp după ce va muri, din punct de vedere genetic.

— Eu nu vorbesc din punct de vedere genetic, Dennis, şi tu ştii asta. Bagă în mine o genă care să le slăbească pe cele care mă îmbăttânesc. Vreau să rămân veşnic aşa cum sunt acum.

Sociabilul Teemer era obsedat până la nebunie de cunoştin-tele sale căpătaie în laborator, confonn cărora celulele canceroase

_ORA ÎNCHIDERII

_48Tmetastazice erau dezvoltări genetice ale maligiutătii originare, mult mai agresive, mai abile şi mai distmgătoare. De aceea, el trebuia să le considere drept îmbunatăţiri evolutive şi să se întrebe dacă nu cumva toate intervenţiile sale medicale asupra pacienţilor nu erau crime împotriva naturii, agresări nedorite ale curenţilor care echilibrau viaţa biologică şi pe care îi vedea genninând, într-o sincronizare annonioasă, pretutindeni unde existau fiinţe vii. La unna unnelor, era el nevoit să întrebe, de ce era atât de nobil sau atât de esenţial omul?

— N-am contribuit cu nimic la propria noastră evoluţie, în, schinibcontribuiindinplinlapropriulnostiudeclin. Ştiucăpare o idee revoluţionară, dar trebuie să iau în considerare această probabilitate. Sunt neodarwinist şi om de ştiinţă.

— Eu sunt telal, spuse Lew, care se săturase deja de spital. Aşa am IncepuL/.

— Nu, Lew, ai început într-o celulă de spermă,? A un mănunchi de AŢIN, care încă nu ştie cine eşti.

— Căcat! Îi spuse Lew.

— Exact, spuse Teemer. Asta suntem toţi.

— Desigur, Dennis, dacă asta îţi place să gândeşd, spuse Lew, care se săturase la rândul lui de atâtea speculaţii intelectuale şi plecă acasă în ziua următoare, ca să aştepte acolo rezolvarea lucrurilor.

De altminteri, nici Yossarian şi cu inine nu prea eram compatibili unul cu celălalt. Eu nu ştiusem de scenariile lui de film. Lar el s-a cam ofensat, când am reacţionat la ideea lui de a scrie o piesă despre familia Dickens doar cu un zâmbet şi nu am reacţionat deloc la proiectul unui roman comic despre

Thomas

Mann şi despre un compozitor dintr-un roman de-al lui, care Încheiase un pact faustic.

Ceea ce nu-mi plăcea la Yossarian era faptul că părea oare-cum coiiştient de unicitatea persoanei sale şi era mai mult decât inărginit în felul în care-şi alegea prietenii.

Ceea ce nu-mi plăcea la mine însunu era faptul că încă mai eralti dispus să-l accept ca pe o persoană superioară. Eram

surprins să-l găsesc printre vizitatorii lui pe individul de la capul de linie, McBride, însoţit de o femeie. Plăcută, cu ochi strălucitori, pe care o prezentas^ drept logotinica lui. Un tip pe nume

Gafihey trecu pe la Yossarian, ca să clatine din cap a reproş spre patul în care zăcea. Îşi exprimă părerea despre un vechi pact fausdc între Dumnezeu – sau poate era diavolul – şi primul om, care era poate o femeie.

— Îţi voi da inteligenţă, ar fi afirmat Creatorul, şi suficiente cunoştmte ca să distrugi tot ce este pe pământ, dar va trebui să le foloseşti.

— S-a făcut, ar fi spus strămoşul nostru şi asta a fost Facerea.

— ÎU place ideea? Întrebă Gaffhey.

— Să mă gândesc, spuse Teemer. Poate fi cheia teoriei mele unificatoare.

— Vino acasă, spuse soţia lui.

— Ai înnebunit? Strigă Teemer. Nu vin până nu termin. McBride era omul de la CLAA, care îmi dăduse bani ca să ajung acasă, după ce fusesem arestat acolo. Era fascinant să-l văd arătându-se prietenos cu Yossarian şi punând amândoi la cale nunta de la capul de linie, la care ar putea să vină preşedintele pe calea ferată subterană şi la care urma să oficieze, printre alti prelaţi, şi cardinalul.

— Dacă ai ocazia, complotam eu subdl cu Yossarian, întreabă-l pe cardinal cui u aparţineau genele lui

Isus.

— Şi Teemer vrea să ştie.

Vreau să fac acea călătorie în jurul luinii, cât mai există încă lumea. În Hawari teăieşte o femeie care a lucrat pentru mine, pre-cum şi fosta nevastă a unui prieten de la care cumpăram lucrări de artă, pe vremea când mai organizam proiecţii de diapozitive pentru comis-voiajori, la revista Time. Era de mult căsătorită cu un ah bărbat. Aş vrea să le revăd pe aceste două cunoştinte. Yossarian mă sfătuieşte să nu ocolesc Noua Zeelandă, dacă tot mă duc în Australia, şi sa vizitez mai ales sudul insulei, pentru munţii săi înalţi şi pentru gheţari. Poate o să încerc chiar să pescuiesc păstrăvi intrând în râu cu cizme înalte, cât voi sta acolo.

Uite încă o chestie pe care n-am făcut-o niciodată. În Sytiney locuieşte vechiul meu amic de la serviciu, împreună cu sotia lm, într-o casă cu vederc spre golf, cu un bazin pentru exerciţiile pe care le face de la vârsta de douăzeci şi nouă de ani, pentm a-şi menţine musculatura părţii superioare a tropului; au hotărtt deja să stau la ei cel puţin două săptămâni. Nu-şi mai poate folosi picioarele, de când i-au paralizat din cauza maladiei Guillain-Barr6, după ce a făcut injecţii preventive anritoxice, în vederea unei întmniri de afaceri din Mexic. Yossarian cunoaşte femei necăsătorite în Sytiney şi

Melboume şi s-a ofent să le sxme ca sa mă prezmte. Îmi sugerează să-i trinut dinainte fiecăreia clte un bttchet de trandafiri roşii. Zice că trandafmi roşii au întotdeauna succes. După aceea, vreau să mă duc în Singapore, unde o fată care era asistentă locuieşte împreună cusotul ei, avocat la o finnă americană de acolo, şi apoi în Hong Kong, unde de aseme-nea am cunoştinţe. De acolo o să iau avionul până în Italia, numai la Roma. Vreau să încerc să găsesc clădirea din Via Veneto, în care aveam apartamentele acelea pe două etaje întregi. Cred că o să-mi placă Roma mai mult ca ultima dată, când am fost ca rezervă la o conferinţă de afaceri rapidă, dar nu la fel de mult ca prima dată, când am fost acolo ca tânăr militar în timpul războiului, cu o poftă feroce de mâncăruri italieneşti şi cu un libido tineresc, care se aprindea extrem de repede şi se reînnoia mereu, inepuizabil, în mod misterios. După aceea o să mă duc în Anglia, unde mai am nişte cunoştinte, cu care de asemenea am lucrat. Cred că ar fi păcat să omit Parisul, dar nu mai cunosc pe nimeni în Franţa şi nu ştiu ceaş putea face acolo singur. Apoi o să mă întorc în apartamentul meu cosdsitor, după şapte-opt săptămâni, la o casă şi o viaţă văduvite de persoana care a însemnat pentm mine mai mult decât oricine pe lume.

Mi-am ales ţad sigure şi linii aeriene neutre. Dar probabil că oricum voi fi răpit de terorişti, ca glumă de Paşti, şi apoi împuşcat din cauza paşaportului meu american şi a originii melc evreieşti. Esther sar mărită, probabil, cu niine dacă m-aş mobi-tiza s-o cer în căsătorie, dar numai dacă şi-ar putea păstra averea

de văduvă. Este o femeie plictisitoare şi încăpăţânată. Nu ne-am împăca bine.

Yossarian o duce mai bine decât mine, pentru că are încă de luat decizii importante. Sau cel puţin aşa zice Winkler, care venise la el la spital ca să-i raporteze despre înţelegerea de afaceri cu Milo

Minderbinder pentru noul lui prototip de pantof – îmi vin să râd la amintirea zilelor din copilărie, când

Winkler punea bazele afacem lui cu prototipul de sandvişuri-pentru-micul-dejun-aduse-la-domiciliu şi eu scriam cu litere mari DORMTŢI PÂNĂ 1ÂRZIU DUMINICĂ DIMINEAŢA pe fluturaşii lui de reclamă

— Clnd blonda aceea frapantă a dat buzna în salon cu vestea care îl va şoca pe Yossarian. Apropiinduse de şaptezeci de ani, el era confruntat cu înfricoşătoarea perspectivă de-a deveni iarăşi tată, sau poate că nu, şi de a se căsători a treia oară, sau poate că nu.

— Ei drăcie, au fost cuvintele pe care Wmkler şi-a amintit că le-a auzit ieşind din gura lui.

Pemeia astfel însămânţată era infinniera brunetă. Era clar pentm toţi că aveau relaţii intime de câtva timp. Ea zicea că, dacă era să facă vreodată un copil, voia să fie al lui. Şi dacă nu-l făcea pe ăsta, în curând aveau sa fie axnândoi prea bătrâni.

— Ea nu-şi dă seama, izbucni Yossarian, că la vârsta când copilul va primi paşaport eu voi avea optzeci şi patru de ani?

— Nu-i pasă.

— O să vrea să mă căsătoresc cu ea?

— Desigur. Şi eu vreau.

— Ascultă – şi tu, Winkler!

— Să nu suflaţi o vorbă despre asta, ponmci Yossarian. Nu vieau să mai ştie nimeni.

— Cui aş putea să-i spun? Întrebă Winkler şi imediat îmi spuse mie. Ştii ce-aş face? Adaugă el cu aeml pompos pe care-l adopta când se dădea om de afaceri.

— Ce-ai face? Am întrebat.

— Nu ştiu ce-aş face, a răspuns şi amândoi am izbucnit din nouânrâs.

Faptul că l-am găsit pe Yossarian în spital şi am văzut totce punea la cale, când am dat de prietena lui blondă entuziastă şi de infinniera însărcinată pe care voia s-o ia de nevastă, de Patrick Beach şi nevastă-sa în vizită la el, precum şi manevrele secrete dintre Beach şi blondă, când am văzut că

mai veneau pe acolo to mod regulat McBride cu logotinica lui şi că vorbeau despre nunta aia de nebuni, programată să aibă loc la capul de linie, cu două tone de caviar, comandă specială – toate astea şi altele îmi produc timide regrete că am ratat multe chestii şi că acum, clnd n-o mai am, înu dau seama că simpla fericire n-a fost suficientă.

ORA ÎNCHIDEM 487

31 CLAIRE

C^înd îi ajunse din nou la stomac, se hotărî să cedeze şi să-şi piardă cunoştinţa. Nimic nu i se părea mai rău decât greaţa. Putea suporta să-şi piardă părul, spunea el, încercând să facă haz, dar ta privinţa celeilalte nu mai era sigur. Erau atâtea în jurul lui de care li era silă. Cancerul îi producea greaţă, tratamentul u pro-ducea greaţă şi acum apăruse ceva nou, căniia ei li spuneau limfom. Pur şi simplu nu mai voia să se lupte cu toate astea. Avusese dureri de toate felurile. Dar spunea că greata era mai rea ca toate. Simţisem imedial că de data asta se întâmplasc ceva cu el. Imediat ce am ajuns acasă, a început să facă socoteli. Nu voia să se lase.

— Cât e mai mult – opt procente sau zece procente?

— Din ce? I-am răspuns. Zece procente. Ce te aşteptai să spun?

— Atunci ce cântăreşte mai mult – un kilogram de pene sau un kilogram de plumb?

— Ştii că nu sunt tâmpită. Nu e nevoie s-o iei iarăşi de la capăL

— Ce valorează mai mult – un kilogram de cupru sau un kilogramdeziare?

Am zâinbit amândoi, cuprinşi de amintm.

— Acum cunosc răspunsul şi la această întrebare.

— Zău, tâţe-mari? La să vedem ca să ne convingem. Câte tim-bre de trei cenţi sunt într-o duzină?

— Lew!

— Bine, atunci cât e mai mult – zece procente din optzeci de dolari sau opt procente dintr-o sută de dolari?

— Să-ţi aduc ceva de mâncare.

— De data asta sunt egale. Nu-H dai seama?

— Lew, dă-mi pace. Eşti în stare să mă întrebi acum clt fac opt ori şapte. Cincizeci şi şase. Nu-i aşa, Lew?

~ Minunat. Face opt ori şapte mai mult decât nouă ori şase? Hai, scumpo. Încearcă. Cum se compară?

— Lew, pentm numele lui Dunmezeu, lasă-mă să întreb lucruri pe care le şdu! Vrei omleta mai moale sau mai prăjită, sau astăzi vrei să întorc ouăle?

Nu-i era foame. Dar mirosul de brânză îi provoca întot-deauna un zâmbet. Nu mânca prea mult, dar fata i se lumina y. tei fehil acesta îl puteam face să renunţe. Era ca şi cum, dacă el cre-dea că eu nu mai ştiam tabla Înmulţirii, n-aş mai fi fost în stare să mai păstrez nici un ban din câţi îmi lăsa el. Nu mai jucam scrabble, table, rummy sau casino şi nu mai putea să vadă un film la video fără să se plicdseascâ şi să adoannă. Îi plăcea să primească scrisori; îl amuzau teribil scrisorile lui Sammy. De aceea l-am rugat să continue să le scrie. N-avea chef de vizita-tori. Îl oboseau. Trebuia să le facă conversaţie. Şi ştia că şi lor te era silă de el. Emil venea să-l trateze acasă de alte boli, ori de clte ori simţeam că aveam nevoie de el, dacă nu era plecat săjoace golf. Medicul nostm de familie n-ar fi renunţat la asta de dragul nimănui, nici măcar de dragul propriei lui familii. Dar şi el era obosit. Ne era deja silă tuturor de Teemer şi cred că şi Teemer se săturase de noi. Nebunia lui e doar un tertip de care se foloseşte. Nu-şi mai poate suporta paciendi; i-a spus ceva în sensul ăsta lui Lew. Crede că am ajuns să dăm vina pe el pentru tot. De aceea am hotărât să folosim spitalul de lângă casă, de vfeme ce Teemer nu mai descoperea nimic nou. Lew intta în spital ori de câte ori era nevoie şi se întorcea acasă ori de câte ori avea chef. Întotdeauna se simţea mai degrabă ca acasă în casa noastră, dar nu voia să sfârşească acasă. Şi-ştiam de ce. Nu voia să mă apese cu încă o nenorocire. Prin unnare, s-a intemat din nou când a simţit că se apropia clipa. Infmnierele erau încă topite după el, şi cele tinere şi cele bătrâne şi măritate. Cu ele avea încă puterea să ghunească. Cu ele mai găsea câte ceva de ris. Poate că nimeni n-o să creadă – el ar crede, pentru că îi dădeaxn mereu să înţel&aga când mă înfuria asta – dar am fost mândră că femeile 11 considerau întotdeauna atrăgător, deşi mă enervam când unele soţii care veneau la club se dădeau la el prea făţiş şi U vedeam cum le făcea jocul, începând să mă întreb unde se va opri. Îmi plăcea să ies în oraş ca să cunapăr cele mai scumpe rochii pe care le puteam găsi pentru o marc petrecere, numai ca să le arăt că tocft eram

stăpâna casd. În vacante, mă amuza tedbil întotdeauna cinn lua peste picior alte cupluri, cu care credeam că am dori să ne petrecem timpul. Dar de data asta, se întâmplase cu adevărat ceva cu el şi lecţiile acelea de aritmetică mă scoteau din minţi. Era supărat că nu puteam învăţa tot felul de lucruri cum voia el

— Eră un adevărat spectacol să-i vezi mutra când începea să clo-cotească de fiirie şi cum începea să-i zvâcnească nervul din falcă, de parcă ar fi fost o bombă cu ceas, iar pe unnă mă înfuriam şi eu.

— Cred că se pregăteşte de moarte, mi-a spus fiica mea Linda când am spus că nu mai puteam suporta.

Michael al nosâni era şi el cu ea şi a fost de acord.

— De aceea face atâtea socoteli şi vorbeşte atâta despre creditelebancaie.

Îmi scăpase treaba asta, deşi l-am citit întotdeauna ca pe o carte. A, nu, le-am spus, Lew nu va Snceta niciodată să se lupte.

Dar încetase şi nu nega.

— Vrei să ştii ce crede Linda? L-am întrebat, ca să-l pun la încercarc. Crede că te-ai hotărât să te pregăteşti de moarte. I-am 1 spus că a înnebuniL Oamenii nu hotărăsc aşa ceva, nu oamenii |p|| nonnalî în orice caz, nu oamenii ca tine. Ai fi ultima persoană | care are facc asta. |

ORA ÎNCHIDEM 489

— O, ce fetiţa deşteaptă, a spus el uşurat şi preţ de un minut păru fericit. Clatre, am obosit să mă lupt cu boala, a adăugat el direct şi atunci jur că am crezut că o să-l podidească plânsul. Ce rost arc?

Îmi amintesc cât de palizi erau ochii lui albaştri şi îmi mai amintesc că dintr-b dată s-au împăienjenit.

Nu voia să se dea bStut în faţa mea, dar acum pariez că atunci o făcuse, un pic doar, fiindcă nu-l vedea nimeni, poate mai mult decât un pic, poate tot ttmpul. Şi iată ce mi-a spus;

— Claire, au trecut mulţi ani, nu? Am reuşit să ajung până aproape de şaptezeci de ani, nu? Până şi

Teemer crede că asta e ceva. Nu prea mai suport să fiu îngreţoşat, să mă simt slăbit tot timpul.

Sammy ar vrea să mă audă spunând mi-e greafă, în loc ăsmă simtângreţoşat, dar ce şde el? Parcă ieri l-am înşfăcat pe

individul care a încercat să-mi fure portofelul şi l-am ridicat pe capota maşinii.

Ce-aş putea face cu el acum? Nu suport să mă văd atât de scheletic. De aceea mă intemez atât de des în spitaL Nu suport să mă vezi tu în halul ăsta şi nici copiii.

— Lew, te rog, nu-mi voibi aşa.

— Ascultă-mă, Claire. Să păstrezi întotdeauna mulţi bani lichizi într-un seif din bancă, în caz că ai o nevoie urgentă. O să găseşti o mulţime în două dintre ele. Vor sigila seifurile după dispariţia mea, aşa că închiriază de acum două, numai pe numele tău, la două bănci diferite şi transfeară acolo nişte bani. Ştii că mi-a plăcut întotdeauna să planific totul din timp. Dă-le copiilor un set de chei ca să le aibă, dar să nu le spui unde s&it seifurile decât când va veni clipa. Să afle de la avocaţi, iar pe avocaţi nu-i lăsa să afle tot. Să n-ai niciodată încredere în avocaţi. De aceea am avut întotdeauna doi. Când încep să aibă încredere unul în celălalt, debarasează-te de amândoi. Am o bucată de pănrint pe plajă, pe una dintre insule, despre care nu ţi-am spus niciodată; acun^ e pe numele tău şi mai e o bucată bună de pământ în Califomia, despre care de asemenea nu ştiai. Pe asta s-o vinzi imediat, ca să plăteşd taxa de moştenire. Poţi avea încrederc în asociatul la bucata asta. Poţi avea încredere şi în Sammy Singer, pentru sfaturi în privinţa copiilor. Şi în Marvin Winkler. Dar dacă poţi, nu renunţa la blocul de apartamente. Nu te mai gândi la ce spuneam noi despre proprietari. Merită să-l păstrezi fie numai penţiu monedele de la maşinile de spălat.

— Atâta lucru ştiu şi eu, Lew. Mi-am dat seama înaintea ta.

— Desigur. Dar, dacă eşti într-adevăr atât de deşteaptă, Claire, răspunde-mi la unnatoarea Întrebare.

Dacă ai avea un milion de dolari investit în acţiuni scutite de trei ori de impozit, cu un pro-cent de şase la sută, la cât s-ar ridica profitul?

— Anual?

— Bravo, fetiţo. Ai un cap pe umeri.

— Cu dinţi îmbrăcaţi. Şi o faţă cosmetizată.

— De ce nu pofe învaţa cifrele?

— Şaizeci de mii de dolari pe an, minus impozitul.

— Fomtidabil. Bravo, iubito. În asta constă toată frumuseţea de a fi bogat cu adevărat. Dacă un

Rockefeller sau un altul are o sută de milioane în aceste acţiuni, o să scoată.

— Şase sute de mii! O groază de parale!

— Ba nu! Şi mai mult. Şase milioane dobândă pe an, fără să facă nimic şi fără impozit. Mai mult decât vom reuşi tu sau eu vreodată. Nu sunt minunate speculaţiile financiarc? Dar, dacă în loc de un milion neimpozabil, ai avea doar nouă sute de mii invesdţi, cu acelaşi procent de şase la sută.

— Of, Lew, pentm numele lui Dumnezeu, mai slăbeşte-mă!

— Gtadeşte-te. Gândeşte-te bine.

— Deci încă o dată nouă ori şase, da?

— Da, exact, asta e singura deosebire. Deci, câţi bani vei câştiga cu nouă ori şase?

— Vor şti copiii.

— Lasă copiii! Nu vreau sa fii nevoită să depinzi de ei şi nu vreau nici ca ei să fie siliţi să depindă de tine. Oamenii se schimbă, bamenii înnebunesc. Uită-te la Teemer. Uită-te la agitaţia şi certurile dintre Glenda şi sora ei, din cauza casei de fennă, după ce a murit mama ei. Ţii minte ce i s-a întâmplat tatei cu cei zece nui pe care i-am luat cu împrumut şi ai văzut ce s-a întâmplat cu capul mamei tale, înainte de a fi apucat să îmbătrânească?

Când tatăl lui i-a împrumutat cei zece de mii de dolari pentru a-şi înfiinţa firma de instalaţii la mâna a doua, care atunci a devenit şi depozitul nostm de cherestea, banii scoşi de el erau toţi bani lichizi şi niciunul dintre noi nu ştia de unde proveneau sau unde îi ţinuse înainte de a stabili condiţiile şi de a întocnu actele, toate foarte oficiale şi foarte legale, ca să-i revină lui Minnie şi apoi tuturor celorialti, dacă i se va întâmpla lui ceva. Trebuiau să existe acte şi trebuia să existe o dobândă.

Bătrânul Morris, care nu s-a temut de nimeni toată viaţa, se temea să nu ajungă sărac la bătrâneţe şi avea deja optzeci de ani.

Doanme, ce bine'âmi aiintesc prăvălia de vechituri, de parcă ar fi fost ieri. Era mică, un spaţiu restrâns, lat cam cât un garaj pentru un camion, cam de mărimea restaurantului tim cen-tru, unde luam prânzul Sam Singer şi cu mine, deşi camionul eia întotdeauna parcat afară, m faţă, pentru că înăuntru erau prea multe vechituri şi afară, în spate, la fel.

Monnane întregi de metale, sortate pe categorii: alamă, fier, cupm şi un cântar sufi-dent de mare pentru a ţine un balot de ziare şi tot atâta murdărie. Ziarele curate erau scoase din pivniţele atiministtatorilor tuturor blocurilor din Coney

Island, care le adunau ca să ia bani pe ele şi acestea erau puse lângă baloturile mari. În ele putea fi orice. La sfârşitul zilei, toţi – Lew, tatăl lui, fraţii, cmnnatii, chiar şi Smokey Rubin şi negrul – îşi spălau şi îşi frecau bine corpurile şi unghiile de la mâini, cu apă rece de la fortun, cu o perie indus-trială mare şi săpun de leşie. Lar eu aşteptam acolo îmbrăcată la patru ace, gata să ies cu el în oraş.

Nu se temea decât de şobolani, nu doar de şobolani în sine, ci şi de gtodul că ei existau, chiar şi când a făcut annata peste ocean şi apoi în lagărul de prizonieri. În abatorul din Dresda totul era foarte curat, spunea el.

Toate astea, toţi oamenii şi toată munca de acolo îmi erau la fel de străine, după cum voi descoperi că îmi sunt israeliţii, dacă voi cumpăra într-adevăr o casă şi mă voi stabili acolo. Lew ar fi fost înclntat ca eu să trăiesc în Israel, deşi n-am putut niciodată să-l conving să se ducă acolo – nu prea l-am putut convinge niciodată să plece într-o ţară străină, unde nu ştia limba şi unde nu-l cunoştea nimeni. Eu aş alege cel mai îndepărtat colţ de lume, unde să mă pot relaxa şi poate să mă bucur de câteva amintm, în timp ce aş încerca să trăiesc im alt gen de aventuri, într-un loc cu vechi tradiţii pentru mine, cu oameni cu un moral bun, plin de speranţă şi de înţeles. Vreau să mă bucur de toate astea.

Şi eu am avut o educaţie evreiască, dar viaţa mea de acasă, într-o familie mică din nord, nu se putea compara cu a lor. Tata era contabil. Pe urmă a fost agent de pariuri la curs6, ca şi tatăl lui Marvin, şi era un împătinut al jocurilbr de noroc, dar purta întotdeauna costum, cămaşă şi cravată şi îi plăceau pălăriile panama şi pantofii fantezi alb cu negru, perforaţi, care-mi amintesc că erau la modă pe atunci. Familia lui Lew, o familie mare, hamică şi zgomotoasă, care vorbea cu accent idiş şi de Brooklyn, mă nedumerea şi mă atrăgea. La fel şi toată şleahta de tipi uşuratici, deschişi şi gălăgioşi din Coney Island. L-am cunoscut la o întâlniie cu vărul meu, care locuia acolo, eu trebuia să mă întflnesc cu alt băiat, dar imediat ce mi-a făcut ocheade şi mi-a dat de înţeles că i-ar plăcea să continue, nid un

alt tip pe care l-am mai cunoscut oriunde altundeva n-a mai avut vreo şansă. Pur şi simplu ne potriveam. N-am adus niciodată subiec-tul în discuţie, dar bănuiam că o să vreau să mă recăsătoresc, indiferent dacă lui iar fi plăcut sau nu ideea. Ne-am căsătorit de tineri, am fost tot timpul măritată şi nu cred că m-aş putea obişnui vreodată să trăiesc singură, dar unde să găsesc un tip ca el?

— Nu conta pe mine, a spus Sammy când i-am destăinuit toate astea.

— Nu trebuia să-mi spui, i-am retezat-o eu.

Am prostul obicei de a scăpa grosolănii pe care nu le cred.

— Sam, nu te supăra, dar n-aş putea împărţi niciodată un dormitor cu tine.

ORA ÎNCHIDEM 493

— Cred că nici eu, a spus Sam cu zâmbetul lui hlând şi am fost încântată să constat că nu-l jignisem.

Va fi greu să găseşti altul ca el.

— Crezi că nu şdu? Dar el te invidia, te invidia mult, pentru viaţa ta în miezul oraşului. Sau pentru ceea ce credea că este viaţa ta. Chiar şi după ce te-ai însurat cu Glenda, te imagina bitid zdravăn! N fiecare noapte şi culcându-te cu toate stricatele alea de la birou şi cu celelalte, cu care te Întâlneai mereu, umblând după reclame.

Sam se arătă foarte încântat

— N-am făcut-o niciodată, spuse el, cu oarecare mândrie, dar şijenat. Niciodată, după ce m-am însurat cu Glenda. Nu im-am mai dorit s-o fac, cât tiinp a trăit ea. Şi apropo, Claire, ştii că Glaida a lucrat cu mine în acelaşi birou câţiva ani buni, deci cum credea el că aş fi putut scăpa basma curată? Unde crezi că vei găsi alt bărbat, aaire? Poate că nu-ţi dai seama, dar standardele tale sunt foarte înalte.

Nu aveam idei bune. Încă deţineam şcoala de artă din Italia, lângă Florenţa, pe care mi-o cumpărase

Lew ca un cadou-sur-priză de ziua mea de naştere. Câte alte femei au primit vreodată un asemenea cadou de ziua de naştere? Dar n-am încredere în bărbaţii italieni în general şi nu mă atrag artiştii decât ca artişti. Nu am încredere to bărbaţii israeliţi, dar ei cel puţin sunt sinceri şi te lasă să înţelegi că vor trupul tău pentra o noapte sau pentru o jumătate de oră şi că ţi-ar vrea şi banii. I-am depăşit to vârstă pe bărbaţii din Coney

Island. Odcum, toţi au murit Va trebui să mint în privinţa vârstei mele, dar cât timp o să mai poţ s-o ascund?

— Sam, îţi aminteşti de prăvălia cu vechituri din McDonald Avenue?

Îşi amintea prăvălia cu vechituri, însă doar pe câţiva din faniilie, pentru că ei nu erau prea drăguţi cu străinii şi niri măcar unul cu celălalt. Întotdeauna locuiaucel puţin două familii, to mare înghesuială, în micul bloc de apartamente pe care-l cumpărase şi îl deţinea Morris. Nu se simpatizau întotdeauna

^î ntre ei – cunmatul lui, Phil, făcea tot posibilul ca să-i scoată pe toţi din. Sărite şi chiar a votat republicani ca Dewy, Eisenhower şi Nixon – dar erau solidari când era nevoie să se apere între ei, inclusiv pe cuscri şi apoi pe mine, de îndată ce am început să vin la masă acolo din când când şi să înnoptez în camera uneia din-tre surorile lui, chiar şi înainte de a ne căsători. Nu cred că m-a jignit vreunul şi nici nu mi-a spus vreo vorbă nepoliticoasă, chiar şi atunci când nu aveam dreptate. Poate doar cu excepţia lui Sammy şi apoi a lui Marvin, care mă tot tachinau, şi apoi a tipilor care făceau pe deştepţii glumind cu Lew pe seama piep-tului meu plin. Nu-mi plăcea să aud de la el că făceau haz de fată cu toţi, spunând de sânii mei că erau ţâţe mari, dar el nu şi-a dat seama niciodată dacă ăsta era sau nu un compliment, după cum susţinea mereu şiietul Sammy Singer. Bătrinnl s-a îndrăgostit de nune şi şi-a propus să mă ocrotească, pentru că tatăl meu murise. Mă considera orfană.

— Louie, ascultă-mă, ascultă-mă bine, îi spunea el chiar când eram de faţă. Ori te însori cu ea, ori o laşi în pace.

Nu voia să-l lase pe Lew să doarmă noaptea la mine nici când era mama acasă.

— Poate că mama ei nu vede ce se întâmplă, dar eu vad. Şi Lew l-a ascultat. L-a ascultat până ne-am căsătorit şi pe urmă ne-am apucat de treabă; aproape că nu ne-am mai oprit oiciodată, nici măcar în spitale, până ultima oară. Lew era un mare crai şi fustangiu, dar când era vorba de familie era un adevărat puritan. Nu i-au plăcut niciodată şi era neiertător cu fetele în bikini şi fuste scurte, cu legături amoroase încă din şcoală. De altfel, nici mie nu-mi plăceau. Şi nu-nu plăcea că înjurau.

Înjurau mai rău ca băieţii şi nici măcar nu li se părea că era ceva urât. Dar nu puteam să le spun ninuc, de teamă să mi mă creadă demodată ca taţii lor, care încercau să le bage minţile în cap. Aşa am ajuns la el, la Fort Dix, în cele din urmă, unde el o brutaliza pe biata ordonanţă gennană, căreia noi îi spuneam Hennan Germanul, iar eu încercam să-l conving să înceteze. Până la urrnă l-am convins, amenințând că o să mă dezbrac în pielea goală şi o să încalec pe trupul lui operat de henue, chiar acolo, în fata lui Hennan Gennanul în poziţie de drepţi. Fără pic de umor, fără un zâmbet, l-a lăsat în cele din urmă pe Hennan să plece.

Dar asta s-a întâmplat după aproape o jumătate de oră, în care Hennan a stat în picioare, povestindu-şi trecutul. Devenea foarte rău când era vorba de nemţi şi jur că efectiv l-am implorat să înceteze. Dar asta l-a dat gata în cele din unnă, pentru că Lew mă văzuse dezbrăcată şi nici un alt tip nu mă văzuse, iar pe atunci eram încă fecioara. Ne-am căsătorit în 1945, curfnd după ce. El sa întors din lagărul de prizonieri şi a făcut operaţia de hemie. Şi asta după trei ani, în care i-am trimis pachete cu salam kosher şi chiar şi mjuri şi ciorapi de nailon pentru fetele sannane pe care îmi spunea că le întâlnea peste ocean. Eiam prea deşteaptă ca să fiu geloasă. Oricum, majoritatea pachetelor n-au ajuns la el şi în orice caz niciunul după ce a fost luat prizonier.

Doanme, cum mai munceau în prăvălia aia de vechituri, munceau de le ieşeau ochii din cap, cu tijele subţiri de oţel cu care împachetau baloturile şi care se frângeau uneori. Şi erau al naibii de peiiculoase. Bălrânul avea foiţa a trei bărbaţi şi spera s-o moştenească şi fui şi ginerii lui, de aceea amâna meceu să cumpere utilaje modeme de împachetare a baloturilor cu ziare vechi. Aveau cleşti şi patente ca să răsucească tijele de ambalaj, aveau şi tăietoare pentru ţevile vechi de care făceau rost, dar cel mai mult îşi foloseau mâinile. Şi umerii lor solizi. Şimai era Lew – copil încă – gol până în talie, cu un cârlig pentru bato-turi în mâna dreaptă şi clipind spre mine în senm de încurajare. În timp ce eu îl ajutam sau aşteptam să tennine ca să ieşim în oraş. Înfigea tare câriigul în balot, încorda braţul, îndoia genunchiul şi balotul era ridicat peste cel de dedesubt şi amândoi tremiiram, iar manevra ne amintea de actul sexual.

Morris cunoştea valoarea banilor şi nu voia să piardă niei un bănuţ. Înainte de a ne da cu împrumut cele zece mii de care aveam nevoie ca să pomim afacerea, a venit să inspccteze clădirea pe care voiam s-o închiriem, o fabrică de curse de şoareci condamnată, plină de şoareci, cu o chirie de – nici mai mult mci mai puţin, bietul Lew – şaptezeci şi cinci de dolari pe luna, bugetul nostru. Ne-a împrumutatbanii – ştiam că o să ni-i împrumute – dar cu o dobândă de zece la sută, când băncile cereau patro. Dar el şi-a asumat riscul, în timp ce băncile nici nu voiau să audă, iar banii pe care şi-i păstra pentru bătrâneţe erau şi ei la dispoziţia noastră dacă am fi avut nevoie. Un Shylock ar fi cerut mai puţin, glumeam noi cu el, dar bătrânul a fost întot-deauna preocupat să stiângă bani pentm bătrâneţe. Chiar şi când s-a sculat din pat după atacul cerebral, a vrut să-l ducă cineva cu maşina la prăvălia de vechituri, ca să muncească, alata cât putea.

Lew era cel de-al şaselea copil, al doilea fiu din opt copii, dar, clnd l-am cunoscut, lua deja decizai.

După război, Morris a sperat ca Lew va continua să lucreze acolo şi într-o bună ri să-şi asume poate rolul lui de a se îngriji de prăvălie şi de toată familia. Eu am crezut ca proasta că voiam ca el să rămână în annată, dar era categoric imposibil. Pusese de o parte câteva mii din solda lui de sergent, cei mai mulţi băgaţi în bănci – l-au plătit penţiu toată perioada când a fost prizonier de război – şi banii scoşi din jocurile de noroc, pe care-i trimitea acasă. Tatăl lui i-a oferit o majorare de salariu ca să-l păstreze acolo – de la cri treizeci de dolari pe săptămână dinainte de război la şaizeci şi cinci pe săptămână. Lew a râs cât se poate de îngăduitor.

— Ascultă, Morris, ascultă cu atenţie, fiindcă îţi vreau binde. Îţi dăruiesc un an, pe gratis, dar pe urmă o să-mi hotărăsc eu salariul. Eu voi hotărt unde, când şi cum voi munci.

— Se acceptă, a spus Morris, scrâşnind încet din protezele lui dentare.

Pe atunci, toţi bătrânii aveau dinţi falşi.

Bineînţeles, Lew avea întotdeauna bani în buzunar, ca să negocieze cu atiministratorii şi cu telalii.

IJneori puteai să scoţi un boiler intact dintr-un apartament. Apoi îl reparai şi tl vindeai; urtui alt proprietar, drept o instalaţie folosită în condiţii bune, Traiul precar oferea multe asemenea

ocazii, laolaltă cu chiuvete de bucătărie, ţevi, calorifere, vase de closet, tot ce exista într-o ' casă.

Telalii nu priveau spre viitor atât de departe ca noi. Pe atiministrator – Lew li se adresa cu „domnule”, „domnule direc-toi” sau „donmule şef' când apela la ei, ca să inventeze ceva - întotdeauna îi atrăgea ideea de a mai câştiga un ban în plus. Aveam o mulţime de asemenea obiecte şi de aici s-a născut ideea de a înfunţa o finnă care să vândă materiale de constmctie folosite, într-un loc din afara oraşului unde nu existau destule. Cred că ideea a venit iniţial de la mine. Era o perioadă In care trebuia să-ţi încerci norocul. Aveam nevoie în primul rând de simţul umorului şi de încredere în sine, iar pe atunci le aveain din plin.

Îmi vine iarăşi să mor de râs când privesc în urmă. Amândoi ştiam atât de puţine lucmri şi multe le şriam eu mai bine declt d. Eu ştiam ce-i ăla un pahar cu picior, pe când Lew nu auzise în viaţa lui de aşa ceva. Dar, după ce am spus că vreau pahare cu picror, a avut grijă să mi le cumpere pentru primul nostru aparta-ment. Le-a luat de la un rip pe nume Rocky, un fel de telal italian cu care se împrietenise, un întreprinzător de genul „orice ce doriţi”. Era întotdeauna îmbrăcat nemaipomenit, chiar şi când trecea pe la prăvălia cu vechituri, după ultima niodă şi cu părul dat cu briantină. Prima noastră maşină am fost tot de la Rocky, o maşină la mâna a doua. Rocky: „Ce-tf trebuie?” Lew: „Omaşină”. Rocky: „Ce marcă?” Lew: „Un Chevrolet. Albastm. Ultramarin, aşa vrea ea”. Rocky: „Când?” Lew: „în martie, anul ăsta”. În martie, am primit-o. Era în 1947 şi maşina era din '45. De asemenea, paharele cu picior, de care nici Rocky nu auzise în viaţa lui şi parcă-i văd privirea sfioasă pe care mi-a aruncat-o şi cum s-a scărpinat pe cap, împingându-şi spre spate cu degetele claia generoasă de par ondulat. Dar n-a arătat prin altceva că nu cunoştea produsul. Cine-l cunoştea pe atunci? Dar to săptămâna unnătoare, ambalate în hârtie – fiecare pahar învelit în şervelete de hârde maro – am priniit cele două cutii, marca WoolwOTth. Pe gratis. Cadou de nuntă de la Rocky. Mamă, mamă! Încă mai amcâteva bucăţi, le-am păstrat. Şi au trecut aproape cincizeci de ani şi iarăşi

Mamă, mamă! Pentru că Rocky a apărut de nicăieri şi s-a dovedit a fi cel mai bun asociat pentru bucata de pământ

499 din Califomia în care Lew a spus că puteam avea încredere. Au păstrat legătura în toţi aceşti ani şi

Lew nu l-a ocărât niciodată.

— De ce nu nu-ai spus nicigdată? Am fost nevoită să întreb.

— A fost în puşcărie, a spus Lew.

Mai există astăzi asemenea prietenii?

Lew era înfometat, era veşnic înfometat şi plin de ambiţie şi întotdeauna cam străin de lumea pe care o vedea în jurul lui şi din care voia să facă parte; n-a încetat niciodată să-şi dorească să intre în ea şi să-i apaiţină. Ar fi putut să urmeze şi colegiul şi s-ar fi descurcat la fel de bine ca oricine, pentru că învaţă repede, dar n-a vrut să-şi piardă vremea. Şi mama lui mă plăcea – toţi ma plăceau

— Pentru că eram singuia care îi împacheta cadourile cu hârde specială şi panglici. Stăteam mult timp cu ea, chiar dacă nu vorbeam prea mult Eu nu prea înţelegeam idiş şi ea aproape că nu şda altă limbă, iar în curând s-a îmbolnăvit de ceea ce medicii numeau îngroşarea arterelor de la cap şi probabil că era boala lui Alzheimer şi nimeni nu prea o înţelegea. Astăzi mi se pare că facem toţi boala lui Alzheimer, dacă nu murim mai înainte de cancer. Întâi Glenda, apoi Lew.

— Şi tata, spuse Sam. Şi nu uita atacurile cerebrale.

— N-am uitat A făcut şi mama unul.

— Şi al meu, în cele din unnă, spuse SamEu stăteam oricum cu mama lui Lew. Tactica mea era sa răspund întotdeauna da. Din când în când, mai era nevoie şi de câte un nu şi îmi dădeam seama după felul cum clătina din cap sau mcmnăia că n-o nimerisem şi, când nu mergea nici asta şi tot nu înţelegeam, zâmbeam şi spuneam poate.

Lew învaţa destul de repede şi când a ratat şansa la marea compănie petrolieiă cu planul lui de încălzire cu petrol cu con-tor, şi-a dat seama că existau oameni cu care nu putea progresa şi locuri unde nu se va putea duce, şi am fost suficient de inteligenţi ca sa ne vedem de lungul nasului. Nici măcar n-a încercat vreodată să se înscrie la clubul de go) f al neeweilor, nici când avşam destui prieteni acolo ca să putem pătrunde. Îl amuza mai mult să-i invite pe ei la noi. Amândoi am învăţat repede şi, când am avut bani pentm două maşini, ne-am luat

două maşmi. Lar când au ajuns la modă maşinile străine, care erau mai bune decât ale noastre, am luat şi două maşini străine.

Niciodată Lew n-a putut să sufere fibrele sintetice, jmitatule. Purta numai cămăşi de comandă, din bumbac, cu condiţia ca bumbacul să nu fie din Egipt. Egiptul era un alt subiect care îi mărea pulsul, după războaiele cu Israelul. Purta numai costume de comandă, de la un magazin numit Sills, chiar înainte de a şti cineva că John Kennedy îşi comanda costumele tot acolo. Şi cel mai important din toate: manichiura, manichiura! Nu se plicdsea niciodată de manichiură. Sunt sigură că obsesia asta era provo-cată de murdăria din prăvălia de vechituri şi apoi din lagărul de prizonieri. Aşa ne petreceam timpul la sfârşit, când nu mai putea nici măcar să se uite la televizor. Îi făceam şi pedichiură. El se întitindea pe spate şi zâmbea. Făceam asta foarte des, după ce ne-am căsătorit; era o treabă intimă între noi. Le-am spus infimuerelor de la spital să-i aranjeze unghiile când voiau să-l facă fericit şi aşa au făcut, chiar şi infirnuerele şefe.

— A murit râzând, să ştii, i-am spus lui Sam.

— Serios?

— Serios. Cel puţin, aşa mi-au spus.

Îi spusesem dinadins aşa şi Sammy a sărit în sus de uimire.

— A murit rizând de tine.

— Dece?

— De scrisoarea ta, am spus eu, rtzând iar un pic. Mă bucur că ne-ai triinis scrisoarea aceea lungă, despre călătoria ta.

— Tu m-ai ragat.

Mă bucur că a trimis-o. I-am citit-o pe fragmente când a ajuns la noi şi amândoi am făcut mare haz de ea. Apoi a recitit-o. Singur. A luat-o cu el la spital, când a ştiut că se intemează pen-tru ultima dată, şi o citea cu glas tare infirnuerelor. Noaptea, se tatâmpla s-o pună pe infimuera de serviciu să i-o citească cu glas tare. Infirmierele îl adorau, iţi jur, nu erau ca astea ţâfhoase şi snoabe din New

York. Întotdeauna le întreba ce mai făceau şi le spuneace bine arătau: şi celor măritate, cu copii, şi celor bătrâne.

Ştia cum să le înveselească şi ce să le spună când aveau necazuri. „Mary, spune-i soţului tău să stea cupchii-n patiu, fiindcă ime-diat ce o să mă fac ceva mai bine, va trebui să te

întâlneşti cu mine după serviciu şi în zilele libere şi ar trebui să-nceapă de-acum să înveţe să-şi facă singur de mâncare seara. Şi dunineata, fiindcă se va întâmpla să nu te găsească uneori când se va trezi." „Agnes, uite ce-o să facem. Mâine ies din spital. Tu vu la cinci să mă iei cu Honda ta, ieşim în oraş să bem ceva şi cinăm la motelul de pe munte. La-ţi cu tine tot ce-ţi trebuie, în caz că o să vrei să stai toată noaptea." „Agnes, nu râde", spuneam eu, fiindcă eramşi eu de faţă. „Voibeşte serios. L-am mai văzut cum acţionează şi întotdeauna obţine ce vrea. Aşa am ajuns să – mă mărit cu el." Călătoria pe care ne-a descds-o Sam în scrisoaie a fost tatr-adevăr fnunoasă, cuprinzătoare.

— Noua Zeelandă, Australia, Singapore. L-am lăudat

— Şi ai mai pomenit şi de Hawaii, Fiji, Bali şi Tahiti. Chiar aifostpeacolo?

— Aproape. N-am fost în Fiji, Bali şi Tahiti. Astea le-am adăugat pentm voi doi.

— Uite că a ţinut figura. El s-a amuzat grozav imagiiiându-te în acele locuri. „Bietul Sanuny", i-a spus infirmierci de serviciu, to timp ce ea i-a recitit-o în acea ultimă noapte. A murit noaptea, ştii, şi m-au sunat dimineaţa. Astea au fost nltimele lui cuvinte, Sam: „Tocmai când are mai mare nevoie de mine, eu zac aici în spital. Poftim, bietul de el, a plecat făiă noi, într-o călătorie în jurul lumii, şi încă n-a învăţat cum să agaţe o fată."

C^ARTEA A UNSPREZECEA

MUMTA

C^els două mii de kilograme de caviar de cea niai bună calitate au fost împărţite de maşini automate în porţii de p optime de uncie pentru cele cinci sute douăsprezece „canapete", care, împreună cu cupele de şampanie de import, stăteau la îndemână pentru a fi împărţite repede de către cei o mie doua sute de chelneri celor trei mii cinci sute de prieteni foarte apropiaţi ai Reginei, ai lui Milo Minderbinder, ai Oliviei şi ai lui Christopher Maxon, precum şi câtorva cuhoştinţe ale miresd şi nurelui. Se pregătise în mod deliberat o cantitate excesivă, pen-tm a se atrage atenţia presei. O parte din surplus era rezervată personalului. Restul a fost transportat în aceeaşi noapte, cu maşini frigorifice, la adăposturile de la periferia oraşului NeW Jersey, în care cei lipsiţi de adăpost şi alţi locatari ai dădirii de la capul de linie fuseseră adunaţi şi concentraţi

temporar, pentru ziua şi noaptea respectivă. Cerşetorii, prostituatele şi traficanţii de droguri murdari, astfel dislocaţi, au fost înlocuiţi cu actori instruiţi care-i reprezentau, personajele interpretate de ei fiind considerate mai autentice şi mai suportabile decât originalele pe care le substituiau.

Caviaml a ajuns la atelierele departamentului de Bombe Comerciale al companiei Milo Minderbinder

Enterprises Associates în optzeci de canistre vopsite de un artist, de câte

douăzeci şi cinci de kilograme fiecare. Acestea au fost fotografiate, pentru a fi publicate în periodice de o cutremurătoare eleganţă, dedicate bunului gust şi măreţelor ocazii mondene, de amploarea nunţii Minderbinder-Maxon.

Trăgători de elită cu cravate negre de la departamentul Bombe Comerciale al companiei M&M erau postaţi discret în dosul draperiilor din galeriile şi arcadele de pe diversele balcoane ale clădirii capului de linie, unnărind în mod special acţiunile ilegale ale trăgătorilor de elită ai poliţiei orăşeneşti şi ale mai miritor agenţii federale însărcinate cu siguranţa preşedin-telui, a Priinei

Doanme şi a altor oficialităţi guvemamentale.

Cavianil şi şampania erau însoţite de sandivişuri pentru ceai, creveţi reci, scoici, stridii, cruditătţi cu un strop de curry şi foie gras.

Para vulgaritate, insistase încă de la început Olivia Maxon. În privinţa asta, neliniştea ei a fost alinată de tânând sigur pe el, de lângă consola calculatorului, cu modelul nunţii care unna să înceapă şi care avea loc acum, ca şi cum s-ar fi petrecut deja, pe monitoarele Centiului de Control al

Comunicaţiilor din clădirca capului de linie, în care fusese instalată aparatura pen-tru modelul pe calculator, pentru expunere şi previzionare. Tânând se îndreptă repede spre un alt monitor video, din cele şaizeci care se aflau acolo.

Pe acel monitor, după ce evenimentul care nu se petrecuse încă se consumase, maestrul de ceremonii al unui concem de presă răspundea la mtrebări care nu fuseseră încă puse.

— N-a fost nimic vulgar, afirma el, înainte de a asista măcar la eveniment. Am fost la nuntă. Mi s-a părut fantastică.

De îndată ce temerile momentului fură ahmgate de această încurajatoare demonstraţie a ceea ce era proiectat să se petreacă în mod inevitabil, Olivia Maxon îi strânse braţul lui Yossarian, cu un gest ce exprima revenirea încrederii şi începu să scoto-cească după încă o ţigară, în timp ce stingea mucul celei pe caie o fumase. Olivia Maxon, o femeie micuţă şi negricioasă, ridată şi zâmbitoare, emaciată după standardele modei, nu se bucurase deloc de retragerea neprevăzută tim activitatea de colaborare a lui Frances Beach, din cauza unui grav atac cerebral suferit de soţul ei, şi de necesitatea de a se bizui mai mult decât voia pe John Yossarian, cu care nu se simţise niciodată prea sigură. Frances stătea mult acasă cu Patrick, interzicând vizitele ocazionaleAparatura din cabina de comandă tim Aripa de Sud a clădirii capului de linie, dintre etajul principal şi celelalte, era proprie-tatea Agenţiei de Bunuri Imobiliare Gaffiiey, iar tânărul Înfipt, specialist în calculatoare, care oferea acmn explicaţii numai pen-tru Yossarian, Gaffhey şi Olivia Maxon era angajatul finnei Gafihey. Se prezentase cu nnmele Wanen Hacker. Cravata hâi Gaffhey, de culoarea vinului roşu de Burgundia, avea un nod Windsor. Umerii sacoului său de lână din ziua aceea erau pătratL

Christopher Maxon lipsea, întrucât soţia lui îi spusese că nu ar fi fost de nici un folos acolo. Milo, plictisit de această repetftie a evenimentului ce urma sa aibă loc, se retrăsese afară, pe bal-conul ce înconjura încăperea. Nesimţindu-se deloc la largul hâi în apropierea travesdţilor care pdveau, cu un acut siint al nedreptăţii, de la balustrada de deasupra, siluetele de dedesubt dintre care înţelesese că făcea şi el parte, Milo coborâse cu liftul la etajul de dedesubt, ca să-l aştepte pe

Yossarian şi să facă împreună cu el un tur al clădiru, pennis acum tuturor, pe care câţiva membri ai familiei lui considerau că trebuia să-l facă. Având deja asigurat venitul de pe unna avionului Iw, Milo se gândea la zgârie-nori. Îi plăcea clădirea lui, M&M, şi mai voia câteva. Îl mai frământa o enigmă: sus, pe un monitor, se simţise dezorientat de imaginea lui participând la nuntă în cravată albă şi ftac şi ţinând un scurt discurs pe care nu-l văzuse încă, iar apoi dansând cu femeia aceea cu părul negm, Olivia Maxon, pe care abia o cunoscuse, deşi el încă nu ştia să danseze. Nu prea ştia unde se plasa în timp.

Înainte de a coborî, îl scosese pe Yossarian afară, ca să-i spună câteva vorbe între patm ochi.

— Care naiba e problema, se mirase el absent, cu caviarul ăsta, lua-l-ar naiba?

— Nu e vorba de bani, Sl informase Yossarian. Problema e cu peştii, lua-i-ar naiba. Dar acum consideră că au prins destui.

— Slavă Donmului, spusese Olivia auzind din nou vestea. În arhivele mondene ale Muzeului

Metropolitan de Artă existau linii directoare şi pietre de hotar anterioare, ce unnau să fie întrecute şi depăşite. Cazul Minderbinder-Maxon va fi mai presus decât toate. Chiar şi pe timp de criză, ţara se scălda în bani. Chiar şi în nujlocul sărăciei era loc pentru multă risipă.

Deşi era primăvară, florarul care se ocupa de omamentatie instalase optzeci de pomi de Crăciun în cinci săli de ospăţ şi în jtmil lor aşezase mii de vase cu narcise albe. Existau două sec-toare cu ringuri de dans şi estrade pentm orchestre la etajele prin-cipale şi secundaie ale Aripii de Sud şi una la etajul principal al Aripii de Nord. Începând cujumătatfta după-amiezii, mai multe reflecţpare luminau intrările din Eigth Avenue şi din Ninth Avemie, precum şi pe cele mai mici, mai izolate, de pe străzile lăturalnice. Efectul produs înăuntm, prin geamurile fumurii ale ferestrelor de pe peretele exterior principal, ce se întindeau de-a lungul a două cvartale, era al unei băi de lumină solară pe un vitraliu. Autobuzele pe care le zăreau rulând prin geam erau văzute ca o inteligentă aproximare a lumii exterioare. La fel de apreciată ca imagine a realităţii era mirosul de fum de motoare Diesel ce plutea din când în când, filtrat prin norii naturali de par-fiun emanat de femei şi de esenţele introduse în sistemul central de ventilaţie. Tuturor decoratorilor, florarilor şi altor lucrători, care încheiau contracte cu M&M Conunercial Catering, Inc. li se cerea să semneze acorduri de confidenţialitate cu departa-mentul Bombe Comerciale al M&ME&A şi păstrarea secretu-lui asupra acestor acorduri de confidenţialitate era amplu popularizată.

Parterul Aripii de Nord, care era despaiţită de Aripa de Sud de o stradă pe care unnau s-o străbată mireasa cu alaiul ei, fusese transfonnat în capelă şi sală selectă de ospăţ. Efectuarea acestei renovări necesitase mutarea masivelor scări ce duceau

la nivelul de dedesubt, împreună cu ghereta de infomiatii şi imensa sculp-tură manevrabilă cu mingi colorate mobile, care ocupa o mare parte din suprafaţă pardoselii. Scările, ghereta de infonnatii şi lucrarea de sculptură erau expuse sub un baldachin provizoriu la Muzeul Metropolitan de Artă, în locul unde se înălţa în mod obişnuit Marea

Sală a muzeului, atrăgând un public respectabil şi cronici destul de bune din partea criticilor de artă.

Cât despre Marea Sală a muzeului, aceasta fusese mutată în clădirea capu-lui de linie, închiriată pentru această ocazie contra sumei de zece milioane de dolari. Dislocarea scărilor şi a sculpturii din

Aripa de Nord făcuse loc pentru câteva staluri şi clteva rânduri de bănci din lenm de nuc şi, mai impunător, pentru instalarea îţi clădirea capului de linie a Templului Dendur din acelaşi Muzeu

Metropolitan de Artă, care, prin aplicarea unei presiuni extrem de convjngătoare şi a unei taxe de încă zece milioane de^olari, a fost de asemenea închiriat temporar de muzeu pentru seara respectfvă. În această Aripă de Nord a clădiiii capului de linie unnau să unnărească cei de la Centml de Control al Coniunicatiilor repetiţia ceremoniei nupţiale. &i acea zoriă fiisese lăsat spatiu pentru o măsuţă destinată principalilor participanţi la ceremonie, celor doi oaspeţi ai lor de la Casa Albă şi pentm şase mese rotunde, fiecare cu scăune penâni zece peraoane impli-cate în organizare şi legate îndeaproape de persoanele de vază de la masa dreptunghiulară, din faţa coloanelor

Templului:

Altanil din interiorul Templului Dendur era mărginit de flori şi de sfeşnice cu lumânări.

Un milion o sută douăzeci şi două de mii de cupe de Şampanie fuseseră aduse ca premii de participare şi ca suveninui. O imensă varietate desuperbe candelabre din diverse epoci fuseseră instalate în toate cele cinci săli de ospăţ, toate

ORA ÎNCfflDERn învelite în ramuri de salcie creaţă. Ramurilor de salcie li se adăugaseră fâşii de rafie şi ele erau ca nişte minuscule luminiţe care licăreau în toate frunzele şi în crengile tuturor celor optzeci de ponii de Crăciun. Splendide tapiserii folosite ca feţe de masă, nenumărate lumânări, colivii

din alte vremuri, pline cu păsări vii, cărţi preţioase şi argintărie din diverse epoci se aflau din abun-denţă peste tot. Tufele de ochiul-boului din cele două mii două sute de ghivece malaieziene care flancau toate intrările din sălile principale ale clădirii contribuiau la transfoimarea uneijumătăti din Aripa de

Sud a etajului principal într-un Versailles în miniatură, cu mii de luminiţe pflpâitoare în gluvecele de teracotă, simulând milioane de lumânări. În o sută patru vitrine aşezate de-a lungul pereţilor tuturor sălilor de ospăţ erau actori vii, stând nemişcaţi sau activând în postura proxeneţilor, târfelor, traficanţilor de droguri, copiilor fugari, cerşetorilor, drogaţilor şi a altor epave umane care ocupau de obicei clădirea capului de linie. Prăvălule care rezistaseră, fiind încă rentabile, au fost plătite să rămână deschise toată noaptea, scoţând în relief origi-nalitat”a atmosferei şi a decomlui, şi mulţi invitaţi îşi petreceau cu plăcere clipele de răgaz făcând cumpărături în ele. Şaizeci şi unu de seturi de atrăgătoare gemene identice, toate care s-au putut găsi în lume pentru această treabă, pozau ca sirene în vreo cincizeci de bazine şi fintâni artificiale, iar treizeci şi opt de perechi de gemeni identici Sntruchipau trâmbiţaşi care fluturau stindarde şi ofereau răspunsuri hazlii la diverse întrebări.

Militari de la Autoritatea Portuară îmbrăcaţi cu vestoane roşii era) i la datorie pretutindeni, pentm a-i ajuta pe invitaţi cu instrucţiuni şi indicaţii. Centml Trans Aerian al capului de linie era deschis pentru a asigura transportul la cele trei aeroporturi importante ale oraşului a acelor oaspeţi care se repezeau de la somptuoasa recepţie Minderbinder-Maxon la somptuoase petre-ceri din Maroc sau

Veneţia, la feslivaluri muzicale din Salzburg sau Bayreuth, la Expoziţia Floralâ din Chelsea sau la partidcle de tenis din Anglia.

Organizatorii – rafinaţi vânători de capete – se asiguraseră prin insistente interviuri ca numai manechine şi slujitori ai Thaliei cu o creştere aleasă şi de familie bună, absolvenţi ai unor colegii de prestigiu, să fie angajaţi pentm folurile târfelor, peştilor şi ale altor ocupanţi lefteri şi degeneraţi ai clădirii, care, în mod normal, îşi aveau domiciliul şi îşi duceau traiul acolo, iar eise avântaseră cu elan în aceste roluri, manifestând un entuziasm înduioşător faţă de această farsă sănătoasă, caie a cucerit inimile tuţuror spectatorilor. Spre sfârşitul petrecerii,

după cum au putut vedea cei care o urmăreau pe monitoare, actorii s-au amestecat printre oaspeţi, în costume, simulând profesiile pe care le reprezentau – încă o inovaţie care a contribnit mult la hazul general.

Alţi actori, alte actrife, manechini şi manechine se costumaseră pentru a înfăţişa personaje din tablouri şi filme celebre şi se plimbau prin mai multe galerii, adoptând comportamentul caracteristic persoanelor pe care le maimuţăreau. Eraa câteva copii ale lui Marilyn Monroe, vreo două ale lui

Marlon Brando ta rolul lui Stanley Kowalski, câte un Humphrey Bogart pe iei pe colo, o pereche de

Dantoni muribunzi şi cel putin dffliă Mona Lise, pe care toată lumea le recunoşteaChelnerii puitau bluze albe fflfiitoare şi veste brodate din diverse epoci. Salonul CIandestin de Pariuri şi restaurantul

Arby de al etajul doi, pre-cum şi festaurantul şi barul Lundy de dedesubt, fuseseră recon-stmite pentru a semăna cu birturile flamande din secolul al şaptesprezecelea, cu toate mărunţişurile şi obiectele artizanale ce tieseau tavemele pe vremea aceea. Într-unul din aceste tablouri, un bărbat slăbănog cu piele lăptoasă, ochi trandafirii şi păr deculoarea cuprului fuma o ţigară, nu o pipă, cercetând totul cu o privire vicleana. Purta pantaloni bavarea scuiţi, de pide, avea un alpenstock şi un ruesac verde, iar Yossarian, care era aproape sigur că îl mai văzuse undeva, nu-şi putea da seama dacă avea vreo treabă acolo sau dacă era doar un element nepotrivit m decor. Erau mai multe autoportrete destul de reuşite <liiate lui Rembrantit şi unul al lui Jane Avril. Nu era nici un Isus

Christos.

După cină, oaspeţii au fost Uberi să danseze sau să treacă prin faţa antichităţilor greceşti şi romane, pentru a cumpăra pâinea lui Zaro de la Coşul cu Pâine al lui Zaro, bomboane Fanny Farmer sau bilete la loteria de stat din New York, sau penâni a da o raita prin cizmăria Drago sau printr-unul dintre barudle Tropica Juice, unde piramidele de portocale erau taipodobite în stilul Directoratului Francez, cu ghirlande, rozete şi ciucuri. Mulţi nu mai văzuseră până atunci piramide de portocale. Omamentul din mijlocul meselor era alcătuit din frunze de magnolie şi ramuri de primăvară aurite, iar coloanele drepte car” susţineau Centrul de Control al

Comunicaţiilor se înfăţişau măâeţe îh valurile de lununâ argintie, cu flntânile care revărsau apă albă înspumată în jur şi cu puzdena de stindarde ale breslelor, înălţate ca nişte pânze de corabie, şi de fanioane care fluturau şi zvâcneau în adierea artificială. O sală care dădea spre porţile de afară, unde se aflau autobuzele de cursă lungă care mergeau spre Kenosha, Wisconsin şi spre nord, la Pol, era decorată în stilul Renaşterii greceşti şi împodobită cu tapiserii italiene, felinare japoneze, armuri medievale şi lambriuri din lemn de nuc sculptat dintr-un castel francez. În partea opusă era un alt pasaj pentm plecări; în acesta se aflau mobilă stil Regence, peme bine îndesate, învelite în creton, şi lemnărie din măhon, toate în spatele porţilor din fier forjat ale unei curţi medievale. Curtea

Charles Engelhard, închiriată tot de la Muzeul Metro-politan de Arta, era scăldată într-o lumină trandafuiu-aurie şiera înecată în cincizeci de nui de trandafiri franţuzeşti, cu aproape tot atâtea ftunze de magnolie cu vârfuri aurii, având şi un ring de dans, pictat de mână special pentru seara aceea, într-un mozaic pestriţ de verde, galben, roşu şi negru.

Patruzeci şi şapte de şefi de protocol de la Foreign Service contribuiseră la delicata misiune a repartizării scaunelor, asigu-rându-seca oaspeţii, în număr de trei mii cinci sute, să benefiORA ÎNCfflDEM 511 cieze de locuri potrivite, deşi nu întotdeauna pe placul lor. Strategia distribuirii locurilor, adoptată în cele din unnă, i-a nemulţumit pe mulţi dintre cei trei mii cinci sute de invitaţi, pro-ducându-le un sentiment de neîmplinue, dar sentunentele lor au fost într-o oarecare măsură compensate de dezamăgirea vizibilă laaltii.

Nu era nicăieri vreo masă de onoare, în afara măsuţei privi-legiaţilor de lângă Templul Dendur din

Aripa de Nord, destinată ofidalităţilor şi desigur preşedintelui şi Primei Doamne, clt şi lui Noodles

Cook, considerat deja vicepreşedinte până când şi-a făcut apariţia.

Prima Doamnă sosise mai devreme, ca să adune autografe de la celebrităţi.

— Mă întreb unde o fi preşedintele, spuse Olivia Maxon, pândind nerăbdătoare. De-ar veni odată!

Unii erau informaţi că va călători cu un tren rapid special până la capul de linie, venind direct de la capul de linie

subterană şi secretă BMAOSLDSS din Washington. Şi va sosi desigur la unnă, materializându-se abia în ultimul moment, pentru a face semne cu mâna, arborând un zâmbet larg, şi pentm a strânge titeva mâini, după care urma să ducă mireasa la altar, ocupându-şi simultan locul lângă mire, în calitate de cavaler de onoareal hâi M2. Aceasta era încă o premieră în procedura matrimonială şi promitea să devină un model pentm ceremoniile nupţiale, poate chiar în familiile regale cu tradiţii seculare.

Toate celelalte mese erau rotunde, pentru ca nimeni să nu aibă un loc de onoare, iar scaunele erau ostentadv egale, alese în mod democratic. Şi la fiecare dintre celelalte trei sute patruzeci şi patru de mese rotunde rămase, din faţa Aripii de Nord, şedea o importantă persoană publică şi un multunilionar, sau o femeie căsătorită cu un asemenea personaj. Multimilionarii nu erau prea, fericiţi, pentru că toţi l-ar fi preferat pe preşedinte însuşi, sau măcar pe unul dintre cei opt miliardari invitaţi, care înţelegeau foarte bine dimensiunile lor metaforice de zeităţi, trofee, modele
şi omamente. Câţiva dintre miliardari cumpăraseră hoteluri în Manhattan chiar în săptămâna aceea, numai ca să dispună de o reşedinţă pentru petrecerile intime cu prietenii.

Cardinalul ceruse să fie aşezat la masă cu preşedintele sau, dacă nu, măcar cu guvematorul sau primarul, cu un proprietar al unui ziar important, cu cel puţin doi dintre cei opt nuliardari şi cu un fizician distins cu Premiul Nobel, drept compensaţie. Yossarian i-a repartizat însă pe Dennis Teemer, ca să-l iniţieze în realităţile vieţii biologice, un editor de ziar şi un multunilionar dezamagil, care sperase să aibă acces la un tete-ă-tete cu un miliardar. I-a aşezat la masă cu o vedere bună asupra nuresei, pe partea dinspre Ninth Avenue a Aripii din Sud, nu departe de postul de poliţie şi de masa la care se aflau Larry McBride cu noua lui soţie şi Michael Yossarian cu vechea lui prietenă Mariene, între Magazinul de Lenjerie Sport de lângă uşile postului de poliţie şi ale Azilului de Nebuni Jo-Ann.

Era acolo şi McMahon, care ieşea din celula lui, ca să-i onoreze pe McBride şi pe noua lui doamnă, fiind de serviciu, în uniforma de paradă de căpitan de poliţie, în loc să poarte smoching.

McBride se aştepta să fie felicitat de preşedinte pentru colo-sala lui realizare de a fi găsit loc pentru cele trei sute cincizeci şi una de mese pentm cei trei mii cinci sute de prieteni apropiaţi ai Reginei şi ai lui Milo Minderbinder şi pentru Olivia şi Christopher Maxon, care nu aveau prieteni apropiaţi şi nici nu-şi doreau, pentm Templul Dendur şi alte clădiri monumentale, ta cele cinci săli splendide, precum şi pentru estradele penâni orchestre şi ringurile de dans. Tot el răspundea de coordonarea activităţii celorlalţi m discipline pentru care nu avea nici o pregătire.

O prioritate crucială a organizării fusese crearea unui spaliu liber pentru deplasarea alaiului nupţial din partea dinspre Ninth | Avenue a Aripii de Sud, prin partea dinspre Eigth Avenue, loc-: mai până la farmacia Walgreen, la colţul căreia alaiul urma sal cotească spre marginea oraşului, pentru a străbate 41 st Streetpe" sub un baldachin şi să înainteze apoi spre capela şi sala de mese din Aripa de Nord, până la altaml instalat în Templul Dendur. Templul Dendur, Blumenthal Patio, Curtea Engelhard şi Marea Sală a

Muzeului Metropolitan de Artă, cele patm zone goale ale muzeului destinate petrecerilor şi altor evenimente mondene şi promoţionale, fuseseră toate mutate în clădirea capului de linie pentru seara respectivă şi plasate într-un mod care oferea tuturor invitaţilor monumentele preferate, care beneficiaseră de o con-servare splendidă. '

Confonn planurilor lui McBride, toţi invitaţii puteau vedea măcar parţial nureasa şi suita ei, în timp ce urcau până în vârful scărilor mlante de la subsolul din partea de clădire ce dădea spre Ninth

Avenue, îndreptându-se demni spre Eigth Avenueşi, în cele din unnă, pătrunzând în Aripa de Nord.

Acest traseu destul de lung permitea neobişnuitului program muzical să confere o amploarc unică evenunentului. Yossarian ascultă uimit primele note familiare.

Piesa de deschidere a ceremoniei matrimoniale era uvertura la opera Dje Meistersinger.

Şi, în sunetul acelor prime acorduri putemice, triumfătoare, păânmse mircasa în câmpul vizual al lui

Yossarian, plutind parcă deasupra orizontului, în vârful scării rulante. Muzica, a cărei amploare era perfect sincronizată

cu lungimea traseului, era însotftă de aplauze entuziaste. Fetele care ţineau florile şi cei ce duceau inelele erau în mod special stimulaţi de tempourile care se succedau, din ce în ce mai rapid, revenindu-şi o dată cu adăugarca „Dansului ucenicilor” pentru cele două minute şi şase secunde necesare pentru ca ultimele persoane din alaiul nuntaşilor să pătmndă în pasajul dinspre ieşirea laterală înspre Aripa de Nord. Acolo, după ce mireasa cotea şi traversa strada, intrând în Aripa de Nord, muzica se schimba, continuând cu o teanspunere orchestrală solemnă a „Cântecului Trofeului” din aceeaşi Operă wagneriană, care se încheia într-o notă duioasă, tremurătoare, când mireasa pătrundea în capelă şi se oprea, în
sfârşit, în locul unde cardinalul, un rabin refonnat şi alţi şase prelaţi de diverse confesiuni aşteptau împreună cu mirele şi însoţitorii lor principali. Acolo, în timp ce se oficia ceremonia, muzica descreştea până la refrenele fundamentale ale duetului Liebesnacht din Tristan, în timp ce cardinalul încerca să ignore faptul că era o muzică divină şi camală în acelaşi timp. Iai rabinul încerca să uite că fusese compusă de Wagner. În acea parte a cercmoniei, fericita pereche a fost declarată soţ şi soţie, de nouă ori, de către cei opt clerici şi de către Noodles Cook, care încă îi ţinea locul preşedintelui, care ar fi trebuit să sosească de mnlt. Când s-au întors de la altar ca să se sărute cast înainte de a se îndrepta spre ringul de dans, înălţătoarele melodii alese, a anunfat Hacker înainte ca ele să înceapă, au fost ultimele măsuri din GQtterdămmenmg, cu emoţionantele şi înălţătoarcle accente ale temei „Izbăvirea prin dragoste”.

— Cunoşti melodia? Întrebă Hacker.

— O cunosc, spuse Yossarian, surprins în mod plăcut şi fiind tentat să fluiere, acompaniind viorile liniştitoare şi alămurile somnolente, ale căror sunete se înălţau şi se îmblânzeau, apro-piindu-se de finalul atât de sfânt. Tocmai aveam de gând să sugerez acest lucru.

— Chiar avea de gând? Îl întrebă puştiul pe Gaffney, după care puse capăt activităţii sale, apăsând pe un buton.

— Nu, nu aveam, se dezise Yossarian înainte de a apuca Gaffhey să răspundă. Dar cred că e perfect.

Este liniştitoare, duioasă, melodică, erotică şi bineînţeles apoteotică şi finală.

Nu dădu glas presentimentului său viclean şi vindicativ că vedea pe monitoarele video un alt

Gotterdămmenuig, că se apropia ora închiderii pentru toţi oamenii pe care-i observa, cu bucuria uitării de sine, pe monitoarele video, inclusiv pe el şi pe Frances Beach, în timp ce se vedea dansând cu ea, poate şi pentru Melissa, pentru McBride şi noua lui soţie, pentru mireasă 'şiM2.

— Oaspeţilor tăi o să le placă, Olivia. Vor părăsi ringul de dans fredonând melodia din

Gotteidămmenmg.

— Nu, donmule, îl corectă obraznic tânărul, luându-l de sus. Nici pomenealã. Pentru că vom oferi ceva mai bun când vor începe să plece. Să auziţi numai.

Gaffhey dădu din cap.

— Cred că ai spus că ai auzit deja.

— Este un cor de copii, spuse tehnicianul de la calculator, în timp ce muzica lui Wagner se îndepărtează, pe sub ea, cresclnd! N mod constant, introducem un cor de copii pe care majoiitatea oamenilor nu î-au auzit niciodată. Şi când devine mai înduioşător, ne dezlănţuim în comedie, cu un cor de râsete muzi-cale, pentru a pregăti noua dispoziţie sufletească pe care o dorim în restul serii.

Este un cor de râsete bărbăteşti, care se ridică peste coiul copilaşilor şi-l înăbuşe, iar noi o ştergem.

Ambele melodii aparţin unui compozitor gennan pe nume Adrian Leveridihn. Îl şdţi?

— Am auzit de el, spuse Yossarian prudent, simţindu-se ciu-dat, de parcă ar fi bâjbâit din nou în timp.

Este un personaj dintr-o operă literară, adăugă el răutăcios.

— Nu ştiam, spuse tânărul Hacker. Deci ştiţi cât de mare era. Ambele comri sunt din cantata sa intitulată Lamentafule lui Faust, dar nu-i nevoie să le spunem asta oamenilor.

— Bravo, i-o reteză Yossarian. Pentm că nu sunt Sunt din ora-toriul numit Apocalipsa.

Şmecherul de la calculator u zâmbi compătimitor lui Yossarian.

— Ce spuneţi, domnule Gaffiiey?

— Se înşală, Hacker, spuse Jerry Gaffney, ridicând din umeri spre Yossarian, cu aerul că îşi cerea vag ăcuze, din

politeţe. Yo-Yo, continui să faci această confuzie. Nu e din Apocalipsa. E din Lamentaţiile lui Faust.

— Ei drăcie, Gaffney, te înşeli iarăşi! Şi cred că mă pricep. Mă gândesc de vreo cincisprezece ani să scriu un roman despre lucrarea aceea.

— Foarte bizar, Yo-Yo. Dar nu te-ai gândit serios şi la un roman serios.

— Nu-mi mai spune Yo-Yo, Gaffney. Ne sfădim din nou.

Am făcut cercetările necesare.

— Aveai de gând să-i pui pe Thomas Mann şi pe Leverkflhn să se confrunte în aceleaşi scene, nu? Şi să-l pui pe Gustav Aschenbach la un loc cu Leverkiihn, ca şi cum ar fi contemporani.

Asta numeşti tu cercetare?

— Cine e Gustav Aschenbach? Întrebă Hacker.

— Un tip care a murit la Veneţia, Warren.

— Domnilor, pol afla uşor soluţia pentm amândoi, aici pe calculator. Aşteptaţi doar a zecea mia parte dintr-o secundă. Poftiţi, domnule Yossarian. Vă înşelaţi.

— Greşeşte calculatoml tău.

— Yo-Yo, spuse Gaffiiey, asta este o machetă. Nu poate greşi.

Continuă cu nunta. Să vadă cum a mers.

Pe cele mai mari monitoare, soarele deveni negru, luna căpătă culoarea sângelui şi vapoarele de pe fluvii şi din port erau răstumate.

— Wairen, tennină cu glumele. Gaffhey se enervase.

— N-am făcut eu asta, Jeny. Îţi jur. Eu şterg mereu imaginea asta. Şi revine mereu. Poftiţi, a apărut.

Muzica lui Leverklihn se desfăşura bine, observă Yossarian. Pe măsură ce armonule cu care se tennina GotteTdămmenmg se auzeau tot mai slab, un duios cor de copii, pe care Yossarian nu-şi amintea să-l mai fi auzit până atunci, se strecura eteric, mai întâi ca o suflare, apoi ca o adiere mai putemică, după care se înalta treptat, manifestându-şi propria esenţă, o premoniţie cerească, de un patetism sfâşietor. Apoi, când prefigurarea aceea blândă, dureroasă, întristătoare, devenea aproape de nesuportat, izbucnea zgomotos, pe neaşteptate, timbrul cutremurător, nefamiliar, lipsit de strălucire, al vocilor masculine implacabile, în coruri hohotitoare

de râsete, râsete, râsete şi iarăşi rtsete nemiloase, care produseră ascultătorilor o reacţie de uşurare şi de uimire şi o imensă veselie, care sporea mereu.

Spectatorii se alăturară repede cu propriile lor râsete vacannului barbar de zburdalnică bucurie, care venea dinspre cei ce sporovăiau pretutindeni, iar atmosfera sărbătorească a acelei seri festive era acum gata să se desfăşoare veselă, cu mâncare, băutură, muzică şi alte distracţii ingenioase şi desfătări estedce.

Yossarian văzu şocat că era şi el acolo şi, pe deasupra, că râdea. Se încruntă la propria lui imagine, în semn de reproş, în timp ce Olivia Maxon, aflată lângă el, acolo, în Centrul de Control al

Comunicatulor de la capul de linie, se văzu râzând cu el în capela din Aripa de Nord şi spuse că totul era divin. Yossarian se uită spăsit în ambele locuri. Se încrunta într-un loc şi în celălalt, cu o detaşare arţăgoasă. Privind în acest viitor, Yossarian se descoperi, fascinat, îmbrăcat în frac şi cravată albă: nu purtase în viaţa lui frac şi cravată albă, costumaţia obligato-rie pentru toate persoanele de sex bărbătesc din acel gmp de elită din Aripa de Nord. În curând, dansă un dans timid în doi paşi cu

Frances Beach, apoi, succesiv, cu Melissa, cu mireasa şi cu Olivia. Ceea ce nu-i plăcea adeseori lui

Yossarian la el însuşi, îşi aniinti acum, în timp ce se vedea privind în tăcere, aprobator şi indulgent, nunta la care urma să participe, era faptul că nu-l antipatiza cu adevărat pe Milo Minderbinder şi nu-l antipatizase niciodată, faptul că îl considera pe Christopher Maxon pnetenos şi lipsit de egoism şi pe Olivia Maxon, deşi lipsită de originali-tate şi incapabilă să se schimbe. Enervantă numai când exprima opinu ferme. Avea credinţa abstractă că ar fi trebuit să-i fie ruşine şi o altă idee abstractă, aceea că ar fi trebuit să-i fie şi mai multă ruşine fiindcă nu-i era ruşine.

Şedea împreună cu Melissa şi Frances Beach, la o masă sufi-cient de apropiată pentru a putea să comunice cu soţii

Minderbinder şi Maxon, aflaţi lângă Noodles Cook şi Prima Doamnă, aşteptmd sosirea preşedintelui. Scaunul rezervat pen-tru Noodles la măsa alăturată de cea a lui Yossarian era neocupat.

Angela, care îşi dorise cu disperare să vinft, nu era acolo, pentru că n-o lăsase Frances Beach să vină.

— Nu-mi place că am asemenea sentimente, îi mărturisi Prances. Dar nu mă pot abţine. Numai

Dumnezeu ştie că am făcut şi cu acelaşi lucru, nu o dată. Am făcut-o şi cu Patrick.

Dansând cu Frances, pentm care nutrea acea deosebită prietenie împărtăşită, pe care unii o puteau socoti dragoste, simţea numai os, cutie toracică, cot şi omoplat, fără fiorul pe care-l dădea camea, şi o ţinea cu stângăcie. Dansând la fel de nedibaci cu gravida Melissa, a cărei sarcină, încăpăţânare şi lipsă de fennitate fl frământau în acea perioadă, provocându-i aproape permanent furia, 1 a excitat primul contact cu pântecele ei, în rochia lungă verde ca marea, şi îşi dorea cu patimă s-o mai ducă într-un dormitor. Yossarian trase cu ochiul spre pântecele Melissei, pentru a constata dacă rotunjiniile ei erau mai pline sau dacă se luaseră deja măsurile corective pentm revenirca la starea normală. Gaffiiey îl privea amuzat, de parcă i-ar fi citit din nou gândurile. Frances Beach, cea de la nuntă, observă reacţia lui diferită şi cugetă cu tristeţe asupra tristelor realilăli ale vieţii.

— Suntem nemulţumiţi de noi înşine m tinercţe şi nemulţumiţi de noi înşine la bătrâneţe, iar aceia dintre noi care refuzăm să fim nemulţumiţi suntem dezgustător de trufaşi.

— Îi dai replici nununate, îl provocă bătăios Yossarian pe Hacker.

— Şi mie îmi plac. Am învăţat de la domnul Gaffhey stilul ăsta. Pare foarte real.

— E nonnal să pară real.

Yossarian îl străfulgeră pe Gaffhey cu privirea.

— Ea. Şi cu mine am purtat deja această conversaţie.

— Şdu, spuse Gaffhey.

— Mi-am închipuit, tâmpitule, spuse Yossarian cahn. Scuză-mă, Olivia. Uneori mai spunem asemenea lucruri. Gaffhey, continui să mă unnăreşti pe monitor. De ce?

— Nu se poate să nu te unnăresc, Yossariăn. Asta-i treaba mea, ştii asta. Eu nu inventez informaţii.

Doar le adun. Nu e deloc vina mea că ştiu tot, din câte se pare.

— Ce se va întâmpla cu Patrick Beach? Nu se simte mai bine.

— Vai, vai, se cutremură Olivia.

— Eu cred, răspunse Gaffhey, că o să moară.

— Înainte de nunta mea?

— După, doamnă Maxon. Dar, Yo-Yo, aş putea spune acelaşi lucru despre tine. Aş putea spune asta aproape despre toţi.

— Şi despre tine?

— Bineînţeles. De ce nu?

— Nu eşti Duninezeu?

— Eu mă ocup de afaceri cu bunuri imobiliare. Dumnezeu n-a murit? Eu par mort? Apropo, Yossarian, m-am gândit să scdu şi eu o carte.

— Despre afaceri cu bunuri imobiliare?

— Nu, un roman. Poate mă ajuţi. Începe în cea de-a şasea zi a faceni. O să-ţi povestesc mai târziu.

— Mai târziu o să am treabă.

— O să ai timp. Cu logotinica te întâlneşti abia la două.

— Te căsătoreşti din nou? Olivia părea încântată.

— Nu, spuse Yossarian. Şi n-am nici o logotinică.

— Ba are, replică Gaffhey.

— Nu-l asculta.

— Încă nu ştie ce face. Dar eu ştiu. Continuă cu nunta, Warren.

— Tot n-a venit, raportă nedumerit Hacker. Şi nimeni nu ştie dece.

Până în acel moment, nu întâinpinaseră nici o dificultate, în afară de absenţa preşedintelui.

Conştiincios şi neobosit, McBride se ocupase de locurile de parcare pentru maşinile paiticulare şi coordonase sosirile lor cu sosirile şi plecările autobuzelor comerciale, întimmându-i pe mulţi, din ambele categorii, spre rampele şi porţile de la al treilea şi al patrulea etaj. Cele o nue optzeci de locuri de parcare din garajele de deasupra ofereau spaţiu pentru majoritatea celor aproape o inie şapte sute şaptezeci şi cinci de lunuzine pe care le aşteptau. Cele mai multe erau negre, iar restul gri. Alte maşini erau deviate spre parcarea de peste drum, unde pe marginea tro-tiiarului se înşirau vânzători ambulanţi de kebab şi de alune, pre-cum şi ciorchini de băncuţe pentru lustruit

pantofii, cu bătrâni lustragii negri şi mulatri simpatici, care petreceau uneori nopţile înmiresmate donnind lângă băncuţele lor, sub umbrelele de plajă. Foloseau chiuvetele şi closetele capului de linie, ignorând opera de artă a lui Michael Yossarian, care interzicea în mod explicit „Fumatul, vagabondajul, bărbieritul, scăldatul, spălarea rufelor, cerşetoria, acostarea altor persoane", sexul oral şi împerecherea. Oribilele scene de stradă erau amuzante pentru multe persoane care traversau bulevardul, pentm a intra sub copertina din metal şi sticla fumurie, care se întindea de-a lungul unui cvartal, crezând că fuseseră pregătite special pentru ei.

Fotografii blocau căile de acces de pe toate străzile ce duceau la obiectiv, de parcă acesta ar fi fost asediat; veniseră şi gazetari din alte ţari. Se distribuiseră în total şapte mii două sute trei perrnise de trecere pentru ziarişlii acreditaţi. Era un record penţiu o nuntă americană. Patruzeci şi şase de proprietari ai unor publicaţii străine veniseră ca oaspeţi.

Invitaţiile la festivitate fuseseră expediate în plicuri pătrate, rigide fiindcă erau încmstate în platină, şi numai Sammy Singer, de pe lista iniţială de trei mii cinci sute de invitaţi, a refuzat şi vina, motivând politicos că se angajase anterior să onoreze o invitaţie în Australia. Sam Singer crescu mai mult ca oricând în ochii lui Yossarian. Agenţii secreţi Raul şi roşcovanul Bob, împreună cu soţiile lor, erau disponibili atât ca gardieni, cit şi ca
oasperi. Yossarian îi exilase dinadins la mese mai îndepărtate, la mare distanţă una de cealaltă; acum constată, surprins şi indignat, la nunta ce urma să aibă loc şi se desfăşura în momentul acela, că amândoi şedeau la masa lui, în sanctuarul Aripii de Nord, suficient de aproape pentru a-l supraveghea, în timp ce savurau spectacolul epic la care ei înşişi participau, şi că Jeny Gaffiiey, care nu fusese invitat, se afla şi el împreună cu nevastă-sa la masa lui! Cineva, nu se ştia de unde, contramandase ordinul lui, fără să-l anunţe.

După cum era de prevăzut, aglomeraţia de limuzine începu mai devreme decât prevăzuseră. Înjurul orei 16.0o, sosiră multi care nu doreau să piardă nici o ocazie de a fi fotografiaţi, înainte de a începe să se îmbulzească personajele mai importante. Şi mulţi dintre cei care veniseră cel mai

devreme, printre care şi Prima Doamnă, erau nerăbdători să ajungă acolo ca să caşte gura.

Pentru revistele de modă era o adevărată sărbătoare;

Femeile fuseseră ajutate dinainte de anunţul Oliviei Maxon că „nici o rochie elegantă nu va fi destul de eleganta”. Au fost recunoscătoare şi pentm pontul vândut de pnncipalii creatori de modă despre tendinţele apropiatelor lor colecţii. Rezultatul a fost o superbă extravaganţă de creaţii vestimentare de ultima oră, captate de aparatele de fotografiat cu o excepţională strălucire, la care doamnele participau, pline de încredere, atât ca specta-toare, cât şi ca spectacole. Numeroase curente ale modei erau prezentate de aproape două mii dintre femeile de acolo şi niciuna dintre ele nu era demodată.

Purtau tot felul de toalete, de la rochii pentru cocteil până la rochii lungi de bal, făcându-şi apariţia în splendidele licăriri şi irizări ale pânzei necăptuşite, cu dungi aurii subţiri şi cu franjuri de mărgele indiene, într-o paletă de culori pastel, în general de la ivoriu la culoarea piersicii şi la verde marin.

Petele de leopard erau un niodel preferat pentru fustele de şifon sau pentru rochiile de organdi cu tivuri franjurate şi pentm jachetele de mătase. Erau

Joseph Hclller

femei în rochii lungi de seară, mai ales în rochii cu broderie fragilă pe mătăsuri pastelate, răcoroase. Fustele scurte erau din şifon prismatic. Jachetele erau din satin roz, portocaliu şi chartivuse, împodobite cu ştrasuri în loc de paiete, în timp ce fustele lungi, în point d'esprit negru, descopereau genunchii în faţă şi măturau paidoseala In spate, iar acelea sufleient de îndrăzneţe ca să fi nimerit exact tendinţa modei erau deosebit de mândre de toaletele lor de scară din jerseu mat, foaite sexy.

După şampanie, caviar şi cocteiluri şi cu mult înainte de a-şi face apariţia mireasa şi M2, luniinile din toate aripile capului de linie au fost micşorate ca pentru un ritual şi toată lumea şi-a ocu-pat locurile în jurul celei mai apropiate estrade din cele cinci, penţiu a asculta o talentată violonistă, de vârsta unui tânăr Midori, şi patru clone ale ei, cânttoti capricii de Paganini, în fiecare din acele locuri.

Nu era posibil să deosebeşti originalul de clone şi nu s-au acordat prenui pentru cei care au ghicit

Christopher şi Olivia Maxon puteau fi văzuţi în came şi oase şi In acelaşi timp mai mari ca în realitatc, pe monitoarele TV cu circuit închis, la fel de mari ca ecranele de cinema. Erau în primul rând, în extrema dreaptă, la etajul principal al Aripii de Nord, şi toţi invitaţii de acolo şi din alte părţi au observat brusc că un reflec-tor special părea a fi fost plasat pentru a bate drept pe Olivia, care şedea cu mâinile tapreunate şi cu o privire de extaz deinn pe faţa ei ilustră. După cum vedeau cei de la Centml de Control al Comunicaţiilor pe monitoarele care arătau chioşcurile de presa, ca era deja descrisă într-un număr viitor al U. S. News Worid Report drept „regina noii societăţi". Lar Time, The Weekly Newsmagazine va scrie, după cum au văzut în publi-caţiile etalate la chioşcurile de presă din clădiiea capului de linie, rămase deschise numai pentru ei, că „Olivia Maxon este o prinţesă a noii ordini sociale şi clădirea capului de linie este palatulei".

, Chintesenţa fanteziei acelei nunţi care unea două familii de miliardari era accentuată de o ceremonie oficiată la lumina lumânărilor, într-un elegant decor alb pe alb, toate rochiile zecilor de femei şi fetiţe din alaiul miresei fiind create de Amold Scaaşi. Cât despre mireasă, aceasta era îmbrăcată cu o rochie de tafta care bătea în alb, delicat brodată cu fir de aur şi cu o trenă de nouă metri. Voalul de tul era fixat pe cap de o diademă cu diamante şi perle. Domnişoara ei de onoare era o fostă Miss Univers, pe care n-o cunoscuse până atunci. Aceasta avea douăzeci de ani, părul arămiu şi patruzeci de însoţitoare cu păr bălai, mai înalte şi mai frapante decât ea însăşi, în anturajul ei de domnişoare de onoare, şi toate erau îmbrăcate în moar care bătea în alb, presărat cu auriu. O sută douăzeci de copii sub doisprezece ani, recrutaţi de la prieteni şi membri ai ambelor familii, fuseseră desemnaţi să tină florile şi să poarte inelele. Mama inirelui, Regina Minderbinder, era nervoasă în rochia ei bej, în timp ce Olivia Maxon, Într-o rochie de satin de culoarea piersicii, cu pliseuri presărate cu zeci de inii de perie de cultură, era pur şi simplu şocantă cu ochii ei negri imenşi şi cu nasul ei cam, cu sclipitoarele smaralde cabochon, şlefuite dar netăiate, care-i împodobeau gâtul alb.

Congregaţia nuntaşilor s-a adunat în intimitate dedesubt, în zona oficiului de bagaje al Companiei de Autobuze

Greyhound, la nivelul metroului. Acolo, fata tăcută şi întreaga ei suită, constând în Miss

Univers, şaizeci de splendide doianişoare de onoarc şi o sută douăzeci de fetiţe care ţineau florile şi băieţicare purtau inelele, au fost îmbăiaţi şi dichisiţi, pregătiţi în toate privinţele pentru măreţul eveniment, de către creatori de modă şi artişti machiori. După ce au tenninat, şi-au ocupat locurile hi cozile foarte lungi de la baza scărilor rulante respecdve şi, pe un fond muzical sincronizat la o fracţiune de secundă, păşeau. Fiecare pe scara care urca, pentru a fi duşi sus, la publicul car&-i aştepta nerăbdător. O fanfară triumfătoare, c; are încălzeainimile cu impunătoarele sale acorduri wagneriene, anunţa urcarea lor laetajul principal al Aripii de Sud, iar mireasa, la braţul unchiu-lui d vitreg, Christopher Maxon, îşi făcea apariţia, înaintând peatm a prinu solenmul omagiu al aplauzelor respectuoase ale celor care îi zăreau primii de la mesele din faţa postului de poliţie de lângă Magazinul de Lenjerie Sportivă şi de lângă Azilul de

Nebuni Jo-Ann.

În sunetele uvertuni Meistersinger şi ale „Dansului ucenicilor”, mireasa şi Christopher Maxon, spre imensa uşurare a tuturor, i-au condus fără ezitare pe ceilalţi o sută optzeci şi unu de invitaţi până în centtul Aripii de Sud, spre farmacia Walgreen, cotind apoi spre uşă şi ieşind în stradă, unde fusese întreruptă circulaţia vehiculelor şi a pietonilor

— Chiar şi traseele auto-buzelor fuseseră deviate – şi apoi, în sunetele unei transpuneri orchestrale a „Cântecului Trofeului”, ducându-i apoi în Aripa de Nord şi în sfârşit la capelă şi la Templul Dendur.

După ce s-a săvârşit ritualul ceremoniei şi s-a terminat inter-ludiul lui Leveridihn cu lamentaţia copiilor şi odioasele râsete din Apocallpsă – er&Apocalipsa, deşi Gaffhey susţinea contra-nul – în multiplele zone transformate în săli de ospăţ s-a revărsat duios muzica. Au unnat dansuri liniştite de pe vremuri, în timp ce oamenii îşi ocupau locurile şi se pregăteau pentru prima masă -cea de-a doua era programată să fie o suipriză uluitoarc! Cei trei mii cinci sute de prieteni apropiaţi ai soţilor

Minderbinder şi Maxon se roteau şi se înclinau, în acordurile baladelor dintre feluri: somon fiert în aspic de şampanie, trio de viţel, rniel şi pui, orzo cu portini şi legume de

primăvară. Vinurile pentru această masă principală erau Cordon Chariemagne Latour 1986 şi Louis

Roederer Cristal Champagne 1978.

Interiudiile muzicale fuseseră cronometrate sa dureze douăzeci de nunuţe. În pauza de zece minute dintre ele, avea loc palpitantul spectacol al transferului muzicanţilor din fiecarc grup la o altă estradă din cele cinci plasate în locuri diferite, pentru a cânta în faţa unui alt public. Urcau şi coborau scările rulante în şir indian, fără a pierde o măsură, lucm observat numai de ei. Chelnerii care urcau şi coborau în spatele lor, cu tăvile pline, păstrau ritmul cu şoldurile şi umerii, iar băieţii de serviciu se

_ _ ORA ÎNCHIDERII_525

Snvârteau ca nişte spiriduşi, curăţind în tăcere mesele şi ducând resturile afară, la giganticele camioane pentm gunoi, pregătite deja pe rampe, care pomeau în mare viteză, imediat ce erau umplute, din locurile de parcare ce le fuseseră rezervate între vehiculele frigorifice din care se descărcau noi bunătăţi. Cltiva invitaţi de modă veche, aflaţi în mare formă, au pornit în unna muzicanţilor în sus şi-n jos pe scările rulante, dansând în felul lor şi cântând o melodie de pe vremea lor, căreia îi ziceau „Thc Hully-Gully". În curând toate orchestrele au început să cânte „The HullyGully" de fiecare dată când se roteau. Reluările video prin satelit ale acestei părţi a petrecerii accelerau ritmul, penâni a simula efectul din filmele mute, cu oameni mişcându-se sacadat, în mare grabă, şi Milo Mmderbinder, îmbrăcat în frac, cu mustaţa şi cu zâmbetul lui crispat, li se părea multora care nu-l cunoşteau că semăna cu Charlie Chaplin.

Imediat după somonul fiert, cu aspic de şampanie, trio de viţel, niiel şi pui, oizo cu portim şi legume de primăvară, înainte de cafea şi de orice desert, au fost aduse la fiecare masă câte trei mulaje îngheţate, din şerbet de mango şi portocale, fiecare sub fonna marelui sfinx din Egipt, cu excepţia celui cu chipul lui Milo Minderbinder şi al celui cu chipul lui Christopher Maxon, redat până la ultimul detaliu, trabucul neaprins. Cel de-al treilea sfinx egiptean – toţi se grăbeau în mod eronat să tragă concluzia că B va înfăţişa pe preşedinte – avea chipul necunoscut al unui bărbat identificat ulterior drept persoana numită Mortimer Slacker. Puţini mai şdau cine era Mortimer Slackei^şi acest îmc a fost considerat încă una dintre picantele

glume ale serii. Dintr-o dată, vocea unei femei anunţă prin sistemul de adresare către public:

— Din cauza aglomeraţiei de pe Traseul 3, toate plecările şi sosirile autobuzelor se vor produce probabil cu înHrziere. Adunarea izbucni în hohote de ris şi aplaudă din nou. Nici nu-şi revenise bine mulţimea convivilor din extaz, când, spre surpriza şi încântarea lor, începu să se servească primul fel al unei alte mese copioase: un al doilea prânz sau o cină suipriză. S-a servit homar, urmat de supă concentrată de fazan, apoi de prepeliţe şi de pere fierte în vată de zahăr. Şi această masă, rosd vocea unui maestm de ceremonii anonim şi triumfalist prin sistemul de megafoane, era „pe gratis”.

Adică era oferită fără nici un ban soţilor Maxon de părinţii mirelui, Regina şi Milo Minderbinder, în senm de afecţiune faţă de proaspăta lor noră, de veşnică prietenie faţă de mătuşa şi unchiul vitreg, Christopher şi Olivia Maxon, şi de profundă recunoştinţă faţă de toate persoanele prezente, care făcuseră efortul să vină. După perele fierte în vată de zahăr, sosind momentul pentru scurtul discurs al lui Milo, care încă nu fusese scris pentru el. Când cei de la Centrul de Control al

Comurucaţiilor îl unnăreau rostindu-l, el recita ţeapăn unnătoml omagiu adus soţiei sale:

— Am o nevastă minunată şi ne iubim foarte mult N-am mai voitoit în fata unui microfon, dar nu se poate exprima asta decât într-un smgur fel. La-huuu!

Repetă asta de trei ori, pentru alte trei seturi de camere video şi de microfoane, şi de fiecare dată a avut dificultăţi cu cuvântul la-huuu. Christopher Maxon, cu faţa lui rotundă încreţită de un zâmbet, a fost mai la subiect, perorând:

— Mama spunea mereu: „Nu le spune oamenilor că îi iubeşti, arată-le”. Acesta este modul meu de a spune „Te iubesc” sotiei mele, Olivia, care a făcut atât de mult astă-seară pentm econo-inia ţării.

Cine vorbeşte despre existenţa unei recesiuni ar fi bine s-o lase bal&.

La o masă îndepărtată din Aripa de Sud, afară, primaiul New Yoik-ului se ridică, întâmpinat cu aplauze furtunoase, penţiu a anunţa că Olivia şi Christopher Maxon tocmai donaseră zece nrilioane de dolari capului de linie, pentru construirea de bucătării pentru evenimente ulterioare, şi încă zece milioane de

dolari Muzeului Metropolitan de Artă, pentm generoasa lor colaborare – funiizarea monumentelor Templul Dendur, Blumen-fhal Patio, Engelhard Conrt şi Marea Sală.

Olivia Masson interveni pentru a anunţa:

Rfl-„-l-” –. -

— E firesc după toate astea! Nu l-am văzut niciodată pe soţul meu atât de bucuros să facă nn cadou unei instituţii.

Sosi apoi tortul niiresei, la care trudiseră luni întregi cohorte de maeştri cofetari şi ucenicii lor, la

Cup Cake Cafe, de la coltul dintre Ninth Avenue şi Thirty-Ninth Street. Aplauzele de până atunci au fost puse în umbră de revărsarea strigătelor de vene-ratie din clipa în care a fost adus tortul miresei pe o măsuţă cu rotite, după care a fost ridicat, coborât şi arătat publicului care aplauda în zona spaţioasă a estradei pentru orchestră din Aripa de Sud, în faţa brutăriei Au Bon Pain, unde fusese anterior o bancă şi tavanul era foarte înalt Tortul era un superb monument din fiişcă, vată de zahar, nenumărate glazuri şi straturi aerisite de bezea untoasă, unponderabilă, şi cremă de ciocolată cu arome de lichioniri, la o scară cum nimeni nu mai văzuse. Tortul miresei avea paisprezece metri înălţime, cântarea şapte sute de kilograme şi costase un milion o sută şaptesprezece nui de^dolari.

Toţi şi-au exprimat regretul că nu putea fi păstrat în Muzeul. Metropolitan.

Mireasa n-a putut să taie ea însăşi tortul, pentru că nu era suficient de înaltă.

Într-un spectacol pe măsura eveniitientului, tortul a fost tăiat în felii, de sus în jos, de către o echipă de gimnaşti şi acrobaţi trapezişti, îmbrăcaţi în colanţi albi şi corsaje roz, de la Circul Ringling Bros.

And Bamum Bailey, instalat chiar atunci în Madison Square Garden, la numai câteva intersecţii mai spre centru. A fost servit pe trei mii cinci sute de farfurii, fiecare decorată cu o crenguţă de zahăr glasat cu indrişaim. Farfuriile erau din porţelan Spode şi au fost aruncate la gunoi, pentro a se economisi timp şi a se respecta programul strict al camioanelor şi autobuzelor comerciale care trebuiau să sosească şi să plece te viteză, fără a se ciocni. Tortul a fost mai mult decât suficient pentru cei trei nui cinci sute de oaspeţi şi cele paâni sute de kilograme rămase au fost tăiate în bucăţi mari şi expediate

repede spre adăposturile pentru depravaţii evacuaţi, ca să-l înfulece înainte ca frişca şi umplutura de îngheţată să se topească şi să putrezească.

Limuzinele şi camioanele care aduceau marfă şi luau gunoiul foloseau cele patm sute şaizeci şi cinci de porţi numerotate ale capului de linie, sincronizlndu-se la fix cu orarul de sosiri şi plecări ale celor patruzeci de companii de autobuze, cu cele două mii de ture zilnice ale lor şl cu cei două sute de mii de pasageri pe zi. Cei care se urcau în autobuze puteau călători pe gratis, pentm a fi stimulaţi să plece mai repede. Cei care coborau erau îndrumaţi direct spre trotuare, metrouri, taxiuri, autobuze locale, şi păreau şi ei a fi fost luaţi în calcul ca elemente de mişcare într-un inteligent spectacol mut.

Deşi se putea prevedea că preşedintele va întârzia pentru a evita să facă scbimb de amabilităţi cu toţi cei trei mii cinci sute de invitaţi, nu se aşteptau să întârzie atlt de mult, încât să piardă însăşi ceremonia nupţială şi începutul şi sfârşitul celor două mese. Nepregătit şi fără să fi făcut nici o repetiţie în prealabil, Noodles Cook îşi asumă fară nici o tragere de inimă rolul de cavaler de onoare pe lângă mire şi de asemenea preluă mireasa de la Christopher, ca să i-o predea lui M2. Manevra reuşi, dar Cook nu avu dcloc un aer prezidenţial.

În Centrul de Control al Comunicaţiilor, Yossarian se vedea cu luciditate îmbrăcat cu frac şi cravată albă, observând cum Noodles Cook anmca priviri din ce în ce mai agitate. Spre el şi apoi spre ceasul lui de mână. Yossarian, aflat simultan în ambele locuri, la ore diferite, în zile diferite, începu să se clatine în ambele locuri, la fel de nedumerit. În ambele poziţii, o auzea pe Prima Doamnă plângânduise lui Noodles Cook că adeseori era greu de ştiut ce avea în cap preşedintele. În sfârşit, îl înţelese pe Noodles şi se ridică singur.

__529 în zona principală de eliberare a biletelor, din Aripa de Sud, se afla opera de artă a celebrului sculptor George Segal, înfăţişând trei siluete umane în mărime naturală, sunbolizând călătorii din autobuze, doi bărbaţi şi o femeie, îndreptându-se spre catiml unei uşi. Yossarian ştia că în miezul nopţii cele trei statui fuseseră înlocuite cu trei agenţi înannaţi ai Serviciului Secret, cunoscuţi pentru tenacitatea şi pasivitatea lor impertuibabilă, pentru a întmchipa statuile. Ăveau asupra lor aparate de emisie-recepţie ascunse şi, fără a se mişca, ascultaseră toată

ziua ştiri de la Washington despre deplasările şi ora la care se estima că va sosi oaspetele cel mai de seamă.

Yossarian se apropie pe fiuiş de unul dintre aceşti bărbaţi care pozau în chip de statuie şi fl întrebă sotto voce:

— Unde naiba e?

— De unde naiba să ştiu? Ripostă omul, abia mişcându-şi buzele. Întreab-o pe ea.

— Labagiul nu vrea să iasă din birou, spuse femeia fără a-şi mişca buzele.

Nu exista nici o infomiaţie care săjusdfice întâmerea. Între timp, festivităţile continuau. Coordonarea multiplelor manevre de deplasare a echipamentului, a mărfurilor şi a per-sonalului era o procedură la fel de precisă ca o invazie militară în Golful Persic, cu o marjă îngustă de eroare vizibilă. Expeiţi cu experientă în logistică de la Washington fuseseră detaşaţi pentru a colabora cu McBride şi cu şefii Comitetului de Planificare al companiei lui Milo Minderbinder Commercial Catering Inc.

Strategia era înfăţişată pe harta din Sala Operaţiunilor a companiei C. C. Inc, şi pusă în practică în bucătăriile şi magarinele de acolo, precum şi în sălile de depozitare a alimentelor din Muzeul

Metropolitan de Artă şi în anexele numeroaselor magazine alimentare din apropiere, cu spaţiu de depozitare şi aparatură de prelucrare, în cazuri de forţă majoră. Deoarece cei care proiectaseră clădirea capului de linie nu andcipaseră perspectiva unor asemenea servicii, nu incluseseră nici un fel de bucatani şi de aceea fusese necesar să se încheie contracte cu numeroase firme alimentare particulare din apropiere.

În ziua evenimentului, fumizorii principali urmau să înceapă, văzu Yossarian, şi chiar au început să sosească la capul de linie cu câteva ore înainte de răsăritul soarelui şi spaţiile interioare de la toate etajele care urmau a fi folosite au fost ocupate de băibaţi înarmaţi, în haine civile, şi interzise accesuhu public.

La ora 7.3o, o mie cinci sute de muncitori se aflau la posturi şi începeau să acţioneze.

La ora 8.0o, o linie de asamblare construită de un grup de ingineri se instală în C. C. Inc. Pentru a face pateuri şi mici sandvişuri şi pentru a aranja şi a tăia somonul afumat Acolo n-a încetat lucrul până când nu au fost tenninate şi livrate patru sute de duzine de asemenea sandivişuri pentru ceai.

La 8.15, şaizeci de bucătari, şaptezeci de electricieni, trei sute de florari şi patru sute de chelneri şi bamiani se adăugări deja la personalul iniţial din ambele locuri.

La 8.3o, echipele începură deja să cureţe cei cincizeci de saci de stridii şi cei cincizeci de saci cu scoici, fierbeau deja o sută de kilograme de creveli şi făceau deja două sute douăzeci de litri de sos pentru cocteil.

La ora 9.0o, soseau deja la capul de linie mesele, scaunele şi mstalaţiile necesare, iar electricienii şi instalatorii se pregăteau pentm munca grea care-i aştepta, în timp ce la C. C. Inc. Şi la Muzeul Metropolitan de Artă tăietorii de legume atacau cu o viteză record materia primă pentru salatele de cruditătţi: o rnie de legături de ţelina, şapte sute de kilograme de morcovi, o mie una conopide, cincizeci de kilograme de zucchinj şi o sută de kilo-grame de boia.

__5 La ora 10.0o, toate cele o sută cincisprezece nui de baloane roşii, albe şi negre pe care erau scrise cuvintele PROASPĂT CĂSĂTORIŢI se iveau deja victorioase deasupra tuturor pasajelor spre rampele de autobuze şi a uşilor de la intrările laterale şi principale.

La ora 12.0o, electricienii temiinaseră de agăţat candelabrele speciale.

La ora 1.0o, au fost aduse closetele portabile şi au fost plasate discret în locurile fixate. Erau peste trei mii cinci sute de closete portabile, toate în culorile pastel ale anotimpului, revenind mai mult de unul la fiecare invitat, instal^te în spatete unor faţade false de magazine de pălării de damă şi de galanterie bărbătească, iar invitaţii au observat, cu un fior de încântare, că nici o persoană nu va avea contact cu un closet întinat anterior de o alta. Fiecare vas de closet era scos imediat după folosinţa, în mare grabă şi pe nevăzute, prin ieşirile din dos, de către hamali, camionagii şi instalatori sanitari, pentru a fi încărcate ta camioane şi apoi pe barjele care aşteptau pe fluviul

Hudson şi duse la mare o dată cu apariţia fluxului, pentru a fi anmcate 61 ocean, fără să afle nimeni decât poate după o zi sau două. Ideea closetelor individuale a fost o altă găselniţa a acelor elegante bacanale şi mulţi invitaţi se strecurau şi a doua oară în acele toalete, numai pentm a mai trăi noua experienţă,

de parcă s-ar mai fi dat încă o dată într-o tiribombă aseptică dintr-un parc de distracţii.

„De ce nu s-a gândit până acum nimeni la asta?” era o sintagmă repetată în mod frecvent.

La începutul după-amiezii, la ora 2.45 şi zece secunde, cinci tone de gheaţă au fost livrate conform comenzii şi când ceasul a bătut de trei, două sute de chelneri, apoi încă două sute – după ce primul contingent înaintase şi eliberase terenul – apoi încă, două sute – când cei două sute dinainte pătrunseseră în zonă şi apoi se risipiseră – au începul să pregătească mesele, în timp ce

cei şase sute de chelneri de rezerva. Puneau în frapiere vinul alb, apa şi şartpania, şi instalau o sută douăzeci de baruri mobile, la primul, al doilea şi la spaţiosul etaj al treilea, unde erau progra-mate să se dezlănţuie la ore târzii muzica şi dansul.

La ora patru, muzicanţii se instalau pe estrade, în faţa ringurilor de dans.

La cinci, cincizeci de bufete cu deserturi fuseseră deja plasate în deplină siguranţă şi cei peste o mie două sute de gardieni de siguranţă ai primăriei, ai guvemului federal şi ai companiei M&M Commercial Killings Inc. Îşi ocupaseră poziţiile în punctele înahe ale capului de linie. Afară, camioanele cu unităţi ale Gărzii Naţionale unnăreau să nu aibă loc tulburări iscate de grupurile protestatare, care ar fi fost în dezacord cu atmosfera sărbătorească a evenimentului.

După ce a fost ridicat, coborât şi tăiat tortul miresei, s-a dansat iarăşi şi s-au exprimat felicitări. Pentru cele câteva încheieri ale fesdvităţii, s-au adunat toţi în

Sala Mare a Muzeulm Metropolitan de Artă, unde s-au adus alte mese, tiesite cu prăjituri cu glazură.

Acolo, înainte ca invitaţii să se disperseze în grupuri mai mici, mai intime, aproape conspirative, au fost închinate câteva pahare soţilor Minderbinder şi

Maxon şi s-au rostit scurte cuvântări. Lăcomia este firească, afinnă un obişnuit al Wall Street-ului, riscând o critică. Risipa nu este de condamnat, declaiă un altul. Dacă au de toate, de ce nu s-ar fuduli cu ce au? Prostul gust nu e nicidecum lipsit de gust, răcni un altul, iar mulţimea o aclamă penţiu umorul lui.

— A fost un eveniment, croncăni un purtător de cuvânt al celor lipsiţi de adăpost, care te face să fii mântim că nu ai un

adăpost în New York., Dar se dovedi'că era un escroc, fiind purtătorul de cuvânt al; j unei finne de relaţii publice, i încheierca formală a acdvităţilor a fost anunţată de repetarea sentimentalei melodii „Izbăvirea prin dragoste”, interpretată de toate cele cinci orchestre, de violonistă şi de cele patm clone, precum şi de benzile înregistrate anterior şi multi şi-au înlănţuit braţele, fredonând zgomotos, fără răşine, melodia, de parcă ar fi reprodus cel mai recent cântec care mlocviaAuldLangSyne saa celălalt nemuritor cântec, atât de popular, Till We Meet Agam.

Pentru zăpăciţii şi zurbagiii care preferaseră să zăbovească la un păhărel în galeria de la etajul al doilea, să-şi petreacă noaptea dansând sau să profite în alt fel de fascinantele atracţii şi instalaţii ale capului de linie, s-a servit o a treia masă, la fiecare dintre punctele suplimentare de deservire rămase deschise toată noaptea, şi iată care era oferta, afişată pe toate monitoarele:

MENIU ALTERNATIV Fricasse de Fruits de Mer Les trois Rod Primeurs Tarte aux Pommes de Terre

Salade ă Bleu de Bresse Gratine Friandises et Desserts Espresso

Meditând încă asupra meniului altemativ, Yossarian a fost şocat ulterior, când s-a văzut adresându-se camerelor video pen-tm un spectacol de televiziune al unui canal, îmbrăcat cu frac şi cravată albă, între Milo Minderbinder şi Christopher Maxon şi spunând:

— Nunta a fost punctul culminant al unei vieţi întregi. Nu cred că vreunul dintre noi, cei aflaţi aici, va mai vedea aşa ceva taviaţalui.

— Ce porcărie, spuse el în came şi oase, sperând că era evi-dentă laconica sa ironie.

Nu exista aproape nici o îndoială ca soţii Minderbinder şi Maxon propulsaseră în noaptea aceea

Autoritatea Poituară de la Capul de Linie în avangarda marilor săli de deservire a populaţiei penâni sflrşitul de secol şi pentru zorii celui iirmător. Tuturor invitaţilor li s-a înmânat la plecare câte o broşură colo-rată, publicată în asociere de CLAAP şi de Muzeul Metropolitan de Arta, cu care CLAAP avea acum multe interese comune. Contra sumei derizorii de 36.00o de dolari, orice persoană din hnne putea închiria spatiu pentru o petrecere în oricare din aceste două locuri.

Se anticipase că majoritatea invitaţilor va pleca la ora unu noaptea. Aşa s-a şi inttaiplat, iar cele o sută douăzeci şi două de mii de cupe de şampanie, oferite ca suveniruri şi premii de participare, au fost rapid epnizate. Un grup de tineri mai petrecăreţi au rămas să bea, să mănânce şi să danseze ca tuibaţii pe muzica fumizată toată noaptea de un disc jockey, la etajele de deasupra. În cele din unnă, cei care nu se îndurau să plece s-au dus să se culce pe băncile de cabană, solide şi curate, instalate în zonele de eliberare a biletelor sau s-au aciuit în casa scărilor de incendiu, unde fuseseră întinse pe paliere şi pe trepte saltele noi, nefolosite. Când sau trezit, îi aşteptau suc de portocale proaspăt la barurile cu sucuri şi un mic dejun cu clătite şi oua la restau-rant. Scările fuseseră evacuate şi bine spălate; nu mirosea a dezinfectant, ci a aftershave şi a parfumuri scumpe. O femeie cu un singur picior, sprijinită într-o cârjă, a fost angajată să umble pe scări, mormăind că fusese violată, dar era o actriţă minoră, a cărei faţă frumuşică fusese aranjată cu cosmeticale şi al cărei picior suplu fusesc ascuns în colanţi. O negresă masivă, graţioasă şi matemă, cu aluniţe ce păreau canceroase şi cu o voce amplă de contralto, fredona aşa-numitele spirituals.

La ora 4.3o dinuneaţa, cele douăzeci şi opt de companii de deservire Cosa Nostra, angajate cu contract prin Washington

— '-'. ^f ^ Sy

ORA ÎNCHIDERU

Cosa Loro de departamentul de Servicii Comerciale al com-paniei M&M E&A, scosese deja restul de gunoaie, şi la ora 6.0o, când au apărut primii călători obişnuiţi ai autobuzelor, totul revenise deja la normal, cu excepţia absenţei prostittiatelor şi a celor lipsiţi de adăpost, care urmau să rămână în exil obligatoriu pină ce situaţia va fi sigură.

— Ai fost dibaci, spuse Gaffhey, lăudând scurta cuvântare a lui Yossarian.

— Nu-mi vine să cred că am spus ce-am spus, se cai Yossa-rian.

— Încă n-ai spus. Ce zici? Adăugă Gaffhey, dorind să-i afle părerea, în timp ce urmăreau pe monitor multunea de la capul de linie care încă nu se adunase, subţiindu-se destul de lent şi întorcându-se, ca nişte umbre palide, în locurile de unde nu ieşiseră încă. Doamna Maxon pare multunută.

— Atunci va fi mulţumit şi soţul ei. Îmi place muzica asta a lui Wagner. Şi-mi vine să rid. Crezi că sfiişitul de la GQtteidăm-merung este bine ales pentm acest eveniment?

— Da. Ai fi preferat un recviem? Ochii negri ai lui Gaffhey sticliră.

— Soarele ăsta afurisit se înnegreşte din nou, spuse degajat Hacker rizând. Nu reuşesc să-l scot la iveală.

— Nu se poate înnegri, i-o retează Yossarian, enervat iarăşi pe el. Dacă s-ar înnegn soarele, s-ar înnegri şi ceml şi atunci nu l-ai mai putea vedea.

— Zău? Chicoti tânănil. la priveşte.

Yossarian privi şi văzu că pe monitoarcle centrale soarele se tonegrise într-adevăr pe un cer albastm, luna se înroşise din nou şi toate navele din port şi din apele învecinate, remorcherele, barjele, tancurile petroliere, navele de pescuit comercial şi diversele varietăţi de ambarcaţiuni de plăcere erau iarăşi răstumate cu susu-n jos.

— S-a produs o defecţiune, spuse Hacker. Va trebui să mai lucrez la treaba asta.

— Am mai văzut o defecţiune, spuse Yossarian.

— Te referi la preşedinte?

— N-a apărot până la urmă, nu? Nu l-am zărit.

— Nu-l putem convinge să iasă din birou. Priveşte!

Yossarian recunoscu anticamera Biroului Oval din Washing-ton.

— Trebuia să iasă, să fie dus cu maşina până la clădirea BMAOSLDSS şi acolo să se urce în noul supertren. În loc să facă toate astea, el o ia în direcţie opusă. Intră în sala de jocuri.

— Va trebui să reprogramezi macheta. Hacker chicod din nou, simulând disperarea, şi lăsă răspunsul pe seama Im Gaffhey.

— Nu putem reprograma macheta, Yo-Yo. Este macheta noastră. Va trebui să reprogramezi tu preşedinţia.

— Eu?

— De fapt, uite-l că a apămt, spuse Hacker. Dar ce naiba are In sala aia de jocuri?

— Întreabă-l pe Yossarian, spuse Gaffhey. El a fost acolo.

— Are unjoc video, spuse Yossarian. Se numeşte Triaj.

C^ARTEA A DOUA&PREZECEA

AMTRACT yVuio îşi pierdu repede interesul, o şterse la treburile luişi ieşise deja din clădire când se declanşă alarma, în loc să fie în siguranţa dedesubt, cu Yossarian.

— Unde e domnul Minderbinder? Întreba McBride, clnd Yossarian ieşi singur pe palierul unde stătea cu Gaffhey.

— A şters-o să mai înhaţe câţiva zgârie-nori în Centrul Rockefeller, raportă în batjocură Yossarian. Sau să-şi construiască el câţiva. Le vrea pe toate.

Într-o bună zi, îşi zise Yossarian, în tiinp ce coborau scara cu balustrade de fier forjat, dulăii monstruoşi care se agitau acolo s-ar putea să apară cu adevărat; ce surpriză colosală ar fi asta la final! Găsiseră toate lifturile, îi spuse McBride victorios. Michael şi prietena lui, Marlene, se pUctisiseră să aştepte şi ajunseseră de multjos, cu Bob şi Raul. McBride mai avea să-i arate ceva lui

Yossarian.

— Cât e plnăjos? Întrebă în glumă Yossarian.

McBride chicoti nervos şi, foindu-se, îi aruncă peste umăr

— Zecekilometri.

— Zecekilometri?

Pe Gaffhey îl amuzau exclamaţiile astea de uimire.

54o ^) RA ÎNCHIDERII

— Erau nişte lifturi pe cinste, continuă McBride. Un kilometru şijumătate pe minut la urcare, o sută cincizeci de kilometri pe oră la coborâre.

— Au şi scări ralante pe întreaga distanţă. Cică au o viteză de şaptezeci de kilometri la coborâre!

— Aşa e, Gaffhey? Întrebă Yossarian şi Gafftiey confirmă titoti încet din cap. Gâf&iey, Milo e nefericit, îl anunţa Yossarian pe un ton glumeţ. Presupun că ştii.

— Milo e întotdeauna ncfericit.

— Seteme.

— De ce se mai teme, mă rog? A obţinut contractul.

— Se teme că n-a cerut destul şi că nu obţine pe Sssst! La fel de mult cât obţine Strangelove pe avionul lui. Şi nici măcar nu funcţionează.

Oprindu-se pe scară atât de bmsc, încât cei doi bărbaţi se ciocniră, Gaffhey, spre totala stupefacţie a lui Yossarian, a privi pe Yossarian fără aplombul lui obişnuit.

— Nu? Ce te face să spui asta?

— Vor ftmcţiona? Gâf&iey se relaxă.

— Funcţionează, Yo-Yo. Preţ de o secundă am crezut că ştii ceva ce eu nu ştiu. Funcţionează deja.

— Nu se poate. Nu vor funcţiona. Mi-au dat cuvântul.

— Şi-au încălcat cuvântul.

— Mi-au făcut o promisiune.

— Şi-au încălcat promisiunea.

— Am o garanţie.

— Nu-i bună de niinic.

— E în scris.

— Poţi s-o bagi în dosaml tău cu Legea Libertăţii Infonnaţiilor.

— Nu înţeleg. L-au învins pe Strangelove? Gâf&iey râse pe tăcute, cum numai el ştia.

— Dragul meu prieten Yossarian, ei sunt Strangelove. Au fuzionat, bineînţeles. În afară de deosebirea de nume şi de companii, nu sunt aceiaşi? Avioanele lor zboară de ani de zile.

— De ce n-ai spus?

— Cui să-i spun? Nu m-a întrebat nimeni.

— Puteai să-nu spui mie.

— N-ai întrebat. Adeseori este în avantajul meu să nu spun nimic nimănui. Uneori cunoaşterca înseamnă putere. Unii spwi că arma supremă va fi avantajoasă pentm afacerile mele, alţii spun că nu. De aceea sunt astăzi aici. Ca să aflu.

— Ce afaceri?

— Afacerile cu bunuri imobiliare, desigur.

— Bunuri imobiliare, bombăni Yossarian.

— Nu vrei să mă crezi, spuse zâmbind Gaffiiey, şi totuşi îfi închipui că vrei să afli adevărul.

— Adevărul ne va elibera, nu?

— Nu ne eliberează, răspunse Gaffhey. Şi nu ne va elibera. Nu ne-a eliberat niciodată. Arătă spre

McBride.

— Hai să mergem, Yo-Yo. Vrea să-ţi mai arate un adevăr. Recunoşti această muzică?

Yossarian era aproape sigur că auzea din nou pe sistemul de megafoane pasajele din lucrarea lui

Leverkiihn care nu fiisese scrisă, într-o versiune suavă pentru orchestră, cu nuanţele de mbato, legato, vibrato, tremolo, glissando şi ritardando cântate siropos, pentm a fi

asimilată de auditoriu, fără tremolouri, care să pregătească un zgutinitor şi înfricoşător final.

— Gaffhey, te înşeli în privinţa lucrării lui Levericuhn, să ştii. EtimApocalipsă.

— Acum ştiu. Am căutat şi am văzut că m-am înşelat Nu pot să-ţi spun cât de penibil îmi este să recunosc. Dar pariez că şriu care va fi unnătoarea ta întrebare.

— Observi ceva? Întrebă oricum Yossarian.

— Bineînţeles, spuse Gaffney. Aici nu facem umbră şi paşii noştri nu produc zgomot. Tu observi ceva? Întrebă Gaffhey când ajunseră la McBride.

Nu se referea la paznicul de sub boltă, care şedea pe un scaun lângă lift.

— Observi?

Kihoy.

Dispăruse.

Cuvintele de pe plăcuţa lui fuseseră şterse.

Kiltoy murise, dezvălui McBride.

— M-am gândit că trebuie să-ţi spun.

— Am avut o presiinţire, spuse Yossarian. Unii oameni de vârsta mea se vor întrista auzind vestea. În

Vieânam?

— A, nu, nu, răspunse surprins McBride. A murit de cancer. La prostată, oase, plămâni şi creier. S-a consenmat că a murit de moarte naturală.

— Moaite naturală, repetă Yossarian îndurerat.

— Putea fi şi mai rău, spuse Gâf&iey înţelegător. Cel puţin Yossarian e viu.

— Desigur, spuse McBride însufleţit Yossarian încă trăieşte.

— Yossarian trăieşte? Repetă Yossarian.

— Desigur, Yossarian trăieşte, spuse McBride. Poate că o să scriem asta pe plăcuţa de pe perete, în locul celeilalte.

— Deagur, dar cât va mai trăi? Replică Yossarian şi în clipa aceea alarma încetă.

McBiide tresări imediat.

— Hei, ce naiba e asta? Făcu el speriat Nu e alarma? Gâf&iey confinnă din cap.

— Ba cred că da.

— Aşteptaţi aici!

McBride alerga deja spre paznic.

— Mă duc să mă interesez.

— Gâf&iey? Întrebă Yossarian tremurând.

— Nu şdu ce se petrece aici, răspunse sumbm Gaffiiey. Poate Că a început războiul, poate că e vremea trierii.

— N-ar trebui să ieşim naibii? Hai să sărim'.

— Nu intra în panică, Yossarian. Suntem în mai mare siguranţă aici.

C^ARTEA ATREISPREZECCA

34 HMAL

^ t-^înd a auzit alanna declanşându-se şi a văzut clipind lămpile colorate ale mecanismului, preşedintele a fost mulţumit de el însuşi, fiindcă pusese ceva în funcţiune, şi s-a lăsat din nou pe speteaza fotoliului, radiind de fericirc, până când şi-a amintit că nu ştia cum să oprească mecanismul pe care-l declanşase. Apăsă tot felul de butoane, fără nici un rezullaL Tocmai când se hotărâse să ceară ajutor, ajutorul dădu buzna la el: Noodles Cook, bărbatul solid de la Departamentul de Stat, al cărui nume nu reuşea niciodată să-l reţină, aghiotantul lui subţirel de la Consiliul National de

Securitate, slăbănogul şi generalul acela de la aviaţia militară, recent avansat în Comandamaitul

Şefilor de Stat-Major.

— Ce s-a întâmplat? Urlă generalul Bingam, cu o mutră^ i îngrozită, congesdonată de nedumerire.

— Funcţionează, spuse rânjind preşedintele. Vedeţi? Exactx; a înjoculdeaici.

— Cine ne atacă?

— Când a început?

— Ne atacă cineva? Întrebă preşedintele.

— Aţi lansat toate rachetele noastre!

— AU expediat toate avioanele noastre! Ani făcut eu asta? Unde?

— Pretutindeni! Cu butonul acela roşu, pe care aţi tot apăsat

— Ăsta? N-am ştiut.

— Nu-l mai atingeţi!

— De unde era să ştiu? Contramandaţi totul. Spuneţi-le că înii pare rău. N-am făcut-o dinadins.

— Nu putem aduce rachetele înapoi.

— Putem chema bombardierele.

— Nu putem chema bombardierele! Dacă declanşează careva represalii? Mai întâi trebuie să le scoatem.

— Nuştiamasta.

— Şi va trebui să lansăm şi bombardierele pentru al doilea atac, to caz că vor să riposteze după primul.

— Haideţi, domnule. Trebuie să ne grăbim.

— Unde?

— În subteran. În adăpost Triaj. Aţi uitat?

— Da, sigur. Cu ăsta mă jucam înainte de a trece la cel nou.

— Ei drăcie, domnule! De ce naiba ztenbiţi?

— Nu e niinic de ris In asta, fir-ar să fie!

— De unde era să şdu?

— Haideţi să ne mişcăm! Noi suntem cei care trebuie să supravieţuim.

— Nu pot să-mi iau soţia şi copui”?

— Rămâneţi aici!

S-au năpustit ca o gloata sa se înghesuie în liftul cilindric de salvare, care-i aştepta. Grasul s-a împiedicat de C. Porter Lovejoy când a alergat disperat să intre şi el în lift şi s-a prăbuşit înăuntru, în tunp ce Lovejoy i s-a căţărat în spinare ca o mainmtă isterizată care, în furia ei, se agaţă de orice cu ghearele.

Scotâtldu-şi din părul negm bigudiurile calde, bleu pal, care se asortau cu ochii ei, şi aplicându-şi ruj şi alte farduri, de pârci s-ar fi pregătit să iasă seara în oraş – avea motivele ei să doreascii să arate cât mai bine – infiinuera Melissa MacIntosh se hotărt şi tacerce sa se hotărască să ia masa cu John

Yossarian, penâni a discuta problema asupra căreia nu căzuseră de acord: să se duci | la consultaţia fixată la obstetrician, pentru a păstra sarcina, sai. L ll a cea fixată la ginecolog, ca să ia măsuri pentm a-i pune capăt. Nu avea nici un indiciu că s-ar petrece vreo catastrofă undeva.

Înţelegea reţinerea lui de a se recăsători atât de curând. Se mai servi cu o bomboană de ciocolată din cutia dejumătate de Idlogram aflată la îndemâna ei. O prinuse în dar de la pacientdl belgian şi de la soţia lui, în ziua în care acesta părăsise viu spi-talul, după aproape doi ani. Melissa se bucura că belgienii se întorceau în Europa, fiindcă avea o înclinaţie spre

ataşamente empatice şi acum voia să aibă mintea limpede, ca să poată tine piept propriei ei nefericiri.

Yossarian îi putea oferi argumente foarte teineinice împotriva dorinţei ei ca el să-şi asume acum din nou rolul de tată.

Argumentele nu produseră nici o impresie. El găsea mai repede argumente mai bune şi de aceea, după părerca ei, era mai viclean. Putea să recunoască în sinea ei şi faţă de colega ei de apartament, Angela, că nu gândea întotdeauna prea limpede şi că nu prea se pricepea să prevadă fără greş ce se va întâmpla în viitor.

Cu toate acestea, nu considera asta o slăbiciune.

Melissa avea ceva ce-i lipsea lui Yossarian: încredere, credinţa că pentm oamenii buni ca ea totul trebuia să iasă bine până la urmă. Chiar şi Angela, după atacul cerebral al lui Peter, sătulă de pomografie şi de muncă, tot mai grasă şi îngrijorată de SIDA, vprbea cu nostalgie despre întoarcerea în Australia, unde mai avea prieteni, mde şi o mătuşă preferată, într-un azil de bătrâni, pe care spera că va începe să-i viziteze. Dacă Angela va începe să se gândească la prezervative, sar putea ca în curând să renunţe la activitatea sexuală şi să se mărite.

Yossarian făcea mare caz de diferenţa de vârstă dintre ei şi fii clt pe-aci s-o păcălească din nou – ea se felicită că 11 înmuiase – cu numai două seri în urmă.

— Nu mi-e frică deloc de aşa ceva, îl animtă ea sfidătoare, tatepenindu-şi coloana vertebrală. Ne vom descurca şi fără tine, dacă vom fi nevoiţi.

— Nu, nu, o corectă el. Dacă mori înaintea iriea?

Ea refuză să continue discuţia pe această temă. Imaginea fetiţei ei, rămasă doar cu un tata de peste şaptezeci de ani, era o încfleeală prea complicată pentru mintea ei.

Ştia că el avea dreptate.

Mu avea nici o îndoială că Yossarian nu va înceta s-o sprijine financiar; chiar dacă ea va insista, împotriva dorinţei lui, şi n-ar mai trăi împreună. Ştia în sinea ei că, în privinţa asta, se putea bizui pe cl. Era adevărat că Yossarian îşi manifesta parâma amoroasă cu ea mai rar decât în perioada de început. N-o mai tachina spunând că vor merge împreună să cumpere lenjerie intimă şi tot n-o dusese la Paris, Florenţa sau Munchen, ca să-şi împlinească promisiunea. Acum îi trimitea trandafiri

numai de ziua de naştere. Dar şi ea era mai puţin drăgăstoasă, cugetă ea, cuprinsă de presimţiri sumbre, şi din când în când trebuia să-şi amintească, la nivel cerebral, să facă eforturi pentru a realiza acele regaluri de senzualitate dătătoare de satisfacţii, care se înfiripaseră mai firesc între ei la început. Ea recunoştea, clnd o întreba Angela, că el nu-şi mai manifesta gelozia şi nici intere-sul faţă de trecutul ei sexual. Nici măcar n-o mai ducea la cinema decât foarte rar. El mărturisise deja, fără a se înfuria tim cauza asta, şi cu prea puţină nemulţumire, că nu găsise încă o femeie cu care, având o legătură permanentă, să dorească să facî diagoste la fel de des ca el. Ea căută în trecut ca să-şi dea seama dacă asta fusese valabil şi pentru alţi bărbaţi care-i fuseseri prieteni. De altfel, el nici nu se mai străduia la fel de mult ca înainte să-i placă şi nu prea se sinchisea când vedea că nu reuşise. Ea avea impresia că nimic din toate astea nu avea vreo iroportantă.

Melissa Maclntosh ştia că are dreptate şi nu găsea nimic rău bi ceea ce dorea. Era o femeie care vorbea de „sentimente adânci”, cum Îşi definea ea intuiţiile dogmatice, şi acum nmrea| profondul sentiment că, dacă avea răbdare, dacă se limitalal annele ei şi rămânea suportabil de inflexibilă, el va acceptate 1 cele din urmă, ca de obicei, să se supună dorinţelor ei. În pro-l blema copilului, el avea argumente solide. Ea avea unul fragil, | dar suficient: dorca copilul. I

Gândul că el nici nu va veni poate la restaurant ca să mai discute chestiunea nici nu-i trecu prin minte decât atunci când mai aruncă o privire prin apartament, înainte de a pleca. Dar preferă să alunge îngrozită gândul decât să înceapă măcar să se gândească la senuiificatiile acestei dezertări.

Îşi pusese pantofi cu tocuri înalte, ca să arate mai bine, şi ieşi repede, ţăcănind ademenitor.

În faţa blocului, aproape de colţul spre care se îndreptă pen-tm a opri un taxi, văzu, după cum se aşteptase, câteva canuoane de la Consolidated Edison Company, lângă care muncitom pCTforau asfaltul, ca să facă o îmbunătăţire sau o reparaţie. Întot-deauna dădea acolo peste oamenii de la societatea de electrici-tate, aproape de la începutul lumii, se gândi ea, în timp ce trecu grăbită pe lângă ei, ţăcănind din tocuri. Era prea absorbita de detaliile confruntării care se profila

şi de aceea aproape că nu observă că cerul se întunecase în mod nefiresc pentru acea pedoadă a zilei.

Leşind în sfârşit din spital după atâta timp, pacientul belgian zbura înapoi spre Bmxelles, la postul lui de conducere în Comunitatea Economică Europeană. Îşi spunea cu umor „bol-navul Europei". Avea o sănătate acceptabilă, era exuberant, dar mai slab şi mai firav, lipsindu-i o coardă vocală, un plămân şi un rinichi. Fiind sfătuit să nu mai bea alcool, se limitase la vin şi la bere în cele două săptămâni de convalescenţă de după extemare. Prin orificiul circular, cât un punct, din gât, fixat acolo pentru tolf-deauna printr-un implant din material plastic pentm aspirare şi intubaţie, prin care, atunci când dorea să facă pe clovnul, reuşea să vorbească, inhala fum de ţigară şi cbicotea multumiL Nu avea voie să fumeze, dar se gândise că fumatul pe această cale nu conta. Jucăuşa şi poznaşa sa soţie, fericită că ieşise viu din spi-tal, fuma pentm el. Cu o dibăcie exersată şi cu buzele ţuguiate, trăgea din ţigară şi apoi introducea în jeturi subţiri directe, cu cochetărie, fiimul de ţigară în el, prin orificiul chirurgical cu cilindru din material plastic şi cu un dop care putea fi scos. Apoi, dacăerau acasă, se lipeau unul de celălalt, se sanitau, se gâdilau

şi încercau să facă dragoste. Spre încântarea şi mirarea lor, reuşeau mult mai frecvent decât îşi închipuise vreunul dihtre ei cu puţin timp în urmă că va fi posibil. De obicei, el îşi ascundea proteza de străini cu un guler de cămaşă înalt şi cu un nod mare la cravată sau o lavalieră, o eşarfă sau un fular colorat. Îşi descoperi o slăbiciune pentru buline. Acest bolnav al Europei mai împărţea, numai cu soţia lui, un secret – credinţa absolută că niniic din ceea ce el, colegii lui sau orice organizaţie de experţi ar putea face, nu va avea nici un efect corectiv durabil asupră destinului economic al continentului său sau al luniii octadentale. Fiinţele omeneşti au prea puţină putere asupra evenunentelor omeneşti. Istoria îşi urmează cnrsul autonom, independent de oamenii care o creează.

La icşirea din spital, cei doi organizaseia o mică petrecere în rezerva lni şi dăduseră fiecărei infirmiere şi altor membri ai per-sonalului câte o sticlă de şampanie, o cutie de jumătate de kilogram cu bomboane de ciocolată Panny Farmer şi un cartuş de ţigări. Ar fi vrut să le dea şi bani, câte o bancnotă de o sută

de dolari fiecăruia, dar conducerea spitalului nu vedea cu ochi buni darurile băneşti.

Când zburau cu avionul, pacientul belgian şi soţia lui îşi rezervau de obicei bilete la clasa întâi, dar le plăcea să-şi petreacă o parte a călătoriei la clasa a doua, fiindcă acolo stăteau mai aproape unul de celălalt, într-o intimitate care le pennitea să-şi lipească unul de celălalt braţele şi coapsele, cu aerul poznaş al celui care făcca o prostie, în timp ce fumau şi, pe sub păturile cu care erau acoperiţi, le mai permitea să se pipăie şi să se mas-turbeze, pentru a-şi excita reciproc organele genitale.

Zburând dc data asta peste Atlantic, înapoi spre Europa, şedeau UniştiU pe scaunele de la clasa întâi şi se uitau la un film, o comedie, în clipa câad pomi alarma despre care nu ştiau nimic. Niciunul dintre ei n-a dat importantă numeroaselor aglomerări de vapori albi pe care începură să le zărească risipindu-se to şuviţe, dincolo de trupuri nevăzute, care zburau mai repede decât ei, mai sus şi mai jos, şi care începură să apară pe cer, după ce ecranul se întunecă, luminile se aprinseră din nou stralucind' orbitor şi transperantele de la geamuri fură ridicate. Zbinând spre est prin bezna care se lăsase, nu i-a surprins că cerul se întunecase. În spatele lor, soarele devenise plumburiu. O datăcu defectarea proiectoarelor de filme, părea să fi fost afectat şi sistemul intem de comunicaţii. În căşd nu se mai auzea muzică sau altă sursă de distracţie. Când o stewardesă se ridică în picioare cu un microfon în mână, în faţa carlingâi, ca să dea explicaţii pentru acele neplăceri, cuvintele ei nu fiiră transmise.

Qnd pasagerii, simulând veseli enervarea, le făcură semn cetor-lalţi membri ai personalului să se intereseze ce se întâmplase şi aceştia se aplecară spre ei ca să le răspundă, glasurile lor nu se auziră.

Dennis Teemer n-o auzi, iar cardinalului, căruia îi becusoă antenor pe la ureche nişte aluzii despre plănuirea unei catastrofe, nu i se spusese nimic. Mulţi au fost anunţaţi, dar acest om de şdintă, acest păstrător de suflete, nu a fost printre ei, întrucâânu mai era posibil ca publicul să fie ocrotit de atac, nu au fost pregătite adăposturi şi era considerat nepedagogic să se producă spaimă şi disperare, cu o avertizare care s-ar putea

dovedi neju&-tificată, în eventualitatea că temutul contraasalt nuclear nu se va. Concretiza.

Când s-a declanşat alanna, numai cele câteva fericite persoane privilegiate, deja alese, au fost convocate, adunate şi lăsate să coboare. Aceştia erau bărbaţi cu însuşiri alese, consideraţi indispensabili pentru perpetuarea modului nostru de viaţa sub-teran. Au fost găsiţi şi conduşi în grabă spre intrările mascate ale lifturilor rezistente la temperaturi înalte, de către echipe speciale de poliţişti devotaţi de la BMAOSLDSS – bărbaţi şi femei -care nu se gândiseră, înainte de a sosi chpa adevărului, că ei înşişi vorfi sacrificaţi, ca orice consumabile.

— Aici Harold Strangelove. Veţi fi fericiţi să aflaţi că eu şi EB principalii mei asociaţi am ajuns aici, jos, cu bine şi că vom con-tinua, să vă oferim minunatele noastre contacte şi sfaturi, topreună cu finetul nostru de cea mai bună calitate, roăti răspicat glasul prin sistemul de adresarc către public. Preşedintele a fost abandonat şi acum eu ţin frâiele, pentru că ştiu mai multe decât oricine. Rachetele noaste au fost lansate şi vă garantez că ne vom atinge cu succes scopul, de îndată ce vom putea descoperi care a fost scopul pentru care leam lansat Nu ştim încă dacă vreunul dintre teritoriile pe care le atacăm va con-traataca. Pentru a le reduce capacitatea de luptă, avem ăcwn în aer toate bombardierele noastre de prima lovitură. În curând, vom întrempe tăcerea radiofonică pentru a vă pennite să ascultaţi. Până atunci, vă asigur că nu s-a omis niniic. Avem o comunitate viabilă, care funcţionează deja, ridicându-se, sau mai degrabă coborând, până la şaizeci de kilometri sub pămlnt, şi vom continua sft acţionăm calm şi democratic, atlta timp cât toţi cei de aici fac exact ceea ce le spun. Suntem în siguranţă din punct de vedere militar. Avem aici personalul nccesar pentru a supravieţui unui eventual contraatac nuclear din afară. Avea lideri politici, birocraţi de carieră, cadre medicale, intelectuali, ingmen şi alţi tehnicieni.

Ce ne-am mai putea dori? Intrările în toate ascunzătorile noastre sunt acum sigilate de către forţele spe-ciale de la BMAOSLDSS. Oricine dintre cei ce au avut norocul de a se afla acum aici devine nemullumit şi vrea să plece, i se va pennite acest lucru. E o ţară liberă. Dar nici o altă persoană nu va fi lăsată să intre fără autorizaţie şi nimeni dintre cei ce supravieţuiesc nu va fi atimis decât când hotărăsc eu să-l las să

uitre. Suntem bine aprovizionaţi cu tot ceea ce îi este necesar iHiui om de bună-credinţă şi putem petrece aici, confortabU, o perioadă practic nelimitată, atâta timp cât toţi veţi face ce spun eu. Avem o mare varietate de mijloace de recreere. Ne-am gândit la toate. Şi acum, noul comandant al Şefilor de Stat-Major vă va preiâenta un raport al situaţiei noastre militare din acest moment

— Dragi compalrioti, spuse generalul Bingam. Sincer să fiu, nu ştiu mai mult decât voi despre motivele pentru care a trebuit să izbucnească acest război, dar ştim că motivele noastre au fost corecte, cauza noastră este dreaptă şi operaţiunile noastre nuUtare vor fi încununate de succes, aşa cum au fost toate operaţiunile efectuate de noi în trecut. Toate unităţile noastre

553 rachetă-antirachetă sunt m alcrtă şi probabil că lepuitează succese incredibile împotriva rachetelor inamice care s-ar putea năpusti asupra neastră, răspunzând atacului lansat de noi. Punctul nostru forte în această etapă U constituie bombardierele grele. Ave” sute pentru prima lovitură şi le vom da acum semnalul de declanşare, ca măsură de precauţie. Vi se va pennite să mă auziţi comunicând în clipa aceasta cu comandantul operaţiunilor noas-tre aeronautice. Începem! Salut, salut. Aici

Bingam, Bingam, Bingan, Bemie Bingam, vă sun din cartierul general subteran, aflat în depozitul de mărfuri Ben Jeny din Washington. Răspunde, răspunde, donmule comandant, te rog, răspunde.

— Hăagen-Dazs.

— Mulţumesc, domnule comandant WhiteheadrUnde eşd?

— La o sută şaptezeci de metri, în postul nostru plutitor stra-tegic, de deasupra centmlui geografic al ţării.

— Perfect. Dă ordin unităţilor să pomească. Acum sincroni-zarea este esenţială. Apoi schimbă-ţi poziţia.

— Na'-am schimbat deja poziţia, chiar în timp ce o rapoitam.

— Deci nu mai e corectă?

— Nu era corectă atunci.

— Perfect. Raportează toate apariţiile rachetelor sau avioa-nelor inamice. Vă vom infonna după ce vă veţi întoarce toţi.

— Am înţeles, să trăiţi. Unde trebuie să ne întoarcem?

— Hmm. S-ar putea să nu fie un loc anume. Nu cred că ne-am gândit la asta. Aţi putea să aterizaţi în teritorii pe care le-aţi distms. Procedaţi confonn planului.

— Sunteţi sigur, domnule general Bingam? -

— Absolut sigur, domnule comandant Whitehead.

— Hăagen-Dazs.

— Depozitul Ben Jerry. Donmule doctor Strangelove?

— A fost minunat.;

— Sunteţi sigur, donmule doctor Strangelove?

— Absolut sigur, domnule general Bingam. N-am omis nimic. Acum trebuie să vă cer scuze celorialţi, pentru ca am uitat totuşi un mic amănunt.

ORA ÎNCHIDERD

Continuă bălmăjind intenţionat cuvintele, încercând în mod evident să-şi ceară scuze discret şi glumeţ.

— Am omis să aducem jos femei. O, da – vă şi văd, mari masculi, apucându-vă cu mâinile de cap şi gemând, cuprinşi de o aşa-zisă nefericire. Dar gândiţi-vă ce disensiuni ar provoca ele aici, chiar acum. Nu este de competenţa mea să vă recomand ofi-cial acest lucru, dar medicul nostru şef mi-a amintit că abstinenţa s-a dovedit întotdeauna a fi o înlocuirc perfectă a sexului frumos. Alte substitute adecvate pentru femei sunt masturbarea, sexul oral şi sodomia. Noi recomandăm prezervativele şi le găsiţi în cantităţi imense la farmacii şi magazinele universale. Pentru a menţine dcnsitatea popidatiei, am putea lăsa până la urmă să intre câteva femei, dacă au mai rămas. Cât despre preoţi, credem că avem câţiva din toate confesiunile noastre importante. Până îi localizăm, avem un om care nu apaiţine nici unei confesiuni şi care este gata să slujească necesităţilor spirituale ale oamenilor de toate confesiunile. În privinţa reznltatului, vă rog să nu fiţi îngrijoraţi. Nu am omis nimic. După prunul atac, avem avioane secrete ofensive-defensive pregătite pentru al doilea atac aerian, pentru a distruge toate armele care, rezistând la primul atac, ar putea riposta.

Singurul lucm de care ne-am putea teme ar fi teama însăşi. Suntem aproape absolut siguri că aproape că nu prea avem de ce să ne facem griji, graţie noilor noastre vechi versiuni ale noului vechi bombardier Stealth, graţie propriului meu

bombardier Strangelove B-Ware şi graţie bombardieruhii Mmdeibinder Sssst! Nu vom avea ziare. Întmcât toate rapoartele vor proveni din surse oficiale, nu vom avea motive să le dăm crezare şi vor fi menţinute la un nivel minim. HăagenDazs.

— Sssst?! Încremeni Yossarian.

— Ţi-am spus că vor funcţiona.

— Gaffiiey, ce se va intâmpla'?

— Sunt izolat de toate sursele mele.

Coborârea cu liftul până la nivelul aflat la zece kilometri distantă, cu o viteza de o sută cincizeci de kilometri pe oră, duiase aproape cinci nunuţe. Restul distantei de şaizeci de kilometri, până jos de tot, urma să mai dureze vreo douăzeci de minute şi cei doi căzuseră de acord să continue între timp pe scările rulante.

— Nu poţi ghici? Unde se va sfârşi totul? Gaffney nu ştiu ce să răspundă.

— Acolo unde a început totul, spun fizicienii. Este ideea pe care o am în minte pentru romanul pe care s-ar putea să doresc să-l scriu. Începe după cele două poveşd despre crearea lui Adam şi a

Evei. Ştii că sunt două'*

— Ştiu, spuse Yossarian.

— Vei fi surprins să afli câţi nu şdu. Povestea mea tacepe la sflrşitul celei de-a şasea zile a Facerii.

— Şiundeajunge?

— Înapoi, croncăni Gaffhey, dezvăluind ideea noului său roman, de parcă ar fi fost deja un triumf.

Meige înapoi, până la a cincea zi, ca un film derulat invers. La începutul versiunii mele, Dumnezeu o transformă din nou pe Eva într-o coastăşi introduce coasta înapoi în trupul lui Adam, după cum aflăm din cea de-a doua versiune. Pur şi simplu îi descreează pe Adam şi Eva după chipul său, după cum aflăm în prima versiune, de parcă n-ar fi fost creaţi niciodată. Îi dispare, împreună cu viţele şi alte fiare şi vietăţi târitoare care au-apărut în cea de-a şasea zi. În a doua zi a mea, a cincea a lui, păsările şi peştii sunt luaţi înapoi. Pe urmă dispar soarele şi luna, împreună cu celelaltp lumini de pe bolta cerească. Apoi pomii fructifed şi vegetaţia din cea de-a treia zi sunt luate, apele se adună din nou, iar uscatul denumit pământ dispare. Aceasta a fost a treia zi şi, în cea care unnează, el ia înapoi bolta numită

cer, care a fost pusă ta imjlocul apelor. Apoi, în prima zi, a şasea zi la mine, dispare şi lumina; nunic nu mai desparte ziua de întuneric şi pământul este din nou fără formă şi pustiu. Ne întoarcem la început, înainte de a exista ceva. Apoi fur o idee din Noul Testament, ca să intro-duc o nuanţă foarte inteligentă. La început a fost cuvântul şi cuvântul a fost Dumnezeu, îţi aminteşti? Acum, desigur, noi înlăturăm cuvântul şi fără cuvânt nu există Dumnezeu. Ce părere ai?

Yossarian rosti caustic:

— Copiilor o sa le placă.

— Va ieşi un film bun din asta? Fiindcă într-o urmare a filmului, toată chestia începe din nou, peste două sau trei miliarde de ani şi lumea este recreata exact la fel, până la cel mai mic detaliu.

— Gaffney, nu pot să aştept atât. Sus am o prietenă însărcinată, care va naşte în cuiând, dacă o las. Hai să ne mai plimbăm câţiva kilometri. N-am încrecilire în liftul ăsta.

Privind în jos în timp ce coborau, lui Yossarian nu-i veni să-şi creadă ochilor. Îşi rătăcise ochelarii. Dar chiar şi după ce şi-i puse, nu putu să creadă de la prima privire că era adevărat ceeă ce vedea venind spre el.

Când a auat alarma, generalul Leslie R. Groves, care murise de o boală de inimă în 197o, s-a hotărât să fugă ca să-şi salveze viaţa, în jos, spre centrul de magmă al pământului, despre care ştia că era fierbinte ca Hadesul, dar nu la fel de fierbinte ca tem-peratura degajată de o explozie provocată de o fiiziune sau ca fierânnteala produsa de capelan, dacă va continua să se trans-fonne într-un amestec nuclear de tritiu cu deuteriu litic şi să atingă masa cridcă.

— Nu-l loviţi! Nu-l înhăţaţi! Nu-l atmgeti! Ordona el răcnind, ca să-şi facă datoria faţă de ţară şi ca un ultim gest de generoa-tate faţă de capelan, care refuza să fugă ca să se salveze şi el. Nu-l lăsaţi să se încingă! Să nu explodeze! >

Când îl văzură pe general ţâşnind, toţi oamenii de ştiinţă, tehnicienii, inginerii şi personalul de menţinere a curăţeniei o luară şi ei la fugă şi, cu excepţia oamenilor înannaţi, aflaţi în poziţie de luptă la toate mtrările, capelanul rămase singur.

Clnd trenul se opri zgâlţâindu-se, capelanul văzu sclipitorul pătihoar din Centrul Rockefeller desprinzându-se din imaginea lui şi zgârie-norii din jur începând să se clatine pe

monitorul video şi oprindu-se, de-a valma, ca ei toţii, în poziţii piezişe. Capelanul îl zărise mai înainte pe Yossarian traversând strada, lângă un bărbat mai tânăr care ar fi putut să fie fiul lui, urctadu-se în partea din spate a unei limuzine lungi, gri, care părea să lase dâre de sânge în unna roţilor, în timp ce o siluetă sinistră, unghiu-lară, cu un baston şi un ruesac verde, îi urmărea pe amândoi cu o privirc chiorâşă, răutăcioasă. Dair nu-l mai găsea pe Yossarian în faţa Muzeului Metropolitan de Artă de fiecare dată când muta imaginea, în aşteptarea lui. Nu se gândi să-l caute la Capul de Linie al Autobuzelor Autorităţii Portuare când revcni acolb, pen-tru a privi nostalgic clădirile. Pe acolo intrase prima dată în oraş. Revenirile acasă la Kenosha deveniseră deja dureroase pentm el. Trei seri pe săptămână o privea pe soţia lui îndrepttadu-se încet spre locul unde se întâlnea cu văduva de peste tinun, ca să meargă cu maşina la biserica prezbiteriană, la o nouă partidă de bridge cu un gmp alcătuit mai ales din bărbaţi şi femei care-şi pierduserăjumătătile; privea cu tristeţe, pentm că nu mai făcea parte din viaţa ei.

Când trenul se opri şi patinoarul dispăru, auzi brusc afară un vacaim de ţipete şi paşi şi ghici că se întâmpla ceva. Aşteptă să-i spună cineva ce să facă. În mai putin de zece minute, rămase total singur. Generalul fu cât se poate de explitit

— Nu, vreau să mă întorc afară, hotărî el.

— Acolo s-ar putea să fie război.

— Vreau să mă duc acasă.

— Albert, înfurie-te. Nu te înfurii niciodată?

— Sunt atât de fuiibs acum, că pot exploda.

— Asta-i foarte bine! Eu o să fac tot posibilul ca să fie liber terenul.

Şi atunci, capelanul îl auzi răcnind ultimele ordine înainte de o tuli.

Tatonând pmdent, capelanul coborî din tren. Avea asupra lui ceva bani' lichizi de la general şi cametul de asigurări sociale care4 fiisese înapoiat. A fost ultimul care a cobortt din tren. La o oarecare distanţă, a văzut un şir de scări rulante, care păreau noi-nouţe. Era total singur, cu excepţia paznicilor îh tunici roşii, pantaloni verzi şi ghete maro de luptă. Aceştia erau postaţi cu armc la toate intrările, precum şi în capul şi la picioarele scării rulante care ducea jos. Era liber să urce, liber să plece.

— S-ar putea să nu vă mai puteţi întoarce, domnule. Imediat ce păşi pe scara rulantă începu sa urce treptele, ca să ajungă cit mai repede acolo unde voia. Pe măsură ce urca, îşi înteţea pasul. Când ajunse la capăt, unnă săgeata până la un lift cilindric, cu pereţi transparenţi, care, după ce apăsă pe butonul cel mai de sus, începu să urce cu o viteză care la început îi tăie respiraţia şi îi răscoli măruntaiele. Prin pereţii transparenţi se văzu traverslnd un teren de golf şi apoi un parc de distracţii cu un moatagne msse, o roată Ferris şi îngrijitori în haine cu aceeaşi nuanţă de roşu ca tunicile trupelor speciale de soldaţi. Trecu pe lângă drumuri cu vehicule militare şi automobile cu civili. Trecu pe llngă o cale ferată cu rachete mobile şi o alta cu vagoane frigorifice ce purtau inscripţia BRÂNZĂ WISCONSIN & ÎNGHEŢATA DE LA JERRY. În locul unde opri liftul, după o călătorie de aproape douăzeci de minute, găsi încă o pereche de lifturi noi-nouţe, în locul unde se terminau acestea, se mcă într-un alt lift şi apăsă din nou pe butonul cel mai de sus. Apoi urcă iarăşi pe o scară rulantă. Simţea că parcursese kilometri întregi pe verdcală. Nu era obosit. Privind tot timpul în sus şi în faţă, se pomeni bmsc, şocat, faţă-n faţă cu Yossarian, care cobora rapid spre el, pe o altă scara rulantă, şi se holbară unul la celălalt, recunoscându-se.

— Ce cauţi aici? Exclamară amândoi.

— Eu? Ce cauţi tu aici? Replicară amândoi.

Poniiră în direcţii opuse.

— Domnule capelan, nu pleca! Strigă spre el Yossarian cu mâinile făcute pâlhie la gură. Afară e periculos. E război.

Întoarce-te aici, jos!

— Du-te dracului! Strigă capelanul, întrebându-se de unde naiba îi veniseră aceste cuvinte.

După ce îi ieşiră pe gură, ele îl îmboldiră, dându-i un sentiment de eliberare, care lui i se păru fanatic. În cele din urmă, coborî în fugă de pe ultima scară rulantă şi sc pomeni într-o intersecţie împânzită de mijloace de transport şi de pietoni

ORA ÎNCHIDEM 559 grăbiţi, de-a curmezişul căreia se afla o scară abmptă, cu o balustradă din fier forjat, care se înălţa cu treptele sale scurte spre nişte paliere în spirală, iar în vârf avea o platformă în dreptul imri ieşiri cu o uşă mare, de metal. Urcând treptele, nu dădu atenţie lătrăturilor violcnte ale unor

câini care se dezlănţuiră în spatele lui. În vârful scării era un paznic. Pe uşă scria:

INTRARE ÎN CAZ DE PERICOL ACCES INTERZIS

ACEASTĂ UŞĂ TREBUIE ÎNCUIATĂ ŞI ZĂVORh-Ă CÂND ESTE FOLOSITĂ

Paznicul nu se clind ca să-l oprească. Dimpotrivă, descuie cu cheia, trase zăvoml şi deschise uşa.

Alţi doi paznici erau la datorie de cealaltă parte. Nici aceştia nu-l opriră. Se pomani trecând printr-un dulap metalic, pătrunzând într-o cămăiuţă de serviciu şi apoi ieşi într-un coridor aflat sub scară şi înclinat în sus, deasupra capului, după care, chiar în faţa lui, văzu o uşă care dădea îh stradă. Îi tresari inima. Începea să vadă hmuna, îşi spase d şi, împingând uşa, ieşi într-o zi întunecată, trecând pe lângă o giămadă de rahat adunată într-un colţ, spre care anmcă o scurtă privire.

Se afla la capul de linie, pe o stradă lăturalnică, la un nivel inferior, de unde plecau autobuzele.

Unul dintre ele îşi încălzea motorul, pregătindu-se să pomească spre Kenosha, Wisconan. El era unnl dintre cei trei pasageri. După se relaxă pe scaunul pe care se aşezase, îşi suflă nasul, tuşi ca să-şi dreagă glasul şi oftă, profimd uşurat. De fiecare dată când se va opri să mănânce, va încerca so caute la telefon până când o va găsi. Peronul de pe care pasagerii se urcau îri autobuze se afla sub un refugiu şi de aceea el nu se miră că lumina era atât de slabă. Dar, după ce tre-cură prin tunel şi ajunseră pe şosea, cerul nu era mai luminos. Fără prea multă curiozitate, privi în sus de lângă geam şi văaai că soarele însuşi era cenuşiu şi se întuneca pe la margini, într-un ceTE de culoare neagră.

În Wiscosin, în zilele mohorâte, văzuse adeseori asemenea sori firavi, în spatele unor acumulări de nori. N-a observat că nu erau nori.

La şedinţa de redacţie de la New Yoik Times, care se ţinea zilnic pentru alcătuirea primei pagini a ediţiei următoare, s-a hotărât să se prezică^- şi prin urmare jumalele de televiziune vor hotărî să dea această ştire – o eclipsă solară imprevizibila.

Frances Beach, care se dedicase cu prioritate îngrijirii şi asigurării confortului unui soţ infinn, depăşise de mult etapa în care s-o mai intereseze ce hotăraJVew York Times sau orice alt ziar în alt domeniu decât moda. În ultinui ei ani de viaţă, n-o sur-

prindea faptul că era din nou profund îndrăgostită de Yossarian. Ceea ce lipsea afecţiunii lor, conchise ea binevoitoare, cu un zâmbet plin de remuşcări, erau ciondănelile şi dramele. Nid unul nu avusese cu adevărat nevoie de celălalt.

Ceea ce nu era în regulă în relaţia lor era faptul că niciodată nu fusese nimic în neregulă între ei.

Claire Rabinowitz se simţea într-o dispoziţie bătăioasă faţă de toţi tovarăşii ei de zbor din avionul liniei ariene El Al, care o ducea spre Israel, ca să vadă cu ochii ei casa de vară de la mare, de llngă

Tel Aviv, pentru care plătise o sumă de bani gheaţă, ca opţiune de cumpărare. Nu prea avusese contacte vizuale cu vreo persoana din sala de aşteptare de la clasa întâi sau în zona de aşteptare de la poartă, unde, mânată de o curiozitate agresivă, se dusese ca să-şi mai omoare timpul. Nu exista în avion nici un bărbat de nici o vârstă, călătorind cu sau fără familie, care să se apropie măcar de ceea ce ea considera cu mândrie că ar fi stan-daidele ei. Niciunul nu se putea compara nici pe departe cu Lew al ei. Sammy Singer îi prezisese în Califonua sau în tinimul lui spre Hawaii sau

Australia că s-ar putea întâmpla aşa ceva şi ea considerase avertismentul lui un compliment. Când vorbea cuiva despre Lew, copiilor său lui Sammy, nu spunea niciodată că era al ei. Când se gândea la el, era încă Lew al ei. Îşi învingea trep-tat şovăiala de a recunoaşte că nu va reuşi niciodată să recreeze trecutul. 1 se părea firesc ca ceilalţi pasageri să fie tot evrei, chiar şi cei care păreau, ca ea însăşi, americani şi agnostici.

Traversând Mediterana în zori, nu era nici un senm că se va produce vreo nouă catastrofă. Se dăduse o scurtă ştire despre ciocnirea unui petrolier cu un iaht de croazieră undeva dedesubt Era prost dispusă şi nu-i păsa dacă se vedea pe faţa ei. O altă dimensiune a dezamăgirilor ei latente era faptul că nu simţea încă, aşa cum sperase, că ducându-se în Israel, se ducea acasă.

Curând după ce se opri alarma, domnul George C. Tilyou simţi că lumea lui se cutremura. În Parcul

Curselor cu Obstacole, văzu oprindu-se curentul la camselul El Dorado şi elegantele platforme rotitoare oprindu-se, cu împărat cu tot. Văzu, lucru ciudat, că cei doi piloţi ai săi din

cel de-al doilea război mondial dispămseră, de parcă ar fi fost chemaţi în altă parte. Cunoştinţa lui din Coney Island, domnul Rabinowitz, privea de la distanţă mecanismul, de parcă ar fi analizat o defecţiune pe care ar fi putut s-o repare. Domnul Tilyou se întoarse încruntat în biroul lui. Îşi şterse de praf melonul cu mâneca şi-l puse înapoi în cuier. Simţi că-i trecea furia. Îl cuprinse din nou deprimarea.

Întâlnirea lui cu autorităţile superioarc, cu Lucifer şi poate cu însuşi Satana, având ca scop să ceară explicaţii pentru compor-tamentul ciudat al casei lui, va fi din nou amânată. Nu mai era nici o îndoială că aceasta se scufunda treptat, fără binecuvântarea lui şi fără să poată interveni în vreun fel. Măsurătorile efectuate cu multă grijă dezvăluiseră o dispariţie subversivă. Privind de la biroul său cu oblon, văzu cum se scufunda brusc, sub ochii lui. Aproape înainte de a apuca să înţeleagă ce se întâmpla, tot parteml dispăru. Casa lui de trei etaje deveni o casă cu două etaje. În timp ce privea, se pomi o ploaie de praf care se înteţi, apoi începură să cadă bulgări mari de pământ, pietre şi alte resturi. Ceva nou, neprevăzut de el, pătmndea de afară, trosnlnd şi humind. Văzu legănânduse cabluri electrice rupte. Văzu capace de canale. Văzu ţevi. Recunoscu o piesă voluminoasă, cu configuraţia densă a unor conducte de congelare, care picu-rau încastrate într-un înveliş cristalin de gheaţă, care se topea.

Joseph Hellei^

Deprimarea lui se risipi. Văzu într-o haină roşie un japonez pe patine, ţinându-se de un colţ al pardoselii, de parcă de asta atâma viaţa lui.

Era patinoarul de la Centrul Rockefeller!

Zâmbi fara voia lui. Îl văzu pe domnul Rockefeller pălind, începând să tremure şi fugind, cuprins de panică. Domnul Morgan se prăbuşi, în pielea goală, cu capul plecat, plângând şi tacepând să se roage. Nici împăratul nu avea i'uinic pe el.

Domnul Tilyou rise fără voia lui. Nu era nimic nou sub soare? Vedea ceva nou, învăţa o lecţie pe care n-o crezuse posi-/bilă nici în vis. Nici iadul nu era veşnic.

Yossarian mi-şi credea urechilor. Unde naiba învăţase capelanul să spună atât de bine „Lua-te-ar dracu'!”? Când Yossarian ajunse jos, capelanul trecuse de vârf şi se făcuse

nevăzut Gaffney începuse să-i spună că ar face bine să coboare pe scările rulante la McBride şi la ceilalţi, când vocea lui

Strangelove reveni, ca să anunţe că nu aveau a se teme decât de o reducere a numărului croitorilor.

— Am mai uitat ceva, iar unii dintre noi, cei de la cartierul general, arătam cam neglijent. Avem fiaie de calcat, dar nimeni nu ştie să le folosească. Avem stofă, aţă şi maşini de cusut. Dar avem nevoie de o persoană care să coasă. Mă aude cineva?

Inttaţi, dacă ştiţi să coaseţi.

— Hăagen-Dazs. Ştiu să spăl rufe şi să calc. Ofiţerul meu responsabil cu annele este fiu de croitor.

— Întoarce-te imediat şi vino la noi.

— Da, să trăiţi. Cum ajungem acolo?

— Am uitat şi asta!

— Gaffney, spuse Yossarian, când mai aveau de parcurs încă cincisprezece kilometri. În cât timp vom ajunge acolo?

— S-ar putea ca viitorul meu să fie aici, răspunse Gaffney. După ce vom coborî, când o să am timp, vreau să-ţi arăt ceva. Se întinde pe un pogon şi jumătate, pe un lac de sub Vermont, lângă un teren subteran de golf şi o pârtie bună de schi din zona Ben Jerry, în caz că ai de gând sa cumperi.

— Acum? Crezi că am de gând să cumpăr acum?

— Întotdeauna trebuie să te gândeşti la viitor, spune bunul seftor Gaffney. Este o proprietate care dă spre lac, Yo-Yo. Îţi poţi tripla banii în câteva luni. Numai s-o vezi.

— N-o să am timp. Am o întâlnire de afaceri la prânz.

— S-ar putea ca întâlnirea ta să fie contramandată.

— S-ar putea ca eu să doresc s-o onorez.

— Toate planurile se anulează în caz de război.

— Şi în caz de nuntă?

— Cu bombele căzând peste noi? Nu mai avem nevoie de nuntă acum, când o avem înregistrată pe bandă.

— Încep să cadă bombele?

Gaffhey ridică din umeri. Nici McBride nu şda, descoperiră ei când coborâră pe lunga scară rulantă până jos de tot, de la ultima oprire a liftului. Nu ştia nici perechea nepotriyită de spioni, care hăbar n-aveau cu ce să-şi mai omoare timpul.

Strangelove veni cu răspunsul când se întoarse.

— Nu, încă nu se văd bombe venind spre noi. Asta ne-a' demtat. Dar noi, cei de aici, n-avem nici un motiv să ne temem.

O singură aviaţie militară din lume deţine bombe care pot pătmnde atât de adânc înainte de a exploda şi toate ne aparţin. N-am omis nimic, cu excepţia unor ftizeri. În timp ce aşteptăm să vedem dacă va contraataca cineva, avem nevoie de câţiva frizeri, măcar de unul. N-am omis nimic. Toate instalaţiile noastre vor fi operaţionale peste două, trei săptămâni, dacă respectaţi regulile mele. Dacă anticipaţi vreo tulburare iscată de instmcţiunile mele, vă rog respectaţi această instrucţiune şi plecaţi astăzi. Generalul Bingam va trimite acum toate bombardiercle noastre BWare şi Sssst! În cel de-al doilea atac, după ce vom confimia că nu avem la bord croitori sau frizeri.

Raul se încruntă şi spuse Merde. Bob, perechea lui, cel cu păr portocaliu şi pistmi pe faţă, părea mult mai putin fericit ca de obicei. Amândoi erau îngrijoraţi pentm familiile lor. McBride era şi el îngrijorat.

— Dacă afară e război, nu sunt sigur că îmi doresc să mă aHu aiciJos.

ORA. INCHIDERH

Michael dorea, fiindcă Marlene era de acord, iar Yossarian nu-l condamnaa.

— Era nevoie de un cizmar, spuse Strangelove.

— Merde, spuse Raul. Omul ăsta e plin de merde.

— Da, p-am omis nimic, dar am uitat şi asta, continuă doctorul Strangelove cu o chicoteală afectată.

Avem magazii pline cu aceste minunate protoripuri noi de pantofi, dar mai devreme sau mai târziu va fi nevoie să-i lustruim şi să-i reparăm. În afară JB de asta, n-am omis nimic. Putem trăi veşnic aici, dacă faceţi ce vă spun.

Erau aproape de peronul unei gări care dădea spre şinele de cale ferată înguste, un model pe care Yossarian era sigur că nu-l mai văzuse. Lungimea redusă a tunelelor pennitea accesul unor, trenuri de inică dimensiune, la scara trenuleţelor din parcunle de distracţii.

— Uite încă unul, strigă McBride. Hai să vedem ce e acolo. Se apropie ca să vadă mai repede o mică locomotivă de un roşu strălucitor ivindu-se cu o viteză moderată, în bătăile clopoţelului. Era o locomotivă electrică, dar avea un coş purpuriu cu modele încrustate în alamă lustruită. Limba clopoţelului era trasă cu ajutorul unei funii de rufe, fixată de manete de un mecanic de vârstă mijlocie, în uniforma cu tunică

roşie şi cu o tresă circulară pe care scria BMAOSLDSS, care zâmbea.

Trenuleţul trecu prin faţa lor, trăgând lin după el câteva vagoane înguste de pasageri, fără tavan, în care oamenii şedeau câte doi, faţă-n faţă. Din nou lui Yossarian nu-i veni să-şi creadă ochilor.

McBride arătă agitat spre cele două siluete care şedeau pe prima banchetă din primul vagon.

— Hei, îi cunosc pe ăştia! Mai spune-mi o dată cine sunt!

— Fiorello H. La Guardia şi Franklin Delano Roosevelt, răspunse Yossarian, fără a spune însă absolut nimic despre cele două cupluri vârsânice care şedeau alături de fratele lui mai marc, pe bancheta din spatele lor.

În vagonul unnător îl recunoscu pe John F. Kennedy cu sotia sa alături, în spatele fostului guvemator al statului Texas şi a sotiei sale, care fuseseră cu el în maşina morţii.

Şi, singur pe o banchetă din vagonul unnător celui ocupat de aceşti nemuritori, călătorea Noodles

Cook, cu o expresie răvăşită, dezorientat şi pejumătate mort, în faţa a doi funcţionari guvemamentali, pe care Yossarian şi-i amintea dinjumalele de ştiri. Unul era gras, celălalt costeliv şi în spatele lor, pe ultima banchetă din al treilea şi ultimul vagon, şedeau unul lângă celălalt C. Porter

Lovejoy şi Milo Mindeibinder. Lovejoy vor-bea, numărând pe degete. Amândoi erau vii, ba Milo mai şi zâmbea.

— Aş fi putut săjur, spuse Yossarian, că Milo a fost abando-nat.

Gafihey alcătui cu buzele unicul cuvânt „niciodată”. În clipa aceea, Yossarian se hotărî să se ducă la întâlnirea eu Melissa. Nu voia să rămână acolo jos, cu Strangelove şi ceilalţi. Gaffiiey a fost şocat şi la crezut nebun. Nu picasfe aşa în cărţile dejoc.

— O, nu, nu, nu, Yo-Yo, clătină din cap. NU poţi ieşi. N-are rost acum. N-ai să ieşi.

— Gaffhey, eu plec. Te înşeli din nou.

— Dar n-ai să ajungi departe. N-o să rezişti mult

— Vom vedea. O să-ncerc.

— Va trebui să ai mare grijă. Afară e periculos.

— Aici e periculos. Vine cineva?

De parcă atât ar fi aşteptat, McBide înaintă şi i se alătura.

— N-ai să nimereşti afară fără mine. Ajuns lângă Yossarian, mărturisi:

— Sunt îngrijorat pentru Joan, care e singură afară. Gafftiey voia să aştepte până avea să afle mai multe.

— Acum ştiu suficient ca să nu risc. Nici Michael nu voia să rişte, iar Yossarian nu-l condamna nici penâni asta.

Bob şi Raul deţineau prea multe infomiatu ca să se'supună vreunui risc dacă nu erau siliţi s-o facă şi se puteau îngrijora pen-tru fainiliile lor şi acolo, jos, Văzându-l pe Yossarian îndepărtându-se de el şi urcând pe scara rulantă spre lift, ca să se ducă la întâlnirea fixată la prtaz cu prietena lui însărcinată, Michael, care se simţise mândiu, dar şi jenat de legătura amoroasă a tatălui său, avea acum senzaţia apatică, deprimantă, că unul dintre ei era pe moarte, poate chiăr amândoi.

În timp ce păşea n'eliniştit în sus, pe scara rulantă, ca să ajungă cât mai repede, Yossanan eră stimulat de o reînviere a optunismului, mai caracteristi. C

Melissei decât lui, având convin-gerea firească şi nefolositoare c. ă nu i se putea întâmpla nimic rău, că un om drept nu putea păţi nimic. Era absurd, şria; dar mai şda în sinea lui că va fi în siguranţă, la fel ca ea, şi nu avea nici o îndoială că toţi trei, el, Melissa şi copilaşul nou-născut, vor supravieţui, vor prospera şi vor trăi fericiţi până la adânci bătrâneţi.

— Hăagen-Dazs.

— Ce-ă fost asta? Întrebă aviatorul care era Puştiul Sampson, din compartimentul din spate al bombardiemlui de atac subsupersonic invizibil silenţios.

— Tatăl tău a fost cizmar? Întrebă pilotul McWatt. Eşti fiu de fdzer?

— Nu ştiu nici să cos.

— Atunci trebuie să mergem mai departe. Mai avem o misiune.

— Unde?

— Am uitat. Dar ne va ghida forţa merţiei. Sistemul nostru de ghidare ineiţială ne va conduce întotdeauna.

— McWatt?

— Sampson?

— De când suntem împreună'? De doi ani, trei ani?

— Mai de grabă cincizeci. Sampson, şlii ce regret eu? Că n-am stat niciodată mai mult de vorbă.

— N-am stat niciodată mai mult de vorbă, nu?

— Ce este acolo? O rachetă?

— Să mă uit pe radar.

567

Sub ei, pe un traseu aproape perpendicular, erau patm dâre paralele de aburi condensaţi ieşind din avioanele cu reacţie, care păreau a fi trasate cu creta.

— E un avion de linie, McWatt. Un avion de pasageri, care se îndreaptă spre Australia.

— Mă întreb cum s-ar simţi pasagerii dacă ar şti că noi suntem din nou aici, sus, în misiune.'. Călătorifantomă în văzduh.

— McWatt?

— Sampson?

— Chiar trebuie să intrăm din nou?

— Cred că trebuie, nu?

— Trebuie?

— Da. Cred că trebuie.

— Bine, fir-ar să fie!

Sam Singer nu-şi făcea iluzii. Spre deosebire de Yossarian, nu avea speranţe că va găsi iubirea şi că se va îndrăgosti din nou de o altă femeie. Supunându-se fără împotrivire durei necesitaţi de a trăi singur, cu care fusese confruntat fără a avea o altema-tiva mai plăcută, nu fusese afectat de nemiloasele pierderi suferite. Discutase despre acest viitor cu Glenda, pe care, deşi era pe moarte, o îngrijorau mai mult decât pe el anii de singurătate care-l aşteptau.

El se vedea cu prietenii, citea mai mult, se uita la ştirile de la televizor. Avea la dispoziţie New Yorkul.

Se ducea la teatru şi la cinema, din când în când la operă, avea întotdeauna muzică clasică încântătoare la unul dintre posturile de radio pe unde scurte, juca bridge seara, o dată sau de două ori pe săptămână, cu oameni din vecinătate, echilibraţi şi amabili, care îi semănau destul de mult.

De fiecare dată când asculta Simfonia a Cind'ea a lui Gustav Mahler era uluit şi simţea o teamă respectuoasă. Lucra în continuare ca voluntar la societatea pentru uşurarea suferinţei bolnavilor de cancer. Avea câteva prietene. Nu bea

mai mult ca înainte. A învăţat repede să mănânce singur, aducându-şi acasă farfarii cu mâncare gata preparată sau luând prânzul şi cina în birturi şi mici restaurante din cartier, unde nu se ospăta prea

ORA ÎNCfflDERn grozav, citindu-şi singur la o masa. Cartea, revista sau al doilea ziar din ziua aceea. Din când în când, juca pinaclu cu cei care mai rămăseseră din Coney Island. Tot prostjuca. Kşea serile în oraş cât de des avea chef.

Până în clipa aceea era foarte mulţumit de călătoria lui în jurul lumii, foarte surptins dri senzafia de bine şi de numeroasele sadsfacţii. Era plăcut să iasă din nou din apaitament. În Atlanta şi Houston, alături de fiicele lui şi de soţii şi copiii lor, ajunsese în sflrşit într-o etapă în care se pomeni aşezat lângă ei, înainte ca vreunul dintre ei să dea vreun semn că l-ar fi. Plictisit compania lui. Probabil că îşi simţea vârsta, se consola el la începutul fiecărei seri, înainte de a se retrage să se culce. Insista întot-deauna să doarmă lahoteluri din apropierc. La Los Angeles trăia toică în aceeaşi armonie, cum trăise toată viaţa, cu Winkler şi soţia lui. ToU trei se plicdseau, într-o coordonare perfectă. El se tatâlnea de câteva ori cu nepotul lui de soră şi cu familia şi era sincer încântat de inteligenţa precoce şi de frumuseţea copiilor. Trebuia să recunoască totuşi că între el şi toţi adulţii tineri cu care avea de-a face se căsca o prăpasde ce depăşea o generatifi.

De îndată ce ieşi din New York, se simţi fericit că îşi luase cu el casetofonul, casetele şi câteva cărţi serioase care îi solicitau concentrare şi studiu.

În Hawaii, statu la soare în timpul zilei şi termină de recitit

Mitidlemarch. Ştiind prea bine la ce se putea aştepta, reuşi s-o aprecieze din plin. În cele două seri petrecute acolo, luă masa cu fosta sotie a vechiului său prieten şi cu actualul ei soţ şi cu femeia, acum nemăritată, cu care lucrase la revista Time şi pe care o cunoscuse şi Glenda. Dacă l-ar fi invitat acasă să petreacă noaptea cu ea, ar fi acceptat cu siguranţă. Dar ea nu părea să ştie astaLew sau Yossarian s-ar fi descurcat mai bine.

Aştepta cu nerăbdare cele doua săptămâni pe care unna să le petreacă în Australia cu vechi şi buni prieteni, câţiva din perioada în care lucrase la Time. Nu ezita să locuiască în casa lordin Sytiney. El şi cu Glenda mai fuseseră o dată acolo. Omul

umbla cu cârje metalice. Trecuse mult timp de când veniseră nltima dată la New York. În piscina îngustă de afară, pe partea dinspre port a casei, înota treizeci, patruzeci de bazine înainte de nucul dejim -Sam nu era sigur dacă erau treizeci sau patruzeci – şi încă treizeci sau şaizeci curând după aceea, mentinlndu-şi trunchiul destul de semeţ ca să continue să umble cu cârje şi să se urce to maşina cu schimbătoml de viteze la mână, pe care o folosea de când paralizase, cu patruzeci de ani în unnă. De la şolduri în ais, probabil că va mai avea trupul musculos al unui halterofil. Aveau cinci copii niari. Sam era şi el nerăbdător să-i vadă. Unul lucra în agricultură în Tasmania şi plănuiseră să zboare într-acolo şi să stea două zile. Un altul era fennier, un al treilea se ocupa de genetică, într-un laborator de la

Universitatea din Canbeira. Toţi cinci erau căsătoriţi. Nici imul nu divorţase.

Sam a plecat din Hawaii cu un avion de linie australian, ta miez de noapte, fiind programat să sosească laSytiney după inicul dejun, în dimineaţa următoare. A citit, a băut, a mâncat, a domut şi s-a trezit. Lumina zilei s-a furişat în zori cam mohorâtă şi soarcle părea să întârzie să răsară.

Dedesubt, masa de nori era compactă. Putina lununâ care o sbăbătea rămânea scufundată ta orizontul jos şi la fel de întunecat într-o parte, pe cerol bleumarin, atâmajos şi departe o lună plină galbenă, ca un ceasonuc ostil; în cealaltă, ceml era cenuşiu şi negru, aproape ca tăciunelc. Deasupra văzu dâre de abur condensat, albe ca zăpada, care tra-versau traiectoria propriului său avion, într-o formaţiune fan-tomatică, zburând spre est cu o viteză mai mare, şi presupuse că proveneau de la un gmp militar care făcea manevre matinale. Se produse o oarecare constemare printre membrii echipajului din carlingă când sistemul radio tăcu pentm prima dată. Dar celelalte sisteme de navigaţie rămaseră în ftmctie şi nu aveau motive să se alarmeze. Mai devreme auziseră o ştire vagă despre ciocnirea unui petrolier cu un cargobot de marfă, undeva dedesubt.

Sam Singer pusese de ciirind o casetă cu Simfonia a Cincea de Gustav Mahler. Reascultând-o, descoperi alte lucruri noi pe care le îndrăgi. Remarcabila simfonie avea taine nenumărate şi oferea satisfacţii multiple, era de o frumuseţe

inefabilă şi obsedant de misterioasă în tainele forţei şi genialităţii sale, dacă putea mişca atât de mult sufletul omenesc. Abia aştepta ultimele note ale părţii finale, înteţindu-şi vesele ritmul spre triumfătonil sfârşit, pentru a se întoarce la început şi a se cufunda din nou în toate mişcările învăluitoare cu care se desfăta în clipa aceea. Deşi ştia că va veni, şi el însuşi era întotdeauna pregătit, aştepta, vrăjit de fiecare dată de melodia duioasă şi tristă, ce se pierdea uşor în sunetele prevestitoare ale comilor care deschideau prima mişcare, atât de duioase şi triste, tipic evreieşti. Scurtul adagio care urma era mai frumos decât orice linie melodică. În ultimul timp, prefera în muzică atmosfera melancolică atmosferei eroice. Acmn, groaza lui cea mai mare, în apartamentul în care locuia singur, era să nu se descompună acolo. Cartea pe care o ţinea pe genunchi, când se instală să citească în timp ce asculta, era o ediţie ieftină a opt povestiri de Thoma& Mann. Luna galbenă deveni portocalie şi apoi, foarte curând, roşie ca soarele la asfinţit.

MULŢUMIRI

Dacă nu mi s-arSpărutpoânvit să pzeant acestromaafăiă. O introducere, l-aş S dedicat soţtei mele, Valerie, fi dia nou, ca la început, fiicei mele, Erica, şt fiului meu, Ted. Aşfi extias dedicafia la Marvin şi Evelyn Winkler, soţ şi sofie, şi la Marioa Beikman şi memoiiei soţului ei, Lou – prietem dia copil&iie, cărora le port recunoştinţă penţiu încurajăiile, ajutoml şi colaborarea lor.

MichaelKorda s-a dovedit w editorfonmdabSl, pafectpeatm mifie: receptiv, critic, sincer, competeat.

Un capitol al acestui roman, pnntr-o bizară coitideaţa ces/iatitulat Dante, a fost pregătit şi scris în timp ce stăteam lângă Lacul Como, în Italia, ca invitat al Centzului de Studii Ballagio şi al Centrului de Confeiwfe al Fundaţiei Rockefeller. Nicăiea mi am beneficiat de atâta confort şi de atâtea plăceri.

Vălene şi cu mine rămânem recunoscători tuturor celor care aa fost ospt-talieii cu noi, care mi-au asigurat condiţii bune delucru şipnle-jvl de a lega cu alţi itivitaţi prietemi care duiează fi acuai.

SFÂRŞIT